

A. CIↃ IↃ CCCIV.

INGENUO MAGNAEQUE SPEI

ADOLESCENTI,

IJSBRANDO JOANNI VOLLENHOVEN.

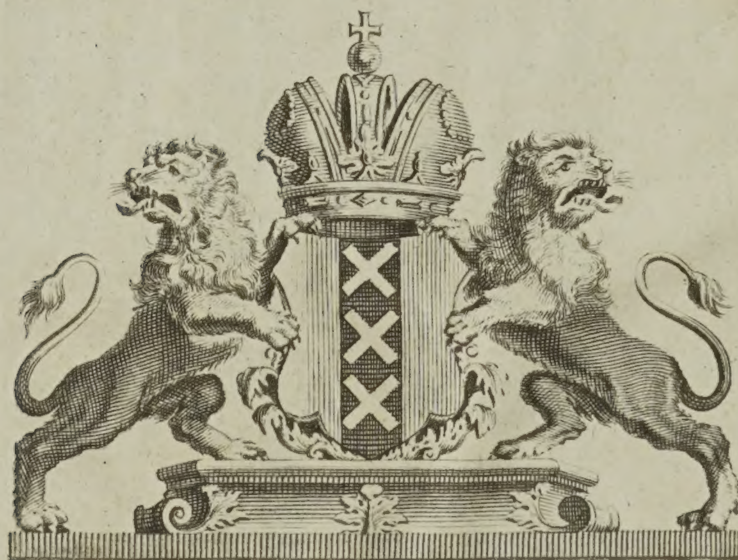
Hoc adsiduitatis et modestiae praemium

In Clasſe QUARTA,

Lubentes dederunt ex decreto,

Amplisſimi Scholarchae

AMSTELAEDAMENSES.

QUOD TESTOR H. Hana

Gymnaſii publici Amſtelaedamenſis Rector.

Examine autumnali xxx Sept.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑ.

PORPHYRII PHILOSOPHI

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBRI QUATUOR.

CUM NOTIS INTEGRIS

PETRI VICTORII ET IOANNIS VALENTINI,

Et interpretatione Latina

IOANNIS BERNARDI FELICIANI.

Editionem curavit & suas itemque

IOANNIS IACOBI REISKII

Notas adiecit

IACOBUS DE RHOER.

Accedunt IV. Epiſtolae de Apoſtaſia Porphyrii.

TRAJECTI ad RHENUM,
Apud ABRAHAMUM A PADDENBURG, Bibliopolam,
MDCCLXVII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL

VIRIS

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS,

URBIS DAVENTRIENSIS,

PRINCIPIS SALIORUM OPPIDI,

CONSULIBUS ET SENATORIBUS,

OMNIS RECTI ARBITRIS,

LITERARUM AC LITERATORUM PATRONIS ET FAUTORIBUS.

GERARDO IOANNI IACOBSON, Icto.
IOANNI DAPPER, Med: Doct:.
HENRICO GERARDO IORDENS, Icto.
IOANNI ARNOLDO ROUSE.
IACOBO IOANNI FOCKINCK, Icto.
HENRICO DUIKINK, Icto.
HENRICO HAGEDOORN, Icto.
IOANNI WEERTS, Icto.
GERARDO GISB: IOANNI van SUCHTELEN, Icto.
HENRICO FREDERICO BOUWER, Icto.
SIBRANDO de SCHEPPER, Icto.

DAMIANO VAN DUREN, ICTO.
WYERO ANTONIO EEKHOUT, ICTO.
CONRADO WILHELMO BARONI SLOET, ICTO.
IOANN: LUDOV: BOSC DE LA CALMETTE, ICTO.
HENRICO TER BORCH IORDENS.

ET QUI ILLIS AB ACTIS SUNT,

VIRIS SUMMA FIDE CONSPICUIS,

ARNOLDO IACOBSON, ICTO.
HERMANNO BORGERINK, ICTO.
FRANCISCO CORNELIO QUEYSEN, MED: DOCT:.
MARTINO VAN DOORNINCK, ICTO.

TABULARII PUBLICI CUSTODIBUS ATQUE PRAEFECTIS,

S. P. D.

IACOBUS DE RHOER.

Magnanimi PROCERES, *veniam date vera fatenti,*
Nil genere humano ſaevius orbis habet!
Nil equidem noſtro ſatis eſt a crimine tutum,
Raptorumque manus inſidiasque fugit!

Quid-

DEDICATIO.

Quidquid habet tellus, quod pontus & educat aether,
Ut ſatient avidam vix ſatis apta famem.
Quo miſeros tandem ventris furioſa libido,
Ambitioque gulae quo ſcelerata trahet?
Non fuit haec quondam mundi melioris imago,
Dum populus ſimplex, dum novus orbis erat.
Duceret extentum quum gens feliciter aevum,
Sanguinis innocui non maculata notis.
Sponte ſua tellus, nullo cogente colono,
Delicias domino quum daret alma ſuo.
Aurea Saturno digniſſima ſecula Rege,
Ire ſed illa diu crimina noſtra vetant.
Tempora mox ſubeunt Argentea, moribus at qui
Contulerit noſtris, aurea iure putet.
Hoſtia ſaepe Deo quamvis iugulata cadebat,
Grande tamen menſis adpoſuiſſe nefas.
Ferrea progenies nos proh dolor! omnia ventris,
Omnia ſunt rabidae facta rapina gulae!
Quid meruere boves, animal ſine fraude maligna,
Et patiens operum, quid meruere boves?

DEDICATIO.

Quid placidae meruiſtis oves, genus inque tuendos
Natum homines, placidae quid meruiſtis oves?
At neque cornigerum ſatis eſt proſternere taurum,
Tinguitur & vituli ſanguine culter atrox.
Nec minus, & carae genetricis ab ubere rapta,
Carnifici mitis caeditur agna manu.
Tuque excluſe tuo nondum feliciter ovo,
(O vere innocui) *viſcera, pulle, reples.*
Gaetulis equidem non vita leonibus illa,
Vita nec Armeniis tigribus illa placet.
Frondibus & viridi contenta ferocior herba,
Spernit ſanguineas beſtia quippe dapes.
Quaeque vorat carnem truculentior, illa viciſſim
Vix etiam terrae tangere germen amat.
Regula ſed vitae reliquis animantibus eſſe
Qui debet, ſed homo ſolus utrumque vorat.
Atque utinam pecudum poſſent exempla movere!
Mitius ut vivat quas imitetur habet.
Venantur corvique truces, milvique rapaces,
Munera ſed Cereris blanda columba petit!

Et

DEDICATIO.

Et lupus , & rabidi ſaturantur carnibus urſi ,
At cerva , & mitis paſcua tondet ovis.
Fortia neve putes animantia ſanguine paſci ,
Debiliora herbis graminibusque frui.
Alite criſtato nihil eſt animoſius , & quid ,
Dic mihi , belligero fortius exſtat equo ?
Plebeias animas epulae ſed forſitan iſtae ,
Non tamen heroas ſemideosque decent !
At Curii quid erat menſa frugalius olim ,
Quum Reges forti vinceret ille manu ?
Fabriciusque ſtruens toſtis ſibi fercula rapis ,
Hoſtibus invictus muneribusque fuit.
Quid moror at veterum veneranda exempla Quiritum?
Non generoſa minus Patria cara dabit.
O vere Batavi quondam , quum ſimplice victu
Staret in intrepidis visque vigorque viris !
Utque pudor nullus cyathos vacuaſſe capaces ,
Vel ſic in pretio menſa modeſta fuit.
India tum nondum mittebat aromata , vires ,
Proh dolor ! & patrias quae populantur opes.

DEDICATIO.

Quid nova morborum querimur modo nomina ſtulti?
In lautis habitant lancibus illa mala!
Utere iure Tuo, dicis, dominemur oportet,
Omnia ſub noſtris legibus ire decet!
Blandimur temere nobis, vanaque ſuperbi
Ignotum premimus nobilitate genus.
Quam ſi forte velis noſtrae conponere gentem,
Nominibus multis anteferenda venit.
Si tamen infirmum iugulare potentior hoſtis,
Viribus & poſſit pro ratione frui:
Iſta velint animae viles, ignobile ventris
Haec ſibi mancipium ſcriptaque iura putet!
Ruſticus, ut duros poſſit tolerare labores,
Latranti ſtomacho fercula dura paret.
Altius at ſi quis divino ſemine cretus,
Gaudeat humanis exſeruiſſe caput:
Hunc ſaltem tetri contagia dira veneni
Effugere, & vulgi damna cavere decet.
Haec meus, ut veteri poſſit ſuadere ſodali,
PORPHYRIUS *docta nobilis arte, ſtudet.*

Somnia

Somnia Philosophi si quis putet illa profani,
Iamque suis libris nolit habere fidem.
Illum quis nescit, cui vilior esca locustae,
Et mel, quod foliis depluit arbor, erant?
Christicolis*que dapes nunquam tetigisse macelli,*
Ut fuerit sanctae religionis opus!
Sed quid ego laudem, quae non imitanda putemus;
Pendet ab arbitrio caussa nec ista meo.
Arbitrii res illa mei quod si tamen esset,
Illa semper ego vivere lege velim.
Contento generosa bonis quae Patria praebet,
Det mihi magnificas mensa Batava dapes.
Muneraque Hesperii, curem nihil orbis Eoi,
Qua lurco ignotos condiat arte cibos.
Nempe Deus caeli tractus, terrasque patentes
Montibus atque mari fluminibusque secat.
Circumscripta suo gens limite quaelibet, intra
Ut contenta datis disceret esse bonis.
Quidquid id est, veteres laudamus, at utimur annis,
Quos bona nascendi sorsque, Deusque dedit.

Vos

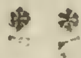
DEDICATIO.

Vos modo, grande decus Patriae, quos curia Patres
Iactat, pars Clarii praesidiumque chori.
Accipite haec, PROCERES, *placido munuscula vultu,*
Pignora sint animi qualiacunque mei.
Vilia forte putent, indignaque nomine tanto,
Ipse sed est caussam qui mihi Malchus *agat.*
Non adeo Superis Magnesia pompa placebat,
Quam data rite tua tura, Clearche, manu.
Liba dabat Docimus parvi pia cultor agelli,
Gratior haec centum victima bubus erat.
Mite patrocinium nec forte negabitis illi,
Quo non in veteri doctior orbe fuit.
Ut colitis, pulcras sic namque fovetis & artes,
Nec sinitis proavûm nomina clara mori.
Scilicet haec urbi debetur gloria vestrae,
Prima facem ingeniis praetulit illa bonis.
Nondum finitimis ea lux fulgebat in oris,
Belgica nec tantum noverat ipsa decus.
Leida*que erat nondum, nostraque* Hadrianus *in urbe*
In patria quas non inveniebat opes.

Hospi-

DEDICATIO.

Hospitium placidis iam clara Daventria *Musis*
Praebuit , & summos fovit ab arte viros.
Undique iam Salicas studiosus adibat Athenas ;
Disceret ut terso cultius ore loqui.
Sexcenti Iuvenes , doctae pia cura Minervae ,
Servabant alacri moenia nostra manu.
Sed fuimus Troës ! fuit haec proh gloria quondam!
Deseruit nostros Pallas iniqua focos.
Forte , videns alibi sibi splendida templa dicari ,
Noluit in fano paupere Diva coli.
Certa tamen superant priscae vestigia laudis ,
Illa nec ex toto fama sepulta iacet :
Maiores nec in arte viros Europa ferebat ,
Nuperius quales nostra cathedra tulit.
Graeviadis *testor manes , cineresque* Gronovî ,
Et cineres testor , magne Cupere , *Tuos.*
Nunc & Apollineum ne sit sine nomine templum ,
Vestra , *Patres patriae , cura favorque facit.*
Nunc quoque .... viventum sed Musa molesta pudori
Cur mea , me solo deficiente , foret ?

 Per-

DEDICATIO.

Pergite, Praeclari PROCERES, *quos Numina ſervent,*
Ut patriae certam ferre queatis opem.
Quasque reſumſiſtis trabeas & nuper honores,
In ſeros annos continuare velint.
Quid mereatis enim laeti ſentimus, at illa
Dicere, non venae eſt pauperioris opus.
Femina Palladium bene condidit una Lyceum,
Quis putet hoc tantos nolle fovere viros!

L'E-

LECTORI AEQUO

SALUTEM DICIT

IACOBUS DE RHOER.

Tandem itaque pertextam dedi telam, ad quam quum primum accederem res paene mali ominis esse videbatur. Aureis enim, quos passim adpellant, *Porphyrii* libris saepius quidem manum admoverant Viri Praestantissimi, sed inrito semper conatu. Equum Seianum agitare, ut dicebat ille, aut Fulviam, fatalem maritis uxorem, duxisse videbantur, qui Tyrio Philosopho operam addixerant. Ex eorum numero fuisse Mericum Casaubonum e notis ad Diogenem Laertium L. II. Segm. 7. didici. Thomas Galeus promittit, in notis ad *Iamblichum* de Myster: Sect. V. cap. 4. Davisio, Lakemachero, La Crozio, Viris Excellentissimis, idem sedisse consilium, res est testatissima. Sed nemo forte meliori hanc in rem adparatu usus fuit quam Ioannes Fridericus Thomas, Gymnasii Suidnicensis in Silesia Rector. Ipse certe significabat, se multas manu scriptorum collationes in promtu habere: atque inter illas Vaticanum quoque exemplar, antiquum & elegans, uti e Thesauro Epistolico Inlustris La Crozii Tom. III. p. 225. novimus. Ille ipse La Crozius suas ac Petiti observationes cum Thoma communicaverat. Petiti tamen illa pauca admodum erant, & nisi meliora fuerint illis, quae tetigi ad Lib. I. §. 42. de *Malcho* Nostro haud praeclare fuisset meritus. Accepit quoque Thomas Galei animadversiones & emendationes, quas ad Auctoris exemplum manu sua adleverat, uti *Idem* Thes. Epist. T. I. p. 340. & T. II. p. 122. nos condocet. Multis praeter haec adiumentis usus fuit, quod ex ipsius literis ad Eruditiss: Siberum datis, (quas in calce huius Editionis invenies) intelligi potest. Mihi quidem adeo felici esse non licebat, ut anecdota illa sperare possem, vel sic tamen haec viam conmonstrabant, qua eundum esset, si quid subsidii invenire vellem. Ea in re quid moverim ac promoverim paucis accipe.

Vaticanum exemplar, cuius modo memini, cum cuperem vehementissime, non melius id urgueri posse mihi persuadebam, quam per Petrum Wesselingium, admirabilis eruditionis virum, quem nondum eluximus, ob damnum quod fecerunt literae nostrae, & ego in primis in morte Praeceptoris optimi, qui, quod de *Porphyrii* Magistro, *Longino* dicebant, βιβλιοθήκη τὶς ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. Nec temere, licet eventu parum felici, sic opinatus fueram. Adponam partem epistolae qua id mihi indicabat Vir Humanissimus. *Haud scio an significatum Tibi fuerit, me Cardinalem Bibliothecarium* Albani *rogitasse, ut inquirendum iuberet, utrum schedae Porphyriani libri in Vatica-*

tica-

ticanis eſſent forulis, *& ſi inibi haberentur*, *ut mea cauſſa conferendas cur*
Repoſuit Vir Eminentiſſimus, *in pluteis Vaticanis nullas eſſe*, *idque dolori ſu*
dere &c. Et quamvis Codicis MS. Vaticani integram deſcriptionem ſe a Li
Vindebon: Praefecto accepiſſe ſcribat *Thomas* Epiſt. III. de *Porph: Apoſt:* fruſt
tamen inde quoque auxilium ſperavi. Ita enim mihi reſcribendum curavit Inluſtr: SWIETENIUS, *Porphyrii libellum περὶ ἀπ. ἐμψ. extitiſſe aliquando in Bibliotheca Aug: perſuaderi non poſſum*, *cum & olim iam*, *& nunc praeſertim*, *quam diligentiſſime perquiſitum a me & inveſtigatum nondum etiam repererim*, *quam ob rem vehementer mihi quidem dolet perſcribi laetiora non poſſe.*

Nec meliori ſucceſſu per Amicum Pariſienſem Bibliothecam Regiam, eamque Benedictinorum excuti curavi; ſignificabat enim mihi Vir Doctiſſimus, praeter B. FELICIANI verſionem, nihil quod rarum eſſet, aut quo carerem, ibi inveniri: cum *Thomas* tamen eadem in Epiſt: teſtetur, habere ſe variantes lectiones Codicis Regii Pariſienſis.

Sed, quod fruſtra quaeſiveram in Gallia, inveni in Hollandia. Summas debeo gratias Viro Excellentiſſimo, nec honoribus quam eruditione & meritis inluſtriori, G. MEERMANNO, qui mihi indicabat in theſauro illo literario, quem ſibi e Francia adquiſiverat, eſſe etiam codicem Mſcriptum Porphyriani operis, quem, ut cum editis conferrem, ut eſt incredibili ad literas promovendas ſtudio, uſui meo obferebat. Codex eſt chartaceus, in Fol. minori, non quidem pervetuſtus, bonae tamen notae. Titulus ita ſe habet. Πορφυρίου Φιλοσόφου *περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων βιβλία τρία. ἔτι δὲ καὶ* Πυθαγόρου *βίος*, *καὶ περὶ* Ἀλεξάνδρου *μικρὸν τεῦχος*. *Id eſt*, *Porphyrii Philoſophi de rerum animatarum diſtantia libelli tres. Ad haec Pythagorae vita*, *& de Alexandro Magno mutilum opuſculum.* Vides perperam ſignificari argumentum, & tres libros dici, cum ſint, quatuor. Mutilum iſtud opuſculum de Alexandro M. nomen non praefert, eſt autem Arriani, ſed tredecim tantum capita prioris libri complectitur. Tum ſubiungitur Ταύτην ἀνέγνωκε Ναυλὼτ ὁ Κοιλαδεὺς ἔτει Σωτῆρος Χριςοῦ (α. φ. ο. γ.)1573. & ſic iterum in calce Codicis, niſi quod ibi Ναυλὼτ ὁ τῆς Κοιλάδος adpelletur. in ſumma pagina legitur: *Coll: Pariſ: Societatis Ieſu.* Animadverti Codicem illum in plerisque conſentire cum Lipſienſi, (de quo ſtatim) immo eadem paene quae ibi ſcholia in margine leguntur. Et ſic firmari ſaepe gaudebam lectionem Lipſienſem, quae verior fuerat viſa, ſaepe firmari etiam coniecturas, mihi vel aliis ſubnatas, licet in multis quoque incertum me reliquerit.

Aliquid auxilii praeſtitit Britannia. Quum enim DAVISIUM, Virum Praeſtantiſſimum, huic operi manum admoviſſe, neque iſtud tentaſſe crederem ſine codicum Manuſcriptorum ope, bibliothecarum catalogos, ecquid inde ſperari poſſet, conſulebam. Erant autem tantum in bibliotheca *Bodleiana* duo manuſcripti codices, quos *Daviſius* cum editis comparari iuſſerat. *Sed non ſine poenitudine*, *quae ex pecunia ſine fructu profuſa ad ipſum redierit*, ut ad I. C. WOLFIUM ſcribit HUDSONUS *Theſ: La Croziani* T. II. p. 99. Alter certe codex recens eſt,

eſt, ac vitioſe ſcriptus, qui librum priorem tantum continet, alter paullo quidem vetuſtior meliusque ſcriptus, ſed qui ſecundum modo librum conplectitur. Utriusque collationem mecum communicavit Vir Eruditiſſimus & Amiciſſ: S. DE VRIES, qui ante aliquot annos eruditum iter per beatam illam inſulam fecit, codicesque illos cum editis contendit.

Multo felicius res ſucceſſit in Germania. Haud levibus de cauſſis ſuſpicabar in ſupellectile libraria I. A. FABRICII, Viri Excellentiſſimi, fuiſſe quaedam, quae ad *Porphyrii* ſalutem pertinerent. Adii itaque magni FABRICII magnum generum, HERM. SAM. REIMARUM opemque eius inploravi, ſi quid haberet, quo conatus meus promoveri poſſet. Reſcripſit humaniſſime Vir Eximius, cuius verba adponam, ut rem omnem cognoſcas. *Utinam & ego poſſem aliquid ſymbolae conferre: nihil tam reconditum foret in meis ſcriniis, quin Tibi uſurpandum transmitterem lubens. Verum in Fabricianis, quas quidem aſſervo, ſchedis nihil ad hunc librum ſubſidii ſupereſt, neque adfuiſſe unquam aliquid arbitror. Attamen ne omnino ſpem Tuam deſtituiſſe videar, ſcribam ad amicum Lipſienſem, qui mihi, ut ſpero, vel Tibi potius in rem communem collaturo, hanc operam non denegabit, ut Codicem MS. qui eſt in Bibliotheca Paulina, cum edito exemplari contendat, &c.* Nec decolavit iſta ſpes. Vir Praeſtantiſſimus, & multis ingenii monumentis celebratiſſimus, IO. IACOBUS REISKIUS illam provinciam in ſe ſuſcipiens, diverſas Codicis Lipſienſis lectiones diligenter adnotavit, ac mecum communicavit. pro quibus beneficiis me Viris illis Praeclaris ſummo opere obſtrictum eſſe publice profiteor, paria relaturus, ſi ulla ſe dederit occaſio. De ipſo codice ita Clar: REISKIUS: *Non eſt ille quidem optimae notae neque pervetuſtus, ne vetuſtum quidem appellare auſim. haud ſcio, an typographicae artis natalibus ſit poſterior. chartaceus eſt, illo chartae genere, in quo excuſi ſunt codices auctorum Latinorum a Vindelino Spirenſi & aequalibus eius in Italia evulgatorum. In mendoſiſſimis item quibusque locis ſpem noſtram deſtituit, nihilo vulgatis editionibus emendatior. Sed inſunt tamen vel ſic illi codici quoque lectiones, neque illae paucae numero, ita bonae & exquiſitae, ut eas illinc eruiſſe non poeniteat &c.* Non multum ab his abit teſtimonium Doctiſſ: L. SIBERI in Epiſtola ad Io. FRID: THOMAM Miſc: Lipſienſ: T. I. p. 339. Neque hic ſubſtitit REISKII ſtudium. Ut eſt incredibili diligentia, & ingenio admodum foecundo, de plerisque non tantum iudicium addidit, ſed & ingentem emendationum ſuarum copiam *Philoſopho* adfudit. Idque eo tempore, quo belli atrociſſimi calamitatibus res publica & privata Viri Doctiſſimi erat implicita, quibus tumultibus ingenii aciem non hebetatam ſaepe mirabar.

Gratias quoque debeo Celeberr: F. L. ABRESCHIO, qui, qua eſt humanitate, multas obſervationes quas codici ſuo adſcripſerat, mecum communicavit, easque ſuo loco inſertas videbis.

Tandem nihil unde lux aeque adfulgere poſſit MALCHO, magis commendant Eruditi, quam I. BERNARDI FELICIANI verſionem, quae prodiit Venetiis CIↃ. IↃ. XLVII. Hanc ſine dubio ſignificat M. CASAUBONUS in notis ad *Diogenem* L. II, 7. unde plurimis in locis emendatum ſcriptorem publicare decrerat. Idem

 conſi-

consilium GALEO, in notis ad *Iamblichi* Myst. V, 4. Verissime LA CROZIUS ad MOSHEMIUM T. III. Thes. Epist. p. 225. *iterum moneo, Porphyrii librum nunquam gratum fore Eruditis omnium gentium, nisi prodeat una cum versione* B. FELICIANI, *quae etiam multis in locis perquam commoda invenietur emendando Graeco contextui.* Istud consilium secutus fui, debuitque adeo ineptissima illa F. DE FOGEROLLES, eaque paullo melior Io. VALENTINI, FELICIANO locum cedere. Licet enim ille parum pressus & redundans, nec eam tamen quam prolixitas quaerit, perspicuitatem consecutus dicatur Celeb: P. D. HUETIO, de Clar: Interpret: L. II. p. 222. nec inesse perfecte ipsi dixerim omnes illas dotes, quae verum efficiunt interpretem, quo pertinet religio in exponendis sententiis, fides in exprimendis verbis, in exhibendo colore industria, perspicuitas, elegantia, sed quae Auctori, eiusque characteri respondeat, & quae alia sunt huius generis, plerisque tamen earum commendatur, ceterisque palmam praeripit. Codice etiam multo meliore, licet nec illo perpurgato, quam alii usus fuit, ideoque pro scripturae integritate haud raro testimonium dicit. Id dolebam saepe, quod sensum expressisse contentus, in dubio reliquerit lectorem, quam vocem invenisset. Nollem quoque secutus fuisset malum interpretum exemplum, ut versus Auctoris in metrum cogant, inde enim dubium plerumque quid legerint.

Accedo ad Editiones. Opus nunquam satis laudatum, ut dicam cum L. HOLSTENIO in Vit. *Porph:* c. 8. magnum Italiae decus PETRUS VICTORIUS in lucem protulit Florentiae Anno CIↃ. IↃ. XLVIII. una cum eiusdem πρὸς τὰ Νοητὰ ἀφορμ. & MICHAELIS EPHESII σχολ. εἰς τέσσαρα τοῦ Ἀριςοτ. περὶ ζώων μορίων. Addidit VICTORIUS observationes aliquas, sed quae occupantur fere in solo *Eusebio*, cuius nequidem omnia loca, quae e Nostro sumserat ille, conparavit, idque aliquando non admodum adcurate, E. Gr. L. IV. § 11. ne quidem monens ea omnia e *Iosepho* in sua rura derivasse Porphyrium.

Principem illam Editionem secutus est F. DE FOGEROLLES, Consiliarius & Medicus Regis Galliae, qui e Graeco exemplari facta versione Latina, scholiis & praefationibus illustrata, ut dicit, publicavit Lugduni in Gallia, (non Lugduni Batavorum, ut putabat *Weinrichius* Misc. Lips. T. IV. p. 176.) anno praecedentis seculi vicesimo. Ille quid praestiterit docet nos in Epistola Dedicatoria, (quam integram huic Editioni praefigere nolui, ne patientia Tua, L. B. abuterer) dicam ipsius verbis. „Porphyrium Graecum scriptorem e tenebris erutum per oti„um vertendum suscepimus, in qua versione sententiarum, magis quam verbo„rum ductum exprimere maluimus. Difficile est enim, (inquit D. Hieronymus) „alienas linguas persequentem, alicubi non excidere: arduum quoque praecla„re dicta eundem decorem interpretationi conservare: significatur aliquid unius „verbi proprietate, non habeo mecum, quo id efferam: & dum quaero im„plere sententiam longo ambitu vix brevia spatia dimetior. Accedunt Hyper„baton anfractus, dissimilitudines casuum, varietates figurarum, ipsa postre„mo proprietas, quam si ad verbum interpretor, absurde resonat, si ob ne„cessitatem, aliquid in ordine in sermone mutavero, ab Interpretis videbor offi-

„cio

„ cio recessisse. Quantum vero ad Graeci contextus integritatem diligentiam-
„ que in lectione purganda adhibitam pertinet, non inficiabor Petrum Victo-
„ rium tantum studii in illis emendandis posuisse, ut multum auxilii Porphyrio
„ tulisse videatur: quamvis non omnes maculas deleverit, nec manca nonnulla
„ loca restituere potuerit, quae inscitia superiorum temporum vitioque Libra-
„ riorum irrepsere. Ego tamen post illum magnum mendarum numerum inveni,
„ quarum series in margine operis est a nobis annotata, & ab alio in posterum
„ maiorem annotari posse non dubitamus.

Adiunxerat quoque *Synopsin Apoches Pythagoricae* versibus expressam, & Dissertationem duplicem, *de virtutibus Heroicis*, & *Christiana Abstinentia*. Neque has observationes neglexi, cum ubivis aeque ineptas haud putaverim. Quid tamen de hominis industria iudicandum sit, dicat HOLSTENIUS loco excitato: BERNARDUS FELICIANUS *egregie expressit Latino sermone: quo neglecto, nuper in Galliis nescio quis, ineptissima versione, vel delirio potius perpetuo optimum opus pessime contaminavit. Ut inter omnes malorum species, quibus iratum numen Porphyrianos manes nomenque hactenus pressit, hanc facile principem ducam, quod in tam mali medici manus inciderit.*

Postrema, quod sciam, Editio est IOANNIS VALENTINI, quae cum nova Eius versione prodiit Cantabrigiae anno quinquagesimo quinto seculi superioris. Subiunxit *Annotatiunculas*, ut vocat, quae hic etiam legi debuerunt; nisi quod omiserim unum & alterum locum, in quibus operarum errores corrigebat. Perperam P. PETITUS Observ. L. I. c. 5. & alii versionem hanc L. HOLSTENIO tribuunt. Quid vero de Valentinianis meritis statuendum sit, ex ipsius praefatione optime colliges. *Omnibus auxiliis se destitutum fuisse* queritur, *& ne Latinum quidem interpretem ab* HOLSTENIO *memoratum vidisse. Codices MSS. nullos parare se potuisse, & Florentina tantum atque Gallica editione fuisse usum.* Id pessimum, quod lectiones, quas ipse extuderat, passim contextui infarciret, & sanissima corrumpens ingereret illa, quae in ipsius cerebello nata fuerant. Primus ille in *sectiones*, seu paragraphos libros hos descripsit, cum *argumenta* iam praefixisset FOGEROLLAEUS, quae sequebatur plerumque VALENTINI, neque haec mihi expungenda erant, tum propter usum quem praestare queunt, tum quia in notis aliquando inlustrantur.

His ego subsidiis adiutus operam addixi libris, quos scripsit Philosophus ad *Firmum Castricium*, Amicum & condiscipulum suum, ut ab errore eum revocaret, confutaretque illa, quibus *Heraclides Ponticus*, *Hermachus* Epicureus aliique, & speciatim *Claudius Neapolitanus* κρεωφαγίαν propugnaverant.

In textu constituendo secutus sum *Editionem Cantabrigiensem*, ita tamen, ut, quae ille temere infuderat, eraderem, & ubi manifeste erraret, veriora substituerem, nunquam tamen, nisi codicum auctoritas addiceret. Placent mihi illa Politissimi D'ORVILLII in Praef: *Chariton:* ut melius mereri hodie posse haud quaquam videantur Viri Eruditi & cordati de antiquis scriptoribus, quam si pro virili se opponant licentiae, qua nunc periti & inperiti, iuvenes, senes in sollicitan-

citandis saepe etiam sanissimis locis abutantur. Si quid luxatum aut corruptum videretur, ut sunt in quibus solo ingenii remigio utendum est, in notis indicavi. Signisdistinctionum, aut accentu, quem vocant, inmutando, ut haud raro accidit, locus si posset instaurari, minus scrupulose egi, nullum enim inde Auctori periculum.

Linguae & stili prima habenda fuit ratio. Atque hic quidem in Atticum dicendi genus inflexus, durior autem, tempori & argumento adcommodatus. Locutiones ipsae elegantes saepe, nec ab exemplo optimorum scriptorum discedentes, ut in notis passim observatum est. Traiectiones autem, seu hyperbata nimis sunt frequentia. Licet enim lingua Graeca & Latina non subiectae sint, instar hodiernorum idiomatum servili & uniformi isti vocabulorum ordini ac seriei, tamen non omnia licet miscere ac conturbare, nisi in compositionis elegantiam & perspicuitatem peccare velimus, ut alicubi bene D'Orvillius. Res neglecta saepe castigationes minime necessarias peperit. Quare non amat illos qui ad corrigendum, quam ad legendum veniunt exercitatiores. Saepe emendationis praeceptae laudem integram inlibatamque transscripsi aliis, qui ante me, ut in libro huius notae fieri debuisse nemo paullo humanior ignorat, idem viderant. Neque occasionem captavi auctores alios emendandi, nisi ultro se obferret locus, quo carere non poteram. non enim sequor eorum consilium, qui adversaria sua ubivis expromere amant, quod vere est miscellaneas observationes uni alicui auctori subiicere. Cum Auctore Erudito per varias eruditionis partes evagari debui, cavendum tamen erat, ne in locis communibus, quae vocant, haererem, dum publica illa horrea omnibus quotidie patent. Nec in libris hisce sine animi voluptate me versatum fateor. Sua cuique pulcra: mihi scriptores illi, qui res ad memoriam insignes, mores, ritus, religiones, vitae praecepta tradunt, quo in genere *Malchum* Nostrum excellere omnes sciunt. Bene de illo Bruckerus Hist. Crit. Phil. T. II. p. 257. *dici non potest, quantam veteris doctrinae atque historiae cognitionem sibi comparaverit, quos Auctores legerit, excerpserit, fragmenta servaverit. Quibus si per iudicii mediocritatem, & superstitionis atque detestandae fallacisque philosophiae, quam sequebatur, vanitatem recte uti licuisset, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio.* Nemo praeterea religionis nostrae & Ecclesiae ritus, quales illi quondam erant, & unde originem duxerint intelliget, nisi illum & alios Platonicos praeceptores habuerit. Profecto qui magno studio in futili aliquo scriptore occupantur, vix secus rem instituere mihi videntur, quam si frigidam & insulsam aliquam naeniam, quarum adeo ferax est haec aetas, post aliquot secula sibi inlustrandam & exponendam quis sumeret. Laboriosiorem tamen ac putaram provinciam expertus fui. Nam cum in Platonis ac Pythagorae placitis bene te versatum putes, illico saepe tenebrae obfunduntur per recentiores, quos dicunt, Platonicos. Postquam enim Pythagorica Philosophia se infuderat Platonicae, illi, licet nihil capite suo divinius atque excellentius ducant, saepe tamen magistrum suum dese-

deferunt, religionis cauſſa id cum poſtulare videretur. Quod in Noſtro alicubi *Auguſtinum* notare memini. Immo ipſi illi etiam diſſident haud raro inter ſe, uti ſuo loco obſervatum videbis. Et tamen in hiſce libris multa invenias, quae vel ſic ſatis, ſive loquendi formulas, ſive praecepta ipſa conſideres, a ſacris noſtris haud multum aliena videri poſſint. Id nemo mirabitur qui Auctorem noverit, ac quae contra Chriſtianos molitus fuerit recordetur. Hoc nempe illi etiam cum aliis huius familiae philoſophis commune fuit, ut multa ſumentes a Chriſtianis (per quos tamen profeciſſe videri noluerunt) commento hoc eos circumſcribere ſtuderent, quaſi diſſidium tanti non eſſet; ſuisque oſtendere, neceſſe haud eſſe, ut ea, quae in religione noſtra tanquam ſaniora laudarentur, e ſcholis Chriſtianorum peterentur, cum eadem illa a Philoſophis traderentur, uti a viro Eximio, I. L. Moshemio in Diſſert. de *Turbata per Platonicos Eccleſia*, praeclare obſervatum memini. Vellem, praeter cetera illa quae nuperius hac de re monuit Cel. Ernesti, ſplendidum illud Germaniae lumen, id in memoriam vocarent illi, qui N. Teſt. tabulas cum huius generis ſcriptoribus conponere amant; ne verborum ſimilitudine in errorem induci ſe patiantur, cum illi omnia alia huius modi dictis ſignificent.

Sed & conferendi mihi fuerunt auctores vetuſti, *Plato*, *Ioſephus*, *Plutarchus*, e quibus multa ſumſit *Porphyrius*, aliorumque fragmenta, quibus uſus fuit, conquirenda. Haud levis quoque opera danda antiquis Theologis, qui Porphyriana ſuis inſeruerant, *Euſebio*, *Cyrillo*, *Theodoreto* atque *Hieronymo*. Poſteriorem illum multa ſumſiſſe e Noſtro in ſuis contra Iovin: libris nemo mirabitur, qui utrumque eamdem paene cauſſam, ſed diverſo ſcopo, propugnaſſe meminerit. Audiamus ipſum L. II, 7. *Quid ad nos quorum converſatio in coelis eſt, qui ſuper Pythagoram . . . . qui repugnantem carnem, & ad libidinum incentiva rapientem, inedia ſubiugamus? Eſus carnium & potus vini, ventrisque ſaturitas, ſeminarium libidinis eſt.* Quare, quo frequentiores illos in citandis teſtimoniis invenerim, eo facilius vera lectio inſtaurari potuit, quorum ſi meminiſſent multi, temere Porphyrianam ſcripturam aut non ſollicitaſſent, aut aptiori remedio ſanaſſent.

Intelligis iam magna ex parte, B. L. ecquis fuerit qui nobis haec otia fecerit. Patrio is ſermone dicebatur *Malchus*, quod nomen patri quoque fuerat. Id vero cum Graecis auribus inſolens atque barbarum accideret, *Longinus*, Eius praeceptor, *Porphyrium* dixit, a purpura, colore vere regio, id enim Μάλχος Syrorum dialecto ſignificabat. Sed mihi in huius vita verſandum non eſt, data opera de illo egit Eruditiſſimus L. Holstenius in Diſſert: *de vita & ſcriptis Porphyrii Philoſophi*.

Iudicia ideoque, & teſtimonia non conquiſivi, contentus, ut a prioribus Editoribus factum fuerat, Philoſophi vitam & Operum indicem ex *Eunapio* & *Suida* praefigere, una cum verſione *Feliciani*, qui pauca ex *Eunapio* adiecit, quae alii Editores intacta reliquerant.

Diſſertationem Holstenii I. Valentini editioni ſuae adiunxit, atque a Fa-

bricio

BRICIO etiam T. IV. Bibl. Graec. vulgata fuit, huius itaque editionis molem ut augeret, necesse haud fuit. Magna quoque diligentia hoc in argumento versatus est Vir Insignis, I. BRUCKERUS Hist: Crit: Philos: T. II. p. 236. qui nec intactam liquit quaestionem, quae inter doctos agitata fuit, an Christianae religioni nomen cum dedisset Philosophus, ab illa desecerit deinceps, uti scriptores aliqui Historiae Ecclesiasticae significare videntur. Id secum reputans Doct. I. F. THOMAS Editioni suae praefigere decrerat Dissertationem de *Porphyrii apostasia*, qua demonstraturus erat, sacra Christiana Philosopho nostro cognita ac familiaria fuisse, non vero, uti LA CROZIUS aliique opinabantur, eum a religione Christiana ad Platonismum descivisse. Vid. *Thes. La Croz:* T. I. p. 341. Ille quidem conatus successu caruit, uti modo dictum est, supersunt tamen Epistolae, quibus THOMAS & SIBERUS, Viri praeclari, hoc argumentum discusserunt, publici iuris factae T. I. Miscel. Lipsiens. Nov. quas ut illius consilio mos gereretur, huic Editioni subiici volui.

Crediderim paene Porphyrium simulasse per aliquod tempus animum a religione Christiana haud alienum, ut solebant callidi isti homines, loquendi etiam formulas doctrinamque ipsam Christianorum praeceptis adcommodare, ut eo melius incautos circumvenirent. Hinc orta persuasio sacris illis nomen dedisse Philosophum, sed a quibus, Platonismi caussa id exigente, resiliebat. Ideoque forte Imperator Constantinus Arianos publico edicto Phorphyrianos vocari voluit, de cuius cognomenti ratione Eruditos dissidere video. Res ipsa traditur apud *Socratem* H. E. L. I. c. 9. & in Leg. Ultim. *Cod: Theodos:* de *Haeret:* & Leg. 6. *Cod. Iust:* de Haeret: Manich. & Samar: certe si ibi, ut Clar: HEINECCIO visum fuit, alio modo interpungas quam fieri solet: *Sed quem ad modum Ariani ab Ario, lege divae memoriae Constantini, ob similitudinem impietatis Porphyriani, a Porphyrio nuncupantur.* Cavere volebat Imperator, ne sub specioso nomine credulis inponeretur. Accesserint sane aliae caussae, quae apud *Socratem* legi possunt, in lege tamen ista id diserte traditur, *ne Christianorum appellatione abutantur.* Arius quippe Christianorum numero censeri quoque voluerat, sed quo illum passim eximunt veteres Theologi.

Denique fuerunt etiam qui Porphyrium sub extrema vitae Christianae religioni nomen dedisse putabant, id quod ex *Hieronymi* Chronico colligebant: sed huius opinionis falsitas dudum conmonstrata fuit.

Satis Te diu iam detinui, Lector Optime, unum tamen scire adhuc volo, Latinam versionem Graeco contextui me adposuisse, singulisque in paginis notas subiecisse, Tuae ut commoditati consulerem. Atque huius quidem instituti caussam dicat Clar. PERIZON: in Praef. *Aeliano* praemissa. Tu sollemni formula, vale & save. Dabam Daventriae ipsis Kal. Aprilis CIↃ. IↃ. CC. LXVII.

P. VI-

P. VICTORII
PRAEFATIO.

PETRUS VICTORIUS

Studiosis Graecarum artium, Graeco sermone scriptarum.

Non est e genere eorum hominum Reipublicae nostrae Princeps, qui adumbrati honoris splendore: inanisque gloriae cupiditate capti, res praeclaras, & utiles soli habere uolunt: atque ipsarum possessione caeteris omnibus antestare: contra enim ea uera bona putat, quae communia sunt, & a cunctis, qui se dignos illis praebuerint, obtineri possunt. Hoc, quemadmodum nobis multis modis saepe declarauit, ita nunc consilio hoc suo plurimis gentibus indicabit: instituit enim ueteres scriptores a maioribus suis summa diligentia conquisitos: magnisque sumtibus e Graeciae ruinis incendiisque saeuissimi belli ereptos, diuulgare, atque ita commodis studiosorum: memoriaeque doctorum uirorum consulere: qui laboribus suis ingeniique excellentia posteris prodesse uoluerunt, & in his curis studiisque aetatem omnem consumserunt: iniquo autem fato diu usi in tenebris latuere ac, quemadmodum ipsi uariis casibus expositi fuere, ita fructus nullos cupidis ingenuarum artium, aut paruos admodum, tulere. Nec solum hos, qui lucem multis seculis non aspexerunt, in medium proferre decreuit, sed etiam non paucos, qui mendosi iam, ac manci excusi sunt summa cura perpurgatos, membrisque suis auctos, ope eiusdem supellectilis, fidelissimorumque codicum copia, iterum foras dare. Huic igitur rei nunc incumbitur; operaque datur, ut tam honesta piaque Principis uoluntas, pro dignitate ipsius ac studiosorum utilitate, ad exitum perducatur. Interim cupiens ego specimen aliquod huius operis, quod texitur, dare: ac tam laetum nuncium auribus eruditorum primus apportare, nondum tantae rei apparatu confecto, quasi excucurri: ac paruum hoc uolumen edendum curaui. In quo quatuor Porphyrii libri de non caedendis deuorandisque animantibus ualde a nostris etiam auctoribus celebrati: alterque itidem ipsius libellus quo quaestiones quaedam subtiles grauesque de diuinis rebus, ex decretis Platonis, continentur: nec non etiam declarationes Michaelis Ephesii, unius posteriorum Aristotelis Interpretum, in quatuor libros de partibus animantium.

Tyrii philoſophi libri ; accurataque de illis rebus diſputatio , remota ſuperſtitione , mirifice utiles erunt , ob multiplicem ac uariam reconditarum elegantiumque rerum expoſitionem : ac crebra etiam antiquorum ſcriptorum uetuſtate conſumtorum , exempla , quibus utitur aut in ſententiis ſuis confirmandis , aut in iudiciis ipſorum , inſtitutisque refellendis. nam exiguus libellus quo uoluit excitare ad res percipiendas, quae animo tantum & ratione cernuntur , totus aureolus eſt : ac non multis uerbis multam obſcuramque doctrinam complectitur. Non ingratam etiam fore putaui Epheſii breuem explicationem , in optimi auctoris libros : quamuis parem illum dignitate doctrinaque Porphyrio minime fuiſſe non ignorem : & quia partim Ariſtotelei illi libri obſcuri perdifficilesque ſunt , & quia a nullo alio quod ſciam , Graeco homine illuſtrantur , excepta Metochitae paraphraſi , quae nondum formis excuſa eſt : nec ullam in partem melior eruditiorque expectari debet. Quod uero ad ſcripturae integritatem : diligentiamque in lectione purganda adhibitam , pertinet , non inficiabor Porphyrii libros peſſime habitos inſcitia ſuperiorum temporum : uitioque librariorum ualde corruptos fuiſſe : tantum tamen ſtudii , collatis plurimis exemplaribus , in illis emendandis poſuimus , ut multum auxilii ipſis tuliſſe nobis uideamur : quamuis non omnes maculas delere , nec manca imminutaque nonnulla loca reſtituere , potuerimus : fides certe illis noſtra diligentiaque non defuit. quod etiam in ſcholiis Epheſii , magna cum eorum utilitate , praeſtitimus. Valete ingenioſi, & eruditi uiri , & propediem plura melioraque ab humaniſſ: Principis liberalitate , egregioque ipſius in uos amore , expectate.

P. VICTORII PRAEFATIO,

quam notis praemiſerat.

S T U D I O S I S.

Cum pluribus ſpectatis codicibus male habito undique ac neglecto Porphyrio non parum conſuluiſſem, multisque partibus ipſum meliorem reddidiſſem, tentaui ſi poſſem alia uia ei opem ferre, quam etiam non inutilem expertus ſum, ſciebam enim hinc ſaepe teſtimonia ſumſiſſe Euſebium Pamphilum, aequalem ipſius, in libris προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς: quamuis non ſine cauſſa illum exagitet, atque omnibus contumeliis uexet: eruditione namque Auctoris captus multos, ex his praecipue libris, locos adducit, quibus aut probat, quod confirmare uult, aut falſo, praueque ipſum de aliqua re ſenſiſſe docet. Fuit enim Porphyrius noſtrae pietati, late iam patenti, firmasque radices agenti parum aequus, ac Chriſtiano denique nomini ualde infenſus, quamuis in his libris nihil tangat, quod eam laedat: ac potius noſtris inſtitutis, moribusque mirifice congruat. ut enim traditam a patribus religionem toto animo probabat, & ab illa fortiter contra aduerſarios ſtabat, ita temperantiſſimum hominem ſe praebuit: tenuique admodum uictu contentus fuit: nam uentris, ac gutturis uitiorum ipſum inimicum, acerrimumque reprehenſorem extitiſſe, uiuentemque adhuc e corporis carcere, uinculisque euolauiſſe, uere dicere poſſumus. Hoc autem, praeterquam quod ex optima grauiſſimi uiri diſciplina ſeueriſſimaque Plotini domo profectus eſt, multis etiam ſanctiſſimis praeceptis ab ipſo in hoc opere collectis liquido intelligitur: quae cauſa fuit ſalutis (ut arbitror) huic ſubtili, magnaque doctrina refertae ſcriptioni: cum alii ipſius labores improbioris iudicis merito perierint, atque ex omni hominum memoria deleti ſint. Attendi igitur diligenter cunctos locos, qui citati a Pamphilo ſunt, cumque multa magnaque lectionis diſcrimina in illis offendiſſem, malui excuſo iam Porphyrio, eaque ſcriptura, quae apud ipſum reperitur, retenta, uarietates omnes hic adnotare: neque enim ne illic quidem ſincere cuncta, integreque ſeruata ſunt: quamuis non pauca melius legi uideantur. Quod factum arbitror, quia Pamphili ſcripta in magno honore apud Chriſtianos homines fuerunt. cum multam lucem afferant noſtris rebus: inanesque ritus gentium ſedulo refellant. Porphyrii uero hi libri ob iuſtum odium, quod contra ſe alio nomine concitarat, diu iacuerint, ac ſitu pene ſqualoreque confecti ſint. Praeterea non me fallit conſuetudo ueterum, qui in exemplis aliorum auctorum ponendis non parua libertate utebantur: ac ſi ſententiam retinuiſſent, uerba ipſa, ordinemque eorum ſaepe non curabant. Hanc igitur tutiorem uiam eſſe ratus, quicquid diſcriminis apud eum ſcriptorem in teſtimoniis ab his libris petitis, animaduertere potui, adnotaui ac breui etiam aliquando in utram partem magis inclinem, indicaui.

I. VALENTINI

PRAEFATIO.

Non mei eſt ingenii, amice Lector, aliorum laboribus etſi parum fauſto auſpicio confectis obtrectare. Ut vero intelligas cur novam Porphyrii de Abſtinentia verſionem ſuſceperim, audias pauliſper Clar: Holſtenium in Diſſert: ſua de vita & ſcriptis hujus Philoſophi ſic conquerentem. *Scripti fuere a Porph: de Abſtinentia ab eſu animalium*, lib. 4. *opus nunquam ſatis laudatum, quod Bernardus Felicianus egregie expreſſit Latino ſermone. Quo neglecto nuper in Galliis neſcio quis ineptiſſima verſione, vel delirio potius perpetuo optimum opus peſſime contaminavit: ut inter omnes malorum ſpecies, quibus iratum Numen Porphyrianos manes nomenque hactenus preſſit, hanc facile principem ducam, quod in tam mali medici manus inciderit.* Tentare volui, bone Lector, utrum ego aliquanto felicius medicum poſſem agere. Omnibus tamen auxiliis deſtitutus hanc interpretationem adornavi. Ne Latinum quidem interpretem ab Holſtenio memoratum videre contigit. Codices manuſcriptos nullos, licet quaeſiverim ſedulo, parare potui. Impreſſos duos tantum habui, Florentinum ſcilicet, & qui eum κατὰ πόδας ſequitur etiam ubi peſſime ille alter hallucinatur, Gallicanum. Spero nihilominus infinita a nobis ſanata eſſe loca, partim ex Plutarcho, Joſepho, & Euſebio, partim ex noſtra conjectura: adeo ut non niſi de uno forſan aut altero loco eſt cur quis valde queratur. Quod ſupereſt Doctiſſ: Petavii in Ep: ad Lector: Epiphanio praefixa verbis claudam: *Tu velim, Candide Lector, ad hanc lucubrationem noſtram ſic accedas, ut intelligas, neque nihil a nobis hic eſſe peccatum, ſed ſi quae in illo errata reprehenderis ea pluribus cum bonis, ſi modo mihi plura bona ſint, aut aequalibus, paucioribusve compenſes, atque his fruare, illis veniam tribuas.*

I. B.

I. B. FELICIANI DEDICATIO.

ALOISIO MICHAELIO

IOANNES BERNARDUS FELICIANUS S.

Quantum ſtudium a ueteribus moderandis ac componendis moribus ſemper adhibitum fuerit, perſpicuum eſſe unicuique poteſt, qui ueterem philoſophandi rationem conſiderarit. Omnes ſiquidem philoſophorum ſcholae inſtituendae uitae magis quam contemplandi & cognoſcendi cauſa habitae fuiſſe conſpiciuntur. Id quod & antiqua Pythagorae diſciplina declarat, & Socratis poſtea inſtitutio: e cuius diſputationibus omnis ciuiliter & morate uiuendi ratio emanauit: quam cum alii multi, tum duo illa ſplendida ſapientiae lumina Plato & Xenophon graviſſime, & elegantiſſime literarum monumentis poſteris tradiderunt. Cum enim homini non tam inueniendi beatitudinem, quam adipiſcendi natura inſita cupiditas ſit: non ſatis eſſe Philoſophi exiſtimarunt, ſi in felicitate inuenienda elaboraſſent, niſi modum etiam excogitaſſent, quo conſequi eam poſſemus. Sicut autem naturae rerum inueſtigatio uiam ad primam omnium cauſam, primumque omnium auctorem deum inueniendum nobis praemunit: ita uitae integritas ac puritas, quam imitando dei bonitatem in nobis effingimus, facit, ut ad eum poſſidendum idonei reddamur. Summa etenim bonitatis ac probitatis uis ex eo perſpici facile poteſt, quod nulla neque actio; neque oratio ne apud improbos quidem habet auctoritatem, niſi aut probitas, aut probitatis ſaltem ſpecies aliqua ſubſit. nam re uera quicquid ſoliditate probitatis ſtabilitum ac ſuffultum non eſt, id quantolibet ingenio & artificio compoſitum ſit, uanum ac ridiculum, id quod eſt, tandem apud omnes appareat, ac contemnatur, neceſſe eſt. Vnde non immerito Aloiſi clariſſime licet & generis nobilitate & opibus, & ingenio excellas, ita tamen moderate & ſancte uitam tibi inſtituendam duxiſti, ut hanc philoſophiae partem quae ad mores ſpectat, quam philoſophiae animam appellare conſueuiſti, mirum in modum fueris complexus, ut eum decet, qui re uera bonus ſit, & πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ διὸς ἔρνος, ut inquit ille: id quod & genere uitae quam traducis, tranquilliſſimo prae te fers, & cogitationibus nobiliſſimis, quibus quotidie animum tuum a mundi turbationibus, uulgique colluuie ſublatum conſeruas. Qua propter cum illi etiam ſcriptores tibi ſummopere placuerint, qui non ſolum ſubtilibus & acutis diſputationibus ueritatem indagarent, uerum

rum etiam simul uitam hominis ita instruerent, atque expurgarent, ut ad illam τὴν ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ δυνατὸν, ut uolebat Plato, mentes nostras attollerent: hortabaris identidem, atque etiam iure tuo mihi imponebas, ac mandabas, ut si quid eiusmodi inter antiquos auctores inuenire possem e tenebris eruerem, daremque operam, in lucem exiret. Ego uero quamuis & aliis occupationibus distraherer, & mediocris eruditionis conscientia deterrerer, mihi non esse tamen committendum duxi, ut mandatis tuis aliqua saltem ex parte non obtemperarem: praesertim cum & eum qui mandaret, maxima obseruantia ac ueneratione prosequerer: & illa qua mandabantur, esse eiusmodi uiderem, ut in eorum perscrutatione uersari non esse maxime utile non posset. Iccirco rem aggressus nonnullos huiuscemodi Graecos auctores conquisiui: atque editionem ab hoc Porphyrii opere auspicari uolui, ratus fore ut tum ex auctoris nomine tum ex re qua de agit, non iniucunda plerisque eius lectio sit.

Porphyrius enim & in Platonica & in Aristotelica philosophia adeo celebris habetur, ut uel ex nomine ipso allicere ad se philosophiae studiosos facile possit. Opus autem ipsum uaria ac multiplici refertum eruditione est: de abstinentia enim ab esu animalium cum agat, id non tam Pythagorice, quam Platonice etiam, ac demum theologice pertractat. Quamuis enim & de animalium iniuria, & de daemonum immundorum ui, quae ex huiuscemodi cruentis dapibus latenter attrahitur, ex Pythagoricae, & Platonicae disciplinae decretis, quibusdamque aliis huiusmodi nonnulla persequatur: omnia tamen eo spectant, sicut ipse etiam quasi uidetur interpretari, ut & nutrimento imminuto uinculum animae, quod est corpus, extenuetur, ac debilitetur, quo mens ab affectuum perturbationibus relaxata ascendere ad contemplanda & fruenda diuina liberius queat: & subtractis delicatioribus epulis tum parabilior uictus curam a grauioribus rebus non auocet, tum omnis gulae occasio circumcidatur. Id quod nihil aliud argumenti habet, nisi ut ieiunii & abstinentiae ratio non solum diuina, sed naturali etiam lege comprobata esse demonstretur. Vt autem omnia clarius constarent, non ab re esse duximus, si uitam quoque auctoris ab Eunapio conscriptam conuerteremus, atque operi ipsi anteponeremus. Vale.

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ.

PORPHYRII VITA.

E COMMENTARIO EUNAPII,

In quo collegit vitas Sophistarum ac Philosophorum.

Πορφυρίῳ Τύρος μὲν ἦν πατρὶς, ἡ πρώτη τῶν ἀρχαίων Φοινίκων πόλις, καὶ πατέρες δὲ οὐκ ἄσημοι: τυχὼν δὲ τῆς προσηκούσης παιδείας, ἀνάτε ἔδραμε τοσοῦτον καὶ ἐπέδωκεν, ὡς Λογγίνου μὲν ἦν ἀκροατὴς καὶ ἐκόσμει τὸν διδάσκαλον ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. Λογγῖνος δὲ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον βιβλιοθήκη τὶς ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, καὶ κρίνειν γε τοὺς παλαιοὺς ἐπετέτακτο καθάπερ πρὸ ἐκείνου πολλοί τινες ἕτεροι. καὶ ὁ ἐκ Καρίας Διονύσιος πάντων ἀριδηλότερος. Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ὁ Πορφύριος ἐκαλεῖτο τὰ πρῶτα: τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν. Πορφύριον δὲ αὐτὸν ὠνόμασε Λογγῖνος, εἰς τὸ βασιλικὸν τῆς ἐσθῆτος παράσημον, τὴν προσηγορίαν ἀποτρέψας. παρ᾽ ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν: γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος, καὶ ῥητορικῆς. πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ᾽ ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος. ἦν γὰρ ὁ Λογγῖνος μακρῷ τῶν τότε ἀνδρῶν ἄριστος τὰ πάντα. καὶ τῶν βιβλίων τε αὐτοῦ πολὺ πλῆθος φέρεται, καὶ τὸ φερόμενον θαυμάζεται, καὶ εἴ τις κατέγνω τινὸς τῶν παλαιῶν, οὐ τὸ δοξασθὲν ἐκράτει πρότερον, ἀλλ᾽ ἡ Λογγίνου πάντως ἐκράτει κρίσις. οὕτω δὲ ἀχθεὶς τὴν πρώτην παιδείαν καὶ ὑπὸ πάντων ἀποβλεπόμενος τὴν μεγίστην Ῥώμην ἰδεῖν ἐπιθυμήσας, ἵνα κατάσχῃ διὰ σοφίας τὴν πόλιν, ἐπειδὴ τάχιστα εἰς αὐτὴν ἀφίκετο, καὶ τῷ μεγίστῳ Πλωτίνῳ συνῆλθεν εἰς ὁμιλίαν, πάντων ἐπελάθετο τῶν ἄλ-

* * * *   λων,

λων, καὶ προσέθετο φέρων ἑαυτὸν ἐκείνῳ. ἀκορέςως δὲ τῆς παιδείας ἐμφορούμενος, καὶ τῶν πηγαίων ἐκείνων καὶ τεθειασμένων λόγων, χρόνον μέν τινα εἰς τὴν ἀκρόασιν ἤρκεσεν, ὡς αὐτός φησι. εἶτα ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῶν λόγων νικώμενος, τό, τε σῶμα καὶ τὸ ἄνθρωπος εἶναι ἐμίσησεν, καὶ διαπλεύσας εἰς Σικελίαν τὸν πορθμὸν καὶ τὴν χάρυβδιν, ἧπερ Ὀδυσσεὺς ἀναπλεῦσαι λέγεται, πόλιν μὲν οὔτε ἰδεῖν ὑπέμεινεν, οὔτε ἀνθρώπων ἀκοῦσαι φωνῆς: οὕτω τὸ λυπούμενον αὐτῷ καὶ ἡδόμενον ἀπέθετο, συντείνας δὲ ἐπὶ Λιλύβαιον ἑαυτὸν (τὸ δὲ ἐςὶ τῶν τριῶν ἀκρωτηρίων τῆς Σικελίας τὸ πρὸς Λιβύην ἀνατεῖνον καὶ ὁρῶν) ἔκειτο καταςένων καὶ ἀποκαρτερῶν τροφήν τε οὐ προσιέμενος καὶ ἀνθρώπων ἀλεείνων πάτον. οὐδὲ ἀλαοσκοπίην ὁ μέγας εἶχε Πλωτῖνος ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ κατὰ πόδας ἑπόμενος, ἢ τὸν πεφευγότα νεανίσκον ἀναζητῶν ἐπιτυγχάνει κειμένῳ. καὶ λόγωντε πρὸς αὐτὸν εὐπόρησεν τὴν ψυχὴν ἀνακαλουμένων, ἄρτι διΐπτασθαι τοῦ σώματος μέλλουσαν, καὶ τὸ σῶμα ἔῤῥωσεν ἐς κατοχὴν τῆς ψυχῆς. καὶ ὁ μὲν ἔμπνους τε ἦν καὶ διανίςατο: ὁ δὲ τοὺς ῥηθέντας λόγους εἰς βιβλίον κατέθετο τῶν γεγραμμένων. τῶν δὲ φιλοσόφων τὰ ἀπόῤῥητα καλυπτόντων ἀσαφίᾳ, καθάπερ τῶν ποιητῶν τοῖς μύθοις, ὁ Πορφύριος τὸ φάρμακον τῆς σαφηνείας ἐπαινέσας καὶ διὰ πείρας γευσάμενος, ὑπόμνημα γράψας εἰς φῶς ἤγαγεν. αὐτὸς μὲν οὖν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐπανῆλθε, καὶ τῆς περὶ λόγους εἴχετο σπουδῆς, ὥςε παρήει καὶ εἰς τὸ δημόσιον κατ' ἐπίδειξιν. τὸ δὲ Πορφυρίου κλέος εἰς Πλωτῖνον, πᾶσα μὲν ἀγορὰ, πᾶσα δὲ πληθὺς, ἀνέφερεν: ὁ μὲν γὰρ Πλωτῖνος τῷ τε τῆς ψυχῆς οὐρανείῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματώδει τῶν λόγων, βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος: ὁ δὲ Πορφύριος, ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα εἰς τὸ εὔγνωςον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. αὐτὸς μέν φησι (νέος δὲ ὢν ἴσως ταῦτα ἔγραφεν, ὡς ἔοικεν) ἐπιτύχειν χρηςηρίῳ μηδενὶ τῶν δημοσίων: ἐν δὲ αὐτῷ τῷ βιβλίῳ καταγράφει, καὶ μετὰ

ταῦ-

ταῦτα ἄλλα πραγματεύεται πολλὰ, ὅπως χρὴ τούτων ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Φησὶ δὲ καὶ δαιμόνιον τινὰ Φύσιν ἀπὸ λουτροῦ τινὸς διῶξαι καὶ ἐκβαλεῖν, Καυσάθαν τοῦτον ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι. συμΦοιτηταὶ μὲν οὖν (ὡς αὐτὸς ἀναγράΦει) κράτιςοί τινες ὑπῆρχον, Ὠριγένης τεκαὶ Ἀμέριος, καὶ Ἀκυλῖνος, καὶ συγγράμματά γε αὐτῶν περισώζεται. λόγος δὲ αὐτῶν οὐδὲ εἷς: πολὺ γὰρ τὸ ἀκύθηρον, εἰ καὶ τὰ δόγματα ἔχει καλῶς, καὶ ἐπιτρέχει τοῖς λόγοις. ἀλλ' ὅγε ΠορΦύριος ἐπαινεῖ τοὺς ἄνδρας τῆς δεινότητος. πᾶσαν μὲν αὐτὸς ἀνατρέχων χάριν: μόνος δὲ ἀναδεικνὺς καὶ ἀνακηρύττων τὸν διδάσκαλον. οὐδὲν δὲ παιδείας εἶδος παραλελοιπώς. ἔςι γοῦν ἀπορῆσαι καθ' ἑαυτὸν καὶ θαυμάσαι τὶ πλεῖόν ἐςι τῶν ἐσπουδασμένων, πότερον τὰ εἰς ὕλην ῥητορικὴν τείνοντα, ἢ τὰ εἰς γραμματικὴν ἀκρίβειαν Φέροντα, ἢ ὅσα τῶν ἀριθμῶν ἤρτηται, ἢ ὅσα νεύει πρὸς γεωμετρίαν, ἢ ὅσα πρὸς μουσικὴν ῥέπει. τὰ δὲ εἰς ΦιλοσοΦίαν οὐδὲ τὰ περὶ λόγους κατάληπτον, οὔτε τὸν οἰκεῖον ἐΦικτὸν λόγον. τὸ δὲ Φυσικὸν καὶ Θεουργὸν τελεταῖς ἀΦείσθω καὶ μυςηρίοις. οὕτω παντομιγές τι πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν ὁ ἀνὴρ αὐτὸς χρῆμά τι γέγονεν. καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ τῶν λόγων ἄν τις μᾶλλον ἢ τὰ δόγματα πλέον εἰς αὐτὰ ἀπιδὼν, ἢ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. γάμοις τε ὁμιλήσας Φαίνεται, καὶ πρὸς Μάρκελλάν γε, αὐτοῦ γυναῖκα γενομένην, βιβλίον Φέρεται, ἥν Φησιν ἀγαγέσθαι, καὶ ταῦτα οὖσαν πέντε μητέρα τέκνων, οὐχ ἵνα παῖδας ἐξ αὐτῆς ποιήσηται, ἀλλ' ἵνα οἱ γεγονότες παιδείας τύχωσιν: ἐκ Φίλου γὰρ ἦν αὐτοῦ τῇ γυναικὶ τὰ τέκνα προυπάρξαντα. Φαίνεται δὲ ἀΦικόμενος εἰς γῆρας βαθύ. πολλὰς γοῦν τοῖς ἤδη προπεπραγματευμένοις βιβλίοις θεωρίας ἐναντίας κατέλιπεν. περὶ ὧν οὐκ ἐςὶ ἕτερόν τι δοξάζειν, ἢ ὅτι προϊὼν ἕτερα ἐδόξασεν: ἐν Ῥώμῃ δὲ λέγεται μεταλαχεῖν τὸν βίον.

PORPHYRII VITA

EX

EUNAPIO.

Porphyrius patria Tyrius, Tyrus autem princeps ueterum Phoenicum urbs fuit, parentibus non ignobilibus eſt exortus. is cum liberalem educationem eſſet conſequutus, adeo profecit, ut Longini auditor cum extitiſſet, breui praeceptorem ſuum honeſtarit. Longinus uero eo tempore uiuens quaedam bibliotheca, & deambulans muſaeum habebatur: qui ad iudicanda ueterum ſcripta animum adiecerat: quemadmodum etiam ante illum cum multi alii, tum Dionyſius e Caria, qui celeberrimus omnium fuit. Porphyrius igitur cum patria Syrorum lingua prius Malchus appellaretur, id quod gentis eius idiomate regem ſignificat: Porphyrius poſtea ad purpureae regiae ueſtis inſigne appellatione transmutata, a Longino fuit nominatus. Sub cuius diſciplina bonarum literarum ſtudiis optimam operam nauauit: atque ad ſummum & grammaticae non ſecus atque ille, & rhetoricae peruenit, niſi quod propenſo ad eam animo admodum non erat: in omnique philoſophiae genere excultus fuit. Erat enim Longinus omnium qui ea tempeſtate florebant, facile princeps. magnaque librorum eius copia extat, admirationique habetur: ita ut ſi quis in ueteribus ſcriptoribus aliquid damnaret, non prius opinioni ſuae acquieſcendum putaret, quam eo Longini quoque iudicium acceſſiſſet. Cum itaque hoc modo prima eruditione Porphyrius fuiſſet inſtitutus, omnibusque eſſet conſpicuus, maximam Romam uidendi deſiderio tenebatur, ut ſapientia ciuitatem obtineret. Quo ubi primum peruenit, diuinique Plotini conſuetudinem iniit, aliorum omnium oblitus ei ſeſe totum dedidit, eiusque diſciplinae inſatiabili auiditate incumbens, diuinis illis e ſacro fonte hauriendis diſputationibus aliquamdiu uacauit. Poſtea contemplationum magnitudine ſuperatus corpus ſuum odio proſequi coepit, & aegre ferre, quod homo eſſet. Vnde cum in Siciliam nauigaſſet, fretumque Charybdis traieciſſet, qua Vliſſes quoque iter feciſſe dicitur: neque ciuitatem uidere, neque hominum uocem audire paſſus eſt: adeo pror-

prorſus doloris & uoluptatis ſenſum omnem depoſuerat : atque ita ad Lilybaeum quod ex tribus Siciliae promontoriis unum eſt , quod in Libyam uergit , contento itinere profectus , ibi ſeſe proiecit , & gemens ac tolerans , cibumque nullum admittens iacebat , atque ut inquit ille , hominum ueſtigia uitans. At non exciuit uana exploratio in his magnum Plotinum. Nam confeſtim conſequutus , ſed quod ita praeſagiret , ſeu , ut iuuenem qui aufugerat , inquireret , iacentem ipſum illic deprehendit : uerbaque ad eum excogitauit , quae & animam iamiam e corpore auolaturam reuocarent , & corpus ad eam continendam corroborarent. atque ita is ſpiritu iam recuperato ſurrexit. ille uero uerba quae dixerat , in librum retulit , ex iis qui ſcripti extant. Sed cum philoſophi dicendi obſcuritate , non ſecus ac poëtae fabulis , arcana occultarent : Porphyrius qui remedium diluciditatis approbaſſet , & experimento deguſtaſſet , commentationibus illuſtrans in lucem edidit. Ipſe igitur Romam reuerſus orandi ſtudio uacauit , ita ut oſtentationis etiam cauſa in publicum prodiret. Porphyrii tamen gloriam omnis concio , & omnis conuentus in Plotinum referebat. Plotinus enim ob coeleſtem animae uim , abſtruſamque & aenigmaticam dicendi rationem , grauis & difficilis perceptu eſſe uidebatur. Porphyrius uero quaſi Homerica quaedam catena quae ad homines demitteretur , uaria eruditione & ſcientia omnia ad facilitatem & perſpicuitatem enunciabat. Atque ipſe quidem inquit , ſed fortaſſe iuuenis admodum ea ſcripſerat , ſe in nullum publicum oraculum incidiſſe. & eodem in libro multa alia pertractat , quaenam cura habenda horum ſit : ſeque daemonicam quandam naturam e balneo quodam effugaſſe , atque eieciſſe , quam Cauſathan indigenae appellarent. Condiſcipuli eius , ut ipſe ſcribit , praeſtantiſſimi quidam extiterunt , Origenes , & Amelius , & Aquilinus : quorum ſcripta extant : ſed nulla tamen in ipſis uenuſtas conſpicitur , licet dogmata & ſententiae recte ſe habeant , uerbisque inſtent. Porphyrius tamen eloquentiam ac grauitatem horum uirorum laudat : cum ipſe & gratiam omnem ſuperet , & ſolus praeceptorem manifeſtet , ac praedicet , nullumque eruditionis genus omiſerit. Mirari quippe ac dubitare unusquisque poteſt , quidnam ſit , cui potiſſimum ille ſtuduiſſe uideatur : eane quae ad oratoriam facultatem ſpectant , an quae ad grammaticae exactam inquiſitionem faciunt : quae ad arithmeticam , an quae ad geometriam , aut muſicam attinent. quae item ad philoſophiam pertinent , iisne quae rationis ſunt , an quae adminiſtrationis praecipuum ſtudium impenderit , ambiguum eſt. Nam quae ad naturalem & diuinam contemplationem ſpectant , adeo ſublimia ſunt , ut ſacris & myſteriis relinquenda eſſe uideantur. Ita ad omnem uirtutem concinnata quaedam res uir ille extitit. Modo enim in ipſo quispiam uerba magis , quam dogmata , modo decreta & ſententias , quam dicendi uim admiraretur. Vxorem autem uidetur duxiſſe. nam ad Marcellam uxorem eius liber fertur : quam , licet quinque liberorum mater

 eſſet ,

esset , ea de causa inquit se duxisse , non ut filios ex ea susciperet , sed ut ii quos amicus suus ex ea iam susceperat , optime educarentur , atque instituerentur. Ad ultimam senectutem deuenisse , ac Romae uitam commutasse fertur. His temporibus fuerunt etiam ii qui Athenis rhetoricam profitebantur , Paulus & Andromachus e Syria , usque ad Galeni & Claudii , Taciti item & Aureliani tempora : quibus uiguit etiam Dexippus , qui temporum historiam conscripsit , uir omni eruditione , & facultate logica instructissimus.

POR-

PORPHYRII VITA E SUIDA.

Πορφύριος, ὁ κατὰ Χριςιανῶν γραψας· ὃς κυρίως ἐκαλεῖτο Βασιλεύς. Τύριος Φιλόσοφος, μαθητὴς Ἀμελίου, τοῦ Πλωτίνου μαθητοῦ, διδάσκαλος δὲ Ἰαμβλίχου, γεγονὼς ἐπὶ τῶν χρόνων Αὐρηλιανοῦ, καὶ παρατείνας ἕως Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως. ἔγραψε βίβλια· πάμπλειςα, φιλόσοφά τε, καὶ ῥητορικὰ, καὶ γραμματικά. ἦν δὲ καὶ Λογγίνου τοῦ Κριτικοῦ ἀκροασάμενος. Περὶ θείων ὀνομάτων, ά. Περὶ ἀρχῶν, β'. Περὶ ὕλης, ς'. Περὶ ψυχῆς πρὸς Βοήθον, έ. Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, δ'. Περὶ τοῦ Γνῶθι σαυτὸν, δ. Περὶ ἀσωμάτων. Περὶ τοῦ μίαν εἶναι τὴν Πλάτωνος καὶ Ἀριςοτέλους αἵρεσιν, ζ'. Εἰς τὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Χαλδαίου Φιλοσόφου ἱςορίαν ἐν βιβλίοις, δ'. Κατὰ Χριςιανῶν λόγους ιέ. Περὶ τῆς Ὁμήρου Φιλοσοφίας. Πρὸς Ἀριςοτέλην, περὶ τοῦ εἶναι τὴν ψυχὴν ἐντελέχειαν. Φιλολόγου ἱςορίας βιβλία έ. Περὶ Γένους καὶ Εἴδους, καὶ Διαφορὰς, καὶ Ἰδίου, καὶ Συμβεβηκότος. Περὶ τῶν κατὰ Πίνδαρον τοῦ Νείλου πηγῶν. Περὶ τῆς ἐξ Ὁμήρου ὠφελείας τῶν βασιλέων, βιβλία ί. Συμμίκτων ζητημάτων ζ'. Εἰς τὸ Θουκυδίδου προοίμιον. Πρὸς Ἀριςίδην ζ'. Εἰς τὴν Μινουκιανοῦ τέχνην· καὶ ἄλλα πλεῖςα, καὶ μάλιςα ἀςρονομούμενα· ἐν οἷς καὶ Εἰσαγωγὴν ἀςρονομουμένων, ἐν βιβλίοις τρισὶ, καὶ γραμματικὰς ἀπορίας. οὗτός ἐςιν ὁ Πορφύριος, ὁ τὴν κατὰ Χριςιανῶν ἐφύβριςον γλῶσσαν κινήσας. Πορφύριος, ὁ τῶν Χριςιανῶν πολέμιος, ἀπὸ Φοινίκης πόλεως Τύρου.

EIUS-

EIUSDEM VITA ATQUE OPERUM ENUMERATIO EX SUIDA.

Porphyrius e Phoeniciae urbe Tyro philoſophus, qui patria ipſius lingua rex proprio nomine appellabatur, diſcipulus Amelii, Plotini auditoris, & Iamblichi praeceptor, Longini item critici auditor, qui plurimos libros, tum philoſophicos, tum rhetoricos & grammaticos ſcripſit, de diuinis nominibus unum: De principiis duos: De materia ſex: De anima ad Boëthum quinque: De abſtinentia ab eſu animalium quatuor: De eo quod a ſapiente dictum eſt, noſce te ipſum, quatuor: De incorporeis: Quod una & eadem Platonis & Ariſtotelis ſecta ſit, ſeptem: In Iuliani Chaldaei philoſophi hiſtoriam quatuor: In categorias Ariſtotelis ad Gedalium ſeptem: In eaſdem categorias per interrogationem & reſponſionem unum. De Homeri Philoſophia: Quod ex Ariſtotelis ſententia anima ἐντελέχεια, hoc eſt perfectio ſit. Philoſophicae hiſtoriae quinque: De genere, ſpecie, differentia, proprio, & accidente: De Nili fontibus ex Pindari ſententia: De utilitate quam ex Homero reges conſequi poſſunt, decem: Miſcellanearum quaeſtionum ſeptem: In Thucydidis exordium ad Ariſtidem ſeptem: In Minuciani artem rhetoricam: & alia complura, & praecipue aſtronomica: inter quae eſt introductio aſtronomiae tribus libris abſoluta: & quaeſtiones grammaticae. Sub Aureliani imperio uiguit: & usque ad Diocletiani tempora peruenit.

ΠΟΡ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

PORPHYRII PHILOSOPHI DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBER PRIMUS.

IOANNE BERNARDO FELICIANO
Interprete:

ARGUMENTUM.

Primus liber dividitur in tres partes: quarum prima continet praefationem ad Firmum Castricium, qui a Pythagoricis institutis, ad carnium esum defecerat. §. 1, 2, &c. *Secunda complectitur rationes, quibus Peripatetici & Stoici*, §. 4, &c. *quibus Epicurei*, §. 7, &c. *quibus Claudius Neapolitanus*, §. 13, &c. *docent animantia posse jure occidi. Tertia pars nonnulla continet, quae praemittit Porphyrius ad rei propositae pleniorem tum intellectionem tum enucleationem.* §. 27, &c. *Pri-*

mum

ΕΜΨΥΧΩΝ.] *Max: Tyr:* Differt. XVII. 8. τῶν ὄντων τοίνυν τὰ μὲν ἄψυχα, τὰ δὲ ἔμψυχα. καὶ τὰ μὲν ἄψυχα, λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἔμψυχα, φυτὰ καὶ ζῶα. Nec alia Platonis sententia, vid. *Iulian.* Orat. VI. p. 193. B. aut Aristotelis, Hist. Anim. VIII. 1. Noster tamen & alii Pythagorici *animalia* hac voce significant. Confer. *S. Bochart:* Hieroz. I. 1. Hinc ζωὴ φυτοῦ & ἐμψύχου distinguuntur Nostro in Ἀφορμ: πρὸς τὰ Νοητ. §. 12. non ergo καὶ πρὸς τὰ φυτὰ παρατενοῦμεν τὸ τῆς δικαιοσύνης, quippe ὧν ἄνευ ζῆν ἀδύνατον, ut infra dicitur, III. 18. Nec temere tamen plantas laedendas docet, sed hac quidem de re alio in loco.

mum eſt, ſe non omnibus, ſed iis ſolum qui vitam cupiunt agere Intellectualem hoc abſtinentiae onus imponere. §. 27, &c. *Eam vero plurimum promovet, ab iis quae ſenſum commovent & à corporeis rebus animi abalienatio.* §. 30, &c. *Inter quas etiam cibi locum habent.* §. 33, &c. *Cum enim varia ſunt in noſtros ſenſus incurrentia, quae animam turbant,* §. 33. *ab eorum omnium contagione, quantum fieri poteſt, cavendum eſt.* §. 35, &c. *Nec iis nos immiſcere convenit, exemplo Philoſophorum,* &c. §. 36. *Et cum cibi non parum habeant hac in re momenti,* §. 38. *etiam eorum ratio habenda eſt. Quod enim dicant nonnulli, poſſe ſe ſenſibilibus miſceri, tamen iis non perturbari, lubricum eſt,* §. 39, &c. *Et a quo multi decepti foedis libidinibus impliciti ſunt.* §. 42, 43. *Iis igitur omnibus, quae mentem commovere ſolent, proſpiciendum eſt,* §. 43, &c. *Et in cibis etiam moderatio obſervanda.* §. 44, &c. *Quod ulterius probat exemplo Epicureorum.* §. 49, &c. *Hoc autem cum non magnum ſit, nec nimis moleſtum* (§. 55.) *haudquaquam recuſandum eſt: praeſertim cum licet omnia tentemus, & ſuſtineamus, bene nobiſcum actum eſſe cenſere oportet, ſi tandem ullo modo Deo frui concedatur.* §. 56. *ad finem.*

§ I. Τῶν πρὸς ἡμᾶς ἡκόντων, ὦ [1] Φίρμε, πυθόμενος, ὡς τῆς ἀσάρκου καταγνοὺς τροφῆς, ἐπὶ τὴν ἔνσαρκον ἀναδεδράμηκας πάλιν βορὰν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠπίϛουν, [2] τῆς γε σῆς σωφροσύνης ϛοχαζόμενος καὶ τῆς ἐυλαβέιας, ἣν πρὸς τοὺς ταῦτα ὑποδείξαντας, παλαιούς τε ὁμοῦ καὶ θεοφόβους ἄνδρας [3] πεποιήμεθα. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐπὶ τοῖς πρώτοις μηνύοντες, τὴν ἀγγελίαν ἐβεβαίουν, τὸ μὲν ἐπιπλήττειν σοι, οὔτε, κατὰ τὴν πα-

§ I. Cum ex iis qui iſthinc ad nos ueniebant, audiuiſſem, te abſtinentia a carnibus repudiata, ad carnium eſumrurſus rediiſſe: primum id non credebam, & temperantiae tuae ratione habita, & pietatis, qua eos qui haec nobis tradiderant, ueteres, & deum timentes uiros proſequebamur. Poſtea quam uero alii ſuperuenientes de te eadem mihi confimarunt: ſi te reprehendere uoluiſſem, quod neque ut prouerbio

1. Φιρμε.] *Firmum Caſtricium* alibi adpellat, amicum & condiſcipulum ſuum, quem ut ab errore revocaret libros hos conſcripſit Malchus. Plura de illo lege in Vit. Plotini. Meminit quoque *Caſtricii*, ſed ab hoc noſtro diverſi, *Liban.* epiſt. MXCI. MCLXXXI. & MCCCXIII. Saepe etiam nomen hoc occurrit in lapidibus literatis apud *Gruterum* & *Reineſium*, utrum tamen apud hunc V. 7. reſtituendum ſit, perquam videtur dubium.

2. Τῆς γε σῆς] *Cod. Lipſ.* τῆς τε σῆς. quod merito probabat *Reiskius*. nec ſecus *Meermannianus*.

3. Πεποιήμεθα.] Videtur hic aliquid deeſſe e. c. διὰ σπουδῆς πεποιήμεθα, *cui ſtuduimus*; aut ἐν ἔθει πεπ. *cui adſuevimus*. Loquitur ut de duobus, ſe enim una cum Firmo in diſciplina Plotini fuiſſe ſignificat. Reisk.

bio dicitur, fugiſſes malum, ac bonum inueniſſes, neque ut Empedocles, priore uita deplorata ad meliorem reuertiſſes, tum ruſticum, tum procul a rationis perſuaſione mihi eſſe uidebatur: at ſi orationis coargutione errores detegiſſem, & ex quibus in quaenam fuiſſes delapſus, manifeſtaſſem, illud uero & mutua noſtra amicitia dignum, & illis eſſe accomodatum exiſtimabam, qui ad ueritatem ſuam ipſorum uitam inſtituisſent.

παροιμίαν, [4] φυγῇ κακοῦ τὸ ἄμεινον εὑρόντι, οὔτε [5] κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, τὸν μὲν πρότερον ἀποδυραμένῳ βίον, εἰς δὲ τὸν βελτίω ἀποςρέψαντι, ἀγροῖκόν τ' εἶναι ἐδόκει, καὶ πόῤῥω τῆς κατὰ τὸν λογισμὸν πειθοῦς [6] εὑρισκομένης. τὸ δ' αὖ διὰ τοῦ λόγου τὸν ἔλεγχον τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκαλύπτειν, [7] ἀφ' οἵωντε εἰς οἷα καταβέβηκας μηνύειν, τῆς τε πρὸς ἀλλήλους φιλίας ἀντάξιον, καὶ τῶν πρὸς ἀλήθειαν τὸν αὑτῶν βίον ξυνταξαμένων εἶναι ἐδικαίουν.

§ 2. Nam cum mecum mutationis huiusce cauſam conſidero, ſanitatem & uires, ut multa & uulgaris turba aſſereret, nequaquam eſſe ullo modo putarim: quippe cum e contrario & ad ſanitatem & ad moderatam laborum philo-

§ 2. Καὶ γάρ μοι κατ' ἐμαυτὸν [1] λογιζομένῳ τὴν τῆς μεταθέσεως αἰτίαν, [2] ὑγιείας μὲν καὶ ῥώμης, ὡς ἂν ὁ πολὺς καὶ ἰδιώτης φαίη ὄχλος, οὐκ ἂν [3] μεταβάλλεσθαι φήσαιμι· τοὐναντίον γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν, καὶ

4. Φυγῇ κακοῦ τὸ ἄ. εὑρ.] In nuptiis & initiationibus veteres hac locutione uti ſolebant. *Suidas.* ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. τάττεται ἐπὶ τῶν ἀπὸ κακοῦ εἰς κρεῖττον ἐλθόντων. Vid. ibi *Kuſter.* & paroemiographi. Mox vitioſe in *cod. Lipſ.* eſt ἀποδειραμένῳ, & dein τὸν βέλτιον ὑποςρέψαντι. Poſtremum illud non adeo male, fulciturque *Meermanniano.*

5. Κατὰ τὸν Ἐ.] Vid. lib. II. §. 31. VALENT.

6. Εὑρισκομένης.] Ante εὑρισκομένης videtur aliquid deeſſe. e. c. πρὸς διδαχὴν, vel πρὸς ἐπανόρθωσιν REISK.

7. Ἀφ' οἵωντε εἰς οἷα κ.] Similis fere locutio occurrit apud Pſell. de Daemon. ἀνθ' οἵων οἷα διαμειβόμενοι. VALENT. *Ariſtot.* ἐξ οἵων εἰς οἷα, & aliis hujusmodi formulae admodum ſunt frequentes. Adi T. *Gataker.* ad Anton. X. 26.

1. Λογιζομένῳ.] Hiat & labat conſtructio. ſequitur enim φήσαιμι. aut ergo deeſt aliquid, aut leg. καὶ γὰρ ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν λογιζόμενος ---- φήσαιμι. aut καὶ γὰρ μοι κατ' ἐμαυτὸν λογιζομένῳ ---- φαίνη. REISK. Utique haec Grammaticorum praeceptis haud reſpondent. Crediderim fere ex eorum eſſe numero, quae Syntaxeos confuſionem, vel Obliuionem vocant, quam Graecis non eſſe infrequentem multi docuerunt. Latinis etiam ſubinde id accidiſſe, ut initio longioris periodi caſum ponerent, cui verbum caſui iſti reſpondens ſubiicere decrerant, ſed quod exciderat, nemo paullo humanior ignorat.

2. Ὑγιείας.] Poteſt quidem ἕνεκα vel χάριν ſubaudiri, quod omitti ſolet. ego tamen nihilominus γλιχόμενον aut ὀρεγόμενον deeſſe puto. REISK. *Codd. Lipſ.* & *Meermann.* dant ὑγείας, quae paſſim confundi ſolent. Noſter tamen prius amat.

3. Μεταβάλλεσθαι.] *Lipſ.* μεταβάλεσθαι. voluit librarius μεταβαλέσθαι. quod verum eſt. nam de tempore praeterito loquitur, quamquam idem librarius paulo poſt συμβάλεσθαι. REISK. *Meermann.* etiam μεταβάλεσθαι, paullo tamen poſt συμβάλλεσθαι.

5.

καὶ πρὸς σύμμετρον ὑπομονὴν τῶν πρὸς φιλοσοφίαν πόνων, τὴν ἄσαρκον δίαιταν, αὐτὸς συνὼν ἡμῖν, ὡμολόγεις συμβάλλεσθαι. τῇ τε πείρᾳ γινώσκειν πάρεστιν, ὡς ταῦτα λέγων ἠλήθευες. ἢ δι' ἀπάτην οὖν, ἢ τὸ μηδὲν διαφέρειν ἡγεῖσθαι πρὸς φρόνησιν, τὸ οὕτως ἢ ἐκείνως διαιτᾶσθαι, ἢ δι' ἄλλην ἴσως αἰτίαν, ἣν ἀγνοῶ, [4] τὸν φόβον τῆς ἐν τῷ παραβαίνειν ἀσεβείας ἐπαρτῶσαν μείζονα, ἐπὶ τὰ πρόσθεν ἀναδραμεῖν σε παρανομήματα ἐφαίνετο. οὐ γάρ δὴ δι' [5] ἀκρασίαν καὶ φόβον τῆς ὀψοφάγου λαιμαργίας καταφρονῆσαι τῶν πατρίων, ἧς ἐζήλωκας φιλοσοφίας, νόμων, φήσαιμι ἄν σε· οὐδ' ἐλάττω τὴν φύσιν τῶν παρά τισιν [6] ἰδιωτῶν εἶναι· [7] οἱ νόμους ἐναντίους, οἷς ἔζων πρότερον, καταδεξάμενοι, τομάς τε μορίων ὑπομένουσι, καί τινων ζώων, ὧν πρόσθεν ἐνεφοροῦντο, ἀπόσχοιντο ἂν μᾶλλον ἢ κρεῶν ἀνθρωπείων.

§ 3.

losophiae tolerantiam uictum a carnibus alienum conferre, & tu ipse nobiscum uersans fatereris: & te uerum dicere cum haec affirmares, experimento ipso cognoscere facile liceat. Vel igitur deceptione inductus, quod siue hoc siue illo modo uescaris, nihil referre ad prudentiam putes: uel aliam fortasse ob caussam, quam ignoro, quae maiorem terrorem incutere, quam uiolandi instituti impietas potuerit, ad priora peccata mihi uideris recurrisse. Non enim ob incontinentiam, aut gulosae edacitatis caussa unquam asseram te patrias philosophiae leges quas admirabaris, ita contempsisse, atque inferiorem natura esse imperitis, atque e uulgo hominibus quarundam nationum: qui ubi leges contrarias iis quibus prius utebantur, admiserint, & membrorum praesectiones sustinent, & a quibusdam animalibus, quibus antea replebantur, magis fere si ingrueret necessitas, quam ab humanis carnibus abstinerent.

§. 3.

4. Τὸν φόβον τῆς κ. τ. λ.] Sic infra §. 9. φόβον ἄλογον ἐπήρτησαν. *Clem. Alex.* Strom. II. p. 412. B. διό μοι δοκεῖ ὀρθῶς ὁ νόμος ἀναγκαίως τὸν φόβον ἐπαρτᾷν.

5. Ἀκρασίαν καὶ πόθον κ. τ. λ.] Ad oram Gallicae editionis pro φόβον substituebatur πόθον. & id videtur loci sensus postulare. VALENT. *Plut.* in Symp. T. II. p. 667. F. καὶ γὰρ ὀψοφάγους καὶ φιλόψους λέγομεν, οὐχὶ τοὺς βοείοις χαίροντας . . . ἀλλὰ τοὺς περὶ τὴν ἰχθυοπωλίαν ἀναδιδόντας ἑκάστοτε. multo autem latius patet. Recte *Clem. Alex.* in Paedag. L. II. p. 146. B. ἡ γοῦν ὀψοφαγία οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ ἀμετρία περὶ χρῆσιν ὄψου. καὶ ἡ λαιμαργία, μανία περὶ τὸν λαιμόν. Hinc itaque ὀψοφαγία, λαιμαργία & similia iungi solent. Compingunt *Codd.* in manifestum errorem, qui pro πόθον hic dederunt φόβον.

6. Ἰδιωτῶν] Vid. L. II. §. 61. VALENT.

7. Οἱ νόμους ἐναντίους καταδ.] *Sext. Empir.* Pyrrhon. hyp. III. 24. Ἰουδαῖος μὲν γὰρ ἢ ἱερεὺς Αἰγύπτιος θᾶττον ἂν ἀποθάνοι, ἢ χοίρειον φάγοι. De Iudaeis Noster etiam infra II. 61. & IV. 13. Videtur autem respicere ad Maccabaeorum historiam, quod putabat quoque *Fabric.* Biblioth. Gr. L. IV. c. 27. p. 201.

I.

§ 3. Quoniam uero nonnulli uerba etiam commemorarunt, quae aduersus abstinentes dicere consueueras, non aegre ferendum tantum, uerum etiam indignandum ac succensendum mihi esse uidebatur: quod tam ineptis & putidis captiunculis persuasi, & uos ipsos decipere, & uetus ac diis gratum institutum euertere passi fueritis. Vnde me operae pretium facturum esse duxi, si non modo nostra confirmauero, atque ita sese habere ostendero: uerum etiam aduersariorum rationes, quae uestris istis & copia, & ui, & omni alio apparatu longe sunt ualidiores, collegero, ac confutauero: atque ita ne ab iis quidem quae uidentur esse grauiora, nedum a putidis & leuibus nugis ueritatem superari demonstrauero. Contra enim abstinentiam ab animatis, id quod fortasse ignoras, non pauci dixerunt, tum ex philosophis Peripatetici, Stoici, & Epicurei, qui maiori ex parte con-

§ 3. Ἐπεὶ δέ τινες τῶν ἀφικομένων καὶ λόγων ἀπεμνημόνευον, οὓς κατὰ τῶν ἀπεχομένων ἐποιοῦ, οὐ σχετλιάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ νεμεσᾶν παρῆν, εἰ ψυχροῖς καὶ ἄγαν ἑώλοις σοφισματίοις πεισθέντες, αὐτούς τε ἀπατᾶν καὶ παλαιὸν [1] δόγμα καὶ θεοῖς φίλον ἀνατρέπειν ὑπεμείνατε. ὅθεν μοι ἐδόκει μὴ μόνον τὸ οἰκεῖον ὑποδεικνύναι ὡς ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐναντίων, [2] πολλῷ ἰσχυρότερα τῶν ὑφ᾽ ὑμῶν λεγομένων ὄντα καὶ πλήθει καὶ δυνάμει καὶ ταῖς ἄλλαις κατασκευαῖς, συναγαγεῖν τε καὶ λῦσαι· οὐδ᾽ ὑπὸ τῶν ἐμβριθῶν δοκούντων εἶναι, οὐχ ὅτι τῶν ἑώλων καὶ ἐπιπολαίων σοφισμάτων, τὸ ἀληθὲς [3] ἡττημένον δεικνῦντα. ἀντειρήκασιν ἴσως γὰρ ἀγνοεῖς ὅτι τῇ ἀποχῇ τῶν ἐμψύχων οὐκ ὀλίγοι, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων οἵτ᾽ ἐκ τοῦ περιπάτου καὶ τῆς ϛοᾶς [4] καὶ τοῦ

1. Δόγμα ἀνατρέπειν.] Tale est illud S. *Paulli* II. ad Timoth. 2: 18. ἀνατρέπουσι τήν τινων πίςιν· nostrum ἀνατρέπειν δόγμα praeter alios habet *Diog. Laert.* in Pyrrh. p. 678.

2. Πολλῷ ι. τ. ὑ. ὑ.] *Cod. Lips.* πολλῶν & ἡμῶν. Utrumque male.

3. Ἡττημένον δεικνῦντα. ἀντειρήκασιν.] Legendum censeo ἀντειρηκόσι, & sic reddidi locum, quas si ita se haberent verba: λῦσαι δεικνῦντα ἀντειρηκόσιν ὅτι τὸ ἀληθὲς οὐχ᾽ ἡττημένον ἦν ὑπὸ τῶν ἐμβριθῶν &c. VALENT. Verbum ἀντειρήκασιν transferendum in versum 14. & collocandum post ὀλίγοι. REISK. ϛίγμα τέλειον antea ponebatur post ἀντειρήκασιν, eaque interpunctio locum corrumpebat, quem integerrimum habemus, sive cum Cl. *Reiskio* vocem ἀντειρήκασιν paullo serius colloces, sive per traiectionem, Nostro sollemnem, explices. Pro ἡττημένον in edit. *Fogeroll.* erat ἡττημένων, operarum forte vitio, nam in *Florent.* erat etiam ἡττημένον. Mox pro ἀγνοεῖς dat *Lips.* ἀγνοεῖν· male.

4. Καὶ τοῦ Ε.] Forte καὶ τῶν (scilicet φίλων aut ἐπιτηδείων aut μαθητῶν vel tale quid) Ἐπικούρου τὸ πλεῖϛον (scilicet μέρος vel πλῆθος). REISK. Intelligit Philosophos Peripateticos, Stoicos & Epicureos. οἱ ἐκ vel ἀπὸ τινος dicuntur, qui alicuius dogmata sequuntur. Infra 7. οἱ δ᾽ ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου. Sect. I. 5. οἱ ἀπὸ Σωκράτους. *Plut.* T. II. p. 963. F. οἱ ἀπὸ τῆς ϛοᾶς καὶ περιπάτου. & sic millies.

5.

τοῦ Ἐπικούρου τὸ πλεῖϛον τῆς ἀντιλογίας πρὸς τὴν Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους ἀποτεινόμενοι φιλοσοφίαν, ἧς ζηλωτὴς εἶναι ἐσπούδακας· τῶν τε φιλολόγων συχνοὶ, καὶ Κλώδιος τὶς Νεαπολίτης, πρὸς τοὺς ἀπεχομένους τῶν σαρκῶν [5] βιβλίον κατεβάλετο. ὧν τὰς πραγματευτικὰς καὶ κοινὰς πρὸς τὸ δόγμα ζητήσεις παραθήσομαι. τὰς ἰδίως [6] πρὸς τὰς τοῦ Ἐμπεδοκλέους φερομένας κατασκευὰς παραιτησάμενος.

contradictionem aduerſus Pythagorae & Empedoclis philoſophiam intenderant: quorum tu aemulus eſſe in praeſentia ſtuduiſti: tum ex oratoribus inter quos Clodius quidam Neapolitanus contra abſtinentes a carne librum etiam conſcripſit. E quibus omnibus quaeſtiones eas adducam, quae ad rem & inſtitutum hoc communiter ſpectant: caeteras, quae aduerſus Empedoclis confirmationes priuatim feruntur, omittam.

5. Βιβλίον κατεβάλετο.] Καταβάλλειν eſt *in literas referre*, ubi ex hoc etiam loco oſtendit *Reiskius* ad *Polyb.* L. IV. p. 315. eſt in genere *in medium proferre, prodere*, uti καταβάλλειν λόγον & ſimilia, de quibus *Caſaub.* ad *Theophr.* C. Eth. p. 203. pro κοινὰς in *Cod. Lipſ.* erat κινὰς. perquam vitioſe pro πραγματευτικὰς *Meerm.* πραγματικὰς.

6. Πρὸς τὰς τοῦ Ε.] Forte πρὸς τὰ [ſcilicet δόγματα] τοῦ Ἐμπεδοκλέους. *eas diſputationes* [nam illae ſunt quas κατασκευὰς appellat] *quae nominatim Empedoclis ſcita impugnantes circumferuntur, nunc ſilentio transmittens.* REISK.

[1] *Ex Heraclide Pontico Peripateticorum & Stoicorum rationes.*

§ 4. [2] Εὐθὺς τοίνυν φασὶν οἱ ἀντιλέγοντες τὴν δικαιοσύνην συγχεῖσθαι, καὶ τὰ ἀκίνητα κινεῖσθαι, ἐὰν τὸ δίκαιον μὴ πρὸς τὸ λογικὸν μόνον [3] τείνωμεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἄλογον· οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους καὶ

§ 4. Qui igitur inſtituto huic contradicunt, ſtatim iuſtitiam confundi, & immobilia moueri inquiunt: ſi ius eo usque prouehamus, ut non ſolum ad rationalia, ſed etiam ad irrationalia pertinere cenſeatur: ut non tam ho-

1. *Ex Heraclide Pontico.*] Haec verba in Gallic: edit: huic §. praefigebantur. Quae ego primum retinenda cenſui, quia p. 21. Heraclides Ponticus inter eos numeratur, quorum argumenta contra abſtin: Porphyrius hic recenſet. Poſtea tamen deprehendi, multa quae §. §. 4, 5 & 6. adducuntur, ipſiſſima eſſe Plutarchi verba, ex lib. de ſolertia animalium deſumta, nonnihil tamen alicubi immutata. VALENT.

2. Εὐθὺς τοίνυν φασ.] Adſcripta erant in margine *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* hacc verba. δόξαι τῶν ἀπὸ τῆς ϛοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου, ὅτι οὐ δεῖ τῶν ἐμψύχων ἀπέχεσθαι.

3. Τείνωμεν.] Forte τιμῶμεν. in *Cod. Lipſ.* eſt τίνωμεν. Mox forte ἡγούμενοι εἶναι· *ad nos pertinere.* REISK. τίνωμεν etiam in *Meerm.* correxerat eadem manus, quae antea τείνωμεν dederat.

homines & deos ad nos ſpectare exiſtimemus, quam caetera etiam bruta animalia, quibus nullum commercium nobiſcum eſt: neque ipſorum aliis ad opus, aliis ad eſum utamur, aliena prorſus, atque expertia ſocietatis hominis, non ſecus ac reipublicae humanae eſſe iudicantes. Qui enim erga ipſa perinde atque erga homines ſe gerere uoluerit, ut ipſis parcat, & non noceat: dum iuſtitiae attribuit, quod ferre non poteſt, illud quod poteſt, deſtruit: & alienorum introductione quod proprium eſt, tollit ac perdit. Efficitur enim ut uel ſi ipſis non parcamus, iniuſte agere nobis neceſſe ſit: uel ſi parcamus, atque uti ipſis nolimus, uitam traducere non ualeamus: & demum pecudum quodam modo uitam agamus, ſi pecudum uſum repudiemus.

καὶ τοὺς θεοὺς πρὸς ἡμᾶς ἡγούμενοι, οἰκείως δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα θηρία, τὰ μηδὲν ἡμῖν προσήκοντα, ἔχοντες. καὶ οὐχὶ τοῖς μὲν, πρὸς ἔργον χρώμενοι, τοῖς δὲ, πρὸς ἐδωδὴν, ἔκφυλα καὶ ἄτιμα τῆς κοινωνίας καθάπερ πολιτείας νομίζοντες. ὁ γὰρ καθάπερ ἀνθρώποις, καὶ τούτοις χρώμενος, φειδόμενος δὲ καὶ μὴ βλάπτων, προσάπτων τῇ δικαιοσύνῃ, ὃ μὴ δύναται φέρειν, καὶ τὸ δυνατὸν αὐτῆς ἀπόλλυσι, καὶ διαφθείρει [4] τῷ ἀλλοτρίῳ τὸ οἰκεῖον. γίγνεται γὰρ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἀναγκαῖον ἡμῖν, ἀφειδοῦσιν αὐτῶν, ἢ μὴ χρωμένοις, τὸ ζῆν ἀδύνατον καὶ ἄπορον· καὶ τρόπον τινὰ θηρίων βίον βιωσόμεθα, τὰς ἀπὸ τῶν θηρίων προϊέμενοι χρείας.

§ 5. Vt enim Nomadum & Troglodytarum infinitam multitudinem omittam, qui nullum aliud alimentum agnoſcunt niſi carnes: nobis qui manſuete uiuere & humane uidemur, quodnam terrae opus, quodnam maris, quaenam

§ 5. [1] Ἀφίημι γὰρ Νομάδων καὶ Τρωγλοδυτῶν ἀνεξευρέτους ἀριθμῶν μυριάδας· οἳ τροφὴν σάρκας, ἄλλο δὲ οὐδὲν, ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τοῖς ἡμέρως καὶ φιλανθρώπως ζῆν δοκοῦσιν, ποῖον ἔργον [2] ἀπολείπεται γῆς, [3] ποῖου

4. Τῷ ἀλλοτρίῳ.] In *Lipſ.* & *Meerm.* τῶν ἀλλοτρίων. male.

1. Ἀφίημι γὰρ Νομάδων &c.] Legas haec apud *Plut.* Tom. II. p. 964. A. Dicentur de gentium iſtarum inſtitutis plura ad Lib. IV. 21. pro ἀριθμῶν *Codd. Lipſ.* & *Meerm.* habent ἀριθμῷ· quod etiam apud *Plut.* aliqui praeferunt, eique reſtituit Doct. *Reiskius* in Animad. ad *Plut.* Opuſc. p. 548.

2. Ἀπολείπεται γῆς.] γῆς deeſt in *Lipſ.* male. Legendum forte ἀπολείπεται ἐπὶ γῆς· Reisk.

3.

ου ἐν θαλάττῃ, 4 τίς ἐναργὴς τέχνη, τίς κόσμος διαίτης, ἂν ὡς πρὸς ὁμόφυλα, τὰ ζῶα διακεώμεθα, 5 ἀβλαβῶς καὶ μετ' εὐλαβείας αὐτοῖς προσφερώμεθα. 6 εἰπεῖν γὰρ ἔργον οὐδὲν, οὐδὲ φάρμακον, οὐδὲ ἴαμα τῆς τὸν βίον ἀναιρούσης ἀπορίας, 7 ἢ τὴν δικαιοσύνην ἔχομεν, ἂν μὴ τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ ὅρον 8 φυλάττωμεν, ὡς καθ' Ἡσίοδον ὁ Ζεὺς τὰς φύσεις διελὼν καὶ θέμενος ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἑκάτερον,

'Ιχ-

nam insignis ars, quodnam victus nostri ornamentum relinqueretur, si erga caetera animalia tanquam nobis cognata ita affecti essemus, ut innoxie & pie erga ipsa nos gereremus? Profecto nullum tantae inopiae remedium quae uitam omnem, & iustitiam tollit, comparare poterimus, nisi antiquam legem & praefinitionem seruemus. Quoniam ut inquit Hesiodus, Iupiter cum naturas distinxisset, & utrumque animalium genus separatim statuisset,

Pi-

3. Ποιόν ἐν θ. τ. ε. τ.] [Plut. ἐν ὄρεσι] τέχνη ---- ἂν ὡς πρὸς ὁμόφυλα &c. Plut. ἂν ὡς προσήκει λογικοῖς καὶ ὁμοφύλοις πᾶσι τοῖς ζώοις οὖσιν ἀβλαβῶς καὶ μετ' εὐλαβείας προσφέρεσθαι μάθωμεν ἔργον ἐςὶν. εἰπεῖν οὐδὲν οὖν. VALENT.

4. Τίς ἐναργὴς τέχνη.] 'Ενεργὴς aut ἔνεργος *quae exercebitur ars*. Possit quoque legi τὶς ἐνέργεια τέχνης ut respondeat proximo τὶς κόσμος διαίτης. REISK. 'Εναργὴς & ἐνεργὴς passim confunduntur, priusque illud S. *Paullo* 1 Cor. XVI: 9. reddere aliqui mallent, sed invitis codicibus. Saepe etiam ἐνάργεια factum pro ἐνέργεια. Vid: *Bengel:* ad *Paulli* epist. ad Philem. 6. ἔνεργον τέχνην dicit etiam *Iamblich.* de Myst. Sect. II: 2. Nec tamen vulgatum; quod *Felicianus* quoque legit, proscribere ausim. Statim pro διακεώμεθα *Reiskius* malebat διακείμενοι.

5. 'Αβλαβῶς ---- προσφερώμεθα·] Uti ἐπιεικῶς προσφέρεσθαι, de blanda lenique tractatione, apud *Diod. Sic.* IV. 53. cuius contrarium est προσφέρεσθαι πικρῶς, βιαίως &c. de quibus ibi magnus Interpres.

6. 'Ειπεῖν γὰρ ἔ. οὐ.] Pro εἰπεῖν sententia postulat λοιπὸν aut λείπεται, aut cum in Cod. Lips. sic interpungatur: εἰπεῖν γὰρ· ἔργον ---- possit sic conjici. λείπεται γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἔργον οὐθὲν. *Relinquitur nullum plane, si fas est dicere opus.* REISK. Apud *Plutarch.* quidem haec paullo diverso modo leguntur, habemus tamen ἔργον ἐςὶν εἰπεῖν· οὐδὲν οὖν φάρμακον &c. Apud nostrum itaque retineri quoque velim. Solet saepius, solent & alii το ἐςὶ omittere, quod si inseras, plana videtur sententia. Distinguit tamen *Meermann.* eodem modo quo *Lips.* Male in *Cod. Bodlei:* γὰρ deerat.

7. 'Ει τὴν δικάιοσύνην ε.] Forte εἰ τῆς δικαιοσύνης ἐχόμενοι μὴ τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ ὅρον φυλάττωμεν, ᾧ καθ' Ἡσ· REISK. Considera mihi illa *Plutarch.* οὐδὲν οὖν φάρμακον, οὐδὲ ἴαμα τῆς, ἢ τὸν βίον ἀναιρούσης ἢ τὴν δικαιοσύνην ἀπορίας οὐδὲν ἔχομεν &c. Scias etiam antiquissimas editiones sic habere (nam *Cantabr.* editor primum εἰ pro ἢ procudit) nec secus in *Cod. Lips.* & *Meerm.* legi: & recte me corruptam scripturam de gradu depulisse, ac *Porphyrio* suum ἢ reddidisse fateberis.

8. Φυλάττωμεν· ὡς καθ' &c.] Apud Plut. ita legitur, φυλάττωμεν, ᾧ καθ' Ἡσίοδον, τὰς φύσεις διελὼν καὶ θέμενος ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἑκάτερον, ἰχθύσι μὲν &c. Videtur in Plut. deesse Ζεύς. ᾧ, κ. Ἡ. Ζεὺς &c. vel mutandum ᾧ apud Plut. in ὃς. Ego non consulto prius Plut. verba verteram, & falsa apud Porph. interpunctio fecit, ut non omnino recte interpretatus sim. Tollas periodi notam ad φυλάττωμεν & ἑκάτερον, & comma tantum adjicias, omniaque perspicua fient. Versio carminum ex Hes. Grotiana est: de jure bell. I. 1: 11. Porph. finem versus tertii mutavit. Sic enim apud Hes. legitur ἐργ. 277. ἣ πολλὸν ἀρίςη Γίνεται ---- VALENT.

9.

Piſcibus, & uolucrum generi, pecudumque uorare
Conceſſit mutuo ſe, quod nulla eſſet in ipſis
Iuſtitia: aſt homines & iuſti fecit, & aequi
Participes.

§ 6. Quibus autem nullum iuſte agendi commercium erga nos eſt: erga ea neque nobis ulla eſt ratio iniuſte agendi. ut qui rationem hanc reſpuunt, nullam aliam, ne anguſtam quidem iuſtitiae viam relinquant, quam ingredi poſſit. Nam id quod iam diximus, naturam noſtram quae ex ſe non ſufficit, ſed indiga multorum eſt, auxilio a caeteris animalibus arcere, nihil aliud eſt, quam funditus tollere, & in difficilem inſtrumentisque omnibus carentem, & neceſſariarum rerum inopem uitam concludere. Praeterea primos illos homines non fortunate admodum uixiſſe aiunt: quippe cum non intra naturae animalium terminos ſeſe contineat ſuperſtitio, ſed in plantas etiam tandem irrumpat. quid

9 Ἰχθύσι μὲν καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
Ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐςὶ μετ᾽ αὐτῶν.
Ἀνθρώποισι δ᾽ ἔδωκε δίκην----
πρὸς ἀλλήλους.

§ 6. Οἷς δὲ οὐκ ἔςι τὸ δικαιοπραγεῖν πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα γίνεται τὸ ἀδικεῖν. ὡς οἵγε τοῦτον [1] προέμενοι τὸν λόγον, οὔτε εὐρεῖαν ἄλλην, οὔτε λεπτὴν τῇ δικαιοσύνῃ παρεισελθεῖν ὁδὸν ἀπολελοίπασιν. ὃ γὰρ ἤδη εἰρήκαμεν, τὴν φύσιν, αὐτάρκη μὲν οὐκ οὖσαν, ἀλλ᾽ ἐνδεῆ πολλῶν, εἰργομένην δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων βοηθείας, [2] ἄρδην ἀναιρεῖν, καὶ κατακλείειν εἰς τὸν ἄπορον καὶ ἀνόργανον καὶ ἀκτήμονα τῶν ἀναγκαίων βίον. Φασὶ δὲ οὐκ εὐτυχῶς διαβιῶναι τοὺς πρώτους γενομένους· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων ἵςασθαι τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ φυτὰ βιάζεσθαι. τί γὰρ μᾶλλον ὁ

βοῦν

9. Ἰχθύσι ----] Heſiodi iſtis multi uſi ſunt. *Sext. Empir.* adv. Rhet. L. II. p. 295. & plures, quos ibi excitavit *Fabricius.* Hinc Graecorum proverbium ἰχθύων βίος de quo *Kuhn:* ad *Aelian:* Var. Hiſt. I, 1. illa πρὸς ἀλλήλους ſeorſim poſui, ſecus quam antea fieri ſolebat, non enim ſunt poëtae, & metrum turbant.

1. Προέμενοι τὸν λόγον.] Senſus ſatis commodus, & *Plutarcho* haec conveniunt. Auſcultare itaque non audeo Viro Erud: qui malebat προσέμενοι, licet praepoſitiones illas millies confundi haud ignorem. Pro εὐρεῖαν *Lipſ.* & *Meerm:* vitioſe εὑρεῖν.

2. Ἄρδην ἀναιρεῖν.] Ἐςὶ, δοκεῖ aut ſimile quid ſubintelligi debet, quod utroque in ſermone uſitatiſſimum eſt. *Reiskius* volebat ἀναιρεῖτε καὶ κατακλείετε, vel ἀναιρεῖ τὸ κατακλείειν. loqui nempe Peripat. Stoicos, Epicureos, adverſus Pythagoricos. Bene βίον dicit ἀνόργανον. Confer *Plut.* T. I. p. 162. B. οὐ ταυτὸν θεωρητικοῦ φιλοσόφου καὶ πολιτικοῦ βίος, ἀλλ᾽ ὁ

μὲν

βοῦν ἀποσφάττων καὶ πρόβατον ἀδικεῖ, [3] τοῦ κόπτοντος ἐλάτην ἢ δρῦν; εἴγε καὶ τούτοις ἐμφύεται ψυχὴ κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν. τῶν μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ϛοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου τὰ κυριώτατα ταῦτα.

quid enim qui bouem iugulat, aut ouem, magis iniuste agit, quam qui abietem aut quercum deiicit? cum ex transformatione anima in ipsis quoque stirpibus inseratur. Atque haec praecipua sunt argumenta, quae Stoici & Peripatetici afferre consueuerunt.

μὲν ἀνόργανον καὶ ἀπροσδεᾶ τῆς ἐκτὸς ὕλης ἐπὶ τοῖς καλοῖς κινεῖ τὴν διάνοιαν. Pro τὸν ἄπορον male *Meerm:* τὸ ἀπ.

3. Τοῦ κόπτοντος ἐλάτην &c.] *Hieron:* ut multa alia in illis libris, sic haec etiam respicit, advers. Iovin. II. 6. *Probabo non & Pythagorae dogma nos sectari, qui propter* μετεμψύχωσιν, *omne quod movetur & vivit, edendum non putant, & eiusdem criminis reos arbitrantur, qui abietem quercumque succiderint, cuius parricidae sunt & venefici.*

Ex Hermacho Epicureorum rationes.

§ 7. [1] Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου, ὥσπερ γενεαλογίαν μακρὰν διεξιόντες, φασὶν, ὡς οἱ παλαιοὶ νομοθέται, ἀπιδόντες εἰς τὴν τοῦ βίου κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους πράξεις, [2] ἀνόσιον ἐπεφήμισαν τὴν ἀνθρώπου σφαγὴν, καὶ ἀτιμίας οὐ τὰς τυχούσας προσῆψαν. τάχα μὲν καὶ φυσικῆς τινος οἰκειώσεως ὑπαρχούσης τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀνθρώ-

§ 7. Epicurei autem prolixam quandam quasi genealogiam commemorantes, ueteres inquiunt legislatores cum ad uitae societatem, & mutuas inter se hominum actiones respexissent, impiam esse hominis caedem sanxisse: iisque mulctas non quaslibet irrogasse, qui eam commisissent. Quamvis enim naturalis etiam quaedam ex formae & animae similitudine hominibus erga homi-

1. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἐπικ.] Haec verba usque ad §. 13. Cl. Gassendus in sua *Epicuri Philosophia* olim Latina fecerat. Quod si in mentem mihi venisset, cum primum huic operi manum admoverem, aliqua laboris mei parte levassem. Quod postea feci a §. 49. usque ad 54. VALENT. Adscriptum erat in *Cod. Lips:* & *Meerm:* δόξαι τῶν Ἐπικουρείων ὅτι οὐ δεῖ ἐμψύχων ἀπέχεσθαι. Paullo post pro ἀτιμίας *Reiskius* coniiciebat ζημίας.

2. Ἀνόσιον ἐπεφήμισαν.] Sic legendum, licet *Codd.* aliqui velint ἐπεφήμησαν. statim enim habemus ἀνόσιον ἐπιφημισθῆναι. Passim ea vocabula confusa invenias. Vid. Cel. *D'Orvillius* ad *Charit.* VI, 7. Nec dubito, quin ita rescribendum sit apud *Euseb.* P. E. p. 69. A. ubi editur ἐπεφήμησαν.

mines cognatio sit, quae faciat, ne ita prompte hujuscemodi animal, sicut caetera quae concessa sunt, occidatur: praecipuam tamen causam, cur hoc ita impium facinus ac detestabile habitum fuerit, esse, quod non conferre id ad totam uitae constitutionem existimarunt. Ex hac enim origine qui utilitatem institutionis huius perceperunt, iis nulla alia causa opus fuisse, qua ab huiuscemodi scelere coërcerentur, eos vero qui huiusce rei sensum habere non satis possent, magnitudine poenae deterritos a mutua caede abstinuisse. Quorum utrumque, inquiunt, adhuc etiam euenire conspicitur. Nam qui eiusmodi decreti utilitatem considerant, prompte in officio persistunt: qui percipere eam nequeunt, minis legum terrefacti idem servant. Quas quidem minas promulgarunt nonnulli eorum causa qui uenire in utilitatis considerationem nequirent: cum plerique eas admisissent.

§ 8. Nullum enim a principio ius neque scriptum, neque non scriptum, ui-

θρώπους, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ μὴ προχείρως φθείρειν [3] τὸ τοιοῦτον ζῶον, ὥςπερ ἕτερόν τι τῶν συγκεχωρημένων. οὐ μὴν ἀλλὰ [4] τήν γε πλείςην αἰτίαν τοῦ δυσχερανθῆναι τοῦτο, καὶ ἀνόσιον ἐπιφημισθῆναι, τῷ μὴ συμφέρειν εἰς τὴν ὅλην τοῦ βίου σύςασιν ὑπολαβεῖν. ἀπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς οἱ μὲν [5] παρακολουθήσαντες τῷ συμφέροντι τοῦ διορίσματος, οὐδὲν προσεδεήθησαν ἄλλης αἰτίας, τῆς ἀνειργούσης αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πράξεως ταύτης. οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι λαβεῖν αἴσθησιν ἱκανὴν τούτου, τὸ μέγεθος τῆς ζημίας δεδιότες, ἀπείχοντο τοῦ κτείνειν προχείρως ἀλλήλους. ὧν ἑκάτερον φαίνεται καὶ νῦν ἔτι συμβαῖνον. καὶ γὰρ οἱ μὲν θεωροῦντες τὸ συμφέρον τῆς προειρημένης διατάξεως, ἑτοίμως ἐπ' αὐτῆς μένουσιν· οἱ δὲ μὴ δεκτικοὶ τούτου, τὰς ἀπειλὰς φοβούμενοι τῶν νόμων· ἃς ἕνεκα τῶν ἀσυλλογίςων τοῦ χρησίμου διώρισάν τινες, παραδεξαμένων αὐτὰς τῶν πλείονων.

§ 8. Οὐδὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς βιαίως κατέςη νόμιμον, οὔτε μετὰ γρα-

φῆς,

3. Τοιοῦτον ζῶον.] *Lips:* τοιοῦτο. e correctione, crasa vetustissima lectione, quae videtur fuisse τοιοῦτον. REISK.

4. Τήν γε πλείςην.] Subaudi φασὶν. mox pro τῷ forte τὸ. REISK.

5. Παρακολουθήσαντες τ. σ.] Παρακολουθεῖν est animo consequi & percipere quod docearis. Eo modo cape apud *Paullum* I. Timoth. IV, 6. *Strabo* L. I. p. 5. ἐφ' ὅσον καὶ τῷ πολιτικῷ παρακολουθεῖν δυνατόν. Vid. ibi *Casaub:* & constructionis rationem uberrime inlustrantem Clar: *Abresch:* Diluc: Thucyd: Auct. p. 361.

I.

φῆς, οὔτε ἄνευ γραφῆς τῶν διαμενόντων νῦν καὶ διαδίδοσθαι πεφυκότων· ἀλλὰ συγχωρησάντων αὐτῷ καὶ τῶν [1] χρησαμένων. Φρονήσει γὰρ ψυχῆς, οὐ ῥώμῃ σώματος καὶ δυναστευτικῇ [2] δουλεύσει τῶν ὄχλων διήνεγκαν οἱ τὰ τοιαῦτα τοῖς πολλοῖς εἰσηγούμενοι· καὶ τοὺς μὲν εἰς ἐπιλογισμὸν τοῦ χρησίμου καταστήσαντες ἀλόγως αὐτοῦ πρότερον αἰσθανομένους καὶ πολλάκις ἐπιλανθανομένους, τοὺς δὲ τῷ μεγέθει τῶν ἐπιτιμίων καταπλήξαντες. οὐ γὰρ ἦν ἑτέρῳ χρῆσθαι φαρμάκῳ πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος ἀμαθίαν, ἢ τῷ φόβῳ τῆς ἀφωρισμένης [3] ἀπὸ τοῦ νόμου ζημίας. αὕτη γὰρ κατέχει μόνη καὶ νῦν τοὺς τυχόντας τῶν ἀνθρώπων, καὶ κωλύει τὸ μήτε κοινῇ, μήτε ἰδίᾳ τὸ ἀλυσιτελὲς πράττειν. εἰ δὲ πάντες ἐδύναντο βλέπειν ὁμοίως καὶ μνημονεύειν τὸ συμφέρον, [4] αὐ-

uiolenter conftitutum eft ex iis quae nunc usque permanent, & eiusmodi natura funt, ut diftribui late inter homines ualeant: fed confenfus etiam illorum acceffit, qui ufuri ipfo effent. Prudentia enim animi, non uiribus corporis, aut dominatu in populos pollebant, qui talia plerisque hominibus introduxerunt; qua efficiebatur, ut alii in animaduerfionem utilitatis inducerentur, qui ipfius fine confideratione prius fenfum habebant, & faepenumero obliuifcebantur: alii mulctarum magnitudine terrerentur. nullo enim alio remedio ad utilitatis infcitiam uti licebat, quam fupplicii legibus inftituti terrore: qui quidem folus eft, qui nunc quoque uulgares quoslibet homines coerceat, ac uetet, ne aut publice aut priuatim, quod inutile eft, perpetrent. Nam fi omnes fimili modo & perfpicere, & in

1. *Χρησαμένων.*] Peculiari locutione *χρῆσθαι νόμῳ* dicuntur, qui legem obfervant, vel quibus ad obfervandum lata eft. *Plato* in Min: p. 565. C. *οὔτε αὐτοὶ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρῶνται.* *Thuc:* L. V. c. 105. *καὶ ἡμεῖς οὔτε θέντες τὸν νόμον, οὔτε κειμένῳ πρῶτοι χρησάμενοι.* Haec luce circumfundunt illa S. *Paulli* I. ad Tim. I, 8. *καλὸς ὁ νόμος, ἐὰν τὶς αὐτῷ νομίμως χρῆται.* Illa verba *νῦν καὶ διαδίδοσθαι πεφυκότων* *Lipf.* defunt.

2. *Δουλεύσει*] *Δουλώσει.* oppreffione. nam *δουλεύσει* eft *fervitute*, quae toleratur, non ea, quae imponitur tenuioribus a potentioribus. Reisk. Sic quoque placebat Clar: *Abrefch.* & merito.

3. *Ἀπὸ τοῦ νόμου.*] Alibi utitur *ὑπὸ.* fed nec prius illud damnandum. centies hoc pro illo ponitur, atque inde alterum alterius locum paffim occupavit. Vide de confufione ifta *Weffeling.* ad *Diod. Sic:* IV, 46. *D'Orvil:* ad *Chariton.* VI: 4. & multos alios.

4. *Οὐδὲν ἂν προσεδέοντο νόμων.*] Veriffima fententia. Hinc *οὐδὲ νόμοι παρὰ ἀνθρώποις ἄχρις εὐδαιμόνουν.* infra III, 16. & lex Brachmanes *αὐτονόμους εἴασε, καὶ ἐσέφθη ὡς αὐτοῦ κρείττονας.* Lib. IV. Sect. 18. S. *Paullus* I: ad Timoth. I, 19. *δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται.* ubi aliorum hac de re dicta *ὅλῳ τῷ θυλάκῳ*, quod dici folet, admetientur interpretes. Pulcrum tamen *Philo-*

in memoriam revocare utilitatem possent, nihil opus fuiſſet legibus: ſed ultro homines & quae interdicta ſunt, euitarent, & agerent, quae iubentur. Quippe cum ſatis utilis & noxii conſideratio futura eſſet, & ad prauorum fugam, & ad bonorum electionem conciliandam. At poenae irrogatio ad eos ſpectat, qui utilitatem percipere non poſſunt: quas terror impendens cogit appetitionibus dominari, quae ad inutiles actiones ipſos trahunt: atque ita ui in officio continet.

οὐδὲν ἂν προσεδέοντο νόμων· ἀλλ' αὐθαιρέτως τὰ μὲν εὐλαβοῦντο τῶν ἀπειρημένων, τὰ δὲ ἔπραττον τῶν προστεταγμένων. ἱκανὴ γὰρ ἡ τοῦ χρησίμου καὶ βλαβεροῦ θεωρία, τῶν μὲν φυγὴν παρασκευάσαι, τῶν δὲ αἵρεσιν. ἡ δὲ τῆς [5] ζημίας ἀνάτασις, πρὸς τοὺς μὴ προορωμένους τὸ λυσιτελοῦν. ἀναγκάζει γὰρ δεσπόζειν ἐπικρεμαμένη ταῖς ἀγούσαις ἐπὶ τὰς ἀσυμφόρους πράξεις ὁρμαῖς, καὶ βίᾳ συναναγκάζει τὸ δέον ποιεῖν·

§ 9. Vnde etiam neque inuoluntariam caedem omni prorſus poena uacuam eſſe uoluerunt legiſlatores, ut non modo nullam aliquibus occaſionem darent facta eorum ſponte imitandi, qui inuiti egiſſent, ſed illud etiam cauerent, ne multa huiusmodi contingerent,

§ 9. Ἐπεὶ καὶ τὸν ἀκούσιον φόνον οὐκ ἔξω πάσης ζημίας κατέστησαν οἱ νομοθέται· [1] ὅπως μηδεμίαν ἐνδῶσι πρόφασιν τοῖς ἑκουσίως τὰ τῶν ἀκουσίως δρώντων ἔργα μιμεῖσθαι προαιρουμένοις· ἀλλ' ὅπως μὴ [2] ἀφύλακτον ᾖ, μηδὲ ἠμελημένον τὸ τοιοῦτο, ὡς-

lemonis locum adſcribere debeo, quia noſtro eſt ſimilis. Ita ille in Fragm. p. 290.

Ω πῶς πονηρόν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σύνολον, οὐ γὰρ ποτ' ἐδεήθη νόμου.

5. Ζημίας ἀνάτασις.] Forte ἐπανάτασις, & dein ἀνάγκη γὰρ δεσπόζει. REISK. Ἀνάτασις, ἡ μετὰ πικρίας καὶ θρασύτητος ἀπειλή, ut *Suidas* loquitur. Dicitur quippe ἀνατείνεσθαι proprie de illis, qui baculum attollunt, qui minitantium geſtus eſt. Hinc ἀνάτασις & ἐπανάτασις in comminationibus ſaepe adhibentur. Vid: *Weſſel.* ad *Diod. Sic.* XIV, 3. Mox *Lipſ.* τοὺς μήπω ὁρωμένους.

1. Ὅπως μηδεμίαν ἐνδῶσι.] Videtur deeſſe οὐχ' ante ὅπως cui reſpondeat in lin. 29. ἀλλ' ὅπως. VALENT. Forte οὐ μόνον, ὅπως μηδεμίαν ἐνδῶσι. REISK. οὐκ ὅπως in margine *Fogeroll.* iam adſcripſerat, & ſolet ſane apud Noſtrum & alios οὐχ' ὅπως dici pro οὐχ ὅπως, οὐ μόνον. Hoc tamen in loco οὐ μόνον per ellipſin mihi ſupprimi videtur. Sic enim ſolent ſcriptores Graeci, ſequente ἀλλά. Conſule interp. ad *Ioann.* Euang. XII, 44. & V. D. ad *Xenoph. Epheſ.* Obſ. Miſc. Vol. X. p. 201. Latini idem loquendi genus ſequuntur, qui *non* pro *non modo* dicunt, ſequente *ſed.* Segetem exemplorum conduxit *Cort.* ad *Salluſt.* in Iug. XIV, 23. Pro ἐκδῶσι, quod operarum vitio erat in *Cantabr.* edit. reſtitui ἐνδῶσι. male autem *Meermann.* ἀκουσίων.

2. Ἀφύλακτον ᾖ.] Ita recte *Valent.* male antea legebatur ἦν, quod erat etiam in *Bodlei.* Codice.

3.

ὥστε πολλὰ πρὸς ἀλήθειαν ἀκούσια συμβαίνειν. οὐ γὰρ συνέφερεν οὐδὲ τοῦτο, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δὶ ἃς καὶ τὸ καθ' ἑκούσιον τρόπον φθείρειν ἀλλήλους. ὥστε τῶν ἀκουσίων τῶν μὲν, παρὰ τὴν 3 ἀστάθμητον αἰτίαν καὶ ἀφύλακτον γιγνομένων 4 ἀνθρωπίνῃ φύσει, τῶν δὲ, παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν καὶ 5 ἀνεπίστατον τῆς διαφορᾶς, βουληθέντες κωλῦσαι τὴν 6 βλάπτουσαν αὐτοὺς πλησίον ῥαθυμίαν, οὐκ ἀθῷον κατέστησαν ζημίας οὐδὲ τὴν ἀκούσιον πρᾶξιν, ἀλλὰ 7 τῷ φόβῳ τῶν ἐπιτιμίων ἀφεῖλον τὸ πολὺ τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας. οἶμαι δ' ἔ-

rent, quae inuoluntaria reuera essent. Nam neque id conferebat, easdem ob causas, ob quas etiam uetitum esse diximus, ne sponte homines sese mutuo perderent. Qua propter cum ex inuoluntariis alia ex incerta causa committantur, atque eiusmodi, quae ab humana natura euitari non possit: alia ex nostra negligentia, & incuria, quantum quid referat, non aduertentium: ut prohiberent, ne inertia nostra alii laederentur, neque inuoluntariam actionem impunitam reliquerunt: sed terrore poenarum huiusce-modi peccati copiam cohibuerunt. Atque

3. Ἀστάθμητον αἰτίαν.] αἰτίαν potest explicari caussa rerum ea, quae neque mentis sagacitate praevideri & conjectura quasi divinari potest. vereor tamen nihilominus, ne vocabulum sit minus idoneum. Reisk. Vocem ἀστάθμητος egregie inlustravit *D'Orvill.* ad *Chariton.* VI, 4. docuitque frequentissime de τύχῃ, ὄχλῳ & ἀνθρωπίνῃ φύσει adhiberi. Nihil illis addi debet.

4. Ἀνθρωπίνῃ φύσει.] Infra sic Noster saepius, nunquam vero ἀνθρωπεία φύσις illi dicitur. Hoc tamen dici, non illud, M. *Thomas* praecipit. Sed quo iure docebunt Te monita a Clar: *Dukero* ad *Thucyd:* III, 40. & *Wesseling:* Observ. I, 30. Nihil ergo insolens in illis S. *Iacobi* III, 7. δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. Altera tamen vox maiorem notam antiquitatis habere videtur. Conf: Doct: *Pierson:* ad *Moerid:* p. 26.

5. Καὶ ἀνεπίστατον τ. δ.] τὸ ἀνεπίστατον τῆς διαφορᾶς est incogitantia & caecitas irae iurgantis, cum, qui rixatur, abreptus ab aestu irae, non satis se colligit, neque providet, quae paret, quid agat, sed temere fertur & inflammatus ardore mentis saevientis ea perpetrat, quae redditum sibi male habeant. Reisk. Ingeniosa est coniectura Viri D. qui malebat ἀνεπιστάτητον τῆς διαφθορᾶς. Editor *Cantabr:* ante ἀνεπ: addiderat τὸ. Sed nec priores editiones, nec *Codd.* Mscripti illud agnoscunt. Saepe & apud Nostrum, & apud alios modo additum, modo neglectum articulum invenias, in quibus ad usum scriptoris attendere debemus.

6. Βλάπτουσαν αὐτοὺς] Aut pro αὐτοὺς legendum est simpliciter τοὺς, aut illo servato leg. αὐτοὺς καὶ τοὺς πλησίον. *& ipsos, & reliquos cives.* Reisk. *Lugdun:* & *Cantabr: Edit:* pro αὐτοὺς etiam τοὺς substituerant, quum vero omnes *Codd.* conspirent in αὐτοὺς, non dubito, quin librariorum culpa in unam vocem coaluerint, quae distingui debuerant, αὖ τοὺς. Consentientem habeo *Meerman:* codicem. Saepius id huic voculae apud Nostrum & alios accidit, uti dicetur alias. Vocem ῥαθυμίαν interpres dedit per *inertiam.* nec illud male. latius tamen patet, ac significat vitium animi dediti rebus nihili, & hinc etiam vitia inde fluentia complectitur. Inspice *Perizon:* ad *Ael:* V. Hist. IX, 9.

7. Τῷ φόβῳ τ. ε. α.] *Lips.* τῶν βοτῶν ἐπιτιμίων. prodigiosa corruptela. Perinde est servetur vulgata & accipiatur τὸ πολὺ pro *multitudine, frequentia, crebritate:* an legatur

que ego quidem existimo concessas etiam a lege caedes consuetis quibusdam expiationibus procurari non aliam ob causam a primis illis fuisse institutum, quam quod a uoluntaria actione homines amouere quam longissime uolebant: quippe cum ipsis undecunque aliqua prohibitione esset opus, ne ad ea quae non utilia sunt, perpetranda ita temere delaberentur. Vnde non solum mulctas statuerunt, qui primi hoc animaduertere: sed alium etiam terrorem ratione carentem iniecerunt, contaminatos eos esse denuntiantes qui hominum quomodocunque occidissent, nisi piaculis quibusdam sese expurgassent. Ita enim mentis expers animi pars uario modo erudita, in conuenientem mansuetudinem deuenit:

δ' ἔγωγε καὶ τοὺς συγκεχωρημένους ὑπὸ τοῦ νόμου φόνους, τὰς ἀφοσιώσεις λαμβάνειν τὰς εἰθισμένας διὰ τῶν καθαρμῶν, παρ' οὐδεμίαν ἑτέραν αἰτίαν, [8] παρὰ τῶν πρώτων καλῶς ταῦτα εἰσηγησαμένων, ἢ παρὰ τὸ, τῆς ἑκουσίου πράξεως ὅτι πλεῖςον βούλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἀφιςάναι. πανταχόθεν γὰρ ἐδέοντο τοῦ κωλύσοντος ἑτοίμως πράττειν τὸ μὴ συμφέρον οἱ τυχόντες. ὅθεν οὐ μόνον ζημίας ἔταξαν οἱ πρῶτοι [9] τοῦτο συνειδότες, ἀλλὰ καὶ ἕτερον φόβον ἄλογον ἐπήρτησαν, οὐ καθαροὺς ἐπιφημίσαντες εἶναι τοὺς ὁπωσοῦν ἄνθρωπον ἀνελόντας, μὴ χρησαμένους καθαρμοῖς. τὸ γὰρ ἀνόητον τῆς ψυχῆς [10] ποικίλως παιδαγωγηθὲν, ἦλθεν εἰς τὴν καθεςῶσαν ἡμερότητα, [11] προς-

tur ἀφείλοντο πολὺ duobus verbis, *multum detraxerunt errori.* Reisk. Bene & ad rem nostram *Clem: Alex:* Strom: L. II. p. 376. A. οὓς γὰρ οὐχ αἱρεῖ λόγος, τιθασσεύει τούτους φόβος.

8. Παρὰ τῶν π. κ.] *Lips.* ὑπὸ (quod probabat *Reiskius*, ut varietur oratio) πρώτων κακῶς. Praefert etiam ὑπὸ *Meerm: Bodl.* πρότων κακῶς. Habent etiam πρώτων antiquissimae editiones, quod ideoque a *Valent:* in πρῶτον mutatum, in locum suum revocavi. Male autem pro καλῶς legebatur antea κακῶς. nisi forte fuerit οὐ κακῶς. Vocabula illa passim fuisse confusa alibi dicemus.

9. Τοῦτο συνειδότες.] Συνειδότες ut movere nolim, facit exemplorum multitudo, e quibus intellexisse mihi videor, consuesse veteres συνειδὼς pro συνιδὼν asurpare quorum nonnulla exemplorum ad Polyb. proferam, si per fata licebit. Reisk. Vid: ad *Polyb:* L. I. p. 104. Mox pro ἐπήρτησαν *cod: Bodl:* dabat ἠπέρτησαν. *Lips:* ἀπήρτησαν. Uterque vitiose. Loquitur sic etiam Noster supra § 2. ubi vide.

10. Ποικίλως παιδαγωγηθὲν.] Pulcrum loquendi genus. inrationalis animi pars Philosophis dicitur παῖς, cui praeesse debet παιδαγωγὸς, eam regere ac moderari est παιδαγωγεῖν, res ipsa παιδαγωγία. infra 44. οἱ μὲν ἐφῆκαν τῷ παιδὶ δρᾷν καθ' ἑαυτὸν ἃ βούλεται· οἱ δὲ τῷ παιδαγωγῷ. Sic Lib. III, 26. & alibi. *Heraclid:* in Alleg. Hom. ὡσπερεὶ παιδαγωγὸς ὁ λογισμὸς αὐτοῦ τὸ μεθεκτικὸν τῶν φροντίδων ἀνήγειρεν. quem locum cum *Paullo* ad Gal. III, 24. ubi simili elegantia lex dicitur παιδαγωγός, contendit Doct: *Palairetus.*

11. Προσμηχανωμένων &c.] Verborum constructio videtur satis perplexa. in interpretatione sensum, opinor, secuti sumus, etsi non

προςμηχανωμένων ἐπὶ τῆς ἀλόγου φορᾶς ἐπιθυμίας [12] τιθασσευμάτων ἐξ ἀρχῆς τῶν τὰ πλήθη διακονησάντων· ὧν ἐςι καὶ τὸ μὴ κτείνειν ἀλλήλους ἀκρίτως.

§ 10. Τῶν δὲ λοιπῶν ζώων εἰκότως οὐδὲν διεκώλυσαν φθείρειν οἱ πρῶτοι διορίσαντες ἅτε δεῖ ποιεῖν ἡμᾶς καὶ ἃ μή. τὸ γὰρ συμφέρον ἐπὶ τούτων ἐκ τῆς ἐναντίας ἀπετελεῖτο πράξεως. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν σώζεσθαι μὴ πειρωμένους ἀμύνεσθαι [1] τοῦτο συντρεφομένους μετ' ἀλλήλων. διαμνημονεύοντες δέ τινες τῶν τότε χαριεςάτων, [2] ὡς αὐτοῦτε ἀπέχοντο τοῦ κτείνειν διὰ τὸ χρήσιμον πρὸς τὴν σωτηρίαν, τοῖς τε λοιποῖς ἐνεποίουν μνήμην τοῦ ἀποβαίνοντος ἐν ταῖς με-

nit: dum irrationali cupiditatis incitationi uarios cicurandi modos adhibent ii, qui a principio populos excoluerunt: quorum unus etiam eſt, ne ſe mutuo iniudicato occidant.

§ 10. At ex aliis animalibus merito nullum interfici uetuerunt ii, qui nobis quae facienda eſſent, aut non facienda, primi conſtituerunt: quippe cum utilitas in his ex contraria actione nobis exiſteret. Non enim fieri poterat, ut ſalui eſſent, niſi beſtiarum inſultus, qui ſimul degerent homines, propulſare conati fuiſſent. Cum igitur nonnulli ex iis qui tunc erant elegantiſſimi, memoria tenerent, ſe propterea abſtinuiſſe a mutua caede, quod ad ſalutem conferret caeteris in communibus ſocietatibus euentum rei com-

non verborum formam. Delendum eſt τὰς, & ſic magis ad verbum interpretari licet, *iis qui primi multitudinem rexerunt, quaedam adinvenientibus ad ferinos* &c. VALENT. Recte abeſt a *codice Lipſienſi* τὰς, a Valentino ingeſtum. ἐπιθυμίας eſt genitivus h. l. REISK. Sumſerat *Valent:* a *Fogeroll:* qui inepte iſtud τὰς in margine adiecerat, in τῆς omnes ceteri conſentiunt.

12. Τιθασσευμάτων τ. π. δ.] Forte τιθασσεύματα τῶν ἐξ ἀρχῆς τὰ πλήθη διακοσμησάντων. ſententia haec eſt. *cum adverſus vim & impetum brutae libidinis fomenta & placamenta cupiditatis excogitarent ſolerter illi, qui, aetate generis humani ineunte, primi populos cultu ingenii & legum morumque honeſto inſtruxerunt atque perpolierunt.* REISK. Malim quoque διακοσμησάντων, licet ſciam quid pro vulgata tuenda dici poſſit. Διακονεῖν γάμους & ſimilia nemo ignorat. huius generis miniſterio vox etiam ſatis opportuna, uti τιθασσεῦσαι, πρεσβεῦσαι, διακονήσασθαι inguntur *Polluci* IV: 28. Hic tamen alia videtur ratio. *Abreſchio* placebat διοικησάντων, tanquam hoc legeretur ordine: προσμηχ. τιθ. (π. ὑπὸ) τῶν τ. π. ἐξ α. δ. ἐπὶ (τὰς) τῆς ἀλογ. &c.

1. Τοῦτο συντρεφομένους.] Pro τοῦτο *Fogeroll.* in margine ſubſtituerat αὐτὰ, quod recepit *Valent.* ſed contra omnium codicum fidem. *Reiskio* videbatur inter ἀμύνεσθαι & τοῦτο aliquid deeſſe. Mihi per literarum compendium τοῦτο ex τοὺς natum videtur. Idque placebat etiam Erud: *Abreſchio.*

2. Ὡς αὐτοῦτε ἀπ.] Αὐτόι τε ſine ὡς, quod videtur perperam inrepſiſſe e fine vocabuli proximi χαριεςάτων. REISK. *Cod. Lipſ.* ἀπέσχεν. Vocantur autem χαριέςατοι homines *politi*, e-

commemorabant: ut a cognato genere abſtinentes ſocietatem conſeruarent, quae ad propriam uniuscuiusque ſalutem plurimum opitularetur. Haec autem unum in locum collectorum hominum ſeparatio, & a mutua laeſione abſtinentia non ſolum ad alterius generis animalium impetus repellendos, ſed etiam ad alios homines arcendos utilis erat, qui nocendi cauſa accederent. Atque aliquamdiu quidem hanc ab cauſam abſtinuerunt a ſe mutuo qui in eandem neceſſariorum communionem conueniebant, & ad utrunque ex iis quae dicta ſunt, aliquem uſum afferebant. Poſtea uero cum tempus proceſſiſſet, & ex mutua procreatione latius diffuſa iam eſſet cognatio, atque ita externa animalia e-

μετ᾽ ἀλλήλων συντροφαῖς, ὅπως ἀπεχόμενοι τοῦ συγγενοῦς, διαφυλάττωσι τὴν κοινωνίαν, ἣ συνήργει πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκάστου σωτηρίαν. οὐ μόνον δὲ χρήσιμον ἦν [4] τὸ χωρίζεσθαι, μηδὲ λυμαντικὸν ποιεῖν μηδὲν τῶν ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον συνειλεγμένων, πρὸς τὸ τῶν [5] ἀλλοφύλων ἐξέρισμα ζώων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς ἐπὶ βλάβῃ παραγιγνομένους. μέχρι μὲν οὖν τινος, [6] διὰ ταύτην ἀπείχοντο τοῦ συγγενοῦς, ὅσον ἐβάδιζεν εἰς τὴν αὐτὴν κοινωνίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ χρείας τινὰς παρείχετο πρὸς ἑκάτερον τῶν εἰρημένων. ἐλθόντος δὲ ἐπὶ πλέον τοῦ χρόνου καὶ τῆς δι᾽ ἀλλήλων γενέσεως μακρὰν προσηκούσης, ἐξεωσμένων δὲ τῶν ἀλλοφύλων ζώων [7] καὶ τῆς παρασπάσε-

elegantes, qui Luciano opponuntur *ſtultis*. Vid: *Periz:* ad *Ael:* V. H. IV, 18. οἱ χαριέστατοι τῶν πολιτῶν ſunt civium honeſtiſſimi ac prudentiſſimi, apud *Diod:* XI, 86. ubi plura magnus Comment. Pro τότε *Meerm.* τε, & mox πρὸς σωτηρίαν.

3. Συνήργει.] Recte *Valent.* male antea legebatur συνέργει. in *Cod. Bodl.* erat σῦνεργέι.

4. Τὸ χωρίζεσθαι.] *Valent.* edidit τὸ μὴ χωρ. quod nec ſuperiores editiones, nec *Codd. Mſſ:* nec *Felicianus* agnoſcunt. Iſtud itaque μὴ merito de poſſeſſione ſua depuli. Mox αὐτὸν & τὸ ante τῶν deerant *Lipſ.*

5. Ἀλλοφύλων. ἐ. ζ.] Conjicio legendum eſſe ἐξορισμόν. cui bono enim fuiſſet feras irritare? VALENT. Non diſplicet Valentini ἐξορισμὸν. Suſpicatus ſum aliquando ἐξέωσμα ab ἐξωθεῖν. *extruſionem*, *expulſionem*. REISK. Amiciſſ: *Abreſch:* coniiciebat ἐξόρισμα, vel ἐξέρασμα. quae ad literarum ductum proxime accedunt. *Reiskii* coniectura belle reſpondet illis quae ſequuntur, ἐξεωσμένων δὲ τῶν ζώων. optionem Tibi relinquo liberam. ἀλλόφυλα autem ζῶα dicuntur animalia alterius generis, uti generis eiusdem vocantur ὁμόφυλα. Confer: V. D. in Obſ: Miſcell: Vol. IV. p. 449. & reſpectu ad homines habito, *Diod. Sic.* III, 18. χωρὶς γὰρ ἀδικήματος ἀλλοφύλοις ζώοις ἡ συναναστροφὴ γίνεται. Adpellant ſic etiam belluas peregrinas. Dixi in Fer: Dav: I, 19. Saepius in his libris Noſter utroque modo.

6. Διὰ ταύτην.] Διὰ ταῦτα. REISK.

7. Καὶ τῆς παρασπάσεως] Forte περισπάσεως, *moleſta laborum multitudine animum in multas partes diſtrahente, & occupatum tenente, ſublata.* vel τῆς παρ᾽ αὐτῶν περισπάσεως. *remotis & de medio ſublatis negotiis, quae hominibus creabat belluarum exterminatio.* Paullo ante leg. προηκούσης. REISK. Ego alia interpunctione loco ſuccurrendum re-

σεως, ἐπιλογισμὸν ἔλαβόν τινες τοῦ συμφέροντος ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλων τροφαῖς, οὐ μόνον ἄλογον μνήμην.

§ II. Ὅθεν ἐπειράθησαν βεβαιοτέρως ἀνεῖρξαι τοὺς προχείρως φθείροντας ἀλλήλους, καὶ τὴν βοήθειαν ἀσθενεςέραν κατασκευάζοντας διὰ τὴν τοῦ παρεληλυθότος λήθην. πειρώμενοι δὴ τοῦτο δρᾷν, τὰς ἔτι μενούσας καὶ νῦν κατὰ πόλεις τε καὶ ἔθνη νομοθεσίας εἰσήνεγκαν· ἐπακολουθήσαντος τοῦ πλήθους αὐτοῖς ἑκουσίως, παρὰ τὸ μᾶλλον ἤδη τοῦ συμφέροντος ἐν τῇ μετ' ἀλλήλων[1] ἀθροισθήσει λαμβάνειν αἴσθησιν, ὁμοίως γὰρ εἰς τὴν ἀφοβίαν συνήργει, τό, τε λυμαντικὸν πᾶν κτεινόμενον ἀφειδῶς, καὶ τὸ χρήσιμον πρὸς τὴν τούτου φθορὰν διατηρούμενον. ὅθεν εἰκότως τὸ μὲν, ἀπηγορεύθη, τὸ δὲ, οὐκ ἐκωλύθη τῶν εἰρημένων. [2] ἐκεῖνό τε λέγειν οὐκ ἔςιν, ὡς ἔνια τῶν ζῴων οὐ φθαρτικὰ τῆς ἀνθρωπίνης ὄντα φύσεως, οὐδὲ καθ' ἕτερον οὐδένα τρόπον λυμαινόμενα τούς βίους, συγκεχώρηκεν ὁ νόμος ἀναιρεῖν ἡμῖν. οὐδὲν γὰρ,

eiecta fuiſſent, ac diſſipata: in conſiderationem quoque eius quod in conuictu mutuo conferret uenerunt nonnulli, nec ſola, ut prius, absque ratione memoria id pertractarunt.

§ II. Vnde ſtabilius etiam conati ſunt eos prohibere, qui ex praeteriti obliuione mutuas caedes perpetrantes imbecillius humanum praeſidium redderent. Quod ut facerent, has legum inſtitutiones, quae adhuc in ciuitatibus, & gentibus ſeruantur, condiderunt: cum multitudo ſponte ipſis etiam ex eo aſſentiret, quod maiorem iam e mutua congregatione utilitatis ſenſum perciperet. Simili modo enim ad ſeueritatem conducebat, ut ſicut noxium omne nulla habita ratione interficeretur, ita quod ad necem eius utile eſſet, conſeruaretur. Vnde merito hoc fuit interdictum, illud uetitum nequaquam eſt. Porro neque illud dici poteſt, quaedam eſſe animalia, quae licet humanam naturam non corrumpant, neque ullo modo uitam laedant, conceſſum tamen a legibus ſit, ut inter-

reor. καὶ τῆς παρασπάσεως ἐπιλογισμὸν ἔλ. τ. οὐ μόνον ἄ. μνήμην τοῦ συμφ. ἐν τ. π. ἀ. τ. hoc modo ſi connectas, omnia uidentur liquida. Vox παράσπασις in Lexicis non inuenitur. Sed nec ἀπόσπασις, qua Noſter infra utitur, & multae aliae. *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* dabant παρασπάρσεως. Paullo ante pro προσηκούσης *Abreſch.* & *Reiskius* reſtituebant προηκούσης, & ſtatim pro πρὸς ἀλλ. hic malebat μετ' ἀλλ:

1. Ἀθροισθήσει.] Forte ἀθροίσει. Legebatur antea ἀθροισθήσῃ. & ſic erat quoque in *Lipſ:* & *Meerm:* Ad illa ὁμοίως γὰρ --- adſcriptum erat in margine *Lipſ:* & *Meerm:* καλὸν ἐπιχείρημα. peius pro κτεινόμενον, quod ſequitur, iidem ἐκτεινόμενον.

2. Ἐκεῖνό τε λέγειν.] *Reiskius* malebat ἐκεῖνό γε λ. Forte praeſtaret δὲ. ſed neutrum neceſſe. De ἀνθρωπίνῃ φύσει diximus ſupra. Vox

terficiantur. Nullum enim ex iis quae leges occidi permittunt, eiusmodi est, ut si in nimiam copiam excrescere finatur, laesionem hominibus non afferat: si immoderato numero conseruetur, usus quosdam vitae humanae non praestet. Nam ouis & bos & omnia huius modi si in mediocritate consistant utilitates quasdam ad necessariam nobis uitae traductionem exhibent: si uero in multam redundantiam euaderent, & numero supra quam conueniat, excederent, uitam nostram labefactarent: boues quidem ad infestandum conuersi, utpote qui satis ualida & robusta ad id natura praediti sint: oues alimentum quod a terra nobis exorietur, depascentes. Ex hac enim causa neque huius generis animalium caedes prohibita est: ut multitudo ea ipsorum relinquatur, quae ad usum faciat quaeque superari facile possit: Non enim sicut in leonibus, & lupis, & omnibus caeteris quae ferae appellantur, tam paruis quam magnis nulla reperiri multitudo potest, quae si relinquatur, subleuare ui-

γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἐςι τοιοῦτο τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου συγκεχωρημένων, ὅπερ οὐκ ἐώμενον λαμβάνειν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀφθονίας, βλαπτικὸν γίγνοιτ' ἂν ἡμῶν. ἐν δὲ τῷ νῦν πλήθει διατηρούμενον, χρείας παρέχεταί τινας εἰς τὸν βίον. καὶ γὰρ πρόβατον καὶ βοῦς καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτο μετριάζον μὲν, φέρει τινάς πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ἡμῖν διαγωγὴν ὠφελείας· εἰς πᾶσαν δὲ ἐκπεσὸν δαψίλειαν καὶ μακρὰν ὑπεροχὴν [3] ἔχουσαν τῆς καθεςώσης, λυμαίνοιτ' ἂν τὸν βίον ἡμῶν. τὸ μὲν καὶ πρὸς ἀλκὴν τρεπόμενον, ἅτε [4] φύσεως εὐφυοῦς εἰς τοῦτο μετέχον. τὸ δὲ μόνον τὴν ἀνεθεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν καταναλίσκον. διὸ καὶ παρὰ τὴν αἰτίαν ταύτην οὐδὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ζώων ἐκωλύθη φθείρειν, ἵνα τὸ συμφέρον πρὸς τὴν χρείαν καταλείπηται πλῆθος, καὶ τὸ ῥᾳδίως κρατεῖσθαι δυνησόμενον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ λεόντων καὶ λύκων καὶ ἁπλῶς τῶν ἀγρίων προσαγορευομένων ζώων, [5] ὁμοίως τε μικρῶν τε καὶ μεγάλων, οὐκ ἔςιν οὐδὲν λαβεῖν πλῆθος,

Vox λυμαίνεσθαι quae sequitur, in hisce sollemnis est nihil adde illis quae notavit *Wetsten*: ad *Luc*. A. A. c. VIII, 3.

3. Ἔχουσαν τῆς καθεςώσης &c.] Ἔχουσαν redit ad δαψίλειαν & καθεςώσης ad idem voc. δαψίλειας. καθεςῶσα δαψίλεια est debita, oportuna, aequa, modica, conueniens copia. pari modo accipienda quoque καθεςῶσα ἡμερότης. in fine §. 9. REISK.

4. Φύσεωο εὐφυοῦς.] Eleganter dictum. Εὐφυῆ proprie innatam naturae dexteritatem dicunt. Proprium & inproprium vocis usum praeclare euolvit Cel. *Valken:* Anim: ad Ammon. L. II, 2. Hinc εὐφυΐα & ἀφυΐα infra III, 8. ubi vide. Mox pro ἀνεθεῖσαν *Meerm*: vitiose ἀντεθεῖσαν.

5. Ὁμοίως τε μικρῶν τε] Prius τε exsilio est mulctandum, uti recte a *Lips*. & *Meerm*: factum est.

I.

θος, τὸ καταλειπόμενον ἐπεκούφιζεν ἂν τὸν ἀναγκαῖον ἡμῶν βίον, οὕτω καὶ ἐπὶ βοῶν καί ἵππων καὶ προβάτων ἔχει, καὶ ἁπλῶς τῶν ἡμέρων ὀνομαζομένων ζώων. ὅθεν τὰ μὲν, ἄρδην φθείρομεν· τῶν δὲ, τὸ πλεῖον τῆς συμμετρίας ἀφαιροῦμεν.

vitam nostram queat: ita quoque in bobus, & equis, & ouibus, & id genus caeteris quae mansueta nuncupantur. Iccirco illa funditus perdere conamur: horum copiam si modum excedat, supprimimus.

§ 12. [1] Διὰ παραπλησίους ταῖς εἰρημέναις αἰτίαις, καὶ τὰ περὶ τὴν ἐδωδὴν διορισθῆναι τῶν ἐμψύχων νομιςέον ὑπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα [2] καταλαβόντων νόμων· ἐπὶ δὲ τῶν οὐκ ἐδωδίμων αἴτιον τὸ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον· ὥςε τοὺς λέγοντας, ὅτι πᾶν τὸ καλὸν καὶ δίκαιον κατὰ τὰς ἰδίας ὑπολήψεις ἐςὶ περὶ τῶν νενομοθετημένων, [3] ἠλιβάτου τινὸς γέμειν εὐηθείας. οὐ γάρ ἐςιν οὕτως ἔχον τοῦτο, ἀλλ' ὅνπερ [4] τρόπον ἢ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συμφερόντων, οἷον ὑγιεινῶντε καὶ ἑτέρων μυρίων εἰδῶν· ἀλλὰ διαμαρτάνουσιν ἐν πολλοῖς τῶν τε κοινῶν ὁμοίως καὶ τῶν ἰδίων. καὶ γὰρ τὰ παραπλησίως ἐφαρμόττοντα νομοθετήμα-

§ 12. Eadem ex causa quoque a veteribus legibus ea fuisse instituta existimandum est, quae ad esum animalium spectant. Nam quod alia esui inepta habeantur, utile & inutile in causa esse perspicuum est. Qua propter asserere honestum omne, ac iustum ex propriis cuiusque opinionibus de iis quae legibus sanciuntur, existere, non mediocris stultitiae est, Non enim ita res se habet. Sed quemadmodum in reliquis utilibus, ut puta iis quae ad sanitatem conducunt, aliisque innumerabilibus fallimur interdum. ita in multis & publicis & priuatis error incidere consueuit. Quippe cum legum institutiones quae omnibus conveniant,

1. Διὰ παραπλησίους.] Legebatur antea δι' ἅ, & hinc παραπλησίους mutatum erat in παραπλησίως. Omnia sunt salva, si διὰ, uno vocabulo rescribas, quod *Reiskio* etiam placebat, mihi adeo certum videbatur, ut Malcho suam vocem reddere nihil sim reveritus.

2. Καταλ: νόμων.] νόμῳ. *qui ea primitus lege sanxerunt & circumscripserunt.* Reisk.

3. Ἠλιβάτου-εὐηθείας.] Quia mores nimium faciles ac simplices hominem risui exponunt, factum est, ut εὐηθεία in stultitiae significationem degeneraverit, licet haud raro bono etiam sensu adhibeatur. Sic εὐηθές infra § 23: Platoni vocem hoc sensu esse familiarem ostendit Cel: *Rhunken.* ad *Tim.* Lex Plat: V. Ἠδύς: deque eius indole plura lege apud Vir: D. ad *Thucyd:* III, 83. Vocabulum ἠλίβατος explicat Etym; M. & V. D. ad *Hesych:* in V. Γέμειν εὐηθείας dictionem esse Platonicam p. 356. E. bene observarat Cel: *Abreschius.*

4. Τρόπον ἢ ἐπὶ &c.] Pro ἣν est in *Lips.* ἤ, quo admisso existet haec sententia. οὐ γάρ ἐςιν ὅπως ἔχοι τοῦτο ἄλλονπερ τρόπον, ἢ ἐπὶ τῶν λοι-

ant, omnes aduertant: sed alii alia nihil referre existimantes praetermittant: alii contraria de iisdem opinentur, & quae omnibus in uniuersum non conferunt, utilia ubique esse iudicent. Ex quo fit, ut quae omnibus non conueniunt, interdum decernant, si ea quae sibi sunt emolumento, ad communemque inter se utilitatem faciant, inuenerint. cuiusmodi sunt quae de animalium esu & caede apud plerasque nationes ex regionis proprietate instituta sunt: quae profecto nobis, cum eodem in loco non habitemus, seruari non debent. Si igitur sicut inter homines, ita inter caetera animalia pactum aliquod de caede fieri potuisset, ne & illa nos, & nos illa promiscue interficeremus recte eo usque tantummodo productum ius fuisset: satis enim ad securitatem fecisset. Quod uero fieri nullo modo poterat, ut ea legum & iuris communicationem haberent, quae expertia rationis sunt: co-

ματα πᾶσιν οὐ καθορῶσί τινες· ἀλλ᾽ οἱ μὲν τῶν ἀδιαφόρων δοξάζοντες εἶναι παραλείπουσιν. οἱ δὲ τὴν ἐναντίαν δόξαν ὑπὲρ αὐτῶν ἔχουσι, καὶ τὰ μὴ καθόλου συμφέροντα πανταχοῦ τινες οἴονται συμφέρειν. ὅθεν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀντέχονται τῶν οὐκ ἐφαρμοττόντων. εἰ καὶ ἐπί τινων [5] ἐξευρίσκουσι τάτε πρὸς αὐτοὺς λυσιτελῆ καὶ τὰ κοινὴν ἔχοντα τὴν ὠφέλειαν· ὧν ἐςι καὶ τὰ περὶ τὰς ἐδωδὰς τῶν ἐμψύχων καὶ φθορὰς ἐν τοῖς πλείςοις τῶν ἐθνῶν διατεταγμένα, διὰ τὸ τῆς χώρας ἴδιον. οἷς οὐκ [6] ἀναγκαῖον ἐμμένειν ἡμῖν, διὰ τὸ μηδὲ τὸν αὐτὸν οἰκεῖν τόπον. εἰ μὲν οὖν ἠδύναντο ποιήσασθαί τινα συνθήκην ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους, οὕτω καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ζώων, ὑπὲρ τοῦ μὴ κτείνειν, μήτε πρὸς ἡμῶν ἀκρίτως αὐτὰ κτείνεσθαι, καλῶς εἶχε μέχρι τούτου τὸ δίκαιον ἐξάγειν· ἐπιτεταμένον γὰρ ἐγίγνετο πρὸς τὴν ἀσφάλειαν. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἀμηχάνων ἦν, κοινωνῆσαι νόμου τὰ μὴ δεχόμενα τῶν ζώων λό-

γον,

λοιπῶν. *fieri enim nequit, ut haec res alio quopiam modo se habeat, quam quo se habent ceterae commoditates vitae.* illud ἄλλονπερ-ἤ videtur nostro adamatum esse, quamquam redundat & inficetum est περ. Reisk. *Valent:* diderat ἦν, sed contra omnium reliquorum auctoritatem, ideoque nos veterem scripturam instaurauimus. Elegans est coniectura *Abreschii*, qui mox volebat ἄλλοι ἄλλα διαμ.

5. Ἐξευρίσκουσι.] Multo significantius hoc quam simplex, ut solent huiusmodi conposita. de nostra voce adi R. W. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: Pyth: p. 260.

6. Ἀναγκαῖον ἐμμένειν.] Pertinet hoc ad frequentissimum loquendi genus, ἐμμένειν νόμῳ, σί-

γον, διὰ μὲν τοῦ τοιούτου τρόπου τὸ συμφέρον οὐχ οἷοντε [7] κατασκευᾶσθαι πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐμψύχων ἀσφάλειαν μᾶλλόν περ ἢ τῶν ἀψύχων. [8] ἐκ δὲ τοῦ τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν, ἣν νῦν ἔχομεν εἰς τὸ κτείνειν αὐτὰ, μόνως ἐςὶ τὴν ἐνδεχομένην ἔχειν ἀσφάλειαν. τοιαῦτα μὲν καὶ τὰ τῶν Ἐπικουρείων.

eo confilio ad tutelam a caeteris animalibus comparandam nulla utilitas exiftebat: fed fola interficiendorum illorum licentia, quam nunc etiam habemus, fecuritas nobis conciliatur. Atque haec funt, atque eiusmodi quae ab Epicureis in hanc fententiam dici confueuerunt.

πίςει &c. Dicemus ad II, 25. in fine. Pro εἰς in *Lipf.* erat ἧς.

7. Κατασκευᾶσθαι πρὸς----] Aut κατεσκευάσθαι aut κατασκευάσασθαι. REISK. Recte *Meerman.* κατασκευάσασθαι. frequens eft librariorum properantium lapfus, ut vocis fyllabam omiferint. Exempla fi defideres, eorum fegetem collegit *D'Orvill:* ad *Char:* VIII, 5.

8. Ἐκ δὲ τοῦ] Δὲ in *Lipf.* defideratur. Mox ad §. fequentem adfcriptum erat *Lipf.* & *Meerm:* περὶ τῶν κοινῇ δοξῶν ὅτι οὐ δεῖ ἐμψύχων ἀπέχεσθαι.

Rationes Claudii Neapolitani, qui adverfus Abftinentiam ab efu animalium librum edidit.

§ 13. Λοιπὸν δὲ ὁ πολὺς καὶ δημώδης ἄνθρωπος ἃ λέγειν εἴωθεν, παραθετέον. τοὺς γὰρ παλαίους, φασιν, τῶν ἐμψύχων ἀποσχέσθαι, οὐ δι' εὐσέβειαν, διὰ δὲ τὸ μήπω εἰδέναι τὴν τοῦ πυρὸς χρῆσιν· ὡς δ' ἔμαθον [1] τιμιώτατόν τε καὶ ἱερώτατον νομίσαι· ἑςίαν τε προςειπεῖν, καὶ συνεςιούς ἀπὸ τούτου γενέσθαι, καὶ λοιπὸν χρήσασθαι τοῖς ζώοις. εἶναι μὲν γὰρ [2] κατὰ

§ 13. Reliquum eft, ut quae a caeteris e uulgo hominibus hac de re circumferri folent, fubiungamus. Antiquos illos homines aiunt non pietatis cauffa ab animalium efu abftinuiffe: fed propterea quod ufum ignis nondum animaduerterant. Quem ubi perceperunt, adeo uenerabilem, & facrum effe fibi exiftimaffe, ut ueftam appellarent, atque ex eo conueftales & contubernales facti fuerint; uefcique

1. Τιμιώτατον τότε.] Sic edidit *Valent:* fed folus. Omnes reliqui, editi & Msfti habent τε. hoc itaque in fedem fuam erat revocandum.

2. Κατὰ φύσιν ἀνθ. τ. σ.] An homo a natura habeat, ut carnem edat, olim iam difputatum fuit. *Plut.* T. II. p. 994. F. ὅτι γὰρ οὐκ ἔςιν ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν τὸ σαρκοφαγεῖν, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν σωμάτων δηλοῦται τῆς κατασκευῆς. Dubitanter etiam *Iulian:* Orat: VI. p. 191. C. τὴν σαρκοφαγίαν οἱ μὲν ἀνθρώποις ὑπολαμβάνουσι κατὰ φύσιν. Communem tamen fuiffe perfuafionem, homines antiquiffimis temporibus carne non fuiffe ufos, certum eft,

que animalibus coeperint. Esse enim homini secundum naturam ut carnes comedat, sicut ut crudis uescatur, praeter naturam. Vnde effectum postae esse inuento igne, ut ad id quod naturae suae conueniebat, deuenerint, dum adhibita coctione carnes admiserint. Crudiuori nam sunt lynces. & in opprobrium dictum illud est, crudum namque ederes Priamum: &, Crudas dilacerans carnes pleno ore vorabat: quasi uidelicet crudarum carnium esus impiis attribuatur. Illud uero humanum: carnibus at plenas uariis hinc inde minister apposuit lances. Primum gitur animalibus non uescebantur, quia

τὰ φύσιν ἀνθρώπῳ τὸ σαρκοφαγεῖν· παρὰ φύσιν δὲ τὸ ὠμοφαγεῖν. πυρὸς οὖν εὑρεθέντος, ἀπολαβεῖν τὸ κατὰ φύσιν δι' ἑψήσεως προσιεμένους τὰ κρέα. δι' ἃ [3] ὠμοφάγοι μὲν οἱ θῶες καὶ ἐν ὀνείδει τὸ, Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον. καὶ Ὠμ' ἀποτεμνόμενον κρέα ἔδμεναι. [4] ὡς ἂν δὴ τοῖς ἀθέοις ἀποδεδομένης τῆς τῶν κρεῶν, πίνακας παρέθηκεν ἀείρας παντοίων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐ προσεφέροντο τὰ ἔμψυχα· οὐ γὰρ ἦν ὠμοφάγον ζῶον ὁ ἄνθρωπος· ὡς δὲ ἡ τοῦ πυρὸς εὑρέθη χρῆσις, [5] πυρικμήτοις, οὐ μόνον τοῖς κρέ-

est, qua de re alio in loco. Quamvis vero carnis usum permiserint, omnes tamen gentes, quibus aliquid cum literis aut bonis moribus commercii, damnarunt ὠμοφαγίαν. ἐπεὶ μὴ κρατεῖ ἡ ἡμετέρα φύσις ὠμῶν κρεῶν, ut loquitur *Artemid:* Oneirocr: I, 72. Hunc itaque morem cum superstitio olim induxisset, Deus speciali mandato carnem crudam a Paschatis ritibus removit, ut visum fuit *Spencero* de Leg: Pasch: I!, 4. sed qui hypothesi nimium tribuit. Statim pro προσιεμένους. *Lips:* & *Meerm:* προσεμένους.

3. Ὠμοφάγοι μ. θ.] Ex Iliad: Λ. 479. & illa Ὠμὸν βεβρώθοις πρίαμον, Iliad: Δ. 35. tum Ὠμ' ἀποτ. Iliad: X. 347. REISK.

4. Ὡς ἂν δὴ τοῖς--] Verba ista πίνακας &c. saepe apud Homerum usurpantur, sed nunquam, quantum ego scio, de crudis carnibus. Post ἀποδεδομένης τῆς supple ῥήσεως, vel quid tale. VALENT. τῆς ὠμοφαγίας. Achilles enim ibi iracundiam suam in Hectorem cum declarare vellet, tanto se ait eius ardere odio, ut vivum ipsum esset dentibus dilaniaturus, & devoraturus crudas eius carnes, si posset ad tantam immanitatem animum adducere. deinde ante κρεῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας παντοίων, qui locus est ex Odys: A. 141. interciderunt quaedam. E. C. ἐπὶ τῇ τῆς Παλλάδος ὑποδοχῇ παρὰ τοῦ Τηλεμάχου ὁ δαιτρὸς κρειῶν πίνακας παρέθηκεν. exemplum videtur eo pertinere, ut demonstret, in more fuisse positum vetustis, ut hospites carnibus coctis reficerent. Ita Telemacho Minervam penes se hospitio excipiente, diribitorem non crudas carnes, sed coctas, apposuisse. Quod si ergo Minerva, Dea cum esset dedignata non est carnium coctarum fercula, ita fas fuit coctis carnibus vesci, ut nefas, crudis. REISK. τῆς ὠμοφαγίας legit etiam *Felician:* sed & tum quaedam alia videtur legisse, quae si adessent, locum haberemus integriorem. Tu insere quod vero proximum videtur, diverso enim modo id fieri posset. Saepius illis Homeri utitur *Athen:* L. I. p. 25. E. V. p. 193. & VI. p. 228.

5. Πυρικμήτοις.] Hanc quoque vocem Lexica desiderant. utitur *Callim:* Hymn: in Del. 145.

6.

κρέασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς εἰπεῖν, τοῖς πλείςοις [6] βρωτοῖς ἐχρῶντο. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ὠμοφάγον ὁ ἄνθρωπος δηλοῖ τινα ἔθνη ἰχθυοφάγα. τοὺς γὰρ ἰχθῦς ὀπτῶσιν· οἱ μὲν, ἐπειδὰν [7] αἱ πέτραι μάλιςα διάπυροι γένωνται ὑπὸ τοῦ ἡλίου· οἱ δὲ, καὶ ἐν ἄμμῳ. ὅτι δὲ σαρκοφάγον αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, τὸ μηδὲν ἔθνος ἀπέχεσθαι ἐμψύχων· καὶ οὐ κατὰ διαςροφὴν οἱ Ἕλληνες προσήκαντο· ἐπεὶ καὶ τοῖς βαρβάροις ταυτόν ἐςιν ἔθος.

§ 14. Ὁ δὲ κελεύων μὴ ἐσθίειν, καὶ ἄδικον ἡγούμενος, οὐδὲ κτείνειν δίκαιον ἐρεῖ, οὐδὲ ψυχὰς ἀφαιρεῖσθαι· ἀλλὰ μὴν πρός γε τὰ θηρία πόλεμος ἡμῖν ἔμφυτος ἅμα καὶ δίκαιος· τὰ μὲν γὰρ, ἑκόντα ἐπιτίθεται τοῖς ἀνθρώποις, ὥσπερ λύκοι καὶ λέοντες· τὰ δ', οὐχ ἑκόντα, ὥσπερ [1] οἱ ὄφεις· πατηθέντες γὰρ ἐνίοτε, δάκνουσιν. καὶ τὰ μὲν, ἀνθρώποις ἐπιτίθεται· τὰ δὲ, τοὺς καρποὺς φθείρει· ὑπὲρ ὧν πάντων μέτιμεν ταῦτα,

quia crudiuorum animal homo non erat. Vbi uero ignis uſus fuit repertus, igne coctis non ſolum carnibus, ſed aliis quoque pleriſque eduliis utebantur. Nam crudiuorum animal non eſſe hominem, quaedam gentes quae piſcibus tantum ueſcuntur declarant. Piſces enim alii ſupra ſaxa ubi feruorem ex ſole maxime contraxerint, alii in harena torrere conſueuerunt. Carniuorum autem eſſe illud manifeſtat, quod ab animalium eſu nulla gens abſtinet, nec Graecis tantum, ſed barbaris quoque conſuetudo eadem eſt.

§ 14. Nam qui ueſci illis uetat, & iniuſtum putat, neque interficere ipſa, priuareque anima eſſe iuſtum aſſeret. At aduerſus feras inſitum nobis ac iuſtum bellum eſt: quippe cum aliae ultro homines inuadant, ut lupi & leones: aliae non ultro, ut uiperae, quae ſi conculcentur aliquando mordent: & aliae in homines, aliae in fruges graſſentur. Pro quibus omnibus ulciſci beſtias conſueuimus & eas

6. Βρωτοῖς.] Male & hic, & infra § 24. antea legebatur βροτοῖς. Utroque in loco recte efferebat *Cod. Lipſienſis*, & in hoc etiam *Meerm:*

7. Αἱ πέτραι.] Vid: ad L. IV. § 21. VALENT.

1. Οἱ ὄφεις· πατηθέντες &c.] Solus *Florent:* habet ἔχεις, quod quare, ut in ceteris ſecutus non fuerit *Fogeroll:* cauſſam non video. differunt enim tantum, ut genus & ſpecies. Eſt autem propria locutio ὄφεις πατεῖν. Hic itaque locus addi poteſt illis, quae ad inluſtranda illa S. *Lucae* in Euang. X, 19. δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, ſcripſit Clar: *Boſ:* Obſ: Crit: c. 24. πατεῖν σκορπίους dixit etiam *Aelian:* Hiſt: An: X, 23. Mox *Meerm:* τὰ μὲν τοῖς ἀνδρ.

2.

cas siue lacessiuerint, siue non lacessiuerint, ne mali quippiam inde nobis eueniat, interficimus. Nemo enim est, qui si uiderit serpentem, statim eum pro uiribus non occidat: ne uel ipse, uel quispiam omnino alius homo morsu infestetur. id quod non tam bestiae odio, quam hominis erga hominem beneuolentia efficitur. Cum igitur iustum aduersus bestias bellum sit, a multis tamen solemus abstinere, quae cum hominibus uersantur. Vnde Graeci neque canibus, neque equis vescuntur, neque item asinis, quod eiusdem generis sint tam agrestes quam cicures: Sues tamen edunt: nec non etiam cohortales aues. neque enim ad aliud quippiam sus utilis est, quam

τα, καὶ τὰ κατάρξαντα θηρία κτείνομεν, καὶ τὰ μὴ κατάρξαντα, ὡς μή τι πρὸς αὐτῶν πάθωμεν. οὐκ ἔςι γὰρ [2] ὅςις ἰδὼν ὄφιν οὐκ ἔκτεινε δυνάμενος· ὡς μήτ' αὐτὸς δηχθείη, μήτ' ἄλλος ἁπλῶς ἄνθρωπος· οὐ γὰρ μόνον ἐςὶ μῖσος κατὰ τῶν κτεινομένων, ἀλλὰ καὶ ςοργὴ πρὸς [3] ἄνθρωπον ἀνθρώπου. δικαίου δ' ὄντος τοῦ πρὸς τὰ θηρία πολέμου, πολλῶν ἀπεχόμεθα τῶν συνανθρωπούντων. ὅθεν οἱ [4] Ἕλληνες οὔτε κυνοφαγοῦσιν, οὔτε ἵππους ἐσθίουσιν, οὔτ' ὄνους μέντοι ἐσθίουσιν· [5] ὡς ταὐτοῦ γένους τοῖς ἀγρίοις τὸ ἥμερον· [6] ὡσαύτως τε τοὺς ὄρνιθας. οὐδὲ γάρ ἐςι χρήσιμον πρὸς ἄλλό τι [7] ὗς ἢ

D

2. Ὅςις ἰδὼν ὄφιν οὐκ ἔκτ. δυν.] Infra num. 20. ὄφιν μὲν καὶ σκορπίον, κἂν μὴ ἐπίωσιν ἡμῖν, κτείνομεν. mutuum illud serpentes inter atque homines odium multi notant. Adi S. *Bochart*: Hieroz: I, 4. p. 30. id iam ex illis, quae Genes. III, 15. leguntur, derivantem. de instinctu autem naturali, quo noxia interficimus, dicetur postea.

3. Πρὸς ἄνθρωπον ἀνθρ.] Ita haec legebantur in antiquis editionibus: firmant *Codd.* omnes quibus usus fui, agnoscit etiam *Felician.* Pessime ergo ςοργὴ πρὸς ἀνθρώπους. δικαίου -- ediderat *Valentini.*

4. Ἕλληνες κυνοφαγοῦσιν.] *Sext*: tamen *Empir*: Pyrrhon: Hyp: III, 24. p. 184. Θρακῶν δὲ ἔνιοι κυνοφαγεῖν ἱςοροῦνται· ἴσως δὲ καὶ παρ' Ἕλλησι τοῦτο ἦν σύνηθες.

5. Ὡς ταυτοῦ γένους τ. α. τ. ἡμ.] Aut ὡς ταὐτοῦ γένους τοῖς ἀγρίοις τοῦ ἡμέρου ὄντος. aut ὡς ταυτὸ γένος τοῖς ἀγ. τὸ ἥμερον ὄν. Reisk. Construo, ἐσθίουσι ὡς τὸ ἡμ. τ. γ. τ. ἀγρ. nempe ὄν, ut centies. Eiusmodi hyperbata, seu traiectiones, tum aliis tum nostro in primis sunt familiares, in quibus adeo saepe sibi indulget, ut sensus evadat difficillimus: exempla multa nobis in sequentibus occurrent.

6. Ὡσαύτως τε τοὺς ὀρν.] Haec cum illis quae proxime praecesserant parum cohaerent. An putabimus ea omnia, quae sequuntur post καὶ τὰ. κ. θηρ. κτείνομεν, per parenthesin fuisse interiecta? Sed neque vel sic omnia sunt expedita. In versione autem nihil desideres. quare ego ὗς δὲ ἐσθίουσιν, aut simile quid, e Graeco textu excidisse vix dubito.

7. Ὗς ἢ πρὸς βρῶσιν] Id infra L. III, 20. dicit, ἡ δὲ ὗς γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι. *Artem* Oneir: I, 72. ζῶν μὲν γὰρ χοῖρος οὐδὲν εὔχρηςος ἀνθρώποις. ἀποθανὼν δὲ μᾶλλον ἐδώδιμος τῶν ἄλλων. Hinc itaque τρυφητιῶσι ἡ τοιαύτη χρῆσις χορηγεῖται, ut loquitur *Clem: Alex:* Strom. II. p. 405. D. Alibi ad sacrificium natum animal dicitur. Confer. *Iulian:* orat. V. p. 176. & quae dicentur ad Libr. III. §. 20.

8.

ἢ πρὸς βρῶσιν. [8] Φοίνικες δὲ καὶ Ἰουδαῖοι ἀπέσχοντο, ὅτι οὐδ' [9] ὅλως ἐν τοῖς τόποις ἐφύετο· ἐπεὶ [10] οὐδὲ νῦν ἐν Αἰθιοπίᾳ φασὶν ὁρᾶσθαι τὸ ζῶον τοῦτο. [11] ὡς οὖν κάμηλον ἢ ἐλέφαντα Ἑλλήνων οὐδεὶς θεοῖς ἔθυσεν, παρ' ὅσον οὐδ' ἤνεγκεν ἡ Ἑλλὰς ταῦτα τὰ ζῶα, οὕτως οὐδ' ἐν Κύπρῳ ἢ Φοινίκῃ θεοῖς προσήχθη τὸ ζῶον τοῦτο, παρ' ὅσον οὐκ ἦν ἐντόπιον. [12] οὐδὲ Αἰγύπτιοι θεοῖς

quam ad esum. Ab eo tamen Phoenices & Iudaei propterea abstinebant, quia ne omnino quidem illis in locis oriebatur. Nunc quoque in Aethiopia huiuscemodi animal non reperiri affirmant. Sicut igitur neque camelum neque elephantem diis ex Graecis quispiam mactauit, eo quod neque prorsus ea animalia Graecia producebat: ita neque in Cypro, aut Phoenicia, diis oblatum hoc animal est, quia locis illis deerat. Neque Ae-

8. Φοίνικες δὲ καὶ Ἰουδαῖοι.] De Iudaeis statim. Phoenicibus etiam sollemne porcis abstinere. Hinc inter dona quae Elagabalus spargebat, ζῶά τε πάντα, ὅσα ἥμερα, ὅσα ἀτίθασσα, πλὴν χοίρων· τούτων γὰρ ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ. apud *Herodian:* I, 6. §. 22. Sed vid. *Bochart.* Hieroz: II. c. 57. p. 702.

9. Ὅλως ἐν τοῖς τ. ἐφ.] Fluctuant admodum in definiendis caussis, quare a sue adeo abhorruerint Iudaei, Tacitus, Plut. & alii, de quibus hic non dicimus. Eius vero, quam Noster adfert, falsitatem arguere historiam porcorum, in quos daemones inmissos sacer codex narrat, observat *Petav:* ad *Iulian:* orat. v. p. 91. & *Castellan:* de esu carn: L. IV. c. 4. Verum id ex Euangelio cogi non potest. Lege quae disputavit Incomp: *Bochart:* Hieroz. II. c. 57. p. 697. In Iudaea inventum bestiarum hoc genus non fuit, non quod regio illis alendis apta haud esset, sed quia per religionem alere non licebat.

10. Οὐδὲ νῦν ἐν Αἰθ.] *S. Bochart:* laud. l. p. 703. hinc efficit, Aethiopes suibus etiam abstinuisse. *Aelian:* autem H. A. XVII. 10. e Dinone tradit, in Aethiopia nasci ὗς τετράκερως. Recenset *Boch.* alias quoque gentes, quibus idem institutum. illis Comanenses e *Strab:* ad Diod: T. I. p. 380. addit Vir eximius. ego Cretenses, de quibus *Athen.* L. IX, 4. & Galatas Pessinuntios, qui ὑῶν οὐχ' ἁπτόμενοι, *Pausaniae* in Achaic. p. 430.

11. Ὡς οὖν κάμηλον] Camelis non abundabat Graecia, unde V. D. ad *Diog. Laert.* apud *Philostr.* in Apol. T. I, 13. pro καμήλοις restituebat μήλοις, quod *Oleario* probari video. De aliis populis contraria produntur. *Hieron:* II. adv. Iovin: 7. *Arabes & Saraceni & omnis eremi barbaria, camelorum lacte & carnibus vivit; quia huiuscemodi animal pro temperie & sterilitate regionum facile apud eos & gignitur & nutritur.* Pro οὖν *Reiskius* malebat αὖ, *e contraria parte:* Mox τὰ ante ζῶα male omiserat *Cantabr.* quod e *Lips.* atque *Meerm: cod.* & vetustis *editionibus*, in sedem suam revocavi.

12. Οὐδὲ Αἰγύπτιοι.] Aegyptii suibus abstinebant, ut multi docent, sed in rei caussa finienda parum conveniunt. Vid. *Bochart:* loc. paullo ante laudato. Lunae tamen & Baccho inmolatas dicit *Herod:* II, 47. ac de illis sacrificiis agi credebam ibid. c. 45. quem locum corruptum Vir Magnus opinatur, & de *ovibus* capiendum, quas Mendesios inmolasse *Herod:* docet. Cui repugnat *Strabo* L. XVII. p. 552. de Nitriote Nomo, παρὰ μόνοις τούτοις θύεται ἐν Αἰγύπτῳ πρόβατον. *Plut:* autem solos Lycopolitanos ovem comedere adfirmat. T. II. p. 380 B. utique Aegyptiorum Theologia, neque per totum regnum, neque per omne tempus eadem fuit.

13.

Aegyptii id nunc quoque ſacrificant eandem ob cauſam. Quod autem ab hoc animali aliqui omnino abſtineant, perinde eſt, ac ſi nos etiam camelinas carnes edere abhorreremus.

§ 15. Sed curnam ab animalium eſu abſtineat quiſpiam? nunquidne animam ſibi deteriorem reddat, aut corpus? At neutrum ex eo effici perſpicuum eſt. Quae carnibus enim ueſcuntur animalia, perſpicaciora caeteris ſunt. uenatoria quippe ſunt, & eam artem exercent, qua abundantiorem uitam reddunt. Robur item & uires acquirunt, ut leones, & lupi. ut carnium eſus neque animam neque corpus laedere conſpiciatur. Adde quod inde etiam peti huiuſce rei comprobatio poteſt, quod & certatores carnibus ueſcendo robuſtiora ſibi corpora efficiunt, & medici attenuata aegrotantium corpora

οἷς θύουσιν ὗν παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὸ δ' ὅλως ἀπέχεσθαι τοῦ ζώου τινὰς, ὅμοιόν ἐςιν τῷ μὴ δ' ἂν ἡμᾶς ἐθελῆσαι [13] καμήλια ἐσθίειν.

§ 15. Διατί δ' ἄν τις καὶ ἀπόσχοιτο τῶν ἐμψύχων; ἆρά γε τὴν ψυχὴν χείρω ποιεῖ ἢ τὸ σῶμα; δῆλον δ' ἐςιν ὡς οὐδ' ἕτερον. τὰ γὰρ σαρκοφαγοῦντα ζῶα, συνετώτερα τῶν ἄλλων, θηρευτικὰ γοῦν ἐςὶ, καὶ τέχνην ἔχει ταύτην, ἀφ' ἧς [1] περιεῖναι ποιεῖται τὸν βίον, ἰσχύντε καὶ ἀλκὴν κέκτηται· ὥςπερ λέοντες καὶ λύκοι. ὥςθ' ἡ [2] κρεωφαγία οὔτε τὴν ψυχὴν, οὔτε τὸ σῶμα λυμαίνεται, δῆλον δ' ἐςὶ [3] κἀκ τοῦ τοὺς ἀθλητὰς τὰ σώματα κρείσσω τῇ κρεηφαγίᾳ παρέχειν, κἀκ τῶν ἰατρῶν, οἱ τὰ ἐκ τῆς ἀῤῥωςίας σώματα ἀνα-

13. Καμήλια ἐσθίειν.] Immo vero καμήλεια, nempe κρέατα. ſed paſſim in his variari nemo ignorat, cum huius modi voces per ει vel ſimplex ἰῶτα efferantur, qua in re codices meliores maxime audiendi ſunt. Plena manu exempla dabit *D' Orvil.* ad *Charit.* IV, 5. qui apud noſtrum ſic infra νοσηλία pro νοσηλεία etiam dici obſervat, & apud *Alciphr.* III, 3. ναμάτιον pro ναμάτειον. ſed ibi ναματιαῖον praeſtare crediderim. Mox ἀπόσχοι *Meerm:*.

1. Περιεῖναι ποιεῖται.] Forte ἀφ' ἧς περιποιεῖται τὸν βίον. *unde ſibi victum acquirit.* REISK. in *Meerm:* prima manus dederat περιποιεῖται, correxerat autem eadem περιεῖναι ποιεῖται. de ingenio carnivororum animantium, quod paullo ante laudatur, dicitur poſtea.

2. Κρεωφαγία] Ita erat exaratum in *Lipſ. cod.* ut lectionis κρεηφαγία & κρεοφαγία manifeſta eſſent veſtigia. ac priori modo paullo poſt ſemel iterumque effertur. Ionum hoc eſſe & apud *Hippocr.* occurrere notavit *Steph.* in V. Sed *codd.* paſſim in hiſce variant, uti infra §. 46. apud *Polluc.* VI, 35. & alios. Solus *Valent.* hic habet κρεωφαγία, eaque forma habemus etiam L. III. 1.

3. Κἀκ τοῦ τοὺς ἀθλ.] Sic infra §. 46. κἀν pro καὶ ἐν, & ſaepius. Scriptoribus in proſa etiam forma, haec ſatis eſt uſitata, qua de Politiſ: *D' Orvill.* ad *Char.* IV, 7. Paſſim autem

ναλαμβάνουσι ταῖς κρεηφαγίαις. τοῦ δὲ μὴ ὑγιῶς δοξάσαι τὸν Πυθαγόραν, σημεῖον οὐ μικρόν· τῶν γὰρ σοφῶν ἀνδρῶν οὐδεὶς ἐπείσθη, οὔτε τῶν ἑπτὰ, οὔτε τῶν ὕϛερον γενομένων φυσικῶν· ἀλλ' οὐδ' ὁ [4] σοφώτατος Σωκράτης, οὐθ' οἱ ἀπὸ Σωκράτους.

§ 16. Φέρε δὲ καὶ πεισθῆναι πάντας ἀνθρώπους τῷ δόγματι. τίνα τοίνυν ἡ ἐπιγονὴ τῶν ζώων ἕξει μοῖραν; [1] ὗς μὲν γὰρ ὅσα τίκτει καὶ λαγὼς οὐδένα λανθάνει. πρόσθες δὲ καὶ τἄλλα ζῶα πάνθ' ἁπλῶς. πόθεν οὖν τούτοις ἡ νομή; καὶ τί πείσονται οἱ γεωργοί; καὶ γὰρ φθειρομένων τῶν καρπῶν τοὺς φθείροντας οὐκ [2] ἀποκτείνουσιν. ἡ γῆ τε τὸ πλῆθος οὐκ οἴσει τῶν ζώων. τά τε θνήσκοντα, ἐκ τῆς σηπεδόνος φθο-

ra carnium cibariis adhibitis inſtaurare conſueuerunt. Nam quod non recte opinatus Pythagoras fuerit, illud non paruum indicium eſt. Ex ſapientibus enim uiris nullus decreto eius acquievit. Non ex ſeptem illis, non ex poſterioribus quiſpiam. quin neque ſapientiſſimus Socrates, quique ab eo deducti ſunt.

§ 16. Sed age demus omnes homines acquieviſſe. Animalium propagatio quonam progredietur? ſus enim quot pariat, & lepus, neminem latet. ceterorum animalium omnium foeturam adiunge, unde pabulum ſuppetet? Quid facient agricolae? deuaſtatis enim frugibus deuaſtatores non occident. & terra copiam ſuperexcreſcentium animalium non feret. ex morientium autem putredine corruptio inducetur: atque ita pe-

tem quae ſeiungenda fuerant, in unum cöaluerunt. De athletarum ſagina dicetur poſtea.

4. Σοφώτατος Σωκράτης.] *Socrates non ſolum hominum conſenſu, verum etiam Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus*, ut dicit *Val. Max. III*, 4. Ext. I. Paſſim quippe reſpiciunt veteres ad oraculum iſtud:

Ἀνδρῶν δ' ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Adi modo *Markl:* ad *Max: Tyr:* Diſſ: XXXIX. Nihil itaque mirum veteres, ut unumquemque Philoſophorum inluſtri aliquo cognomine diſtinguere amabant, Socrati *Sapientis* titulum dediſſe. Ea de re lege *Holſten:* in Vit: Porph: c. 6.

1. *Ὗς μὲν γὰρ ὅσα τίκτει καὶ λαγὼς οὐδ. λ.*] De ſuum fecunditate eiusque cauſſis naturae curioſi agunt. Conſule V. D. ad *Aelian:* H. A. XII, 16. De illa leporum *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyneg: L. III. v. 522. & V. D. ad *Herodot:* III, 108. E ſalacitate iſta cauſſam repetit *Clem: Alex:* quod Moſes leporem Hebraeorum cibis exemerit, Paedag: II. p. 188. B. Mox *τὰ ἄλλα ζῶα Meerm:*

2. Ἀποκτείνουσιν.] Bene habet *ἀποκτείνουσιν. fingimus enim ruſticos beſtias occidere.* Reisk. *Valent:* inſeruerat *ἀποκτενοῦσιν.* ſed vulgatum, in quod conſpirant omnes codices, loco movere non audeo, licet *Felic:* aliter legiſſe videatur. Rem ipſam pulcre inluſtrat *Plutarch:* oſtendens carnium eſum a neceſſitate eſſe inductum, ne nimia animantium eſſet multitudo, cum & oraculum caveret, ne fruges eo modo perderentur, Sympoſ: VIII, 8. Sed hac de re poſtea.

peſtilentiae obortae refugium nullum reperietur. Mare enim & fluuii & lacus piſcibus replebuntur: aër auibus: terra uariis reptilibus ſcaturiet.

§ 17. Accedit quod multi medicinis fruſtrarentur, ſi ab animalium eſu abſtinendum eſſet. Qui enim caecutiunt, uiperae eſu uiſum ſeruant. Crateri medici ſeruus cum in nouum quendam morbum incidiſſet, ita ut carnes eius ab oſſibus abſcederent, ex medicamentis nullum remedium unquam ſenſit: ubi uero uipera in modum piſcis condita ueſci coepit, carne conſolidata ſalutem conſequutus eſt. Multa quoque alia animalia, quin partes etiam ſingulae aliorum animalium morbos multos curant. Quas om-

φθορὰν ἐμποιήσει· [3] λοιμοῦτε κατασχόντος οὐκ ἔςαι καταφυγή. θάλασσα μὲν γὰρ καὶ ποταμοὶ καὶ λίμναι ἰχθύων πεπλήσονται, ὁ δὲ ἀὴρ ὀρνίθων, ἡ δὲ γῆ πλήρης [4] ἑρπετῶν παντοίων.

§ 17. [1] Πόσοι δὲ πρὸς θεραπείαν ἐμποδισθήσονται, ἀπεχόμενοι τῶν ζώων· τοὺς γοῦν τῶν ὄψεων ἀποτυφλουμένους ἐςὶν ἰδεῖν ἔχεως βρώσει τηρήσαντας ὅρασιν. Κρατεροῦ τοῦ ἰατροῦ οἰκέτης ξένῳ [2] περιπεσὼν νοσήματι, τῶν σαρκῶν ἀπόςασιν λαβουσῶν ἐκ τῶν ὀςῶν, τοῖς μὲν φαρμάκοις ὠφέληται οὐδέν· ἰχθύος δὲ τρόπῳ ἔχει [3] σκευασθέντι καὶ βρωθέντι διεσώθη, τῆς σαρκὸς συγκολληθείσης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ζῶα θεραπεύει προσενεχθέντα, καὶ τῶν ζώων ἓν ἕκαςον μέρος. ἃ

δὴ

3. *Λοιμοῦτε κατασχόντος.*] *Cod. Lipſ.* λιμοῦ. recte. famis nullum eſſet perfugium eſurientibus, nullus erit receptus adverſus famis crudeles inſultus, quamquam omnia plena erunt alimentorum, nemo tamen illis utetur, qua propter fame omnibus etit pereundum neceſſario. Reisk. Altera vox alterius ſedem toties occupavit, ut dubium ſaepe ſit, quid eligas. Multa ad manum ſunt exempla, ſed ſufficient illa quae *Markl*: ad *Max*: *Tyr*: diſſ: XXXVIII. p. 631. & *Hemſterh*: ad *Ariſt*: Plut. 627. hac de re notarunt. Hic nihil demuto. κατέχεσθαι λοιμῷ habemus etiam apud *Diog*: *Laërt*: I, 110. morbi regionem κατέχειν dicuntur *Herodian*: I, 12. & ſic centies.

4. Ἑρπετῶν παντοίων.] Poſt παντοίων videtur οὐδεὶς δ' αὐτῶν ἀπολαύσει vel ſimilis ſententia deeſſe. Reisk.

1. Πόσοι πρὸς θεραπείαν κ. τ. λ.] *Hieron*: adv: Iovin: (quo in libro ſaepiſſime auctorem noſtrum exprimit) L. II, 6. *Sicut igitur haec proprios uſus habent; ita poſſumus dicere & ceteras beſtias, piſces, aves, non ad eſum, ſed ad medicinam creatas, denique carnes viperae, unde theriaca conficitur, quantis rebus aptae ſint, norunt Medici.*

2. Περιπεσὼν νοσήματι.] Propria & frequens locutio. Infra § 53. νόσοις περιπίπτοντες. *Aelian*: V. H. II, 36. & alii paſſim. Κακοῖς περιπίπτειν L. IV, 2. συμφοραῖς IV, 15.

3. Σκευασθέντι.] Propria vox de ciborum adparatu. Vid: *Periz*: ad *Ael*: V. H. III, 20. σκευασίας & σκευάσεις hac in re etiam habemus apud *Athen*: III, 25. ſed vide ibi magnum interpretem.

δὴ πάντα παραιρεῖται [4] ὁ παραιτούμενος τὰ ἔμψυχα.

§ 18. Εἰ δὲ, ὥς φασι, [1] καὶ τὰ φυτὰ ψυχὴν ἔχει, οἷος ἂν εἴη ὁ βίος, μήτε ζώων, μήτε [2] φυτῶν ἡμῶν ἀποτεμνόντων; εἴπερ δὲ μὴ ἀσεβεῖ ὁ τὰ φυτὰ κατακόπτων, οὐδ' ὁ τὰ ζῶα.

§ 19. Ἀλλ' οὐ χρῆναι φήσει τις, κτείνειν [1] τὸ ὁμόφυλον· εἴγε ὁμοούσιοι αἱ τῶν ζώων ψυχαὶ ταῖς ἡμετέραις. ἀλλ' εἰ μὲν [2] ἑκούσας τις εἰςκρίνεσθαι τὰς ψυχὰς δίδωσιν, νεότητος [3] ἕνεκα ἐρώσας ἄν τις φαίη εἰςκρίνεσθαι· ἐν γὰρ ταύτῃ πάντων ἀπόλαυσις. διὰ τί οὖν οὐκ εἰς ἀνθρώπου πάλιν εἰςε-

omnes curationes sibi praecidit, qui animalibus uesci recusat.

§ 18. Quod si, ut inquiunt, plantae etiam anima praediti sunt, qualis tandem vita nostra erit, si neque ex animalibus, neque ex plantis quippiam percipiamus? Si uero impie non agit qui plantas decerpit, atque euellit: neque qui animal occidit, sceleri esse obnoxius censendus est.

§ 19. At enim diceret quispiam, si brutorum animae eadem substantia sunt, qua nostrae, in cognatam caedem saeuiendum non esse. Sed si sponte eas corporibus iungi quis concedat, amore iuuentutis captas id facere asseret. quippe cum in iuuentute omni iucunditate frui liceat. cur igitur in hominis naturam rursus non ingrediun-

4. Ὁ παραιτούμενος.] Forte ὁ παραιρούμενος. nolim tamen hoc valde urgere. REISK.

1. Καὶ τὰ φυτὰ ψυχὴν ἔχει.] Dubitanter loquitur, an animatae sint plantae, nec ne. Aegyptios id docuisse significat infra § 21. Nihil itaque mirum Pythagoreos etiam statuisse, in plantarum corpora animas migrare. Notissimos hac de re Empedoclis versus nobis servavit *Diog: Laërt*: VIII, 77. Vide quoque *Plotin*: Ennead: III. L. IV. c. 1, 2. Sed hanc opinionem tueri non potuit Noster, cui etiam illa, animas humanas bestiarum corpora induere displicebat, teste *August*: de Civ: D. X, 30. Hinc itaque ζωὴ φυτοῦ & ἐμψύχου Nostro distinguuntur. Vid: ad Princip: huius operis. Confer tamen quae dicentur infra ad L. III, 27.

2. Φυτῶν ἡμῶν ἀποτεμνόντων.] Forte ἀπογευομένων.] *Si neque bestias neque plantas degustabimus*, aut ἁπτομένων. *tangamus*.. Vid: p. 18. 24, 21. 33. REISK. Utique melius plantis quam animantibus convenit ἀποτέμνειν. in utroque autem sermone frequens est, ut duobus substantivis subiungatur verbum, quod ad unum eorum tantum referri potest. Exemplorum segetem collegit *D'Orvill*: ad *Char*: IV, 4. Ecquis nescit illud *Flori* L. IV, 12. 37. *Aliis oculos, aliis manus amputabant*. quod e multis adscribo, quia nostram vocem habemus. Sic explicant aliqui Euang. *Luc*. I, 64. sed citra necessitatem. τί itaque supprimeretur.

1. Τὸ ὁμόφυλον· εἴγε ὁμοούσιοι.] Post ὁμόφυλον subauditur φαμὲν καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς. REISK. Contrarium est ἀλλόφυλον, de qua voce supra. Vocem ὁμοούσιος, quam Nicaenarum partium tesseram merito dicas, nemo ignorat, qui meminerit motuum, quos Christianos inter excitavit. Ante concilium Nicaenum usitatam iam fuisse ostendit *Suicer*: in Thes: Eccles: & *Le Moyne* Var: Sacr: p. 258.

2. Ἑκούσας τις εἰσκρίνεσθαι.] Forte ἀκούσας. *invitas*. REISK.

3. Ἕνεκα ἐρώσας.] *Reiskio* ἕνεκα delendum vi-

untur? Sin autem ſponte in corpora abire, & amore iuuentutis fatendum eſt, ſed ita tamen, ut per omnes animalium ſpecies ambiendum ipſis ſit: gratam ipſis eſſe animalium caedem exiſtimandum eſt, qua celerior ipſis in hominem reditus procuratur. nam corpora ſi comedantur, nullam afferre moleſtiam ipſis poſſunt, cum ab ipſis ſeparatae iam ſint, & in hominis natura eſſe concupiſcant. Immo quanto dolore afficiuntur, dum humanum corpus deſerunt, tantae contra uoluptati, dum ab aliis corporibus abſoluuntur, eſſe ipſis putandum eſt: quippe cum ita fiat, ut in hominem maturius redeant: qui principatum in caeteras animantes, non ſecus ac deus in homines obtinet. Satis idonea itaque cauſa ad interficienda ipſa eſt, quod occidendo homines laedunt. Si enim immortales animae hominum ſunt, brutorum mortales, interimendo ea iniuſte non agimus. Sin autem ipſae etiam ſunt immortales interficiendo proſumus: ad celeriorem enim ipſis in humanam naturam reditum id facimus.

§ 20. At ſi ulciſcimur, non offendimus, ſed offendentia uindicamus. Qua-

εδύοντο φύσιν. εἰ δὲ ἑκούσας μὲν, καὶ νεότητος ἔρωτι, διὰ δὲ παντὸς εἴδους ζώων, κεχαρισμένον ἂν εἴη αὐταῖς, τὸ ἀναιρεῖσθαι. ἡ γὰρ ἐπάνοδος ταχίων ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον· τάτε σώματα ἐσθιόμενα λύπην οὐκ ἂν ἐντίκτοι ταῖς ψυχαῖς, ὡς ἂν ἀπηλλαγμέναις αὐτῶν· ἔρως δ᾽ ἂν αὐταῖς εἴη ἐν ἀνθρώπου φύσει γενέσθαι. ὥσθ᾽ ὅσον ἂν λυποῖντο ἐκλείπουσαι τὸ ἀνθρώπινον, [4] ἐπὶ τοσούτῳ χαίροιεν ἀπολείπουσαι τὰ ἄλλα σώματα. ταχίων γὰρ ἡ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπάνοδος· ὃς τῶν ἀλόγων δεσπόζει πάντων, ὡς ὁ θεὸς ἀνθρώπων. αἰτία τοίνυν ἱκανὴ ἀναιρεῖν τὰ ἄλλα ζῶα, ἐφ᾽ ὅσον ἀδικεῖ, κτείνοντα τοὺς ἀνθρώπους. εἰ δ᾽ εἰσὶν αἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀθάνατοι ψυχαὶ, αἱ δὲ τῶν ἀλόγων θνηταὶ, οὐκ ἀδικοῦμεν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἄλογα [5] κτείνοντες, ὥςπερ ὠφελοῦμεν, εἴπερ εἰσὶν ἀθάνατοι, κτείνοντες· εἰς ἐπάνοδον γὰρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦτο δρῶμεν.

§ 20. Εἰ δ᾽ ἀμύνομεν, οὐκ ἀδικοῦμεν, ἀλλ᾽ ἀδικοῦντα μετερχό-

videbatur. Pro ἐρώσας in *Bodl:* erat ἐρώτας. Voluiſſe videtur ἔρωτος, quod verum arbitror, & ſequentia firmant.

4. Ἐπὶ τοσούτῳ.] Τοσοῦτο. REISK. Paullo ante pro λυποῖντο perperam *Meerm:* λειπεῖντο.

5. Κτείνοντες, ὥσπερ ὠφελοῦμεν.] Forte κτείνοντες τοσοῦτον, ὅσον περ ὠφελοῦμεν· REISK. Mox ἀνθρωπίνης φύσεως dictionem inluſtravimus ſupra Segm: 9.

χόμεθα. ὥς τ' εἰ μὲν ἀθάνατοι αἱ ψυχαὶ, κτείνοντες ὠφελοῦμεν. εἰ δὲ αἱ τῶν ἀλόγων θνηταὶ, κτείνοντες οὐδὲν ἀσεβὲς πράττομεν. εἰ δὲ καὶ ἀμύνομεν, πῶς οὐκ ἐν δίκῃ πράττομεν; [1] ὄφιν μὲν καὶ σκορπίον, κἂν μὴ ἐπίωσιν ἡμῖν, κτείνομεν· ἵνα μὴ δ' ἄλλος πρὸς αὐτῶν τι πάθῃ, τῷ κοινῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἀμυνόντες. [2] ἐπιχειροῦντα δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἢ τοῖς συνανθρωποῦσιν, ἢ τοῖς καρποῖς, πῶς οὐκ ἂν δικαίως κτείνομεν.

§ 21. Εἰ δ' ἅπαξ ἀδικίαν τις [1] ταύτην ἡγεῖται, μήτε γάλακτι χρήσθω, μήτ' ἐρίῳ, μήτε ὠοῖς, μήτε μελιτίῳ. ὡς γὰρ ἄνθρωπον ἀδικεῖς, ἀφαιρούμενος τὴν ἐσθῆτα, οὕτως καὶ τὴν οἶν πέξας· ἐσθὴς γὰρ αὕτη τοῦ προβάτου· καὶ τὸ γάλα οὔ σοι [2] γέγονε, ἀλλὰ τοῖς ἀποκυηθεῖσι τέκνοις. ἥτε μέλισσα ταύτην αὐτῇ τροφὴν συνελέξατο, ἣν ἀφελόμενος, ἡδονὴν σαυτῷ

Quare si immortales eorum animae sunt, caedem inferendo ipsis prosumus. si sunt mortales nihil impii agimus. Si uero etiam ulciscimur, quo pacto non iuste admodum nos gerimus? Serpentem enim & scorpium, etiam si nondum lacessant, necamus, communi hominum generi opitulantes, ne alius mali aliquid ab ipsis patiatur. Ea autem quae homines inuadunt, aut ea laedunt quae cum hominibus uersantur, aut fruges uastant, quo modo non merito tollenda e medio sunt?

§ 21. Porro si iniustitiam prorsus quispiam hanc existimet, neque lacte, aut lana, aut ouis, aut melle utendum ipsi erit. Nam sicut iniuste agis, si hominem spolias, ita si ouem totonderis, iniuriam infers: ouis enim indumentum illud est, quod detrahis. Lac etiam non tibi, sed editis iam foetibus praeparatum est. Apis quoque sibi id alimentum collegit, quod tu ereptum delicias tibi facis. Omit-

1. Ὄφιν μὲν καὶ σκορπίον] *Lipſ*: & *Meerm*: habent ὄφιν μὲν οὖν καὶ σκορπίον. non male. de re ipsa vide dicta § 14. paullo ante pro ἀλλ' ἀδικοῦντα *Meerm*: ἀλλα διοικοῦντα· male.

2. Ἐπιχειροῦντα δὲ τοῖς ἢ τ. σ.] Substituimus ἐπιχ. δὲ ἢ τοῖς ζώοις συνανθρ. VALENT. Tu lege mecum ἐπιχ. δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τοῖς συνανθρ. Conf. § 14. & L. IV. § 22. De veritate non dubitari debet. Fideiussores habeo *Felician*: *Lipſ*: & *Meerm*: *Cod*: qui tamen vitiose ἐπιχειροῦσι, quod erat quoque in *cod*: *Bodl*: editione *Flor*: & *Lugd*: Ut sensum inveniret *Fogeroll*: post τοῖς, adscripserat αὐτοῖς. *Valent*: suo more infarciebat ἢ τοῖς ζώοις, sed nihil desiderari iam vides. Mox pro κτείνομεν *Lipſ*: & *Meerm*: recte κτείνοιμεν, ita iam conieceerat *Abreſch*: & *Reiskio* etiam placebat.

1. Ταύτην ἡγεῖται.] *Lipſ*. αὐτὴν. male. videtur librarius αὐτὸ voluisse. scilicet τὸ κτείνειν. Mox pro μελιτίῳ leg. μέλιτι. adhaesit ω e sequenti ὡς. REISK:

2. Γέγονε, ἀλλὰ—] *Lipſ*: & *Meerm*: γέγονεν. & recte, licet hoc non semper observari vi-

Omitto interim Aegyptiorum religionem, qui iniuste agere, si plantis uim inferamus, nos putant. Si vero haec nostri causa efficiuntur: & apis nobis inseruiens mel operatur, & uellus ouibus superexcrescit, ut ornatui nobis, & tepori sit.

§ 22. Quin ipsis quoque diis pietatem exercentes animalia sacrificamus: & ex ipsis Apollo lupicida, & Diana fericida nuncupatur. Nam & semidei, & heroes omnes qui genere & uirtute nobis antecelluerunt, animantium esum ita approbarunt, ut diis etiam *δωδεκοΐδας* & *ἑκατόμβας*,

τῷ κατεσκεύασας· καὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων λόγον σεσίγηκα, [3] *ὅτι καὶ τῶν φυτῶν ἀδικοῦμεν ἁπτόμενοι. εἰ δὲ ταῦθ' ἡμῶν χάριν γέγονεν, καὶ ἡ μέλισσα ἡμῖν δουλεύουσα* [4] *τὸ μέλι ἐργάζεται, καὶ τὸ ἔριον ἐπιφύεται τῶν προβάτων· ὃ* [5] *ἡμῖν κόσμος καὶ ἀλέα.*

§ 22. *Αὐτοῖς δὲ τοῖς θεοῖς εἰς εὐσέβειαν συντελοῦντες, ζῶα θύομεν· καὶ αὐτῶν, ὁ μὲν Ἀπόλλων,* [1] *λυκοκτόνος· ἡ δὲ Ἄρτεμις, θηροκτόνος·* [2] *ἐπεὶ καὶ οἱ* [3] *ἡμίθεοι, καὶ οἱ ἥρωες πάντες, καὶ γένει καὶ ἀρετῇ ἡμῶν προὔχοντες, καὶ ἐδοκίμασαν τὴν τῶν ἐμψύχων προσφορὰν, ὥς-*

E

videas. Ante adspiratam saepius N *ἐφελκυστικὸν* negligitur, cuius rei vestigia plura exstant, & exstarent forte plura, nisi per librarios fuissent abolita, ut bene *D'Orvill*: ad *Char*: *II, I.* p. 156.

3. *Ὅτι καὶ τῶν φυτῶν* &c.] Vid: ad § 18. Id si Aegyptiis placuerit, nihil mirum eamdem persuasionem Indis, Aegyptiorum, ut putat, colonis, hodie etiam insidere, qua de re Cel: *La Croze* in Hist. Christ. Ind. L. VI. p. 434.

4. *Τὸ μέλι ἐργάζεται.*] Propria locutio, uti *ἔργον* & Latinorum *opus* de melle quod apes conficiunt. Vid: *Spanh*: ad *Callim*: H. in Iov: 50. nota sunt illa *Phaedri III*, 13, 9. *ceris opus infundite*, ubi plura *Interpr.* *μελίτται κηρίον ἐργάζεσθαι* dicuntur *Aelian*: Var: H. XII, 45.

5. *Ἡμῖν κόσμος καὶ ἀλέα.*] Memoriam subeunt illa poëtae, XV. Metam. 117.

Quid meruistis oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quae fertis in ubere nectar?
Mollia quae nobis vestras velamina lanas
Praebetis: vitaque magis quam morte iuvatis.

Τῶν προβάτων male aberat *Meermann.*

1. *Λυκοκτόνος - Ἀρτεμ. θηροκτ.*] Paullo aliter *Plut.* de Soll. Anim. p. 966. A. *ὥσπερ ὁ Ἀπόλλων λυκοκτόνος, ὡς ἐλαφηβόλος ἡ Ἄρτεμις λέγεσθαι.* De Apollinis hoc cognomento insignis est locus Schol. *Sophocl*: in Electr. 6. Diana autem *θηροκτόνος*, *θηροφόνος* & *πολύθηρος* dici solet. Vid: *Spanhem*: ad *Callim*: Hymn. in Dian. 12. Nostram tamen vocem rarius invenias, quam cum non nisi Hesychii auctoritate in Lexicis nitatur, tuetur hoc nostro exemplo *Alberti* ad *Hes.* in *Θηροφόνος*.

2. *Ἐπεὶ*] *Praeterea, tam, deinde*, saepe *ἐπεὶ* pro *ἔπειτα* usurpatur. Reisk.

3. *Ἡμίθεοι καὶ οἱ ἥρωες*] *οὐκ οἶσθα ὅτι ἡμίθεοι οἱ ἥρωες*: ut dicam cum *Plat.* in Cratyl. p. 274. D. Alias certe *ἡμίθεοι* iidem qui Heroes Schol. *Hom.* Iliad. Λ. 4. multique alii docent. V. G. *Cuper*. Athenaei nostri insigne quondam ornamentum, III. Obs: 16. Sed neque hoc in loco distinguere necesse est.

4.

ὥςτε [4] *καὶ θεοῖς θύειν δωδεκηΐδας, καὶ ἑκατόμβας. ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἔντε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὕμνηται, ὅτι* [5] *βουφάγος ἦν.*

§ 23. Τὸ *δὲ λέγειν ὅτι πόῤῥωθεν* Πυθαγόρας *ἠσφαλίζετο,* [1] *τῆς ἀλληλοφαγίας ἀποκρουόμενος τοὺς ἀνθρώπους, εὔηθες. εἰ μὲν γὰρ οἱ κατὰ* Πυθαγόραν *πάντες ἄνθρωποι ἀλλήλους ἤσθιον, ληρώδης ὁ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἀποσπῶν τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τῆς ἀλληλοφαγίας ἀποςήσῃ. διὰ τοῦτο γὰρ ἔμελλε μᾶλλον αὐτοὺς προτρέψεσθαι, ἀποφαίνων ὡς ἶσόν ἐςιν ἀλλήλους ἐσθίειν καὶ ὕωντε καὶ βοῶν,* [2] *σαρκὸς ἐμφορεῖσθαι.* [3] *εἰ δὲ μὴ ἦν ἀλληλοφάγοι τότε, τί ἔδει τούτου δόγματος; εἰ δ᾽ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑταίροις.*

βας, hoc eſt duodecim ouium, & centum boum ſacrificia mactare inſtituerint. Hercules vero inter alia ea quoque laude celebratus eſt, quod bouem eſitaret.

§ 23. Si quis uero dicat Pythagoram ſuo hoc decreto nihil aliud uoluiſſe, quam e longinquo cauere, ne homines ſe muto comederent, ſtultum plane eſt. Nam ſi Pythagorae tempeſtate omnes homines ſe mutuo edebant, abſurda ea inſtitutio eſt, quae a caeterorum animalium caede deterret, ut a mutua eſione homines arceat. quippe cum in contrarium potius ſit incitatura, dum ſe mutuo edere idem eſſe peccatum oſtendit, ac ſi boum & ſuum carnibus ueſcerentur. Sin autem tunc mutuo ſeſe non edebant, quid opus huiuſcemodi inſtitutione erat? At ſi ſibi

4. Καὶ θεοῖς θύειν δωδεκ.] Καὶ deeſt in *Lipſ.* tum *Meerm.* 6. *κτείνειν.* Pro *δωδεκηΐδας Felic.* legit *δωδεκοΐδας. Cod. Bodl: δωδεκεΐδας. Suidae* vocantur *δωδεκΐδες.* Vid: etiam *Heſych.* in *δωδεκάδες & δωδεκηΐδα*, ibidemque Vir: D. Mox *ἐπὶ τούτων ὕμνηται Meerm.*

5. Βουφάγος ἦν.] *Ὅτι ἦν ὁ Ἡρακλῆς ἀδδηφάγος ἀποφαίνονται σχεδὸν πάντες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς*, dicit *Athen.* Deipnoſ. XI, 1. rei teſtimonia in medium adducens. Merito itaque *βουφάγον* eum adpellitaverunt V. *Caſ.* ad l. laud. & *Spanhem:* ad *Callim:* Hymn. in Dian. 148. Hic locus addi poteſt alii Epigrammatis Graeci, in quo vocem hanc occurrere notabat *Alb:* ad *Heſ.* in *βουφάγος.*

1. Τῆς ἀλληλοφαγίας ἀποκρ.] Primis temporibus homines ſeſe mutuo voraſſe aliqui tradiderunt. V. Fragment. *Athenionis* apud *Athen:* Deipnoſ. XIV, 23. & quae de fabuloſo hoc commento notat *Weſſeling:* ad *Diod: I,* 14. De voce ipſa adiri poteſt *I. Alberti* ad *Heſ:* in Ἀλληλοδωδόται.

2. Σαρκὸς ἐμφορεῖσθαι.] *Lipſ. σάρκας.* perinde eſt & haud ſcio an melius. pluralis quidem hoc loco praeſtabit, & *ἐμφορεῖσθαι* pariter cam accuſativo conſtruitur, quam cum genitivo. Reisk. In media voce recte cum accuſativo conſtruitur, ſi cum genitivo, id de paſſiva accipiendum eſt. Monuerunt iam alii. *V. S. Bergler:* ad *Alciphr: I.* Epiſt. 35. *σάρκας* h. l. etiam *Meerm:* ſed idem peius paullo ante, *διὰ γὰρ ἔ. μ. α. τρέψεσθαι.*

3. Ἐι δὲ μὴ ἦν.] Quamquam ἦν paſſim occurrit pro ἦσαν, apud Pind. Homerum, alios. malim tamen h. l. ἦσαν. Reisk. Niſi *ἀλληλοφαγία* corruptum fuerit in *ἀλληλοφάγοι*, quam

bi & ſociis ſuis legem hanc ſanxit, turpe quidem argumentum eſt: eos enim qui cum Pythagora uerſabantur, hac ſe mutuo edendi ſaeuitia laboraſſe indicat.

§ 24. Adde quod contrarium quoque quam ipſe ſtudebat, erat euenturum. Si enim ab animantibus abſtineremus, non ſolum diuitiis huiusmodi, & uoluptate priuaremur, uerum etiam agros ipſos a beſtiis deuaſtatos amitteremus. quippe cum tota terra & ſerpentibus & uolucribus eſſet occupata: ita ut & arationes fieri difficulter poſſent, & quae diſſeminata quomodocunque eſſent ab auibus continuo raperentur, & quae ad frugem vix perueniſſent, a quadrupedibus conſumta penitus interirent: ac tandem in eam uictus inopiam redigerentur homines, ut ſeſe mutuo inuadere cogerentur.

§ 25. Accedit quod dii quoque multis

ροις τὸν νόμον ἐτίθει; αἰσχρὰ ὑπόθεσις· ἀλληλοφάγους γὰρ ἀποδείκνυσι τοὺς Πυθαγόρᾳ συμβιώσαντας.

§ 24. [1] Τοὐναντίον δὲ συμβήσεσθαι ὧν οὗτος ἐϛοχάζετο. εἰ γὰρ ἀποϛησόμεθα τῶν ἐμψύχων, οὐ μόνον πλούτου τοῦ τοιούτου καὶ ἡδονῆς ἀπολειψόμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρούρας ἀπολοῦμεν, φθειρομένας ὑπὸ τῶν θηρίων· ὑπό τε ὄφεων καταλήψεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ τῶν πετεινῶν· ὥϛτε καὶ τοὺς ἀρότους χαλεπῶς γίγνεσθαι, καὶ τὰ σπαρέντα [2] εὐθύϛτε ὑπὸ τῶν ὀρνίθων ἀναλέγεσθαι, καὶ τὰ τελεωθέντα ὑπὸ τῶν τετραπόδων ἅπαντα ἀναλίσκεσθαι. τοσαύτης δὲ ἀπορίας [3] βρωτῶν γιγνομένης, ἀνάγκη πικρὰ καταλήψεται ἐπ' ἀλλήλους τραπέσθαι.

§ 25. Καὶ μὴν καὶ οἱ [1] θεῖοι συν-

quam ſuſpicionem *Cod: Meerman:* firmari animadverto. Mox in *eod:* & *Florent:* editione erat, τούτου τοῦ δόγματος. & dein in *Cod: Lipſ.* & *Meerm:* αἰσχρὰ ἡ ὑπόθεσις. Utrumque vulgato melius. hic autem pro ἑταίροις dabat ἑτέροις. confuſio eſt frequens.

1. Τουναντίον δὲ συμβήσεσθαι.] Pro συμβήσεσθαι repoſuimus συμβήσεται. VALENT. Poteſt συμβήσεσθαι ſervari, ſubaudiendo φαμὲν. REISK. Niſi ἔμελλε exciderit ante συμβήσεσθαι, quod Clar: *Abreſchio* videbatur.

2. Εὐθύϛτε ὑπὸ τ. ὀ. α.] Forte εὐθὺς τότε ὑπὸ τ. ο. non raro τε & τότε inter ſe permutantur. REISK. Mox τελειοῦσθαι ſollemne eſt de fructibus, qui ad maturitatem pervenerunt. Καρπὸς τελειούμενος & τέλειος dicitur *Theophr:* de Cauſſ: Plant: L. II. p. 307. & ſaepe alias.

3. Βρωτῶν γιγνομένης.] Ita recte *Cod. Lipſ.* antea legebatur βρότων. Eodem modo ſupra iam correximus.

1. Θεῖοι συντάξεις κ. τ. λ.] Probo θεοὶ Valentini, ſed τε malim abeſſe. vel legendum μὲν, ob ſequens δὲ. REISK. Θεοὶ quoque iam correxerat *Fogeroll:* & firmat *Cod. Bodlei.* eſtque unice verum. Συντάσσειν & σύνταξις propria ſunt in re medica vocabula, uti *compoſitiones* συνταγὰς adpellant. *Aelian:* V. H. IX, 13. Φάρμακον οὖν αὐτῷ συνέταξαν οἱ ἰατροί. & ſic προστάσσειν apud *Eumd.* II, 37. *Artemid:* Oneirocr. L. IV, 24. Περὶ δὲ συνταγῶν, ὅτι μὲν οἱ θεοὶ ἀνθρώποις συντάσσουσι θεραπείας, ματαῖον τὸ ζητεῖν. Alia habet *Gatak:* ad M. *Anton.* V, 8.

2.

συντάξεις τε πολλοῖς [2] θεραπείας ἕνεκα δεδώκασιν τὰς ἐκ θηρίων. καὶ πλήρης γε ἡ ἱςορία ὡς αὐτοὶ προςέταξάν τισι καὶ θύειν αὐτοῖς καὶ προςφέρεσθαι τῶν τυθέντων. ἐν δὲ τῇ καθόδῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, οἱ ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα ςρατεύοντες [3] μετ' Εὐρυσθένους καὶ Προσκλέους ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων, ὄφεις ἔφαγον, οὓς ἔδωκεν ἡ γῆ τότε τροφὴν τῷ ςρατοπέδῳ. ἄλλῳ δὲ ςρατῷ, πεινῶντι [4] κατὰ τὴν Λιβύην, ἐνέπεσε νέφος ἀκρίδων. [5] ἐν τοῖς

tis adiumenti causa ac remedii institutiones de bestiis tradiderunt. Plenae historiae sunt, quod quibusdam mandarint, ut & sibi animalia quaedam sacrificarent & sacrificatis ipsi uescerentur. In reditu autem Heraclidarum, illi qui in Laconiam expeditionem fecerant cum Eurysthene & Proscle in necessariarum rerum inopia constituti serpentes comederunt, quos terra ad alimentum exercitui protulit. In Libya quoque alteri exercitui inedia laboranti locustarum

2. Θεραπείας ἕν. δ. τὰς ἐκ θ.] Mallem τῆς. Paulo post θύειν αὐτοῖς &c. etsi interpretatio quam dedi forte ferri possit, tamen melius sic, *tum feras iis mactare*, *tum mactatas comedere*. προσφέρεσθαι enim hoc sensu non semel apud Porphyrium occurrit. VALENT. Recte. antea dederat *inmolare*. Bene etiam *Felic*: non apud nostrum modo, sed apud alios centies ita invenias. Inspice *Menag*. ad *Diog: Laërt: III*, 48. & qui discrimen inter προσφέρειν & προσφέρεσθαι τροφὴν & similia, adcurate exponit, *Kuster:* ad *Iambl:* in Vit: Pyth: p. 172.

3. Μετ' Εὐρυσθένους. καὶ Προσκλέους.] Legi debet Προκλέους. V Paus. p. 160. & Sylburg. in notis ad locum. VALENT. Προκλέους etiam *Cod. Lips.* Προσκελοῦς *Bodl.* qui Προσκλέους videtur voluisse, & sic quoque *Felician.* licet Graecis non Proscles, sed Προκλῆς adpelletur. Idem est qui alias Patrocles dicitur. nam quod *Davis.* ad *Cicer*. Divin. c. 43. Strabonem ac Plutarchum corrigendos putat, ac pro Patrocle Proclen esse rescribendum, id mihi persuaderi haud patior, quia non ii soli sunt quibus sic vocatur. verum id nunc agendum non est. Historiam ipsam tangunt & alii. Multi autem, non Eurysthenem & Patroclem, Aristodemi filios, sed ipsum Aristodemum regnum avitum occupasse scribunt. Sic ipsi Lacedaemonii apud *Herod.* & alii, quos testimonium dicere iussit *Meurs.* de Regn. Lac. c. 6. angues comedisse Lacedaemonios illos testantur plures, unde illi ὀφιοβόροι, *anguivori*, fuere dicti. Rem ipsam caussamque exponit idem *Meurs.* in Misc. Lac. L. III, 2. Mox τροφὴν desiderat *Meerm.*

4. Κατὰ τὴν λιβύην ε. ν. α.] *Hieron. II.* adv. Iovin. c. 7. *Rursum Orientales & Libyae populos, quia per desertam & calidam eremi vastitatem locustarum nubes reperiuntur, locustis vesci moris est.* De aliis gentibus idem testantur. Lege *Bochart.* Hieroz. II, 4. 7. Istud animantium genus per aviculas, quibus in deserto Hebraeos fuisse usos novimus, intelligit *I. Ludolph.* Hist. Aeth. I, 13. qua tamen in re quaedam adhuc adsensum morari possunt. Eleganter autem νέφος ἀκρίδων, uti *Livio*, *nubes locustarum.* Utroque in sermone loquendi hoc genus est tritissimum. Nubem exemplorum excitavit *Wesseling*. ad *Diod. Sic.* L. III, 29. & Interpr. ad *Apost.* Epist. ad Hebr. IX, 1.

5. Ἐν τοῖς Γαδείροις.] Ἐν τοῖς Γαδείροις δὲ καὶ τόδε. Statim lege Βόγος, sic enim apud Strabonem quoque p. 1183. Alii Βογόαν appellant Boguam & Bogud. de caede Boguae V. Dion. Cass. p. 611. de ipso not. Fabric. ad p. 343. 44. & Ind. Dion. V. Bogud. REISK.

6.

rum nubes ſeſe obtulit. In Gadibus etiam huiusmodi quiddam fertur incidiſſe. Mogus erat rex Mauritanorum, qui Mothonae ab Agrippa fuit interfectus. is Herculis templum quod illic ditiſſimum erat, oppugnabat. mos autem erat ſacerdotibus, ut aram eius quotidie ſanguine inſpergerent. id autem non ex hominum conſilio fieri, ſed ex deo, occaſio ipſa declarauit. cum enim obſidio diutius protraheretur, & hoſtiae omnes iam defeciſſent, ſacerdos & rerum, & conſilii inops, ſomnium hujusmodi contemplatur. uidebatur ſibi inter Her-

τοῖς Γαδείροις καὶ τόδε συνέτυχεν. [6] Μόγος ἦν βασιλεὺς Μαυρουσίων, ὁ ἐν Μοθώνῃ σφαγεὶς ὑπ' Ἀγρίππα· οὗτος [7] ἐπεχείρησεν τῷ Ἡρακλείῳ πλουσιωτάτῳ ὄντι ἱερῷ. ἔςι δὲ νόμος τοῖς ἱερεῦσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν αἱμάσσειν. τοῦτο δὲ [8] ὅτι οὐ γνώμῃ γίγνεται ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ θεὸν, ὁ τότε καιρὸς ἀπέδειξε. τῆς γὰρ πολιορκίας [9] ἐγχρονιζομένης, ἐπέλειπον τὰ ἱερεῖα. [10] ὁ δὲ ἱερεὺς ἐν ἀπορίᾳ γενόμενος, [11] ὄνειρον ὁρᾷ τοιόνδε. ἐδόκει ἑςάναι μέσος τῶν ςηλῶν τῶν Ἡρα-

6. Μόγος ---- ἐν Μοθώνῃ.] Utrumque nomen corruptum eſt. Scribi enim debent Βογούας vel Βόγας & Μεθώνῃ. Vid. Dion. Caſſ. L. 50. p. 486. H. Steph. Ed. & Strab. L. VIII. p. 359. Narrat Dion. L. 48. p. 438. Bogud in iſtum, vel Bogum in Hiſpaniam tranſiiſſe eamque infeſtaſſe. Templum igitur Herculeum quod memorat videtur iſtud in Gadibus. Strabo L. 3. p. 170. Valent. Urbem iſtam dici τὰ Γάδειρα & τὴν Γάδειραν notiſſimum eſt. Adi, ſi tanti videatur, *Caſaub.* ad *Strab.* L. III. p. 48. Pro Μόγος recte V. D. reſcribunt Βόγος, ut apud *Strab.* L. VIII. p. 248. qui haec accidiſſe narrat in bello Actiaco, quum Bogus hic partes Antonii ſequeretur. Vocem Μεθώνη corruptam non dixero, licet ibi & aliis etiam Μεθώνη adpelletur. Videtur enim poſtea Mothone vocata, uti *Caſaubono* iam animadverſum.

7. Ἐπεχείρησεν.] Vocis uſus ſatis notus. *Cod. Lipſ.* habet ἐπεχείρισε. Id quidem male, niſi quod ν recte a fine abeſſet, ut *Reiskius* monebat. Paſſim codex iſte eo modo ν iſtud omittit, ſecus atque in editis fieri adſolet, quod in omnibus locis notare, operae non eſt.

8. Ὅτι οὐ γνώμῃ.] Ita in antiquioribus editionibus legebatur, & firmabat *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Temere itaque a *Valent.* ὅτι eiectum fuerat. pulcre autem γίγνεται κατὰ θεὸν, quod inluſtrat *Wetſten.* ad *Paull.* Epiſt ad Rom. VIII, 27. Mox *Lipſ: cod:* & interpretis auctoritate reſcripſi τῆς γὰρ π. ubi γὰρ antea deſiderabatur.

9. Ἐγχρονιζομένης.] Uſitatius eſt activum verbi ἐγχρονίζειν quam medium. nolim tamen ideo vulgatam in dubium vocare. Reisk. Optime. occurrunt ſaepiſſime verba in media vel deponenti forma, quibus activa eſt communior. Haec itaque potius animadvertenda, quam mutanda, praecipue in ſerioris aetatis ſcriptoribus. Conf. *D' Orvill.* ad *Char.* VI, 7.

10. Ὁ δὲ ἱερεὺς.] Paullo poſt adpellat ἀρχιερέα. Nihil magis obvium, quam Pontificem ſummum Iudaeorum, Romanorum &c. utroque nomine deſignari. Exempla in ſacris & profanis literis multa ſunt. Nihil addo diligentiae magni *Weſſeling.* ad *Diod.* Ecl. I. L. XXXIV. Latinorum *Pontifex* pro ſummo antiſtite, apud Livium, Florum & alios. V. *Duk.* ad *Flor.* *I*, 13.

11. Ὄνειρον ὁρᾷ.] Ὁρᾷν, ἰδεῖν ὄναρ, ὄνειρον & ſimilia, Graecis ſunt frequentia, Vid. Cl. *Abreſch.* Lect. Ariſtaen. p. 301. Latinis *videri* quoque ſomnia & viſiones nocturnae dicuntur. Vid. *Cellar.* ad *Curt.* *III*, 3. Mox pro μέσος *Lipſ.* μέσον.

12.

Ἡρακλείων· ἔπειτ' ἄντικρυς τοῦ βωμοῦ, ὁρᾷν ὄρνιν καθεζόμενον, [12] *καὶ πειρώμενον ἐφίπτασθαι. ἐπιπτάντα δὲ, εἰς τὰς χεῖρας ἐλθεῖν αὐτοῦ· ᾧ δὴ καὶ τὸν βωμὸν αἱμάξαι. τοῦτ' ἰδὼν, ἅμ' ἡμέρᾳ ἐξαναςὰς, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἦλθεν καὶ ὥσπερ ἐν τῷ ὀνείρῳ ςὰς ἐπὶ τοῦ πύργου, ἀποβλέπει· ὁρᾷ τε τὸν ὄρνιν ἐκεῖνον, οἷον* [13] *ἐν τοῖς ὕπνοις. ἐλπίσας τε ἐκβαίνειν τοὐνύπνιον, ἔςη. καταπτὰς δὲ ὁ ὄρνις ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐκαθέζετο. εἰς τὰς χεῖράς θ' αὐτὸν ἔδωκεν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ οὕτως ἱερεύθη, καὶ ὁ βωμὸς ἡμάχθη. τούτου δ' ἔςιν ἐνδοξότερον τὸ γεγονὸς ἐν Κυζίκῳ· πολιορκοῦντος γὰρ αὐτὴν* [14] *Μιθριδάτου, ἡ τῆς* [15] *Περσεφόνης ἑορτὴ ἐπέςη, ἐν ᾗ* [16] *βοῦν χρὴ θῦσαι. αἱ δὲ ἱεραὶ ἀγέλαι ἐνέμοντο* [17] *τῆς πόλεως ἄντικρυς, ἐξ ὧν ἔδει τὸ ἱε-*

Herculis columnas medius confiftere, atque inde auem in ara confidentem profpicere, quae cum in manus ipfius deuolaffet, ea fe aram imbuiffe. Hoc cum uidiffet, expergefactus ftatim ubi illuxit dies, ad aram acceffit. atque ibi ficut in fomnis ei apparuerat, cum in turrim afcendiffet, profpiciebat atque ecce auem illam cernit. ipfe laetus dum fucceffurum fomnium fperat, rem obferuat. auis deuolans in aram confedit: tum in manus facerdotis fefe infinuavit. atque ita facrificata cruore aram infperfit. Hac re illud quoque infignius eft, quod apud Cyzicum contigit. Quo tempore enim Mithradates ipfam obfidebat feftum Proferpinae celebrari confueuerat, in quo bouem mactari ipfi mos erat. facrum autem armentum ex quo uictima fumi debebat, extra urbem ultra fretum depafcebat: cui ui-

12. *Καὶ πειράμενον ἐφίπτασθαι.*] Ita *Valent.* fed *πειρώμενον* iubent editiones antiquiores, (nifi quod male *πειρομένου* fuerit excufum) & *Lipf.* etiam ac *Meerm. codex.*

13. *Ἐν τοῖς ὕπνοις.*] Male *Cantabr.* Edit. *ἐκ τοῖς ὕπνοις.* Omnes reliqui *ἐν τ. ὕπν.* Pro quo alii frequenter *καθ' ὕπνον*, vel *καθ' ὕπνους.* Paullo poft *Bodl.* pro *οὕτως*, male *οὕτος.*

14. *Μιθριδάτου.*] *Felic. Lipf.* & *Meerman.* legebant *Μιθραδάτου*, temere quod damnari non debet. Sic enim in numis & antiquis infcriptionibus paffim nomen hoc effertur, eorumque fide reftituendum cenfet *Spanhem.* de uf. & praeft. num. Diff. II. p. 125. Nec tamen fatis cauffae hoc, ut *Felic.* Romanum nomen ita efferret, propter illa quae ibid. monuit *Spanhem.*

15. *Περσεφόνης ἑορτή.*] Credebant quippe urbem illam dotis loco Proferpinae a Iove fuiffe datam. hinc itaque illa praecipuo honore ibi culta. Lege *Appian.* in Mithrid: p. 371. de voce quaedam infra ad L. IV. § 16.

16. *Βοῦν χρὴ θῦσαι.*] Forte *χρῆν* pro *ἔχρην.* nam Porphyrii aetate illa facra dudum defierant. REISK. Nigram fuiffe vaccam *Plut.* in Lyc. p. 497. F. fignificat. Et *Appian.* l. l. *ἐπελθούσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἐν ᾗ θύουσι βοῦν μέλαιναν.*

17. *Τῆς πόλεως ἄντικρυς.*] Poft *ἄντικρυς* videtur *ἐν τῇ ἠπείρῳ* excidiffe, *in terra continen-*

uidelicet iam dudum nota etiam erat inuſta. Cum igitur iam hora aduentaſſet, bos mugiit, & fretum tranauit. quae cum portas ei aperuiſſent cuſtodes, intro currens ad aram aſtitit, atque ita ſacrificium oblatum ſuo tempore deae fuit. Non immerito igitur quam plurima mactare maxime pium eſſe opinantur: cum id diis quoque gratum eſſe uideatur.

§ 26. At ſi ciues omnes ea ſententia eſſent, ut abſtinendum ſibi ab eſu animalium putarent, qualisnam ea ciuitas euaderet? quo pacto contra ſe inuadentes hoſtes propulſaret, ſi maxime caueret, ne quodpiam aliud animal interficeretur? profecto nihil obſtaret, quin expugnari & euerti facillime poſſet. Caetera abſurda quae ne-

ἱερεῖον γενέσθαι. ἤδη δὲ ἦν καὶ τὸ [18] σημεῖον ἐπικείμενον. τῆς δ' ὥρας αἰτούσης, ἡ βοῦς [19] ἐμυκήσατο, διενήξατό τε τὸν πόρον, ὥςε ἠνέῳξάν τε τὴν πύλην οἱ φύλακες, [20] ἡ δὲ δρόμῳ διῇξε, κἀπὶ τοῦ βωμοῦ παρέςη, τῇ θεῷ τε ἐτελέσθη τὸ θῦμα. οὐκ ἀπεικότως ἄρα εὐσεβέςατον εἶναι νομίζουσι τὸ πλεῖςα θῦσαι, εἴπερ ἀρεςὸν θεοῖς φαίνεται τὸ θύειν.

§ 26. Ποία δ' ἄν τις γένοιτο πόλις εἰ πάντες οἱ πολῖται ταύτην ἔχοιεν τὴν γνώμην; πῶς γὰρ ἂν ἀμύναιντο πολεμίους ἐπὶ σφᾶς ἰόντας, τὴν μεγίςην ποιούμενοι φυλακὴν μή τινα αὐτῶν ἀποκτείνωσιν; παραχρῆμα τοίνυν [1] ἀνάςατοι γίγνοιντ' ἄν. [2] ἄλλα δ' ὅσα δυσχερῆ συμβαίνειν ἀνάγκη, μακρὸν ἂν ἔργον εἴη

nente, nam Cyzicus erat in inſula ſita. Reisk. *Plut.* l. l. ἡ δὲ ἱερὰ καὶ τρεφομένη τῇ θεῷ, νομὴν εἶχεν ἐν τῇ περαίᾳ, ὥσπερ ἀλλαβοτὰ τῶν Κυζικηνῶν. Bene ergo notam inpreſſam dicit. Notum illud poëtae III. Georg. 158.

Continuoque notas & nomina gentis inurunt,
Et quos aut pecori malint ſubmittere habendo,
Aut aris ſervare ſacris, aut ſcindere terram.

18. Σημεῖον ἐπικείμενον.] V. pag. 94. lin. 10. (§ 55.) & p. 151. (L. IV. § 7.) & Cl. Alex. Strom. p. 633. Valent.

19. Ἐμυκήσατο.] Propria voce utitur, ut ſunt alia multa huius generis infra III, 5. de huiusmodi vocabulis voces animantium exprimentibus plurimi egerunt. Vid. *Fabric.* ad *Sext. Empir.* adv. Eth. p. 698. catalogum eorum lege apud Cel. *Valken.* Anim. ad *Ammon.* L. III. c. 18.

20. Ἡ δὲ δ. διῇξε, κἀπὶ β. π.] *Lipſ.* & *Meerm.* διήϊξε, quod idem eſt: *Appian.* ὥδευσεν ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸ ἱερὸν (Eleg. & laetiſſimo omine) καὶ τοῖς βωμοῖς παρέςη. Παραςῆσαι Graecis proprie dicitur de victimis, cum ad aram ſiſtuntur. Infra ſic ſaepius, & multa hac de re V. Doct. ad *Paulli* Epiſt. ad Roman. XII, 1. quibus nihil addi debet. Pro ἡ δὲ malim ἥδε. Pro τῇ θεῷ *Meerm.* τῷ θεῷ.

1. Ἀνάςατοι γίγν.] *Diod. Sic.* L. XIV, 35. δεόμεναι μὴ περιϊδεῖν αὐτὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένας ἀναςάτους. *Aelian. V. H. XIII*, 43. Ἀνάςατοι ὑπ' ἐκείνων ἐγένοντο. & paſſim alii. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: XI*, 1. Infra L. II, 8. habemus ἀνάρπαςον γενέσθαι, ubi plura.

2. Ἄλλα δ' ὅσα.] Ita recte *Lipſ.* & *Meerm.* (qui

εἴη λέγειν. ὅτι δὲ οὐκ ἀσεβὲς τὸ κτείνειν καὶ ἐσθίειν, δηλοῖ τὸ [3] καὶ αὐτὸν τὸν Πυθαγόραν, τῶν μὲν πάλαι διδόντων γάλα πίνειν τοῖς ἀθλοῦσι, καὶ τυροὺς δὲ ἐσθίειν ὕδατι βεβρεγμένους, τῶν δὲ μετ' ἐκείνους, ταύτην μὲν ἀποδοκιμασάντων τὴν δίαιταν, διὰ τῶν ξηρῶν σύκων τὴν τροφὴν ποιουμένων τοῖς ἀθληταῖς, πρῶτον περιελόντα τὴν ἀρχαίαν, κρέα διδόναι τοῖς γυμναζομένοις, καὶ πολὺ διαφέρουσαν πρὸς ἰσχὺν εὑρεῖν δύναμιν. [4] Ἱστοροῦσι δέ τινες καὶ αὐτοὺς ἅπτεσθαι τῶν ἐμψύχων τοὺς Πυθαγορείους, ὅτε θύοιεν θεοῖς. τοιαῦτα μὲν καὶ τὰ παρὰ Κλωδίῳ καὶ [5] Ἡρακλείδῃ τῷ Ποντικῷ, Ἑρμάχῳ τε τῷ Ἐπικουρείῳ, καὶ

neceſſario euenirent, longum eſſet referre. Quod autem interficere & edere animalia impium non ſit, illud declarat, quod ipſe etiam Pythagoras cum ueteres & lac bibendum, & caſeum aqua irrigatum edendum certantibus exhiberent, alii uero qui poſt ipſos fuerant, uictu huiuſcemodi repudiato aridas ficus athletis in cibum darent, primus antiqua ea conſuetudine omiſſa carnes edendas exercentibus ſe praebuerit: atque inde longe praeſtantiorem facultatem ad uires comparandas inuenerit. Sunt etiam nonnulli qui ipſos quoque Pythagoraeos, cum diis ſacrificant, animantibus manus inferre memoriae prodiderint. Atque haec quidem ſunt, quae apud Clodium, & Heraclidem Ponticum & Hermachum Epicureum,

(qui ſtatim γὰρ pro ἂν) male antea legebatur ἀλλά. Pulcre id etiam conieeerat *Abreſchius*.

3. Καὶ αὐτὸν τὸν Πυθαγόραν &c.] Diverſus hic Pythagoras a Philoſopho fuit, Eratoclis filius, qui libros de re athletica ſcripſit. Narrat tamen Porphyrius, Philoſophum Eurymeni, Samio athletae, operam dediſſe, eumque Philoſophi conſilio quotidie carnis certum pondus comediſſe, atque ſic magnum corporis robur paraviſſe. Nihil mirum itaque utrumque hunc Pythagoram ſaepe confundi. Confer *Iamblich:* in Vit: Pythag: 5. & V. D. ad *Noſtrum* in Vit: Pythag: 15. ubi etiam mos iſte, ut caſeis mollibus, caricis ſiccis &c. uterentur, inluſtratur. Et *Spanhem:* ad *Iulian:* Orat: I. p. 103. Sed neque athletis carnis uſum Philoſophus interdixit, ut alibi dicitur. Obſerva etiam verborum traiectiones, Noſtro familiares, ut de ſenſu Tibi conſtet.

4. Ἱστοροῦσι δέ τινες &c.] Pythagoram ipſum carnis vinique uſum repudiaſſe aliqui tradunt. Immo non tantum animatis abſtinuiſſe, ſed neque coquis aut venatoribus adpropinquaſſe dicit *Eudoxus* apud Noſtr: in Vit: Pyth: 7. Non tamen ab omnibus omnino animatis abſtinuiſſe, rariſſime autem carne e victimis ſacrificiorum, neque ea promiſcue e qualibet parte uſum fuiſſe docent. Vid: *Rittersh:* ad *Noſtr*: in Vit: Pyth: num. 34. Et ſic Pythagoreos etiam carne animalium, quae inmolari fas erat, fuiſſe uſos, tradit *Iamblich:* in Vit: Pyth: 21.

5. Κλωδίῳ καὶ Ηρακλ. &c.] Supra § 3. Κλώδιός τις Νεαπολίτης, non ſine vilitatis nota. *Heraclides Ponticus* teſte *Diog: Laërt:* ſcripſerat περὶ τῶν Πυθαγορείων, quos libros Noſter innuit. Vid: *Menag:* ad *Laërt:* VIII, 4. *Hermachus* mihi vix alius occurrit, quam Epicureus ille de quo *Fabric:* Bibl: Gr: T. II. p.

um, & Stoicos, & Peripateticos reperi. inter quae vestra etiam collecta sunt, quaecunque per nuntios ad nos fuerunt delata. Ad haec autem & ad omnium fere hominum opiniones aduersaturo merito mihi praefandum nonnulla esse existimo.

καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς ϛοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου. ἐν οἷς καὶ τὰ ὑμέτερα, ὅσα ἡμῖν ἀπηγγέλθη, περιείληπται. μέλλοντες δὲ πρός τε ταύτας καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὑπολήψεις [6] ἀντιλέγειν, εἰκότως ἂν προλέγοιμεν ταῦτα.

p. 811. & *Brucker:* Hist: Crit: Phil: T. I. p. 1249. Paullo post male *Meerm:* ἡμέτερα pro ὑμέτερα.

6. Ἀντιλέγειν.] Ἀντιλέγειν πρὸς ---- est *respondere ad* Adscripserat Cl: *Abresch:* locum *Platon:* p. 98. G. πρὸς τὸν ταῦτα ἐρωτώμενον ἀντιλέγειν.

Praemissa nonnulla ad faciliorem rei propositae enucleationem.

§ 27. Primum igitur sciendum est, orationem hanc meam non omnium hominum uitae monitionem esse allaturam, nam neque iis qui sordidas artes tractant, neque certatoribus, neque

§ 27. [1] Πρῶτον μὲν τοίνυν ἰϛέον ὡς οὐ παντὶ [2] τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ὁ λόγος μου τὴν παραίνεσιν οἴσει. οὔτε γὰρ τοῖς τὰς βαναύσους τέχνας μετερχομένοις, [3] οὔτ᾽

1. Πρῶτον μὲν τοίνυν ἰϛέον &c.] Saepius id Noster ingerit, praecepta illa abstinentiae non ad omnes homines in genere pertinere, sed ad Philosophos, & qui virtute ceteris praestare cupiebant. Infra § 52. L. II. § 3. &c. Nec secus se res habuit olim, & habet etiamnum inter Christianos aliasque gentes, inter quos semper multi, qui severius vitae genus, quam multitudini placet, sequi amant. De antiquis Christianis insignis est locus apud *Origin:* Contr: Cels: L. I. p. 327. *Euseb:* D. Euang: L. I, 8. & *Hieronym:* de quo statim. Hac nempe in re & multis aliis bene conveniebat Christianis cum Philosophis Platonicis. Sciendum quippe est, (semel enim monendum duxi, quia in sequentibus auctor similia saepe inculcat) popularem orientalium de Daemonibus superstitionem adoptasse Platonicos, & ab his acceperunt Doctores Christiani. Philosophi illi duplicem vivendi disciplinam tradebant, aliam Philosophis, aliam populo vitae negotiis implicito. Docebant sapientis animam a corporis contagio debere divelli, corpus itaque tenui & duro victu subigendum, voluptates fugiendas, solitudinem amandam. sic homines Deo sociari. Hinc inter Christianos coniugii contemtus, ieiuniorum frequentia & alia sunt orta, quae etiamnum perdurare notum est. Lege diss: Viri Eximii L. *Moshem:* de Turb: per Plat: Eccl: p. 46. Adscriptum erat *Cod. Lips.* & *Meerm.* ἀρχὴ τῶν τοῦ Πορφυρίου ἐπιϛάσεων, ἐπιχειροῦντος εἰς τὸ ἐμψύχων ἀπέχεσθαι.

2. Τῷ βίῳ τ. ἀνθρ.] Plenius loquitur Noster quam alii, quibus ὁ βίος, ut Latinorum *vita* simpliciter pro ipsis hominibus dicitur. Loquendi hanc venustatem exposuit Vir Summus, T. *Hemsterh:* ad *Lucian:* Dial: p. 70.

3. Οὔτ᾽ ἀθληταῖς σ.] *Hieron: II.* adv. Iovin.

τ' ἀθληταῖς σωμάτων, οὐ ϛρατιώταις, οὐ ναύταις, οὐ ῥήτορσιν, οὐ τοῖς τὸν πραγματικὸν βίον ἐπανελομένοις. ἀνθρώπῳ δὲ λελογισμένῳ, 4 τίς τέ ἐϛιν, καὶ πόθεν ἐλήλυθεν, ποῖτε σπεύδειν ὀφείλει, τάτε περὶ τροφὴν κἂν 5 τοῖς ἄλλοις καθήκουσιν ἐξηλλαγμένῳ τῶν κατὰ τοὺς ἄλλους βίους ὑποτιθεμένων, 6 οὐδὲν ἂν πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ τοιούτους γρύξαιμεν ἄν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τούτῳ βίῳ ἡ αὐτὴ δήπου παραίνεσις, τῷ τε καθεύδοντι καὶ, εἰ τύχοι, 7 τοῦτο διὰ βίου

que militibus, neque nautis, neque oratoribus, neque demum caeteris, qui negociofam uitam inftituerunt, ulla huiusmodi afferri perfuafio poteft. Sed illis tantum, qui & quinam fint & unde uenerint, confiderant, quaeque ad uictum aliaque officia attinent, diuerfa ab aliorum confuetudine, fibi propofuerant. Ad alios enim ne uerbum quidem huiusmodi faciendum eft. Quippe cum neque in communi hac uita eadem monitio adhibeatur, ei qui dormiat, & id per totum

vin. 6. *Audi idcirco fues & apros, & cervos, & reliquas animantes creatas, ut milites & athletae, nautae, rhetores, metallorumque foffores & ceteri duro operi mancipati homines haberent cibos, quibus fortitudo corporum neceffaria eft.* Ubi e Noftro lectionem *Hieron:* adftruere potuiffet *Martian:* contra illos qui vocem *rhetores* ibi ferre nolunt. Patet etiam inde vocem ναύταις perperam omitti in *Lipf. Cod.* Quod vero Noftrum refpexerit *Hieron:* inde etiam colligere poffumus, quod illa quae fequantur, ἀνθρώπῳ δὲ λελ. &c. paullo poft manifefte exprimat. *ceterum noftra religio non* πύκτην, *non athletam, non nautas, non milites, non foffores, fed fapientiae erudit fectatorem, qui fe Dei cultui dedicavit, & fcit cur creatus fit, cur verfetur in mundo, quo abire feftinet. Rhetorum* tamen hic nulla mentio, idque hominum genus cum vix ad hanc claffem pertinere videatur, dubitari poffet, an apud Noftrum legi debeant. Sed propter illa quae ad *Hieron:* notavit *Martian:* nihil movendum. βάναυσοι τέχναι quae dictae fuerint, edoceri fi cupias, adi *Iac: Perizon:* ad *Ael:* V. Hift: VI, 6.

4. Τίς τέ ἐϛιν καὶ πόθεν ἐ. π. σ. ο.] Nota formula de illis, qui peregrinos adventantes interrogabant. *Plato* in princ: Phaedr: Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν. Innumera funt exempla. multa dabunt Philologi ad illa *Ioan.* in Apoc. VII, 13. τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦλθον· *Qui genus, unde domo?* dixit poëta, VIII. Aen. 114.

5. Τοῖς ἄλλοις καθήκουσιν ε. &c.] Recte dat *Cod. Lipf.* ἐξηλλαγμένα, unde patet paullo poft legendum effe ὑποτιθεμένῳ. *ea fpectanti, ea fequenti propofita atque confilia, quae differunt ab inftitutis aliorum hominum, tam in victu, quam in aliis officiis.* REISK. In ἐξηλλαγμένα confentiunt antiquiores editiones & *Bodl.* etiam ac *Meerm. Cod.* fequi tum debet ὑποτιθεμένῳ, ut quisque videt.

6. Οὐδὲν ἂν πρὸς--γρύξαιμεν ἄν.] Ita recte editiones vetuftae & *Cod. Lipf.* ac *Meerm.* a *Valent.* primum illud ἂν eiectum fuit, quod tamen faepius in eadem fententia iterari folet. Γρύζειν proprium eft porcellorum, ut veteres Grammatici docent, quos laudatos vide *P. Horreo* Obf. in Herod: p. 261. Hinc ad canes, & homines etiam transfertur. Vide *Hef.* & quae ibi V. D. In genere itaque pro *loqui* dicitur. *Plato* in Euthyd: p. 209. B. Καὶ ἡγούμην δίκαια πεπονθέναι ὅτι ἔγρυξα. Tale eft illud ἆρα γρυκτόν ἐϛιν ὑμῖν, quod ex Ariftoph: citat *Suidas.*

7. Τοῦτο διὰ βίου σ.] *Cod. Bodl.* τοῦτου *Meerm.* τούτω. mox hic & *Lipf.* παρασκευασαμένω. Dein καὶ ante πᾶν deeft *Lipf.* & aliis *Codd.*

tum uitae curriculum ſtudeat, ut ſomnifera undecunque ſibi praeparet : & ei qui repellere ſomnum enixe contendens omnia procuret, quae ad uigiliam faciant. Nam illi, ut ebrietati, & crapulae & repletioni uacet, conſulendum eſt : ut tenebroſas aedes, ſtratum molle, ac latum, &, ut poëtae inquiunt, opimum, ſibi eligat: ut ſoporiferum omne medicamentum, quod torporem, & obliuionem inducat, ſiue olfaciendo, ſiue illinendo, ſiue potione, aut eſu aſſumat. alteri uero ſicut ſobria ac uino carens potio, ita tenuis adeo cibus praecipiendus eſt, ut ad inediam proxime accedat, domus praeterea lucida, & aëris tenuis, ac uenti capax: iubendum item, ut curarum ac cogitationum uehementi motu agi-

βίου σπουδάζοντι, τάτε ὑπνωτικὰ πανταχόθεν παρεσκευασμένῳ, καὶ τῷ προθυμουμένῳ μὲν τὸν ὕπνον ἀποκρούειν, καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν πρὸς ἀγρυπνίαν συντάξαντι. ἀλλὰ τῷ μὲν ἀνάγκη καὶ μέθην καὶ κραπάλην [8] καὶ πλησμονὴν ὑποτίθεσθαι, σκοτεινόντε οἶκον καὶ [9] ϛρωμνὴν μαλακὴν εὐρεῖάν τε καὶ πίειραν, ὥς φασὶν οἱ ποιηταὶ, παραινεῖν ἐκλέγεσθαι, [10] καὶ πᾶν καρωτικὸν, ἀργίας τε καὶ λήθης ποιητικὸν, εἴτε ὀσφραντὸν, εἴτ' ἐπίχριϛον, εἴτε ποτὸν ἢ βρωτὸν προσάγειν φάρμακον· τῷ δὲ [11] νηφάλιον μὲν καὶ ἄοινον τὸ ποτὸν, λεπτὸν δὲ τὸ σιτίον καὶ ἐγγὺς τεῖνον ἀποσιτίας, φωτεινὸν δὲ τὸν οἶκον καὶ ἀέρος λεπτοῦ καὶ πνεύματος μέτοχον, φροντίδων καὶ μερίμνης ἀνακίνησιν σύν-

Codd. idque recte, nam nec ſuperiores editiones agnoſcunt. πᾶν δὲ τὸ *Reiskio* legendum videbatur. Id quoque volebat *Abreſchius*.

8. Καὶ πλησμονὴν ὑποτ.] Peculiariter de inmoderato cibi ac potus uſu vox adhibetur. *Strabo XV*. p. 492. ὑπὸ πλησμονῆς καὶ τρυφῆς εἰς ὕβριν ἐξέπεσον. *Iulian.* in Miſop. p. 340. C. ὑπὸ συμπτώματος, οὐ πλησμονῆς. Et ſic ſaepe. nec ſecus *Paull*: ad Coloſſ. II, 23. πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκὸς. Uti Noſter μέθην & πλησμονὴν, ſic jungit quoque *Theophr.* de Senſ. p. 495.

9. Στρωμνὴν μαλακὴν εὐρεῖαν τε κ. π.] Tale eſt illud *Homeri*, Iliad: Σ. verſ. 541.
Ἐν δ' ἐτίθει νειὸν μαλακὴν, πίειραν ἄρουραν,
Εὐρεῖαν.

10. Καὶ πᾶν καρωτικὸν &c.] Prorſus uti πολλὰ θυμιαμάτων καρωτικῶν τε καὶ ὑπνωτικῶν, apud *Euſeb: P. E. L. III.* p. 132. A. vitioſe ὀργίαις *Bodl.* pro ἀργίας. & illa εἴτε ὀσφραντὸν deſunt *Meerm.*

11. Νηφάλιον μὲν καὶ ἄοινον κ. τ. λ.] *Lipſ.* νηφάλιον, αϛῖνον τὸ ποτὸν. quod non expedio, niſi in ἄϛινον eſt ἄοινον. Mox ἐγγὺς τεῖνον ἀποσιτίας notat *prope accedentem victum ad dejejunationem* h. e. eam mediocritatem & tenuitatem, quae eſt eius cibi; quem mane capimus, perquam pauxillum, ſolummodo ut reficiamur paululum, & vacui ne ad negotia accedamus, ſed pares ſimus iis gerendis, non autem pleni & exſaturati. Poſſit quoque legi ἀσιτίας. Reisk. Ἐγγὺς τείνειν, quod ſtatim ſequitur, iterum habemus § 54. e *Platone* ſumta eſt locutio, cuius locum p. 493. E. Adſcripſerat *Abreſch:* ſtatim *Reiskius* malebat φροντίδων δὲ καὶ μερ.

12.

σύντονον ποιεῖσθαι, καὶ τὴν κοίτην λιτήν τε καὶ ξηρὰν παρασκευάζειν. [12] εἰ μὲν γὰρ πρὸς τοῦτο πεφύκαμεν, λέγω δὲ τὸ ἀγρυπνεῖν, ὡς ἔνι μάλιστα ὀλίγον τι διδόντες τῷ ὕπνῳ, καθόσον [13] οὐκ ἐσχῶρον ἐσμὲν τῷ τῶν δι' αἰῶνος ἀγρύπνων, ἢ οὔ, πρὸς δὲ τὸ καθεύδειν συνέςημεν, ἄλλος ἂν εἴη λόγος, καὶ μακρῶν δεόμενος ἀποδείξεων.

§ 28. Τῷ δὲ ἅπαξ τὸ γοήτευμα τῆς ἐνταῦθ' ἡμῶν διατριβῆς, καὶ τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ διάγομεν, ὑποπτεύσαντι· τό, τε αὐτοῦ ἄγρυπνον φύσει κατιδόντι· καὶ τὸ [1] ὕπνον ποιὸν τοῦ χώρου, ἐν ᾧ διατρίβει φωράσαντι, τούτῳ διαλεγόμενοι, τὴν ἀκόλουθον τῇτε ὑποψίᾳ τοῦ χώρου καὶ αὖ τῇ αὐτοῦ γνώσει τροφὴν παραδίδομεν, τοὺς καθεύδοντας ἐᾶν παρειμένους ἐν τοῖς σφῶν δεμνίοις παρακελευόμενοι. [2] εὐλαβούμενοι, μὴ ὥσπερ ὀφθαλμίας, οἱ εἰς τοὺς ὀφθαλμιῶντας ἐμβλέποντες, ἢ χάσμης, καθάπερ οἱ συνόντες τοῖς χα-

agitetur, & lecto exiguo ac duro cubet. Vtrum autem natura ad hoc idonei fimus ad uigilandum dico, ut quam minimum fomno concedamus, quatenus in eorum regione non fumus, qui perpetuo uigiles funt: an ad dormiendum conftiutti fimus, alia effet difputatio, quae longis demonftrationibus indigeret.

§ 28. Nunc cum co colloquentes qui femel praeftigias diuerforii huius noftri in quo degimus, fufpicatus, & naturalem fuam uigilantiam, & ex loco in quo uerfatur, contractam fomnolentiam animaduertit, fufpicioni & cognitioni eius confentaneam uictus rationem tradimus: hortamurque ut dormientes in fuis lectis refolutos iacere permittant: ne ficut lippitudine, qui in lippientes obtuentur, aut ofcitatione, qui cum ofcitantibus uerfantur, ita &

12. Εἰ μὲν γὰρ.] Forte ἡ μὲν γὰρ. Et fic malebat *Abrefchius*. Mox *Lipf.* λέγω δὲ τόδε ἀγρυπνειν. *Meerm.* τὸ διαγρυπνεῖν.

13. Οὐκ ἐσχῶρον ἐσμὲν &c.] Forte καθόσον οὐκ ἐγχωροῦν ἐςι τὸ δι' αἰῶνος ἀγρυπνεῖν. aut καθ' ὅσον οὐκ ἐγχωροῦν ἐςι τῷ ἀνθρώπῳ δι' αἰῶνος ἀγρυπνεῖν. REISK. *Lipf. Cod.* οὐκ ἐσχόρον ἐσμὲν τῷ τῶν δι' αἰῶνος ἀγρύπνων. Et fic omnes antea legebant, nifi quod ἐσχόρον det per ο fimplex. fed depravatam effe fcripturam nemo non videt. *Valent:* maluit ἐς χῶρον ἐσμὲν τῶν δι' αἰῶνος ἀγρ. idque, fuo more, in textu ipfo fubiecerat. εἰς pro ἐν poni translatitium eft. leviori tamen mutatione legas ἐν χώρῳ. neque tum opus eft ut fequens τῷ expungas. Non male *Meerm:* (qui etiam ἐς χῶρον) ἢ οὐδὲ πρὸς τὸ καθεύδειν συνέςημεν.

1. Ὕπνον ποιὸν.] *Lipf.* καὶ τὸν ὕπνον ποιὸν· *Valentini* fubftituerat ὑπνοποιὸν una voce, eique praeiverat *Fogeroll.* Paullo poft αὖ tollendum putabat *Reisk.* Sufpicabar aliquando unam vocem in duas αὖ τῇ effe difcerptam.

2. Εὐλαβούμενοι.] Forte εὐλαβούμενον. redit

e

& nos dormitatione & ſomno repleamur: praeſertim cum locus quoque in quo moramur, ueternoſus admodum ſit, ut & lippitudinem oculis inferat, & in ſoporem & obliuionem ſuis exhalationibus omnes inducat. Si igitur etiam legislatores eo conſilio leges inſtituerunt, ut homines ad contemplatiuam & ex mente atque intellectu traducendam uitam inducerent, obtemperandum ipſis ſane eſt, & admittenda omnino ea ſunt, quae de uictu tradiderunt. Sed ſi ad naturalem uitam quae media dicitur, ſpectantes, & ad ea quibus plerique e uulgo poſſent aſſentiri, qui & externa, & quae ad corpus attinent, perinde ac bona uel mala ſuſpicere conſueuerunt, ita ſanctiones condiderunt ſuas: quidnam legibus horum in medium productis uitam eam ſubuertere quiſpiam debet, quae om-

χασμωμένοις, οὕτως 3 *νυςαγμῶν ἐμπλησθῶμεν καὶ ὕπνου, ψυγμοῦτε πλήρους ὄντος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διατρίβομεν, ἐπιτηδείως τε ἔχοντος ὀφθαλμοὺς ῥευματίζειν, ἅτε καὶ λιμνώδους ὄντος, καὶ πρὸς καρηβαρίαν καὶ λήθην πάντας τῶν ἐν αὐτῷ καθελκουσῶν ἀναθυμιάσεων. εἰ μὲν οὖν καὶ οἱ νομοθέται τὰ κατὰ τοὺς νόμους διέταξαν ταῖς πόλεσι πρὸς τὸν θεωρητικὸν ἀνάγοντες βίον καὶ ζωὴν τὴν κατὰ νοῦν,* 4 *χρὴ δήπου πειθομένους ἐκείνοις καὶ τὰς περὶ τῶν τροφῶν προσίεσθαι συγχωρήσεις. εἰ δὲ οὗτοι μὲν πρὸς τὸν κατὰ φύσιν λεγόμενον μέσον βίον ἀφορῶντες, καὶ ἃ πρόσοιν τ' ἂν καὶ οἱ πολλοὶ, οἷς τὰ ἐκτὸς* 5 *ὡς τὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ καὶ τὰ τοῦ σώματος ὡσαύτως ὑπείληπται, νομοθετοῦσιν, τί τὶς ἂν τὸν τούτων* 6 *παραφέρων νόμον ἀνατρέπει βίον, νόμου μὲν παντὸς.* 7 *γραπτοῦ,*

enim ad illum unum qui decrevit vigilare, neque obeſt huic conjecturae *ἐμπλησθῶμεν.* ſolent enim amici cum iis ad quos adhortatio pertinet una ſemet admonitionis ſeveritate complecti. REISK.

3. *Νυςαγμῶν καὶ ὕπνου.*] Bene haec iunguntur, uti aliis *Νυςακτὴς ὕπνος* dicitur, quia quem occupavit facit *νευςάζειν κεφαλῇ*, ut *Homer:* loquitur. Vid. *S. Bergler.* ad *Alciphr.* L. III. Ep. 46. mox *Bodl.* male *διατρίβωμεν.* & *Meerm.* *πλήρης* pro *πλήρους.*

4. *Χρὴ δήπου πειθομένους.*] *Reiskius* malebat *χρῆν*, *oportebat*, vel *oporteret.* *Bodl.* autem perperam *πειθομένοις.*

5. *Ὡς τὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ.*] Verba *ὡς τὰ* aut plane ſunt delenda ut ex *οἷς τὰ* perperam repetita, aut cum *πάντα* commutanda, *quidquid intra ſepoſitum & fortuitum vident, & quae ad corpus pertinent itidem, in bonis aut malis haberent.* poſt *ὡσαύτως* poſſit comma poni. ſententia eſt, plebejos de corporis rebus proinde atque de externis & fortuitis ſtatuere, bonas eas aut malas eſſe. REISK.

6. *Παραφέρων νόμον.*] Ita recte *Valent.* Firmant *Lipſ.* & *Meerm. codd.* Perperam *Florent. Lugdun.* & *Bodl. cod.* *νόμων.*

7. *Γραπτοῦ καὶ --- κειμένου.*] Male *Lipſ.* *γὰρ που* & *κειμένους*, quod eſt quoque in *Meerm.* Leges apud veteres tabulis inſcriptae

πτοῦ καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς κειμένου κρείττονα, τὸν δὲ ἄγραφον καὶ θεῖον μάλιϛα διώκοντα; ἔχει γὰρ οὕτως.

§ 29. Οὐκ ἔϛιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, [1] λόγων ἄθροισις καὶ μαθημάτων πλῆθος, [2] ὡς ἄν τις οἰηθείη, συνιϛαμένη κατὰ τοῦτο· οὐδ' ἐν τῷ ποσῷ τῶν λόγων λαμβάνει τὴν ἐπίδοσιν· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν τοὺς πᾶν μάθημα συνάγοντας εἶναι εὐδαίμονας. νῦν δ' [3] οὐχ' ὅπως πᾶν μάθημα οὐ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ [4] περὶ τῶν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ προσῇ καὶ ἡ κατ' αὐτὰ φυσίωσις καὶ ζωή. [5] τριῶν γὰρ φασὶν ὡς καθ' ἕκαϛον σκοπὸν τελῶν ὄντων, ἡμῖν

omni ſcripta & ad uulgus promulgata lege ſuperior eſt, & non ſcriptam & diuinam maxime ſectatur? Sic enim ſe res habet.

§ 29. Contemplatio ea quae felices nos reddit, in ſcientiarum & diſciplinarum multitudine, ut opinari quiſpiam poſſet, non eſt conſtituta: neque ex earum augmento incrementum accipit. nam eo modo nihil obſtaret, quin illi eſſent felices, qui diſciplinas omnes undique conquiſiuiſſent. Sed tantum abeſt, ut diſciplina omnis contemplationem abſoluat, ut neque id praeſtare eorum quae reuera ſunt, cognitio poſſit, niſi uitae etiam ipſis cognata ac conformis inſtitutio acceſſerit. Cum tres enim, ut aiunt, ſicut in unoquoque, ſcopo, fines nobis

ptae in loco publico, Athenis in Acropoli, Prytaneo vel foro, Romae in aerario &c. *reponi* ibique *iacere* ſolebant. Hinc itaque ortum, ut νόμος τεθεὶς ſeu κείμενός τινι dicatur lex, quae ad aliquem pertinet, ſeu quae in gratiam alicuius lata eſt. Viginti & plura iam exempla congeſta video ab interpr: ad illa *S. Paulli* 1 Tim. I, 9. δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, quibus totidem alia, quae mihi in mundo ſunt, adderem, ſi & meo & tuo, Lector, otio abuti vellem.

1. Λόγων ἄθροισις καὶ μαθ. &c.] Aurea ſententia & quam ſaepius Noſter ingerit. *Audiant Chriſtiani ab ore hominis nomini Chriſtiano infeſti, dogma ſane Chriſtianiſſimum*, dicimus cum *T. Gatak:* qui ſimilia ex aliis attulit, nec noſtri oblitus fuit, ad *Anton: I*, 9.

2. Ὡς ἄν τις οἰηθείη.] Pro ὡς perperam *cod. Bodl.* ὅς. Mox in *Lipſ.* erat συνιϛαμένα. *Reiskio* legendum videbatur συνιϛαμένων κατὰ ταυτὸ. *rationum numerus doctrinarumque, in unum eumdemque locum congreſſorum.* Tum idem volebat συναγαγόντας.

3. Οὐχ' ὅπως.] Vid: ad Princ. § 9.

4. Περὶ τῶν ὄντως ὄντων.] Vid: p. 86. (L. II. § 43.) & Porphyr: ſentent: § 36. & hujus libri p. 28. & 45. VALENT. ὄντων non erat in *Lipſ.* in margine autem adſcriptum, σῆ (id eſt σημείωσαι) ὅτι οὐκ ἐν τῷ πολλὰ εἰδέναι τὸ εὐδαιμονεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν. REISK. Idem Scholion paullo ante locat *Meerm.*

5. Τριῶν γὰρ---] Locum hunc non capio, e ſublimiori Theologia ſpeculativa Pythagorica petitum. neque laboro nugas explicare. REISK. An reſpicit illa Pythagorae? τρισσὰς ἡγεῖσθαι διαφορὰς τῶν ἀξίων σπουδῆς πραγμάτων; πρῶτον μὲν τῶν εὐκλεῶν καὶ καλῶν, εἶτα τῶν πρὸς τὸν βίον συμφερόντων, τρίτην δὲ καὶ τελευταίαν τὴν τῶν ἡδέων, ut loquitur Noſter in

bis ſint: ut eius quod reuera eſt contemplationem conſequamur: ut eius conſecutio pro facultate quae in nobis eſt, contemplantibus cum re quam contemplamur, cognationem efficiat: non enim in aliud, quam in id quod reuera ipſe eſt, recurrit quiſpiam: neque in aliud quam in id quod reuera ipſe eſt, cognatio fit, ac coniunctio: ipſe autem reuera intellectus eſt: quare finis etiam nihil aliud erit, quam ſecundum intellectum uiuere. ad quem quidem finem literae & diſciplinae externae in nobis purgationis uicem obtinent, non felicitatem abſoluunt. Nam ſi in diſciplinarum acquiſitione felicitas conſtitueretur, fieri poſſet, ut neglectis & alimentis & actionibus finem adipiſceremur. quia uero & rationibus & operibus expurgati ex praeſenti hac in alteram tranſmutari uitam de-

μῖν τοῦ τυχεῖν τῆς τοῦ ὄντος θεωρίας τὸ τέλος, τῆς τεύξεως τελούσης τὴν κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν σύμφυσιν τῷ θεωροῦντι καὶ θεωρουμένῳ· οὐ γὰρ εἰς ἄλλο, ἀλλ' εἰς [6] τὸν ὄντως ἑαυτὸν ἡ ἀναδρομή· οὐδὲ πρὸς ἄλλο, ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐτὸν ὄντως σύμφυσις. [7] αὐτὸς δὲ ὁ ὄντως νοῦς. ὥςε καὶ τὸ τέλος, τὸ ζῆν κατὰ νοῦν. καὶ πρὸς τοῦτο καὶ οἱ λόγοι καὶ τὰ μαθήματα τὰ ἔξωθεν, [8] καθαρτικὸν ἐπέχοντα τρόπον ἡμῶν, οὐ συμπληρωτικὸν τῆς εὐδαιμονίας. ὅθεν εἰ μὲν λόγων ἀναλήψει ἀφώριςο τὸ εὔδαιμον, οἷον τ' ἦν ὀλιγωροῦντας [9] καὶ τροφῶν καὶ ποιῶν ἔργων τυγχάνειν τοῦ τέλους. ἐπεὶ δὲ ζωὴν δεῖ ἀντὶ ζωῆς ἀλλάξασθαι τῆς νῦν, διὰ λόγων καὶ ἔργων καθαρθέντας,

in Vit. Pythag. n. 39. An tangit tres praecipuas de ſummo bono Philoſophorum opiniones? Peripateticorum, Stoicorum & Epicureorum, quibus dogma Pythagoricum ſubiungit & exponit. οἱ περὶ τὸν Αριςοτέλη, τέλος ἀποδιδόασιν εἶναι, τὸ ζῆν κατ' ἀρετὴν apud *Clem: Alex:* Strom. II. p. 415. a quo non abit Zeno Stoicus ib. p. 416. τέλος ἡγεῖται τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν. de Epicuri εὐθυμίᾳ alibi dicitur. Sane cum illis philoſophis ſibi rem eſſe ſignificat ſupra I, 3.

6. Τὸν ὄντως ἑαυτὸν.] Sequentia produnt αὐτὸν legendum eſſe. Reisk. Mox ἄλλο deerat *Lipſienſi*, relicto tamen ſpatio vacuo. pro πρὸς *Bodl.* male εἰς.

7. Αὐτὸς δὲ ὁ ὄντως νοῦς.] Ita antea haec copulabantur, quae nunc primum fide *codicis Lipſ.* diſtinximus. Probabat quoque *Reiskius*, & adſcripſerat, *illud* Αὐτὸς *autem eſt mens eo nomine vere digna.*

8. Καθαρτικὸν ἐπέχοντα τρόπον ἡμῶν.] Iuſſu *Lipſ.* & *Meerm. cod.* comma poſui poſt ἡμῶν, quod prius ante eam vocem locabatur. pro τρόπον *Reisk.* conjiciebat τόπον. *Bodl.* habet τροπὴν. Mox *Lipſ.* ac *Meerm.* εἰ μὲν ἐν λόγων ἀναλ. pro συμπληρωτικὸν *Valent.* legendum videbatur συμπληρωτικά. Sed ſine cauſſa ſatis iuſta.

9. Καὶ τροφῶν.] Καὶ ποιῶν τροφῶν, καὶ ποιῶν ἔργων. *Penſi nil habentes, quidquid comedamus, & quidquid agamus.* ποιὸς *h. l. eſt quicunque qualiscunque.* Reisk.

τας, φέρε ποῖοι λόγοι καὶ τίνα ἔργα εἰς ταύτην ἡμᾶς καθίϛησιν, σκεψώμεθα.

§ 30. Ἆρ' οὖν [1] τὰ μὲν χωρίζοντα ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰ παθῶν, ἀνάγοντα δὲ πρὸς νοερὰν, καὶ ἀφάνταϛον, ἀπαθῆτε ζωὴν καθ' ὅσον οἷον τε, ταῦτα ἂν εἴη· [2] τὰ δ' ἐναντία, ἀλλότρια καὶ ἀποβολῆς ἄξια; καὶ μᾶλλον ὅσῳ τοῦ μὲν ἀφίϛησιν· πρὸς ὃ δὲ κατασπᾷ, οἶμαι ἀκόλουθον εἶναι συγχωρεῖν. ἐοίκαμεν γὰρ τοῖς εἰς ἀλλόφυλον [3] ἔθνος ἥκουσιν ἢ ἀπεληλυθόσιν, καὶ μὴ μόνον τῶν οἰκείων ἐξορίϛοις, ἀλλὰ καὶ, ἐκ τῆς ξένης, ἐμπλησθεῖσι [4] παθῶντε καὶ ἐθῶν καὶ νομίμων ἐκφύλων, καὶ πρὸς ταῦτα ῥοπὴν ἐσχηκόσιν. ὅνπερ οὖν τρό-

debemus: age quaenam rationes, & quaenam opera ad eam nos deducant, consideremus.

§ 30. Nonne ea quae ab expositis sensui rebus, earumque perturbationibus nos separant, ad intellectualemque & imaginationis expertem impatibilemque uitam attollunt, eiusmodi esse uiderentur? contraria uero aliena, & abiicienda, ac tanto quidem magis, quod ab illis cum auocent, ad ista nos illectant, ac detrahunt? Concedenda profecto haec esse existimo. Similes enim sumus hominibus qui in exteras nationes profecti non solum domesticis omnibus exturbati sint, uerum etiam ex regione externa perturbationibus, & consuetudinibus, & institutis peregrinis ita fuerint imbuti, at ad ea propensi admodum sint. Quemad-

1. Ἆρ' οὖν οὐ τὰ μ. χ.] Ita antea legebatur, sed *Valent.* οὐ sustulit. Veterem scripturam tuetur etiam *Meerm.* & *Lips.* qui tamen pro μὲν perperam habet με, sed antea ibi fuerat μὲν, litera enim ν a male feriata manu erat erasa. Mox pro αὐτὰ *cod. Bodlei.* αὐτὸ.

2. Τοῦ μὲν ἀφίϛησιν.] Suspicatus sum aliquid deesse, ideoque interposui νοῦ. VALENT. Eiicienda correctio Valentini. τοῦ bene habet, subauditur ἑνὸς πράγματος, *ab illa quidem re nos abducit.* πρὸς ὃ *ad hanc vero alteram nos detorquet & deprimit.* REISK. Suspicionem *Valent.* non invidemus, sed τοῦ Νοῦ μὲν textui non debuerat infarcire, locus pisce est sanior.

3. Ἔθνος ἥκουσιν ἢ ἀπελ.] In *cod. Lipsiensi* est ἔθνος ἢ ἑκοῦσιν ἀπελελυθόσι. eleganter & vere, & accipio quod ultro datum. sed satis id non est, alterum sententiae deest membrum, adde ἢ ἄκουσιν ἀναϛαθεῖσι. *qui ad alium populum aut ultro sua sponte se conferunt*, aut inviti transferuntur, *migrare jussi.* Posset quoque brevius sic emendari ἔθνος ἢ ἄκουσιν, ἢ ἑκοῦσιν ἀπεληλυθόσι. necesse semper est opponi inter se *voluntatem & necessitatem*, seu *coactionem.* REISK. Editio princeps eodem prorsus modo, quo *Lips.* quo cum facit *Meerm.* Secutus id *Fogeroll.* nisi quod ἢ post ἑκοῦσιν collocaverit. Vel ἡκοῦσιν verum est, vel forte ἑκοῦσιν quum mutatum esset in ἡκοῦσιν, inde factum est, ut istud ἢ in textum inreperet.

4. Παθῶντε καὶ ἐθῶν.] Solus *Valent.* habebat ἠθῶν, quod ideoque recipere ausus non fui, licet haud ignorem παθός & ἦθος saepius con-

admodum igitur si quis inde redire domum uellet non modo iter facere studeret, sed quo a suis admitteretur, daret operam quoque ut deponeret quicquid ab externis accepisset: eaque sibi in memoriam reuocaret, quae cum antea haberet fuerat oblitus, sine quibus admitti a domesticis nullo modo posset. simili modo etiam nos debemus si hinc ad ea quae uere nobis domestica ac propria sunt reuersuri sumus, ea omnia deponere, quae ex mortali natura contraximus, una cum affectu, quo ea prosequimur: ex quo etiam effecta descensio fuerat: beataeque & aeternae substantiae recordari ac summa ope niti ut ad ea quae colore & qualitate omni carent, redeamus: duabus usi meditationibus, una qua mate-

τρόπον ὁ ἐκεῖθεν εἰς τὰ οἰκεῖα μέλλων ἐπανήκειν, οὐ μόνον προθυμεῖται ὁδεύειν, ἀλλὰ καὶ ἵνα 5 παραδεχθῇ, μελετᾷ μὲν 6 ἀποτίθεσθαι πᾶν, ἔιτι προςέλαβεν, ἀλλόφυλον· ἐπαναμιμνήσκει δ' ἑαυτὸν, ὧν ἔχων ἐπελάθετο, ὧν ἄνευ παραδεχθῆναι οὐχ οἷόν τε πρὸς τῶν οἰκείων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡμᾶς δεῖ ἐντεῦθεν, εἴπερ πρὸς τὰ ὄντως οἰκεῖα μέλλοιμὲν ἐπανιέναι, ἃ μὲν ἐκ τῆς θνητῆς προςειλήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, δι' ἧς 7 ἡ κατάβασις γέγονεν, ἀναμνησθῆναι δὲ τῆς μακαρίας καὶ αἰωνίου οὐσίας, καὶ πρὸς τὸ ἀχρώματον καὶ ἄποιον σπεύδοντας ἐπανελθεῖν, δύο μελέτας ποιησαμένους·

coniungi, atque illud *perturbationes animi & adfectus*, hoc *indolem & mores* significare: qua de re *Periz:* ad *Aelian:* V. H. L. IV. c. 3. ἐ autem & ἡ in hac voce multisque aliis passim confundi solent.

5. Παραδεχθῇ.] Eadem forma statim παραδεχθῆναι, & infra L. IV. § 15. utroque in sermone frequens esse, ut huiusmodi vocabula passive adhibeantur, ecquis ignorat?

6. Ἀποτίθεσθαι πᾶν.] *Lips.* ἀποθέσθαι. Mox pro ἔχων *Reiskius* coniiciebat ἐκεῖ legendum esse, *quae ibi oblitus est. ibi* in solo peregrino. Deinde idem pro μέλλοιμεν mallet μέλλομεν.

7. Ἡ κατάβασις γέγονεν &c.] Loquitur de descensu animae, & reditu, sive adscensu. Vid: *Iamblich:* in Protrept. p. 12. & *Holsten:* de Vit: & Script. Pythagorae, ubi de hoc libro Abstin. verba facit. VALENT. Vide quam egregie haec ad religionem nostram referri possint. Nec omitte contendere dicta *S. Paulli* II ad Corinth IV, 18. & V, 1. Pulcre etiam *Plato* in Phaedr: p. 1222. τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτέ τις ὕμνησέ πω τῶν τῇδε ποιητὴς, οὔτέ ποθ' ὑμνήσει κατ' ἀξίαν . . . ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος, καὶ ἀναφὴς οὐσία ὄντως οὖσα ψυχῆς κυβερνήτῃ μόνῳ θεατῇ νῷ χρῆται. Quibus utitur *Procl.* in Plat. Theol L. IV. c. 10. p. 196. Ea autem quae de animae descensu & reditu Noster disserit, explicari debent e doctrina Pythagoreorum, quam secuti sunt Platonici, animam e caelo in corpora descendisse, eoque tandem redire, postquam variis purgationibus a terreno adfectu liberatae fuerint, uti e *Iamblich.* & aliis novimus. De illo animarum regressu Noster librum conscripsit, uti Plotinus contra de descensu animae in corpus. Vid: *Kuster.* ad *Iambl.* in Vit. Pyrh. num. 178. Ceterum pro ἄποιον in *cod. Lips.* erat ἀ-

νους· μίαν μὲν, καθ' ἣν πᾶν τὸ ὑλικὸν καὶ θνητὸν ἀποθησόμεθα. ἑτέραν δὲ, ὅπως ἐπανέλθωμεν καὶ περιγενώμεθα, ἐναντίως ἐπ' αὐτὰ ἀναβαίνοντες, [8] ἢ ταῦτα κατήλθομεν. νοεραὶ γὰρ ἦμεν καὶ ἐσμὲν ἔτι οὐσίαι, πάσης αἰσθήσεως καὶ ἀλογίας καθαρεύοντες· [9] συνεπλάκημεν δὲ τῷ αἰσθητῷ δι' ἀδυναμίας μὲν τῆς πρὸς τὸ νοητὸν ἡμῶν αἰωνίου συνουσίας, δυνάμεως δὲ ὡς πρὸς τὰ τῇδε λεγομένης. πᾶσαι γὰρ αἱ μετ' αἰσθήσεως καὶ μετὰ σώματος ἐνεργοῦσαι δυνάμεις, μὴ μενούσης ἐν νοητῷ τῆς ψυχῆς, [10] ἐβλάστησαν (ἐοικυῖαι κακώσει γῆς, ἢ [11] πυροῦ πολλάκις τὸ σπέρ-

teriale omne ac mortale abiiciamus altera, qua reditum faciamus, & ad illa contrario modo adſcendamus, quam ad haec deſcenderamus. intellectuales enim ſubſtantiae, eramus, & adhuc ſumus, purae ab omni ſenſu & irrationali natura. Coniuncti uero cum ſenſu fuimus ex impotentia aeternae noſtrae conſuetudinis cum intelligibili: & ex potentia quam ad ea quae hic ſunt, habebamus. Omnes etenim quae cum ſenſu & corpore operantur facultates & potentiae, anima noſtra in intelligibili non manente progerminarunt. Non ſecus atque ex prauitate terrae accidit, quae ſaepe cum tritici ſe-

ἄπει, pro ultima ſyllaba relicto ſpatio vacuo, unde *Reiskio* videbatur in illo codice, unde Lipſienſis tranſſcriptus eſt, fuiſſe ἄπειρον.

8. Ἢ ταῦτα κατήλθομεν.] *Lugd.* & *Cantabr. Edit.* volebant ἢ ἐπὶ ταῦτα. Solet autem apud Graecos & Latinos praepoſitio ſaepe in poſteriori ſede omitti. Nec tamen dubito, quin e *cod. Lipſ.* legendum ſit, ἢ ἐνταῦτα κατ: vel e *Meerm:* ἢ καὶ ἐνταῦτα κατ: Nam, ut bene advertebat etiam Cl. *Reiskius*, ἐνταῦτα verbum hac in re eſt proprium, de vita hac quam nunc inter homines in hoc terrarum orbe agimus, ut paullo poſt τῇδε.

9. Συνεπλάκημεν δὲ τῷ αἰσθητῷ.] Αἰσθητῷ deeſt in codice Lipſ. male. forte legendum, συνεπλάκη μὲν δὲ τῷ αἰσθητῷ καὶ ἀλόγῳ. Reisk.

10. Ἐβλάφθησαν.] in codice Lipſ. eſt ἐβλάστησαν, haud ſcio an vere. non diſplicet quidem, illo adſcito videtur locus ita conſtituendus eſſe, μὴ μένουσαι ἐν τῷ νοητῷ κακίαι τῆς ψυχῆς ἐξεβλάστησαν. verbum *progerminandi*, proferendi, protrudendi, velut gemmam e vite, videtur poſtulare ſequens ſimile de tritico ductum. Reisk.

Ἐβλάστησαν.] Omnes in hanc lectionem conſpirant *edit.* & *codd.* niſi quod ἐβλάσθησαν pro ἐβλάστησαν aliqui habeant. Unus *Valent.* dedit ἐβλάφθησαν, idque tam confidenter, ut, nihil licet monens, in textum adoptarit. Solent quidem voces ſaepius confundi, qua de re *Muret.* Var. Lect. III, 14. Sed hic quod dedimus, unice verum eſt. Metaphoricum loquendi hoc genus uſitatiſſimum eſt. *Plato* epiſt. VII. p. 1284. E. ἐξ ἧς πάντα κακὰ πᾶσιν ἐῤῥίζωται καὶ βλαστάνει. *Dion. Hal.* L. IX. p. 602. ἴασιν τῶν ἀναβλαστανόντων κακῶν ζητεῖν. Contra de virtute Theophr. apud *Plut.* in Agide p. 795. E. φυόμεναι αἱ ἀρεταὶ καὶ βλαστάνουσαι. De ſententia ipſa lege Fragment: Pythag: apud *Galaeum* in Op. Myth. Phyſ. & Eth. p. 738. ubi noſtra etiam metaph: τὰς μὲν οὖν ἀκρασίας ἐξεβλάστησαν ἄθεσμοι καὶ μέθαι καὶ φθοραὶ &c. Pro ἐν νοητῷ in *Lipſ.* erat. ἐννοητῶν.

11. Πυροῦ.] Forte πυρῶν aut πυροὺς. quo poſteriore admiſſo, erit τὸ σπέρμα per appoſitionem, quam appellant, additus. Reisk.

12.

semen admiserit auenas producit. Sic ex quadam animae prauitate id euenit, quae tamen substantiam eius irrationalis naturae procreatione minime corrupit, sed per eam mortalitati coniunxit & ad alienum e proprio detraxit.

σπέρμα δεξαμένη [12] αἴρας ἐγέννησεν.) διά τινα μοχθηρίαν τῆς ψυχῆς, οὐ φθειρούσης μὲν [13] τὴν αὐτὴν οὐσίαν τῇ τῆς ἀλογίας γενήσει, διὰ δὲ ταύτης πρὸς τὸ θνητὸν συναπτομένης, καὶ πρὸς τὸ ἀλλότριον ἐκ τοῦ οἰκείου καθελκομένης.

§ 31. Vnde si ad pristinum statum redire uelimus, primum pro uiribus studendum nobis est, ut a sensu & imaginatione, & ab ea quae ex his consequitur irrationali qualitate, & ipsius affectibus quatenus generationis necessitas patitur recedamus. deinde corrigenda ea sunt, quae ad intellectum spectant, pace & quiete ipsi conciliata ex bello quod cum rationis experte natura habet. ut non solum de intellectu & intelligibili audiamus, sed etiam quantum in nobis est, contemplatione eius fruentes, & in incorpoream naturam redacti, uere cum illo, & non

§ 31. Ὥστε καὶ μελετητέον, εἴπερ ἀναστρέφειν πρὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐσπουδάκαμεν, καθ' ὅσον δύναμις, αἰσθήσεως μὲν ἀφίστασθαι καὶ φαντασίας, τῆς τε ταύταις ἑπομένης ἀλογίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν παθῶν, καθόσον μὴ ἐπείγῃ ἡ [1] ἀνάγκη τῆς γενέσεως. διαρθρωτέον δὲ τὰ κατὰ τὸν νοῦν, εἰρήνην αὐτῷ καὶ ἡσυχίαν ἐκ τοῦ [2] τὴν ἀλογίαν πολέμου, παρασκευάζοντας· ἵνα μὴ μόνον ἀκούωμεν περὶ νοῦ καὶ τῶν νοητῶν, ἀλλὰ καὶ ὅση δύναμις, [3] ὦμεν ἀπολαύοντές τε αὐτοῦ τῆς θεωρίας, καὶ εἰς τὴν ἀσωματίαν καθιστάμενοι, καὶ ζῶντες μετ' ἀληθεί-

12. Αἴρας ἐγέννησεν.] Venusta methaphora, uti *parere* apud Latinos terra saepe dicitur. Noster infra L. IV, 17. eodem dicendi genere utitur. notum illud *Apost*: ad Hebr. VI, 7. γῆ τίκτουσα βοτάνην. Hinc fructus qui ad vitam pertinent, γεννήματα. τῶν δὲ πρὸς τὴν τροφὴν γεννημάτων οἶνον dicit *Diod. Sic.* V, 17. & quis nescit γέννημα ἀμπέλου in *Euang.* toties agitatum? ἀδοκίμως itaque *M. Thom*: ἐπὶ καρπῶν τινὲς τιθέασιν. ἀδοκίμως. ubi multa V. D. Αἴρα quid sit, explicat *Bod. a Stapel* ad *Theophr.* Hist. Plant. VIII, 7.

13. Τὴν αὐτὴν οὐσίαν.] Αὐτῆς restituebat *Valent.* quod etiam placuerat *Fogerollio*, sed contra aliorum consensum. Mox *Lips.* πρὸς τὸν συναπτομένης. male.

1. Ἀνάγκη τῆς γενέσεως.] Vid. ad §. 41.

2. Τὴν ἀλογίαν πολέμου.] Sunt haec certe vitiosa. *Valent.* & *Foger.* malebant τῆς ἀλογίας. Mihi cum *Reiskio* probabile est, ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἀλογίαν πολέμου ab auctore esse relictum.

3. Ὦμεν ἀπολαύοντες τ. κ. τ. θ.] Νοεροὶ [aut νοητοὶ] ὦμεν, ἀπολαύοντές τι αὐτοῦ τ. θ. REISK.

4.

θείας δι' ἐκεῖνον, ἀλλ' οὐ ψευδῶς μετὰ τῶν τοῖς σώμασι συμφύλων: [4] ἀπολυτέον ἄρα τοὺς πολλοὺς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα, προσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις. [5] γυμνοὶ δὲ καὶ ἀχίτωνες ἐπὶ τὸ ςάδιον ἀναβαίνωμεν, [6] ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς Ὀλύμπια ἀγωνισόμενοι. ἀρχὴ δὲ τὸ ἀποδύσασθαι, καὶ οὗ οὐκ ἄνευ τὸ ἀγωνίζεσθαι γένοιτο. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν, ἦν ἔξωθεν τῶν ἐνδυμάτων, τὰ δὲ ἔσωθεν, καὶ ἀπόδυσις, ἡ μὲν, διὰ τῶν φανερῶν, ἡ δὲ, διὰ τῶν ἀφανεςέρων. τὸ μὲν γὰρ [7] μὴ

non falſo cum iis quae corporibus cognata ſunt, uitam traducamus. Exuendi igitur multis tunicis ſumus, uiſibili hac & carnali, tum illis quibus intrinſecus induti fuimus, quae cutaneis ac pelliceis proxime ſuccedunt: ut ita expediti ac nudi ingredi ſtadium ualeamus Olympia animae decertaturi. Principium tamen eſt, ut exuamur, niſi enim id fecerimus, decertare non licet. Quia autem ex indumentis alia extrinſecus, alia intrinſecus iniecta nobis ſunt, duplex quoque exuendi nobis ratio ineunda eſt, tum per manifeſta, tum per occulta. non co-

4. Ἀπολυτέον ἄρα τοὺς &c.] Nolim prorſus damnare ἀπολυτέον, videtur tamen convenientius eſſe ἀποδυτέον; aut ἀποβλητέον. REISK. Malim ἀποδυτέον. id veſtimentis convenit, & a *Felic.* iisque quae ſequuntur firmatur. Ipſum loquendi genus perquam eſt elegans, & philoſophis ac ſacris etiam ſcriptoribus frequens. *Noſter* in Antr. Nymph. χιτὼν τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ, ubi confer. *Goenſius*, eruditae iuventutis floſculus. Hoc in loco plures χιτῶνας homini tribuit *Porphyr. exteriorem* ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, *interiores*, οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα &c. Quae ſignificant corpus noſtrum, eiusque adfectus ac pravos habitus. Noſter infra corpus adpellat τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, L. II. §. 46. *S. Iudas* χιτῶνα ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον dicit verſ. 23. ubi diligenter loquendi genus inluſtrant interpretes. Huc ergo pertinet illud Caſſiani, apud *Clem. Alex.* Strom. L. III. p. 466. D. χιτῶνας δὲ δερματίνους ἡγεῖται ὁ Κασσιανὸς τὰ σώματα· Nec minus adfectus pravique habitus χιτῶνες ſunt: Philone teſte, dicebant aliqui ſapientem omnium poſtremum exſuere τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα. apud *Stob.* Serm. 45. ἔσχατον τὸν τῆς δόξης χιτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῷ ἀποδυόμεθα· *Athen.* L. II. c. 15. Prorſus uti κενοδοξία ὁ χιτὼν τῆς ψυχῆς ἔσχατος, quam abiiciendam dicebant Brachmanes, apud *Orig.* Phil. c. 24. Eadem metaphora eadem in re *Tac. IV.* Hiſt. c. 6. *Etiam ſapientibus gloriae cupido noviſſima exſuitur.* Eleganter ergo de peccatis *Iuſt. Mart.* Dial. cum Tryphone p. 385. ῥυπαρὰ πάντα, ἃ ἠμφιέσμεθα κακὰ ἀπεδυσάμεθα. & paullo poſt ῥυπαρὰ ἱμάτια τουτέςι τὰς ἁμαρτίας.

5. Γυμνοὶ καὶ ἀχίτωνες.] *Lipſ.* ad h. l. adſcriptum erat, ſed atramento, quo reliqua, eodem, ab eadem manu: σῆ ὡς καὶ ὁ Θεολόγος φησί. ſignificat Gregor: Nazianzenum. REISK. Pergit in loquendi genere, quod Chriſtianis uſitatiſſimum norat. Diceres fere ante oculos habuiſſe illa, quae apud *Paull:* I. ad Corinth. 9. ad Hebr. XII, 1. aliisque in locis leguntur. Idem quod *Lipſ.* Scholion *Meerm.* adpoſuit. Mox poſterius ἐπὶ e repetitione ortum videtur.

6. Ἐπὶ τὰ τῆς.] Ἐπὶ abeſſe malim & mox καὶ οὗ ἂν ἄνευ. REISK.

7. Μὴ φαγεῖν φ.] Forte μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ λα-

comedere enim, aut datas pecunias non accipere manifeſtum, foriſque expoſitum eſt: occultum uero ac reconditum, non appetere. Qua propter una cum operibus etiam ab affectione abſiſtendum eſt, qua erga ipſa ferimur. Quid enim prodeſt, ſi ab operibus recedentes, cauſſis ex quibus opera prodeunt, affixi inhaereamus?

§ 32. Receſſus autem is fieri & uiolentia adhibita poteſt, & perſuaſione ac ratione dum tabefiunt paulatim affectus, atque ut quiſpiam diceret, obliuioni mandantur, & emoriuntur. Quae quidem optima etiam receſſio eſt quippe quae efficiat, ut nihil ea in parte adhaereat, unde facta auulſio eſt. Quod enim uiolentia eſt auulſum etiam in ſenſibilibus his rebus, ſemper uel particulam aliquam, uel ueſtigium a-

μὴ φαγεῖν φέρε, ἢ μὴ λαβεῖν διδόμενα χρήματα, τῶν φανερῶν ἦν καὶ ἐκκείμενον. τὸ δὲ μηδὲ [8] ἐπιθυμεῖν, τῶν ἀφανεςέρων. ὥςτε μετὰ τῶν ἔργων ἀποςατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προςπαθείας καὶ τοῦ πάθους. τί γὰρ καὶ ὄφελος τῶν ἔργων ἀφιςάμενον ταῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, [9] προςηλῶσθαι;

§ 32. Ἡ δ' ἀπόςασις γένοιτο μὲν ἂν καὶ μετὰ βίας, γένοιτο δ' ἂν καὶ πειθοῖ, καὶ κατὰ λόγον, διὰ μαράνσεως, καὶ, ὡς ἄν τις εἴποι, λήθης αὐτῶν, καὶ θανάτου· ἢ δὴ καὶ ἀρίςη ἐτύγχανεν οὖσα ἀπόςασις, [1] οὐχ ἧττα οὗ ἀπεσπάσθη. φέρει γοῦν τι κἂν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ ἀποσπασθὲν βίᾳ, ἢ μέρος, ἢ ἴχνος τῆς ἀποσπάσε-

λαβεῖν διδ. χρ. Reisk. Pro ἢ *Lipſ.* ἃ. & dein *Bodl.* ἐκκειμένων pro ἐκκείμενον. non male.

8. Ἐπιθυμεῖν, τῶν. α.] Hoc etiam praeceptum Sacris noſtris egregie reſpondet. Lege quae optimi interpr. ad *Matth.* Euang. c. V, 28. notarunt. Mihi in re nota prolixiori eſſe non licet.

9. Προσηλῶσθαι.] Quia ὡς ἧλος ψυχῆς πρὸς τὰ σώματα ἐτύγχανεν ἡ αἴσθησις, ut dicitur infra §. 38. hinc venuſta metaphora προσηλοῦσθαι eo ſenſu ſaepius apud Noſtrum § 57. &c. *Plat.* in Phaed. p. 63. A. ἑκάςη ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ. Eodem loquendi genere utitur *Iambl.* in Vit: Pyth: 32. Platonem reſpiciens, ut ibi iam vidit *Kuſt.* Iterum *Iambl.* de Myſt: Sect: II, 6. καὶ παθῶν πληροῖ προσηλούντων τοὺς θεωροῦντας τοῖς σώμασι. Similis elegantia in illis *Clem. Alex.* Strom. L. II. p. 407. A. ἑκάςη ἡδονή τε καὶ λύπη προσπασσαλοῖ τῷ σώματι τὴν ψυχήν: quae Platoni etiam ſunt adfinia.

1. Οὐχ ἧττα οὗ ἀπεσπάσθη.] In *Cod. Lipſ.* eſt οὐχ ἧτται. videtur legendum eſſe οὐ χείτει οὗ ἀπεσπάσθη. *non deſiderio aut defectu eius rei, a qua inviti avellamur.* Vel potius οὐχ' ἡ ἡττᾶται οὗ ἀπεσπάσθη. non ea derelictio rei amatae, cum animus ab ea ſe patitur quam aegerrime avelli & eius deſiderium ferre nequit. Reisk. οὐ χῆττα *Meerm.* unde ego literarum ductum ſequens coniiciebam οὐ χῆτος (vel χητεία) οὗ ἀπεσπ· χῆτος *privatio. Suid.* χήτει. ςερήσει. Lexicographi & Clar: *Boſ:* Obſ: Crit: c. 50. pro hac voce adducunt locum Plutarchi, ſed re vera eſt *Platonis* in Phaedr: p. 1217. C. Ingenioſa eſt coniectura Clar: *Abreſch.* καὶ οὐχ ἧπται οὗ --- vel οὐχ ἧπταί τε οὗ. Poſſet etiam οὐχ ἡ-

σεως· εἰσῆλθεν δὲ κατὰ τὸ συνεχῶς ἀμελέτητον. τὴν δ' ἀμελετησίαν παρέχει [2] ἡ μετὰ τῆς πρὸς τὰ νοητὰ διαρκοῦς φροντίδος ἀποχὴ, τῶν τὰ πάθη ἐγειρόντων αἰσθημάτων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐκ τῶν τροφῶν ἐγγίνεται.

§ 33. Ἀφεκτέον ἄρα οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων, καὶ τροφῶν τινῶν, ὅσαι τὸ παθητικὸν ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἐγείρειν [1] ἐπεφύκεισαν. σκεπτέον δέ τι καὶ τῇδε.

[2] Δύο πηγαὶ ἀνεῖνται πρὸς δεσμὸν τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα. ἐξ ὧν, ὥσπερ θανασίμων πομάτων, ἐμπιμπλαμένη, ἐν λήθῃ τῶν οἰκείων γίγνεται θεαμάτων, ἡδονή τε καὶ λύπη· ὧν παρασκευαστικὴ μὲν ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀντίληψις, αἵτε συνομαρτοῦσαι ταῖς αἰσθήσεσι [3] φαντασίαι τε δόξαι καὶ μνῆμαι, ἐκ δὲ τούτων

auulſionis ſecum ferre conſuenit. Illa autem uoluntaria ſeparatio ex aſſidua affectuum incuria & inexercitatione exſiſtit. incuriam autem hanc illud praeſtat, ſi una cum aſſiduae rerum intelligibilium cogitatione ab indumentis abſtineamus, quae perturbationes in nobis excitant: inter quae illa etiam ſunt, quae ad uictum ſpectant.

§ 33. Nobis igitur non minus quam ab aliis, a cibis quibusdam abſtinendum eſt, qui ea natura ſunt, ut affectuoſam animae noſtrae uim incitent. Qua de re conſiderandum in hunc modum eſt. Duo fontes hinc ad uinculum animae fluunt, ex quibus ipſa quaſi lethali potione repleta in propriarum contemplationum obliuionem inducitur, uoluptas uidelicet, & dolor: quos quidem tum ſenſus, quaeque ſenſu fit perceptio, tum quae ſenſum conſequuntur imaginationes & opiniones, & memoriae praeparant: ex quibus

ἧττάι τι. in *Flor:* nempe & *Lugdun:* legebatur οὐχ ἧτται οὗ ἀπεσ. Diſtinguendum forte ἐτύγχανεν. οὖσα ἀπόςασις, veri nominis ἀπόςασις, οὐχ ἡ. οὗ ἀπ. Statim τι delet *Meerm.* & dein pro ἀποσπάσεως legit ἀποςάσεως.

2. Ἡ μετὰ τῆς πρὸς τὰ ν. δ.] E lectione *codicis Lipſienſis* efficiam ἡ μέγα πρὸς τὰς νοητὰς διαρκοῦσα φροντίδας ἀποχὴ τῶν τ. π. ubi μέγα idem eſt atque μεγάλως. *magnum & multum proficiens, vel potens ad curas rerum immortalium praeſidium eſt continentia a ſenſibus.* Reisk. Mox ἐκ ante τῶν τρ. deeſt *Lipſ.* & pro ἐγγίνεται *Bodlei.* γίγνεται.

1. Ἐπεφύκεισαν.] Editor *Lugdun:* quo cum conſentit *cod. Lipſ.* & *Meerm.* ἐπεφύκεσαν. Paullo ante *Abreſch.* malebat ἄλλων, ἢ καὶ τρ.

2. Δύο πηγαὶ ἀν. &c.] Sumſiſſe videtur e Platone, qui de voluptate & dolore loquens L. I. Leg. p. 776. F. δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν. ὧν ὁ μὲν ἀρυττόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ &c. Adſcriptum erat in margine *Lipſ.* & *Meerm.* σῆ τίνες αἱ δύο πηγαὶ ἐξ ὧν ὥσπερ πιοῦσα ἡ ψυχὴ ἑαυτῆς ἐπιλανθάνεται.

3. Φαντασίαι τε δ. κ. μ.] Recte *Lipſ.* ac *Meerm.* φαντασίαι τε καὶ δόξαι. niſi forte ſedem mutaverit, ac fuerit φαντασίαι, δόξαι τε

bus excitati affectus, omnisque irrationalis uis craſſior affecta animam deorſum trahunt, & a proprio amore erga id quod eſt prorſus auertunt. Ab his igitur pro uiribus recedendum eſt. Receſſio autem affectibus qui ex ſenſibus & irrationali ui exiſtunt, excluſis procuranda eſt. Senſus autem ex iis fiunt, quae uel uidentur, uel audiuntur, uel quae guſtatu, aut olfactu, aut tactu percipiuntur. ſenſus enim quaſi metropolis quaedam alienigenae affectuum coloniae in nobis extitit. Ecce enim per ſingulos ſenſus inſpice, quantum perturbationum fomentum in nos

των ἐγειρόμενα τὰ πάθη, καὶ πᾶσα ἡ [4] ἀλογία παχυνομένη, κατάγει τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ οἰκείου περὶ τὸ ὂν ἀποςρέφει ἔρωτος. ἀποςατέον ἄρα εἰς δύναμιν τούτων. [5] αἱ δὲ ἀποςάσεις διὰ τῶν ἐκκλίσεων τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις παθῶν, καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλογίας. [6] αἱ δὲ αἰσθήσεις ἢ διὰ τῶν ὁρατῶν, ἢ τῶν ἀκουςῶν, ἢ γευςῶν, ἢ ὀσφραντῶν, ἢ ἁπτῶν. [7] οἷον γὰρ μητρόπολις ἡ αἴσθησις ἦν τῆς ἐν ἡμῖν ἐκφύλου τῶν παθῶν ἀποικίας. φέρε γὰρ, ἴδε καθ' ἑκάςην ὅσον τὸ [8] ὑπέκκαυμα εἰσρεῖ τῶν παθῶν εἰς

τε καὶ μν. Scimus enim Graecos ſubinde alteri coniungendorum particulam τε ſubiicere, uti *Paull.* I. ad Corinth. I, 30. quo in loco ideoque vocem σοφία ad Dominum Chriſtum, cum Clar: *Boſſio* Obſ: Crit: I, 1. referre, neceſſe non videtur.

4. Ἀλογία παχυνομένη.] Παχύνειν eleganter ad animum transfertur. Ἐμψύχων βρώσεις τὸν νοῦν παχύνειν dicuntur *Philoſtr:* Vit: Apoll: I, 8. Hinc παχεῖς homines ſtupidi, ἀνόητοι, uti e *Suida* aliisque notum. Multa huius generis habent V. D. ad illa *Matth.* XIII, 15. ἐπαχύνθη ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου. Noſter infra δεσμὸν παχύνειν dicit § 38. Hinc ſumſerunt veteres Theologi. Ἡ ἁμαρτάνουσα ψυχὴ παχύνεται, ἡ δὲ ἀρετὴ λεπτύνει. *Orig:* Select: in Pſalm: p. 699. ubi Vid: Comment: Latini ſic *pingue ingenium* & ſimilia dicunt.

5. Αἱ δὲ ἀποςάσεις διὰ τῶν ἐκκλ.] *Lipſ.* & *Meerm.* ἐκκλείσεων. *declinationem cum ratione* εὔλογον ἔκκλισιν vocat *Diog: Laërt:* VII, 116. Non omitte cum his contendere pulcrum locum *Max. Tyr.* Diſſert. XVII, 7. nam nimis prolixus eſt, ut adſcribam.

6. Αἱ δὲ αἰσθήσεις &c.] Haec & ſequentia reſpicit *Hieron:* adv: Iovin: L. II, 8. *Per quinque ſenſus, quaſi per quasdam feneſtras, vitiorum ad animam introitus eſt. non poteſt ante metropolis & arx mentis capi, niſi per portas eius irruerit hoſtilis exercitus. Horum perturbationibus anima praegravatur. & capitur adſpectu, auditu, odoratu, ſapore, tactu. Si circenſibus quiſpiam delectatur, ſi athletarum certamine, ſi mobilitate hiſtrionum, ſi formis mulierum* &c. Pro ὀσφραντῶν in *Lipſ.* eſt ὀσφραντικῶν.

7. Οἷον γὰρ μητρόπολις &c.] Pulcrum comparandi genus. Sic hiſtoriam τῆς φιλοσοφίας μητρόπολιν, ob praecepta vitae quae inde, tanquam e metropoli coloniae, prodeunt, apud *Diod. Sic.* L. I, 2. ubi multa alia *Weſſeling.* Similis elegantiae eſt iſtud Diogenis, qui φιλαργυρίαν εἶπε μητρόπολιν πάντων κακῶν, apud *Laërt.* in vita eius. quo cum contendere ſolent optimi interpretes dictum *Paulli I.* ad Tim. VI, 10. Eadem φιλαργυρία eleganter ἀκρόπολις τῆς κακίας *Clem. Alex.* Paedag. II, 3. Et Strom. VII. p. 718. μητρόπολις κακίας ἡδονή. πλεονεξία μητρόπολις κακῶν, *Pallad.* de Vit. Ioan. Chryſ. p. 45.

8. Ὑπέκκαυμα εἰσρεῖ τ. π.] Similiter Greg: Naz: Orat: XVIII. τῶν παθῶν ὑπεκκαύματα. & ὑπέκκαυμα ἐπιθυμίας *Clem. Alex.* Strom. L. II.

εἰς ἡμᾶς. τοῦτο μὲν ἐκ τῆς κατὰ τὰς θέας [9] ἵππων τε ἁμίλλης καὶ ἀθλητῶν ἢ τῶν [10] ἐκλελυγισμένων ὀρχήσεων. τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς πρὸς τὸ θῆλυ. αἵ δέλεαρ τοῦ ἀλογίςου, παντοίαις ἐπιθέτοις παγίσι χειροῦνται τὸ ἄλογον.

§ 34. Κατὰ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα [1] ἐκβακχευομένη ὑπὸ τῆς ἀλογίας ἀναπηδᾷν τε [2] ποιεῖ καὶ ἐκβοᾷν καὶ κεκραγέναι, τῆς ἔξω ταραχῆς ἀπὸ τῆς ἔνδον ἐκκαιομένης, ἣν ἀνῆψεν ἡ αἴσθησις. [3] αἱ δὲ διὰ τῶν ἀκοῶν ἐμπαθεῖς οὖσαι κινήσεις, ἔκτε ποιῶν ψόφων, καὶ ἤχων, αἰσχροῤῥημοσύνης τε καὶ λοιδορίας, [4] ὡς τοὺς μὲν πολλοὺς τέλεον τοῦ λο-

nos influat: partim ex certaminis equorum & athletarum, aut lasciuarum saltationum spectatione: partim ex foeminae contemplatione: quae escam irrationali facultati exhibentes eam uariis iniectis laqueis undequaque inuadunt, ac subiugant.

§ 34. Omnibus enim his ob rationis expertem uim debacchans anima facit, ut exiliant, ut clament, ut uociferentur homines, dum externa turbatio inflammatur ab interna; quam sensus incenderat. Quae uero per auditum accidunt ex quibusdam clamoribus, & sonis turpiloquii, & convicii adeo turbulentae agitationes sunt, ut plerique quasi penitus e ratione exces-

II. p. 406. B. Vid: *Kust*: ad *Suid:* in V. pro εἰσρεῖ male *Lips.* εἰρεῖν.

9. Ἵππων τε ἁμίλλης.] Ludi equestres dicuntur simpliciter ἅμιλλαι, vel ἅμιλλαι ἵππων seu ἱππικαί. Conf: *Spanhem:* ad *Iulian:* Orat: p. 257. quem iam laudatum video *Wolfio* ad *Liban:* Epist: 648.

10. Ἐκλελυγισμένων ὀρχήσεων.] Λυγίζειν in palaestra proprie dicebatur, qui ictus adversarii caput aliamve corporis partem subito inflectendo eludebat. Hinc notare coepit corpus frangere in molles quoscunque motus, quod saltantium artibus, quae olim athleticarum pars erant, proprium est. λυγιςικὸς ὀρχηςὴς apud *Polluc: IV.* Segm: 97. Vid: *Kuhn:* ad Eumd: L. VI, 27. Et *Spanhem:* ad *Arist:* Ran. 787. Eleganter Greg: Nazianz: ςηλιτ. II. p. 107. Ἀναλάβωμεν ψαλμῳδίαν ἀντὶ τῶν αἰσχρῶν λυγισμάτων τε καὶ ᾀσμάτων. ubi Schol: λυγίζεσθαί ἐςι, τὸ τεχνικῶς ὀρχεῖσθαι καὶ θρύπτεσθαι. A flectendo & torquendo transiit in significatum *cruciandi.* Vid: infra IV, 13. Adscriptum erat *Lips.* καταδρομὴ τῶν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἡμῖν ἐγγινομένων αἰσθημάτων. & sic etiam *Meerm.*

1. Ἐκβακχευομένη.] Scilicet ἡ ψυχή. quod haud scio an sit addendum, cum longo ante intervallo praecesserit.

2. Ποιεῖ καὶ ἐκβοᾷν καὶ κεκρ.] Ita postquam ventris libidinem & Veneris voluptatem amputandam dixerat *Max. Tyr.* pergit, Diss. IV, 8. μέχρι δὲ ταῦτα τῷ συζῇ, καὶ συντρέφεται, καὶ πρὸς αὐτὰ τῇ θεραπείᾳ νένευκεν, ἀνάγκη τὰς ἐκείνων ὀρέξεις κρατεῖν, καὶ βοᾷν τὴν ψυχὴν τὰς ἐκείνων φωνάς. ubi Vid: *Markl.* Nostri non oblitum. Iungit duo illa etiam *Athen.* L. XIII. p. 601. B. Καὶ ὁ Ῥηγῖνος βοᾷ καὶ κέκραγεν. *Euseb*: P. E. p. 91. A. ἀληθὴς λόγος βοᾷ καὶ κέκραγε. Mox *Flor.* & *Lips.* ἐκκαομένης.

3. Αἱ δὲ διὰ τῶν ἀκοῶν. *Hieron:* loco paullo ante laud. *Rursus auditus vario organorum cantu, & vocum inflexionibus delenitur, & carmine poëtarum & comoediarum, mimorumque urbanitatibus & strophis, quidquid per aures introiens, virilitatem mentis effeminat.*

4. Ὡς τοὺς μὲν πολλοὺς &c.] Ὡς videtur de-

ceſſerint, furentes ferantur: alii contra effoeminati omnibus modis immutentur. Suffimentorum autem uſus, aut odorati flatus, qui amores ſui amatoribus uenditant, quantum irrationalem in anima uim ſaginent nemo eſt qui neſciat. Nam de turbationibus quae guſtatu admittuntur, quid dicere quiſpiam poſſet? Praeſertim cum inde duplex uinculum innectatur, alterum, quod ex guſtatione ab affectibus inpinguatur: alterum, quod ex alienorum corporum repletione graue ac ualidum redditur. Venena enim, ut quidam

λογισμοῦ ἐκδεδυκότος φέρεσθαι ποιοῦν [5] οἰστρουμένους, τοὺς δ' αὖ θηλυνομένους, παντοίας ςροφὰς ἑλίττεσθαι. [6] θυμιαμάτων δὲ χρίσεις ἢ δυσώδεις πνοιαὶ, αἵτε τοὺς αὐτῶν ἔρωτας τοῖς ἐραςαῖς ἐμπορευόμεναι, τίνα λελήθασιν, [7] ὅσην τῆς ψυχῆς τὴν ἀλογίαν πιαίνουσι; περὶ γὰρ τῶν διὰ τῆς γεύσεως, τί ἄν τις καὶ εἴποι παθημάτων, διπλοῦ μάλις' ἐνταῦθα τοῦ δεσμοῦ συμπλεκομένου· τοῦ μὲν, ὃν ἐκ τῆς γεύσεως τὰ πάθη πιαίνει· τοῦ δὲ, ὃν ἐκ τῆς ἐμφορήσεως τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων βαρύντε καὶ δυνατὸν ἐργαζόμεθα· φάρμακα γὰρ, [8] ὥς που τὶς

H

deléndum. forte τέλεον τὸν λογισμὸν (vel τοὺς λογισμοὺς) ἐκδεδυκότας φέρεσθαι ποιοῦσιν οἰςρουμένους. REISK.

5. Οἰςρουμένους.] Ita prius legebatur φέρεσθαι ποιοῦν οἰςρουμένους. Gallicus interpres ad marginem libri annotarat λοιπὸν. ego οἷον. utrumque in textum irrepſit. Poſterius autem ego verius judico. VALENT. Mihi ὡς ---- ποιεῖν, vel ὡς ---- ποιοῦσιν legendum videtur. αἱ δὲ διὰ τῶν ἀκοῶν ἐμπαθεῖς ---- tales ſunt, ὡς ποιεῖν οἰςρουμένους φέρεσθαι &c. Vel ὡς ποιοῦσιν &c. τίνα λελήθασιν; quae e ſequentibus huc etiam referri poſſunt. Lene ſane eſt remedium.

6. Θυμιαμάτων δὲ χρίσεις ἢ δ. π.] Forſan θυμ. ἢ χρίσεων δυσ. Hoc εὐώδεις erat conjectura Gallici interpretis, & omitti debuit. Putavi enim non opus eſſe, ut mutaretur δυσ. ſed ferri poſſe θυμ. ἢ χ. δυσ. πνοιαί. VALENT. Forte θυμιαμάτων δὲ χρήσεις ἡδυσώδεις, πνοιαίτε τοὺς αὐτῶν ἔρωτας ---- rarum quidem eſt vocabulum ἡδυσώδης pro ἡδύοσμος, & rara conſtructio χρήσεις ἡδυσώδεις θυμιαμάτων pro χρήσεις θυμιαμάτων ἡδυωδέων. videtur tamen Porphyrius ea uſus dictione, quam illa ferebat aetas, dura, affectata, ſaepe monſtroſa, id, quod poſuimus, dediſſe. REISK. *Hieron: II.* adv: Iovin: 8. *odoris autem ſuavitas, & diverſa thymiamata, & amomum, & cyphi, oenanthe, muſcus, & peregrini muris pellicula, quod diſſolutis & amatoribus conveniat, nemo niſi diſſolutus negat.* Quem εὐώδεις πν. legiſſe ſuſpiceris. Pro χρίσεις reſtituendum χρήσεις Doct: *Abreſchio* merito (idque prima manus in *Meerm.* dederat) videbatur, & mox αἵ vel αἵ γε.

7. Ὅσην ἀλογίαν πιαίνουσι.] Ita reſtitui. neſcio enim qua auctoritate fretus *Valent.* ὅσον ediderit. Omnes conſentiunt in ὅσην. Eleganter autem πιαίνειν ἀλογίαν dixit, uti πιαίνειν δεσμὸν, πάθη & ſimilia familiares Philoſophis ſunt locutiones. πιαίνειν τὸν τῆς ψυχῆς δεσμὸν *Iulian:* Orat: VI. p. 198. quod δεσμὸν παχύνειν dicit Noſter § 38. de qua voce ſupra.

8. Ὥς που τὶς ἰατρῶν ἔ.] Pertinet huc etiam dictum Antiphanis, Medici Delii, vel hanc

τὶς τῶν ἰατρῶν ἔφη, οὐ μόνα τὰ σκευαστὰ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἡμέραν εἰς τροφὴν παραλαμβανόμενα, σιτία τε καὶ ποτὰ, καὶ πολὺ μᾶλλον τὸ θανάσιμον ἐκ τούτων τῇ ψυχῇ ἀναδίδοται, ἢ ἐκ τῶν φαρμακειῶν εἰς διάλυσιν τοῦ σώματος κατασκευάζεται. αἱ δὲ ἁφαὶ, μόνον οὐ σωματοῦσαι τὴν ψυχὴν [9] καὶ εἰς ἀνάρθρους ψόφους, οἷα δὴ σῶμα, πολλάκις ἐμπίπτειν ἠρέθισαν. ἐξ ὧν αἱ μνῆμαι καὶ αἱ φαντασίαι, αἵτε δόξαι ἀθροιζόμεναι [10] ἑσμὸν τῶν παθῶν ἐγείρουσαι, φόβων, ἐπιθυμιῶν, ὀργῶν, [11] ἐρώτων, φίλτρων, λυπῶν, ζήλων, μεριμνῶν, νοσημάτων, τῶν ὁμοίων παθῶν πλήρη ἀπέδειξαν.

§. 35. Διὸ πολὺς μὲν ὁ ἀγὼν, τούτων καθαρεῦσαι, πολὺς δὲ [1] ὁ πόνος ἀπαλλαγῆναι αὐτῶν τῆς μελέτης, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν,

dam medicus dixit, non sola ea sunt, quae a medicina conficiuntur: Sed esculenta etiam & potulenta, quae quotidie in alimentum sumi consueuerunt: ex quibus letifera uis magis in animam diffunditur, quam ex uenenis pernicies ad dissolutionem corporis inferatur. iam uero tactus animam fere corpoream reddentes saepe efficiunt, ut in inarticulatos sonos, quasi iam corpus euadat. Ex quibus quidem omnibus memoriae, imaginationes, & opiniones collectae innumero perturbationum grege concitato, timorum, cupiditatum, irarum, amorum, illecebrarum, dolorum, aemulationum, solicitudinum, atque huiusmodi perturbationum morbis animam replent.

§ 35. Atque iccirco ab his expurgari difficile est: magnusque admodum labor est suscipiendus, si ab horum meditatione uolumus liberari, cum die no-

hanc unam esse morborum caussam τῶν ἐδεσμάτων τὴν πολυειδίαν, apud *Clem. Alex.* Paedag. L. II. p. 140. B.

9. Καὶ εἰς ἀνάρθρους ψόφους] Locum hunc non intelligo. est enim obscurum, quinam illi sint inarticulati soni, in quos tactus incurrat. aut si ἐκπίπτειν malumus, evehatur & impingatur, ut navis in scopulos. Reisk. Strepitus & tumultus intelligo, in quos per sensum istum anima incidit. Respicit haec *Hieron: II.* adv: Iovin: 8. *Tactus autem alienorum corporum, & feminarum ardentior appetitus, vicinus insaniae est. Ob hunc sensum cupimus, irascimur, gestimus, invidemus, aemulamur, solliciti sumus . . . maxime cum tactus depingat sibi etiam praeteritas voluptates, & recordatione cogat animam compati, & quodammodo exercere quod non agit.* *Lips.* δὲ ante ἁφαὶ non habet. Male *Meerm.* εἰς ἄρθρους.

10. Ἑσμὸν τῶν παθῶν.] Infra L. II, 62. ἑσμὸν κακῶν dicit. *Hesych:* ἑσμὸς. πλῆθος. ubi multa huius generis Viri Docti.

11. Ἐρώτων, φίλτρων.] Infra L. II, 42. ἐρωτικὰ & φίλτρα etiam iunguntur. φίλτρον modo de pharmaco amoris caussa dato, modo etiam de amore coniugali, vel qui erga liberos exseritur, adhiberi solet. Res nota. vide tantum *Wolf:* ad *Liban:* Ep. 76. Perperam *Meerm.* φόβον, ἐπιθ.

1. Ὁ πόνος ἀπαλλαγῆναι.] *Lips.* πόνος ἄπονος ἀπαλλαγῆναι, e correctione, nam antea exara-

noctuque neceſſaria nos ſenſuum coniunctio ubique comitetur. Vnde quanta in nobis facultas eſt, procul ab huiuscemodi locis eſt abeundum, in quibus etiam inuitus in multitudinem incidat, neceſſe eſt. cauendaque in primis pugna quae ex horum experientia exoritur, & ſi uis, etiam uictoria: amplectendaque inexercitatio, quae ab inexperientia exiſtit.

ραν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀναγκαίας συμπλοκῆς ἡμῖν παρούσης. ὅθεν ὅση δύναμις, ἀποςατέον τῶν τοίουτων χωρίων, ἐν οἷς καὶ μὴ βουλόμενόν ἐςι περιπίπτειν [2] τῷ πλήθει· καὶ εὐλαβητέον τὴν ἐκ τῆς πείρας μάχην, καὶ εἰ βούλει καὶ νίκην καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπειρίας ἀγυμνασίαν.

§ 36. Sic etenim audimus ueterum famam ante uirorum, Pythagoreorum, & ſapientum: quorum alii deſerta maxime loca ſibi ad habitandum deligebant: alii in urbibus quidem, ſed in templis tamen & fanis uitam traducebant, ad quae turbae omnis aditus praecludebatur. Plato uero habitare Academiam uoluit, quae praeterquam quod loco

§ 36. [1] Οὕτω γὰρ καὶ τῶν πρόσθεν ἀκούομεν κλέα ἀνδρῶν, Πυθαγορείωντε καὶ σοφῶν· ὧν οἱ μὲν, τὰ ἐρημότατα χωρία κατῴκουν· οἱ δὲ καὶ τῶν πόλεων τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἄλση, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα ἀπελήλαται τύρβη. Πλάτων δὲ τὴν Ἀκαδημίαν οἰκεῖν εἵλετο, οὐ μόνον ἔρημον [2] καὶ

rata erat media vox ἀπόνως. quod ſit tolerabilius, neque tamen neceſſarium. REISK. dein *Meerm.* καθ' ἡμέρων.

2. Τῷ πλήθει.] Forte τῷ πάθει id quod non modo res ipſa ſubiicit, ſed etiam confirmat ſcholium marginale, argumentum loci complectens & memoriae proponens, rubrica in margine *cod. Lipſ.* ſcriptum ὅτι δεῖ. ἀφίςασθαι τῶν χωρίων, ἀφ' ὧν πάθεσι περιπίπτομεν. REISK. Vulgatum munit ſequens §. καταδ. αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους οὐκ ἀλλ. Male *Meerm.* paullo ante ἀποςατέων.

1. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν &c.] Pergit Noſtrum ſequi *Hieron:* l. I. c. 9. *His igitur rationibus invitati multi philoſophorum, reliquerunt frequentias urbium, & hortulos ſuburbanos . . . Nam & Pythagoraei huiuscemodi frequentiam declinantes, in ſolitudine & deſertis locis habitare conſueverunt. Platonici quoque & Stoici in templorum lucis & porticibus verſabantur . . . Sed & ipſe Plato, ut poſſet vacare philoſophiae, elegit Academiam villam ab urbe procul, non ſolum deſertam, ſed & peſtilentem. Quosdam legimus effodiſſe ſibi oculos &c.* Pro οὕτω *Meerm.* οὕτως.

2. Καὶ πόῤῥω τοῦ ἄςεως.] Locus hic ſatis eſt difficilis. Legebatur κ. π. τῆς ἄςεως, correximus autem τοῦ e *cod. Lipſ.* & *Meerm.* Hoc quidem leve, & ſcripturae compendio donandum. Sed quomodo Academiam πόῤῥω τοῦ ἄςεως dicere potuit? quae ἐγγυτάτω recte *Pauſ.* in Attic. p. 55. omniumque conſenſu aliquot tantum paſſuum ſpatia ab urbe erat ſeiuncta. Vidit hanc difficultatem *Meurſ.* qui ideoque in Ceram: c. 20. reſcribit καὶ πρὸ τοῦ ἄςεος, ut apud *Etymol:* M. auctorem legitur. Et ſic etiam *Markl:* ad *Max: Tyr:* Diſſ: V. p. 661. Tum vero oportet errorem hunc aliquot iam ſecula auctorem noſtrum ob-

καὶ πόῤῥω, τοῦ ἄςεως χωρίον, ἀλλὰ καὶ, ὥς φασιν, 3 ἐπίνοσον. ἄλλοι δὲ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἐφείσαντο, πόθῳ τῆς ἔνδον ἀπερισπάςου θεωρίας. εἰδέ τις οἴεται συνανθρωπεύων καὶ ἐμπιπλὰς τὰς αἰσθήσεις τῶν κατ᾽ αὐτὰς παθῶν, αὐτὸς μένειν ἀπαθὴς, λέληθεν αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτῷ πειθομένους ἀπατῶν, ἀγνοῶντε ὡς 4 πολὺ τῶν παθῶν καταδεδούλωται αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους, οὐκ ἀλλοτριώσει. οὐ γὰρ δὴ μάτην, οὐδὲ 5 τῆς φύσεως καταψευδομένης, τῶν φιλοσόφων ἔλεγεν ὁ φάς. 6 οὗτοι δέ που ἐκ

co erat deferto, & procul ab urbe, parum etiam falubris, ut aiunt, habebatur. Quin nonnullos quoque fuiffe conftat, qui defiderio internae contemplationis, ne diftraherentur, oculis fibi non pepercerunt. Quod fi quis fimul cum hominibus uerfando, ac fenfus fuis affectionibus explendo, fe futurum effe impatibilem putat, is & fe & alios quibus id perfuaferit, decipit: neque aduertit, fe eo ipfo quod a multitudine non alienatur, maxime in affectuum poteftatem ceffiffe. Non enim temere neque de natura philofophorum mentiens afferuit ille, qui dixit. Hi uero a pueritia primum iter in

obfediffe, nam *Hieron:* l. l. fic iam legit, *elegit Academiam, villam ab urbe procul.* Crediderim paene intervallum tantum aliquod, licet breviffimum, fignificari. Graecorum μακράν & Latinorum *Procul* eo modo adhiberi ad *Matth.* VIII, 30. dudum notarunt Viri Doct: Immo & μακράν & τὸ πόῤῥω *quamvis diftantiam*, etiam *breviffimam* notare, obfervat Clar: *Alberti* ad *Hefych:* in V. ἐκεῖ. Ἄςυ peculiariter dici *Athenas*, uti *Urbs* Roma, *Fluvius* Nilus &c. norunt qui nondum aere lavantur.

3. Ἐπίνοσον.] Id alii quoque fignificant. *Aelian: V. H. IX*, 10. Πλάτων, νοσεροῦ χωρίου λεγομένου εἶναι τῆς Ἀκαδημίας. ubi plura hac de re *Interpr.* Quae fi vera funt, parum profeciffe dicendum eft Cimonem, qui ἐκαλλώπισε τὸ ἄςυ, τὴν Ἀκαδημίαν ἐξ ἀνύδρου καὶ αὐχμηρᾶς κατάῤῥυτον ἀποδείξας ἄλσος, ἠσκημένον ὑπ᾽ αὐτοῦ δρόμοις καθαροῖς καὶ συσκίοις περιπάτοις, apud *Plut:* T. I. p. 487. C. Mox τῶν omiferat *Cantabr:* contra fidem priorum editorum & *codicum* meorum.

4. Πολὺ τῶν π. κ. &c.] Melius καταδεδούλωται αὐτὸν & καταδ. active accipiendum eft. Quod folet. VALENT. Pofterius hoc veriffimum, fed αὐτὸν fubintelligere malim. Nota eft vis verbi medii; & quam vane in *Soloec: Lucian:* legatur τὸ καταδουλοῦσθαι μὲν ἑτέρῳ, τὸ καταδουλοῦν δὲ ἑαυτῷ γίγνεται. *Duk:* ad *Thuc: III*, 70. & alii oftenderunt. Senfus ergo eft, τὸ πολὺ τῶν π. καταδ. αὐτὸν αὐτῃ (vel αὐτῇ τῇ) οὐκ ἀλλοτρ. Poftremis illis adfcripferat *Reisk.* proprie *non --- alienationi a vulgo.* οὐκ --- ἀλλοτρίωσις eft quafi unum vocabulum, & fic exaratum erat in *Meerm.* Nota Grammaticorum figura τοῦ ὑφ᾽ ἕν.

5. Τῆς φύσεως καταψευδομένης.] Καταψευδόμενος. fignificatur Plato, cuius ille locus nobilis legitur in Theaeto. REISK. Optime. καταψεύδεσθαι cum genitivo Graecis paffim eft *mentiri aliquid de aliquo*, temere alicui aliquid adfingere. Sic καταψεύδεσθαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, infra L. IV, 21. Alia dabit *Periz:* ad *Ael:* V. H. XII. c. 36.

6. Οὗτοι δὲ που ἐκ νέων &c.] Haec usque ad

in plateam ne ſciunt quidem, neque ubi forum, aut curia, aut quicpiam aliud publicum ciuitatis collegium conſtitutum ſit. leges autem, & decreta quae uel dicuntur, uel ſcribuntur, neque uident, neque audiunt. ſtudia uero ſodalitatum ad magiſtratus, & conuentus, & coenae, & commeſſationes cum pſaltriis, ne in ſomnis quidem ipſi agendae occurrunt. Nam bene ne an male quicpiam in ciuitate euenerit, aut alicuine a maioribus aut uiris aut mulieribus malum aliquod contigerit, magis eum latet, quam marini calculi qui appellantur. atque haec omnia neque an neſciat, nouit: quippe cum non captandae gloriae cauſa ab his abſtineat. ſed reuera corpus tantum eius in ciuitate maneat, & uerſetur: mens autem omnia haec parua & nihil omnino eſſe exiſtimans

ἐκ νέων πρῶτον μὲν εἰς ἀγορὰν οὐκ ἴσασι τὴν ὁδὸν, οὐδὲ ὅπου δικαςήριον ἢ βουλευτήριον, ἤ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως συνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγόμενα ἢ γεγραμμένα, οὔτε ὁρῶσιν, οὔτε ἀκούουσι· 7 σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν ἐπ' ἀρχὰς, καὶ σύνοδοι, καὶ δεῖπνα, καὶ σὺν αὐλητρίσι κῶμοι, οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίςαται αὐτοῖς· εὖ δὲ ἢ κακῶς τὶ γέγονεν 8 ἐν πόλει, ἤ τι τῳ κακόν ἐςιν ἐκ προγόνων γεγονὸς, πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον 9 αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντ', οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν· οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ

ad finem Sect: e *Platone* ſumta ſunt, in Theaet: 127. unde multi alii etiam in ſua rura derivarunt. *Clem: Alex:* Strom: L. V. p. 596. *Theodor:* Serm: de Virt: Act: p. 667. *Euſeb:* P. E. L. XII. p. 602. & XIII. p. 672. D. quae collata ſibi mutuam opem praeſtent. μὲν debet *cod. Lipſ.* & *Meerm.*

7. Σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν.] Sic edi curavimus. antea legebatur σπουδαῖτε. non tantum *cod. Meermanniani* auctoritas, ſed & *Plato*, & quos eum deſcripſiſſe dixi, ita iubent. Pro ἑταιρειῶν, *Clem: Alex:* & *Euſ:* ἑταιριῶν. ει & ι, quia ſonus paene idem erat, in hiſce paſſim confundi ſupra diximus.

8. Ἐν πόλει.] Ita recte. Solus *Cantabr:* ἐν omiſerat, ſed *Plato* & ceteri contra veniunt. Dein τῳ κ. reſtitui pro τὸ κ. quod prius legebatur. Recte τῳ editur apud *Euſeb:* & Platoni atque aliis reddendum eſt. Idem iubet Edit: *Florent:* & *Cod. Lipſ.* niſi quod in hoc pro enclitico τῳ, exaratum fuerit τῷ, quod etiam eſt in *Meerm.* Pro ἐκ προγόνων *Theod:* ſed ſolus, ἐν προγόνων. *Plato* autem & *Euſ:* ἢ πρὸς ἀνδρῶν.

9. Αὐτὸν λέληθεν.] Et *Lugd:* & *Cantabr:* *Edd:* volebant αὐτοὺς. Sed *Plato* & reliqui contradicunt. Non meminerant *Edd:* quod translatitium eſt, a plurali ad ſingularem Atticos & alios ſaepiſſime tranſire. χόες Platonis Interpreti redduntur *maris arenae*, quod merito probabat *Heinſ:* ad *Clem: Alex:* p. 64. Paullo poſt ἄρχεται *Meerm.* pro ἀπέχεται. male.

10. Πέτεται κατὰ Πίνδαρον.] Apud Platonem in

καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ καὶ οὐδὲν, ἀτιμάσασα, πανταχῇ πέτεται κατὰ Πίνδαρον, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν ἑαυτὴν συγκαθιεῖσα.

§ 37. Διὰ γὰρ τούτων ὁ Πλάτων οὐ καθίεντα εἰς τὰ εἰρημένα, φησὶν ἐξ αὐτῶν μένειν ἀπαθῆ, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἰς μηδὲν αὐτῶν συγκαθίεναι. [1] διὸ οὔτε τὴν ὁδὸν οἶδεν, ὅπου τὸ δικαςήριον ἢ βουλευτήριον, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν κατὰ μέρος. [2] οὐκ, οἶδε μὲν, καὶ ἀπαντᾷ, ἀπαντῶν δὲ καὶ ἐμπιπλὰς τὰς αἰσθήσεις ἀπ' αὐτῶν, ὅτι οὐδέν οὐκ οἶδεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπεχόμενον αὐτῶν φησὶ, καὶ μὴ εἰδότα, οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, εἰδέναι. εἰς δὲ δεῖπνα καθιέναι οὐδὲ ὄναρ,

mans contemnat, ac quocunque uolitet, ut Pindarus ait, telluris inferas plagas, & ſuperos dimetiens, & coeleſtia ſidera, atque omnem ubique rerum naturam indagans, & in nihil quicquam ſeſe ingerens, quod ſit prope.

§ 37. His enim uerbis Plato non ingerentem ſe in antedicta impatibilem ex ipſis permanere inquit, ſed qui in nihil quicquam horum ſeſe ingerat: Iccirco neque iter, inquit, nouit in plateam, neque ubi ſit forum, aut curia, aut quicquam aliud huiusmodi particulare. Non inquit, nouit & congreditur, & obuerſatur, obuerſans uero, atque ex ipſis ſenſus explens neque an neſciat, nouit: ſed e contrario dum ab ipſis abſtinet, ipſaque ignorat, tum demum ſe neque ſcire ait, an neſciat. Vt ad coenas autem conueniat, ne in ſomnis quidem, in-

in Theaet: unde hic totus locus acceptus eſt, legitur φέρεται. Nec tamen non hanc veriorem lectionem puto. nec enim temere ita apud hunc auctorem, ſummum Platonis amatorem, ſcriptum arbitror: & grandis haec atque elegans translatio mirifice convenit poëticae locutioni. Praeterea vidi antiquiſſimum exemplar eius politiſſimi doctiſſimique ſcriptoris, in quo, cum, quemadmodum in excuſis intus legatur, in margine tamen adnotatum eſt, ſcribi etiam πέτεται. Animadvertendum autem, locum tantum Thebani poëtae ab hoc noſtro indicari, cum plenius id carmen a Platone ponatur. Quae enim ſequuntur hic, Porphyrii ipſius ſunt, ſuis verbis ſententiam abſolventis, & quod a magni ſpiritus poëta magnificentiſſime prolatum fuit, ſine ullo ſermonis ornatu tradentis. VICTORIUS.

Πέτεται κατὰ Π.] Praeter illos, e quibus haec omnia petita dixi, haec Pindari etiam reſpicit *Anton:* L. II, 13. ſed alio, quam ceteri ſenſu, ut *Gatakero* etiam animadverſum. Omnes habent πέτεται, niſi quod *Euſeb:* πέταται. Hoc certe ποιητικώτερον quam φέρεται. καὶ κατὰ πίνδαρον erat in *Lipſ.* & *Meerm.* Tum εἰς τι τῶν ἐγγ. *Plato*, & ex illo *Euſeb.*

1. Διὸ οὔτε τὴν ὁδὸν οἶδεν. &c.] Forte οὔτ' εἰς τὴν ἀγορὰν λέγει, τὴν ὁδὸν οἶδεν, οὐδ' ὅπου τὸ δικαςήριον. *Qua propter negat Plato eum noſſe viam ad forum, noſſe item locum iudicii.* REISK. *Meerm.* διὸ ο. τ. ὁδὸν ὅπου τὸ δικ. οἶδεν ἢ βουλ. οὐδ' ἄλλ.

2. Οὐκ, οἶδε μὲν.] Ita diſtingui iubebat *Reiskius.* & merito. mox bene etiam οἶδεν i-

inquit, occurrit. multo minus igitur is indignaturus eſt, ſi iuſculo aliquo, aut caruncula priuetur: at omnino curam aliquam his eſt adhibiturus: & non potius omnia haec parua quidem & nihil, ſi abſtineat, ſed ſi aſſumat, magna & noxia exiſtimaturus. Cum enim exempla in rerum natura habeat, diuinum eſſe feliciſſimum; miſerrimum contra, quod diuinitate caret, illi ſimilem, huic diſſimilem ſeſe praeſtabit: uitamque inſtituet conuenientem illi, cui eſſe ſimilis uult, tenui admodum uictu contentam, quaeque mortalibus rebus minime repleatur.

§ 38.

ναρ, φησὶ, προσίςαται αὐτῷ. σχολῇ ἄρα ἀγανακτήσειεν ζωμῶν καὶ κρεαδίων ἀποςερούμενος, [3] *ἢ ὅλως προςτήσεται ταῦτα.* [4] *οὐχὶ δὲ πάντα ἡγησάμενος μικρὰ μὲν καὶ οὐδὲν ἐκ τῆς ἀποχῆς, μεγάλα δὲ καὶ βλαβερὰ ἐκ τῆς προςαγωγῆς,* [5] *παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑςώτων, τοῦ μὲν θείου, εὐδαιμονεςάτου, τοῦ δὲ ἀθέου, ἀθλιωτάτου, τῷ μὲν, ὁμοιώσεται, τῷ δὲ ἀνομοιώσεται, τὸν εἰκότα βίον ζῶν, ᾧ ὁμοιοῦται, λιτόντε τοῦτον καὶ αὐτάρκη καὶ ἥκιςα τοῖς θνητοῖς* [6] *ἐμφορούμενον.*

§ 38.

iterari iubebat, ut ſit *οὐκ οἶδεν, οἶδεν, ἀλλὰ* &c. Frequens eſt, ut ſyllabam, vel integram quoque vocem, quae praeceſſerat negligeret inſulſa librariorum natio.

3. *Ἢ ὅλως προςήσεται ταῦτα.*] Pro *προςήσεται* prior interpres repoſuerat *προσθήσεται.* ſed vel non mutandum eſt *προςήσεται.* vel totum ita legendum, *ἢ εἰ ὅλως οὐ προσθήσεται.* Valent. Forte *προσήσεται* ad ſe admittet, adſciſcet, amplectetur. Reisk. Omnes conſentiunt in *προςήσεται.* nam *προςήσε*, quod eſt in *Lipſ.* idem fuit. Eſſet hoc a verbo *προΐςημι*, cui hic locus non videtur. Si a *προσίςημι* deſcendat, legendum eſt *προσςήσεται*, quod placebat Cel: *Abreſchio*, cuius verba hic adſcribi quam maxime merentur. In huiusmodi compoſitis, in quibus ſimplex verbum a ς vel ϛ incipit, omiſſione alterius ς in praepoſitione *πρὸς*, quidquam fere frequentius. Ita male in H. Steph: Theſ: habetur *προςερνίζομαι*, atque is pariter atque Salmaſ: in Heſ: reponi volunt, *προςερνιζόμενος*; pro *προσςερνίζομαι* & *προσςερνιζόμενος*. Longus L. IV. p. 133. *προσεςερνίζετο, καὶ ἐξελθεῖν τῶν περιβόλων οὐκ ἤθελεν.* V. *Gat.* ad M. *Anton.* p. 107. & 199. Diluc: Thuc: p. 380. Haec Vir. Doct: *Προσίςασθαι* h. l. per *offendere*, *taedio & oneri eſſe*, ut ſaepe apud Graecos, explicat *Reiskius* ad *Plut:* Opuſc: p. 390. Solent Graeci hac ſignificatione cum dat: conſtruere. Hic capi poteſt eodem ſenſu, quo paullo ante, aut omnino *haec illi contingunt, uſui veniunt.* de quo vocis uſu *Gatak:* ad *Anton: VI*, 46. pro *σχολῇ*, quod praeceſſit, *Lipſ.* perperam *σεχολῇ.* *Meerm.* *σχολη.*

4. *Οὐχὶ δὲ πάντα* &c.] Loco *πάντα* malim *μᾶλλον*, & ſic totum locum conſtitui. *οὐχὶ δὲ μᾶλλον, ἡγησάμενος, σμικρὰ μ. κ. ο. ε. τ. α. βλαπήσεσθαι μεγ. δ. κ. φ. ε. τ. προσαγωγῆς, παρ. ε. τ. ἔνδον ὄντι παρεςώτων, τοῦ μ. θ. εὐδ.* &c. *οὐχὶ δὲ ὁμοιώσεται*, caeteris per parentheſin interjectis. Poſſit quoque pro *ἐν τῷ ὄντι* legi *ἐν τῷ ἄγχιςα ἑςώτων*, *exemplis, unde id colligatur, in proximo aſſitis.* Reisk.

5. *Παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑςώτων.*] *Valent.* correxerat *ἐν τῷ νοΐ.* Nihil innovabit, qui haec *Platonis* eſſe meminerit, in Theaet: p. 129. D. *παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑςώτων τοῦ μὲν θείου, εὐδαιμονεςάτου; τοῦ δὲ ἀθέου, ἀθλιωτάτου . . . τῷ μὲν ὁμοιούμενοι, τῷ δὲ ἀνομοιούμενοι: ζῶντες τὸν εἰκότα βίον ᾧ ὁμοιοῦνται.*

6. *Ἐμφορούμενον.*] Aut *ἐμφερῆ* legendum eſt, h. e. *ſimilem*, aut *ἐμφερόμενον.* quod pene

i-

§ 38. Ὡς ἕως ἄν τις περὶ βρωτῶν [1] διαφορῆται, καὶ συνηγορῇ [2] ὡς καὶ τόδε βρωτέον, ἀλλ' οὐκ, εἰ οἷόντε ἦν, ἁπάσης τροφῆς ὅτι ἀφεκτέον διανοῆται, τοῖς πάθεσι συναγορεύων, [3] δοξοκοπεῖ, ὡς μηδὲν διαφερόμενος περὶ ὧν διαφέρεται. βίᾳ μὲν τοίνυν [4] ἑαυτὸν ὁ φιλοσοφῶν οὐκ ἐξάξει. βιαζόμενος γὰρ, οὐδὲν ἧττον ἐκεῖ μένει, ὅθεν ἀπελθεῖν βιάζεται. οὐ μὴν τὸν [5] δεσμὸν παχύνων ἀδιάφορόν τι πράττειν ἡγήσεται. ὥστε τὸ ἀναγκαῖον μόνον διδοὺς τῇ φύσει καὶ τοῦτο κοῦφον καὶ [6] διὰ κουφοτέρων τροφῶν, πᾶν τὸ παρὰ τοῦτο, ὡς εἰς ἡδονὴν συντεῖνον, παραιτήσεται. πέπει-

§ 38. Nam quoad de cibis altercatur quiſpiam, & edendum eſſe etiam hoc contendit, & non ea ſententia eſt, ut ſi fieri poſſet, omni profus alimento eſſe abſtinendum aſſereret; patrocinari is affectibus iactabunde & inaniter uidetur: utpote qui nihil referre ea exiſtimet, de quibus altercatur. At qui philoſophatur, per uim quidem coactus ab his ſeſe non abſtrahet: qui enim uiolenter cogitur, nihil ominus illic reſiſtere conſueuit, unde inuitus abducitur: non tamen ſi uinculum ſibi craſſius reddat, aliquid quod nihil referat, facere ſe exiſtimabit. Qua propter quod neceſſarium tantum modo eſt, naturae exhibens, atque id admodum leue, ac quam leuiſſimis cibis poteſt, quicquid modum hunc exceſſerit, utpote ad uoluptatem

idem eſt, tantumdemqe valet atque συμπεριφερόμενον *accomodantem* ſeſe alteri, aut tandem, adſcita lectione *cod. Lipſienſis*, ἐμφορούμενος, legendum τῶν θνητῶν ἐμφορούμενος, aut τῆς θνητῆς βορᾶς ἐμφορούμενος. REISK. Paullo ante pro εἰκότα *Meerm.* perperam εἰκόντα.

1. Διαφορῆται.] Διαφορεῖσθαι h. l. non eſt *diſſentire*, ſed *animo angi*, laborare, aequo animo non eſſe, ſit ne aliqua res nec ne ſit, hoc ſit modo, an alio, ſed exiſtimare, multum ſua intereſſe, res ut ſit, aut ne ut ſit, ut ſic ſe habeat, an aliter. eſt ergo διαφορεῖσθαι idem ac paullo poſt διαφέρεσθαι. REISK. Clar. *Abreſchio* placebat διαφορῇ τε καὶ vel διαφέρηται καὶ. Pro βρωτῶν *Meerm.* βροτῶν. errore frequenti, ut ſupra vidimus.

2. Ὡς καὶ τόδε βρωτέον.] Ὡς τόδε καὶ βρωτέον. REISK.

3. Δοξοκοπεῖ] Verbum eſt rarius. dicitur de inani opinione, quae fruſtra aliquem obſidet, uti alia conpoſita huius originis. Apud *Plut.* in Per. p. 154. E. pro δοξοκομπεῖν & δοξοκομπία aliqui *codices* noſtram vocem, & δοξοκοπία praeferunt. Poſtrema hac utuntur plures, & Noſter infra II, 52. ubi vide.

4. Ἑαυτὸν ὁ φιλοσοφῶν οὐκ ἐ.] *Holſten:* in Vit: Porph: c. 8. V. D. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 260. atque alii ἐξάγειν ἑαυτὸν explicant per *vitam ſibi eripere*, quo ſenſu ſolet Noſter, uti dicemus ad L. II. § 46. capi hic poſſet de ἀποστάσει, cum quis a ſenſibus ſe abducat, atque animum corpore quaſi educat, ne eius mole & adfectibus impediatur, quam doctrinam paſſim inculcat. Locutionis tamen indoles eadem eſt.

5. Δεσμὸν παχύνων.] Vide ſupra § 34. & infra δεσμοῦ παχύτητα vocat § 47.

6. Διὰ κουφοτέρων.] Forte διὰ κουφοτάτων τρέφων. ſcilicet τὴν φύσιν aut τὸ σῶμα. REISK. Mox pro συντεῖνον *Bodl.* prave συντεῖναν.

7.

tem faciens repudiabit. Persuasum enim habet, quod inquit ille, sensum clauum animae esse, qui multitudine eorum quae percipit ipsam penetrans fruendo corpori agglutinat, atque quodam modo affigit. Nam si sensus purae animae operationi impedimento non essent; quae esset difficultas, ut licet in corpore esset quispiam, nulla tamen corporis motione afficeretur.

§. 39. Quo pacto enim iudicasses, aut dixisses, quid esses passus, nisi affecereris atque adesses iis, quae passus es? Mens siquidem sibi adest, etiam si nos menti ipsi non adsumus. Qui autem mente excessit, illic est quo excessit: discurrensque hac illac prout uariis perceptionibus animum intendit, ibi adest, ubi sensui obiecta res occurrit. Aliud enim erat ex animi intentione alio sensibilia non aduertere: & ali-

πειςαι γὰρ κατὰ [7] τὸν εἰπόντα, ὡς ἧλος ψυχῆς πρὸς τὰ σώματα ἐτύγχανεν ἡ αἴσθησις· [8] αὐτῇ τρώσει τοῦ πάθους ἑαυτῆς συγκολλῶσα καὶ οἷον καθηλοῦσα τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν διὰ τοῦ σώματος ἀπόλαυσιν. εἰ γὰρ μὴ ἐνεπόδιζε τὰ αἰσθήματα τῇ τῆς ψυχῆς καθαρᾷ ἐνεργείᾳ, τί δεινὸν ἦν [9] ἐν σώματι εἶναι, ἀπαθῆ μένοντα τῶν διὰ σώματος κινημάτων;

§ 39. [1] Πῶς δ' ἂν ἐπέκρινας καὶ εἶπας ὃ πέπονθας, μὴ πάσχων, μὴ δὲ παρὼν, οἷς ἔπαθες; [2] νοῦς μὲν γάρ ἐςι πρὸς αὐτῷ, κἂν ἡμεῖς μὴ ὦμεν πρὸς αὐτῷ. νοῦ δὲ ὁ παρεκβὰς, ἐκεῖ ἐςὶν, ὅπου καὶ παρεξῆλθεν, καὶ διαθέων γε ἄνω καὶ κάτω τῇ τῆς ἀντιλήψεως προσοχῇ ἐκεῖ πάρεςιν, ὅπου ἡ ἀντίληψις. ἄλλο δὲ ἦν μὴ προσέχειν τοῖς αἰσθητοῖς, τῷ πρὸς ἄλλοις εἶναι· ἀλ-

7. Τὸν εἰπόντα, ὡς ἧλος.] Adscriptum erat in margine *Cod. Lips.* & *Meerm.* τὸν θαυμάσιον Πλάτωνα. De voce ἧλος vide ad finem § 31.

8. Αὐτῇ τρώσει.] Αὐτὴ (in nominativo) τρώσει (vel τῇ τρώσει nam perinde est) τοῦ πάθους ἑαυτὴν συγκολλῶσα. *ipsa semet affigens per impulsum & adactum affectionis.* Reisk.

9. Ἐν σώματι εἶναι.] Utitur eadem locutione *Auctor* Epist. ad Hebr. XIII, 3. ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. quod inlustratum ibi dedere Interpretes.

1. Πῶς δ' ἂν ἐπέκρινας κ. τ. λ.] Καὶ εἶπας ἃ πέπονθας· μὴ πάσχειν, μηδὲ παρεῖναι οἷς ἔπαθες, *& quae te movent, iis te negas moveri, neque item in iis te rebus esse, quae te afficiant.* Reisk. Ἐπικρίνειν est *iudicare, diiudicare*, uti infra § 43. Simpliciter quoque per *iudicare* vertendum est in *Luc.* Euang. XXIII, 24. ubi vid: *Elsner.* Post ἔπαθες signum interrogandi posui, ut sensus evaderet claror, *Felic.* auctoritatem secutus.

2. Νοῦς μὲν γάρ ἐςι.] Sine dubio ἐςὶ est legendum. *mens enim semper secum est, tametsi nos a mente aberramus.* Reisk. Antea quippe legebatur ἔςω, sed quod correxerant *Fogeroll.* & *Valent.* firmat *Felic.* Mox *Bodlei.* male παρεξελθεῖν.

ἄλλο δὲ, [3] τῷ ἀφιςάντα νομίζειν ἑαυτὸν μὴ παρεῖναι. οὐ δὴ δείξει τὶς τοῦτο συγχωροῦντα τὸν Πλάτωνα, εἴγε μὴ δ' ἑαυτὸν ἀπατῶντα τοῦτόν τις ἐπιδείξειεν. ὁ δὴ καθιεὶς εἰς βρωτῶν παραδοχὰς, καὶ [4] εἰς θέας ἑκὼν τὰς δὶ ὄψεως, ὁμιλίας τε καὶ γέλωτας, αὐτῇ τῇ καθέσει, ἐκεῖ ἐςιν, ὅπου καὶ τὸ πάθος. ὁ δὲ πρὸς ἄλλοις ὢν καὶ ἀποςὰς, οὗτός ἐςιν ὁ διὰ τὴν ἀπειρίαν [5] γέλωτα παρέχων, οὐ μόνον θράτταις, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, καὶ, ὅταν καθῇ, εἰς πᾶσαν ἀπορίαν ἐμπίπτων, [6] ἀλλ' οὐκ ἐξαναισθητῶν, οὐδὲ ἐξακριβῶν

aliud assistendo & attendendo existimare se non adesse. Hoc sane Platonem concedere ostendet nemo: nisi etiam se ipsum decipere uelit demonstrare. Qui igitur ultro in edulia admittenda, & spectacula, & congressus, & risus sese dedit ipsa deditione & appulsione ibi est, ubi est affectio. At qui aliis intentus ab his absistit, is ille est, qui ob imperitiam non solum thracibus ancillis, sed reliquae etiam turbae risum exhibet: & cum coactus fuerit, in omnem haesitationem incidit: non sane quia sensu careat, aut exacte quidem sentiat, sed irrationali tantum

3. Τῷ ἀφιςάντα νομ.] Melius esset τὸ ἐφιςάντα. VALENT. Idem placebat *Reiskio*, & recte, licet sciam quid defendendae vulgatae dici possit. *Codd.* etiam *Lipſ.* & *Meerm.* habet τὸ. *Bodl.* perquam vitiose ὦ ὀφιςαντὰ. & dein *Lipſ.* ac *Meerm.* ἀπαντῶντα. idque ediderat *Fogeroll.*

4. Εἰς θέας ἑκὼν τὰς δ. ο. &c.] Διὰ deest *Cod. Lipſ.* offendor hoc loco, neque me expedio, quid enim? sunt ne aliae θέαι, quae non fiunt δι' ὄψεως. est ne vocabulum θέα ita ambiguum, ut ἀκρόαμα, ut quemadmodum hoc omne spectaculum significat, quanquam proprie non est nisi res auditione oblectans, ita etiam θεὰ sit omne spectaculum, tametsi non solos oblectet oculos. non placet. pro ὁμιλίας mallem ςωμυλίας, quod melius cum γέλωτας convenit. haud scio quoque an in ὄψεως lateat σκώψεως. num ergo sic dedit auctor καὶ εἰς θ. ἑ. καὶ τὰς διὰ σκώψεως ἡδονὰς; ςωμυλίας τε καὶ γέλωτας. REISK. Intelligo θέας illas de quibus supra § 33. loquitur, quae multum diversae ab illa contemplatione, de qua L. II. § 34. ubi de Diis inquit, ὅτι ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῶν θέας ἀληθινῶς τρέφουσι. Vox ὁμιλία latissime patet atque omnes congressus & ea fere omnia complectitur, quae in vitae quotidianae usu solent accidere. Iungunt ideoque ὁμιλίας & συνουσίας. Vid: quos excitavit *Alberti* ad *Paull:* I Corinth. XV, 33.

5. Γέλωτα παρέχων.] Respicit ad illa quae de Thalete ac lepida eius ancilla fabulantur. Fideiussorem habeo *Platonem*, qui cum illa narrasset ipsissimis verbis pergit in Theaet. p. 127. A. γέλωτα παρέχει οὐ μόνον Θράτταις, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄχλῳ. E Platone, ut alia, haec etiam excerpsit *Euſeb:* P. E. p. 603. Passim mulier illa Θρᾶττα genere fuisse dicitur, sed *Origen:* in Philos: c. 1. p. 878. hoc ei nomen proprium fuisse significat. Quod cum ancillis olim familiare fuerit, uti solebant a patria nomen trahere, nihil est, quare lectionem istam cum V. D. in Parerg: Crit: sollicitemus, quod *Wolfio* ibi animadversum iam video.

6. Ἀλλ' οὐκ ἐξαναισθητῶν.] Pro ἀλλ' videtur ἅτε legendum esse. sed locus hic nonnihil est intricatus. quid si ita dederit ἅτε οὐκ ἐξακριβῶν μὲν, οὐδ' ἐξακριβῶν αὖ, τῷ δὲ ἀλόγῳ utpote neque plane stultum & tardum se exhibens, neque rursus rerum spectatorem & in-

tum facultate operetur: non enim hoc dicere Plato unquam auſus eſt: ſed eo quod huiuscemodi homo & in conuiciis proprium id habeat, ut neminem ullo conuicio afficiat, ut qui malum nullum cuiuspiam nouerit, ex eo, inquit, quod meditatus non fuerit: haeſitans igitur ridiculus apparet: & in laudibus, & aliorum iactantiis cum non ſimulate ſed reuera ridere conſpiciatur, delirus uideatur.

§ 40. Quare ex imperitia & abſtinentia non nouit: non autem quia in experimentum ueniens, & irrationali facultate operans, intellectu & mente contemplari integre ualeat. Nam neque illi qui duas animas nos habere aiunt, duas attentiones nobis tribuunt. Ita ſiquidem duorum animalium coniunctionem facerent, quorum alterum alterius alicui rei uacantis non aduertere actionem poſſet.

βῶν μὲν, τῷ δὲ ἀλόγῳ μόνον ἐνεργῶν (οὐ γὰρ τοῦτο εἰπεῖν ἐτόλμησε Πλάτων.) [7] ἀλλ' ὡς ἔντε ταῖς λοιδορίαις, ἴδιον ἔχει οὐδὲν οὐδένα λοιδορεῖν, ἅτε οὐκ εἰδὼς κακὸν οὐδὲν οὐδενὸς, ἐκ τοῦ μὴ μεμελητηκέναι, φησὶν (ἀπορῶν οὖν γελοῖος φαίνεται) ἔντε τοῖς ἐπαίνοις καὶ ταῖς τῶν ἄλλων μεγαλαυχίαις, οὐ προςποιητῶς, ἀλλὰ τῷ ὄντι γελῶν ἔνδηλος γιγνόμενος, ληρώδης δοκεῖ εἶναι.

§ 40. [1] Ὥςτε διὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀποχὴν οὐκ οἶδεν, οὐχ ὅτι εἰς πεῖραν καθιεὶς, καὶ διὰ τοῦ ἀλόγου ἐνεργῶν, οἷοςτέ ἐςι θεωρεῖν τὰ κατὰ τὸν νοῦν ἀκραιφνῶς. οὐδὲ τῶν δύο ψυχὰς ἡμᾶς ἔχειν λεγόντων, δύο προσοχὰς ἡμῖν δεδωκότων. δύο γὰρ ἂν οὕτω ζώων συνέρξεις ἐποίουν, [2] ἃ ἐνεδέχετο, ἄλλου πρὸς ἄλλοις ὄντος, τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μὴ προσποιεῖσθαι τὰ ἔργα.

§. 41.

I 2 §. 41.

iudicem peritum atque callidum, ſed naturali quodam utens ſolummodo iudicio. REISK. Male *Cantabr.* habebat ἐξαναιθητῶν.

7. Ἀλλ' ὡς ἔντε τ. λ. ἴδιον ἔχων.] Ἀλλ' ὡς ſi bene habet contrahi debet in unum vocabulum & in eo claudi parentheſis, ad hunc modum, Πλάτων ἄλλως] ἔντε ταῖς &c. ut ἄλλως ſit *temere*, vel *fruſtra*, vel *falſo*. REISK. Legebatur ἔχειν vel ἔχων, id ego de poſſeſſione ſua deieci, & ἔχει reſtitui. Ita iubet non tantum *cod. Lipſ.* & *Meerm.* ſed, cuius haec ſunt omnia ad finem usque Sect: *Plato* etiam, in Theaet: p. 128. A. & inde *Euſeb:* P. E. L. XII. p. 603. Mox apud Platonem editur ἐμμεμελετηκέναι. Sed in noſtrum *cod. Porph.* & *Euſeb*: conſentiunt.

1. Ὥς τε διὰ τὴν ἀπειρίαν &c.] Videtur circa οὐκ οἶδεν deeſſe τὰ περὶ αὐτὸν, haec ſequentia. quapropter ea quae circa ipſum ſunt, propterea ignorat, quia peritus eorum non eſt, & ab eorum tractatione ſe abſtinet. quanto, ſi in ea ſe conjiciet, uſuque intelliget, & naturali ſenſu in iis, quae aget, duci ſe patietur, iis rebus quae ad mentem pertinent, liquide contuendis erit minus habilis? οὐχ ὅτι eſt nedum, *multo minus*. REISK.

2. Ἃ ἐνεδέχετο.] Poſt ἃ videtur ὑποτιθεμένων vel ſimile quid deeſſe, quae ſi ſupponerent, fieri poſſet, ut interea dum altera pars in ſuis rebus verſaretur, altera illius ſtudia non interpellaret, neque exiſtimaret ea ad ſe

per-

§ 41. Τί δὲ ἔδει καὶ [1] μαραίνειν τὰ πάθη, καὶ ἀποθνήσκειν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τοῦτο μελετᾷν καθ' ἡμέραν, εἰ οἷόντ' ἦν ἐνεργεῖν ἡμᾶς κατὰ νοῦν πρὸς τὰ θνητὰ συναπτομένους, ἄνευ τῆς τοῦ νοῦ ἐπιβλέψεώς, [2] τινὲς ἀπεφαίνοντο; [3] νοῦς γὰρ ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. εἰδ' ἐσθίων πολυτελῆ, καὶ πίνων οἶνον τὸν ἥδιςον, οἷοςτε εἶ πρὸς τοῖς ἀΰλοις εἶναι, [4] διατὶ οὐχὶ καὶ πολλάκις εἶ συνὼν καὶ δρῶν, ἃ

§ 41. Sed quid opus eſſet tabefacere affectus & mori quantum ad ipſos ſpectat, idque quotidie meditari: ſi fieri poſſet, ut ex intellectu operaremur, & mortalibus rebus abſque ulla intellectus inſpectione incumberemus, ut nonnulli aſſerunt? intellectus enim uidet, & intellectus audit, ut inquit ille. ſi uero opipara admodum comedens, & quam ſuauiſſimum uinum bibens, materia carentibus rebus animum potes intendere: cur non etiam idem potes, dum rem habes, & ea agis,

pertinere. Reisk. Ut infra § 41. οὐ γὰρ ἐνδέχεται. *fieri enim non poteſt*, cum quo loco *Luc.* Euang. XIII, 33. contendit Clar: *Elsner:* & ſic paſſim.

1. Μαραίνειν τὰ πάθη, καὶ ἀποθν.] Μαραίνειν metaph: de adfectibus. Noſter infra III, 26. & IV, 3. διὰ μαράνσεως --- καὶ θανάτου ſupra § 32. uti h. l. cum ἀποθνήσκειν iungitur. Alibi θάνατον τῶν φιλοσόφων adpellat, quae aliis, ut *Pythagorae* in Aur. Carm. λύσις κακῶν dicitur. mortem illam philoſophicam paſſim commendant L. II. in fine οἱ καθ' ἡμέραν μελέτην ἐν τῷ βίῳ, τὸ ἀποθνήσκειν πεποιήμεθα. Qualis illa ſit docet in Ἀφορμ. τ. ν. § 9. ὁ γοῦν θάνατος διπλοῦς ὁ μὲν συνεγνωσμένος --- ὁ δὲ τῶν φιλοσόφων, λυομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Iſtum morem, ut corpus tanquam hoſtem ſubigerent ac domarent, Pythagoras ſumſit ab Aegyptiis, & ab illis propagatus eſt in alias gentes, Indos in primis, ubi nec dum in deſuetudinem abiit, qua de re *La Crozius* Hiſt. Chriſt. Ind. L. VI. Quod vero interpretes huiusmodi loca conſtipare ſoleant, cum in N. T. ſimile quid inveniant, ex. gr. in *Epiſt.* ad Rom. VI, 2. id quo iure fiat, intelligunt illi, qui uſum veteris philoſophiae habent.

2. Τινες ἀπεφαίνοντο.] Forte ὥς τινες ἀπεφαίνοντο. periit ὡς in concurſu cum fine vocabuli ἐπιβλέψεως Reisk. Veriſſime & ſic interpres. antea legebatur τινες ἀπέφαινετο; veſtigia tamen verae lectionis erant in *Lipſ.* τίνες ἀπεφύγοντο. Rectius *Meerm.* τινες ἀπεφαίνοντο. Niſi fuerit in ſingulari τὶς ἀπεφαίνετο. quo modo *Marſ. Ficin.* legiſſe videtur, vertit enim: *ut aliquis declaravit*, ita ut ad ſequens Epicharmi dictum reſpiciatur. ὡς autem praecedens ſyllaba abſorpſerat, ut centies. Poſſes etiam ἐπιβλέψεώς τινος, quod placebat *Abreſchio.*

3. Νοῦς γὰρ ὁρᾷ &c.] Celebre Epicharmi dictum, Νοῦς ὁρῆ, καὶ Νοῦς ἀκούει· τἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. *Hieron: II.* adv: Iovin: 9. *Quod mens videat, & mens audiat, & quod nec audire quidpiam, nec videre poſſimus, niſi ſenſus in ea quae cernimus & audimus fuerit intentus, vetus quoque ſententia eſt.* Plura dicemus ad L. III. 21. ubi *Plut:* dictum laudat, ſed auctoris nomine ſuppreſſo.

4. Διατὶ οὐχὶ καὶ π. &c.] Πολλάκις h. l. non eſt ſaepe, ſed *exempli cauſſa, ut hoc utar.* Reisk. Pro εἶ *Edit Lugd.* ſubſtituerat ἃ, quod unde acceperit ignoro. *Florent:* enim εἶ quoque. Male autem uterque συνῶν. *Abreſchius* malebat πολλάκις συνὼν. illa quae ſequuntur ἃ μηδὲ λέγειν καλὸν frequenter huius modi in cauſſa adhibentur, docet hoc, nec noſtri obliviſcitur *Wetſten:* ad *Paulli* epiſt: ad Epheſ. V, 12.

5.

gis, quae ne dicere quidem honestum est? Vbique enim pueri qui in nobis est, affectus hi sunt. At tu propterea quod turpia haec sunt, non ad ea detrahi animum afferes? Sed quae haec tandem distinctio est? ut aliis non possis affici, nisi ipsis attendas, atque adsis: alia concedas te exsequi, licet intelligibilibus percipiendis uaces? Non enim dicendum scilicet est, alia existimari esse turpia apud plerosque alia minime. Turpia enim omnia sunt, quantum ad uitam attinet, quae ex intellectu traducenda est. ab omnibusque non secus atque a uenereis abstinendum, nisi quod parum alimenti ob generationis necessitatem naturae est concedendum. Vbicunque enim sensus est, eiusque perceptio, ibi recessio ab intelligibili fit, necesse est. quoque magis irrationalis partis motio incitatur, eo magis intellectio deficit. Non enim fi-

ἃ μηδὲ λέγειν καλόν; πανταχοῦ γὰρ τοῦ ἐν ἡμῖν [5] παιδὸς ἦν ταῦτα τὰ πάθη, [6] καὶ ὅσῳ αἰσχρὰ, οὐ πρὸς ταῦτα φήσεις κατασπᾶσθαι. τίς γὰρ ἡ διακλήρωσις τούτου, τὰ μὲν μὴ οἷόν τε εἶναι πάσχειν, μὴ ὄντα πρὸς αὐτοῖς, τὰ δὲ ἕτερα συγχωρεῖν ἀποτελεῖν, πρὸς τοῖς νοητοῖς ὄντα; [7] οὐ γὰρ ὅτι τὰ μὲν ὑπείληπται εἶναι αἰσχρὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς, [8] τὰ δὲ, οὔ· αἰσχρὰ γὰρ πάντα. ὡς πρός γε τὴν κατὰ νοῦν ζωὴν καὶ πάντων ἀφεκτέον, καθάπερ τῶν ἀφροδισίων. ὀλίγον δὲ τῇ φύσει τροφῶν συγχωρητέον διὰ τὴν τῆς [9] γενέσεως ἀνάγκην. ὅπου γὰρ αἴσθησις καὶ ταύτης ἀντίληψις, ἐκεῖ τοῦ νοητοῦ ἡ ἀπόστασις. καὶ ὅσῳ τῆς ἀλογίας ἀνακίνησις, τοσούτῳ τοῦ νοεῖν ἀπόστασις. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τῇδε κα-

5. Παιδὸς ἦν.] Diximus ad §. 9. *Hieron:* L. II. adv. Iovin. c. 10. *Alia quoque comparatio animae & corporis a philosophis ponitur: corpus puerum, animam paedagogum esse dicentibus.*

6. Καὶ ὅσῳ αἰσχρὰ.] Videtur quidem hic aliquid deesse, sed est tamen locus integer. breviloquentia haec est Porphyrii, idem dicens ac si dixisset καὶ ὅσω μᾶλλον αἰσχρὰ ταῦτα τὰ πάθη, οὐχὶ τοσούτῳ μᾶλλον φήσεις κατασπᾶσθαι πρὸς αὐτά. Sic paullo post ὅσῳ τῆς ἀλογίας, ubi μᾶλλον iterum omissum est. Reisk. ὅσῳ per ellipsin pro ὅσῳ μᾶλλον Graecis saepe dicitur. Vid. Cel. *Duker:* ad *Thucyd. VI,* 89. Κατασπᾶσθαι metaphorice de adfectibus, saepe apud Nostrum & alios. Supra §. 30. L. IV. §. 20. Pro ταῦτα in *Lips.* erat αὐτὰ, quod praeferebat *Reiskius.*

7. Οὐ γὰρ ὅτι.] Aut subaudiri debet, aut deest potius & addi debet ἔξεστιν εἰπεῖν. Reisk.

8. Τὰ δὲ οὔ.] Sic iterum L. II, 29. Ζῶα δὲ, οὔ. neminem offendere debet οὐ in fine periodi pro οὐκ positum. E sacris & profanis auctoribus exempla bene multa conduxit *D'Orvill.* ad *Char. VII,* 6. Paullo post pro ἀφεκτέον perperam *Lips.* ἀφεκτέους. & *Meerm.* ἀφροσίων, pro ἀφροδισίων.

9. Γενέσεως ἀνάγκην.] Tollendus asteriscus. bene habet locus. γένεσις h. l. est *natura humana* quia per *naturam* nostram *id fie-*

κἀκεῖσε φερόμενον, ἐνταῦθα ὄντα, εἶναι ἐκεῖ. οὐ γὰρ μέρει ἡμῶν, ἀλλ᾽ ὅλοις τὰς προσοχὰς ποιούμεθα.

§ 42. [1] Τὸ δὲ οἴεσθαι κατὰ τὴν αἴσθησιν παθαινόμενον, πρὸς τοῖς νοητοῖς ἐνεργεῖν, πολλοὺς καὶ [2] τῶν βαρβάρων ἐξετραχήλισεν, οἱ ἐπὶ πᾶν εἶδος ἡδονῆς προῆλθον ἐκ καταφρονήσεως, λέγοντες, [3] καὶ τὸν δύνασθαι πρὸς ἄλλοις ὄντα τῇ ἀλογίᾳ χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέπειν. ἤδη γάρ τινων ἀκήκοα τῇ σφῶν δυςυχίᾳ συναγορευόντων τοῦτον τὸν τρό-

fieri poteſt, ut huc & illuc ſimul feramur, dumque hic ſumus, illic etiam adeſſe ualeamus. Non enim parte noſtri, ſed toto attentiones fiunt.

§ 42. Haec enim opinio quod ſenſibus omnibus affectis quiſpiam uacare intelligibilibus queat, multos etiam ex barbaris praecipites tulit ac perdidit, qui ex negligentia in omne genus uoluptatis profuſi, ipſis ſe indulgere asſerebant, quod dum aliis attenderent, uti irrationalibus facultatibus etiam poſſent. Iam uero nonnullos audiui, cum ſuae infelicitati patrocinarentur in hunc

τῖ neceſſe eſt : quia ſic nati ſumus, ut facere nequeamus, quin id nobis indulgeamus. REISK. Ita ſupra §. 31. ἡ ἀνάγκη τῆς γενέσεως. *Plato* & alii ſaepiſſime ſic loquuntur. Noſter τῆς θνητῆς φύσεως ἀνάγκην vocat §. 45. Mox ante νοεῖν male aberat τοῦ in *Flor.* & *Lugdun:*.

1. Τὸ δὲ οἴεσθαι &c.] Expreſſit haec *Hieron: II.* adv: Iovin: c. 9. *Quod ſi quis exiſtimat, & abundantia ciborum potionumque ſe frui, & vacare poſſe ſapientiae, hoc eſt, & verſari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, ſe ipſum decipit.*

2. Τῶν βαρβάρων ἐξετραχήλισεν.] *P. Petitus* Obſ: Miſc: I. c. 5. nimius eſt in loco hoc explicando & emendando. Male ab *Holſtenio* verſum dicit (nota errorem frequentem, de quo alibi) nec eum emendare aut ſupplere potuiſſe. Putat pertinere ad Salomonem, Hebraeorum regem, eumque *barbarum* adpellari. *Porphyrium* legiſſe illa *Salom: vanitas vanitatum &c.* vidiſſe etiam locum ubi opes & magnificentiam ſuam praedicat Salomon. Hinc effeciſſe, Salomonem in ea fuiſſe haereſi, mentis contemplationi ſimul & corporis voluptatibus vacari a ſapiente poſſe. Poſt λέγοντες amiſſa eſſe *Sal:* verba ματαιότης &c. locumque in eam ſententiam eſſe refingendum. Quis non videt haec longe eſſe petita, nec opus eſſe ambagibus iſtis? Nec ſubſcribo Doct: *Thomaſ:* qui (Theſ: Epiſt: *Lacroziani* Tom. I. p. 341.) Epicureos hic tangi opinabatur. Vix putem βαρβάρων nomine illos comprehendere voluiſſe, mitius enim de illis loqui ſolet. Ut vox illa latiſſime patet, & peculiariter ad Iudaeos & Chriſtianos pertinet, amplo illo ſignificatu hic capienda eſt. Ἐκτραχηλίζειν a palaeſtra ſumtum eſt. egregie vocem inluſtrarunt *Per.* ad *Ael.* V. H. XII, 58. & V. D. Obſ: Miſc: Vol. III. p. 242. Inde eſt quocunque modo aliquem *praecipitem dare, peſſum dare.* ἐκτραχηλίζειν τὴν νεότητα *Plut:* T. II. p. 13. A. *Alciphr: III,* 40. *Euſ:* P. E. L. IV. p. 173. D. τὰ πλήθη καὶ τοὺς δήμους ἐξετραχήλισαν. Confer quoque *Wetſten*: ad Epiſt: ad Hebr. c. IV, 13. qui locus huc non pertinet. *Meerm.* turbato literarum ordine ἐξετραχίλησεν. Mox reſcripſi οὐ fide *cod. Lipſ.* antea legebatur οἱ.

3. Καὶ τὸν δύνασθαι &c.] In *cod. Lipſ.* eſt τῶν, quod in veſtigia verae lectionis inducat. deleto nimirum καὶ, quod natum videtur ex ς vocis λέγοντες, & τῶν cum τῷ mutato, ſic leg. puto, λέγοντες, τῷ νοεῖν δύνασθαι (ſubaudi τινα) καὶ πρὸς ἄλλοις ὄντα, τῇ ἀλογίᾳ χ. τ. ἐπιτρ. (ſubaudi ἑαυτοὺς. REISK. τῶν etiam erat in

hunc modum, nequaquam nos, inquiunt, polluunt cibi: quemadmodum neque a sordidis fluxibus mare inquinatur: dominamur enim omnibus, sicut & mare omnibus humoribus superius est. Quod si mare os suum clauderet, ne ea quae influant, admitteret, esset quidem ex se magnum, sed ratione tamen ad mundum habita paruum existimaretur, ut pote quod continere sordes non posset: eas autem, si caueret ne inquinaretur, profecto non admitteret. Sed cum magnitudinem suam agnoscat, omnia suscipit, neque quicquam auersatur, quod in ipsum influit. Sic nos, inquiunt, si esum aliquorum euitemus, timori ei obnoxii in seruitutem redigimur: quibus opus est, ut subiecta omnia sint. Nam si pauca aqua alicubi collecta sordidum quicpiam admiserit statim polluitur a sor-

τρόπον· 4 οὐ γὰρ ἡμᾶς μολύνει, φασὶ, τὰ βρώματα, ὥσπερ οὐδὲ τὴν θάλατταν τὰ ῥυπαρὰ τῶν ῥευμάτων. κυριεύομεν γὰρ τῶν ἁπάντων, καθάπερ ἡ θάλασσα τῶν ὑγρῶν πάντων. εἰ δὲ ἡ θάλασσα κλείσειε τὸ ἑαυτῆς ςόμα, ὥςτε μὴ δέξασθαι τὰ ῥέοντα, ἐγένετο καθ' ἑαυτὴν μὲν μεγάλη· κατὰ δὲ τὸν κόσμον, μικρὰ, ὡσεὶ μὴ δυναμένη 5 ςέξαι τὰ ῥυπαρά. εὐλαβηθεῖσα δὲ μολυνθῆναι, οὐκ ἂν δέξαιτο. ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὴ πάντα δέχεται, γινώσκουσα τὸ ἑαυτῆς μέγεθος, καὶ οὐκ ἀποςρέφεται τὰ εἰς ἑαυτὴν ἐρχόμενα. καὶ ἡμεῖς οὖν, φασὶν, 6 ἐὰν εὐλαβηθῶμεν βρῶσιν, ἐδουλώθημεν τῷ 7 τοῦ φόβου φρονήματι. δεῖ δὲ πάνθ' ἡμῖν ὑποτετάχθαι. ὕδωρ μὲν γὰρ ὀλίγον συνακτὸν, ἐάν τι δέξηται ῥυπαρὸν, εὔ-

in *Meerm. cod. Flor.* & quae eam sequitur, *Lugdun. edit.* Nihil difficultatis superest, si Porphyrii construendi rationem cogites, καὶ τὸν. π. α. δ. τῇ ἀλογ. ἐπιτρ. χ. τούτοις.

4. Οὐ γὰρ ἡμᾶς μολύνει.---] *Wetsten*: cum hisce contendit ea quae leguntur apud *Paull:* 1 Corinth. VIII, 7. Potuisset etiam *Matth.* Euang: Cap. XV, 17, 18. Similia legas quoque apud *Cyrill*: contra *Iulian*: L. II. p. 45. & alios.

5. Στέξαι τὰ ῥυπαρά.] Quod hic ςέξαι statim dixerat δέξασθαι. Haec quippe vocabula promiscue adhiberi solent. Consule *D'Orvill*: ad *Char*: L. V. c. 10. est tamen ςέξαι propric ita capere, ut contineas, ideoque dicitur de vasis, quae rimas non habent, adeoque quae ingesta sunt continent. Multa de voce *Philologi* ad 1 Corinth. XIII, 7. ubi quae *Kypkius* notavit vero mihi proxima videntur. Male ςενάξαι *Meerm.* Sed ille & antiquiores *edd.* pro ὡσέι rectius ὥςτε.

6. Ἐὰν εὐλαβηθῶμεν.] Forte εὐλαβήθημεν ob sequens ἐδουλώθημεν. REISK.

7. Τοῦ φόβου φρονήματι.] Loco V. φρονήματι est in *cod. Lips.* νήματι. Videtur legendum esse ἐδουλώθημεν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι. *serviremus piaculo* vel *sceleri caedis* h. e. nunquam vacui essemus metu caedis in animalium aliquo perpetrandae, eoque reatus contrahendi. cum satis cavere nemo queat, quin vel invitus animal aliquod interdum occidat, quae res nostrum neminem non esset semper sollicitum habitura. REISK. φρονήματι id est *cogitatione*, ut vulgo *praesumtione*, ut

εὐθέως μιαίνεται, καὶ [8] δουλοῦται ὑπὸ τῆς ῥυπαρίας· βυθὸς δὲ, οὐ μιαίνεται. οὕτω δὴ καὶ βρώσεις [9] τῶν ὀλίγων περιγίγνονται. ὅπου δὲ βυθὸς ἐξουσίας, [10] πάντα δέχονται, καὶ ὑπ' οὐδενὸς μιαίνονται. τοιούτοις δὲ ἑαυτοὺς ἀπατῶντες ἀκόλουθα μὲν [11] οἷς ἠπάτησαν, ἔδρων· ἀντὶ δ' ἐλευθερίας, εἰς τὸν τῆς κακοδαιμονίας βυθὸν αὐτοὺς φέροντες ἔπνιξαν. τοῦτο καὶ τῶν κυνικῶν τινας [12] παντορέκτας ἐποίησε, προσπλακέντων τῷ αἰτίῳ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῖς, ὃ δὴ καλεῖν εἰώθαμεν ἀδιάφορον.

§ 43. Ἀνὴρ δὲ εὐλαβὴς καὶ ὕποπτος πρὸς τὰ γοητεύματα τῆς φύσε-

ſordeque ea opprimitur, ac ſuperatur, gurges autem non inquinatur. Ita comeſtiones exiguos ſuperant, atque opprimunt: iis uero quibus gurges atque immenſa libertatis amplitudo eſt, omnia in alimentum ſumuntur, & nullam inquinationem afferunt. Iſti igitur huiuscemodi ineptiis ſe decipientes conſentanea erroribus ſuis etiam egerunt: ſeque e libertate in infelicitatis gurgitem & profundum protruſi ſuffocarunt. Hoc etiam fuit, quod nonnullos ex cynicis ad omnia appetenda & uoranda induxit, cum animum ad cauſam errorum applicuerint, id quod indifferens, appellare conſueuimus.

§ 43. Vir autem cautus qui naturae praeſtigias ſuſpectas habet ſuique

ut bene adſcripſerat *Abreſchius*. Notum eſt quam late vocis uſus pateat.

8. Καὶ δουλοῦται.] Gallicus interpres in margine notarat θολοῦται. ſed δουλοῦται ſatis recte legitur, ut mihi videtur. VALENT. Aut θολοῦται legendum, aut δηλοῦται corrumpitur. REISK. *Valent.* tamen θολοῦται in textu ſubiecerat. θολερὸν ὕδωρ millies dicitur. Firmare θολ. poſſet locus pulcer & ad rem noſtram opportunus, *Max: Tyr:* Diſſ: XXXIII, 5. Καθάπερ τῶν ποταμῶν οἱ χειμέριοι ἐπεθόλωσαν τὴν σωτηρίαν τῶν ἔργων καὶ τὸν κόσμον. οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὑπὸ ἀμετρίας παθῶν ἐξίσταται &c. Mallem fere δολοῦται, noto loquendi genere. Nec tamen venuſtam τοῦ δουλοῦσθαι metaphoram damnare audeo. eo minus quia illa vox praeceſſerat.

9. Τῶν ὀλίγων περιγίγνονται.] Τῶν ὀλ. (ſcilicet ῥυπαριῶν vel μολυσμάτων οὐ περιγίγνονται *eſus paucorum generum ſuperare nequit impuritates.* hoc eſt, cum reformidamus multa ciborum genera, ſed intra pauca ſubſiſtimus, tum facere non poſſumus, quin ſordes ab illorum paucorum genere eſu contrahamus. REISK.

10. Πάντα δέχονται.] Male in *Flor.* & *Lugd.* erat δέχοντο. Pro ἐξουσίας Clar: *Abreſch.* malebat ἐξαίσιος.

11. Οἷς ἠπάτησαν.] Nempe ἑαυτοὺς, quod praeceſſit. ἠπατήθησαν vel ἔπαθον, quod conveniret τῷ ἔδρων malebat V. D. In *Flor:* & *Lugd.* erat ἠπάτην. *Meerm.* habet ἠπατῆντο. Voluit ἠπατήσαντο. quod verum puto.

12. Παντορέκτας ἐποίησε, προσπλακέντων κ. τ. λ.] προσπλάκεν τῷ αἰτίῳ· REISK. Refingebam προσπλ. τῷ αἰτ. τ. ἁμ. αὐτῶν. *illis errorum cauſſae pertinaciter inhaerentibus.* Id Graecis eſt προσπλέκεσθαι, quam vocem lexica ignorant, ſed idonea auctoritate munit *Gatak.* ad *Anton.* L. X, 7. At neque vocem παντορέκτης in illis invenias, qua praeter alios utitur *Anacr.* od. X, 11.

que corporis naturam animaduertit, quod inſtrumenti inſtar ad animae poteſtates fuerit coaptatum, conſenſum ipſius eiusmodi eſſe non ignorat, ut ſi extrinſecus pulſetur, pulſatioque ipſa percipiatur, uelimus, nolimus, affectus reſonent. perceptio enim nihil aliud eſt, quam ſonitus ipſe. at reſonare anima non poteſt, niſi tota ad reſonandum fuerit conuerſa, eoque praeſidem oculum ſuum traduxerit. Nam cum irrationalis facultas ex ſe inconſiderata ſit, & quo usque aut quo modo, aut unde, aut ad quos agat, iudicare nullo modo queat, ſed quocunque incubuerit, equis absque auriga perquam ſimilis ſit, fieri non poteſt, ut quicpiam cum aliis extrinſecus adminiſtret, aut alimenti occaſionem, & modum cognoſcat, niſi aurigae oculus affuerit, qui mo-

σεως, τήν τε τοῦ σώματος φύσιν κατασκεψάμενος, καὶ ὡς ἥρμοςαι ὀργάνου δίκην πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς γνοὺς, οἶδεν ὡς ἕτοιμον φθέγξασθαι τὸ πάθος, [1] ἅτε βουλώμεθα, ἅτε μὴ, κρουσθέντος τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἔξωθεν, καὶ τοῦ κρούσματος εἰς ἀντίληψιν ἀφικομένου. ἡ γὰρ ἀντίληψις ἐτύγχανεν οὖσα ἡ φθέγξις· φθέγξασθαι δ' οὐκ ἐςὶ τὴν ψυχὴν, μὴ ὅλην [2] πρὸς τὸ φθέγμα ἐπιςραφεῖσαν, καὶ τὸ ἐπιςατικὸν ὄμμα πρὸς τοῦτο μετατιθεῖσαν. ὅλως δὲ τῆς ἀλογίας τὸ ἄχρι τινὸς, καὶ πῶς, καὶ πόθεν, καὶ πρὸς οὓς, ἐπικρίνειν οὐκ ἐχούσης, καθ' ἑαυτὴν δὲ ἀνεπισκέπτου ὑπαρχούσης, ᾗ ἂν ἐπιβρίσει, [3] ἵπποις ἐοικυῖα ἄνευ ἡνιόχου, ἀμήχανόν ἐςιν ἢ διοικεῖν τι καθηκόντως πρὸς [4] τὰ ἔξω, ἢ τροφῆς καιρὸν καὶ μέτρα γιγνώσκειν, μὴ οὐχὶ τοῦ [5] ἡνι-

K ὄχου

1. Ἅτε βουλώμεθα, ἅτε μὴ.] Immo vero leg. ἄντε βουλώμεθα ἄντε μὴ. Ita iubent edit: antiquiſſimae, iubent omnes quibus utor *codd. Bodlei.* tamen paullo ante peſſime ὅρμωσὰν pro ἕτοιμον.

2. Πρὸς τὸ φθέγμα.] Forte πρὸς τὸ κροῦσμα. REISK.

3. Ἵπποις ἐοικυῖα ἄνευ &c.] Bellum conparandi genus, nec ignotum illis, qui ſcholam Platonicam norunt. Animae partem a ratione alienam equo contendunt, cui aurigam praeficiunt, uti dicetur ſtatim. *Clem: Alex:* Paedag. L. III. p. 245. D. ὅς ἀνακόπτων τὰς ἡνίας ἄγει καὶ φέρει πρὸς σωτηρίαν τὸν ἵππον τὸν ἀνθρώπινον τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς. & Strom: L. V. p. 572. E. *Philo* de Agric: p. 153. F. *Hieron: II.* adv: Iovin: 10. *Senſus corporum quaſi equi ſunt, ſine ratione currentes, anima vero in aurigae modum retinet frena currentium, Et quia modo equi absque rectore praecipites ruunt, ita corpus ſine ratione & imperio animae, in ſuum fertur interitum.* Pulcre huic loco convenit illud *Maronis I.* Georg. 514.

Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Pro ὑπαρχούσης ---- ἐπιβρίσει male erat in *Lipſ.* ὑπαρχούση ---- ἐπιβρόση. & poſterius iſtud etiam in *Meerm.* qui etiam ἐοικυίας, & ſic *Edit. Lugdun.* ac *Florent.* idque praecedentibus reſpondet.

4. Τὰ ἔξω.] Ita *Cantabr.* Priores editiones, *cod. Lipſ.* & *Meerm.* τὰς ἔξω.

5. Ἡνιόχου ἐφεςῶτος ὄμματος.] Ὄμμα ἐπιςάτικον eſt auriga. Sic ſolet Philoſophis. Aur: Carm:

ὄχου ἐφεςῶτος ὄμματος, ὃς τὰ κινήματα ῥυθμίζει καὶ ἡνιοχεῖ τῆς τυφλῆς καθ' ἑαυτὴν ἀλογίας. ὁ δὲ τὴν ἐπίςασιν τοῦ λογισμοῦ ἀφαιρῶν τῆς ἀλογίας, ἐπιτρέπων δὲ αὐτῇ φέρεσθαι κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, οἷος ἂν εἴη, τῇ ἐπιθυμίᾳ [6] συγχωρήσας εἰς ὅσον βούλεται προχωρεῖν τῆς οἰκείας κινήσεως, καὶ τῷ θυμῷ ὡσαύτως. καλὸν γοῦν ἡμῖν [7] τὸ σπουδαῖον ποιήσει καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ λελογισμένα ἀκάθεκτον ὑπὸ τοῦ ἐφεςῶτος λογισμοῦ ποιῶν ἐν ταῖς τοῦ ἀλόγου ἐνεργείαις.

§ 44.

motiones eius quae caeca ex ſeſe eſt moderetur; ac regat. Qui uero praeſidentiam rationis ab irrationali facultate aufert, permittitque ipſi, ut ex propria natura feratur: qualiſcunque is fuerit, qui & cupiditati & iracundiae ita indulget, ut quousque uoluerint in motionibus ſuis progrediantur: egregium ſcilicet uirtutis exemplum is ſeſe nobis praeſtabit, & facta ſua ratione praedita exhibebit, cum ſeſe a praeſidentis rationis moderatione in irrationalis facultatis operationibus ſubtraxerit.

§ 44.

Aur: Carm: quae ſub *Pythag:* nomine circumferuntur, verſ. 69.

Ἡνίοχον γνώμην ςήσας καθύπερθεν ἀρίςην.

Hierocl: in Aur: Carm: p. 298. ἡνίοχον δὲ, ὅτι ἐφαπτομένη καὶ ἐπιςατοῦσα σώματος τὸ δὲ ἐρωτικὸν (niſi malis ἐπιςατικὸν) ὄμμα ὑπὲρ τὸν ἡνίοχον τέτακται. & ibi plura R. W. (eo in loco tueor θεωρητικὸν ὄμμα, ut ante legebatur). E Platone etiam expoſuit *Heracl: Pont:* quem vide apud *Galaeum* Op: Myth. Phyſ: & Eth. p. 432. Mitto plures.

6. Συγχωρήσας εἰς ὅσον &c.] *Reiskius* malebat συγχωρῆσαι. Mox θυμὸν vertunt *iram*, & ſane ἐπιθυμία & ὀργὴ iunguntur etiam infra § 44. notiſſimus eſt vocis uſus, notumque quo modo diſtinguant θυμὸν & ὀργὴν, quae centies iungi videas. Crediderim autem haec Porphyrii e doctrina Platonica eſſe explicanda, quae duas partes animae tribuebat, λογικὸν quae capiti inſidere credebatur, & ἄλογον. Ἄλογον iterum diſtinguebant in θυμικὸν, cui in corde, & ἐπιθυμητικὸν, cui ſedes in praecordiis. Res nota e *Plut:* de *Plac:* Phil. IV, 4. *Heracl: Pont:* apud *Galaeum* Op: Myth: Phyſ: & Eth: & aliis. Hinc itaque Νοῦς & ψυχὴ Noſtro & aliis diſtinguuntur, ita tamen ut dubium tibi ſit, an duas naturas ſeiunctas, an unius naturae duas facultates intelligant. Hac diſtinctione uti ſolent viri praeclari C. *Vitringa* Obſ: L. III. c. 4. & alii, ad inluſtrandum *Paull.* 1 Theſſ. V, 22. eamque veterum Chriſtianorum fuiſſe doctrinam, ut homini ſpiritum & animam tribuerent, ſed quam miſſam fecerint, quo certius Apollinariſtarum errorem profligarent, putat V. D. ad *Nemeſ:* de Nat: Hom: p. 2. Nec longe abire mihi viſus eſt vir ſummus H. D. *Gaubius*, Hippocrates Leidenſis, in Orat: altera de Reg: ment: quod Med: eſt: in animo duo agendi ineſſe principia, eademque multum inter ſe diverſa, ſeu duas eſſe partes, alteram rationis participem, alteram expertem. Quae cavillari non debent inperiti, ſed expendere prius, quid veteres Chriſtiani, & Philoſophi voluerint.

7. Τὸ σπουδαῖον ποιήσει.] Non puto τὸν pro τὸ ſubſtituendum, quod fecit prior interpres, ſed pro ἀκάθεκτον legendum cenſeo εὐκάθεκτον. VALENT. Probo τὸν. *egregie profecto nobis virum bonum ita praeſtabit, & praeclarum in modum rationi conſentanea inſtituta ab eo profecta, ſi eum praeſtabit, cuius principium brutum ſuas effectiones non patietur a ratione gubernari.* REISK. Erud: *Abreſchius* malebat καλῶς γ. ἡ. τὸ vel τὸν σπ. π. κ. τ. ε. α. λ. ὁ ἀκαθέκτως ὑπὸ τοῦ

ἐφ:

§ 44. In eo enim honeſtus ac probus uir diſtare a prauo uidetur, quod ubique ille aſſidentem habet rationem, quae rationis expertem facultatem cohibeat ac gubernet: hic omiſſa ratione ſine ea agit, quaecunque agit. atque iccirco inconſultus hic, & irrationalis ab irrationalique facultate tractus dicitur. ille contra conſultus & rationalis isque qui omni temerariae appetitioni dominetur. Ac peccare quidem plerisque & in oratione & in actione, & cupiditatibus, & ira, contra recte agere bonis inde eſt, quod illi puero per ſeſe agere quaecunque uoluerit permiſerunt: boni paedagogo principatum tradiderunt, ex eiusque praeceptis actiones ſuas gubernent. Vnde efficitur, ut & in cibis ſumendis & aliis corporis ope-

§. 44. Καίτοι ταύτῃ διενηνοχέναι φαίνεται ὁ σπουδαῖος τοῦ φαύλου, ὅτι ὁ μὲν πανταχοῦ τὸν λογισμὸν ἔχει παρεστῶτα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὸ ἄλογον. [1] ὁ δὲ πολλὰ πράττειν παριεὶς τῷ λογισμῷ καὶ σὺν τούτῳ πράττειν ἃ πράττει. διὸ καὶ ὁ μὲν ἀλόγιστος λέγεται καὶ φερόμενος ὑπὸ τῆς ἀλογίας· ὁ δὲ λελογισμένος, καὶ ἐγκρατὴς παντὸς ἀλογίστου· καὶ τὸ [2] ἁμαρτάνειν ἄρα τοῦτο τοῖς πολλοῖς καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν πράξει καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀργαῖς γίνεται, ἔμπαλιν δὲ κατορθοῦν τοῖς σπουδαίοις, ὅτι οἱ μὲν [3] ἐφῆκαν τῷ παιδὶ δρᾷν καθ' ἑαυτὸν ἃ βούλεται· οἱ δὲ, τῷ παιδαγωγῷ, καὶ μετὰ τούτου τὰ καθ' ἑαυτοὺς κυβερνῶσιν. ὥστε καὶ ἐν βρωτοῖς, καὶ ἐν ἄλλαις ταῖς διὰ

τοῦ

ἐφ: λογ: ποιῶν, nempe αὐτά Si τὸν adoptes, ſenſus bene conſtare videtur. Omnes tamen *codd.* in τὸ conſentiunt, idque hoc modo explicari poteſt. καλὸν (adverbial: vel καλῶς) ---- ποιήσει τὸ σπουδαῖον. *pulcre egregium quid faciet.* καλῶς ποιεῖν nota eſt formula rem praedicantium, apud *Demoſth:* & alios. Plus ſimplici vice a Philologis ad N. T. oſtenſum memini. Sunt autem haec ironice capienda, uti καλῶς in ironiis ſaepius. τὸ σπουδαῖον notat rem quamlibet egregiam, & ſtudio noſtro dignam. Vid: *Periz:* ad *Aelian:* V. H. II, 13.

1. Ὁ δὲ πολλὰ πράττειν π. &c.] Forte πολλὰ πράττει παριεὶς (id eſt ἐφιεὶς) τῷ ἀλόγῳ καὶ σὺν τούτῳ πράττει ἃ πράττει. *alter autem*, improbus, *multa agit, loco temeritati facto*, aut, *cum ſe tradidit in poteſtatem caecae & ſtolidae temeritati, qua actus etiam omnes ſuas res agit.* Reisk. Poſſes etiam ὁ δὲ πολλὰ πράττει παρ. τὸν λογισμὸν κ. σ. τ. πράττει ἃ πράττει. *multa facit ratione neglecta, & cum iſta*, (nempe parte inrationali) *facit quae facit*, ut iam voluiſſe video *Gatak:* ad *Anton: IX*, 3. Vel potius ὁ δὲ π. πράττειν παριεὶς τῷ λογ. *praetermittens multa agenda relinquere parti rationali.*

2. Ἁμαρτάνειν ἄρα τοῦτο.] *Reiskius* coniiciebat ἄρα διὰ τοῦτο. Mox καὶ ταῖς ante ὀργαῖς non erat in *Lipſ.*

3. Ἐφῆκαν τῷ παιδὶ &c.] Locutionem in ſuperioribus inluſtratam dedimus. Adſcriptum erat *Lipſ.* & *Meerm.* σῆ ὅτι παῖδα λέγει τὴν ἄλογον τῆς ψυχῆς δύναμιν.

4.

τοῦ σώματος ἐνεργείαις ἢ ἀπολαύσεσι, παρὼν μὲν ὁ ἡνίοχος ἀφορίζει τὸ σύμμετρον καὶ τὸ εὔκαιρον· ἀπὼν δὲ καὶ, ὥς φασί τινες, πρὸς τοῖς ἑαυτοῦ ὢν, εἰ μὲν καὶ τὴν ἡμετέραν πρόσεξιν ἔχει παρ' ἑαυτῷ, οὐδ' ἐπιτρέπει τῇ ἀλογίᾳ παθαίνεσθαι, οὐδ' ὅλως τι ἐνεργεῖν. εἰ δ' ἀφῆκεν ταύτην πρὸς τῷ παιδὶ εἶναι ἄνευ αὐτοῦ, ἀπώλεσε τὸν ἄνθρωπον, συρόμενον ὑπὸ [4] *τῆς ἀνοίας τοῦ ἀλόγου.*

§ 45. *Ὅθεν τοῖς σπουδαίοις ἡ ἀποχὴ μᾶλλον οἰκειοτέρα καὶ βρωτῶν καὶ τῶν διὰ σώματος ἀπολαύσεων καὶ πράξεων τῆς ἐφάψεως, τῷ δεῖν ἐφαπτόμενον τῶν σωματικῶν καταβαίνειν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἠθῶν εἰς παιδαγωγίαν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλογίστου· ἐν δὲ ταῖς τροφαῖς καὶ μᾶλλον· οὐδὲ γὰρ τοῦ μέλλοντος ἐξ αὐτῶν ἐπιλογιστικόν τὸ ἄλογον. φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπόντος, τὸ ἄλογον. τῶν δὲ τροφῶν εἰ μὲν ἦν ἀπηλλάχθαι, ὥσπερ τῶν ὁρατῶν, ἀρθέντων (ἔξεστι γὰρ πρὸς ἄλλοις εἶναι,* [1] *κοιμί-*

operationibus aut functionibus praesens auriga modum & opportunitatem praescribat: absens uero & ut inquiunt nonnulli, suis vacans, si nostram quoque attentionem secum habuerit, irrationali facultati neque affici, neque operari omnino quicpiam permittat: at si attentionem nostram sine se puero adesse sinat, hominem perdat cum ab irrationali amentia praeceps trahatur.

§ 45. Qua propter probis uiris conuenit, ut ex uoluptatibus & actionibus quae per corpus existunt, a cibis magis, quam a tactu abstineant. propterea quod licet dum corporea tangimus, descendere a propriis moribus ad irrationalem quae in nobis est facultatem instruendam oporteat, idem magis in cibis assumendis faciendum est. Non enim quod euenturum ex ipsis est, considerare irrationalis uis potest quae eiusmodi natura est, ut absentia nullo modo percipiat. Nam si ab alimentis liberi ita esse possemns, sicut a rebus, uisui expositis cum subtrahantur: quippe cum imaginibus earum sopitis in-

4. *Τῆς ἀνοίας τοῦ λ.*] Fidenter rescribo *τοῦ ἀλόγου*, cum antea legeretur *τοῦ λόγου*. Vellet forte quis *ἀγνοίας τοῦ λόγου*, quae voces centies inter se permiscentur: sed cum infra *ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπόντος τὸ ἄλογον* dicat, & *cod. Lips.* ac *Meerm.* nec non interpres in *ἀλόγου* consentiant, id nostro sub calamum venisse non dubito. Mox ne mireris *μᾶλλον* cum comparativo iungi: centies ita Graeci vid: modo *Wetsten:* ad Epist: *Paull.* ad Phil. I, 23. nec secus Latini. *Magis clarior* & similia qua de re V. D. ad *Iustin: III*, 2. dein in illis *καὶ τῶν διὰ σ. α.* *Lips.* male omiserat *καὶ*. tum & *ἀπολαύσεως* & *ἀφάψεως*. utrumque vitiose.

1. *Κομίσαντα ἀπ' αὐτῶν.*] Sic legebatur, sed restitui *κοιμίσαντα*. Res ipsa, tum & Interpretis & *cod. Lips.* ac *Meerm.* auctoritas ita prorsus

intendere animum aliis liceat: ſatis commode fieri poſſet ut ubi neceſſitati mortalis naturae parumper indulſiſſemus ſtatim liberi euaderemus. Cum uero temporis mora protrahatur, dum cibus & concoquitur, & digeritur, dumque & ante id ex ſomno & quiete, alioque ocio auxilium comparatur & poſt quaedam ex digeſtione temperatura, & excrementorum ſeceſſio efficitur: adſit paédagogus, neceſſe eſt, qui leuia & quae impedimentum nullum afferunt ſibi eligens, ea naturae concedat. Cum enim quod futurum eſt, praeuideat, quantoque impedimento res eſſet, ſi cupiditatibus obſequeretur, non aequum eſſe iudicauit ut breuis uoluptatis cauſa, quae dum edulia admittimus in deglutiendo percipitur, tam graui ſarcina nos opprimeret.

§ 46. Non immerito igitur ratio quod multum, & ſuperuacaneum eſt, ex-

μίσαντα ἀπ᾽ αὐτῶν φαντασίας) μέτριον ἂν ἦν, τῇ [2] ἀνάγκῃ εἴξαντα τῆς θνητῆς φύσεως ἐπ᾽ ὀλίγον, εὐθὺς ἀπηλλάχθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ παρολκῆς χρόνου χρεία, καὶ πέψεως, καὶ ἀναδόσεως, [3] καὶ τῆς πρὸς τούτοις συνεργείας τῆς ἐξ ὕπνου τε καὶ ἡσυχίας, τῆς τε ἄλλης ἀργίας, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ἐκ τῆς ἀναδόσεως ποιᾶς κράσεως, περιττωμάτων τε διαχωρήσεως, ἀνάγκη τὸν παιδαγωγὸν παρεῖναι, ὃς τὰ κοῦφα καὶ ἀνεμπόδιςα ἑαυτῷ ἐκλεξάμενος, [4] ταῦτ᾽ ἐπιτρέψει τῇ φύσει, τὸ μέλλον προορώμενος, καὶ [5] ὅσον τὸ ἐμπόδιον, συγχωρήσαντος ταῖς ἐπιθυμίαις φορτίον [6] οὐκ εὐάγκαλον ἐπεισάγειν ἡμῖν, δι᾽ ὀλίγην ἡδονὴν, ἧς ἐν τῷ καταδέχεσθαι αὐτὰ εἰς τὴν κατάποσιν [7] ἀντιλαμβάνονται.

§ 46. Οὐκ ἀπεικότως ἄρα τὸ πολὺ καὶ περιττὸν ὁ λόγος ἀπο-

κρὶ-

ſus iubent. Eadem elegantia κοιμίσαι τὴν ςάσιν *Dion: Hal:* L. IX. p. 596. κοιμίζειν ὀργὴν *Lucian:* Iov: Trag: I. κοιμῆσαι μένος id dicit *Aeſchyl:* Eumen. 835. non ſervato diſcrimine quod Critici haec inter vocabula faciunt. Mitto plura, & poëtarum in primis elegantias. Paullo ante ἐπιλογικὸν pro ἐπιλογιςικὸν *Meerm.*

2. Ἀνάγκῃ — τῆς φύσεως:] Supra γενέσεως ἀνάγκην adpellat. vid. ad §. 41.

3. Καὶ τῆς πρὸς τ.] Aut πρὸς τοῦτο aut πρὸς ταῦτα. REISK. Mihi πρὸ legendum videbatur, idque probari video *Meerm. codice.*

4. Ταῦτ᾽ ἐπιτρέψει.] Forte τἄλλ᾽ (id eſt τὰ ἄλλα) ἐπιτρέψει. REISK. *Lipſ.* & *Meerm.* ἐπιςρέψει. male.

5. Ὅσον τὸ ἐμπόδιον συγχ:] ὅσον ſubaudi ἔςαι ἑαυτῷ, vel τῷ λόγῳ. REISK.

6. Οὐκ εὐάγκαλον.] *Florent.* habebat εὖ ἂν καλὸν, quod ſecutus quidem fuerat *Fogeroll.* in margine tamen correxerat. Vox ipſa eſt elegans, de qua vide *Heſych.* & quae ad illum notarunt interpretes.

7. Ἀντιλαμβάνονται.] Scilicet οἱ ἄνθρωποι. vel potius αἱ ἐπιθυμίαι. debebat tamen ἀντιλαμβανόμεθα dicere, quia ἡμῖν praemiſit. REISK.

L.

κρίνας, εἰς ὀλίγον περιγράφει τὸ ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει μή τε πορίζων [1] ἕξειν πράγματα, διὰ τὸ δεῖσθαι πλειόνων; [2] μήτε εὐπρεπῆ ποιῶν, πλειόνων τῶν ὑπηρετησομένων δεήσεσθαι, μήτε ἐσθίων πλειόνων ἡδονῶν ἀντιλήψεσθαι, μήτε πληρούμενος πολλῆς ἀργίας ἐμπλήσεσθαι, μήτε παχυτέρου φορτίου [3] ἐμπιμπλάμενος ὑπνώδης γίγνεσθαι, μήτε τῶν πιαινόντων τὸ σῶμα πληρούμενος, ἰσχυρότερον μὲν τὸν δεσμὸν, αὐτὸν δὲ ἀργότερον πρὸς τὰ οἰκεῖα ποιήσειν καὶ ἀσθενέϛερον. δειξάτω τοίνυν [4] ἡμῖν τὶς ἀνὴρ, σπεύδων ὡς ἔνι μάλιϛα ζῆν κατὰ νοῦν, καὶ ἀπερίσπαϛος ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα παθῶν εἶναι, ὡς εὐπορωτέρα μὲν ἡ

excludens in paucum & anguſtum contrahit id, quod neceſſarium eſt: ne uel ſuppeditando moleſtias ſubeat, dum requirit plura: uel opipara condiendo pluribus indigeat, qui miniſtrent: uel comedendo pluribus uoluptatibus afficiatur: uel ſe ſaturando, multo ocio expleatur: uel craſſiore ſarcina ſe referciendo in ſomnolentiam abeat: uel corpus inpinguantibus ſe replendo & uinculum ualidius, & ſe pigriorem ad propria munera obeunda reddat, atque imbecilliorem. Oſtendat igitur nobis quispiam, qui quam maxime fieri poteſt, uitam traducere ſecundum intellectum ſtudet, & a corporis affectibus perturbari ac distrahi quam minimum cupit: carni-

1. Ἕξειν πράγματα.] Πράγματα ſunt *negotia, moleſtiae.* πράγματα ἔχειν itaque eſt *moleſtiis,* ſeu negotiis moleſtis *inplicari; uti* παρέχειν πράγματα *moleſtias alicui faceſſere:* παρέχειν κόπους id dicitur *Matth. XXVI,* 10. Hinc eleganter ἔχειν πράγματα & παρέχειν iunguntur apud *Alciphr:* L. III. Epiſt. 30. ubi vid. *Bergler:* Epicurus apud *Diog: Laërt:* p. 795. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, οὔτε ἄλλῳ παρέχει. Pro διὰ τὸ male erat in quibusdam διὰ τοῦτο.

2. Μήτε εὐπρεπῆ ποιῶν.] Εὐτρεπῆ legendum contendit Doct: *Abreſch:* Diluc: Thucyd: Auct: p. 381. Idque praefert etiam *cod. Lipſ.* & ex illo *Reiskius.* Potuerunt facillime confundi haec vocabula, ut ſaepiſſime accidit. Apud *Diod: Sic: I,* 45. pro ναοῖς εὐπρεπέσι perperam aliqui *codd.* εὐτρεπέσι. apud *Eurip:* in Suppl: pro εὐπρεπὴς *Markl:* volebat εὐτρεπὴς. Nec ſecus in *Lucian:* Dial: p. 84. Clar: *Hemſterh:* vim vocis egregie inluſtrans. Εὐπρεπὴ tamen *ſplendida, magnifica* dicuntur, uti εὐπρεπὴς τράπεζα menſa magnificis & opiparis epulis inſtructa, quod H. *Steph:* in Theſ. iam notatum.

3. Ἐμπιμπλάμενος.] *cod. Bodlei.* ἐμπλησάμενος. *Lipſ.* ἐμπιπλάμενος. variatur ſaepe in hac voce, modo enim ἐμπίπλασθαι, modo ἐμπίμπλασθαι ſcribitur. Idem aliis etiam vocabulis accidit, quibus litera M modo additur, modo non additur. Lege Eleg: *D'Orvill:* ad *Char:* L. V. c. 2. Noſter literam illam voci addere amat.

4. Τὶς ἀνὴρ, σπεύδων &c.] Ita nunc primum interpunximus. Sic interpres, & *Cod.* etiam *Lipſ.* qui tamen male ὃς dabat pro ὡς. Eiusdem codicis fide revocavi ἀπερίσπαϛος, pro quo antea legebatur ἀπερίσπαϛον, ſed quod iam correxerat in margine *Foggeroll.* Idem voluit *Meerm.* qui dabat ἀπερὶσπατος. vocem in-

nium eſum pomorum, & olerum obſoniis aut copioſius ſuppetere, aut uilius parari: uoluptatemque minorem afferre leuioremque eſſe in concoctionibus & digeſtionibus, ad cupiditatesque minus iritare, atque ad affectus & uires corporis minus facere, quam uictum qui ab inanimatis petitur atque iis quae nullam coquorum operam requirunt.

ἡ [5] κρεωφαγία τῶν ἐκ τῶν ἀκροδρύων καὶ ἐκ λαχάνων ὄψων, [6] εὐτελεςέρα δὲ ἡ τούτων παρασκευὴ τῆς [7] τῶν ἀψύχων, καὶ μαγείρων ὅλως μὴ δεομένων, ἀνήδονος δὲ [8] καθ᾽ ἑαυτὴν παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἄψυχον, κουφοτέρα δὲ ἐν ταῖς πέψεσιν τῆς ἑτέρας, [9] κἂν ταῖς ἀναδόσεσιν ταῖς εἰς τὸ σῶμα [10] ταχυτέρα τῆς ἐκ λαχάνων ἀναδόσεως, πρός τε τὰς ἐπιθυμίας ἧττον ἐρεθίζουσα, καὶ εἰς πάθος καὶ ῥώμην σώματος ἔλαττον συμβαλλομένη [11] τῆς ἀψύχου διαίτης.

§ 47. At ſi hoc neque medicus, neque philoſophus, neque alipta, neque

§ 47. Εἰ δὲ τοῦτο οὔτε ἰατρῶν τις, οὔτε φιλοσόφων, οὐ γυμναςῆς,

inluſtrat *Wetſten*: ad I. ad Corinth. VII, 35.

5. Κρεωφαγία ----.] *Flor*: *Lipſ*. & *Meerm*. κρεηφαγία. variari in hiſce ſaepius vidimus § 15. Ἀκρόδρυα proprie quidem ſunt duriori cortice tecti, ſed inde in genere omnes arborum fructus ita adpellantur. Vid: *Bod*: *a Stapel*: ad *Theophr*: Hiſt: P. L. III. c. 12 & 15. eoque uſu ſaepe apud *Diod*: *Sic*: uti ad L. V. c. 43. notatum *Weſſelingio*.

6. Εὐτελέςερα δὲ &c.] *Hieron*: *II*. adv. Iovin: 10. *Olerum*, *pomorum*, *ac leguminum*, *& facilior apparatus eſt*, *& arte impendiisque cocorum non indiget*, *& ſine cura ſuſtentat humanum corpus*, *moderateque ſumtus*, (*quia nec avide devoratur quod irritamenta gulae non habet*) *leviori digeſtione concoquitur*.

7. Τῶν ἀψύχων.] Forte τῶν ἀψύχων, πυρὸς καὶ μαγείρων. quam comparatio & ad eſum accomodatio alimentorum e rebus inanimis petitorum, quibus neque igne, neque coquis opus eſt. Reisk.

8. Καθ᾽ ἑαυτὴν π.] Forte ἀνήδονος δὲ καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν, καὶ παραβαλλομένη. *& in ſe ſpectata*, *& comparata cum*. Reisk. Legendum videtur π. πρὸς τὴν ἔμψυχον, & in fine §. ἐμψύχου. idque placebat *Abreſchio*, viro praeclaro, niſi hoc in loco velis ἐνήδονος. dicam ſtatim.

9. Κἂν ταῖς ανοδ.] *Valent*. dederat καὶ ἐν ταῖς ἀναδ. contra omnium reliquorum fidem. Vid: ad § 15. Recte autem *Valent*. & *Lipſ*. ταῖς εἰς το σῶμα, pro quo in *Florent*. & *Lugd*. erat τῆς εἰς τ. σ.

10. Ταχυτέρα.] Bene ſic *Valent*. a quo non abit *Lipſ*. *Meerm*. dat παχ. τῆς τῶν ἐκ λαχ. in *Florent*. & *Lugd*. erat παχυτέρα. Mox εἰς πάχος *ad craſſitiem & molem carnium*, malebat *Reiskius*, quia paullo poſt παχύτητα τοῦ δεσμοῦ adpellat. Sed in ſuperioribus τὰ κατὰ τὸ σῶμα πάθη dixerat.

11. Τῆς ἀψύχου διαίτης.] Vel legendum eſt ἐμψύχου διαίτης, & paullo ante πρὸς τὴν ἔμψυχον. nam ut haec nunc leguntur commodum ſenſum non praeſtant. Potuerunt facile confundi, cum enim antiquis ἄμψυχος ſcriberetur pro ἔμψυχος inde factum, ut alterum alterius locum ſubinde occuparit. vid: *D' Orvill*. ad *Char*. *VIII*, 1. vel forte paullo ante, ἐνήδονος pro ἀνήδονος. *Oſtendat mihi aliquis*, *quo modo cum voluptate ſeu ſuavitate*, *coniuncta ſit* κρεωφαγία *ſi cum victu inanimato contendatur*, *quomodo illa ſit levior* ---- συμβαλλομένη τῆς ἀψύχου διαίτης. δὲ tum repetitur, ut ſaepe apud Graecos.

I.

ςῆς, οὐκ [1] ἰδιώτης εἰπεῖν ἐτόλμησε, τὶ οὐκ ἀφιςάμεθα ἑκόντες τοῦ σωματικοῦ φορτίου; τὶ οὐκ ἐλευθεροῦμεν αὐτοὺς ἅμα τῇ [2] ἀποςάσει ἐκ πολλῶν (οὐ γὰρ ἑνὸς ἦν, ἀλλὰ μυρίων, τοῖς ἐλαχίςοις ἐθίσαντα αὐτὸν ἀρκεῖσθαι, ἀπηλλάχθαι) χρημάτων περιουσίας, οἰκετῶν πλειόνων ὑπηρεσίας, σκευῶν πλήθους, ὑπνώδους καταςάσεως, νόσων σφοδρότητος καὶ πλήθους, ἰατρῶν δεήσεως, ἐρεθισμῶν πρὸς ἀφροδίσια, ἀναθυμιάσεων παχυτέρων, περιττωμάτων πλήθους, [3] παχύτητος τοῦ δεσμοῦ, ῥώμης πρὸς πράξεις ἐγειρούσης, [4] ἰλιάδος κακῶν. ὧν ἡ ἄψυχος καὶ λιτὴ τροφὴ καὶ πᾶσιν εὐπόριςος ἀφαιρεῖται ἡμᾶς, εἰρήνην παρασκευάζουσα τῷ [5] τὰ σωτήρια ἡμῖν ἐκπορίζοντι λογισμῷ. οὐ γὰρ [6] ἐκ τῶν μαζοφάγων φησὶν ὁ Διογένης, οἱ κλέπται καὶ οἱ πολέμιοι. ἀλλ' ἐκ τῶν

que e uulgo quisquam affirmare unquam eſt auſus, cur non ultro a corporis hac ſarcina abſtinemus? cur non denique ex multorum ſeruitute ita abſtinendo nos liberamus? Non enim ab uno, ſed a ſexcentis liberari poteſt, qui minimis eſſe contentus aſſueuerit. a pecuniarum ſuperabundantia: a multorum ſeruorum miniſterio: a ſupellectilium copia: a ſomnolenta coſtitutione: a morborum uehementia & multitudine: a medicorum indigentia: ab irritatione ad uenerea: a craſſioribus exhalationibus: ab excrementorum affluentia: a uinculi craſſitudine: a uiribus ad externas actiones excitantibus: a malorum demum iliade: a quibus frugale ac tenue & quibuslibet parabile alimentum nos abducit, atque abſtrahit: dum rationi quae ſalutaria nobis ſuggerit, pacem ac tranquillitatem praeparat: Non enim, inquit Diogenes ex paniuoris fures & hoſtes: ſed ex car-

1. Ἰδιώτης.] Ἰδιῶται in huius modi locis tales ſunt homines, qui more communi vitam agunt, nec peculiari aliqua ratione eam inſtituunt, ut valetudini ſuae conſulant. Vid: *Caſaub*: ad *Athen*: *II*, 8.

2. Ἀποςάσει ἐκ πολλῶν.] Num ἐκείνων τῶν πολλῶν. quae ſtatim enumerat. Reisk.

3. Παχύτητος τοῦ δεσμοῦ.] Vid: § 38.

4. Ἰλιάδος κακῶν.] *Diod. Sic*: in Ecl. p. 534. εἶχε δὲ Σικελίαν πᾶσα σύγχυσις καὶ κακῶν Ἰλιάς. & ibi *Weſſelingius*. Latinis *Ilias malorum*. Cic. VIII. ad Attic. II. *malorum inpendit* Ἰλιάς. Confer paroeniographos.

5. Τὰ σωτήρια ἡ. ε.] Τῷ τὰ σῖτα (id eſt σωτήρια) ζῶντι λογισμῷ erat in *Lipſ.* Ζῶντι natum e ſequenti ἐκπορίζοντι.

6. Ἐκ τῶν μαζ. φησὶν ὁ Διογ.] *Hieron*: *II.* adv: Iovin: II. *Diogenes tyrannos & ſubverſiones*, (vel *ſubverſores*) *urbium*, *bellaque vel hoſtilia vel civilia non pro ſimplici victu olerum pomorumque*, *ſed pro carnibus & epularum deliciis adſerit excitari*. Quam vili ciborum genere ipſe fuerit contentus, vid: apud *Aelian*: *V. H.* *XIII*, 26. ubi ob hunc Noſtri locum, vocem μάζαν excidiſſe putabat *Kuhnius*. Meminit dicti huius, ſed paullum diverſo modo, etiam *Iulian*: Orat: VI. p. 198. D. οὐ γὰρ

carniuoris calumniatores & tyranni exiſtunt. Iam uero ſublata cauſa ut multis indigeamus, & copia eorum quae in corpus aſſumuntur, detracta, grauitate item eorum quae digeruntur, ſubleuata, fit ut liber oculus extra undam & fumum corporeum tranquillus euadat.

§ 48. Id quod neque comprobationem, neque demonſtrationem ob inſitam in re euidentiam requirit. Vnde non ſolum illi qui id dant operam, ut ſecundum intellectum uiuant, & eiusmodi uitam finem eſſe ſtatuunt, abſtinentiam hanc neceſſariam ſibi eſſe ad finem conſequendum arbitrantur. uerum etiam unusquisque ut puto, philoſophus parſimoniam ad uitam ciuiliter traducendam eſſe idoneam iudicans, magis uitam eam approbaret quae paucis eſſet con-

τῶν κρεωφάγων οἱ συκοφάνται, καὶ τύραννοι. τῆς δὲ τοῦ πολλῶν [7] δεῖσθαι ἀρθείσης αἰτίας, καὶ τοῦ πλήθους τῶν εἰσαγομένων εἰς τὸ σῶμα [8] περιαιρεθέντων, τοῦ τε βάρους τῶν ἀναδιδομένων κουφισθέντων, [9] ἐλεύθερον τὸ ὄμμα, καπνοῦ καὶ κύματος τοῦ σωματικοῦ ἐκτὸς καθωρμισμένον γίγνεται.

§ 48. Καὶ τοῦτο οὔτε ὑπομνήσεως, οὔτε ἀποδείξεως, διὰ τὴν αὐτόθεν προσοῦσαν ἐνάργειαν, χρήζει. ὅθεν οὐ μόνον οἱ κατὰ νοῦν ζῆν ἐσπουδακότες, καὶ τέλος τὸν κατ' αὐτὸν βίον ἐνςησάμενοι, ἀναγκαίαν πρὸς τὸ τέλος ὁρῶσι τὴν τούτων ἀποχὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶς σχεδὸν οἶμαι φιλόσοφος τὴν εὐτέλειαν [1] πρὸ τῆς πολυτελείας ἐγκρίνων, ἀποδέξαιτ' ἂν μᾶλλον τὸν ἐν ὀλίγοις ἀρκούμενον, τοῦ πλεί-

γὰρ ἐκ τῶν μαζοφάγων φησὶν ὁ Διογένης οἱ τύραννοι· ἀλλ' ἐκ τῶν δειπνούντων πολυτελῶς. Nec ſine cauſſa *Homer*: iuſtos homines adpellat γαλακτοφάγους, ut notat *Clem*: *Alex*: in Paedag: L. I. p. 98. D. Confer *Did*: ad *Iliad*: IV, 6.

7. Δεῖσθαι ἀρθείσης αἰτίας.] Prorſus uti uiuendi hic modus efficit μηδενὸς δεῖσθαι apud *Philoſtr*: *VIII*, 12. ubi vid: *Olear*. Mox εἰσαγόμενα vocat corpori ingeſtum alimentum; cibum ac potum, uti ſolent. *Hierocl*: in Aur: Carm: p. 174. μέτρον ἐπιςῆσαι δεῖ τῇ τῶν εἰσαγομένων πληρώσει. ubi R. W. Noſtri oblitus non fuit. *Meerm*. habet τ. δὲ τῶν πολλῶν.

8. Περιαιρεθέντων —— κουφισθέντων.] Pro περιαιρεθέντων Gallicus interpres ſubſtituit περιαιρεθέντος. neſcio quare, nam ἡμῶν ſubintelligi debet, ad quod referatur περιαίρεθ. VALENT. Subſtituerat etiam *Gall*: *interpres* κουφισθέντος. Utrumque merito probabat *Reiskius*. In vulgatum tamen Graeci *codices* conſpirant.

9. Ἐλεύθερον τὸ ὄμμα &c.] *Fogeroll*: malebat σῶμα. male. Plato & Platonici ſaepe ψυχῆς ὄμμα memorant. *Iambl*: vit: Pythag. 16. ἀπεκάθαιρε τὴν ψυχὴν, καὶ περιῆγεν ἐπὶ τὸ νοητὸν τὸ θεῖον ὄμμα, κρεῖττον ὂν σωθῆναι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, μυρίων σαρκίνων ὀμμάτων. Et *Clem*: *Alex*: Paedag: L. II. p. 139. C. nec ſecus atque hoc in loco, cibi copia & luxus τὸ διορατικὸν τῆς ψυχῆς κατέχειν ὄμμα dicuntur *Eidem* p. 186. C. Eleganter autem dicit καπνοῦτε καὶ κύματος. Proverbialis quippe olim erat locutio καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς βαίνειν, qua de *Sylburg*: ad *Clem*: *Alex*: p. 808. Paullo poſt male *Meerm*. χρήζεις pro χρήζει.

1. Πρὸς τῆς πολυτ. ἐγκρίνων.] Πρὸ τῆς εὐτελείας dat *Cod. Lipſ*. quae lectio cum praeſta-

πλειόνων δεομένου. καὶ (ὃ παράδοξον τοῖς πολλοῖς δόξειεν εἶναι) [2] τοῦτο λέγοντας καὶ ἐκτιμῶντας εὑρίσκομεν, λέγω δὲ [3] τοὺς δι' ἡδονὴν οἰομένους τὸ τέλος τῶν φιλοσοφησάντων. τῶν γὰρ Ἐπικουρείων οἱ πλείους, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου ἀρξάμενοι, [4] μάζῃ καὶ τοῖς ἀκροδρύοις ἀρκούμενοι φαίνονται· τά, τε συγγράμματα ἐμπεπλήκασι, τὸ ὀλιγοδεὲς τῆς φύσεως ἀφηγούμενοι, καὶ τὸ ἐκ τῶν λιτῶν καὶ εὐπορίςων ἱκανῶς αὐτῆς τὸ ἀναγκαῖον ἰώμενον παριςάντες.

§ 49. [1] Ὥρισαι γὰρ, φησὶν, ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καί ἐςιν εὐπό-

contenta, quam quae multis indigeret. Adde quod, id quod forte plerisque incredibile uideri poſſet eos hoc aſſerere, ac comprobare inueniemus, qui uoluptatem finem philoſophantium eſſe opinantur. Plerique enim ex Epicureis etiam ſi ab ipſo eorum principe exordiri uelimus, bucella & ſtirpium fructibus in ueſcendo fuiſſe contenti uidentur libroſque ſuos huiusce modi doctrina referſerunt, ut quam paucis natura indigeret, oſtenderent. tenuemque & parabilem uictum ſatis ad neceſſaria ſuppeditanda eſſe declararent.

§ 49. Praefinitae inquit, naturae diuitiae, & parabiles ſunt. at quae ex

ſtare vulgatae videatur, non tamen eſt melior. videtur Porphyrius ita dediſſe τὴν εὐτέλειαν πρὸς τὴν πολυτέλειαν συγκρίνων, ἀποδέξαιτ' ἂν μᾶλλον τὸν ἐν λόγοις βίον ὀλίγοις ἀρκούμενον, τοῦ πλειόνων δεομένου. Sane in codice *Lipſ.* pro τὸν ἐν ὀλίγοις legitur τὸν ἐν λόγοις. REISK. Πρὸ etiam erat in editione antiquiſſima & *Cod. Meerm.* quod ideoque in ſedem ſuam reſtitui.

2. Τοῦτο λέγοντας &c.] Forte τοῦτο λέγοντας αὐτοὺς τοὺς τἀναντία λέγοντας καὶ ἐκτιμῶντας εὑρίσκομεν. *hoc affirmantes videmus eos ipſos, qui contraria omnia ſtatuunt & amplectuntur.* REISK.

3. Τοὺς δι' ἡδονὴν οἰομένους &c.] Epicurum ſignificat & qui eum ſequebantur. Summum bonum ſtatuebant τὴν Ἡδονὴν, quae illis erat εὐθυμία & ἀταραξία μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα, μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχήν. Res non mala adeo, ſed male utebantur vocabulo, quod in medio hominum uſu aliam voluptatem ſignificabat, uti notiſſimum. Vid: tamen *Periz:* ad *Aelian:* V. H. IV, 13. & L. IX. c. 12. *Reiskius* malebat τοὺς, νὴ Δί', ἡδονὴν εἶναι ο. τ. τέλος. pro φιλοσοφησάντων *edd.* priores φιλοσοφισάντων.

4. Μάζῃ καὶ τοῖς ἀκροδρύοις ἀρκούμενοι.] Ipſe Epicurus dicere ſolebat, ſe cum Iove paratum eſſe de felicitate certare, μάζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. apud *Ael.* V. H. IV, 13. *Iulian.* Orat. VI. p. 195. B. ἀλλ' οὐδὲ μάζαν, ἧς Ἐπίκουρος εὐπορῶν οὐδὲ τῶν θεῶν φησὶν εἰς εὐδαιμονίας λόγον ἐλαττοῦσθαι. Noſtrum reſpicit *Hieron: II.* adv: Iovin: 11. *Quodque mirandum ſit, Epicurus voluptatis adſertor, omnes libros ſuos replevit oleribus & pomis, & vilibus cibis dicit eſſe vivendum.* Haud equidem miror. Sic enim corpus & animus optime in officio contineri, adeoque ἀταραξία promoveri poterat. Mox perperam *Meerm.* pro λιτῶν dat πολιτῶν.

1. Ὥρισαι γὰρ φασὶν.] Non male *cod. Lipſ.* φησὶν. Epicurus puta, cuius haec eſt dictio, ex eius κυρίαις δόξαις petita. Paulo poſt tamen habet φασὶν, in quo deſcivit a conſtantia. REISK. Optime. tale eſt illud Epicuri a-

ex inanibus opinionibus exiſtunt, infinitae, & eiusmodi, ut comparari difficulter queant, nam quae facile ſuppetunt, cum ſimplicem humidi & ſicci naturam habeant, moleſtiam omnem corporis quae ex defectu euenit, bene, & abunde auferre conſueuerunt: caetera omnia, quaecunque in luxuriam delabuntur, non neceſſariam habere appetitionem aiunt, neque eiusmodi, quae ex dolore aliquo neceſſario eueniat, ſed uel ex moleſtia tantum ex abſentia rei ſuſcepta, uel ex laetitia omnino ex praeſentia, vel ex inanibus, falſisque opinionibus exiſtat. nihilque ad naturalem defectum rei alicuius ſpectet, quae ſi non adſit, disſoluere conſtitutionem noſtram queat. Satis enim ad haec obtinenda ea ſunt, qui-

πόριϛος; ὁ δ' ἐκ τῶν κενῶν δοξῶν, ἀόριϛος τε ἦν καὶ δυσπόριϛος. τὸ γὰρ κατ' ἔνδειαν ἐνοχλοῦν τὴν σάρκα, ἐξαιρεῖται καλῶς καὶ αὐτάρκως τὰ εὐπόριϛα, ἁπλὴν ἔχοντα φύσιν ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. τὸ δὲ λοιπὸν ὅσον εἰς [2] πολυτέλειαν πέπτωκεν, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχειν φασὶ τὴν ὄρεξιν, οὐδ' ἀπ' ἀλγοῦντός τινος ἀναγκαίως γιγνομενὴν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ [3] ἢ λυποῦντος, ἢ νύττοντος μόνον ἐν τῷ μὴ παρεῖναι· τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ τοῦ χαίροντος· [4] τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ τῶν κενῶν καὶ διεψευσμένων δογμάτων, [5] ἢ εἰς οὐδὲν φυσικὸν ἀνάγεται ἔλλειμμα, οὐδ' εἰς τὸ διαλύον τὴν σύϛασιν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι. ἱκανὰ γὰρ καὶ τὰ τυχόντα

apud *Diog: Laërt:* L. X. p. 798. ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὥριϛαι καὶ εὐπόριϛός ἐϛιν, ὁ δὲ τῶν κενῶν δοξῶν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει. & p. 790. ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριϛον, τὸ δὲ κενὸν, δυσπόριϛον. Quum itaque in *Flor:* & *Lugd:* ſic etiam legeretur, idque per interpretem & *cod. Meerm.* firmaretur, auctori ſuum reddere non dubitavi. Statim pro ἦν *Reiskius* ἡμῖν aut ἅμα vel ὁμοῦ coniiciebat.

2. Πολυτέλειαν πέπτωκεν.] Malim ἐκπέπτωκεν. uſus nemini ignotus. Et ſic in dicto Epicuri, quod ſtatim laudavi, ὁ δὲ εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει. Eo quippe Noſter reſpicit. pro ἔχειν φασὶ *Reiskius* volebat ἔχειν φύσει.

3. Ἢ λυποῦντος, ἢ νύττοντος.] Forte ἢ οὐ (vel μὴ) λυποῦντος. μὲν Lipſ. deeſt male. Reisk. Metaphoricus uſus vocis νύττειν eſt frequentiſſimus. νυγμοὺς εἰς τὴν ψυχὴν λαμβάνειν dicit *Diod: XIII*, 58. uti ἔνυξε τὴν διάνοιαν *Themiſt:* Orat: XIV. p. 171. quibus conponi poteſt κατανύττεσθαι τῇ καρδίᾳ *Lucae* A. Apoſt: II, 37. ſaepe etiam νύττειν & λυποῦν ſunt ſynonyma. pulcre docuit *D'Orvill.* ad *Charit.* L. VI, 5. qui Noſtri inmemor non fuit.

4. Τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ ---] Deeſt Lipſ. poſterius ὅλως. ſi abeſſe debet ὅλως poterit commodius priori loco. Reisk. Poſterius tamen *Meerm.* quoque *cod.* non habet. nec legit interpres.

5. Ἢ εἰς οὐδὲν φ. α ἐλλ.] Aut ᾗ *quae* legendum, aut potius εἰ *ſi.* utrumque una cum ἀνάγεται redit ad ὄρεξις. Reisk. Correxi, quod antea legebatur ἡ in ᾗ, ut recte *Meerm.* In *Florent:* vitioſe exaratum erat ἔλειμμα, quod, pro more ſuo, ſecutus fuerat *Lugdun. Edit.*

6.

τα [6] διακρατῆσαι ταῦτα ἦν, ὧν ἀναγκαίως δεῖται ἡ φύσις. ταῦτα δὲ, καὶ διὰ τὴν λιτότητα, καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητά ἐστιν εὐπόριστα. καὶ τῷ μὲν κρεηφαγίας ἁπτομένῳ χρεία καὶ τῶν ἀψύχων, [7] τῷ δὲ ἀρκουμένῳ τοῖς ἀψύχοις, [8] ἐξ ἡμισείας καὶ τοῦτο εὐπόριστον καὶ ὀλίγων δεόμενον ἀναλωμάτων τὸ τῆς παρασκευῆς.

§ 50. Δεῖ δὲ, [1] φασὶν, οὐκ ἑτοιμασάμενον τὰ ἀναγκαῖα, προσθήκῃ τῇ φιλοσοφίᾳ χρῆσθαι, ἀλλὰ παρασκευασάμενον τὸ θαῤῥεῖν τῇ ψυχῇ γνησίως οὕτως [2] ἀντέχεσθαι τῶν καθ' ἡμέραν. κακῷ γὰρ φροντιστῇ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέψομεν, ἄνευ φιλοσοφίας τὸ ἀναγκαῖον συμμετρούμενοι τῆς φύσεως, καὶ παρασκευάζοντες. διὸ φιλοσοφοῦντα δεῖ καὶ τούτων προνοεῖν, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν ἡ

quibus necessario natura indiget. ea autem & ob uilitatem, & ob paucitatem comparari facile possunt. Ei porro qui esu carnis utitur, inanimatis etiam ad uescendum opus est. At qui inanimatis tantum est contentus, ei id & ex dimidio facile suppetit, & paucos admodum ad apparatum sumtus requirit.

§ 50. Non enim oportere inquiunt, ut ubi quis necessaria praepararit, philosophiam quasi additamentum postea adhibeat: sed ut prius animi tolerantia & uirtute legitime acquisita, deinde ita quotidianam indigentiam procuret. Nam malo sane consultori nostra committeremus, si absque philosophia quod necessarium naturae est, metiri, ac parare nobis uellemus. Quocirca philosophando istis etiam prouidere o-

6. Διακρατῆσαι ταῦτα ἦν &c.] Forte ταύτην. naturam puta. tum etiam punctum commate mutari velim & sic legi ὧν δ' ἀναγκαίως δεῖται ἡ φύσις, ταῦτα δὲ ---- ubi posterius δὲ redundat eleganter, nihilque est aliud, quam non necessaria repetitio prioris δὲ, cuiusmodi repetitionis creberrima occurrunt exempla. ut Latinorum *vero. quibus vero natura eget necessario, ea enimvero facillima sunt comparatu.* Reisk.

7. Τῷ δὲ ἀρκουμένῳ τοῖς ἀφ.] *Hieron:* L. II. adverf: Iovin: c. 11. *Qui carnibus vescantur indigere etiam his quae non sunt carnium, qui autem simplici victu abutantur, eos carnes non requirere.* Paullo ante *Meerm.* κρεηφαγία ἁπτομένω.

8. Ἐξ ἡμισείας.] Forte ἐξ ἡμισείας λείπεται τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τοῦτο εὐπόριστον καὶ ὀλίγων δεόμενον ἀναλωμάτων πρὸς τὴν παρασκευήν. Reisk.

1. Φασὶν.] *Sed postquam tibi veram animi constantiam atque fiduciam certam acquisiveris, quae nullis se formidinibus futurae aliquando inopiae agitari patiatur, tum demum suscipere curam & negotiorum quotidianorum peragendorum, & victus quaerendi.* occurrit huic adversariorum argumentationi, quae in voce παρασκευὴν definit. Reisk.

2. Ἀντέχεσθαι τῶν κ. ἡμ.] Est *pertinacissime illis inhaerere, nihil ultra studere.* sic ἀντέχεσθαι τῶν οὐκ ἐφαρμοττόντων supra § 12. ἀνθέξεται τῆς διαίτης § 56. ἀντέχεσθαι σωτηρίας & similia, de quibus orbis literati lumen nuper, *P. Wessel:* ad *Diod: Sic: II*, 12. γνησίως malim cum sequentibus connectere, se-

opus eſt: quatenus uidelicet curae erga illa intentio permiſerit. Quatenus uero inde aliquid detrahitur, ut perfectae purgationi non dominetur, ad opes, aut alimenta praeparanda accedendum non eſt. Cum philoſophia igitur curanda neceſſaria haec ſunt, & confeſtim ſeſe offerent. Multo ſiquidem melius eſt, ut ſectemur quod pauciſſimum in ipſis eſt, & uile & leue. quippe cum ex pauciſſimo pauciſſima etiam moleſtia euentura ſit.

§ 51. Multus uero horum apparatus, cum multa impedimenta etiam ſecum trahat, tum ex grauatione corporis, tum ex eorum quae apparantur, difficultate: tum ex eo quod prohibet, ne praecipuarum conſiderationum operatio eſſe aſſidua queat, tum ex qualibet alia cauſa, ſtatim inutilis eſt, neque eiusmodi, ut turbationes quae

3 ἡ παρ' ἐκείνοις ἔντονος ἐπιμέλεια παραδιδῷ. ἐφ' ὅσον δὲ ἐκεῖθέν τι ἀφαιρεῖται, ὃ μὴ κυριεύσει τῆς 4 τελείας ἐκθαῤῥήσεως, μὴ προσίεσθαι πρὸς τὴν χρημάτων τε καὶ τροφῶν παρασκευήν. σὺν φιλοσοφίᾳ τοίνυν ἁπτέον τούτων, καὶ εὐθὺς προσπεσεῖται, ὅτι πολλῷ κρεῖττον τὸ ἐν αὐτοῖς μεταδιώκειν 5 ἐλάχιςόν τε καὶ λιτὸν καὶ κοῦφον. ἐλάχιςον γὰρ καὶ τὸ ὀχληρὸν ἐκ τοῦ ἐλαχίςου.

§ 51. Ἃ δ' ἂν 1 συνεφελκύσηται ἡ παρασκευὴ ἐμπόδια, ἐκ τῆς τοῦ σώματος βαρύτητος, ἢ ἐκ τῆς τῶν παρασκευαζομένων πραγματείας, ἢ ἐκ τοῦ 2 κωλύειν τὴν περὶ τῶν κυριοτάτων λογισμῶν ἐνέργειαν εἶναι συνεχῆ, ἢ ἐκ τινος ἄλλης αἰτίας, εὐθὺς ἀλυσιτελὴς γίνεται καὶ οὐκ ἀντάλλακτος πρὸς τὰς συνακολου-

ſecus atque interpreti viſum eſt. Pro συμμετρούμενοι perperam erat in *Lipſ.* συμμετρούμενον.

3. Ἡ παρ' ἐκείνοις ἔντονος ἐπιμ.] Forte ἡ ὑπὲρ (vel περὶ) ἐκείνης ἔντονος. ubi ἐκείνης refertur ad philoſophiam, cuius antea iniecta erat mentio; *quantum ſinet aſſiduitas operae* in ea (philoſophia) *navandae.* Mox ἐκεῖθεν *illinc*, a ſtudio philoſophiae. *quatenus autem illinc mentem abſtrahit aliquid, quod in poteſtate non habebit, perfectam omnibus numeris & abſolutam fiduciam* h. e. quod intercedet atque impediet, quo minus prorſus ſecuri futuri noſtri victus fortunaeque ſimus. Reisk.

4. Τελέας ἐκθαῤῥήσεως.] Sic erat in omnibus *codd.* inpreſſis & manus; dictum de confuſione hac alias. Interpres legiſſe videtur ἐκκαθάρσεως.

5. Ἐλάχιςόν τε καὶ λ. κ. κ.] Doctiſſ: Gaſſendus prolixius vertit: ego mallem brevius. *Minima enim ex minimis & moleſtia.* Valent. Lipſ. ἐλάςον τε. male. voluitne ἐλαφρόν τε. ſolet hoc vocabulum cum κοῦφον coniungi. Reisk.

1. Συνεφελκύσηται.] Haec etiam vox in copioſiſſimo *H. Steph:* Theſ: deſideratur. invenies apud *Diod: Sic:* L. XX. c. 25. συνεφελκύσθη τῇ φορᾷ.

2. Κωλύειν τὴν περὶ &c.] Lipſ. ἐκ τῆς τῶν ἐνεργείαν εἶναι, caeteris intermediis omiſſis. Forte κωλύειν τὸν περὶ τῶν κυ[illegible] λογισμὸν ἐν ἐνεργίᾳ εἶναι συνεχεῖ. Mox εὐθὺς aut deeſt, aut mente certe debet ſuppleri σκεπ[illegible]μένῳ vel θε-

λουθούσας ὀχλήσεις. Δεῖ μέντοι τῷ φιλοσόφῳ καὶ τὴν ἐλπίδα [3] τοῦ μηδὲν ὑπολείψειν παρεῖναι διὰ βίου. ταύτην δὲ τὰ μὲν εὐπόριςα ἱκανῶς διασώζει, τὰ δὲ πολυτελῆ ποιεῖ δυσέλπιςον. οἱ γοῦν πολλοὶ, διὰ τοῦτο καίπερ πολλὰ κεκτημένοι, ὡς ὑπολειψόντων, [4] ἀνήνυτα μοχθοῦσιν. ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς εὐπορίςοις καὶ λιτοτάτοις ποιεῖ, τὸ μνημονεύειν, ὅτι πρὸς μὲν τῆς ψυχῆς ἀξιόλογον ταραχῆς λύσιν οὐθὲν ἰσχύειν πέφυκεν οὐδ' ὁ πᾶς πλοῦτος συναχθείς· τὸ δὲ τῆς σαρκὸς ὀχληρὸν ἐξαιρεῖ καὶ τὰ πάνυ μέτρια καὶ τυχόντα, πᾶσαν τε εὐποριςίαν κεκτημένα· ὑπολείποντά τε καὶ τὰ τοσαῦτα, οὐ ταράττει τὸν ἀποθνήσκειν μελετῶντα. ἔτι καὶ τὸ ἀλγεινὸν τὸ [5] δι' ἐνδείας πολλῆς

quae ex eo consequuntur, ullo modo recompenset. Adde quod cum philosophum etiam ea spe esse oporteat, ut nihil sibi in uita defuturum esse opinetur: huiuscemodi spem sicut parabilia conseruant, ita sumtuosa ac luxuriosa labefactant, ac minuunt. Ob id enim fit, ut plerique licet multa possideant, quasi tamen semper defuturae sibi opes sint laborare nunquam cessent. Ut autem uilissimis quibusque, & iis quae facillime comparantur, contenti simus, illud plurimum facit, si memoria teneamus, nihil esse quod ad turbationum animi sedationem, quae quidem alicuius momenti sit, afferendam uires ullas habeat, neque si collectae omnes diuitiae fuerint: ad molestiam autem corporis sedandam satis esse quaelibet uel admodum modica, & quae suppetere undique facillime possint. quae si etiam aliquantulum desint turbare eum nequeunt, qui mortem

θεωροῦντι vel tale quid. ἀλυσιτελὴς γίνεται tantundem est atque φαίνεται ὅτι ἐςιν. *cogitanti impedimenta ---- statim apparet operae pretium non referre apparationem tot tantarumque rerum.* REISK.

3. Τοῦ μηδὲν ὑπολ.] Saepe scriptores recentiores pro ἐπιλείπειν usurpant, *deficere*, *desinere suppetere.* REISK. Optime praeceptum hoc religioni nostrae respondet. Domini Christi monita, vanae de tempore futuro sollicitudini opposita, habemus *Matth.* cap. VI.

4. Ἀνήνυτα μοχθοῦσιν.] Id est μάτην. ita μάταιος καὶ ἀνήνυτος πόνος apud Platonem. *Alciphr.* L. I. Epist. 2. eadem qua Noster formula ἄπρακτα καὶ ἀνήνυτα μοχθοῦμεν. Vide ibi *Bergler.*

5. Δι' ἐνδείας πολλῆς ἠπιότητος &c.] *Cod. Lips.* dat ἢ τὸ διὰ πληρώσεως. quod ut verum est, ita magna & clarissima luce perfundit sententiam, quam sine ea face semper habuissemus obscuram. legendum est pro πολλῆς aut πλείονος simpliciter, aut πολλῷ πλείονος. ut locus ita constitutus sit, ἔτι καὶ τὸ ἀλγεινὸν τὸ δι' ἔνδειαν πολλῷ πλείονος ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πλήρωσιν, μετέχει. *praeterea dolor, qui ex inopia exsistit, multo plus habet dementiae velut, atque lenitatis, quam ille qui repletionem consequitur.* REISK. Optime codicem suum sequebatur Vir Clar. Nec secus erat in *Meerm.* & *editionibus* antiquissimis. ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πλ. & qua auctoritate ἢ τὸ eiecerit *Valentini* nescio. Subintelligi po-

tem aſſidue meditatur. Accedit quod, & dolor qui ex defectu exiſtit, longe eo mitior eſt, qui ex repletione euenit, niſi uanis opinionibus quiſpiam ſe ipſum decipiat: & ciborum uarietas non modo animae turbationem non aufert, ſed neque corporis uoluptatem auget: quippe cum ea ſimul ac doloris facta detractio eſt, finem conſequatur. Sic neque carnium eſus moleſtiam naturae ullam diſſoluit: neque quicquam affert, quod niſi effectum eſſet, in dolorem induxiſſet: ſed uiolentam gratiam exhibet, quae cum contrario cito commiſceatur. non enim ad uitae conſeruationem, ſed ad uoluptatum uarietatem tantum, non ſecus ac uenerea, & peregrinorum uinorum potus conducit, ſine quibus permanere natura etiam poteſt. Sine quibus enim perdurare non poteſt, ea pauca admodum ſunt, & eiusmodi, quae facile, & cum iuſtitia, & liberalitate & multa quiete, & ocio comparari queant.

§ 52.

λῆς ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πληρώσεως μετέχει, ἐὰν μή τις ταῖς κεναῖς δόξαις ἑαυτὸν ἀπατᾷ· ἥτε ποικιλία τῶν τροφῶν οὐχ ὅπως τὰς ταραχὰς τῆς ψυχῆς ἐκλύει, ἀλλ' οὐδὲ [6] τὴν ἐν τῇ σαρκὶ ἡδονὴν συνεπαύξει. πέρας γὰρ ἔχει καὶ αὕτη ἅμα τῇ τῆς ἀλγηδόνος ὑπεξαιρέσει. ὥς τό γε τῆς σαρκοφαγίας οὐδ' ἔλυέν τι ὀχληρὸν τῆς φύσεως, [7] οὐδ' ὃ μὴ συντελούμενον ἐπ' ἀλγηδόνα ἠνύετο. τὴν δὲ βιαίαν χάριν εἶχεν καὶ ταχὺ τῷ ἐναντίῳ μιγνυμένην. οὐ γὰρ πρὸς ζωῆς [8] συμμονὴν, πρὸς δὲ ποικιλίαν ἡδονῶν συνεβάλλετο· ἐοικὸς ἀφροδισίοις ἢ ξενικῶν οἴνων πόσεσιν, ὧν καὶ χωρὶς διαμένειν δύναται ἡ φύσις. ὧν δὲ χωρὶς οὐκ ἂν ὑπομείνειεν, βραχέα παντάπασίν ἐςιν, καὶ δυνάμενα ῥᾳδίως καὶ μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας, ἡσυχίας τε καὶ πολλῆς ῥαςώνης πορίζεσθαι.

§ 52.

poteſt μᾶλλον, quam ellipſin in hoc ſtructurae ordine nec Noſtro, nec aliis eſſe inuſitatam, alibi dicemus. Malcho itaque ſuum reſtitui. Paullo ante pro τάραττει *cod. Bodl.* πράττει.

6. Τὴν ἐν τῇ σαρκὶ.] Ita repoſui. *Valent.* ἐν eiecerat, quod tamen & priores *edd.* & *codd.* mei omnes merito tuentur. Mox συνεπαυξεῖ erat in *edit. Flor.* ac *Lugd.* quod probabat etiam *Lipſ.* paullo ante τὰς ante ταραχὰς delebat *Meerm.*

7. Οὐδ' ὃ μὴ συντελούμενον.] Poſt οὐδὲ deeſt aut ἐςὶν *neque ineſt ei quicquam quod* ---- aut ἐπέφερεν. *ſecum adfert aliquid, quod non deſinat & exeat in dolorem, cum ad exitum & perfectionem pervenerit.* Reisk.

8. Συμμονὴν.] Haec quoque vox Lexicographorum diligentiam fugit. Utitur etiam *M. Antonin.* L. V, 8. τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιον. Mox *Lipſ.* ὧν καὶ χωρὶς.

x.

§ 52. Ἔτι δὲ οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν τὰ κρέα συντελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ὑγείᾳ ἐμποδίζει. [1] δι' ὧν γὰρ ὑγίεια ἀνακτᾶται, διὰ τούτων καὶ διαμένει. ἀνακτᾶται δὲ διὰ τῆς λεπτοτάτης καὶ ἀσάρκου διαίτης, ὥςτε καὶ ταύτῃ ἂν συμμείνειεν, εἰ δὲ μὴ πρὸς τὴν Μίλωνος ῥώμην τὰ ἄψυχα συμβάλλεται, οὐδὲ ὅλως πρὸς ἐπίτασιν ἰσχύος, οὐδὲ γὰρ ῥώμης, οὐδὲ ἐπιτάσεως ἰσχύος χρεία τῷ φιλοσόφῳ, εἰ μέλλει θεωρίᾳ, καὶ μὴ [2] πράξεσι καὶ ἀκολασίαις προσέχειν. οὐδὲν δὲ θαυμαςὸν τοὺς πολλοὺς οἴεσθαι εἰς ὑγίειαν συντελεῖν τὴν κρεηφαγίαν· τῶν γὰρ αὐτῶν ἦν [3] καὶ τὰς ἀπολαύσεις οἴεσθαι ὑγιείας εἶναι τηρητικὰς, καὶ τὰ ἀφροδίσια, ὧν ὤνησε μὲν οὐδένα τινὰ, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ ἔβλαψεν. εἰ δὲ πολλοὶ μὴ τοιοῦτοι, [4] οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· οὐδὲ γὰρ

§ 52. Quin ad sanitatem quoque carnes non conferre, sed ei potius esse impedimento inueniemus. Nam quibus fit, ut sanitas recuperetur iisdem etiam conseruetur, necesse est. recuperatur autem tenuissimo, & carnium experte uictu quare eodem etiam ut perduret, efficietur. Si uero ab inanimatis petitus cibus Milonis robur non affert, neque omnino ad incrementum uirium facit: neque robore, neque uirium incremento est opus philosopho, qui contemplationi, non actionibus, & intemperantiis uacaturus est. Neque mirum esse debet, si plerique e uulgo ad sanitatem conferre esum carnium existiment: quippe cum iidem quoque uoluptates & uenerea conseruare sanitatem opinentur: quae tantum abest, ut quempiam iuuerint, ut satis superque esse possit, si etiam non laeserint. Sed si plerique huiusmodi non sunt, nihil ad nos. nam neque phi-

1. Δι' ὧν γὰρ ὑγίεια ἀνακτᾶται &c.] Latine expressit *Hieron:* L. II. advers: Iovin: 11. *Quibus ergo cibis recipitur sanitas, his & servari potest, ne quis putet morbos oleribus concitari: Si autem Milonis illius Crotoniatae vires olera non ministrant &c.* De Milonis robore omnia sunt nota. Recordor illa *Cicer:* de Senect. c. 10. *Olympiae per stadium ingressus esse Milo dicitur, cum humeris sustineret bovem vivum, utrum igitur has corporis, an Pythagorae tibi malis vires ingenii dari?* Pro ὑγείᾳ quod praecessit, ceteri ὑγιείᾳ, idque amat Noster. diximus alibi. Adscriptum erat *cod. Meerm.* Σῆ ὅτι τὰ ἀναγκαῖα, καὶ ὀλίγα, καὶ εὐπόριςα, τὰ δὲ μὴ ἀναγκαῖα, τἀναντία.

2. Πράξεσι καὶ ἀκολ.] Erat qui mallet ταράξεσι, ut sect. sequenti τῆς ψυχῆς ἀτάραχος κατάςασις dicitur. Nisi πράξεσι καὶ ἀκολασίαις, noto loquendi genere, sit πράξεσι ἀκολάςοις. intelligo de illis qui πραγματικὸν βίον sequuntur, de quibus supra § 27.

3. Καὶ τὰς ἀπολαύσεις &c.] Ἀπολαύσεις quid proprie sint, quid βίος ἀπολαυςικὸς & homines ἀπολαυςικοὶ, dicetur infra ad L. III. § 18.

4. Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.] Formula usitatissima, qua utitur etiam infra L. II, 43. τί πρός σε, *quid*

philoſophiae & conſiderationis certitudo aliqua & ſtabilitas in plerisque reperitur. neque ad ſapientiam, partemue aliquam eius ſuſcipiendam idonei uulgares homines ſunt, quae egregii aliquid in ſe habeat: neque quid conferat aut priuatim aut publice, ſatis percipiunt: neque quae prauae aut honeſtae ſint conſuetudines, ualent diiudicare. Multa praeterea petulantia & intemperantia in ipſis ineſt: ut uerendum minime ſit, ut qui animalia comedant, non reperiantur.

§ 53. Si enim omnes optime ſenſerint, nullum nobis, aut aucupibus, aut uenatoribus, aut piſcatoribus, aut ſubulcis erit opus. ipſa autem ſe ipſa gubernantia animalia ſi nullum habuerint, a quo curentur, & regantur, facile peribunt, & ab aliis quae ipſa inuadunt, atque ita multitudinem eorum minuunt, ab-

γὰρ 5 *φιλίας καὶ εὐνοίας πιϛόντι καὶ διαμόνιμον ἐν τοῖς πολλοῖς. οὐδὲ δεκτικοὶ τούτων, οὐδὲ σοφίας,* 6 *οὐδὲ τῶν ἀξιόλογόν τι ἐχόντων σοφίας μορίων.* 7 *οὔτε τοῦ συμφέροντος, οὔτε τοῦ ἰδίου, οὐδὲ τοῦ κοινοῦ συνετὸς ὁ πολὺς, οὔτε ἐθῶν* 8 *φαύλων καὶ ἀϛείων κρίσιν ποιεῖσθαι δυνάμενος. πρός τε τούτοις πολὺ τὸ ἀσελγὲς καὶ ἀκρασίας γέμον ἐν τοῖς πολλοῖς. διὸ οὔτε φοβητέον,* 9 *μήποτε οὐκ ὦσιν οἱ βρωσόμενοι τὰ ζῶα.*

§ 53. Πάντων μὲν γὰρ *φρονησάντων τὰ ἄριϛα, οὐδεμία χρεία* 1 *ὀρνιθευτικῆς, ἰξευτῶν, ἁλιέων, συβωτῶν. αὐτὰ δὲ αὐτὰ διοικοῦντα τὰ ζῶα καὶ μὴ ἔχοντα τὸν ἐπιμελούμενον καὶ ἐφεϛῶτα, ταχέως φθείρεται καὶ δαπανᾶται πρὸς τῶν ἐπιτιθεμένων, καὶ τὸ πλῆθος ἀναλι-*

Quid hoc ad te? ſcilicet *pertinet.* οὐδὲν πρὸς ἐμὲ, & ſimilia centies apud alios. Neminem excito, quia id abunde factum a Philologis, qui a Latiniſmi ſuſpicione vindicarunt *Ioannem*, Euang. XXI, 22.

5. Φιλίας καὶ εὐνοίας.] *Felician:* legit φιλοσοφίας, quod nullo codice firmatur. ſed an ἐννοίας etiam? non putem. *Heſych:* εὔνουν non tantum φίλον exponit, ſed & συνετόν, cui tamen εὔνοια eſt φιλία. Per *prudentiam* vertitur etiam haec vox apud *Polluc.* Onom: IV, 33. ubi vid: *Iungerm.*

6. Οὐδὲ τῶν ἀξιολ.] Legebatur antea τὸν, quod tamen *Fogeroll.* & *Valent.* iam correxerant. τῶν in textum ut adoptarem, ſuaſit *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* auctoritas.

7. Οὔτε τοῦ συμφέροντος &c.] *Cicer:* pro Planc: cap. IV. *Non eſt enim conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia.* Multa in hanc ſententiam, experientia ſatis conprobatam, *Gatak:* ad *Anton:* L. IV. § 3.

8. Φαύλων καὶ ἀϛείων.] Bene haec opponuntur. Vide quae de indole vocis ἀϛεῖος notavit Cel: *Hemſterh:* ad *Polluc:* L. IX, 17. locum quem prae manibus habemus egregie inde inluſtrans.

9. Μήποτε οὐκ ὦσιν.] Ante legebatur μήτε, ſed a *Lugd:* & *Cantabr:* editore iam correctum loco ſuo reddebat *codex Lipſienſis* & *Meerm.* pro οὔτε illi οὐδὲ.

1. Ὀρνιθευτικῆς.] Vox in Lexicis fruſtra quae-

λισκόντων, ὥσπερ ἐπὶ μυρίων, ὧν οὐ [2] γεύονται ἄνθρωποι ζώων, συμβέβηκεν· μενούσης δὲ τῆς κατὰ ἀνθρώπους ποικίλης καὶ παντοίας ἀφροσύνης, [3] ἔσονται μύριοι καὶ οἱ ταῦτα λαιμαργήσοντες.

Τηρεῖν τε χρὴ τὴν ὑγίειαν, οὐ φόβῳ θανάτου, ἀλλ᾽ ἕνεκα τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἐκ τῆς θεωρίας. διατηρητικὸν δὲ αὐτῆς, μάλιςα μὲν ἡ τῆς ψυχῆς ἀτάραχος κατάςασις, καὶ ἡ πρὸς τὸ ὄντως ὂν διάθεσις τῆς διανοίας. πολὺ γὰρ τὸ ἄχρι σώματος ἐντεῦθεν ἀφικνούμενον, ὡς πεῖρα διέδειξαν ἡμῶν ἑταῖροι. [4] καὶ ἀρθρῖτιν νόσον περί τε πόδας καὶ χεῖρας τοσαύτην οὖσαν, ὡς ὅλων [5] ὀκτὼ ἐτῶν φέρεσθαι βαςαζομένους, ἀποκροῦσαι ἅμα τῇ ἐκςάσει τῶν χρημάτων, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἐπιβλέψει· συναπέθεντο γοῦν ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ ταῖς φροντίσι, καὶ τὴν νόσον τοῦ σώμα-

μα-

absumentur. Id quod in innumerabilibus usu uenire consueuit, animalibus quibus homines non uescuntur. At si uaria haec & omnigena insipientia inter homines perseueret, innumerabiles quoque erunt qui haec gulae dediti ingurgitent.

Sanitas porro non mortis formidine seruanda est, sed ea de causa, ut ne ad ea bona consequenda impediamur, quae ex contemplatione eueniunt. eius autem conseruatrix praecipue est animae imperturbata & tranquilla constitutio, & mentis nostrae attentio ad id quod re-uera est. Multum enim est, quod hinc ad corpus usque pertineat: quemadmodum amici nostri experimento docuerunt: qui cum articulari morbo laborarent, qui adeo uehementer & manus & pedes ipsis occupauerat, ut octo integris annis gestatione ipsis fuerit utendum: eum expulerunt, simul ac reiectis opibus ad diuina contemplanda sese contulerunt. simul enim cum pecuniis, & curis morbum quoque corporis deposu-

e-

quaeritur. sed vid: *Iungerm:* ad *Polluc:* VII, 139. Alias ὀρνεοθηρευτικὴ, vel ὀρνιθοθηρευτικὴ vocatur. Mox *Lips.* & *Meerm.* pro ἐπιμελούμενον habent ἐπιμελόμενον.

2. Γεύονται.] Dicemus de hac voce ad L. II, 11.

3. Ἔσονται μύριοι.] An μυρίοι potius? Notum quam sollicite distinguant Grammatici. sed vide quae notavit Cel: *Alberti* ad *Paullum* I. ad Corinth. XIV, 19.

4. Καὶ ἀρθρῖτιν νόσον.] Forte ἑταῖροι, νεφρῖτιν καὶ ἀρθρῖτιν, & paullo post ἀποκρουσάμενοι REISK.

5. Ὀκτὼ ἐτῶν.] Eam historiam narrat Porphyrius in Vita Plotini de Rogatiano senatore. VALENT. Rogatianum in margine iam notarat *Fogeroll:* vid: *Fabric:* ad Nostrum in vit: Plot: Biblioth: Gr: L. IV, 26. p. 106. *Hieron: II.* adv: Iovin: 12. *Legimus quosdam morbo articulari & podagrae humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam & pauperes cibos reda-*

da-

erunt. magna igitur uis, atque omnis fere ad ſanitatem afferendam ex bona quadam animae conſtitutione in corpus deuenit. Tametſi ad idem plerumque alimenti etiam diminutio confert. In uniuerſum autem, ut recte dicebat Epicurus, cauendus eſt is cibus, quem, ut eo ueſcamur, deſideramus, & perſequimur, ubi uero confectus iam eſt, ingratum eſſe iudicamus. Cuiusmodi ſane eſt luxurioſus omnis & craſſus. Id autem euenire illis ſolet, qui huic perdite inhiant, cum in ſumptus, aut morbos, aut repletiones, aut occupationes incidant.

§ 54. Vnde etiam in tenuibus ac uilibus uitanda repletio eſt. & ubique conſiderandum, quid ex fruitione, aut poſſeſſione eorum eueniat: qua copia ſint: cui moleſtiae, corporisne an animae ſuccurrant: nunquid ob gratiam cu-

ματος. ὥςτε πολὺ πρὸς ὑγίειαν καὶ τὸ πᾶν, ἐκ τῆς ποίας ψυχῆς καταςάσεως εἰς τὸ σῶμα κάτεισιν. συμβάλλεται δὲ ὡς ἐπὶ πλεῖςον καὶ ἡ τῆς τροφῆς ἐλάττωσις. καθόλου δὲ ὀρθῶς ὁ Ἐπίκουρος ἔφασκεν, εὐλαβητέον εἶναι τροφὴν, [6] ἣν ἀπολαῦσαι μὲν ποθοῦμεν καὶ διώκομεν, συντελεσθεῖσαν δ᾽ ἐν ἀχαρίςῳ τίθεμεν. τοιαύτη δὲ πᾶσα ἡ δαψιλὴς καὶ παχεῖα. καὶ τοῦτο πάσχουσιν οἱ περὶ ταύτην ἐπτοημένοι, ἢ ἀναλώμασιν, ἢ νόσοις, ἢ πλησμονῃ, ἢ ἀσχολίαις περιπίπτοντες.

§ 54. Διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λιτῶν φυλακτέον τὸ πλήσμιον καὶ πανταχοῦ σκεπτέον τί διὰ τῆς ἀπολαύσεως ἢ κτήσεως γίγνεται, καὶ πηλίκον ἔχει μέγεθος καὶ τίνος [1] ὀχληροῦ λυτικὸν σαρκὸς ἢ ψυχῆς· [2] μὴ δὲ διὰ

dactos, convaluiſſe. Caruerant enim ſollicitudine diſpenſandae domus, & epularum largitate, quae & corpus frangunt & animam. Wetſten: ad *Marc.* II, 3. hinc inluluſtrat hiſtoriam paralytici, cuius ibi mentio.

6. Ἣν ἀπολαῦσαι μ. π.] Forte ἣν, πρὶν ἀπολαῦσαι, quamquam hoc quidem non valde urgebo. REISK.

1. Ὀχληροῦ λυτικὸν.] Λυτικὸς eſt in *cod. Lipſ.* malim λυτικῇ. ut referatur ad ἀπόλαυσις & κτῆσις. in illis, quae ſunt proxima, corruptis ſanandis fruſtra adhuc ingenium torſi, quare ſatius eſt ea miſſa facere & ſorti ſuae, quaecunque ea erit, permittere. REISK.

2. Μηδὲ διὰ χάριν ἢ περὶ ἑκάςου ---- ἔντασις γίνεται ὥσπερ ὅτῳ ---- βίος γε κύηται.] Ita in *Flor. & Gall. edd.* legebatur iſte locus. Interpres Gallicus ea quae videtis uncis incluſa (τὴν ἑτέρου poſt διὰ. Poſt ἑκάςου, κοινωνίᾳ ἢ ἀμπλοκῇ & poſt ὅτῳ, τῆς πλησμονῆς) ad marginem notaverat. Neſcio cui bono. Nihil enim horum ope poſſum de Porphyrii mente expiſcari. & ſane fruſtra ubi deſunt manuſcripti codices, conjecturis certatur locis tam corruptis medelam afferre. VALENT. Sic erat in *cod. Lipſ.* exaratus hic locus, ὀχληροῦ λύτικὸς. σαρκὸς ἢ ψυχῆς. μηδὲ διὰ . . . . χάριν ἢ περὶ ἑκάςου . . . . ἔντασις. relictis duobus ſpatiis vacuis. eodem modo *Meerm.* niſi quod praeferat λυτικὸν. Nihil ergo inde auxilii. Sed forte morboſum credimus locum, qui non eſt. *Felician:* certe vertit ac ſi ni-

διὰ * χάριν ἡ περὶ ἑκάςου * ἔντασις γίγνεται, ὥςπερ ὅτῳ * βίος γε κύηται. ἀοριςεῖν γὰρ οὐδαμοῦ δεῖ, [3] ἀλλ' ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου τοῦ ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ λογίζεσθαι, ὡς ὁ φοβούμενος ἐμψύχων ἀποχὴν, [4] εἴπερ δὶ ἡδονὴν ἅπτεται κρεηφαγίας, τὸν θάνατον φοβεῖται. εὐθὺς γὰρ τῇ ςερήσει τῶν βρωτῶν, συνάπτει ἀορίςου τινὸς δεινοῦ παρουσίαν, ἐξ ἧς ὁ θάνατος. παρὰ δὲ τὰς τοιαύτας, καὶ τὰς ὁμογενεῖς αἰτίας, καὶ ἡ τοῦ ζῆν ἄπληςος ὄρεξις γίγνεται καὶ πλούτων, καὶ χρημάτων, [5] καὶ δόξης τοῦ συναυξήσειν τε νομίζειν τὸ πᾶν ἀγαθὸν σὺν αὐτοῖς διὰ τοῦ πλείονος χρόνου, καὶ τὸ κατὰ τὸν θάνατον δεινὸν, ὡς [6] ἀπέραντον φο-

cupiditatem in ſingulis augeant: non ſecus atque illis quibus multae opes comparatae ſunt. Indeterminate enim uagari nusquam debemus, ſed ubique terminus & modus in his praefiniendus. conſiderandumque eſt, eum qui abſtinentiam ab animalibus timet, ſi uoluptatis cauſa eſum carnium admittit, mortem timere: quippe qui ſtatim una cum eduliorum detractione interminati cuiusdam mali praeſentiam addit, ex qua mors exiſtit. Ex his autem atque huiusmodi cauſis uiuendi quaedam, & diuitiarum, & pecuniarum, & gloriae inexplebilis cupiditas oritur: dum ſimul cum his in longius tempus bonum omne ſe aucturos putant, & mortis malum quaſi interminatum ſemper formidant.

nihil deſideraretur. *βίος γε κύηται*, vel potius *βίος κεκύηται*, ut eſt in *cod. Meerm.* & Clar: *Abreſchio* videbatur, venuſta metaphora de illis dici poteſt, quibus amplae facultates partae conparataeque ſunt, uti metonymica *pariendi* ſignificatione ſaepius occurrit. Idem ergo dicit quod *Flaccus* L. III. Od. 16. *Creſcentem ſequitur cura pecuniam maiorumque fames.* quae ſententia eſt pervulgata. Quod ſi locum mutilum pertendas, diverſis modis damnum ſarciri poterit, ſed cum ingenii remigio utendum ſit, nemo dictatoria auctoritate, quae Malchi fuerint, definiet. qua re ego in tenebris micare nolo, & cum Pyrrhone *οὐδὲν ὁρίζω.*

3. Ἀλλ' ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου.] Poſt *μέτρου τοῦ* aut ſubaudiri, aut potius addi debet *δέοντος* aut *προσήκοντος*. REISK. Pulcre Imperator Τῶν ε. ἑαυτ. L. V. § 1. *ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις. ἔδωκε μέντοι καὶ τοῦ ἐσθίειν, καὶ πίνειν.* quem locum opportune cum Noſtro conponit *Gatak:* ubi multa alia in hanc ſententiam.

4. Εἴπερ δι' ἡδονὴν.] Ita repoſui, ſecutus auctoritatem omnium inpreſſorum & Mſcriptorum. Unus *Valent.* ediderat *εἰ.*

5. Καὶ δόξη.] Codex Lipſ. dat *καὶ δόξης.* probo id quidem. ſed etiam deinde *τὸ* legendum erit pro *τοῦ*, ut conſtructio ſit *καὶ τὸ νομίζειν συναυξήσειν πᾶν ἀγαθὸν.* aut potius tam *τοῦ* quam *τὸ* erit delendum. REISK. Omnes reliqui conſentiunt in *δόξης*. Suum itaque Auctori fuit reddendum, cum *Val:* *δόξη* dediſſet.

6. Ἀπέραντον.] *Schol: Ariſtoph:* in Nub. 2. *Ἀπέρατον μέγα οὗ πέρας οὐκ ἔςιν, οἱ δὲ ἀπέραντον μετὰ τοῦ ν γράφοντες, ἁμαρτάνουσι.* eadem legas apud *Suidam* in Ἀπέρατον. Temere proſcribunt id, quod centies & apud recentiores, & apud antiquiores occurrit.

dant. Voluptas uero quae ex luxuria dapum euenit, ne prope quidem ad eam accedit, quam ex parsimonia, & eo quod satis est, quispiam experitur. Multa enim iucunditate is afficitur, dum cogitat quam paucis sibi opus sit. Nam si luxuria, & uenereorum stupor, & ambitio tollatur, quid amplius diuitiis indigebimus, quae non solum ociosae, nullamque utilitatem allaturae nobis sunt, uerum etiam non secus ac repletio, sunt grauaturae? Ex huiuscemodi autem necessaria satietate uoluptas uera & sincera existit. Assuefaciendum uero corpus etiam est,

φοβεῖσθαι. ἡδονὴ δὲ ἡ διὰ πολυτελείας, οὐδὲ ἐγγὺς τείνει τῆς δι' αὐταρκείας [7] *τῷ πεπειραμένῳ γιγνομένης. πολὺ γὰρ τὸ ἡδὺ ἐν τῷ κατανοεῖν, ὅσων αὐτὸς χρείαν* [8] *οὐκ ἔχει. ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας, ἀρθείσης τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια πτοίας, ἀρθείσης τῶν ἔξω φιλοτιμίας, τίς λοιπὸν χρεία πλούτου ἀργοῦ, εἰς μηδὲν ἡμῖν χρησιμεύοντος, ἀλλὰ μόνον βαρήσοντος. ὡς τὸ πεπληρῶσθαι γίγνεται, καὶ ἡ ἐκ τοῦ τοιούτου κόρου ἡδονὴ ἀκραιφνής. δεῖ δὲ καὶ τὸ σῶμα ἀπεθίζειν ὡς οἷόν τε, τῆς τοῦ κόρου ἡδονῆς.* [9]

 οὐ

7. Τῷ πεπειραμένῳ.] *Bodl:* ἡδονὴ δὴ. & pro πεπειραμένῳ *Lips.* πειραμένῳ, dubium, ut monebat *Reiskius*, an πειρωμένῳ voluerit, an πεπειραμένω. Ἐγγὺς τείνειν locutionem esse Platonicam supra iam diximus.

8. Οὐκ ἔχει. ἀρθείσης γὰρ &c.] Male a *Lips.* & οὐκ (quod etiam non est in *Meerm.*) & dein ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας abest. error natus e repetitione vocis ἀρθείσης. Mox probo τῆς ἔξω φιλοτίμ: quod erat in *Edit.* prioribus, *cod. Bodl.* & *Meerm.* qui tamen posterius ἀρθείσης negligebat. *Reiskius* malebat ἀρθείσης πρὸς τοὺς ἔξω φιλοτιμίας.

9. Οὐκ τῆς κατὰ τὴν πενιάν ἵνα..] Libenter interponerem μετριότης ad hiatum supplendum. Valent. *Cod. Lips.* γένεσθαι, quod ad rem nihil facit, in caeteris aeque hic liber atque reliqui vitiosus & contaminatus, & habet lacunam, defectus indicem. pro οὐ forte καὶ, quantum video in his tenebris & salebris, appellat τὴν κατὰ πενίαν πλησμονὴν voracitatem & cupiditatem pauperum avido ore cupedias omnes delibandi. forte sic farcias utcunque locum καὶ τῆς κατὰ τὴν πενίαν πλησμονῆς τῆς πάντων ἐμφορεῖσθαι γλιχομένης καὶ γεύεσθαι, ἵνα διὰ πάντων διέλθη. *debemus condocefacere cupiditatem, ut ab illa pauperum familiari voracitate abhorreat, quae in appositorum nihil non involat, omnibus sese ingurgitat, omnia delibat, quo nihil inexpertum relinquat.* Reisk. Post ἵνα etiam lacuna est in *Meerm.* *Felician:* vertit ac si integrum haberemus locum, nisi quod pro πενίαν legisse videatur πεῖναν, quae literarum tantum est transpositio. dein pro θεῖναι --- legit δῆ τὸ ἀναγκ. οὐ (vel μὴ) τὸ ἀόριςον· Nec secus *Maussac:* in versione Gallica, *non la repletion de la faim, mais la volupté de c'est assouvissement, assin qu'il puisse atteindre à toutes ces choses-la; & qu'il se constituë pour borne non ce qui est indesini &c.* Sic omnia bene cohaerent. Vel verba, prout iacent, hoc modo explicari possent. Δεῖ δὲ --- *corpus esse avocandum ab illa voluptate, quae e nimia ciborum copia nascitur,* οὐ τῆς --- *non ab satietate quae est* κατὰ τ. πεῖναν *quae ad famis tantum depulsionem pertinet* (vel κ. τ. πενίαν, *quae minimis est contenta,* ut naturae paupertati succurratur. Conf. L. III, 27.) καὶ γ. ἱ. δ. π. δ. *& sic experiri, ut vera illa voluptas,* (ἡδονὴ ἀκραιφνὴς) *per omnia se extendat, totamque mentem ac corpus per-*

me-

οὐ τῆς κατὰ τὴν πενίαν πλησμονῆς, καὶ γεύσασθαι, ἵνα * διὰ πάντων διέλθῃ, [10] καὶ ὅρον θεῖναι τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ ἀόριστον. οὕτω γὰρ [11] καὶ τούτῳ εἰληφέναι τὸ ἐνδεχόμενον ἀγαθὸν ἐνέξαι, διὰ τῆς αὐταρκείας καὶ ὁμοιώσεως τοῦ θεοῦ. οὕτως οὐδ' [12] αὐτὸ ἐπὶ πλέον ποθήσει, οὐδὲ τὸν χρόνον, ὡς προσθήσοντα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθόν. οὕτως δ' αὖ [13] ἀληθινῶς πλουτήσει, τῷ φυσικῷ ὅρῳ τὸν πλοῦτον μετρῶν, οὐ δόξαις κεναῖς. οὕτως οὐκ ἐπ' ἐλπίσι κρεμήσεται μεγίστης ἡδονῆς, πίστιν οὐκ ἐχούσης τοῦ γενέσθαι· θορυβωδεστάτη γὰρ αὕτη· ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ τοῦ παρόντος [14] καὶ γεγονότος ἤδη μενεῖ· [15] οὐ γὰρ ἀγωνιάσει, μὴ

est, ut non famis repletionem, sed satietatis huius uoluptatem percipiat, ut ad omnia ea pertingat. Nec quod indefinitum, sed quod necessarium est, terminum statuat. Ita enim fiet, ut corpus quoque id quod contingere ipsi potest, bonum consequetur ex sufficientia & ex similitudine quam ad deum habet. Sic neque ipsum longioris temporis usuram desiderabit quod bono suo incrementum afferat. Sic uere ditescet, dum naturali termino, non uanis opinionibus diuitias metitur. Sic non semper erit suspensum spe maximae uoluptatis quae ut euentum certum nullum habet, ita turbulentissima est: sed in praesentis & praeteriti sufficientia iam erit constitutum, ut de futuro, ut diutius per-

ineet. *Fogeroll:* volebat ἵνα μὴ αἴσθησις διὰ π. δ.

10. Καὶ ὅρον θεῖναι &c.] *Cod. Lips.* dat ἀόριστον. videtur voluisse οὐ τὸ ἀόριστον. quae lectio haud scio an sit vera. *debemus cupiditati necessitatem & indigentiam pro meta proponere, non autem infinitatem.* REISK. Priores ἄριστον. Verissimum est ἀόριστον. quod interpr. etiam firmare vidimus, & in *Meerm.* legitur, ideoque Auctori restituendum fuit. Saepe vocabula illa confusa animadvertas. Vid. *Sext: Empir:* Pyrrhon. Hyp. III, 8. p. 165. Sensus ergo sibi bene constat. (Δεῖ) ὅρον θεῖναι τὸ ἀναγκαῖον (μᾶλλον) ἢ τὸ ἀόριστον. ellipsis haec Nostro & aliis est familiaris, uti dicemus ad II, 15.

11. Καὶ τούτῳ εἰληφέναι.] Forte κἂν τούτῳ. *etiam hac in re.* in ventre cibis explendo. REISK.

12. Αὐτὸ.] Scilicet τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἐδωδῆς. ἐπὶ πλέον subaudi τοῦ μετρίου καὶ τοῦ δεόντος. REISK.

13. Ἀληθινῶς πλουτήσει, τῷ. ----] *Min: Fel:* in Oct. c. 36. *Et tamen quis potest pauper esse, qui non eget? qui non inhiat alieno? qui Deo dives est? qui cum multa habeat plura desiderat.* Ubi plura in hanc sententiam V. D. Confer quae disputat Noster III, 27.

14. Καὶ γεγονότος.] Haec in *Lips.* non inveniuntur. pro μενεῖ *Flor:* & *Lugd:* μένει.

15. Οὐ γὰρ ἀγωνιάσει.] *Cod. Lips.* οὐδὲ ἀγωνίσει, μή. facile admitto οὐδέ. sed pro ἀγωνίσει legendum videtur ἀγωνιᾷ, εἰ μὴ ---- saepe in illo codice σ & α simillimis modis sunt exarata. Pro παραμένειν legendum παραμενεῖ vel παραμένει. REISK. *Meerm.* οὐδὲ ἀγωνιάσει. Particula μὴ ex supervacuo additur, ut multis aliis in quibus expressa, vel inplicita negatio inest, eadem ratione at-que

permaneat, ſollicitum non ſit.

§ 55. Age uero quomodo quaeſo abſurdum non eſt, ſi ille qui afflictatur uel graui aliqua calamitate extrinſecus oppreſſus uel uinculis deprehenſus de cibis ne cogitat quidem, neque ſibi unde apparentur laborat: ſed ſi apponantur, quod neceſſarium eſt, tantum ſumit: is autem qui re uera eſt uinctus, internisque calamitatibus afficitur, epularum apparatum inquirit, uarietatesque earum procurat, quibus uincula ſibi corroboret, craſſioraque efficiat? Quo pacto haec hominum ſunt, qui cognoverint ea quae paſſi ſunt, & non potius eorum qui delectentur iis quae patiuntur, & quibus in malis conſtituti ſint, ignorent? quibus profecto in contrarium cedit calamitas, quam illis qui cum uincti ſint, miſeriam

μὴ τὸν πλείονα χρόνον παραμένειν.

§ 55. Πρὸς δὲ τούτοις, πῶς οὐκ ἄτοπον πρὸς διὸς, τὸν μὲν κακοπαθοῦντα, ἢ [1] ἐν περιςάσει ὄντα ἰσχυρᾷ τῶν ἔξωθεν, ἢ ἐν δεσμοῖς εἰλημμένον, οὐδ' ἔννοιαν ἔχειν τροφῆς, οὐδὲ πόθεν ποριςθήσεται φροντίζειν, ἀλλὰ καὶ παρατιθεμένης, [2] παρατίθεσθαι τὴν ἀναγκάιαν· τὸν δὲ ὄντως δεσμώτην, κατατεινόμενον ταῖς ἔνδον κακοπαθείαις, ζητεῖν [3] ἐδεσμάτων παρασκευὴν, ποικιλίας φροντίζειν, δι' ὧν τὸν δεσμὸν παχύνει. καὶ πῶς ταῦτα ἀνδρῶν ἦν ἐγνωκότων ἃ πεπόνθασιν, οὐχὶ φιληδούντων, οἷς πεπόνθασιν, καὶ ἐν οἷς εἰσὶν, οὐκ εἰδότων· οἷς ἀντίςροφον τὸ πάθος, ἢ τοῖς εἰδόσι δεσμώταις τὴν ἑαυτῶν συμφορὰν [4] γίγνεσθαι. τῷ γὰρ ὑπάρ-

que in illis, quae ἀπαγορευτικὰ vocari ſolent. Saepiſſime ſic Graeci. Confer *Duker:* ad *Thucyd: VII*, 29.

1. Ἐν περιςάσει ὄντα.] Περιςάσεις ſunt *res nos circumſtantes*, quae negotium moleſtiamque faceſſunt. Vid. *Gatak:* ad *Anton:* I, 15. Sic περίςασις τῆς δυστυχίας infra II, 9. *Meerm.* ἢ δεσμοῖς, omiſſo ἐν.

2. Παρατίθεσθαι τὴν ἀναγκ.] Forte παραιτεῖσθαι τὴν οὐκ ἀναγκαῖαν. *deprecari vel recuſare non neceſſariam.* aut προστίθεσθαι μόνον τὴν ἀναγκ. *admittere, percipere, ſumere ſolummodo neceſſariam.* REISK. Παρατίθεσθαι de menſis & ferculis quae *adponuntur*, ſaepiſſime apud alios & Noſtrum. Sed hoc quidem ad παρατιθεμένης pertinet, non ad παρατίθεσθαι ſatis commode referri poteſt, niſi putemus forte auctorem elegantiam in hiſce fuiſſe venatum, παρατιθ. τροφῆς παρατ. τ. ἀναγκ. *ex adpoſitis cibis neceſſarios ſibi tantum adponere*, ſeu ſumere. Παραιτεῖσθαι correxerat quoque *Valent.* Si autem παρατίθεσθαι *ſeponendi* ac *removendi* ſignificatione accipias, qua de Erud. *Abreſch:* Diluc. Thucyd. Auct. p. 254. nihil innovare neceſſe eſt. Certe in eam vocem omnes *Codd.* conſpirant.

3. Ἐδεσμάτων παρασκευὴν ποικιλίας, φροντ.] Sic antea diſtinguebatur, ſed nobiſcum facit interpres & *Cod. Lipſ.* Δεσμὸν παχύνειν quid ſit, diximus ſupra.

4. Γίγνεσθαι.] Immo γίγνεται, *Meerm.* idque *Fogeroll.* & *Valent.* per coniecturam iam voluerant. Locutionem qua paullo ante u-

ὑπάρχοντι βίῳ ἀχαριςοῦντες, καὶ [5] ταραχῆς ἀπλάτου γέμοντες, τοῦ ἀπόντος [6] εἰς πλήρωσιν ἐφίενται. οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ τοῦ πάντα αὐτῷ [7] εὔλυτα εἶναι τὰ κατὰ τοὺς θορύβους, ἔρχεται ἐπὶ [8] τραπεζῶν καὶ κλινῶν ἀργυρῶν ὀρέξεις καὶ μύρων, [9] καὶ μαγείρων, καὶ σκευῶν, [10] καὶ ἐσθήτων, καὶ δείπνων ἐπὶ πᾶν πλῆθος, καὶ ποικιλίας, καὶ πολυτελείας, [11] ἀνθρώπων ἡκόντων, ἀλλ' ἀπὸ [12] ἀχρηςίας παντὶ τῷ ὑπάρχοντι βίῳ, καὶ ἀ-

riam suam agnoscunt. Cum enim ingratus sibi praesens uitae status sit, turbationeque inexplebili agitentur, absentia ad repletionem usque affectant. Nemo siquidem est, ex iis qui in omnem luxuriae & uarietatis copiam profusi sunt, qui ex eo quod pacatas omnes perturbationes habeat, ad mensas & lectos argenteos, & unguenta, & coquos, & supellectiles, & uestes, & coenas opiparas appetendas inducatur. Sed ex praesentis uitae iniucunditate & indefinita bonorum generati- o-

utitur, καὶ ἐν οἷς εἰσὶν, inlustrat *Wetsten:* ad *Paull.* Epist. ad Philipp. IV, 11.

5. Ταραχῆς ἀπλάτου γέμοντες.] Paullo post iterum sic Noster. Vox ἄπλατος, quamvis poëtica videri possit, aliis tamen scriptoribus inusitata non est, sed passim ideo cum voce ἄπλετος, quae idem fere notat, confundi solet. Plura ne dicam, fecit industria Virorum Praestantiss. I. P. *D'Orvill:* ad *Char:* L. VIII. c. 2. & *P. Wesseling:* ad *Diod:* II, 49.

6. Εἰς πλήρωσιν.] Ita *Lips.* & *Meerm.* duobus vocabulis. Ceteri εἰςπλήρωσιν.

7. Εὔλυτα ---- κατὰ τ. θ.] Θορύβους *Reiskio* suspectum est. vocem εὔλυτος egregie inlustravit eiusque indolem exposuit *Gatak:* ad *Anton: III*, 5. Haerebit, qui construendi & traiiciendi morem, quo Noster uti solet, haud cogitet. οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων (τῶν) ἡκόντων ἐπὶ τρ. κ. κ. ἀ. ὀ. καὶ ἐπὶ π. πλῆθος μύρων κ. μ. κ. σ. κ. ε. κ. δ. καὶ ποικ. κ. π. ἔρχεται (scilicet ἐπ' αὐτὰ, illa quae dixerat) ἀπὸ τοῦ π. αὐτῷ &c.

8. Τραπεζῶν καὶ κλινῶν.] Saepissime haec iunguntur, ideoque pro καινὰς τραπέζας rescribo κλίνας cum *Gronov:* apud *Polyaen: VIII*, 16. 2. non argenteae modo, sed aureae aliquando κλῖναι καὶ τραπέζαι memorantur, qua de re *D'Orvill:* ad *Char: VIII*, 6. p. 706.

9. Καὶ μαγείρων.] Haec quoque ad luxum pertinent. coquus primum vile mancipium, dein vero cum gula varias artes requireret, artificiosissimus quisque coquorum maximi pretii fuit, multumque in diversa itum est ab antiquis moribus, qui equos carius quam coquos emebant. Res nota. vid: tamen *Cort·* ad *Sallust:* Iug. 85. & *Wessel:* ad *Diod:* Exc. T. II. p. 609.

10. Καὶ ἐσθήτων.] Intelligit molles ac delicatas vestes. de illis eleganter *Sen: video sericas vestes, si vestes vocandae sunt, in quibus nihil est quo defendi aut corpus, aut denique pudor possit, quibus sumtis, mulier parum liquido, nudam se non esse iurabit*, de Benef. L. VII. c. 9. Passim memorantur apud illos, qui luxum veterum describunt.

11. Ἀνθρώπων ἡκόντων.] Forte ἀνθρώπων εὖ ἡκόντων. *hominum fortunatorum.* Sed supersunt adhuc alia in hoc loco, quae non expedio. REISK.

12. Ἀχρηςίας παντὶ τ. ὑ. β.] Potest ἀχρηςίας defendi. *propterea quod nequit vita e conditione praesenti uti.* videtur tamen e praemissis potius legendum esse, ἀχαριςίας. REISK. Optime. ἀχαριςίας etiam placebat *Abreschio.* Frequens est utriusque vocis mixtura, qua de *Reiskius* Animadv: ad *Aristid:* p. 385. ἀχαριςία & ἀχαριςεῖν, qua voce paul- lo

one, & turbatione inſedabili, ad hoc devenire conſueuerunt. Vnde illi non recordantur, dum praeſentibus malis repellendis uacant: hi uero dum praeſentibus ingrate fruuntur, abſentia ſibi ſtudent comparare.

§ 56. At contemplationi deditus utroque modo tenuitatem uictus perſequitur. nam & in quibus uinculum conſtitutum ſit nouit, ut appetere luxuriam nequeat. & cum parſimonia delectetur, animatorum eſum, quaſi cibo eo contentus non ſit, qui ab inanimatis petitur, minime quaerit.

Adde quod ſi etiam talis corporis natura in philoſopho non eſſet, quae ita facile tractari, & curari quibuslibet etiam uilibus poſſet. ſed opus eſſet, ut uerae ſalutis cauſa dolores ac moleſtias ſubiremus: nonne idem nobis omnino eſſet fa-

ἀγαθῶν [13] ἀορίςου γενέσεως, καὶ ταραχῆς ἀπλάτου. ὥςθ' οἱ μὲν οὐ μέμνηνται τῷ τὸ παρὸν ἀποκρούειν· οἱ δὲ τὸ μὴ παρὸν ζητοῦσι, τῷ ἀχαριςεῖν τῷ παρόντι.

§ 56. Ἑκατέρως δὲ ὁ θεωρητικὸς τοῦ λιτοῦ τῆς διαίτης ἀνθέξεται· καὶ γὰρ οἶδεν ἐν οἷς [1] ἐςι δεσμός. ὥςτε πολυτελείας ὀρέγεσθαι οὐ δύναται· καὶ τὸ λιτὸν ἀγαπῶν, οὐ ζητήσει ἐμψύχων βρώσεις, ὡς οὐκ ἀρκούμενος τῇ τῶν ἀψύχων.

Εἰ δὲ καὶ μὴ τοιαύτη ἦν ἡ τοῦ σώματος φύσις ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου, καὶ [2] οὕτως εὐάγωγος, καὶ διὰ τῶν τυχόντων εὐΐατος, ἔδει δὲ καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, ἆρ' οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν; [3] οὐ

lo ſupra, & in fine §. utitur, Atticis etiam uſitata eſſe vocabula critici obſervant. Vid: *D. Pierſon:* ad *Herod:* Phil: p. 441. non item εὐχαριςεῖν, quo alibi Noſter utitur.

13. Ἀορίςου γενέσεως.] *Reiskius* coniiciebat ὀρέξεως, & mox, οἱ μὲν τοῦ παρόντος οὐ μέμνηνται. Pro ἀπλάτου in *Bodl:* erat γαθοῦ. dixi ſtatim de voce. Dein reſcripſi ἀχαριςεῖν τῷ παρόντι; quia ſic erat in *edd.* primis, ſolus *Valent.* dederat ἀχαρ. παρόντι. de voce ipſa modo eſt dictum.

1. Ἐςι δεσμὸς.] *Reiskius* δεσμοῖς malebat. mox in *Valent.* editione, neſcio an operarum vitio, legebatur πολυτελείαις ὀρέγεσθαι. tum pro βρώσεις *Bodl:* βροχας.

2. Οὕτως εὐάγωγος.] Prorſus uti *Themiſt:* Orat. VIII. φύσιν εὐάγωγον dicit. λογικὸν γένος εὐάγωγον πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν, dicitur *Hierocl:* in Aur. Carm. p. 80. ubi vid: R. W. & V. D. ad *Heſ:* in V.

3. Οὐ γὰρ δὴ νοσήματος ςέρ.] Pro ἀπαλλάττεσθαι mira dictio. locus hic alias etiam mendoſus eſt. videtur ſententia haec eſſe. εἰ γὰρ ἢ νοσήματος ἀπαλλάττεσθαι, ἢ ἀγῶνα ςεφανοῦσθαι, ὁντινοῦν σπουδάζοντες, πάνθ' ὑπομένομεν· *nam ſi ſtudentes aut morbo quodam liberari, aut certaminis alicuius palmam mereri, nihil non moleſtiarum toleramus.* REISK. Στέρομαι idem ac ςερέομαι, niſi quod illud Atticum quibusdam cenſeatur, *Porto* in ind. *Xenoph:* ςέρεσθαι pro ςέρεισθαι poëticum eſſe videatur. Simili loquendi genere *Herodian:* *VII, I*, 25. ςερηθεὶς δὲ πολεμίου. Sententiam ipſam eodem modo exprimit *Theodor:* Serm. de Fide p. 464. ἀλλ' οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ δια-

οὐ γὰρ δὴ νοσήματος σέρεσθαι δεῖ, ὅπου σπουδάζοντες πάνθ' ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φοινισσόμενοι, καιόμενοι, πικρὰ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γαςρὸς, δι' ἐμέτων, διὰ ῥινῶν, μισθούς τε προσαναλίσκοντες τοῖς ταῦθ' ἡμᾶς [4] διατιθεῖσιν, οὐχὶ δὲ τοῦ ἔνδον χάριν νοσήματος, (ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα [5] ἀθλοῦντες καὶ θεοῦ συνουσίας, ὧν κωλυόμεθα διὰ τὴν τοῦ σώματος συνουσίαν) πανθ' ὑπομενοῦμεν [6] εὐλόγως; [7] εἰ καὶ μετ' ἀλγηδόνων ποιεῖσθαι τὰς ὑπομονὰς ἐχρῆν, καὶ οὐδήπου τοῖς νόμοις τοῦ σώματος ἕπεσθαι, βιαίοις οὖσι, καὶ [8] ἀντικειμένοις τοῖς τοῦ νοῦ νόμοις καὶ ταῖς ὁδοῖς ταῖς σωτηρίοις ὑπομένομεν· ὅπου δὲ νῦν οὐδὲ περὶ ἀλγηδόνων ὑπομονῆς φιλοσοφοῦμεν, ἀλλὰ περὶ ἡδονῶν οὐκ ἀναγκαίων ἀποβολῆς, τὶς λοιπὸν ἀπολογία τοῖς ἀπαναισχυντεῖν πρὸς τὴν αὐτῶν ἀκρασίαν βουλομένοις.

§ 57.

faciendum? Non enim ſcilicet ut corporis morbo liberemur, tot ſuſtinenda nobis ſunt, dum ſecamur, dum cruentamur, dum adurimur, amara medicamenta haurimus, purgamur per aluum, per uomitum, per nares, atque inſuper iis qui nos ita afficiunt, mercedes impendendae: cauſa uero interni morbi, ubi nobis certamen eſt de immortalitate, de conſuetudine cum deo habenda, a qua ex corporis conſuetudine prohibemur, non omnia ſuſtinere, etiam ſi dolores perpeti, & affliĉtationes oporteret: nec leges corporis quae uiolentae ſunt, & legibus mentis uiisque ſalutis aduerſantur ſequi merito debemus. Sed cum nunc non de tolerandis doloribus ſed de uoluptatibus non neceſſariis reiiciendis philoſophemur, quae amplius excuſatio iis reſtat, qui impudenter ſuam ipſorum tueri intemperantiam uolunt?

§ 57.

διακείμενοι καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴκουσιν, οὐ μόνον ἤπια προσφέρουσι φάρμακα, ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καιῶσι, κἂν πικρῶν τινῶν καὶ ἀηδῶν μεςὰς προσφέρωσι κύλικας. Sed haec & alia iam conducta video a *T. Gatak:* ad *Anton: V*, 8.

4. Διατιθεῖσιν.] Solent Graeci vocabulo uti de illis, qui nos bene vel male *tractant*, *adficiunt.* *Alciphr:* L. II, 1. καὶ ὄψομαι τί με διαθήσει. Plura ibi *Bergler:* & *Weſſeling:* ad *Diod: XV*, 81.

5. Ἀθλοῦντες.] Ita recte etiam *Meerm.* male *Flor:* & *Lugd:* quibuscum faciebat *Cod.* *Lipſ.* ἀθλοῦντας.

6. Εὐλόγως.] Clar: *Abreſch:* malebat εὐλόφως. *fortiter.* γενναίως.

7. Εἰ καὶ μετ' ἀλγηδ.] Ita haec in antiquiſſimis *edd.* legebantur. nec ſecus erat in *Cod.* *Lipſ.* & *Meerm.* *Fogeroll.* tamen in margine adleverat γὰρ, quod temere in contextum recepit *Valent.* Mox contra idem omiſerat καὶ poſt ἐχρῆν, contra *edd.* ſuperiorum, *Lipſ.* ac *Meerm.* fidem. in *Bodl.* erat οὐδέπου.

8. Ἀντικειμένοις τοῖς --- νόμοις. Non diſſimile prorſus eſt illud *Apoſt:* ad Rom. VII, 23.

§ 57. Nam si nihil ueriti libere loqui uelimus, nullo alio modo finem consequi possumus, nisi affixi, si ita dicere licet, deo, & a corpore eiusque uoluptatibus refixi fuerimus: cum ex operibus & factis salus, non ex simplici uerborum auditione nobis comparetur. Deo autem ne alicui quidem ex particularibus, nedum ei qui ante omnes, & supra incorpoream naturam absolute est, quolibet uictu, & omnino carnium esu conciliari quispiam potest: sed castimoniis uariis & animi & corporis, qui & honeste natus, & sancte & pure uiuat, uix haberi dignus potest, ut eius sensum aliquem habeat. Quare quanto ille omnium pater simplicior & purior, ex seque est sufficientior, utpote qui pro-

§ 57. Εἰ γὰρ δεῖ [1] μηδὲν ὑποςειλάμενον, μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν, οὐκ ἔςιν ἄλλως τυχεῖν τοῦ τέλους, [2] μὴ προσηλωθέντα μὲν εἰ χρὴ φάναι, τῷ θεῷ, ἀφηλωθέντα δὲ ἐκ σώματος, καὶ τῶν διὰ τούτου τῆς ψυχῆς ἡδυπαθειῶν· [3] δι' ἔργων ἡμῖν τῆς σωτηρίας, οὐ δι' ἀκροάσεως λόγων ψιλῆς γενομένης. θεῷ δὲ, [4] οὐδὲ τῶν μερικῶν τινι, οὐχ ὅτι τῷ ἐπὶ πᾶσιν καὶ ὑπὲρ τὴν ἀσώματον φύσιν ἁπλῶς, μεθ' ὁποιασοῦν διαίτης καὶ ὅλως σαρκοφαγίας ἐνῆν οἰκειοῦσθαι, ἀλλ' ἁγνείαις παντοίαις καὶ ψυχῆς, καὶ σώματος μόλις καταξιοῦσθαι τῆς ἐκείνου ἐπαισθήσεως, φύντι δὲ καλῶς, καὶ ζῶντι ὁσίως καὶ καθαρῶς. ὥςθ' ὅσῳ ὁ πάντων πατὴρ ἁπλούςερος, καὶ καθαρώτερος, καί αὐταρκέςατος, ἅτε πόῤῥω ὑ-

23. *βλέπω νόμον ἕτερον ---- ἀντιςρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου.* ad Galat. V, 17. *ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ ---- ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις.* Huius modi locutiones Auctori nostro non erant ignotae.

1. *Μηδὲν ὑποςειλάμενον ---- εἰπεῖν.*] *Ὑποςέλλεσθαι* est *per metum aliquid dissimulare*, *propter metum aliquid refugere.* Hinc ista formula, *εἰ δεῖ μηδὲν ὑποςειλάμενον εἰπεῖν, διηγήσασθαι*, & similia. *Isocr:* Euag. p. 387. *εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποςειλάμενον ---- ἀλλὰ παῤῥησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν.* *Iulian:* Orat. I. p. 10. *εἰ δεῖ μηδὲν ὑποςειλάμενον εἰπεῖν.* ubi vid: *Spanhem.* Imitatur Noster *Platonem* suum Apol: Socr: p. 19. A. *Οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω, οὐδὲ ὑποςειλάμενος.*

2. *Μὴ προσηλωθέντα.*] Vid: in fine § 31. *Reiskius* malebat *ἢ προσηλ.* & mox *ἀφηλωθέντα δὲ τοῦ σώματος.* *Meerm.* *ἐκ τοῦ σώματος.* In *Flor:* & *Lugd:* perperam erat *διὰ τούτων τῆς ψ.* pro *διὰ τούτου*, *Meerm.* tamen & *Lipſ. Cod.* prius illud quoque praeferebant.

3. *Δι' ἔργων ---- οὐ δι' ἀκροάσεως λ.*] Diceres ante oculos Malcho fuisse versata ea, quae a divinis viris ingesta noverat. *Paull.* ad Rom. II, 13. *οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι, ἀλλ' οἱ ποιηταί.* quem locum Nostri memoriae obversatum putat *Cleric:* sed & *Iacob. I*, 22. *ποιηταὶ λόγου γίνεσθε, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί.* Et solent Philosophi saepe haec aliis praecipere.

4. *Οὐδὲ τῶν μερικῶν τινι.*] Deest *οὐδὲ* codici Lipſ.

ὑλικῆς ἐμφάσεως ἱδρυμένος, τόσῳ τὸν προσιόντα αὐτῷ παντοίως καθαρόν τε καὶ ἁγνὸν εἶναι προσήκει, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ τελευτῶντα εἰς τὸ εἴσω, καθ' ἕκαςον τῶν μερῶν, ἢ ὅλως τῶν προσόντων, τὴν κατὰ φύσιν ἑκάςῳ 5 ἁγνείαν ἀπονέμοντα. ἀλλ' ἴσως πρὸς μὲν ταῦτα, οὐδεὶς ἂν ἀντείποι· ἀπορήσειε δ' ἂν πῶς ἐν ἁγνείᾳ τίθεμεν τὴν ἀπαχὴν, καίτοι ἐν ταῖς θυσίαις μηλοσφαγοῦντες τε καὶ βουθυτοῦντες, ἁγνήν τε ταύτην νομίζοντες τὴν ἱερουργίαν καὶ θεοῖς κεχαρισμένην. διὸ μακροῦ δεομένων λόγου πρὸς τὴν 6 τούτου διάλυσιν, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τὰ περὶ τῶν θυσιῶν διαληπτέον.

§ I.

procul a materiali omni ſignificatione collocatus ſit: tanto magis undequaque purum & caſtum eſſe eum oportet, qui ad ipſum ſit acceſſurus. atque ita huiuscemodi ſanctimonia a corpore incipiens intrinſecus deſinat, dum ſingulis eius partibus, aut omnino illis quae affuerint, puritatem, quae naturae uniuscuiusque conueniat, adtribuit. Sed fortaſſe his contradicturus eſt nemo: illud tamen obiiciet, cur ſi ita ſanctam eſſe abſtinentiam ſtatuimus, in ſacrificiis deorum & oues & boues mactare conſueuerimus: easque immolationes tum pias, & ſanctas, tum diis gratas exiſtimemus. Quocirca cum ad haec diluenda paulo longiore oratione nobis opus ſit, ſumto alio exordio de ſacrificiis pertractandum eſt.

§ I.

Lipſ. haud ſcio an recte. videtur ergo Porphyrius ita reliquiſſe. θεῷ δὲ (vel θεῶν δὲ) τῶν μερικῶν τίνι *cuinam deo particulari*, οὐχ ὅτι τῷ ἐπὶ πᾶσι *nedum omnium deorum patri & regi*, καὶ τοῖς ὑπὲρ τὴν ἐνσώματον φύσιν ἁπλῶς. *& rebus omnino omnibus*, (ut paucis omnia complectar) *quae naturam corporum excedunt.* REISK. Μερικοὶ θεοὶ peculiari alicui parti praeſunt, ut μερικωτέραις ἐν δυνάμεσι νύμφαις in Antr: Nymph: p. 258.

Paullo poſt pro ἑνῆν perperam *Lipſ.* ἐν ᾗς.

5. Ἁγνείαν ἀπονέμοντα.] *Fogeroll:* ut in operarum quoque erroribus *Victorii* editionem ſequi ſolet, ſic hic etiam illius ἀγνοίαν ſecutus erat. in *Bodl. Cod.* erat ἀγνοίαν. Rem ipſam inluſtrat Doct: *Wetſten:* ad *Epiſt: II.* ad Corinth. VII, 1.

6. Τούτου διάλυσιν.] *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* τούτων διάλυσιν.

ΠΟΡ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

PORPHYRII

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM.

LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

Praefatur primo Porphyrius; & quo ordine res hoc secundo libro tractandas exequetur breviter enarrat. § 1. *Adgreditur postea argumenti maxime, ut visum erat nonnullis, momentosi, quod ex animalium in sacrificiis usu, eorundem etiam legitimum in cibis usum probare nitebatur, refutationem.* § 2, &c. *Totum deinde sacrificiorum negotium explicat.* § 5, &c. *Quibus nempe gradibus ad animalium immolationem tandem deventum est.* § 6, 7, &c. *Quibus de caussis introducebatur.* § 9, 10, &c. *Theophrasti rationes nonnullas contra animalium mactationem recenset.* § 12, &c. *Diversam esse rationem animalium, & fructuum probat.* § 13. *Deum rebus facile parabilibus & levis impensae maximè oblectari ostendit.* § 15. *Nec ullam ex iis caussis, propter quas Diis sacra facimus in animalibus locum habere.* 24. *Veram igitur causam, cur ea sacrificemus, esse nostram intemperantiam, & voluptatis studium.* § 25. *Redit postea ad sacrificiorum initia monstranda.* § 27, &c. *Quomodo à fructibus exordio facto ad homines tandem progressa est sacrificiorum licentia.* § 27, 28, &c. *Rationes postea nonnullas subjicit cur ab animalibus abstinere oporteat.* § 31, &c. *Quae & qualia immolare decet, optimè docet,* § 33, &c. *Suam sententiam illustrat opinionibus recensendis Pythagoreorum.* § 36. *& Platonicorum.* § 37. *Ubi varia Deorum genera, naturas, officia percurrit.* § 37, & 38. *Multa de bonis & malis Geniis commemorat.* § 39, &c. *Malos verò sacrificiorum ex animalibus factorum nidore maxime oblectari.* § 42. *Pium igitur ab iis temperare debere.* § 43. *Ad quod serio tandem hortatur: quoniam ad castitatem & sanctitatem plurimum confert.* § 44, &c. *Quae etiam ab incantatoribus simulantur.* § 45. *Externis omnium sacrorum symbolis innuuntur.* § 46, 47, &c. *Argumenta pro ani-*

malibus necandis ab extispicio petita infirmat. § 51. *Non idcirco saltem edenda esse animalia probat. uti neque ex hominum immolatione, quam in more fuisse apud varias gentes.* § 54, 55, &c. *demonstrat, sequitur eos comedi oportere. Ultimo, pro sacrificiorum* εὐτελείᾳ *fortiter contendit.* § 58, &c. *Deumque pura mente plus quam omnibus victimis gaudere audacter pronunciat.*

§ 1. [1] Τῶν περὶ λιτότητος καὶ ἁγνείας ζητημάτων ἐχόμενοι, εἰς τὸν περὶ θυσιῶν, ὦ Καςρίκιε, λόγον ἀφικόμεθα, δυςδιαίτητόν τε ὁμοῦ, καὶ πολλῆς ἐξηγήσεως δεόμενον, εἰ μέλλοιμεν ἀληθῶς τε ἅμα, καὶ τοῖς θεοῖς εὐαρέςως τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν διαθήσειν. διὸ [2] εἰς ἴδιον σκέμμα τὸν τόπον ὑπερβαλλόμενοι, νῦν τὰ φαινόμενα ἡμῖν, καὶ ὅσα δυνατὸν ἐξαγορεύειν, ἐροῦμεν, τὸ παρορώμενον πρότερον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς προκειμένην ὑπόθεσιν εὐθυνάντες.

§ 2. Πρῶτον μὲν γὰρ οὔ φαμεν εἶναι ἀκόλουθον τῷ ἀναιρεῖν τὰ ζῶα, τὸ δεῖν ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ καὶ ἐσθίειν. οὐδ᾽ ὁ τὸ ἕτερον διδοὺς, λέγω δὲ τὸ σφάττειν, τίθησι πάντως καὶ τὸ ἐσθίειν. [1] αὐτίκα πολεμίους μὲν ἐπιόντας οἱ νόμοι ἀμυνέσθαι

§ 1. Quaestiones de uictus tenuitate & puritate, o Castrici, persequentes in disputationem de sacrificiis deuenimus: quae tum diiudicatu difficilis est, tum multam explanationem requirit, si modo & uere, & ita ut diis gratum sit, explicanda est. Iccirco cum huiuscemodi consideratio hucusque dilata proprium locum nacta iam sit, ea nunc dicemus, quae super hac re nobis uideantur, quaeque enunciari a nobis pro uiribus possint: si prius errorem qui in proposito argumento accidere solet castigauero ac correxero.

§ 2. Primum enim ex eo quod animalia occiduntur, asserimus non necessario sequi, ut ipsa etiam comedenda sint. neque qui alterum concedit, hoc est, ut mactentur, is continuo etiam statuit, ut edantur. Nam hostes inuadentes ut uindicemus, leges per-

1. Τῶν περὶ &c.] Inscriptio libri huius haec erat in *Cod. Lips.* Πορφυρίου φιλοσόφου περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. B. in *Meerm.* eodem modo, nisi quod pro B. esset δεύτερον. Mox pro ἁγνείας perperam *Meerm.* ἀπείας, & pro Καςρίκιε *Bodl.* Καςίκιε. dictum est de illo ad princip. operis.

2. Εἰς ἴδιον σκέμμα τόπον ὑπ.] Sic inveni in omnibus *Codd.* nisi quod solus *Valent:* haberet εἰς ἴδιον τόπον τὸ σκέμμα ὑπερβ. in illis quae praecedunt τὴν περὶ αὐτοῦ, male τὴν neglexit *Lips.*

1. Αὐτίκα πολεμίους ν. α. σ.] Αὐτίκα i. e. *iam primum*, vel *exempli gratia.* V. *Foes:* Oecon: Hippocr: & *Rhunk:* ad *Tim:* Lex: haec adscripserat *Abresch:* observatu dignum, dicit *Mar-*

permittunt: eorum carnibus uefci procul ab hominis natura eſſe iudicatur. Praeterea non ſi daemonibus, aut diis, aut poteſtatibus quibusdam animatum aliquod immolare conuenit quasdam ob cauſas quae uel notae hominibus ſint, uel etiam ignotae: propterea animalia quoque epulemur, neceſſe eſt: quippe cum oſtendi poſſit, in ſacrificia aſſumi tum hominem, tum animalia quorum carnes ne ex iis quidem qui carnibus uefci conſueuerunt quispiam guſtare pateretur. Quin etiam in occidendis animalibus idem error accidit, non enim ſi aliqua, continuo etiam omnia interficienda ſunt. neque ſi in brutis animalibus id committitur, prorſus etiam in hominibus faciendum idem eſt.

§ 3. Et abſtinentia ab animatis, ſicut etiam in primo libro iam diximus, non abſolute omnibus hominibus praecipitur, ſed philoſophis, atque iis praecipue, qui in deo & in eius imitatione felicitatem ſuam conſtituerunt. quip-

σθαι συνεχώρησαν· ἐσθίειν δ' αὐτοὺς, οὐκ ἔτ' εἶναι κατ' ἄνθρωπον δέδοκται. δεύτερον, οὐκ εἰ δαίμοσιν, ἢ θεοῖς, [2] ἤ τισι δυνάμεσιν θῦσαί τι τῶν ἐμψύχων προσῆκεν διά τινας αἰτίας, εἴτε γνωςὰς, εἴτε καὶ ἀγνώςους ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο καὶ θοινᾶσθαι ἐξ ἀνάγκης [3] δεῖ τὰ ζῶα. δειχθήσεται γὰρ ἄνθρωπος παραλαμβανόμενος ἐν θύμασι, καὶ ζῶα, ὧν οὐκ ἄν τις, οὐδὲ τῶν εἰωθότων σαρκοφαγεῖν ἀνθρώπων, ὑπομείνειεν ἂν γεύσασθαι. καὶ μὴν ἐπὶ τοῦ φονεύειν ζῶα, τὸ αὐτὸ παρορᾶται πλημμέλημα. οὐ γὰρ εἴτινα δεῖ, καὶ πάντα, ὡς οὐδ' εἰ τὰ ἄλογα ζῶα, πάντως καὶ ἀνθρώπους.

§ 3. Ἥτε ἀποχὴ τῶν ἐμψύχων, καθάπερ κἀν τῷ πρώτῳ ἐλέγομεν, οὐχ ἁπλῶς πᾶσιν ἀνθρώποις παραγγέλλεται, [1] ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις, καὶ τούτων μᾶλλον, τοῖς ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς τούτου μιμήσεως τὴν σφῶν εὐδαιμονίαν ἀναψα-

Markland. in *Max: Tyr:* Diſſert. XXIV. p. 696. quotiescunque occurrit vox αὐτίκα hoc ſenſu apud veteres, toties fere in verſione eius erratum eſſe. Solent & alia huius cenſus vocabula ſic adhiberi.

2. Ἢ τίσι δυνάμεσιν θῦσαι.] Apud Iudaeos etiam & Chriſtianos pervulgatum, ut angeli ſeu daemones δυνάμεις adpellentur. Latinis *Poteſtates*, *Hieron: Virtutes & Fortitudines.* Vid: *Elſner:* ad *Paull:* ad Roman: VIII, 38. a virtute & imperio quod illis tribuebant, ductum loquendi genus. Uti Iuriſconſulti & alii *magiſtratum poteſtatemque* iungere ſolent. Noſter ſaepe ita vocat infra. § 34, & 57.

3. Δεῖ τὰ ζῶα.] Male in quibusdam *Edd:* & *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* δεῖται. vocula ſequens librario fraudi fuit. paullo poſt pro ὑπομείνειεν *Meerm.* ὑπέμεινεν. qui illa οὐ γὰρ —— ζῶα perperam omiſit.

1. Ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις.] Saepe hoc inculcat. Vid: L. I. § 27.

φασιν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ πόλεως βίῳ τὰ αὐτὰ οἱ νομοθέται τοῖς τε ἰδιώταις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφωρίσαντο πρακτέα· ἀλλ' ἔςιν ἐν οἷς συγχωρήσαντες [2] τοῖς πολλοῖς τὰ κατὰ τὴν τροφὴν καὶ τὸν ἄλλον βίον, τοὺς ἱερέας χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς διεκώλυσαν, θάνατον ἢ ζημίας μεγάλας θέντες τὰ ἐπιτίμια.

§ 4. Μὴ [1] συγχεομένων γὰρ τούτων, ἀλλ' ὃν προσήκει τρόπον διακρινομένων, τὰ πλεῖςα τῶν ἀντιλεγομένων εὑρίσκεται μάταια. τὰ γὰρ πλεῖςα, ἢ ὅτι φονεύειν δεῖ διὰ τὰς βλάβας τὰς ἀπ' αὐτῶν μηνύσαντα, καὶ τὸ ὅτι ἐσθίειν ὡς ἀκόλουθον λαμβάνει· ἢ ὅτι ἐν ταῖς θυσίαις καὶ ζῷα παρελήφθη, συλλογίζεται ὡς καὶ ἀνθρώποις ἄρα βρωτέον ταῦτα. καὶ πάλιν, εἴτινα διὰ τὸ ἄγριον ἀναιρετέον, ἀξιοῦσιν ὡς ἀκόλουθον, τὸ δεῖν φονεύειν καὶ τὰ ἥμερα. καὶ εἴτισι βρωτέον, [2] οἷον ἀθληταῖς καὶ ςρατιώταις, καὶ τοῖς διὰ σώματος τὴν ἐργασίαν ποιουμένοις, ὅτι καὶ φιλοσόφοις· καὶ εἴτισι τούτων

quippe cum neque legislatores in ciuitatis communione eadem & uulgo & sacerdotibus agenda esse sanxerint: sed cum plerisque & in uictu, & reliqua uitae traductione multa concesserint, iisdem sacerdotes mortis poena, aut graui aliqua mulcta proposita, uti uetuerunt.

§ 4. Si igitur haec non confundantur, sed ea qua debent, distinctione accipiantur, pleraque a contradicentibus allata uana esse reperientur. Pleraque enim uel quia ob damna quae inferantur, occidenda aliqua sunt, uel quia quasi ex occisione esus consequatur, ita sumitur, uel quia ad sacrificia animalia quoque adhiberi solent, inde hominibus quoque ea esse comedenda ratiocinantur: & item si quaedam ob feritatem tollenda e medio sunt sequi ex eo censent, ut mansueta quoque interfici debeant: & si quibusdam cuiusmodi sunt athletae & milites, & qui corpore operantur, uesci carnibus licet, id etiam philosophis: & si quibusdam ex his omnibus etiam licere ne-

2. Τοῖς πολλοῖς τὰ.] Forte τοῖς πολλοῖς εἰς τὰ κατὰ ---- REISK.

1. Συγχεομένων γὰρ.] Forte δὲ. REISK.

2. Οἷον ἀθληταῖς.] Supra iam vidimus, a carne ut abstinerent huius generis hominibus praeceptum non fuisse. Athletas autem coactos etiam fuisse ad vorandum, ut robur augerent, certum exploratumque est. Vid: quae de illorum ἀδηφαγία, ὅσα κόνις excitantur a Clar: *Alberti* ad *Hesych:* in V. Ἀναγκοφαγεῖν.

3.

neceſſe eſſe arbitrantur: cum huiuscemodi omnes conſecutiones & prauae ſint, & nullam ſtatuendi quicpiam neceſſitatem afferant. quarum quidem prauitates omnes manifeſte hinc iis qui contentioſi minime fuerint, conſpici facile poſſunt. Quocirca nos cum alios ex huiuscemodi erroribus iam coarguerimus, alios item procedente diſputatione ſimus conuicturi, nunc ad conſiderationem hanc de ſacrificiis explicandam deſcendemus. Atque unde a principio originem habuerint: quaenam & qualia primo fuerint, quo pacto immutata ſint, & quando, exponemus. tum omniane philoſopho ſacrificanda: quibusque ſacrificia ex animalibus offerantur, & denique omnia quae his annexa ſunt, partim a nobis excogitata, partim a ueteribus accepta referemus, moderati-

των, καὶ πᾶσι. πασῶν τῶν ἀκολουθιῶν τούτων μοχθηρῶντε οὐσῶν, καὶ οὐδεμίαν ἀνάγκην τῆς θέσεως παραςῆσαι δυναμένων. καὶ ὅτι μὲν [3] πᾶσαι μοχθηρίαι ἐναργῶς αὐτόθεν τοῖς μὴ [4] ἐριςικοῖς προπίπτει. ἡμεῖς μέντοι τὰς μὲν ἤδη εὐθύναντες, τὰς δὲ προϊόντος τοῦ λόγου ἐλέγξειν μέλλοντες, νῦν τὸ περὶ τῶν θυσιῶν [5] σκέμμα διευκρινήσομεν. τάςτε ἀρχὰς, ὅθεν γεγόνασιν, ἀφηγούμενοι, καὶ τίνες, καὶ ποῖαι ἦσαν αἱ πρῶται· [6] πῶς μετέβαλλον καὶ πόθεν, καὶ εἰ πάντα θυτέον τῷ φιλοσόφῳ· τίσιν τε θυσίαι αἱ διὰ τῶν ζώων γίγνωνται· καὶ ὅλως πᾶν [7] τὸ παρακείμενον, τὰ μὲν, αὐτοὶ ἐφευρίσκοντες, τὰ δὲ, παρὰ τῶν παλαιῶν λαμβάνον-

O

τες

3. Πᾶσαι μοχθηρίαι.] Ita omnes *codd.* niſi quod *Bodl:* μοχθηραὶ quod a *Fogeroll:* in margine poſitum, & a *Valent.* conprobatum erat. Paullo ante poſt οὐσῶν *Lipſ.* perperam καὶ omiſerat.

4. Ἐριςικοῖς προπίπτει.] *Fogeroll:* & *Valent.* reſtituebant προσπίπτει. Notum eſt vocabula illa millies confundi, ut infra etiam III, 26. ubi tamen vulgatum tueor. Nec ſecus hoc in loco προπίπτει *procidit*, ultro in oculos incurrit. Ineſt voci ſignificatio, quae ſubitum & ultro apparens arguit. inde malo ſenſu προπετῶς eſt *praecipitanter*, *inconſiderate*, & προπίπτειν temeritatem in agendi impetu ſignificat. V. *Gatak:* ad *Anton:* I, 17. & *Weſſeling:* ad *Diod: XV*, 65.

5. Σκέμμα διευκρινήσομεν.] Ita recte *Edd.* priores & *Cod.* etiam *Lipſ.* ac *Meerm.* quod, neſcio qua auctoritate, in διακρινήσομεν mutarat *Valent.* Vocem ipſam inluſtrat *Gatak:* ad *Anton: X*, 12. *Cic:* ad Attic: VII, 8. id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν. ubi aliqui διακρινοῦμεν. male.

6. Πῶς μετέβαλλον κ. π.] *Cod. Lipſ.* Πῶς τε μετεβ. κ. πότε, quod merito probabat *Reiskius.* πότε etiam *Meerm.* Mox pro γίγνωνται *edd.* antiquisſimae nec non *Codd.* Mſcripti γίγνονται legendum ſuadent.

7. Παρακείμενον.] Non improbo. uſitatius tamen eſt προκείμενον. praeterea in ſententia τίσι τε αἱ θυσίαι γίγνονται deeſſe videtur aliquid, niſi ad τίσι volumus ſubaudire θεοῖς ἢ δαίμοσιν. Reisk.

8. Τοῦ συμμέτρου ---- ςοχαζόμενοι.] Στοχάζε-

τες, ἀναγράψομεν, [8] τοῦ συμμέτρου καὶ οἰκείου τῇ ὑποθέσει ϛοχαζόμενοι κατὰ δύναμιν. ἔχει δὲ οὕτως.

§ 5. [1] Ἀνάριθμος μέν τις ἔοικεν εἶναι χρόνος, ἀφ' οὗ τόγε πάντων [2] λογιώτατον γένος, [3] ὥς φησὶ Θεόφραϛος, καὶ τὴν ἱερωτάτην [4] ὑπὸ τοῦ Νείλου κτισθεῖσαν χώραν κατοικοῦν, ἤρξατο πρῶτον [5] ἀφ' ἑϛίας τοῖς οὐρανίοις θεοῖς θύειν

tione ea seruata quatenus fieri poterit, quae proposito argumento maxime sit accommodata. Res igitur in hunc modum se habet.

§ 5. Innumerabile fere quoddam tempus est, ex quo omnium eruditissimum hominum genus, ut inquit Theophrastus, qui sanctissimam a Nilo conditam regionem incoluerunt a uesta & foco sacrificare coelestibus diis primi coeperunt, non

ζεσθαι τῆς συμμετρίας id saepius dixit *Diod: Sic:* uti ad Lib. I. c. 8. docet magnus Comment: qui Nostri oblitus non fuit.

1. Ἀνάριθμος μέν τις ἐ. ---] Haec & quae sequuntur usque ad illa τὴν δὲ ἀρχαιότητα &c. non procul a fine huius §. e Nostro exscripsit *Euseb:* Praep: Euang: L. I. p. 28. qui partim Porphyrio opem praestabit, partim ab illo exspectat. Adscribitur margini *Meerm.* Σῆ ὅτι ὁ Θεόφραϛος ἀναίμακτον λέγει θυσίαν.

2. Λογιώτατον γένος.] Aegyptios intelligit, quorum sapientia passim praedicatur. λογιωτάτους πάντων dicit infra § 26. λόγιοι sunt *sapientes* & *rei cuiusdam periti.* Ita λογιώτατοι τῶν ἱερέων & similia apud *Plut:* & alios. affatim tibi satisfacient *Wesseling:* ad *Diod: II*, 4. & *Philologi* ad *Luc:* A. A. XIX, 24.

3. Ὡς φησὶ Θεόφραϛος.] Saepius *Theophrastum* in sequentibus huius libri laudat, quae ex eodem opere petita suspicor. Sed e tot libris quos ille conscripsit, quinam significari videatur, dicam ad § 11.

4. Ὑπὸ τοῦ Νείλου.] Articulum τοῦ non habet *Lips.* Aegyptum significat, sed quare eam a Nilo conditam dicit? An Regem intelligit, qui *Diod: Sic: I*, 63. Νειλεὺς, aliis Νεῖλος vocatur, a quo Nilus Aegypti urbs etiam nomen acceperit? Ita videtur *Fabric:* ad *Leon: Allat:* diatr: de Nilis, Bibl: Gr: V. p. 2. Sed licet hunc bene de Aegyptiis fuisse meritum facile dederim, non tamen adeo, ut regionem condidisse commode dici queat. Malim itaque de fluvio accipere. Loquitur Auctor e persuasione veterum, (quam falsam tamen esse suadent rationes. Summi *Bocharti* Geogr: L. IV, 24. licet non ignorem, unde alii patrocinium quaerant, quos laudat *Wessel:* ad *Herod: II*, 5.) qui Aegyptum, seu potius inferiorem eius partem, fluvii alluvionibus & adgesto limo natam credunt, undi *Nili donum* vocant, flumenque ipsum τῆς μὲν ἄνω σωτὴρ, τῆς κάτω δὲ καὶ πατὴρ καὶ δημιουργὸς *Heliod:* dicitur. V. *Olear:* ad *Philostr:* Apol: Tyan: VI, 1. & *Wesseling:* ad *Diod: I*, 34. qui locutionem illam κτίζειν χώραν, latissime apud Graecos patere ostendit *Observ: II*, 15.

5. Ἀφ' ἑϛίας.] Apud *Euseb:* Praep: Euang: est ἐφ' ἑϛ. ubi Doctiss: Vigerus vertit *ad focum domesticum.* Et sane rectius quam ego *a Vesta.* VALENT. Vid: Schol: Aristoph. Vesp: 842. sententia est, primi omnium, quibus sacra fiebant erant dii coelites, & in his ipsis auspicium sacrificandi fiebat a vesta. REISK. Optime. *Phurnut:* de Nat: Deor: 28. καθὸ καὶ ταῖς θυσίαις οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς πρώτης τε αὐτῆς ἤρχοντο, καὶ εἰς ἐσχάτην αὐτὴν κατέπαυον. sic ergo restitui etiam debet Eusebio, ubi *Viger:* non videbat quomodo hic conveniret παροιμιῶδες istud ἀφ' ἑϛίας. Id convenit unde paroemium originem traxit. *Plato* in Crat: p. 276. ἄλλοτι ἀφ' Ἑϛίας ἀρχώμεθα, κατὰ τὸν νόμον. ubi caussam expositam lege.

6.

non myrrhae illi quidem, neque casiae, aut thuris croco mixtorum oblationes: multis enim aetatibus post assumta etiam haec fuerunt, qui primus erroris gradus extitit: quando homo in necessarii uictus inopia constitutus multis cum laboribus & lachrymis guttas horum diis obtulit. Sed his tamen prius non sacrificabant, sed her-

εἰν, [6] οὐ σμύρνης, οὐδὲ κασίας, καὶ λιβανώτου κρόκῳ μιχθέντων ἀπαρχὰς, πολλαῖς γὰρ γενεαῖς ὕστερα παρελήφθη καὶ ταῦτα, [7] πλάνης κλιμακτὴρ, ὅτε ἄνθρωπος γιγνόμενος τῆς ἀναγκείας ζωῆς, μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων, [8] σταγόνας τούτων ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς, οὐ τούτων ἔθυον πρότερον, [9] ἀλ-

6. Οὐ σμύρνης οὐδὲ κασίας.] Communibus locis, quae dicunt, inhaerere nos haud oportet. Temperare tamen mihi non possum, quin adscribam illa *Ovid: I.* Fast. 337.

Ante Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
Acta per aequoreas hospita navis aquas.
Tura nec Euphrates, nec miserat India costum
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis
Et non exiguo laurus adusta sono.

7. Πλάνης κλιμακτήρ.] Apud Euseb: qui hunc locum adducit in prim: l. προπαρ. εὐαγγ. legitur πλάνης ἐρευνητὴς μαστήρ. Nec tamen alicui auctor sim, ut ita emendet Porphyr: Vereór enim ne cuiuspiam, non valde periti hominis, haec scholia fuerint, qui crediderit valere κλιμακτὴρ id, quod duobus verbis expressit. Ipse tamen aliter sentio, arbitrorque significare hic κλιμακτὴρ, si lectio haec integra est, erroris origo, & tanquam adscensus quidam ac gradus. cum autem illo modo legatur, in magnifice excusis Lutetiae Pamphili codicibus, vidi manuscriptum, in quo posterius tantum eorum verborum legeretur. VICTORIUS. In Eus: aliter legitur καὶ πλάνης ἐρευνητὴς μαστὴρ ὁ ἄνθρωπος γιγνόμενος, τῆς ἀναγκαίας ζωῆς μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς. Quae ita reddidit interpres, *cum homo curiosus erroris indagator effectus post multorum laborum atque lacrymarum guttas necessariae vitae primitias Diis obtulit.* Verba ut in Porph: leguntur commode reddi possunt, ut iam sum interpretatus, si pro γιγνόμενος scriberetur περιγ. Vigerus censet ἐρευνητὴς in Eus: esse glossema explicans μαστήρ. VALENT. Aut περιγιγνόμενος aut ἐγκρατὴς γιγνόμενος. REISK. *Meerm.* κλιμακτήρ. Dudum refinxeram πλάνης καὶ μαστὴρ, quod nemo non videt quam facile ex κλιμακτὴρ nasci potuerit. multum laetabar, cum id ab *Euseb:* firmari animadverterem, apud quem tamen vocem ἐρευνητὴς pro glossemate esse habendam, (ut solet inportuna librariorum natio saepe voci minus frequenti substituere frequentiorem, quae dein in textum inrepit) e Nostro maxime conficio, non, ut *Vigero* placebat, quod μαστὴρ idem sit atque ἐρευνητὴς, nam alias duae illae voces etiam iungi solent. Vid: *Bergler:* ad *Alciphr: I,* 11. & *Sylburg:* ad *Clem: Alex:* p. 814. Quod si καὶ μαστὴρ tibi displiceat, utique tamen praestat κλιμακτήρ. non, quod *Valent.* dederat κλιμακτῆρι. Et sane *Felic:* antiquiores *edd.* & *Lips. Cod.* in κλιμακτὴρ consentiunt.

8. Σταγόνας τούτων.] Sic apud eundem excusum. σταγόνας ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς. οὐ τούτων οὖν ἔθυον. quod tamen illinc abest τούτων in scripto exemplari reperitur, qua parte convenit illi cum Porph: VICTORIUS. Τοῖς θεοῖς ex *Euseb:* restitui: legebatur τοῖς θείοις· τὸ θεῖον Graeci solent dicere, non οἱ θεῖοι hoc sensu.

9. Ἀλλὰ χλόης οἷον εἰ τινα τ. γ. φ. ----] Respicit haec etiam *Euseb:* in Dem: Euang: c. 10.

ἀλλὰ χλόης, οἷον εἴ τινα τῆς γονίμου φύσεως χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι. [10] *δένδρα μὲν γὰρ δὴ πρὸ ζώων ἀνέδωκεν ἡ γῆ·* [11] *τῶν δένδρων δὲ πολὺ πρόσθεν τὴν ἐπέτειον γεννωμένην πόαν, ἧς δρεπόμενοι φύλλα καὶ ῥίζας καὶ τοὺς ὅλους τῆς φύσεως αὐτῶν βλαςοὺς* [12] *κατέκαιον: ταύτῃ τοὺς φαινομένους οὐρανίους θεοὺς τῇ* [13] *θυσίᾳ δεξιούμενοι, καὶ* [14] *διὰ τοῦ πυρὸς ἀπαθανατίζοντες αὐτοῖς τὰς τιμάς. τούτοις γὰρ καὶ τὸ πῦρ ἀθάνατον* [15] *φυλάττομεν ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὃν μάλιςα αὐτοῖς ὁ-*

herba ipſa, quam ueluti quandam feracis naturae lanuginem manibus decerpſiſſent: Nam arbores ante quam animalia terra edidit: herbam item quae annua germinatione exoritur, multo ante quam arbores emiſit. cuius folia decerpentes, & radices, quin integros quoque ipſos caules flammis adolebant. Sacrificio hoc coeleſtes deos qui uidebantur, excipientes, & igne honores ipſis immortalitati conſecrantes. nam his quoque ignem immortalem in templis ſolemus conſeruare, quippe qui ſimillimus ipſis ſit. Ex ſuffitu autem e-

10. p. 34. B. & *Theodor:* in Serm: de Sacrif: ubi in eo eſt, ut oſtendat Porphyrium exiſtimaſſe, aliena eſſe a vera pietate ſacrificia, atque haec illum e ſacris literis fuiſſe ſuffuratum, *ἀλλὰ χλόης οἷον τινα τῆς γονίμου φυσέως χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι* &c. Tangit quoque antiquiſſimum hoc Aegyptiorum inſtitutum *Diod: I*, 43. *διὸ καὶ τῆς εὐχρηςίας τῆς περὶ τὴν βοτάνην ταύτην μνημονεύοντας τοὺς ἀνθρώπους, μέχρι τοῦ νῦν, ὅταν πρὸς θεοὺς βαδίζωσι τῇ χειρὶ ταύτης λαμβάνοντας προσεύχεσθαι.* ubi Porphyriana haec tangit *Weſſeling.*

10. *Δένδρα μὲν γὰρ* ----] Uti Empedocles apud *Plut:* T. II. p. 910. C. *Ἐμπεδοκλῆς πρῶτα τῶν ζώων τὰ δένδρα ἐκ γῆς ἀναδῦναι φησι.*

11. *Τῶν δένδρων καὶ* ----] Refinxi *τῶν δένδρων δὲ πολὺ* ut erat in *Edd: Flor:* nec ſecus in *Euſeb: Lipſ.* ac *Meerm. Cod.* legitur. Melius cenſeo, quod apud Porphyr: ſequitur *γεννωμένην*, quam *Euſeb: γιγνομένην*, licet id quoque ſe tueri poſſit. Pro *ἐπέτειον* peſſime *Bodl.* *ἐπετεινὸν.*

12. *Κατέκαιον: ταύτῃ.*] Sic haec diſtingui debent, & diſtinxerant *edd.* vetuſtiores. Omnes autem *ταύτη* perperam pro *ταύτῃ* dederant.

13. *Θυσίᾳ δεξιούμενοι.*] Elegans vocabulum, uti *δεξιοῦσθαι δώροις* apud *Aelian:* V. H. I, c. 32. & alia. eum uſum *Heſych:* reſpiciens, *δεξιοῦσθαι, προσάγεσθαι.* Vid: ibi Celeb: *Alberti.*

14. *Διὰ τοῦ πυρὸς απ. τ. τ.*] *Διὰ* non eſt in *Euſeb:* utrumque quidem probari poſſe, ſed noſtrum intellectu eſſe facilius recte ibi notat *Viger.* Vim poteſtatemque verbi *ἀπαθανατίζειν* eximie, ut ſolet, declarat *P. Weſſeling:* ad *Diod: Sic:* L. II, 20. docetque *ἀπαθανατίζεσθαι* de illis omnibus dici, qui quovis modo inmortalitatem conſequuntur, unde noſtrum quoque *ἀπαθανατίζειν τὰς τιμὰς* inluſtrat.

15. *Φυλάττομεν* &c.] Sic apud Pamphilum, *ἐφύλαττον ἀθάνατον ἐν τοῖς ἱεροῖς ὡς ὄν.* VICTORIUS. *Euſeb: ἐφύλαττον.* VALENT. Explicari haec debent e more veterum, qui aeternos ignes in honorem Deorum alebant. Sic praeter penſiles lucernas, aram quoque & ignem ſemper ardentem ab antiquis Veſtae fuiſſe ſacratum, ex hoc loco oſtendit *Spanhem:* de Veſt: & Pryt: Graec: Tom. V. Antiq: *Graevii.* Sed ad unam Veſtam Noſter haec non reſtringit.

6.

eorum, quae e terra incendebantur, hoc est ex thymiasi, θυμιατήρια, quasi dixeris suffitoria, aras, & θύειν sacrificare, & θυσίας sacrificia appellarunt. quae scilicet nos, quasi posterius peccatum excedant, non recte interpretamur: cum cultum qui diis ex animalium immolatione uidetur exhiberi θυσίαν, hoc est sacrificium uocemus. Tanta uero priscis illis cura erat, ne uetus consuetudo uiolaretur, ut aduersus eos qui ueteribus omissis noua introducerent, execratione usi, ea quibus nunc suffire consueuimus, ἀρώματα, hoc est execramina nuncuparent. Atque hunc quidem antiquorum suffimentorum usum animaduertere inde etiam unus quisque posset, quod multi nunc quoque concisa ex odoratis lignis

ὁμοιώτατον. ἐκ δὲ τῆς θυμιάσεως τῶν ἀπὸ γῆς, θυμιατήριά τε ἐκάλουν, καὶ τὸ θύειν, καὶ [16] θυσίας, ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τὴν ὑϛέραν πλημμέλειαν ἐκβαίνοντα, οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, τὴν διὰ τῶν ζώων δοκοῦσαν θεραπείαν καλοῦντες θυσίαν· τοσοῦτον δὲ τοῖς παλαιοῖς τοῦ μὴ παραβαίνειν τὸ ἔθος ἔμελεν, ὡς κατὰ τῶν ἐκλειπόντων τὸ ἀρχαῖον, ἐπεισαγαγόντων δὲ ἕτερον [17] ἀρασαμένους, ἀρώματα τὰ θυμιώμενα νῦν προςαγορεῦσαι. τὴν δὲ ἀρχαιότητα τῶν εἰρημένων θυμιαμάτων κατίδοι τὶς ἂν ἐπιβλέψας, ὅτι πολλοὶ καὶ νῦν ἔτι θύουσι συγκεκομμένα τῶν [18] εὐω-

16. Θυσίας ---- ἐκβαίνοντα.] Illic τὸ θυσιάσαι & σημαίνοντα in excuso. scriptus vero, quem vidi, nulla re discrepat ab auctoris lectione, priore in parte. VICTORIUS. Coniiciebam legi oportere ἐκφαιν. Eus: confirmat, ubi reperitur σημαίνοντα. VALENT. ἐκφαίνοντα citat quoque *Graevius*, Lect: Hesiod: c. 8. sed pulcram metaphoram in ἐκβαίνειν & similibus proscribere non audeo. *Reiskio* ὡς hic idem esse videbatur ac πρὸς, & leg: ἐκβαίνοντες. vel si ὡς pro *ut* sumatur, leg: ἐκβεβαιοῦντα. *ut impietatem recentiorem confirmantia & stabilientia.*

17. Ἀρασομένους.] Melius illic ἀρασαμένους. VICTORIUS. In aliis *edd.* erat ἀρασομένους, & sic etiam in *Lips.* & *Meerm.* *Cod.* unde *Reiskius* coniiciebat legendum esse ἀρωμένους. Adscriptum erat in margine *Lips.* hoc scholium διὰ τὶ ἀρώματα τὰ θυμιάματα λέγεται καὶ ὡς δι' αὐτῶν θύσαντες κατηρῶντο ἢ ηὔχοντο. ἐκ τούτου γὰρ τὴν εὐχὴν ἀρὰν φασὶν. & sic etiam *Meerm.* nisi quod ibi pro θύσαντες sit θύοντες. *Aromata* unde sic fuerint dicta disquiri h. l. non debet. *Bodaeus a Stapel* ad *Theophr:* H. P. IV, 6. deducit ab ἀράομαι *precor*, sed quanta est humanae memoriae infirmitas, ad L. IX, 7. sibi parum constans, aliunde arcessit. Paullo ante, pro ἐπεισαγαγόντων *Cod. Lips.* habet ἐπεισαγόντων. quod merito praeferebat *Reiskius*, ob praecedens ἐκλειπόντων. nec secus est apud *Eusebium.*

18. Εὐωδῶν ξύλων. Arbores olim, in primis odoriferas, in sacris fuisse adhibitas, profani tradunt, turis usus illis est recentior. *Plin: H. N. XIII*, 1. *Iliacis temporibus ture non supplicabatur: cedri tantum & citri suorum fruticum in sacris fumo convolutum, nidorem verius, quam odorem noverant.* nos huius antiquiorem usum e sacris tabulis scimus. sed de his agendi hic locus non est. Quod vero *Spencer:* legem, qua Deus lignum cedrinum cum vitula comburi iussit, ex

ωδῶν ξύλων τινά. ὅθεν [19] μετὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς πόας δενδροφυούσης ἤδη τῆς γῆς, καὶ πρώτης δρυὸς καρποφαγήσαντες, τῆς μὲν τροφῆς, διὰ τὴν σπάνιν, μικρὰ, τῶν δὲ φύλλων αὐτοῖς πλείω τοῖς θεοῖς εἰς τὰς θυσίας ἀνῆπτον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βίος ἐπὶ τὴν ἥμερον ἤδη τροφὴν μεταβαίνων, καὶ θύματα [20] ἐκ τῶν καρύων, [21] ἅλις δρυὸς ἔφη.

§ 6. Τοῦ δὲ [1] Δημητρείου καρποῦ μετὰ τὸν χέδροπα πρώτου φανέντος κριθῶν, ταύταις ἀπ' ἀρχῆς μὲν [2] οὐλοχυτεῖτο κατὰ τὰς πρώ-

τας

gnis quaedam diis adolere confuecuerunt. Vnde cum poft primum illum herbarum exortum producere arbores terra iam incepiffet, & primum quercus fructibus homines uefcerentur, ex fructibus pauca ob alimenti penuriam, ex foliis plura diis in facrificia offerebant. Poftea uero cum uita manfuetius iam ad alimentum tranfiviffet, & fatis quercus, dixiffet, nucibus facrificabant.

§ 6. Vbi autem ex Cereris frugibus poft legumen hordeum primum extitiffet, eo integro a principio aqua infperfo ad facrificia hominum genus

ute-

ex veterum illo ritu arceffit, de Leg: Hebr: Rit: c. 8. id demum eft ὑποθέσει δουλεύειν. Paullo ante in *Bodl.* erat ὅτι πολλοὶ μὲν καὶ νῦν.

19. Μετὰ τῆς ἐ. α. π.] Forte μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πόαν. & mox pro τῶν δὲ φύλλων αὐτοῖς recte *Lipf.* αὐτῆς. quercus puta. REISK. Firmat αὐτῆς etiam *Meermannianus Codex.* idem mox θυμιάματα, non θύματα.

20. Ἐκ τῶν καρύων.] Forte καρπῶν. *fructibus.* REISK. Egregie. ἀπ' ἀρχῆς αἱ τῶν καρπῶν ἐγίνοντο τοῖς θεοῖς θυσίαι. infra § 27. τὸ δὲ παλαιὸν διὰ ποπάνων καὶ τῶν καρπῶν ἦν, ὡς ἀπεδείξαμεν. ibid. § 59. Κάρυον latiffime patet, ut Latinorum *nux.* notat omnem fructum cortice duro tectum, & hinc *Iuglandes* etiam, quas tanquam *Iovis* glandes dictas volunt, quod homines diu glandibus nutriti, inventa tandem arbore, quae nuces ferebat, fuavique fapore guftato, ob praeftantiam *Iovis glandes* adpellarint. Sed vid: *Bodaeus a Stapel* ad *Theophr:* H. P. III, 15. hoc ob illa quae fequuntur, monere debui. Κάρυα omne genus ἀκροδρύων complecti docet etiam *Cafaub:* ad *Athen: II*, 12.

21. Ἅλις δρυὸς ἔφη.] Notum proverbium, & ab antiquis Criticis faepe expofitum. Utitur etiam IV, 2. Confer *Cafaub:* ad *Theophr:* Char: Eth: p. 313. *Eufeb:* contra Marc. I, 3. qui dicti originem exponit. *Liban:* Epift: 1082. ibique *Wolfium* & *Alb:* ad *Hef:* in V. Sed ἅλις ἐκείνων ἐστὶν ὥσπερ τῆς δρυὸς, ut dicam cum *Iulian:* in Mifop: p. 346. A.

1. Δημητρέιου καρποῦ μ. τ. &c.] Alias plerumque in plurali num: dicunt τὰ χέδροπα. & fic Nofter infra III, 18. Adpellant hoc nomine leguimina omnia, quae manu leguntur ac carpuntur e quibus panis non fit. Alio nomine vocantur ὄσπρια· *Pollux* VI, 60. ἐστι καὶ τὰ ὄσπρια ἃ καὶ χέδροπα ὠνομάζον. Diftinguunt quidem aliqui, fed citra neceffitatem. vid: *Bod: a Stapel* ad *Theophr.* H. P. VIII, 1. immo quoties χέδροπα fimpliciter dicuntur, ὄσπρια videntur fubintelligi, nam ea aliquando addita invenias. Veteres, uti hoc in l. fit, etiam in fingulari adhibuiffe e *Thucydide* oftendit *Suidas.* Dicit Nofter hordeum poft legumina primum fuiffe inventum: hordeo itaque primum pafti mortales. *Artemid:* l. 1. Oneirocr: c. 71. ἄρτοι κρίθινοι πᾶσιν ἀγαθοί, πρωτὴν γὰρ τροφὴν ταύτην ἂν ἀνθρώποις δεδόσθαι παρὰ θεῶν λόγος ἔχει. Mox *Reiskius* malebat πρώτου φανέντος τοῦ τῶν κριθῶν, aut πρώτων φανεισῶν τῶν κριθῶν.

2. Οὐλοχυτεῖτο κατὰ τ. π θ.] Quia haec e

The-

utebatur, id quod *οὐλοχυτεῖσθαι* appellabant. deinde cum id fregissent, atque in cibum contriuissent, opificii eius instrumenta, utpote quae diuinum subsidium uitae humanae attulissent, in arcanum locum abdita, quasi sacra uenerabantur. Ex uictu uero eo trito quem prae caeteris prioribus beatum putabant diis in ignem oblationes faciebant. Vnde nunc quoque in fine libationum tritis libaminibus uti consueuimus; ea re uetus quidem illud suffimentorum incrementum testificantes, non

τὰς θυσίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. ὕϛερον δὲ 3 ἐρεξαμένων τε αὐτὰς, καὶ τὴν τροφὴν ψαισαμένων, τὰ μὲν τῆς ἐργασίας ὄργανα, θείαν τοῖς βίοις ἐπικουρίαν παρασχόντα, κρύψαντες εἰς ἀπόρρητον, 4 ὡς ἱεροῖς αὐτοῖς ἀπήντων. 5 τοῦ δ' ἀληλεσμένου βίου 6 παρὰ τὸ πρόσθεν μακαρισθέντος, ἀπήρξαντό τε τῆς ψαισθείσης τροφῆς πρῶτον εἰς πῦρ τοῖς θεοῖς. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν πρὸς τῷ τέλει 7 τῶν θυηλῶν, τοῖς 8 ψαισθεῖσι θυλήμασι χρώμεθα· μαρτυροῦντες μὲν τῷ πραττομένῳ τὴν ἐξ ἀρχῆς

Theophr: laudantur, adscribere debeo scholion breve, quod sub *Didymi* nomine legitur, ad Iliad. A. 449. οὐλοχύτας.) οὐλὰς, εἰσὶ δὲ κριθαὶ μεθ' ἁλῶν μεμιγμέναι ἃς ἐπέχεον τοῖς ἱερουργουμένοις ζώοις πρὸ τοῦ θύεσθαι, ἤτοι πολυπληθείας χάριν, ἢ μνήμην ποιούμενοι τῆς ἀρχαίας βρώσεως. ὡς γάρ φησι Θεόφραϛος ἐν τῷ περὶ εὑρημάτων, πρὶν ἢ μάθωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀλεῖν τὸν Δημητριακὸν καρπὸν, οὕτω σώας αὐτὰς ἤσθιον. unde fere coniiceres ex illo *Theophrasti* libro locum esse petitum, quod tamen non videtur. dicam ad §. 11.

3. Ἐρεξαμένων - τροφὴν ψαισαμένων.] Ἐρείκεσθαι de *frugibus* vel *leguminibus leviter tantum contusis* dicitur, inde ἐρικτὰ, κατερικτὰ & alia. Ψαίεσθαι autem est *mola in farinam redigi.* Statim ψαισθέντα θυλήματα vocat, quae alio nomine elliptice ψαιϛὰ dicuntur, fruges ἐψαισμέναι. Latinis *molae, liba.* farina oleoque inbuti pugilli, quos pauperiores libaminum loco Diis obferebant. *V. Kuster.* ad *Aristoph.* Plut. 138. & *D'Orvill:* ad *Char:* VI, 7.

4. Ὡς ἱεροῖς.] Mallem ὡς ἱεροῖς αὐτοῖς. VALENT. Error typothetae, qui in Editione *Victorii* ἱερεῖς dederat pro ἱεροῖς, inepte in sequentes fuerat propagatus. Recte *Felic:* & *codd:* Mscripti.

5. Τοῦ δὲ ἀληλεσμένου βίου.] Vid. Casaub. ad Athen. l. XIV. c. 12. VALENT. In prioribus *Edd:* & *Cod. Lips.* atque *Meerm.* erat ἀληλεμένου. adeo autem frequens antiquis ἀληλεσμένος βίος, *vita molita*, ut in proverbium abierit. opponitur non modo vitae primorum, qui glandibus victitasse creduntur, sed illorum quoque, qui primis proximi frugibus non molitis, sed tantum leviter contusis vescebantur. Res certa ex illis quae *Paull. Leopard.* Emend. XI, 4. & *Petr. Wesseling.* ad Diod. I, 17. docuere.

6. Παρὰ τὸ π. μακ.] Παρὰ τὸν πρόσθεν. Scil: βίον. dein post πῦρ videtur θέντες aut ἱέντες aut δωρούμενοι deesse. REISK.

7. Τῶν θυηλῶν.] *Reiskius* malebat θυσιῶν. Utitur voce etiam infra §. 59. ubi vide. Huic loco convenit illud poëtae Iliad: I. 220.

ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.

8. Ψαισθεῖσι θυλήμασι·] Quaenam fuerint modo est dictum. His solis cum antiquissimi homines Deos sibi conciliarent, is honos dein antiquitati habitus, ut post omnia, θυλήματα tanquam munus Diis gratissimum obferrent. Adi pulcre haec exponentem *Casaub.* ad *Theophr.* C. Eth: p. 231. Male in *Flor. edit. Cod. Lips.* & *Meerm.* erat ὀψαισθεῖσι.

χῆς τῶν 9 θυμιαμάτων αὔξησιν· οὐ συνορῶντες δὲ τίνων χάριν τούτων ἕκαςα δρῶμεν. ἀφ᾽ ὧν ὁρμωμένοις 10 ἡμῖν, καὶ τῶν καρπῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πυρῶν ἀφθονωτέρων γιγνομένων, προσετίθεντο 11 πελάνων ἤδη τῶν λοιπῶν ἁπάντων ἀπαρχαὶ τοῖς θεοῖς εἰς τὰς θυσίας· πολλὰ μὲν ἀνθολογούντων, οὐκ ἐλάττω δὲ τούτων μιγνύντων τότε, εἴτι καλὸν εἶχον ἐν βίῳ καὶ πρέπον ὀσμῇ πρὸς θείαν αἴσθησιν. καὶ 12 τὰ μὲν, ςέφοντες: τὰ δ᾽, εἰς πῦρ δωρούμενοι θείας ἑτέρας ςαγόνας οἴνου καὶ μέλιτος: ἔτι δ᾽ ἐλαίου ταῖς χρείαις ἀνευρίσκοντες ἀπήρχοντο, καὶ τούτων τοῖς αἰτίοις θεοῖς.

§. 7. Οἷς μαρτυρεῖν ἔοικεν καὶ ἡ Ἀθήνησιν ἔτι καὶ νῦν δρωμένη πομ-

non intelligentes tamen qua de causa singula quaeque faceremus. Hinc nobis procedentibus, & cum caeteris frugibus, tum tritico uberius iam suppetente, triticeae pultis, & caeterorum omnium primitiae diis in sacrificia adhibebantur: cum e plerisque homines flores delibarent, & alia commiscerent, si quid pulchri in uita habere uidebantur, quodque odore ad diuinum sensum praestaret: atque ex his alia ad serta uterentur, alia in ignem coniecta adolerent. Vbi etiam diuinos & uini & mellis guttas, olei item ad usus humanos reperissent, ex his quoque auctoribus diis rem sacram faciebant.

§ 7. Quibus omnibus pompa solis & horarum quae ad hunc usqne diem Athenis

9. Θυμιαμάτων αὔξησιν.] Aut vitium est in voce αὔξησιν, aut potius videtur aliquid deesse. τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν θυμιαμάτων (vel θυμάτων, ut est in Cod. Lips.) εὐτέλειαν μετὰ δὲ ταῦτα (vel μετὰ ταῦτα δὲ) προϊοῦσαν εἰς πολυτέλειαν αὔξησιν. *testificantes eo ritu primigeniam suffimentorum tenuitatem, quae postmodum ad sumtuositatem ac splendorem processit & excrevit.* REISK. Θυμάτων in *Cod. Meerm.* uti contra sub finem § 5. θυμιάματα, ubi ceteri θύματα.

10. Ἡμῖν, καὶ τῶν &c.] Facile esset pro ἀλλὰ subiicere ἅμα, quae centies inter se permutantur. posset item cogitari de addendo οὐ μόνον. sed bene habet lectio vulgata, & ἀλλὰ simplex idem valet atque οὐ μόνον ---- ἀλλὰ καί. cuius rei exempla ad Polyb: contuli. non ergo hic sed in πυρῶν vitium videtur & leg. πορῶν. REISK. Scilicet post ἡμῖν temere μὲν inseruerat *Cantabr: Editor:* ἀλλὰ καὶ dextre exposuit Cl: *Reiskius*, nisi malis *immo etiam*, *quin etiam*, de quo usu *Kypkius* ad *Paull.* ad Philipp. I, 18.

11. Πελάνων ἤδη.] *Cod. Lips.* & *Meermanniano* adscriptum erat hoc Scholion. πέλανα (sic) πέματα (melius *Meerm.* πέμματα) ἐκ παιπάλης, ἥ ἐςι λεπτότατον ἄλευρον, εἰς θυσίαν ἐπιτήδειον. ἢ οἱ μέλιτι δεδευμένοι καρποί. ἢ θεοὶ (sic) ἀπαρχάι τινες. ἢ ὁ περὶ τῷ (*Meerm.* τὸ & mox πεπηγὸς) ςόματι πεπηγὼς ἀφρὸς, καὶ τὸ περιπεπηγὸς καὶ ἐξηραμένον ὀπῶδες δάκρυον, οἷον λιβανωτὸν καὶ κόμι, καὶ ὁ τοῦ μάντεως μισθὸς ὀβολὸς. Eadem paene legas apud *Suidam* in Πέλανοι. quae inlustrat Cel: *Rhunken.* ad *Tim:* Lex: in eadem V. qui ex *Boëthi* Lexic. Platonic. petita suspicatur.

12. Τὰ μὲν ςέφοντες.] Vide § 16. non procul a fine. VALENT. Τὰ sc. ἄνθη. dicitur non solum ἄγαλμα ςέφειν ἄνθεσιν, sed etiam ἄνθη ςέφειν. *corollas capiti inponere.* quare bene videtur hic l. habere. sed versu proximo probo lectionem *Cod. Lips.* τὰς δὲ sc. ςαγόνας. sed sic ut punctum vs. 23. & δὲ ad eiusdem *cod.* praescriptum omittatur & comma post ἐλαίου ponatur. & tamen vel sic quoque durior paulo & intricatior sententia. quare ma-

nis celebratur, uidetur attestari: in qua cum herbae aliae tum gramen, quercus item & arbuti baccae, sorba, tri-

πομπὴ, [1] Ἡλίου τε καὶ Ὡρῶν. πομπεύει γὰρ [2] εἰλυσπόα ἄγρωσις [3] ἐπὶ πυρηνίων ἡγηρίας, ὄσπρια δρῦς

P

malim vulgatae acquiescere hac conditione ut ςεφόντων & δωρουμένων legatur, propter praecedens ἀνθολ. quo admisso plana erunt & expedita omnia huius loci. Reisk. Interpunctio locum reddidit obscurum. Secutus sum distinctiones primarum *Edd:* quas turbaverat *Valent.* qui ideoque δὲ post θείας inseruerat.

1. Ἡλίου τε καὶ Ὡρῶν.] Apud Athenienses Θαργήλια in honorem *Solis* & *Horarum* celebrata multi volunt, in quibus frugum primitiae circumferebantur. Illa tamen hic in censum venire nequeunt, sed Ὡραῖα, in quibus solemnes dapes dicatas legimus *Horis*, quae Soli adstabant, & anni tempestatibus praeerant, significari potius hoc in loco ad *Athen.* XII, 20. contendit *Casaub.* nihil autem ibi, unde ritus qui sequuntur, inlustrari queant. In Pyanepsiis autem huius modi fere sacra celebrata legimus. Vid. *Schol. Aristoph.* ad Equit: 725. & ad Plutum 1056. ibique Summum *Hemsterh.*

2. Εἰλυσπόα ἄγρωσις.] Locus hic sane si quis alius mihi molestias creavit. Meurs. citat. h. verba in Graec. Fer. in Θαργηλ. sic πομπεύει γὰρ εἰλὺς, πόα, ἄγρωσις ἐπὶ πυρίνων ἡγητορίας &c. Ego omnibus perpensis sic conjicio legi debere εἰλυσπωμένη ἀγρ. ἐπὶ πυρηνίων ἱκετηρίας, ὄσπρ. δ. μ. κ. π. κ. π. παλάθη ἡγητηρία. ut imprimenda curavi. Meurs. enim l. c. probat hanc pompam factam fuisse Soli & Horis in Tharg. & Pyanepsiis. In pyan: autem θάλλος ἐλαίας qui ab Eusth. vocatur ἱκετηρία praeferebatur. v. Meurs. ib. haec ἱκετηρία, ut videtur, baccas habuit, quibus ait Porph:, ἀγρ: circum volvebatur, licet alii omnes dicant ἔρια. Ergo forsan melius, εἰλυσπώμενα ἔρια ἐπὶ πυρηνίων ἱκετηρία. Παλάθη fortasse glossema est τοῦ ἡγητηρία. de ollae in eodem festo usu vid. Meurs. in πυανεψ. ὀρθοςάτης nomen esse placentae, idque ex figura inpositum patet ex Polluce. Valent. Locum hunc illis relinquere necesse habeo, qui otio magis abundant. Festinanti nunc sponte occurentia pauca haec in mentem veniunt, plana, ni fallor, & aperta futura. In εἰλυσπόα latet scholium. Videtur aliquis ad ἀγρ: in suo codice adscripsisse hanc admonitionem εἶδος πόας, qua doceret esse agrostin, *herbae* quoddam *genus*. factum est postmodum, ut illud εἶδος πόας, deformatum in εἰλυσπόα, in textum ingereretur. Secundum ἡγηρίας [aut ἡγηρίας ut est in Cod. Lips.] e vers. 32. tollendum est, ut quae sit vitiosa scriptio vocabuli ἡγητηρία vers. 35. quae scriptio posterior eiusdem vocabuli pariter est, atque prior, mendosa. Sed v. 33. in locum alienum invasit, v. 35. locum suum tenet, facile illud quidem emendatu vocabulum. leg. enim εἶτ' (id est εἶτα, scil. ἐπόμπευεν) ἦτρια. tum praeferebantur ἦτρια placentae genus tenuissimae e flore tritici. si certo scirem πυρήνιον olim esse dictum ferculum, seu gestorium ligneum, ad modum strobili vel nucis pineae, aut pyramidis factum, suspicarer ἐπὶ πυρηνίῳ leg. esse. verum in auras abeat haec quidem conjectura. Reisk. *Codd.* meos nihil hic opis praestare animadverto, & *Bodl.* a voce ἄγρωστις usque ad πυρίνων omnia omittit. Cl: *Abresch:* Diluc: Thuc: Auct: p. 390. coniicit fuisse ἕλιξ πόα (*Thocrito* εἰλιτενὴς πόα) ἄγρ. ἐπὶ πυρίνων ἡγητηρίας aut ἡγητηρία ---- Φθοΐς vel Φθοῖς, ὀρθὸς ςαθεὶς χύτρος. *Valent.* correxerat εἰλυσπωμένη. *Moer:* Attic: p. 204. ἰλυσπώμενος Ἀττικῶς, εἰλούμενος Ἑλληνικῶς. ubi de hac voce V. D. (rectius εἰλυσπᾶσθαι quam ἰλυσπᾶσθαι dicitur, Vid: Erud: *Heringa* obs. c. 26.) An fuit εἰλουμένη id est πλεκόμενη? de qua voce etiam *Albert:* ad *Hes:* in Ἑλισσομένη. An potius εἴλη, πόα, ἄγρωσις. *Hes:* εἴλη. ὀσπρίων ἢ καλάμη. id certe ad scripturam, & rem qua de agitur prope accedit. sed coniecturarum satis est. Tu opta. Bene πόα & ἄγρωςις distinguuntur, prius est gramen, quo iumenta & quadrupedes vescuntur, posterius quo utuntur medici, licet hoc discrimen non sit perpetuum, ut recte observat *Wesseling:* ad *Diod: I,* 43.

3. Ἐπὶ πυρηνίων ἡγηρίας.] Scriptum fuisse opinor ἡγητρίας pro ἡγητορίας. (nam utroque modo dicitur). Pro πυρηνίων autem velim πυρήνων vel πυρίνων. πυρῆνας seu πυρίνας (passim enim confunduntur,) vocant nucleos quibus in pomis exterior & ambiens eos caro sustine-

δρῦς, [4] μιμαίκυλα, κριθαί, πυροὶ, [5] παλάθη, ἡγητηρία, ἀλεύρων πυρίνων καὶ κριθίνων [6] φθοΐς ὀρθοςάταις, [7] χύτρος. [8] πόῤῥω δὲ τῶν περὶ τὰς θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις [9] προεχουσῶν παρανομίας, ἡ τῶν δεινοτάτων θυμάτων παράληψις ἐπεισήχθη, ὠμό-

triticum, hordeum, caricarum fasciculi, & ex triticea & hordeacea farina placentae, dulciaria, nec non ollae leguminum deferri consueuerunt. Cum uero oblationes quae in sacrificiis fiunt, hominibus longe ab iniustitia abessent, scelestarum uictimarum assumtio introducta est, saeuitiae

netur, quales sunt in cerasis, olivis &c. Lege *Bod: a Stapel* ad *Theopr: H: P. III*, 17. Immo id omne quod in nuce aut strobilo, aut alio quo sit esui aptum, uti docet *Cas:* ad *Ath: II*, 16. Significat itaque qualem ἡγητορίαν hic intelligi velit.

4. Μιμαίκυλα.] Quid sint notum e Lexicographis. de varia vocis scriptura V. D. ad *Polluc: VII*, 144.

5. Παλάθη ἡγητηρία.] Nisi plena haec sit locutio, distingui possunt παλάθη & ἡγητηρία. Prius pertinet ad morem veterum, qui ficus, pruna aliaque id genus, ubi siccaverant, in massam singula densare, variisque formis instruere solebant & παλάθας adpellare. Consule *Wesseling:* ad *Diod: XVIII*, 67. *Suidae* tamen παλάθη etiam εἶδος βοτάνης. & Ἡγητορία (in V. Ἡγήτορες.) τῶν σύκων ἡ παλάθη. παλάθη ἡ μάζα τῶν σύκων. Certe ἡγητηρία vel ἡγητορία vocari solet massa caricarum, quae in formam ferebatur, ὅτι ἥμερον τροφὴν πρώτην ταύτην ἡγήσαντο. V. *Kust:* ad *Suid:* in V. & *Cas:* ad *Ath. III*, 2. Athenis quippe ficus primum fuerat inventa, (cum alii glandibus, alii aliis fructibus antea se pascerent, qua de re *Ael:* V. H. III, 39.) & sic melior victitandi modus inductus *V. Ael:* V. H. III, 38. & *Meurs: Attic: Lect: II*, 13.

6. Φθοΐς ---] videtur esse num. plur. nomin. & pro ὀρθοςάταις leg. ὀρθοςάται καὶ, & pro χύτρος, χύτλοι. ut tria placentarum genera designentur, universo ἠτρίων nomine comprehensa. φθ. ὀρθος. χύτλοι. quarum quae fuerint discrimina, facile dictu non est. Sublatis itaque de medio alienis, ita fere decurrit h. l. ordo. πομπ. γ. α. ε. πυρῆνι (aut πυρηνίῳ) ἔσπρια, βάλανοι δρυὸς, μιμ. κ. π. π. ἤτρια (vel εἶτ' ἤτρια) ἀλ. π. κ. κ. φ. ὀρθοςάται καὶ χύτλοι. videtur postremum genus ab effuso super eas placentas oleo & melle nomen accepisse. Haec sunt, quae extemporalis meditatio properanti objiciebat, quae si non ita sunt exasciata & perfecta, ut dubitationis & obscuritatis nihil reliquum faciant, non tamen videntur plane inutilia futura, neque aliena. REISK. Distinguo φθοῖς, ὀρθος. Priorem vocem Atticis una syllaba dici, aliis etiam disyllabam esse Critici veteres nos docent. Lego itaque φθοῖς, (in plur: ut solent Attici) *V. Suid:* & *Spanh:* ad *Arist.* Plut. 676. Tum ὀρθοςάται, ἱεροῦ ἄρτου τι εἶδος, ut dicit *Poll.* VI, 73. quod certe aeque bonum quam *Val.* ὀρθοςάτης, quod in textu substituerat.

7. Χύτρος.] Damnare minime ausim, ob multiplicem ollarum usum in sacris. *V. Suid.* in V. Et *Schol. Aristoph.* in Plut. 1198. ubi perquam opportunum huic loco accidit scholion in ora *cod.* L. B. quod vulgavit *Hemsterh.* οἱ ἀφιεροῦντες τι ἐν ναοῖς, ἢ καθιδρύοντες αὐτοὺς ἔθος εἶχον προσάγειν χύτρας ἑθάρας καὶ σεμιδάλεως μεςὰς, ἢ πελάνων καὶ ὀσπρίων ἀλησμένων.

8. Πόῤῥω δὲ τῶν &c.] Haec usque ad finem huius §. legas etiam apud *Euseb.* P. E. L. I. p. 29. & L. IV. p. 151. partem quoque eorum habet *Theodorit.* in Serm. de Sacrif.

9. Προεχουσῶν.] Apud Eus. excusum pariter, ac scriptum, duobus locis προϊουσῶν. in primo scil: & in quarto eorundem librorum. VICTORIUS. Melius in Eus: l. 3. c. 14. προϊουσῶν. VALENT. *Reiskius* malebat προελθουσῶν. tueri se potest vulgatum προεχουσῶν, id est προτερευουσῶν, προϊουσῶν tamen praeter Eus: habet quoque Theodor. Mox ἐπεισάγεσθαι, quid hoc in loco sit, inlustratur *a Wetst:* ad *Auct.* Ep. ad Hebr. VII, 19.

10.

tiae plena: ut deteſtationes & execrationes quae prius dictae ſunt, contra nos finem uideantur fuiſſe conſequutae, cum homines animalia iugularint, & aras cruore contaminarint: ex quo primum fames & bella experti cruore reſpergi inceperunt. Vnde Numen deorum, ut inquit Theophraſtus, ſuccenſens horum utrorumque poenam conuenientem uidetur intuliſſe. cum homines alii ἄθεοι, hoc eſt a diis penitus alieni extitiſſent, alii eiusmodi, qui κακόφρονες, id eſt, male ſentientes potius, quam κακόθεοι, hoc eſt, prauos deos habentes, dici merito potuerint: propterea quod uiles, & nihilo nobis ſuperiores natura eos eſſe exiſtimarent: atque ita alii ἄθυτοι, hoc eſt, a ſacrificio omni prorſus alieni fuiſſe uiderentur, qui nullas ullius rei primitias diis conſecrarent: alii κακόθυτοι, hoc eſt, qui praue offerrent & illegitima ſacrificia adhiberent.

§ 8. Iccirco Thoes qui in finibus Thraciae habitarunt, cum nihil offerrent nec ſacrificarent, ſubla-

μότητος πλήρης, ὡς δοκεῖν τὰς πρόσθε [10] λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς βωμοὺς αἱμαξάντων, ἀφ' οὗ λιμῶντε καὶ πολέμων [11] πειραθέντες, αἱμάτων ἥψαντο. τοιγαροῦν τὸ δαιμόνιον, ὥς φησιν ὁ Θεόφραςος, τούτων ἑκατέρων νεμεσῆσαν, ἐπιθεῖναι τὴν πρέπουσαν ἔοικε τιμωρίαν. καθὸ οἱ μὲν ἄθεοι γεγόνασι τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ κακόφρονες μᾶλλον ἢ κακόθεοι λεχθέντες ἂν ἐν δίκῃ, διὰ τὸ φαύλους καὶ μηδὲν ἡμῶν βελτίους ἡγεῖσθαι τὴν φύσιν εἶναι τοὺς θεούς· οὕτως οἱ μὲν ἄθυτοι φαίνονται γένεσθαί τινες, οὐδεμίαν ἀπαρχὴν τῶν ὑπαρχόντων ποιούμενοι τοῖς θεοῖς· οἱ δὲ κακόθυτοι καὶ παρανόμων ἀψάμενοι θυμάτων.

§. 8. Διὸ [1] Θῶες μὲν, οἱ ἐν μεθορίοις Θρᾴκης οἰκήσαντες, μηδενὸς ἀπαρχόμενοι, μηδὲ θύοντες, [2] ἀ-

10. Λεχθείσας --- ἀρὰς.] Sic etiam *Theod:* & *Euſeb.* altero in loco. nam in poſteriore perperam datur ἐλεγχθείσας.

11. Πειραθέντες.] Ita *Flor. Editor.* & *Euſebius. Valent:* dederat πειρασθέντες, quae apud *Thucyd.* VI, 54. & alios centies confunduntur. male *Meerm.* πειραθέντας. Paullo poſt pro νεμεσῆσαν, *Lipſ.* male μεμῆσαν.

1. Θῶες μὲν.] Vid: Joh: Bouhier in Tom. V. Obſ. novarum miſcel: Amſtelod: p. 435. cui non auſim accedere. Reisk. *Buherius* l. l. Ἄθωοι legendum putat, qui e *Simplic:* in *Epict:* locum adfert ubi Ἀκροθοῖται, (qui Ἄθωοι etiam dicti) eodem modo deſcribuntur. Verum Thoas hoſce eosdem eſſe qui *Simplicio* ex *Theophraſto* (in libr. τῶν περὶ τὸ θεῖον ἱςορίας, ut videtur *Fabric:* Bibl. Gr. III, 9. p. 249.) Acrothoitae vocantur, dudum ante notaverat *Fabric:* Bibl. Antiq: c. VIII, 3. Equidem ſitus & fortuna belle conveniunt. Putarem pac-

[2] ἀνάρπαστοι κατ' ἐκεῖνον ἐγένοντο τὸν χρόνον ἐξ ἀνθρώπων· καὶ οὔτε τοὺς οἰκοῦντας, οὔτε τὴν πόλιν, οὔτε τὸν τῶν οἰκήσεων θεμέλιον ἐξαίφνης οὐδεὶς εὑρεῖν ἐδύνατο. [3] ὕβριν γὰρ ἀτάσθαλον οὐκ ἐθέλεσκον ἴσχειν. οὐδ' ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον, οὐθ' ἔρδειν μακάρων ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς, ἣ θέμις ἀνθρώποις. τοιγαροῦν αὐτοὺς Ζεὺς κρονίδης ἔκρυψε χολούμενος, οὕνεκα τιμὰς οὐκ ἐδίδουν μακάρεσσιν, οὐδ' ἀπήρχοντο τούτοις, καθάπερ ἦν δίκαιον. [4] Βασσάρων δὲ δὴ τῶν τὸ πάλαι τὰς Ταύρων θυσίας οὐ μόνον ζηλωσάντων, ἀλλὰ καὶ [5] τῇ τῶν ἀνθρωποθυσιῶν βακχείᾳ βορὰν τούτων προσθεμένων

blati e medio hominum eo tempore fuerunt, ita ut neque habitantes, neque urbem, neque uestigia domorum repente quispiam inuenire potuerit. Cohibere enim iniuria facta

Nolebant sancto & uenerari numina cultu:
Spernebantque aris dignos imponere honores:
Ceu fas est superis. iccirco hos iuppiter imis
Occuluit tenebris, indignatus quia diuos
Nullo coelestes ita dignarentur honore:

neque ipsis sicut oportebat, sacra faciebant. De Bassaris etiam qui antiquitus Taurorum sacrificia non solum fuerant imitati, uerum etiam ex hominum mactatorum carnibus in cibum su-

paene, ingenii quodam lusu incolas Θῶες ab auctore adpellari, respectu ad nomen urbis istius habito, eodem fere modo, uti Thoibus comparantur Troiani apud *Hom:* Il: λ. 474. ubi *Did:* πάρισον δὲ καὶ ὁμοιοκατάληκτον εἶπε Θῶες τῷ Τρῶες. idque eo magis, quia supra iam I, 13. de carnivoro hoc animanti locutus fuerat. Si quis tamen Thöes in hac ora eruerit, coniecturam una litura citissime auferam. Taurorum Rex βάρβαρος Θόας notus ex *Eurip:* Iph: 30.

2. Ἀνάρπαστοι -- ἐγένοντο.] Ἀνάρπαστος ἐξ ἀνθρώπων dicitur *populus plane deletus.* Tritae sunt illae locutiones ἀνάρπαστον γενέσθαι vel ποιεῖν, & ἀναρπάζεσθαι de urbibus, quae subito non tantum capiuntur, sed etiam sedibus suis evertuntur. inest significatio violentiae & celeritatis hac in re. Vocis indolem pulcre excussit *D'Orvill:* ad *Char: III,* 7. & *IV,* 6. Dicunt Graeci etiam ἀνάσπαστον vel ἀνάστατον γενέσθαι, quod habuimus supra L. I, 26. & discrimen inter haec vocabula saepe vix notatur. Conf: Cel: *Valkenar:* ad *Herod:* L. IV. cap. 204.

3. Ὕβριν γαρ &c.] Versus illi ex Hes. ἔργ. 133. sic antea corrupti erant --- οὐδὲ ἰδεῖν μακάρων &c. & ἡ θέμις ἀθανάτοις &c. VALENT. Bene. in *cod. Bodl. Lips.* & *Meerm.* haec etiam eum in modum corrupta inveniebantur. Correxerat iam nostra haec ex *Hesiod: Theod: Canterus* Var. Lect. II, 24.

4. Βασσάρων δὲ δή.] *Valent.* non habet δή. secus quam omnes reliqui, inpressi pariter ac manuscripti. Ταύρων litera maiuscula, ut bene *Felic.* expressi, secus quam fieri solebat. Intelligit Tauros, Scythiae populum, qui propter humana sacrificia Dianae facta infames olim erant. Res notissima ex auctoribus antiquis, & scriptis Christianorum, qui id paganis saepe obiiciunt. *V: Min. Fel.* Oct. c. 6. & quae ibi *Interpr:*.

5. Τῇ τῶν ἀ. β. β. &c.] *Cod. Lips.* τὴν ---- τούτοις προσθεμ. & sic erat etiam in *editione Flor:* quam sequebatur *Lugdun:*.

6.

sumebant, non secus ac nos in caeteris animalibus nunc facimus, dum reliquas sacrificiorum carnes in epulas referimus: quis ignorat, quam furiose in se mutuo concitati, seque mutuo morsibus impetentes, non prius reuera cruore uesci destiterint, quam illorum genus perdiderint, qui apud ipsos primi huiuscemodi sacrificia introduxissent.

§ 9. Posterius igitur & recentissimum est, quod per animalia affertur sacrificium, quod ex causa quidem non ita grata, sicut quod ex fructibus fiebat, sed ex fame, aut aliqua alia calamitate exortum est. Nam causae peculiarium apud Athenienses mactationum, uel in ignorationes, uel in iras, uel in timores referuntur. Suum enim iugulationem errori minime uoluntario Clymenes attribuunt, quae cum animal id imprudens telis petiisset, interfecerat. Vn-

νων (καθάπερ ἡμεῖς νῦν ἐπὶ τῶν ζώων· ἀπαρξάμενοι γὰρ, τὰ λοιπὰ δαῖτα τιθέμεθα) τὶς οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μετὰ μανίας προσπίπτοντές τε [6] καὶ δάκνοντες ἀλλήλους, ἔτι δὲ πρὸς ἀλήθειαν αἱμοδαιτοῦντες, οὐκ ἐπαύσαντο πρὶν τὸ γένος ἐξαναλῶσαι τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς τῆς τοιαύτης ἀψαμένων θυσίας.

§. 9. [1] Ὑςέρα μὲν τοίνυν καὶ νεωτάτη, ἡ διὰ τῶν ζώων θυσία, τὴν δὲ αἰτίαν λαβοῦσα οὐκ εὐχάριςον, ὡς ἡ ἐκ τῶν καρπῶν, ἀλλὰ λιμοῦ, ἤ τινος ἄλλης δυςυχίας περίςασιν. αὐτίκα τῶν κατὰ μέρος παρ' Ἀθηναίοις ἀναιρέσεων [2] αἱ αἰτίαι, ἢ ἀγνοίας, ἢ ὀργὰς, ἢ φόβους τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν. τὴν μὲν γὰρ [3] τῶν συῶν σφαγὴν ἀκουσίῳ ἁμαρτίᾳ Κλυμένης προσάπτουσιν, ἀπροαιρέτως μὲν βαλούσης, [4] ἀνελούσης δὲ τὸ ζῶον. Δι-

6. Δάκνοντες ἀλλήλους.] Δάκνειν, metaphora ab animalibus mordentibus desumta, centies de hominibus, qui alios iniuria adficiunt ac laedunt. ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, quod dici solet, exempla dabunt V. D. ad *Paull.* ad *Gal.* V. 15. quibus plura addere ineptum.

1. Ὑςέρα μὲν τοίνυν &c.] Forte ὑςάτη. REISK. Exscripsit Nostrum *Cyrill:* contra Iulian: L. X. p. 348. ubi eodem modo haec legas.

2. Αἱ αἰτίαι.] Sic etiam est in *Cod. Lips.* sed e correctione manus eiusdem, quae antea aliud quid exaraverat. videtur ἔναι melius convenire, aut αἱ πλεῖςαι. REISK.

3. Τῶν συῶν σφαγὴν &c.] Passim ita veteres docent, antiquissimam hanc esse victimam, ut supra vidimus. Sed singularem hunc casum alios tradere non memini. *Potter:* Arch. Gr. L. II. c. 4. p. 228. hinc rationem petendam suspicatur, quare hoc animal Iudaeis adeo invisum fuerit, quae excutere huius loci non est.

4. Ἀνελούσης δὲ τ. ζ.] Forte ἀνελούσης δὲ ὅμως τὸ ζῶον. & *nihilominus tamen sustulit animal*, quamquam invita ferierat. REISK.

δ-

Διὸ καὶ εὐλαβηθέντα αὐτῆς [5] τὸν ἄνδρα, ὡς παράνομον διαπεπραγμένης, [6] πυθῶδε ἀφικόμενον, χρῆσθαι τῷ τοῦ θεοῦ μαντείῳ. τοῦ δὲ θεοῦ τῷ συμβάντι [7] ἐπιτρέψαντος, ἀδιάφορον λοιπὸν νομίσαι τὸ γιγνόμενον. ἐπισκόπῳ δὲ, ὃς ἦν [8] ἔκγονος τῶν θεοπρόπων, βουληθέντι προβάτων ἀπάρξασθαι, ἐπιτρέψαι μὲν φασὶ τὸ λόγιον, σὺν πολλῇ δ' εὐλαβείᾳ. ἔχει γὰρ οὕτως.

Οὔ σε θέμις κτείνειν ὀΐων γένος [9] ἐςὶ βέβαιον
"Εγγονε θειοπρόπων· ὃ δ', [10] ἑκούσιον ἂν κατανεύσῃ,
[11] Χέρνιβ' ἐπιθύειν τὸ δ', ἐπίσκοπε, φημὶ δικαίως.

§ 10.

Vnde uirum eius, inquiunt, religione perterritum, quasi impium quid perpetratum fuiſſet, Delphos profectum oraculum ſuper ea re conſuluiſſe: cui cum deus indulſiſſe euentui uiſus fuiſſet, rem poſtea in nullo diſcrimine eſſe habitam ferunt. Antiſtiti item qui e uatum genere erat, cum immolare oues uellet, permiſiſſe quidem oraculum aiunt, ſed multa tamen cum religione & cautione: in hunc modum enim canit:

Non tibi fas ouium ſobolem mactare piorum
Progenies uatum, ſed quae ſponte occubet, illam
Antiſtes inferre aris tibi iure licebit.

§ 10.

5. Τὸν ἄνδρα.] 'Ανὴρ pro *marito*, ut Latinorum *Vir* millies. Vide, ſi tanti putes, *Albert:* ad *Paull:* 1 Corinth. VII, 3.

6. Πυθῶδε ἀφικόμενον.] *Delphos* dedit *Felic:* melius quam alii, idem eſt quod εἰς Δελφοὺς ἀφικέσθαι §. 15. Urbs illa ſaepe vocatur Πυθῶ, eodemque modo vertendum apud *Diod: Sic: IV*, 55. ubi conſulatur Magnus Comment.

7. 'Επιτρέψαντες.] In *Cod. Lipſ.* eſt ἐπιςρέψαντος. quae lectio videtur non contemnenda, ſed ſic ut οὐκ addatur, *cum Deus in iſtum caſum non animadvertiſſet.* Mox ἐπισκόπῳ ſuſpectum. REISK.

8. 'Εκγόνος τῶν θεοπρόπων.] Malim ἔγγονος, uti ſtatim in oraculo quod laudat. & infra §. 34. uti contra ἔκγονα e *Plut:* reſcribendum videtur L. III. §. 22. "Εκγονος apud *Homer:* ſemper *filium* notare, dudum eſt obſervatum. Apud *Platonem* quoque ſemper pro *filio* vel *prole*, reſpectu ipſius generantis per ſe, non per ſecundum, dicitur, ut advertit *D'Orvill:* ad *Char: II*, 9. qui tamen paſſim vocabula iſta inter ſe permiſceri recte docet. vocem θεοπρ. pro *vate* apud neminem veterum occurrere ſcribit *M. Thomas*, ſed de illis adhiberi, qui ad conſulendum mittebantur. *Heſychium* tamen *Suid:* & *Euſtb:* exponere μάντιν, προφήτην, & ἔπος θεοπρόπον pro μαντέιω *Sophocl:* dici, recte obſervat Erud: *Abreſch:* Anim: ad *Aeſchyl: I*, 6. Immo Calchas θεοπρόπος οἰωνιςὴς *vates augur Hom:* eſt. Iliad: N. 70. Sed vid: interpr: ad *Thomam.* Pro ἀπάρξασθαι in *Lipſ.* erat ἀπάρξαι.

9. 'Εςὶ βέβαιον.] Βέβαιον prius legebatur. Ego βιαίως commodius putavi, cui opponitur ἑκούσιον. VALENT. Saepe quidem haec vocabula confunduntur, qua de re *D'Orvill:* ad *Char: II*, 6. ſed hic nihil innovandum. Oraculum alibi mihi non lectum, certe in adverſaria non relatum fateor.

10. 'Εκούσιον ἂν καταν.] Superſtitio notiſſima. Adſcribere tamen debeo *Plut:* T. II. p. 729. F. ἔρδειν μὲν ἐκάλουν καὶ ῥέζειν --- ἄχρι δὲ νῦν παραφυλάττουσιν ἰσχυρῶς τὸ μὴ σφάττειν πρὶν ἐπινεῦσαι κατασπενδόμενον.

11. Χέρνιβ' ἐπιθ.] Extra uſum quidem ſacro-

§ 10. Capram uero in Icaro Atticae, quia uitem totonderat, primum interemerunt. Diomus item Polici Iouis ſacerdos cum eſſet, bouem primus dicitur mactaſſe ex huiuscemodi occaſione: Cum Diipolia, id autem eſt Iouis feſtum, celebrarentur, & fructus ex antiquo more ad id eſſent praeparati, bos accedens ex ſacra pulte deguſtauit. at ſacerdos aliorum qui aderant, auxilio adiutus, eum interfecit. Atque apud Athenienſes quidem peculiares hae cauſae afferuntur: aliae apud alios dici ſolent: plenae tamen omnes mi-

§ 10. Αἶγα δ' [1] ἐν Ἰκάρῳ τῆς Ἀττικῆς [2] ἐχειρώσαντο πρῶτον, ὅτι [3] ἄμπελον ἀπέθρεισεν. βοῦν δὲ Δίομος ἔσφαξε πρῶτος, ἱερεὺς ὢν [4] τοῦ πολιέως διὸς, ὅτι τῶν [5] διϊπολίων ἀγομένων, καὶ [6] παρασκευασμένων κατὰ τὸ πάλαι ἔθος τῶν καρπῶν, ὁ βοῦς προσελθὼν ἀπεγεύσατο τοῦ ἱεροῦ πελάνου· συνεργοὺς γὰρ λαβὼν τοὺς ἄλλους ὅσοι παρῆσαν, ἀπέκτεινε τοῦτον. καὶ παρὰ μὲν Ἀθηναίοις τοιαῦται κατὰ μέρος ἀποδίδονται αἰτίαι, ἄλλαι δὲ παρ' ἄλλοις λέγονται. πλήρεις δὲ πᾶσαι

crorum χέρνιψ dicitur τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ. hoc tamen in loco, ut paſſim apud alios, de *aqua luſtrali* accipiendum. Vid. modo *Duk.* ad *Thucyd:* L. IV: 97. χέρνιβον & χέρνιβα quid vocarint, pulcre docebit quoque Doct. *Pierſon:* ad *Moerid:* Attic: p. 414.

1. Ἐν Ἰκάρῳ.] Meurſ. corrigit Ἰκαρίῳ. Vid. in Pop: Att. Ἰκαρία. VALENT. Recte: & ſic *Reiskius.*

2. Ἐχειρώσαντο.] Bene *Felic: interemerunt. Xenoph.* Exped. VII. p. 403. ἢν δὲ τις ἀνθίσηται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦσθαι. alias χειροῦσθαι θηρία eſt *ſubigere*, *domare*, quo de uſu *Weſſ:* ad *Diod:* V, 39.

3. Ἄμπελον ἀπέθρισεν.] Ita recte reſtituebat *Valent:* & ante eum *Fogeroll:* *Suidas* Ἀπέθρισεν, ἀπέκειρεν. quo in loco fide non optima egit *Kuſter:* tu dexterrime reſtituentem lege *Abreſch:* Anim. ad Aeſchyl. II, 8. conſule etiam de voce *Barneſ:* ad *Eurip:* Hel. 1204.

4. Τοῦ Πολιέως διὸς.] Nulla urbs apud veteres, quae non peculiarem aliquem habebat Deum vel Deam, cuius curae ſe in primis committebat. Hinc θεοὶ πολιεῖς & πολιοῦχοι paſſim memorantur. Praeſertim vero Iupiter ſic vocabatur, quippe qui generali urbium tutela defungeretur. Teſtem dabo unum, ſed locupletem, *Hemſterh:* ad *Polluc.* IX, 26.

5. Διϊπολίων ἀγομένων.] Vid. Meurſ. Graec. Fer: VALENT. Res notiſſima ex illis qui anquitates Graecas expoſuerunt. Paſſim vocant Διϊπόλια. Vid: *Heſ:* in V. & ibi V. D. apud quem tamen etiam Διπόλια ſcribitur. infra §. 30. vocat Διοσπόλια, quo nomine ſi veniant, fit certe rariſſime. Quia antiquiſſimum hoc eſt feſtum, inde factum, ut apud *Ariſtoph:* διϊπολιώδη dicantur *valde antiqua & obſoleta.* Βουφόνια etiam adpellarunt, propter illa quae de bove Noſter in ſeq: narrat. Vid: *Pauſ:* in Attic: & alios, quos excitant V. D. ad *Aelian:* V. H. VIII, 3. Plura hac de re infra. Aliqui haec in Dionyſiis acci-diſſe volunt, plerique tamen in Diipoliis. Vid: Schol: *Ariſt:* in Nub: 979. Ἄγειν ἑορτὴν tritiſſima eſt locutio, qua de *Schol:* in *Ariſt:* Plut. 621. ibidemque *Hemſterhuſius.*

6. Παρασκευασμένων.] Rectius *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* παρεσκευασμένων. & hic ſtatim συνεργοὺς λαβὼν, ſine γάρ.

7,

σαι οὐκ [7] *εὐαγῶν ἀποδόσεων. λιμὸν δὲ οἱ πλεῖϛοι αἰτιῶνται, καὶ τὴν ἐκ τούτου ἀδικίαν.* [8] *διὸ γευσάμενοι τῶν ἐμψύχων, ἀπήρξαντο καὶ τούτων, εἰωθότες τῆς τροφῆς ἀπέχεσθαι. ὅθεν οὐδὲ πρεσβύτερον τὸ θυσιῶν ὑπάρχον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς* [9] *ἐκ τούτου ἀφορίζει ἂν τοῖς ἀνθρώποις τὸ βρωτέον. ἑπόμενον δὲ οἷς ἐγεύσαντο καὶ ἀπήρξαντο, οὐκ ἀναγκάζοι προσίεσθαι ὡς εὐσεβὲς, οὗ μὴ εὐσεβῶς τοῖς θεοῖς ἀπήρξαντο.*

§ 11. [1] Μηνύει *δὲ οὐκ ἥκιϛα, οὐκ ἐξ ἀδικίας πᾶν τὸ τοιοῦτο λαβεῖν τὴν ἀρχὴν,* [2] *τὸ μὴ ἐν παντὶ ἔθνει τὰ αὐτὰ, ἢ θύειν, ἢ ἐσθίειν, ἐκ δὲ τῆς χρείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ϛοχάζεσθαι τοῦ καθήκοντος.* [3] Παρὰ *γοῦν* Αἰγυπτί*οις καὶ* Φοίνιξι *θᾶττον ἂν τις ἀνθρωπείων κρεῶν γεύσαιτο ἢ θηλείας βοός. αἴτιον δὲ ὅτι χρήσι-*

minime piarum aſſignationum. Famem enim, & iniuſtitiam quae ex ea euenit, plerique cauſantur: quod cum ex animatis ſibi eſſet comedendum, ea diis mactarint: cum prius tamen ab eorum eſu abſtinere conſueuiſſent. Vnde mos huiuscemodi ſacrificiorum cum antiquior non eſſe conſpiciatur, quam neceſſarius ex animalibus uictus fuerit, declarare hominibus ſatis poteſt, ſemouenda etiam animalia ab eo quod comedendum ſit: neque neceſſe eſſe, ut ex iis quae illi comederint, & ſacrificarint, illud quaſi pium admittamus, quod diis non pie obtulerunt.

§ 11. Ex iniuſtitia autem huiuscemodi omnem ritum exordium ſumſiſſe illud praecipue indicio eſt, quod non apud omnes gentes eadem uel ſacrificant, uel comedunt: ſed ex uſu ſuo quid rectum & ex officio ſit coniicere conſueuerunt. Nam apud Aegyptios & Phoenices ex humanis carnibus potius, quam ex boue foemina deguſtarent: cuiuſce rei cauſa eſt, quod ani-

7. *Εὐαγῶν ἀποδόσεων.*] Ἀποδόσεων ſuſpectum. num *ἀπολύσεων. excuſationum. ἀπολύεσθαι* eſt *ſe excuſare, defendere.* REISK.

8. Διὸ *γευσάμενοι τ. ε.*] Δι' ὃν ſcil: *λιμὸν.* deinde ſic diſtinguo, *γευσάμενοι τῶν ἐμψύχων, ἀπήρξαντο καὶ τούτων, εἰωθότες* (ſubaudi *ταύτης*) *τῆς τροφῆς ἀπέχεσθαι.* REISK.

9. Ἐκ *τ. ἀφορίζει.*] Repono *ἀφορίζοι*, ut erat in *Cod. Lipſ.* quod merito probabat *Reiskius*, & per coniecturam viderat *Abreſchius.* iubet ſic etiam *Meerm.* ſed qui paullo poſt male *ἀπήρξατο.*

1. *Μηνύει δὲ οὐκ ἥκιϛα.*] Scribendum videtur, *μηνύει δὲ ἥκιϛα οὐκ ἐξ ἀδικίας.* -- VALENT. Οὐκ *ἥκιϛα* id eſt *μάλιϛα*, ut bene *Schol: Thuc: I*, 3. quomodo ergo ſenſus in hiſce ſibi conſtat? Poſterius *οὐκ* eſt ſpurium & e priori ortum, uti ſaepius per librarios Noſtro accidiſſe vidimus. *Fogeroll:* correxerat *τὸ ἐξ ἀδικίας.*

2. Τὸ *μὴ ἐ. π. ε.*] Forte *τὸ μὴ ἅπαντα τὰ ἔθνη.* REISK. *Meerm. τῷ μὴ ἐ. π. ἐ.*

3. *Παρὰ γοῦν Αἰγ. καὶ φ.* &c.] Notat hanc ſuperſtitionem dicam an prudentiam? Aegy-

animalis huius quod utile admodum est, penuria apud ipsos erat. Iccirco cum tauros & ederent, & in sacris mactarent, foeminis uero foeturae causa parcerent piaculi loco esse sanxerunt, si quis manus in eas iniecisset. Qua in re usus pocul dubio & utilitas fuit, quae in uno, & eodem boum genere pietatem & impietatem statueret. Quae cum ita sese habeant, non iniuria uetat Theophrastus, ne animalia sacrificent, qui re uera se gerere pie uolunt, huiuscemodi alias ob causas.

σιμον τὸ ζῶον ὂν τοῦτο, ἐσπάνιζε παρ' αὐτοῖς. διὸ ταύρων μὲν καὶ ἐγεύσαντο καὶ ἀπήρξαντο. τῶν δὲ θηλειῶν φειδόμενοι τῆς γονῆς ἕνεκα, ἐν μύσει 4 τὸ ἅψασθαι ἐνομοθέτησαν, 5 καὶ τοίγε τῆς χρείας ἐφ' ἑνὸς καὶ ταυτοῦ γένους τῶν βοῶν τότε εὐσεβὲς καὶ τὸ ἀσεβὲς διώρισαν. 6 ὧν δὴ τοῦτον ἐχόντων τὸν τρόπον, εἰκότως 7 ὁ Θεόφραςος ἀπαγορεύει μὴ θύειν τὰ ἔμψυχα, τοὺς τῷ ὄντι εὐσεβεῖν ἐθέλοντας, χρώμενος καὶ τοιαύταις ἄλλαις αἰτίαις.

§ 12. Q § 12.

gyptiorum & Phoenicum saepius Noster. Vid: in fine huius libri, & IV, 7. *Hieron: II.* adv: Iovin: 7. *in Aegypto & Palaestina propter boum raritatem nemo vaccam comedit.* Barcaeos, Cyrenaeos & pastoritios Afros inde ab Aegypto usque ad Tritonidem lacum, ab esu vaccae abstinere *Herod:* testatur. de aliis alii. Vid: *Bochart:* Hier: II, 32. Non itaque mirum hodie etiam Indorum Brachmanes, veterum Aegyptiorum, ut volunt, discipulos vaccis abstinere, quam ob caussam Christianos Europaeos abominantur. Adi *Iablonsk:* in Prol: Panth: Aegypt: p. 20. Disce e Nostro arcanum Reipublicae, veram abstinentiae huius caussam. cum enim Aegyptus animalium haud admodum esset ferax, recte femellarum maior ratio habita quam marium. (non secus ac nuper grassante lue providentissimi patriae Patres volebant.) Res in publicum utilis, in superstitionem dein versa est & sic bestiarum cultui data occasio. non poenitebit legisse *Moshem:* ad *Cudworth:* Syst: p. 918. cui Noster egregie patrocinari potuisset. Durasse superstitionem usque in Constantii Imperatoris tempora observat *Wessel:* ad *Herod: II*, 41. *Spenceri* opinionem, Leg. Rit. II, 15. quod Deus vaccam mactari olim voluerit, ut Hebraei ad cultus vaccini contemtum & odium adducerentur, morari hic non debemus.

4. Τὸ ἅψασθαι.] Pro *comedere*, ut statim γεύεσθαι, & θιγγάνειν §. 3. sic solent haec vocabula, ut paullo post dicam. in *cod. Bodl.* erat τι ἅψεσθαι.

5. Καὶ τοίγε ---- διώρισαν.] Τοίγε & διώριζαν mutanda duxi in τόγε & διώρισεν. VALENT. Aut ταῖς χρείαις, aut τῇ χρείᾳ. nam constat διώρισαν esse legendum cum *Cod. Lips.* REISK. Vel *Reiskio* accedendum est, vel pro τοὶ leg. τὸ seu forte τῷ. Sed & εὐσεβες ---- τῆς χρείας bene necti possunt. Male *Cantabr:* διώριζαν dederat. recte ceteri. Illa εὐσεβὲς καὶ τὸ in *Meerm.* non inveniuntur.

6. Ὧν δὴ τοῦτον &c.] Haec, usque ad finem paragr: e *Nostro* exscripta legas etiam apud *Euseb:* P. E. IV. p. 157. B.

7. Ὁ Θεόφρ. ἀπαγ. μὴ θ.] Citat haec *Theodorit:* Serm: de Sacrif: p. 588. D. sed ibi editur ἀπαγ. τὸ θύειν. notum est, & supra iam dictum, μὴ citra necessitatem saepe addi ἀπαγορευτικοῖς, & quae ἀπαγορεύσεως significationem inclusam habent. Locus *Theophr:* videtur ex eodem libro petitus, unde is qui occurrebat §. 5. & infra §. 20. & 26. in omnibus enim illis de sacrificiis agitur. dicam postea.

I.

§ 12. Πρῶτον μὲν ὅτι ἐξ [1] ἀνάγκης μείζονος, ὡς ἔφαμεν, ἡμᾶς καταλαβούσης, κατήρξαντο αὐτῶν· λιμοὶ γὰρ αἴτιοι, καὶ πόλεμοι, οἱ καὶ [2] τοῦ γεύσασθαι ἀνάγκην ἐπήγαγον. ὄντων οὖν τῶν καρπῶν, τίς χρεία τῷ τῆς ἀνάγκης χρῆσθαι θύματι; ἔπειτα τῶν εὐεργεσιῶν [3] τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς χάριτας, ἄλλοις μὲν ἄλλως ἀποδοτέον κατὰ τὴν ἀξίαν [4] τῆς εὐποιΐας, τοῖς δὲ εἰς τὰ μέγιστα ἡμᾶς εὖ πεποιηκόσιν, τὰς μεγίστας καὶ ἀπὸ τῶν τιμιωτέρων. καὶ μάλιστα εἰ αὐτοὶ εἶεν τούτων πάροχοι· κάλλιστα δὲ καὶ τιμιώτατα ὧν ἡμᾶς οἱ θεοὶ εὖ ποιοῦσιν, οἱ καρποί. διὰ γὰρ τούτων ἡμᾶς σώζουσιν καὶ νομίμως ζῆν παρέχουσιν. ὥστε ἀπὸ τούτων αὐτοὺς τιμητέον. [5] καὶ μὴν θύειν δεῖ

§ 12. Primum quia necessitate quadam maiore ingruente, ut diximus, ipsa sacrificarunt: fames enim & bella in causa fuerunt, quae ea comedendi necessitatem attulere. Cum igitur suppetant fruges, quid opus tandem est, ut necessitatis sacrificio utamur? Deinde quod cum beneficiorum remunerationes & gratiae aliae aliis pro beneficentiae dignitate reddendae sint: iis qui in nos maxima beneficia contulerunt maxime sunt retribuendae, & ex preciosissimis, praesertim si ipsi nobis ea exhibuerint. Maxima autem & preciosissima quibus nos dii prosequuntur, fruges ipsae sunt: quippe cum ipsis & nos conseruent, & ut legitime uitam traducamus, exhibeant. His igitur uenerari eos debemus: & non sacrificare ea quae ma-

1. Ἀνάγκης ---- ὡς ἔφαμεν.] Ὡς φαμὲν habent priores *edd. Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Eleganter ἀνάγκη καταλαμβάνειν τινα dicitur, uti ſupra §. 24. ut mala ac calamitates, quae nos ſubito corripiunt & opprimunt. Ita δεῖμα apud *Dion: Hal: III.* p. 365. κακὸν *ibid. VIII.* 449. πόλεμος & ſimilia centies. Conſ: *Duker:* ad *Thucyd:* L. IV. c. 31. & *Weſſel:* ad *Herod: IV*, 11.

2. Τοῦ γεύσασθαι.] Uti ἅπτεσθαι & ſimilia pro *edere*, *veſci* apud Noſtrum & alios ὅσα κόνις. Cumulate tibi ſatisfacient V. D. ad *Luc.* A. A. X, 10. & *Hor: Vitringa* Anim: ad Vorſt: c. 8.

3. Τὰς ἀμοιβὰς ---- ἀποδοτέον.] Ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι eſt *gratiam referre*, *beneficia beneficiis rependere.* Infra §. 24. ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς. *Paull.* I. ad Tim. V, 4. ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. ubi larga manu exempla dabunt interpretes, quibus nihil addi debet. *Reiskius* pro ἄλλως malebat ἄλλας, uti paullo poſt τὰς μεγίστας.

4. Τῆς εὐποιΐας.] Iterum voce utitur §. 24. quam non admodum probari dicit *Pollux* V, 40. Sed praeter *Auct.* Epiſt. ad Hebr. XIII, 16. *Alciphr:* & alii utuntur. Dixi in Fer: Daventr. L. I. c. 2. Mox *Reiskius* malebat τιμιωτάτων.

5. Καὶ μὴν θύειν δεῖ &c.] Habet haec etiam *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 588. & *Euſeb:* P. E. L. IV. p. 151. usque ad finem §. huius. illorum fide reſcripſi ſtatim τιμήσωμεν. &

mactando neminem pascemus. Nihil enim perinde ac sacrificium innoxium esse omnibus debet. At si quis animalia quoque non minus quam fruges in usum nobis deum tradidisse affirmet: is sciat ea propterea non esse sacrificanda, quia ex sacrificio ipsis nocumentum infertur, dum anima priuantur. Sacrificium enim id est θυσία, quasi ὁσίαν hoc est sanctitatem quandam nomine ipso prae se fert. Sanctus autem nemo est, qui ex alienis referre gratias uelit siue fructus, siue plantas ab inuito sumserit. Qui enim esse sanctum id potest, cum iniuria illi afficiantur, a quibus ea auferuntur? Quod si ne si uiles quidem fructus ab aliis auferas, sancte sacrificas: ea quae fructibus longe sunt preciosiora ab aliis ablata diis offerre sanctum nullo modo est: quippe cum iniuria maior inde existat. anima autem longe preciosior iis est, quae

δεῖ ἐκεῖνα, ἃ θύοντες, οὐδένα [6] πημανοῦμεν. οὐθὲν γὰρ ὡς τὸ θῦμα ἀβλαβὲς εἶναι χρὴ πᾶσιν. εἰ δὲ λέγοι τὶς, ὅτι οὐχ ἧττον τῶν καρπῶν καὶ τὰ ζῶα ἡμῖν ὁ θεὸς εἰς χρῆσιν δέδωκεν, [7] ἀλλ' ὅτι γε ἐπιθυομένων τῶν ζώων φέρει τινὰ βλάβην αὐτοῖς, ἅτε τῆς ψυχῆς νοσφιζομένων, οὐ θυτέον ταῦτα. ἡ γὰρ θυσία, ὁσία τίς ἐστι κατὰ τοὔνομα. ὅσιος δὲ οὐδεὶς, ὃς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀποδίδωσι χάριτας, κἂν καρποὺς λάβῃ, κἂν φυτὰ, μὴ [8] ἐκ θέλοντος. πῶς γὰρ ὅσιον, [9] ἀδικουμένων τῶν ἀφαιρεθέντων, εἰ δὲ οὐδὲ καρποὺς ὁ ἀφελόμενος ἄλλων, ὁσίως θύει, τά γε τούτων τιμιώτερα παντελῶς οὐχ ὅσιον ἀφαιρουμένους τινῶν, θύειν. τὸ γὰρ δεινὸν οὕτω γίγνεται μεῖζον· ψυχὴ δὲ πολλῷ τιμιώτερον τῶν

& sic etiam *Cod. Lips.* ac *Meerm.* errorem itaque diutius propagari non sivi, & ποιμανοῦμεν, quod *edd.* obsederat, proscripsi. vitium *Fogeroll:* iam viderat. Pro οὐθὲν ---- τὸ θῦμα *Theodor:* οὐδὲν τὸ θύειν.

6. Ποιμανοῦμεν.] Legi debet πημαν. ex Eus: loc. cit. VALENT.

7. Ἀλλ' ὅτιγε.] Apud Eus: qui & huius loci testimonio utitur in quarto ἀλλ' οὖν γε. VICTORIUS.

8. Μὴ ἐκ θέλοντος.] Ita recte. male apud *Euseb:* ἐθέλοντες. Paullo ante reposui ἀποδίδωσι. Editorum socordia errorem edit. principis in ἀποδίδοσι non adverterat.

9. Ἀδικουμ. τ. ἀφ.] Apud eundem excusum eodem in loco, particula negandi praeposita est mendose duobus his verbis, non tamen illa in scripto Eus: invenitur, quare h. parte integrior est auctor. cum vero statim legatur illic. εἰ δὲ οὐδὲ καρπῶν ὁ ἀψάμενος ἀλλοτρίων ὁσίως οὐ θύει ne illic quidem eadem particula legitur in manu exarato, ut neque apud auctorem: nam in aliis convenit scripto cum excuso. cum vero idem excusus infra discederet a lectione Porph: δεινὸν αὐτὸ legens, idem scriptus οὕτω habet. Quod etiam parvi ponderis est. abest quoque adverbium πάνυ ab hac sententia, quae ab eodem

ἐκ γῆς φυομένων, ἣν ἀφαιρεῖσθαι θύοντα τὰ ζῶα, οὐ προσῆκεν.

§ 13. Ἀλλ' ἴσως τὶς ἂν εἴποι ὅτι καὶ τῶν φυτῶν [1] ἀφαιρούμέν τι· ἢ οὐχ ὁμοία ἡ ἀφαίρεσις· οὐ γὰρ παρὰ ἀκόντων. καὶ γὰρ ἡμῶν ἐασάντων αὐτὰ, μεθίει τοὺς καρπούς· καὶ ἡ τῶν καρπῶν λῆψις, οὐ μετ' ἀπωλείας αὐτῶν, καθάπερ ὅτε ἂν τὰ ζῶα τὴν ψυχὴν πρόηται. καὶ τὴν παρὰ τῶν μελιττῶν δὲ τοῦ καρποῦ παράληψιν, [2] ἐκ τῶν πόνων ἡμῶν γιγνομένην, κοινὴν ἔχειν προσήκει καὶ τὴν ὄνησιν. συνάγουσι γὰρ αἱ μέλιτται ἐκ τῶν φυτῶν τὸ μέλι· ἡμεῖς δὲ αὐτῶν ἐπιμελούμεθα. Διὸ καὶ δεῖ οὕτω μερίζεσθαι, ὡς μηδεμίαν αὐταῖς γίγνεσθαι βλάβην. τὸ δὲ ἄχρηστον μὲν ἐκείναις, ἡμῖν δὲ χρήσιμον, εἴη ἂν μισθὸς ὁ παρ' ἐκείνων. [3] ἀφε-

e terra oriuntur: qua quidem priuare animalia ut sacrificemus, non conuenit.

§ 13. Sed fortasse dicet quispiam, ex plantis quoque nos quicpiam detrahere, dum fructuum oblationes diis facimus. At non similis ea detractio est: non enim fit ab inuitis. Nam si etiam nos plantas omittamus, nullamque uim afferamus, ipsae sua sponte fructus remittunt. Fructuum praeterea demptio, non cum interitu stirpium efficitur, sicut cum animalia animam effundunt. Fructus autem apum quia ex laboribus etiam nostris existit, ex eo conuenit, ut commune etiam emolumentum percipiatur. Ipsae enim hinc inde mel ex floribus delibantes colligunt: nos uero curam ipsarum habemus, ut merito ita partienda etiam utilitas sit, ne ipsae ullo damno afficiantur. Quod enim ipsis commodum non est, id nobis multos usus praestat: ut quasi merces ab illis sumendum esse uideatur. Ab-

dem in eadem re confirmanda ponitur. τὸ τοίνυν μήθ' ὅσιον; μήθ' εὐδάπανον, οὐ πάνυ θυτέον. VICTORIUS.

10. Θύοντα τὰ ζ.] In singularem θύοντα omnes Porphyrii *codd.* conspirant. & sic *Euseb:* quoque. perperam ergo *Cantabr:* θύοντας dederat.

1. Ἀφαιροῦμέν τι ----] *Cod. Lips.* dat ἀφαιροῦμεν τι ἢ οὔ. οὐχ ὁμοία ---- *atqui ait sacrificantes nos etiam a plantis aliquid auferimus. An tu negas?* Respondet, *non par est ratio* ---- quod tantisper teneri poterit, dum melius reperiatur. mihi simplicius videtur ἢ prorsus omittere, ut natum e proximo τι. REISK. *Cantabr: Edit.* volebat ἀλλ' οὐχ. sed cum *Lips.* conspirat *Cod. Bodl.* ac *Meerm.* & vere, ut opinor. Sive cum *Reiskio* exponas, sive ἢ οὐ pro ἀλλὰ dictum putes. *Schol: Thuc: II*, 62. τὸ ἢ οὐ, ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ. Sed vide de loco isto *Duker:* ad L. III, 36. Posset etiam ἦ legi, vel, quod *Abreschio* placebat, ἡ ἀφαίρεσις; per interrogationem.

2. Ἐκ τῶν πόνων ἡμῶν.] Forte ἐκ κοινῶν τῶν πόνων ἡμῖν γιγνομένου-κοινὴν ---- REISK.

3. Ἀφεκτέον ἄρα τῶν ζώων ἐ. τ. θ.] Citat haec *Euseb:* P. E. L. IV. p. 151. & *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 589. formula qua statim utitur, καὶ γὰρ ἄλλως, occurrit etiam sub init. §. 24.

4.

Abſtinendum igitur ab animalibus in ſacrificiis eſt. Accedit quod cum alia omnia deorum ſint, noſtri eſſe fructus uidentur, quippe cum nos eos & feramus, & plantemus, & aliis ſtudiis adhibitis enutriamus. Ex noſtris itaque, non ex alienis ſacrificandum eſt. Praeterea quod ſumptu paruo parabile eſt, quam quod magno, ſanctius, & diis gratius eſt, & ſacrificantibus item, cum aſſidue ad pietatem exercendam ſuppetat, facilius. Quod uero neque eſt ſanctum, neque uili ſumtu acquiri poteſt, etiam ſi adſit, adhibendum in ſacrificiis prorſus non eſt.

§. 14. Animalia autem ex iis non eſſe quae facile aut uili ſumptu compararentur, inde conſpici optime poteſt, ſi ad pleroſque homines ſpectemus: non enim ſi aliqui ſint, qui multis ouibus, alii qui bobus abundent, conſiderandum in praeſentia eſt: primum quia multae gentes ſunt, quae nullum ex animalibus quae idonea ſacrificiis ſint, niſi admodum ignobilia habeant: deinde quod ex iis etiam qui in ciuitatibus habitant, plerique penuria horum

φεκτέον ἄρα τῶν ζώων ἐν ταῖς θυσίαις. καὶ γὰρ ἄλλως πάντα μὲν τῶν θεῶν ἐςιν, ἡμῶν δὲ δοκοῦσιν εἶναι οἱ καρποί· ἡμεῖς γὰρ καὶ σπείρομεν αὐτοὺς καὶ φυτεύομεν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις ἀνατρέφομεν. θυτέον οὖν ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐ τῶν ἀλλοτρίων· ἐπεὶ καὶ τὸ εὐδάπανον, καὶ τὸ εὐπόριςον, τοῦ δυσπορίςου ὁσιώτερον, καὶ θεοῖς κεχαρισμένον, καὶ τὸ ῥᾷςον τοῖς θύουσιν πρὸς συνεχῆ εὐσέβειαν ἕτοιμον. [4] Τὸ τοίνυν μήθ' ὅσιον, μήτ' εὐδάπανον, οὐ πάνυ θυτέον, εἰ καὶ παρείη.

§ 14. Ὅτι δ' οὐ τῶν εὐπορίςων καὶ εὐδαπάνων τὰ ζῶα, θεωρητέον, εἰς τὸ πολὺ τοῦ γένους ἡμῶν ὁρῶντας· οὐ γὰρ ἐπεὶ τινές εἰσι [1] πολύῤῥηνες καὶ πολυβοῦται τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο σκεπτέον. πρῶτον μὲν ὅτι πολλὰ τῶν ἐθνῶν οὐ κέκτηται τῶν θυσίμων ζώων οὐθὲν, εἰ μή τις τῶν ἀτίμων λέγοι. δεύτερον δὲ, ὅτι τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσιν οἰκούντων οἱ πλεῖςοι σπα-

νί-

4. Τὸ τοίνυν μήθ' ----] Haec iterum *Euſeb:* loco laud.

1. Πολύῤῥηνες καὶ πολυβοῦται τ. ἀ.] Forté τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντες εἰσὶν, ἀλλὰ ταύτῃ τοῦτο σκεπτέον. *quia ſunt in hominibus armentis aliqui gregibusque abundantes, ideo omnes his copiis praeſtant, ſed hic res eſt ſpectanda.* Reisk. Reſpicere videtur illa *Homer:* Iliad: I, 154.

Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύῤῥηνες, πολυβοῦται: Vid: ibi *Schol.* Paullo ante male *Bodl.* & *Meerm.* ὁρῶντες.

νίζουσι τούτων. Εἰ δὲ καὶ [2] τῶν ἡμέρων τὶς καρπῶν λέγοι σπανίζειν, ἀλλ' οὐ τῶν γε λοιπῶν τῶν ἐκ γῆς φυομένων· οὐδ' οὕτω χαλεπὸν τοὺς καρποὺς ὡς τὰ ζῶα πορίσασθαι. ῥάων ἄρ' ὁ πόρος τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἀπὸ γῆς, ἢ ὁ τῶν ζώων. τὸ δ' εὐδάπανον καὶ εὔπορον πρὸς συνεχῆ εὐσέβειαν συντελεῖ, καὶ πρὸς τὴν ἁπάντων.

§ 15. Καὶ μαρτυρεῖ γε ἡ πεῖρα, ὅτι χαίρουσι τούτῳ [1] οἱ θεοὶ ἢ τῷ πολυδαπάνῳ. οὐ γὰρ ἄν ποτε τοῦ [2] Θετταλοῦ ἐκείνου τοὺς χρυσόκερως βοῦς καὶ τὰς ἑκατόμβας τῷ Πυθίῳ προσάγοντος, μᾶλλον ἔφησεν Πυθία τὸν [3] Ἑρμιονέα κεχαρῆσθαι, θύσαντα [4] τῶν ψαι-

rum laborant. Nam si quis fructuum nostorum inopiam sibi esse dicat: caeteris tamen quae e terra oriuntur, non indigebit: neque ita difficile erit fructus, ut animalia comparare. Facilior igitur fructuum, & e terra nascentium, quam animalium acquisitio est. Quod uero est facilius, uiliorisque penditur, ad assiduam & cuiuslibet pietatem facit.

§ 15. Ac diis quidem haec magis placere, quam quae multos sumptus requirant, rei ipse euentus testatur. Nam cum olim Thessalus ille boues deauratis cornibus, & hecatombas Pythio Apollini immolaret, magis asseruit Pythia Hermioneum sibi fuisse gratifica-

2. Τῶν ἡμέρων τ. κ.] Forte τινὰς. REISK. Interpres legit ἡμετέρων. & sic etiam est in *cod. Bodl.* ac *Meerm.* sed nihil demutandum, quia opponuntur τοῖς ἐκ γῆς φυομένοις. ubi *Lips.* & *Meerm.* ἐκ τῆς γῆς. non male.

1. Οἱ θεοὶ ἢ τῷ πολυδαπάνῳ.] Subintelligitur μᾶλλον, cuius absentia in eiusmodi verborum ordine non est insolita. Exempla nobis I, 54. & alibi occurrebant. Plura dabunt *Needham:* ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 138. & *Wesseling:* ad *Diod: XI,* 11. quibus facile multa alia possent addi. mireris rem frequentissimam, sed saepe non obseruatam, viros doctos subinde in errorem induisse. exemplis non utar.

2. Θετταλοῦ ἐκείνου τ. χ. β.] Forte ἐκείνου τοῦ τὰς χρυσόκ. REISK. Θετταλὸς dicitur qui aliis etiam Θεσσαλός. Vide quae de scriptura disputat *Wass:* ad *Thuc: I,* 20.

3. Ἑρμιονέα κεχαρῆσθαι.] Κεχαρίσθαι. *gratificatum esse.* rem fecisse gratam & acceptam. REISK. Optime. responsum Pythiae habemus apud *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 26.

Ἀλλά μοι εὔαδε χόνδρος ἀγακλυτοῦ Ἑρμιονῆος.

ubi vid: *Needham:* docentem nostro in loco *Bentleium* rescripsisse κεχαρίσθαι, quo nihil verius. firmant sequentia illa ἦν κεχαρισμένος. Idem placebat *Abreschio.*

4. Τῶν ψαιστῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τ. δ.] Ψαιστὰ quae fuerint supra vidimus, ubi ψαισθέντα θυλήματα adpellat. Erant tenuiorum sacrificia non alia fere quam illa, uti patet etiam ex illis quae leguntur infra §. 17. Diuites tura, & alia id genus libamina, in aram coniiciebant, obseruabantque, ut summis digitis vel tura, vel fruges obferrent, ut scribit *Casaub:* ad *Theophr:* C. Eth. p. 232. Immo tribus digitis id fieri consuevit. *Ovid: II.* Fast: 573.

Et

catum, qui e reticulo liba tribus digitis obtulerat. cumque ille ob id dictum reliqua omnia in aram in ignem insuper coniecisset: rursus dixit, duplo eum ingratius ita faciendo se praestitisse quam prius fuerat gratus. Ita quod parabile est, diis placet: magisque numen ad sacrificantium animum & mores, quam ad hostiarum copiam spectat.

§ 16. Similia his Theopompus etiam memoriae prodidit. Magnetem enim quendam ex Asia inquit praediuitem hominem fuisse, qui cum copioso pecudum grege abundaret, per singulos annos diis multa & magnifica sacrificia exhibere consueuerat, tum ob opum affluentiam, tum ob pieta-

ψαιστῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τρισὶ δακτύλοις. προσεπιβαλόντι δὲ διὰ τὸ ῥηθὲν τὰ λοιπὰ πάντα [5] τοῦ πυρὸς ἐπὶ τὸν βωμὸν, εἶπε πάλιν, ὅτι [6] δὶς τόσον ἀπέχθοιτο, τοῦτο δράσας, ἢ πρότερον ἦν κεχαρισμένος. οὕτω τὸ εὐδάπανον φίλον θεοῖς, καὶ μᾶλλον [7] τὸ δαιμόνιον πρὸς τὸ τῶν θυόντων ἦθος, ἢ πρὸς τὸ τῶν θυομένων πλῆθος βλέπει.

§ 16. Τὰ παραπλήσια δὲ καὶ [1] Θεόπομπος ἱστόρηκεν, εἰς Δελφοὺς ἀφικέσθαι ἄνδρα Μάγνητα ἐκ τῆς Ἀσίας φάμενος, πλούσιον σφόδρα, κεκτημένον συχνὰ βοσκήματα. τοῦτον δ' εἰθίσθαι τοῖς θεοῖς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν θυσίας ποιεῖσθαι πολλὰς, καὶ μεγαλοπρεπεῖς· τὰ μὲν δι' εὐπορί-

αν

Et digitis tria tura tribus sub limine ponit.

Confer. *Bod. a Stapel* ad *Theophr:* H. Plant. L. IX. c. 4. Contentus itaque erat Hermioneus eo sacrificii genere, quod ditiores ceteris addere solebant, quodque ἐπιθύειν proprie dicebant, ut alio in loco dicetur.

5. Τοῦ πυρὸς.] Forte τῷ πυρὶ, aut τῶν πυρῶν. Reisk. Nisi velis τῆς πήρας, ob illa quae praecesserunt. Voluisse ita Bentleium *Needh:* l. l. me docuit. pro προσεπιβαλόντι *Meerm.* προσεπιβαλλὸν τὶ.

6. Δὶς τόσον ἀπ.] Aut δὶς τόσῳ, aut δὶς τόσον. natum μα (in σῶμα) ex ν ultima litera vocabuli τόσον, & α ex initio sequentis vocis ἀπέχθοιτο. Reisk. Optime. δὶς τόσον *Fogeroll:* & *Valent.* iam correxerunt. Nec secus erat in *Cod. Bodl.* Recte ergo *Needham:* l. l. sic quoque restituebat. Pati itaque nolui, ut τὸ σῶμα, quod solebat, diutius legeretur.

7. Τὸ δαιμόνιον πρὸς τὸ &c.] Aurea sententia quam Noster etiam §. 60. & alibi, prisci que sapientes centies inculcant. Solum producam *Platon:* in Alcib: p. 459. B. quia locus est pulcerrimus. καὶ γὰρ δεινὸν εἴη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσι ἡμῖν θεοί, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν, ἄν τις ὅσιος καὶ δίκαιος ὢν τυγχάνῃ. πολλῷ μᾶλλον, οἶμαι ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας. Et id quod viduae accidit in Euangelio, *Marc. XII*, 43. Nota mihi etiam elegantem paronomasiam in ἦθος & πλῆθος, quam saepe sectari solent auctores vetusti. Post alios multa hac de re *Albert:* ad *Luc.* A. A. VIII, 30. Tale est illud §. 19. θεοφιλεῖς & πολυτελεῖς.

1. Θεόπομπος ἱστόρηκεν.] Plures fuerunt Thepompi, de quibus *Fabric:* in Bibl. Graec. *Menag:* ad *Diog: Laert:* III, 26. & VI, 14. aliique agunt. Et praeter illos Theopompus, Philosophus Pythagor: cuius meminit *Liban:* Epist. 1526. quem *Wolfius* addi vult Pythagoreorum indici, a *Fabric:* vol. 1. nobis dato: Intelligebam hoc loco opus Theophr: περὶ εὐ-

ἂν [2] τῶν ὑπαρχόντων, τὰ δὲ δι' εὐσέβειαν καὶ τὸ βούλεσθαι τοῖς θεοῖς ἀρέσκειν. οὕτω δὲ διακείμενον πρὸς τὸ δαιμόνιον ἐλθεῖν εἰς Δελφοὺς, πομπεύσαντα δὲ ἑκατόμβην τῷ θεῷ καὶ τιμήσαντα μεγαλοπρεπῶς τὸν Ἀπόλλωνα, παρελθεῖν εἰς τὸ μαντεῖον [3] χρηστηριαζόμενον· οἰόμενον δὲ κάλλιστα πάντων ἀνθρώπων θεραπεύειν τοὺς θεοὺς, ἐρέσθαι τὴν Πυθίαν, τὸν ἄριστα καὶ προθυμότατα τὸ δαιμόνιον γεραίροντα θεσπίσαι, καὶ τὸν [4] ποιοῦντα τὰς θυσίας προσφιλεστάτας, ὑπολαμβάνοντα δοθήσεσθαι αὐτῷ τὸ πρωτεῖον. τὴν δὲ ἱέρειαν ἀποκρίνασθαι, πάντων ἄριστα θεραπεύειν τοὺς θεοὺς Κλέαρχον, κατοικοῦντα ἐν Μεθυδρίῳ τῆς Ἀρκαδίας. τὸν δ' ἐκπλαγέντα ἐκτόπως [5] ἐπιθυμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἰδεῖν, καὶ ἐντυχόντα, μαθεῖν τίνα τρόπον τὰς θυσίας ἐπιτελεῖ. ἀ-

tatem, & quia diis placere ſummopere ſtudebat. Hunc ita affectum ad deum Delphos profectum cum ſacrificiis fuiſſe, cumque ibi magnifica hecatombarum pompa Apollinem fuiſſet ueneneratus, ad oraculum conſulendum fuiſſe ingreſſum: cumque ſe praeclariſſime omnium diis cultum exhibere arbitraretur, Pythiam interrogaſſe quisnam eſſet, qui optime & promptiſſime deum ueneraretur, eique gratiſſima ſacrificia offerret, ratum fore ut ſibi palma ea in re ſine dubio concederetur: uatem autem reſpondiſſe omnium optime deos colere Clearchum, qui Methydrii, id Arcadiae oppidum eſt, habitaret. Illum autem mirum in modum admiratum in animum induxiſſe ſuum, ut eo pergeret, atque hominem conueniret, ab eoque quo pacto ſacrificaret, ſciſcitaretur. Cum-

εὐσεβείας, cuius meminit *Schol: Ariſtoph:* ad Aves 1354. & ex illo *Voſſius* de Hiſt. Gr. I, 7. atque alii, quod Chio contribuunt, niſi illi prava lectione decepti fuerint, qua de re infra.

2. Τῶν ὑπαρχόντων.] Τὰ ὑπάρχοντα centies eo ſenſu Graecis dicuntur. Unde *Wetſten:* hoc ex loco inluſtrat *Luc.* in Euang. VIII, 3. profecto operae pretium erat, ut tredecim huius ſignificationis exempla coacervaret.

3. Χρηστηριαζόμενον.] Operarum, ut opinor, errore in *Cantabr:* erat χρηστηριαζόμεναν. Χρηστηριάζειν & χρηστηριάζεσθαι quid proprie ſint pulcre edocuit ὁ πάνυ ad *Diod: Sic:* L. XVI, 26.

4. Ποιοῦντα τὰς θυσίας.] Forte ποιούμενον. Reisk. Ita ſane Noſter frequentiſſime: nec tamen aliam illam formam plane reſpuit. vid: §. 22. & 56. paullo ante reſcripſi ἐρέσθαι cum antea legeretur ἔρεσθαι.

5. Ἐπιθυμεῖσθαι.] Ἐπιθυμῆσαι. quo etiam ducit lectio *Cod. Lipſ.* in quo legitur quidem ἐπιθυμεῖσθαι idque ab eadem manu, eſt tamen εἰ ita deformatum, ut facile appareat librarium in eo aliquid machinatum eſſe, cum aliud ante exaraſſet. Proximum ἐκτόπως non ad praemiſſum ἐκπλαγέντα, ſed ab ſubiectum ἐπιθυμῆσαι pertinet. *mirifico deſiderio hominem videndi exarſiſſe.* Reisk. V. ſupra I, 25. ubi ἐγχρονίζεσθαι pro ἐγχρονίζειν nobis occurrebat, quam vocem, quod i-

Cumque Methydrium confestim se contulisset, primum quidem oppidi exiguitate & humilitate conspecta rem ita contempsisse, ut nedum inde priuatum quempiam, sed ne ciuitatem quidem totam praeclarius, & magnificentius se uenerari deos posse existimaret. nihilo minus tamen ad hominem accessisse, ab eoque requisiuisse, ut modum quo deos coleret, sibi explicaret. Clearchum uero ita dixisse: Ego quidem summa diligentia semper in constitutis temporibus diis sacrifico: dum & singulis quibusque mensibus in nouiluniis Mercurium, & Hecatem, & reliquos deos quos maiores nostri nobis reliquerunt, corono, atque orno, tureque ipsis, & libis,

ἀφικομένου οὖν ταχέως εἰς τὸ Μεθύδριον, πρῶτον μὲν καταφρονῆσαι, μικροῦ καὶ ταπεινοῦ ὄντος [6] τοῦ μεγέθους τοῦ χωρίου, ἡγούμενον οὐχ ὅπως ἂν τινὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὴν τὴν πόλιν δύνασθαι μεγαλοπρεπέστερον αὐτοῦ, καὶ κάλλιον τιμῆσαι τοὺς θεούς. ὅμως δ' οὖν συντυχόντα τῷ ἀνδρὶ, ἀξιῶσαι φράσαι αὐτῷ, ὅντινα τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾷ. τὸν δὲ Κλέαρχον φάναι ἐπιτελεῖν καὶ σπουδαίως θύειν ἐν τοῖς προσήκουσι χρόνοις, [7] κατὰ μῆνα ἕκαστον ταῖς νουμηνίαις στεφανοῦντα καὶ φαιδρύνοντα τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἑκάτην, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἱερῶν, ἃ δὴ τοὺς προγόνους καταλιπεῖν, καὶ [8] τιμᾷν λιβανωτοῖς, καὶ ψαι-

ibi monere, debueram, eadem forma habemus apud *Platon:* in Gorg: p. 327. E. de aliis Doct: *Abresch:* Dil: Thuc: Auct: p. 282. Hoc in loco rectius *Meerm.* ἐπιθυμῆσαι.

6. Μικροῦ ---- μεγέθους τ. χ.] Vocabulum μέγεθος hic nihil aliud quam *spatium & ambitum* oppidi significat, & est significationi tam magnae rei, quam parvae commune. Proinde recte comma abest ab ὄντος a *Cod. Lips.* haud dissimulabo tamen Theopompum ita mihi videri dedisse. ταπεινοῦ ὄντος ἐς μέγεθος τοῦ χωρίου. REISK. Μεθύδριον πόλιν μὲν οὐκ ἔτι, κώμην δὲ ἐς τὸ Μεγαλοπολιτικὸν συντελοῦσαν dicit *Paus:* L. VIII. p. 475. & 512. Ex quo enim condita est Megalopolis in vicum degeneravit. Conf: V. D. ad *Thucyd:* V, 58. μικροῦ τοῦ μεγέθους videtur species esse ὀξυμώρου, de quo loquendi genere multa Viri D. Contrarium πόλεις μεγέθει μεγίστας eleganter dixit *Aelian:* V. H. III, 18. Alia lege apud *Wesseling:* ad *Herod:* I, 19.

7. Κατὰ μῆνα ἕκαστον &c.] Lex antiquissima Athen: ταῖς Νουμηνίαις θύειν, quae sacra ἐπιμήνια dicebantur. Vid: *Petit:* Leg: A. L. I, 1. p. 158. Hinc *Plato* de Leg: VIII. p. 905. B. δώδεκα ἑορτὰς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς. ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἑκάστη ἐπώνυμος ᾖ, τούτων ἑκάστοις ἔμμηνα ἱερά. Quare cum mos iste diu ante Moisis aetatem inter gentiles fuerit frequentissimus, Deus olim in noviluniis sibi victimas inmolari voluit, ne Israëlitae, moribus antiquis addictiores, Gentium numinibus inmolarent. uti visum fuit *Spencer:* de Leg: Rit: III, 4.

8. Τιμᾷν λιβανωτοῖς.] Adscriptum erat in margine *Cod. Lips.* & *Meerm.* λιβανωτός ἐστι, τὸ ἐκ λιβάνου γιγνόμενον ἄρωμα. ψαιστὰ δέ εἰσιν ἄλφιτα ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ δεδευμένα ἀπὸ τῆς τοῦ μύλου περιψήσεως, ἅπερ ἐπεθυμίων τοῖς θεοῖς· πόπανα δὲ πλακουντία πλατέα καὶ λεπτά, καὶ περιφερῆ.

σοῖς, [9] καὶ ποπάνοις. κατ' ἐνιαυτὸν δὲ θυσίας δημοτελεῖς ποιεῖσθαι, παραλείποντα οὐδεμίαν ἑορτήν. ἐν αὐταῖς δὲ ταύταις θεραπεύειν τοὺς θεοὺς, οὐ βουθυτοῦντα, οὐδὲ ἱερεῖα κατακόπτοντα, ἀλλ' ὅ, τι ἂν παρατύχῃ, ἐπιθύοντα, σπουδάζειν μέντοι ἀπὸ πάντων τῶν περιγιγνομένων [10] καρπῶν, καὶ τῶν ὡραίων ἃ ἐκ τῆς γῆς λαμβάνεται, τοῖς θεοῖς τὰς ἀπαρχὰς ἀπονέμειν· καὶ τὰ μὲν παρατιθέναι· τὰ δὲ [11] καθαγιάζειν αὐτοῖς. αὐτὸν δὲ τῇ αὐταρκείᾳ προσεσχηκότα [12] τοῦ θῦσαι βοῦς προνοεῖσθαι.

§ 17. Παρ' ἐνίοις δ' ἱςόρηται τῶν συγγραφέων, [1] τῶν τυράννων μετὰ τὸ κρατῆσαι Καρχηδονίων, [2] ἑκατόμ-

& placentis facra offero: & quotannis publicas oblationes celebro, ita ut nullum folenne feftum unquam omittam. In quibus fane non mactatis bobus, neque uictimis iugulatis deos placo, fed quibuslibet, quae facile occurrerint. Atque in primis illud ftudeo, ut ex omnibus tempeftiuis frugibus quae e terra mihi fuppetunt, primitias diis reddam. alias fiquidem mihi ad uefcendum fumo, alias aris eorum adolere confueui. Nam cum eo fim contentus, quod mihi eft fatis, ut boues immolarem, adiicere animum nunquam potui.

§ 17. Apud quosdam item monumentis literarum proditum eft: quod cum tyranni multo cum certamine in-

9. Καὶ ποπάνοις.] Vid: Cel: *Rhunken:* ad *Lex: Tim: Plat:* in Πόπανα, ubi eodem modo quam in fcholio laudato legitur, nifi quod pro πλακουντία ibi fit πέμματα. quod *Suid:* & *Phot:* in Lex: Mſſ: etiam praeferunt. Confer: *Suid:* in Ἀνάςατοι. ubi parum recte *Interp. popana etiam placentae vocantur*, quem errorem caftigavit Elegant: *Toup:* Emend: in *Suid:* p. 36. Vox migravit in Latium. Iuven: VI, 540.

tenui popano corruptus Ofiris.

λιβανωτὸς & πόπανον iunguntur *Menandro* infra 17. ubi plura.

10. Καρπῶν καὶ τῶν ὡραίων.] Sunt ὡραῖα etiam illa quae quotannis ftatis temporibus ex animalibus proveniunt. REISK. Ὡραῖοι καρποὶ funt proprie omnes fructus e terra provenientes, quibus pro anni & temporis ratione utebantur, verni, aeftivi &c. prout fua quique ὥρᾳ nafcerentur, vel potius maturi effent, nam de illis, non de inmaturis, quod V. D. ad *Diog: Laërt:* *II*, 32. volebat, dicitur. Res certa ex illis quae *Graevius* Lect: Hefiod: c. 2. & *Weffeling:* ad *Diod: Sic: III*, 69. docuerunt.

11. Καθαγιάζειν.] Forte καθαγίζειν. *adolere, igni confumere.* REISK. Per *adolere* dedit etiam *Felic:* & certe καθαγίζειν frequens eft de victimis quae arae inpofitae igne confumuntur. *V. Weff:* ad *Diod: IV*, 23. Solent autem voces hae faepiffime inter fe permifceri. Exemplo tibi fint, quae V. D. ad *Polluc: I*, 26. obfervarunt.

12. Τοῦ θῦσαι βοῦς προνοεῖσθαι.] Ante προνοεῖσθαι deeft οὐ vel οὐδὲν. REISK. Nifi προνοεῖσθαι *cavendi* vel *praecavendi* fignificatione accipias, de qua H. *Steph:* in V.

1. Τῶν τυράννων.] Opinor Porphyrium refpicere illam hiftoriam quae habetur apud *Diod: Sic:* L. XI. & *Herod:* L. VII. de Gelone & eius fociis. VALENT. Gelonis res cum Karthaginienfibus tradit *Diod:* L. XI, 24. Sed ibi nihil quod huic loco convenit. Gelonem victoriam de Karthaginienfibus reportaffe & Delphos pecuniam miſiffe narrat *Herod: VII*, 65.

2. Ἑκατόμβας παραςησάντων.] Παραςῆσαι propria facrificiorum vox. vidimus §. 25. nec mo-

inter se, & contentione post debellatos Carthaginenses Hecatombas eximias Apollini adduxissent, quibusque delectaretur maxime interrogassent, deus praeter omnem ipsorum exspectationem responderit, Docimi liba sibi accepta potissimum fuisse. is Delphicus erat asperi cuiusdam loci cultor, qui cum ex agro eo die in urbem uenisset, ex appenso sacculo farinae paucos quosdam manipulos obtulerat: quibus deum magis oblectarat, quam illi qui sacrificia ea magnificentissimo apparatu exhibuerant. Vnde ex poëtis quidam ob rei perspicuitatem talia quaedam uidetur asseruisse: quem ad modum in Mysti fabula Antiphanes differit:

Diis namque simplex uilitas rerum placet.

Cu-

τόμβας κατὰ πολλὴν ἔριν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐκπρεπεῖς παραςησάντων τῷ Ἀπόλλωνι, εἶτα πυνθανομένων αἷς ἥσθείη μάλιςα, παρ᾽ ἐλπίδα πᾶσαν αὐτῶν ἀποκρίνασθαι, διότι τοῖς Δοκίμου ψαιςοῖς. [3] Δελφὸς δὲ ἦν οὗτος, σκληρὰ γεωργῶν πετρίδια· κατιὼν δὲ ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῆς περικειμένης πήρας τῶν ἀλφίτων ὀλίγας [4] δράκας ἐθυλήσατο, πλέον τέρψας τὸν θεὸν τῶν μεγαλοπρεπεῖς θυσίας συντελεσάντων. ὅθεν καὶ [5] τῶν ποιητῶν τὶς διὰ τὸ γνώριμον ἀποφαίνεσθαι ἐδόκει τὰ τοιαῦτα· [6] ὡς Ἀντιφάνει ἐν μύςιδι λέγεται,

Ταῖς εὐτελείαις οἱ θεοὶ χαίρουσι γάρ.

R 2 τε-

moneremm, nisi ipsissimo dicto usus esset *Lucian:* Deor: Concil: 13. κἂν μυρίας ἑκατόμβας παραςήσῃ.

3. Δελφὸς δὲ ἦν οὗτος. Cives aeque quam urbs ipsa dicebantur Δελφοὶ. τὸ ἐθνικὸν ὁμονύμως τῇ πόλει ut *Steph: Byz:* scribit. Exempla invenies apud *Periz:* ad *Aelian:* V. H. VI, 9. & *Bossium* Obs: Crit: c. 2. hic uti γεωργῶν πετρίδια, sic apud *Isocr:* de Pace p. 362. πέτρας γεωργοῦντες occurrunt.

4. Δράκας ἐθυλήσατο.] Velis forte ἐθυηλήσατο. Vocabulum θυλεῖσθαι rarius est, notat θυλήματα obferre, *V. Casaub:* ad *Theophr:* C. Eth: p. 231. θυλήματα, inde dicta, quae fuerint apud veteres vidimus § 6. Frequentius est θυηλήσασθαι, de quo *Polluc: I*, 27. sed ibi *codices* variant, & aliqui θυλήσασθαι habent. in *Bodl.* & *Meerm.* perperam erat ἐθηλύσατο. Δράκας quid vocaverint docent V. D. ad *Hesych:* in Δράξ. Pro τερψάς, quod sequitur, *Lips.* τέρψαν.

5. Τῶν ποιητῶν τ.] Τισὶ. visum est poëtarum quibusdam eiusmodi sententias, ut locos communes nemini non notos inspergere. dativum hic requiri & res ipsa monstrat, & sequens Ἀντιφάνει confirmat. Reisk.

6. Ὡς Ἀντιφάνει &c.] Versionem illorum carminum Antiphanis debemus Clar: Grotio in exc. 617. sic autem secundum & tertium ille legit

Τεκμήριον δ᾽ ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινὲς
Θύωσιν, ταύταις καὶ λιβανωτὸς ἐπετέθη.

Caetera enim quae interponuntur putavit ex interpretamento nata. Sequentes Menandri versus idem Grotius vertit. Valent. Versus Antiphanis sic fere in metrum rediguntur

Τεκμήριον δ᾽ ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινὲς
Θύωσιν, ἐπὶ τοῖς πᾶσι δαψιλεςάτοις,
Ὕςατος ἁπάντων καὶ λιβανωτὸς ἐπετέθη.

τεκμήριον δὲ, ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινες θύωσιν, ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ὕςατος πάντων καὶ λιβανωτὸς ἐπετέθη.

Ὡς' ἄλλα μὲν τὰ πολλὰ παραναλούμενα,

Δαπάνην ματαίαν οὖσαν αὐτῶν οὕνεκα.

Τὸ δὲ μικρὸν αὐτὸ, τοῦτο ἀρεςὸν τοῖς θεοῖς.

Καὶ [7] Μένανδρος δ' ἐν δυσκόλῳ φησίν·

Ὁ λιβανωτὸς εὐσεβὴς καὶ τὸ πόπανον·

Τοῦτ' ἔλαβεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ πῦρ ἅπαν τεθέν.

§ 18.

Cuiusce rei argumentum subiiciens;

Nam cum boum, inquit, *de grege sacrum quis fecerit,*

Post omnia aris turis additur uapor

Postremus: ampla ut caeterorum copia

Praeferre nil nisi gloriam offerentium,

Vanosque sumptus: quod ultimo infertur loco,

Videatur id placere diis uel pauculum.

Quin & Menander in Moroso, fabulae id est nomen, ita inquit.

Pia hinc oblatio turis & libaminum,

Quae iniecta flammis omnia accepit deus.

§ 18.

e lege carminis apparet, aut veteres λιβανοτὸς per ο scripsisse, aut in carmine ω & ο promiscue habuisse. argumentum rei hoc. *cum hecatombas sacrificarunt, post latissima omnia & splendidissima, postremum omnium thus offertur & arae imponitur.* Reisk.

Ὡς Ἀντιφάνει. &c.] Varii fuerunt huius nominis: hic significatur ille quem plerique Rhodium fuisse putant, quo de *Fabric:* B. G. II, 22. Comoediam hanc laudat etiam *Athen:* X, 11. (ubi mulierum confabulationem fuisse docet, nullaque erat caussa, quare *Amystiden* legendum putaret *Dalecamp.*) & 13. Μύςις haec, seu μεμυημένη, videtur cultum divinum praecepisse, qui non pompa & immensis sumtibus, sed pura sanctaque mente celebrabatur. Credibile enim est, Comicum in hac fabula corruptas sacrorum leges ac caeremonias pungere ac perfricare voluisse, ut bene observatum *T. Hemsterh:* Viro Eximio ad *Polluc:* X, 67. qui fragminis huius oblitus non fuit. Iam quod ad versus ipsos, *Grotii* quae fuerit opinio, *Valent.* dixit, non tamen de nihilo est, pro ἐπετέθη ibi legi ἐπεθύτη. ἐπιθύειν certe optime hic conveniret. Confer quae dicuntur § 59. Utique probabile mihi non est, omnia ea esse Antiphanis, quae Auctor inserit, usque dum ad Menandrum perveniat. Pleraque illorum e poëta sumta mihi persuadeo, non vero eum perpetua serie expressum. Quod si aurium me non fallat iudicium, illa certe τεκμήριον δὲ philosophi potius quam Comici esse videntur. de metro ideoque sollicitus non ero, quod si in illis *Grotii* sibi non semper constare notes, recorderis velim, Virum Summum sententiae passim maiorem curam, quam moduli habuisse. Ceterum τὰ ante τοιαῦτα deerat *Meerm.* cui *Cod.* adscriptum erat τοῦτο καὶ Σώπατρος λέγει ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἱςοριῶν. & sic etiam *Lips.* sed ibi pro λέγει est προφέρει.

7. Μένανδρος ἐν Δυσκόλῳ &c.] Apud *Menandr:* in Fragm: p. 52. sic legitur

\- - - - - ὁ λιβανωτὸς εὐσεβὲς
Καὶ τὸ πόπανον. τοῦτ' ἔλαβεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ πῦρ
Ἅπαν ἐπιτεθέν.

Et sic *Grot:* in Exc: p. 719. & *Athen.*

IV

§ 18 Propterea ſane etiam figlinis uaſis, & ligneis, & uimineis ad publica praeſertim ſacrificia uti conſuerant; deos oblectari ipſos rati. Vnde etiam nunc uetuſtiſſima uaſa quae figlina aut lignea fuerint, & ob materiam, & ob artis ſimplicitatem diuina eſſe magis exiſtimantur. Nam Aeſchilum inquiunt, cum fratres rogarent, ut paeana in deum ſcriberet, dixiſſe optima a Tynnicho fuiſſe conſcripta, quo circa ſua ſi Tynnichi hymnis conferrentur, non ſecus fore accepta quam ſtatuae nouae ſint, ſi ueteribus comparentur: illas enim licet ſimplici modo fabrefactae ſint, diuinas haberi: nouas quamuis accurate

§ 18. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς [1] κεραμίοις ἀγγείοις, καὶ τοῖς ξυλίνοις, καὶ πλεκτοῖς ἐχρῶντο, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς δημοτελεῖς ἱεροποιΐας, τοιούτοις χαίρειν πεπεισμένοι τὸ θεῖον. ὅθεν καὶ τὰ παλαιότατα ἤδη κεράμια, καὶ ξύλινα ὑπάρχοντα, μᾶλλον θεῖα νενόμιςαι διά τε τὴν ὕλην, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς τέχνης. τὸν γοῦν Αἰσχύλον φασὶν, [2] τῶν ἀδελφῶν ἀξιούντων εἰς τὸν θεὸν [3] γράψαι παιᾶνα, εἰπεῖν, ὅτι βέλτιςα [4] Τυννίχῳ πεποίηται. παραβαλλόμενον δὲ τὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐκείνου, ταυτὸν πείσεσθαι τοῖς ἀγάλμασι τοῖς καινοῖς πρὸς τὰ ἀρχαῖα· ταῦτα γὰρ καίπερ ἁπλῶς πεποιημένα, θεῖα νομίζεσθαι· τὰ δὲ και-

IV, 11. ubi vid: magnum Animadverſorem. De verſuum integritate conſuli debent interpretes. Bene Latinorum *tus pium*, cum hoc dicendi genere contendit Cel: *Burman:* ad *Ovid: I.* Faſt: 672. Et hoc uti in loco, ſic apud *Aelian:* V. H. XI, 5. iungitur πόπανον & λιβανωτός, ubi plura de hiſce ſacris *Periz.*

1. Κεραμίοις ἀγγείοις.] Solent fere alii ſubſtantivum per ellipſin ſupprimere. *Suidas* κεραμεῖον. ἀγγεῖον. τὸ δὲ κύριον κεράμιον, διὰ τοῦ ει μὴ πρόσκειται τὸ ἀγγεῖον. Sic Noſter ſtatim κεράμια adpellat. debuiſſet utique hic κεραμείοις legi, ſed ει & ι in huiuscemodi centies confundi alibi diximus.

2. Τῶν ἀδελφῶν.] Τῶν Δελφῶν. rogatum a Delphiis, ut Deum ſuum Appollinem, Delphicum puta, paeane conſcripto concelebraret. Reisk. Idem viſum fuit *Fabro* Epiſt: L. I. p. 187. nec diſſentire videtur *Fabric:* B. G. II, 6, 8. utinam codices addicerent! ſcribarum certe ſocordia ſaepius caput adpinxit Delphis, quo carere debebant, ut apud *Plut:* T. II. p. 965. C. & alios, quos excitat *Weſſeling:* ad *Herod: V*, 72.

3. Γράψαι παιᾶνα.] Bene, nam παιὰν proprie hymnus in Apollinem vel Dianam, licet latius etiam pateat, & ad laudes quascunque transferatur. Vid: *Wolfium* ad *Liban:* Epiſt. 1333.

4. Τυννίχῳ πεποίηται.] Non eſt inventus aliquis eius nominis. Repoſuimus igitur Phrynichum. Tragoedum Aeſchylo contemporaneum. Valent. Forte τῷ Ἰβύκῳ πεποίηται. ſed vid. Fabr: Bibl: Graec: I. p. 615. qui vulgatam e Platone defendit. Reisk. Et ſic etiam *Menag:* ad *Diog:* L. II, 42. & recte. Laudatur quidem *Platoni* in Min: p. 569. *Phrynichus* aliquis, ſed ille alius eſt. Fuere plures huius nominis, uti e *Fabric: Bibl: Gr:* & V. D. ad *Aelian:* V. H. III, 8. liquere poteſt, ſed cum verum auctorem habeamus, circumſpicere alios neceſſe non eſt.

5.

καλὰ, [5] περιέργως εἰργασμένα, θαυμάζεσθαι μὲν, θεοῦ δὲ δόξαν ἧττον ἔχειν. καὶ [6] τὸν Ἡσίοδον οὖν εἰκότως τὸν τῶν ἀρχαίων θυσιῶν νόμον ἐπαινοῦντα εἰπεῖν,

Ὥς κε πόλις ῥέζῃσι· νόμος δ' ἀρχαῖος ἄριςος.

§ 19. Οἱ δὲ τὰ περὶ τῶν ἱερουργιῶν γεγραφότες καὶ θυσιῶν, τὴν περὶ τὰ πόπανα ἀκρίβειαν φυλάττειν παραγγέλλουσιν, ὡς ἀρεςὴν τοῖς θεοῖς ταύτην, ἢ τὴν διὰ τῶν ζώων θυσίαν· καὶ [1] Σοφοκλῆς διαγράφων τὴν θεοφιλῆ θυσίαν φησὶν ἐν τῷ πολυείδῳ,

[2] Ἦν μὲν γὰρ οἰὸς μαλλὸς, [3] ἦν δὲ κἀμπέλων.
Σπονδῆτε καὶ ῥὰξ εὖ τεθησαυρισμένη·

[4] Ἐ-

te elaboratas, admirationi quidem ob artificium esse, longe minorem tamen in se habere diuinitatis existimationem. atque iccirco merito Hesiodum ueterum sacrificiorum legem commendantem dixisse:

Vt populus sacrum faciat uetus optima lex est.

§ 19. At qui de sacrorum operatione & sacrifiiciis scripserunt diligentiam in libaminibus seruandam praecipiunt, quippe cum ea longe gratiora diis sint, quam sacrificium quod ex animalium mactatione offertur. Sophocles item diis gratum sacrificium exponens in Polyido ita inquit:

Nam uellus oblatum erat ouis, erat uitium
Libamen, acini & bene reseruatus latex:

Far-

5. Περιέργως εἰργασμένα.] Qualia illa fuerint facile intelliges, si vim potestatemque vocis περιεργάζεσθαι consideres. est quippe *cum cura aliquid elaborare*. hinc passim de summo dicitur & inmodico studio, quod in rem aliquam inpenditur, unde περίεργον notare coepit, quidquid nimii & supervacui est laboris. Adeant tirones *Periz:* ad *Aelian:* V. H. II, 44. & solet sic περὶ in aliis conpositis.

6. Τὸν Ἡσίοδον.] Vid: *Hesiod:* Fragm: vers. 169. sed ubi male haec, quasi *ex Antro Nymph.* petita, laudantur. Paullo post διὰ τὴν, transpositis vocabulis erat in *Edd:* antiquioribus *Lips. Cod.* & *Meerm.*

1. Σοφοκλῆς διαγρ.] Sophoclis carmina ibi adducta interpretatus est idem Grotius. VALENT.

2. Ἦν μὲν γὰρ &c.] A Sophocle haec accepta invenias etiam apud alios, sed diverso modo. Ac primum quidem versum sic refinxi, ἦν δὲ κἀμπέλων, cum antea legeretur ἦν δ' ἀμπέλου. Suadebat hoc & moduli ratio, & *Clem: Alex:* Strom: L. IV. p. 476. & *Grotii* in Exc: p. 139. qui sic expresserunt, auctoritas. debent haec explicari e lanae usu in sacris antiquorum, uti ἔρια καὶ μαλλὸς saepe iungi solent. Vid: *Hemsterh:* ad *Comici* Plut: 1055. μαλλοῦ pro θαλλοῦ dexterrime restituentem, & Porphyrium egregia luce circumfundentem. Conf: etiam *Castell:* de Fest: Graec: in Ἐρεσίωνη, & quo modo his, sed suo arbitrio, in rem suam utatur *Spencer:* Leg: Hebr: Rit. II, 15.

3. Ἦν δ' ἀμπέλου.] Forte ἦν δ' ἐξ ἀμπέλου. mox ὄλαις, id est οὔλαις, nam veteres ο & ω & ου promiscue habebant, & οὐλαὶ sunt idem atque ὀλαὶ κριθαὶ. grana hordei a mola nondum contrita. REISK.

4.

Farrago nec non fructuum promiſcua :

Liquorque oliuae pinguis, & faberrime
Apis reſinae fictilis cera fauus.

Veneranda autem in Delo erant ueterum monumenta, ex hyperboreis manipuligeris. Oportet igitur, ut expurgatis moribus ad deos accedamus

4 Ἐνῆν δὲ παγκάρπεια συμμιγὴς ὅλαις,
Λίπος τ' ἐλαίας καὶ τὸ ποικιλώτατον
5 Ξουθῆς μελίσσης κηρόπλαςον ὄργανον·

6 Σεμνὰ δ' ἦν 7 τῶν πρὶν ὑπομνήματα ἐν Δήλῳ ἐξ ὑπερβορέων ἀμαλλοφόρων. 8 Δεῖ τοίνυν καθηραμένους τὸ ἦθος ἰέναι θύσοντας, τοῖς

4. Ἐνῆν δὲ παγκάρπεια &c.] Male apud *Grotium*
Ἐν τῷ δὲ παγκάρπεια συμμιγῆς ςολαῖς.
Melius *Clem: Alex:* licet ordine paululum turbato, Ἐνῆν δὲ συμμιγὴς ὅλαις παγκαρπία. quod ποιητικώτερον videri poſſet. παγκαρπία forte diſplicuit librario, ignaro utroque modo multa huius generis efferri. οὐλαὶ quid fuerint Lexicographi docent. eodem redit, an ſic an ὅλαι ſcribas. cuius obſervationis neglectus effecit, ut V. D. culpam inpingeret *Lucian:* qua eum liberat *D'Orvill:* ad *Char: IV*, 2. poſterius hoc loco metrum poſtulat.

5. Ξουθῆς μελίσσης &c.] Apud *Clem:* pro ἐλαίας editur ἐλαίου. & ξανθῆς pro ξουθῆς. ſed poſterius illud amant poëtae, ut in Fragm: *Antiph:* apud *Athen: X*, 15. & infra § 21. Apud *Schol: Eurip:* qui hunc verſiculum laudat, legitur Ξουθοῦ μελίσσης &c. idque a Sophocle, non ſine cauſſa, profectum putabat *Valkenar:* vid: ad Phoenis. *Eurip:* p. 622. Eleganter ὄργανον μελίσσης *mel* dicit. ὄργανον ἀντὶ τοῦ ἔργον. *V. Schol: Eurip:* l. l. paſſim poëtae ἔργα μελίσσης vocant, vid: ad I, 21. Nota etiam mellis uſum in ſacris, quem diis gratiſſimum credebant. *V. Wesſeling:* ad *Diod: Sic: V*, 62. Secus quam Hebraeorum legislatori placuit, ſed id non pertinet ad hunc locum.

6. Σεμνὰ δ' ἦν τῶν &c.] Solebant antiquisſimis temporibus Hyperboreorum ſacra in inſulam Delum mitti, manipuli frugum, idque ſollemni cum pompa & tripudio. Ἄμαλλαι *manipulos frugum* notant, & Ἀμαλλοφόρῳ Cereri ſacra Athenienſes feciſſe legimus. Speciatim autem intelliguntur *hordei manipuli*, *primitiae ex hordeo:* quos enim Noſter ἀμαλλοφόρους, *Serv:* ad XI. Aen. 858. οὐλοφόρους adpellat. ſed de his diverſa admodum prodita legas, prout auctores ex ambitioſis Athenienſium narrationibus, vel aliunde hauſerint. mihi plura agitanti otium fecere viri praeclari quos ab interpr. ad *Herod: IV*, 33. hanc in rem excitatos video. Quum vero Delus antea vaſtata, ſub Hadriano forte aliquem ſplendorem reciperaverit, dubitari poſſet, an ritus iſte Porphyrii aetate in deſuetudinem iam abierit, nec ne? Prius ex hoc loco conficias, & tamen infra §. 28. de ſacris illis loquitur, quaſi quae ſuo adhuc tempore celebrata fuerint. Hinc probabile fieri poteſt, cetera quidem monumenta Deliaca male fuiſſe habita, arae tamen, de qua ibi ſermo, vim non fuiſſe factam. Vid: quae diſputat V. D. in Obſerv: Miſc: Vol. VII. T. I. p. 83. Certe Athenienſibus ab imperatore Hadriano datum fuiſſe, ut ſacra iſta vetuſto ritu adminiſtrarentur, neſcio unde probari poſſit. *Plutarch:* utique T. II. p. 1136. A. dicit, antiquitus illa ſacra, adhibitis tibiis, fiſtulis & citharis in Delum fuiſſe miſſa. quum ergo illo ſerior *Aelian:* V. H. III, 1. iſta de re loquatur, ac quae eo etiam tempore obſervaretur, id de ſuperiori ſeculo intelligendum eſt.

7. Τῶν πρὶν.] Subaudi, niſi addere mavis, ἐθῶν, aut νομίμων. REISK.

8. Δεῖ τοίνυν &c.] Fort ἔδει. *oportebat.* cui reſpondet νῦν δὲ *nunc autem.* & mox θεοφιλε-

τοῖς θεοῖς θεοφιλεῖς ταύτας θυσίας προσάγοντας, ἀλλὰ μὴ πολυτελεῖς. νῦν δὲ ἐσθῆτα μὲν λαμπρὰν περὶ σῶμα μὴ 9 καθαρὰν ἀμφιασαμένοις, οὐκ ἀρκεῖν νομίζουσιν πρὸς τὸ τῶν θυσιῶν ἁγνόν· ὅταν δὲ τὸ σῶμα μετὰ τῆς ἐσθῆτος τινὲς 10 λαμπρυνάμενοι, μὴ καθαρὰν κακῶν τὴν ψυχὴν ἔχοντες, ἴωσιν πρὸς τὰς θυσίας, οὐδὲν διαφέρειν νομίζουσιν. ὥσπερ οὐ τῷ θειοτάτῳ γε τῶν ἐν ἡμῖν χαίροντα μάλιστα τὸν θεὸν, διακειμένῳ καθαρῶς, ἅτε συγγενεῖ πεφυκότι. ἐν γοῦν Ἐπιδαύρῳ προεγέγραπτο,

11 Ἁγνὸν χρὴ νηοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα
Ἔμμεναι ἁγνείη δ' ἐστὶ, φρονεῖν ὅσια.

§ 20.

mus grata huiuscemodi sacrificia, non sumptuosa ipsis oblaturi. Nunc uero si splendida ueste corpore non mundo induti fuerimus ad puritatem sacrificiorum non satis esse existimant: Sin autem ubi corpus una cum ueste niti dum reddiderit quispiam non pura tamen a uitiis anima ad sacrificia offerenda accedat, nihil referre arbitrantur: quasi deus non eo potissimum delectetur, quod diuinissimum in nobis est, si pure admodum sit affectum, utpote quod cognatum ipsi sit. in Epidauro sane templi haec proscriptio habebatur:

Castus quisque sacrum templum ingrediatur oportet.
Esse autem castum est uoluere sancta animo.

§ 20.

λεστάτας uno vocabulo. Reisk. Sumsit e Nostro haec *Cyrill:* L. IX. Adv: Iulian: p. 310. qui dedit θεοφιλεῖς τὰς θυσίας. de re ipsa Vid: § 15. Prorsus ut *Porph: Clem: Alex:* Strom: VII. p. 719. A. δεῖ τοίνυν θυσίας προσφέρειν τῷ θεῷ, μὴ πολυτελεῖς, ἀλλὰ θεοφιλεῖς.

9. Καθαρὰν ἀμφιασαμένοις.] *Valent.* dederat καθαρὸν ἀμφιεσαμένοις. Sed priores *edd.* & *Lips.* & *Meerm. Cod.* ἀμφιασαμένοις. Apud *Cyrill.* est ἀμφιεσμένοις. hoc quidem leve, sed multum interest, utrum καθαρὰν, an, ut in *Valent.* editione est, καθαρὸν legas. Illud dabant antiquiores *edd.* & *Cod. Meerm.* nisi quod, lapsu calami κιθάραν scripserit librarius. nec secus interpres *Cyrilli. nunc autem si veste splendida, non pura, fuerimus induti.* Differunt utique ἐσθὴς λαμπρὰ & καθαρὰ uti infra § 45. distinguuntur λευκὴ & καθαρά. Pythagorei utebantur ἐσθῆτι λευκῇ καὶ καθαρᾷ. Vid: *Iambl:* in V. Pyth: c. 21. Prius ad colorem & externum splendorem, posterius materiam pertinebat, aut si qua alia re, quae sacris non conveniebat, polluta esset. Illas *albas*, *candidas* &c. vocant Latini, has *puras* vel *castas*. Utriusque usus in sacris. *V. Broukh.* ad *Tibul.* I, II, 27. Ea quae sequuntur καθαρὰν hic verum esse docent.

10. Λαμπρυνάμενοι, μὴ.] *Cyrill.* Λαμπρυνόμενοι, ἢ καθ. ubi rescribe μὴ καθ. & dein διακειμένῳ pro διακειμένων. Male etiam ibi προσεγέγραπτο pro προεγέγραπτο. differunt enim vocabula ista. nota mihi etiam constructionem καθαρὰν κακῶν. Solent eo modo Graeci, ut excipiatur & excludatur id, quod casu isto significatur. κακῶν καθαρὸν τόπον habemus apud *Platon.* in Theaet. p. 129. unde sumsit *Plotin.* Ennead. VI. 9. p. 768. & *Euseb.* P. E. p. 606. B. Alia huius generis lege apud R. W. ad *Hierocl.* in Aur. Carm. p. 252. paullo post ὥσπερ οὐδὲ τῷ θειωτ. *Meerm.*

11. Ἁγνὸν χρὴ &c.] Pro ἰόντα, ἐόντα, & pro

§ 20. Deum autem non copia & magnitudine ſacrificiorum, ſed pia tenuitate delectari, uel ex eo eſſe perſpicuum poteſt, quod ex quotidiano cibo, qualecunque id appoſitum fuerit, ante quam quicquam guſtemus libare diis omnes conſueuimus, exiguum illud quidem ſed eius tamen exigui maxima omnium aeſtimatio eſt. Porro cum ex multis Theophraſtus patriis cuiusque inſtitutis antiquitus ſa-

§ 20. Ὅτι δὲ οὐ τῷ εὐόγκῳ χαίρει ὁ θεὸς τῶν θυσιῶν, ἀλλὰ τῷ τυχόντι, [1] δηλοῖ ἐκ τοῦ τῆς καθ' ἡμέραν τροφῆς, κἂν ὁποία τὶς οὖν αὕτη παρατεθῇ, ταύτης πρὸ τῶν ἀπολαύσεων πάντας ἄρχεσθαι μικρὸν μὲν, ἀλλὰ τῷ μικρῷ τούτῳ παντὸς μᾶλλον μεγάλη τίς ἐςι τιμή. διὰ πολλῶν δὲ [2] ὁ Θεόφραςος τῶν [3] παρ' ἑκάςοις πατρίων ἐπιδείξας, [4] ὅτι τὸ πα-

pro ἐμφάμεν, ἐμβάμεν legendum putamus. ἁγνεία &c. a caeteris disjungebantur. Inique ſane, ut ego arbitratus ſum. Idcirco in locum ſuum reſtitui. VALENT. Inſcriptionem quo plures memoraverint, eo certius veram ſcripturam inſtaurare poſſumus. Nos uti praeſtamus, ſic etiam *Clem: Alex:* Strom: L. V. p. 551. licet ibi metri ratio non fuerit ſervata. & *Cyrill:* L. IX. p. 310. Adv: *Iulian:* ubi pro νοοῖο, quod omnes etiam Porphyrii editiones obſedit, refinge νηοῖο. Id enim, & ἁγνείῃ, (nam antea legebatur ἁγνείᾳ) dialecti eſt. In *Cod. Lipſ.* erat ἐμφάμενα ἁγνείᾳ. In *Bodl.* & *Meerm.* ἐμφάμεναι. id paene convenit caſco illi ἔμφαμεν vel ἐμφάμεν' quod ante legebatur. Rem ipſam inluſtrarunt V. D. ad *Clement:* ad *Aelian:* V. H. II, 31. ac multi alii.

1. Δηλοῖ ἐκ τοῦ &c.] Aptum eſt hoc τοῦ ex infinitivo ἄρχεσθαι, vel potius, ut leg. puto, ἀρκεῖσθαι. malim quoque δῆλον nam verbo δῆλοι melius conveniret τῷ ἀρκεῖσθαι, ſed ἐκ τοῦ aptius reſpondet vocabulo δῆλον. locum ergo ſic conſtituam. δῆλον ἐκ τοῦ τ. κ. ἡ. τ. κ. ὁ. τ. ο. αὐτῷ παρ. ταύτῃ πρὸ (vel ταύτῃ καὶ πρὸ) τῶν ἀπολ. πάντως ἀρκεῖσθαι. μικρὸν μὲν (ſcil. ἐςὶ τὸ ἑκάςοτε τῷ θεῷ παρατεθὲν.) *id ex eo conſtat, quod cibi quotidiani quodcunque genus ei* (deo) *proponatur ſeu offeratur, eo ille certo certius contentus ſit, vel ipſis cupediis poſthabitis. Eſto, ſit exiguum id quod apponitur identidem. Atqui.*---- REISK. Pro ταύτης in vetuſtioribus *edd. Lipſ.* & *Meerm.* (qui προτῶν pro πρὸ τῶν) *Cod.* erat ταύτας & pro τῆς καθ' erat τοὺς καθ' quod *Fogeroll:* in margine ſupplebat ἁπτομένους. Et hic & *Valent.* pro ἄρχεσθαι reponebant ἀπάρχεσθαι. ſed ἄρχεσθαι pro ἀπάρχεσθαι ſaepe dicitur. Δηλοῖ autem, nempe θεὸς. δηλοῖ τὸ ἐκ τοῦ, placebat Cel. *Abreſchio.* Mos notus & iam ab heroicis ductus ſeculis, ut prius quam cibo ſe replerent convivae, primitias Diis obferrent.

2. Ὁ Θεόφραςος.] An ſignificat libros Theophraſti περὶ ἱςορίας vel ἱςορικὰ ὑπομνήματα de quibus *Diog: Laërt: V*, 47. & alii? malim libros περὶ εὐσεβείας, eosdem quos ſupra § 5. & 11: & infra 26. in omnibus illis de ſacrificiis dicitur. τῶν περὶ τὸ θεῖον ἱςορίας reſpici putat *Fabric:* B. G. III, 9, 16. ſed illa quae paullo poſt ſub initium § 21. ſequuntur, petita eſſe ex illis, quae dicebam, monumentis, ex *Photii* Lex: Mſto ibi oſtendam.

3. Παρ' ἑκάςοις πατρίων.] Notum eſt ἔθη in hac loquendi formula paſſim ſupprimi. *Cod. Bodl.* dat πατρώων, uti ſolent vocabula iſta confundi, cum idem paene ſignificent. Certe Grammaticorum de eorum diſcrimine praecepta, auctores iis multo locupletiores ſaepe contemnunt, qui & πατρῴους & πατρίους νόμους dicunt. πατρίους tamen *Porphyrii* etiam infra IV, 22. & ſolent certe τὸ πάτριον, τὰ πάτρια mores & inſtituta maiorum potius adpellare, quam πατρῷον & πατρῷα. Adi V. D. ad *Thucyd: VIII*, 76.

4. Ὅτι τὸ παλαιὸν.] Τὸ non eſt in *Cod. Lipſ.*

λαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγεῖται τοῦτον τὸν τρόπον. τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱερῶν [5] νηφάλια παρὰ πολλοῖς ἦν. νηφάλια δ' ἐςὶν τὰ ὑδρόσπονδα. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα μελίσπονδα· τοῦτον γὰρ ἕτοιμον παρὰ μελίττων πρῶτον ἐλάβομεν τὸν ὑγρὸν καρπόν. εἶτ' ἐλαιόσπονδα. τέλος δ' ἐπὶ πᾶσιν, τὰ ὕςερα γεγονότα οἰνόσπονδα.

§ 21. Μαρτυρεῖται δὲ ταῦτα οὐ μόνον [1] ὑπὸ τῶν ἐν κύρβεων ςηλῶν

ſacrificia ex fructibus, & prius etiam ex herba fieri conſueuiſſe demonſtrarit, poſtea libationum ritum exponit in hunc modum. Vetera ſacra ſobria apud pleroſque erant. Sobria autem ſunt, quae aquae libationem admittunt. Poſtea mellis libatio ſubſequuta eſt. hunc enim liquidum fructum paratum ab apibus primum accepimus. Tum oleo libatum eſt. Poſtremo omnium uino.

§ 21. Haec autem non ſolum legalium tabularum teſtimonio comprobantur

Lipſ. Forte ὅτι non ſignificat hic loci *quod* ſed *quam.* e. c. ὅτι παλαίτατος *quam vetuſtiſſimus.* ut ſit ὅτι παλαιτάτων τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν γιγνομένων, ἔτι πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης. ſed tum deeſt aliquid. Reisk. Poſt πρότερον. *Valent.* περὶ ante τῆς inſeruerat, citra neceſſitatem. Pro ἔτ' εἰπῶν levi mutatione aliquando coniiciebam ἐπετείων, quod ad καρπῶν pertineret, vel ἐπετείου, uti ἐπέτειον πόαν dicit *Theophr:* ſupra § 5. quem locum *Porph.* reſpicit. Vocabula ἐξηγεῖσθαι, ἐξήγησις & ἐξηγητὴς peculiariter a Noſtro & aliis adhibentur, de caeremoniarum interpretibus, vel etiam portentorum ac prodigiorum. cumulate ſatisfacient *Duk:* ad *Thuc: VII*, 50. & *Weſſ:* ad *Diod: V*, 40.

5. Νηφάλια παρὰ &c.] Sacrificia *ſobria* quae fuerint *Suid:* in Νηφάλιος θυσία & centum alii docuerunt. Quamvis autem verum ſit, Deorum cultum quo vetuſtior fuerit, eo fuiſſe ſimpliciorem, ordinem tamen quem Malchus tradit, exacte fuiſſe obſervatum adfirmare nolim. Idem viſum *Pottero* Arch. Gr. II, 4. paullo ante *Meerm.* καὶ τὰ μὲν ἀρχ. & mox pro τὸν ὑγρὸν *Cod.* ille & *Lipſ.* τῶν ὑγρῶν, quod merito placebat *Reiskio*, dein iidem *codices* τὰ ὕςερον, quod probo, & ſic editio antiquiſſima. Illa ἐπὶ πᾶσιν, *ſuper haec omnia, praeter haec omnia, denique*, inluſtrat *Wetſten:* ad *Luc.* Euang: XVI, 26. huius loci non oblitus.

1. Ὑπὸ τῶν ἐν κύρβεων ςηλῶν.] Exiſtimavi legi poſſe haec verba fortaſſe melius ὑπὸ τῶν ἐν κύρβῃ ςηλῶν, αἱ τῶν κρήθητί εἰσι &c. nam primo etſi noſſem κύρβεις fuiſſe apud Athen: ligna vel lapides Pyramidales, in quibus leges ad ſacra ſpectantes ſcribebantur, tamen nuſquam comperio in illis κύρβεσι, aliquid ad ſacra Corybantica pertinens deſcriptum fuiſſe, nec quod amplius eſt, invenio iſtos ritus apud Athen: unquam publice obtinuiſſe. Scio quid de Μητρῴῳ dici poteſt. Sed neque id videtur ſatis clare hoc probare. Praeterea ἐνκύρβεων unico vocabulo nullibi occurrit. Et ſi ſine exemplo hic admitteretur, non ſatis video, qui commode verti poſſit. Κύρβην vero Cretae eſſe oppidum patet ex *Steph:* περὶ πόλ. in Ἱεραπύτνα. Corybantas etiam ex Phrygia in Cretam translatos, & ſacra iſta illuc itidem transmiſſa fuiſſe poſſem, ſi tanti eſſet, multis probare. Ita ut congrue ſatis in Phrygia ſacrorum Corybantiorum ταὐγραφα eſſe, in Creta vero ἀντίγραφα dicere liceat. ſed nihil hac in re ſtatuo. Docti iudicent. Valent. Non inepta adeo coniectura. de urbe iſta *Meurſ:* in Cret: c. 10. *Stra-*

tur, quae quidem re uera Corybanticorum ſacrorum e Creta quaſi exempla quaedam ſunt: uerum etiam ab Empedocle confirmantur: qui cum de ſacrificiis & deorum genere loquatur, ita canit:

Namque illis Mars nullus erat, nullusue tumultus,

Nep-

λῶν, [2] αἱ τῶν Κρήτηθεν εἰσὶ Κορυβαντικῶν ἱερῶν οἷον ἀντίγραφα τὰ πρὸς ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἐμπεδοκλέους, ὃς περί τε τῶν θυμάτων καὶ περὶ τῆς θεογονίας διεξιὼν παρεμφαίνει λέγων·

[3] Οὐδέ τις ἦν κείνοισιν Ἄρης θεὸς, οὐδὲ κυδοιμὸς,

S 2 Οὐ-

Strabo a Corybante conditam dicit, X. p. 325. ſed Noſtro vocem κύρβεις ſub calamum veniſſe liquet e *Theophr:* apud *Phot:* Lex: ined. κύρβεις τρίγωνοι ἄξονες ἢ ---- εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ κεκορυφῶσθαι εἰς ὕψος ---- Θεόφραςως (l. Θεόφραςος) δὲ ἀπὸ τῶν Κρητικῶν κορυβάντων. τῶν γὰρ Κορυβαντικῶν ἱερῶν οἷον ἀντίγραφα κύτους εἶναι. qui locus magni nobis eſt pretii, quia docet quoque haec Theophraſti eſſe, e quo & paullo ante, & in ſuperioribus multa Porphyrius: Sumta autem ſunt e Theophraſti lib. περὶ εὐσεβείας, ut commode humaniſſimis in literis monebat *D. Rhunkenius*, Vir inſignis, ita ille. didici hoc ex *Schol: Ariſtoph:* ad Aves 1354. Κύρβεις ἀπὸ τῶν Κορυβάντων, ἐκείνων γὰρ εὕρημα, ὥς φησὶ Θεόφραςος ἐν τῷ περὶ εὐσεβείας. ne Tu dixeris, me mala fide agere, qui in Scholiaſte Θεόφρ. ſcribam, cum in omnibus editionibus legatur Θεόπομπος. Satis ex illis, quae diſputavi, patet, nullum hic *Theopompo* locum eſſe. Delendus igitur liber περὶ εὐσεβείας ex catalogo operum Theopompi Hiſtorici, in quem Meurſ: ad Apoll: Dyſc: p. 110. Voſſius, aliique, corrupta lectione decepti, eum retulerunt. Hactenus Cel: *Rhunken:* Eidem ςηλῶν e textu eiiciendum videbatur, quippe quod ex gloſſemate inrepſerat. Si res mei eſſet arbitrii, reſcriberem, ὑπὸ τῶν (ſcilicet θυσιῶν, niſi illa vox exciderit) ἐκ κύρβεων καὶ ςηλῶν. Iungit ſic *Plato* in Polit. p. 555. B. γράψαντας ἐν κύρβεσι καὶ ςήλαις. *Euſeb:* Vit. Conſt. I, 1. οἱ δὲ κύρβεσι καὶ ςήλαις βαθείας γραμμὰς ἐγχαράξαντες. Clar: *Abreſch:* qui mecum idem ſentiebat, adſcripſerat e *Themiſt:* Orat. 30. ὡς χρὴ θύειν τὰς θυσίας, τὰς ἐκ τῶν κύρβεων, καὶ τῶν ςηλῶν, κατὰ τὰς συγγραφάς. ſic enim eum conſtituit *Taylor:* de Cyrbeli ex *Polluc: Suid:* & centum aliis omnia ſunt pervulgata: apud ſeriores in primis, omnia memoriam rei alicuius teſtantia monumenta ſic dicuntur. Vid: *Hemſterh:* ad *Poll. VIII*, 128. Ceterum adſcriptum erat *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* κύρβεις. τρίγωνοι πίνακες ἐν οἷς οἱ περὶ τῶν ἱερῶν νόμοι καὶ πολιτικοί. ἄξονες δὲ τετράγωνοι, ἐν οἷς οἱ ἰδιωτικοί. In margine *Bodl.* correctum erat ἐν κύρβεσι. De more antiquiſſimo, ut praeclara inventa, leges aliaque poſteris traderent in columnis, ſaxis, parietibus, tabulis aeneis, nihil hic dici debet. notet tamen tiro, per ςήλας non intelligi columnas, proprie ſic dictas, ſed lapides, qui erant plerumque quadrati, arte politi & levigati. Uſus earum ab Aegyptiis propagatus in alias gentes, qua de re *Iablonsk:* in Pant: Aegypt: V, 5.

2. Αἱ τῶν Κρήτηθεν &c.] Corybantes quinam fuerint egregie a Viris Doctis exploratum demonſtratumque eſt, quod vide apud *Weſſel:* ad *Diod: III*, 55. Ἀντίγραφα ſunt *exempla*. Amant pluralem numerum Attici, etiam cum de uno exemplo loquantur. qua de re Thom: M. & alii Grammatici. V. *Wolf:* ad *Liban:* Epiſt. 1044. Recentiores tamen ſingularem numerum non ſemper ſpernunt. *Plut:* in Alex: T. I. p. 668. B. γράφει ἐπιςολὴν ἧς ἀντίγραφόν ἐςιν. Sed vid: V. D. ad *Moerid:* Attic: p. 7. Uti Noſter, ἀντίγραφα ςήλης *Demoſth:* Adv: Leptin: p. 378. pro τὰ Erud: *Rhunken:* malebat ἄττα vel τινά.

3. Οὐδὲ τις ἦν &c.] Septem hi continentes Empedoclis verſus adducuntur etiam ab Athen: XII. Deipn: prope a princ: libri, ubi de voluptate diſſerit. Apud quem haec variata ſunt, quod tertius dimidiatus eſt, ita

e-

Οὐδὲ Ζεῦς βασιλεὺς, οὐδ' ὁ Κρόνος, οὐδ' ὁ Ποσειδῶν.
Ἀλλὰ Κύπρις βασίλεια.
Ἡ ἐςὶν ἡ Φιλία;
Τὴν οἵγ' 4 εὐσεβεέσσιν ἀγάλμασιν ἱλάσκοντο,
5 Γραπτοῖς τε ζώοισι, μύροισί τε δαιδαλεόσμοις,
Σμύρνης τ' ἀκράτου θυσίαις, λιβάνου τε θυώδους,
Ξουθῶντε σπονδὰς μελιτῶν ῥιπτοῦντες ἐς οὖδας.

(Ἅπερ καὶ νῦν ἔτι σώζεται παρ' ἐνίοις οἷον ἴχνη τινὰ τῆς ἀληθείας ὄντα·)

6 Ταύρων δ' ἀκρίτοισι Φόνοις οὐ δεύετο βωμός.

§ 22. Τῆς γὰρ οἶμαι Φιλίας καὶ τῆς περὶ τὸ συγγενὲς αἰσθήσεως πάντα κατεχούσης, οὐδεὶς οὐδὲν ἐφόνευεν, οἰκεῖα εἶναι νομίζων τὰ λοι-

Neptunusue, aut Saturnus, non Iuppiter ullus,
Sed Cypris regina: quae quidem eſt amicitia. Poſtea ſubdit:
Huic uarie pictis ſimulacris ſacra ferebant,
Vnguentisque inſpergentes fragrantibus aras,
Sincera & myrrha, & redolenti ture piabant,
Mellis iactato imbuta libamine terra.

Id quod nunc quoque quaſi ueritatis quoddam ueſtigium apud nonnullos ſeruatur.

Taurorum at nullis horrebat caedibus ara.

§ 22. Nam cum amicitia uidelicet, & erga cognatum conſenſio omnia obtineret, nullum quiſpiam occidebat, caetera animalia cognata ſibi eſſe exiſti-

enim illic legitur. ἀλλὰ κύπρις βασίλεια. quae hic accreverunt, vereor ne germana ſint eius poëtae, neque enim numeros ſuos habere videntur, ut ſuſpicionem mihi moveant, nec declaratio ſint. ſed in extremo quoque quarto illic legitur ἱλάσκονται. ut in eadem ſede conſequentis δαιδαλεόδμοις. itemque in ſexto ἀκρήτους. Septimus duobus verbis inmutatus eſt. nec tamen variatur ſententia. Ξανθῶν enim illic eſt., & ῥίπτοντες. in teſtimonio non multo ſupra hic citato Sophoclis, apes itidem Ξουθαὶ vocantur. Victorius. Confer quae ad *Athen:* notavit Animadverſor. Excerpſit haec etiam *Stephan:* in Poëſ: Philoſ: p. 29. nomen addit *Meerm. Codex* παρ. λέγων Ἐμπεδοκλῆς.

4. Εὐσεβέεσσιν ἀγάλμασιν.] Diſtinguuntur hoc in loco ἀγάλματα & *picturae*, uti paſſim apud veteres, licet diſcrimen non ſit perpetuum. Docet hoc vocisque indolem egregie exponit Clar: *Rhunken:* ad *Tim:* Lex: Plati p. 4. ſequenti verſu ἀκρήτου dialecto melius reſpondet.

5. Γραπτοῖς τε &c.] Vid: Athen: L. XII. c. I. Valent. Poteſt lectio vulgata facili negotio defendi, fuit tamen cum ſuſpicarer leg. eſſe ῥαπτοῖς τε Ζώνῃσι, vel Ζώναισι. Zonis phrygionico opere variegatis, acu pictis aurea & ſerica. Reisk.

6. Ταύρων δ' ἀκρίτοισι ----] Repetuntur haec infra § 27. ubi vide.

I.

ſtimans. Poſtea quam uero Mars & tumultus, & omnes pugnae, & bellorum occaſio inuaſit: tunc primum effectum eſt, ut a cognatorum caede abſtinuerit nemo. quin etiam conſideranda haec in hunc modum ſunt. ſicut enim licet nobis cum hominibus cognatio ſit, maleficos tamen qui quadam propriae naturae & prauitatis incitatione impulſi ad laeſionem cuilibet inferendam inducuntur, interficiendos omnes & puniendos cenſemus: ita ex ratione carentibus animalibus ea occidere fortaſſe conuenit, quae iniuſta propria natura ac malefica ſunt, ad nocendumque & inſultandum humano generi incitata, caetera uero quae nulla huiuſcemodi laedendi immanitate praedita ſunt, interficere iniuſtum procul dubio eſt, non ſecus atque homines qui iniurii non ſunt: Id quod profecto nullum eſſe ius nobis cum caeteris ani-

ma-

λοιπὰ τῶν ζώων. [1] ἐπεὶ δὲ ἄρης, καὶ κυδοιμὸς, καὶ πᾶσα μάχη, καὶ πολέμων ἀρχὴ κατέσχεν, τότε πρῶτον [2] οὐθεὶς οὐθενὸς ὄντως ἐφείδετο τῶν οἰκείων. Σκεπτέον δ᾽ ἔτι καὶ ταῦτα. [3] ὥςπερ γὰρ οἰκειότητος οὔσης ἡμῖν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς κακοποιοὺς, καὶ καθάπερ ὑπό τινος [4] πνοῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας φερομένους πρὸς τὸ βλάπτειν τὸν ἐντυγχάνοντα, ἀναιρεῖν ἡγούμεθα δεῖν καὶ κολάζειν ἅπαντας· οὕτως καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ ἄδικα τὴν φύσιν καὶ κακοποιὰ, πρός τε τὸ βλάπτειν ὡρμημένα τῇ φύσει τοὺς ἐμπελάζοντας, ἀναιρεῖν ἴσως προςήκει· τὰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦντα τῶν λοιπῶν ζώων, μηδὲ τῇ φύσει πρὸς τὸ βλάπτειν ὡρμημένα, ἀναιρεῖν τε καὶ φονεύειν ἄδικον δήπου, ὥςπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους. ὃ δὴ καὶ ἐμφαίνειν ἔοικεν δίκαιον ἡμῖν μηδὲν εἶναι πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ζώων,

 διὰ

1. Ἐπεὶ δὲ ἄρης.] *Lipſ. Cod.* εἴρης. Voluitne ἄρης an ἔρις. paulo poſt pro ἀρχὴ f. ταραχή. REISK.

2. Οὐθεὶς οὐθενὸς ὄντως.] Malebat Clar: *Abreſch:* οὐδεὶς, ὡς οὐδενὸς ὄντος (nempe οἰκείου) ἐφ. τῶν οἰκείων. & ſane ὄντος eſt etiam in *Meerm.*

3. Ὥσπερ γὰρ οἰκειότητος &c.] Saepe de naturali hoc inſtinctu, quo noxia interficimus, Auctor in his libris &, qui Porphyriana haec intacta non reliquit, *Grotius* de Iur. B. & P. II, 20. 9. ipſe Pythagoras apud *Ovid: XV.* Metam: 109.

- - - - - noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemur.

qui locus diligentiam *Grotii* non fugit.

4. Πνοῆς ἰδίας φύσεως ---- φερομένους.] Forte πνοῆς, τῆς ἰδίας φύσεως. REISK. Eleganter dictum. ſic infra III, 26. καὶ φέρονται ---- ὑπό τινος πνοῆς τῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας. φέρεσθαι dici de illis, qui adfectibus aguntur ac *feruntur*, translatitium eſt. paullo poſt *Meerm.* τὰ μηθὲν ἀδικ. omiſſο δὲ.

διὰ τὸ [5] βλαβερὰ ἄττα τούτων εἶναι καὶ κακοποιὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα, καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

§ 23. Ἄρ' οὖν θυτέον τὰ ἄξια τοῦ σφάττεσθαι τοῖς θεοῖς; καὶ πῶς, εἴγε φαῦλα τὴν φύσιν ἐςὶν; οὐθὲν γὰρ μᾶλλον [1] οὕτω ἢ τὰ ἀνάπηρα θυτέον. [2] κακῶν δὲ οὕτως ἀπαρχὴν, καὶ οὐ τιμῆς ἕνεκα τὰς θυσίας ποιήσομεν. εἰ δ' ἄρα θυτέον τοῖς θεοῖς τὰ ζῶα, τὰ μηθὲν ἀδικοῦντα τούτων ἡμᾶς θυτέον. [3] οὐκ ἀναιρετέον δὲ ὡμολογηκότες μηθὲν ἡμᾶς ἀδικοῦντα τῶν λοιπῶν ζώων, ὥςτε οὐδὲ θυτέον αὐτὰ τοῖς θεοῖς. Εἰ οὖν οὔτε ταῦτα θυτέον, οὔτε τὰ κακοποιὰ, πῶς οὐ φανερὸν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἀφεκτέον καὶ οὐ θυτέον ἐςὶ τῶν λοιπῶν ζώων οὐ-

malibus nequaquam uidetur ſignificare, propterea quod alia ex ipſis noxia & malefica ſunt, alia minime, quemadmodum etiam ex hominibus.

§ 23. Nunquid igitur ſacrificanda diis ſunt ea quae occidi debent? Sed quo pacto id fas eſt, cum praua natura ſint? Nihilo enim magis ea quam quae manca & laeſa ſunt, obferri conuenit. Malorum enim primitias, non honoris cauſa ſacrificia faciemus ſed ſi modo mactanda diis animalia ſunt, nihil nocentia mactanda ſunt. ſed nihil nocentia interficienda non eſſe conſtat: neque igitur diis ſunt ſacrificanda. Quod ſi neque haec neque malefica immolari debent, nonne perſpicuum eſt, maxime omnium abſtinendum ab animalibus, neque ex ipſis ſacrificandum eſſe, eti-

5. Βλαβερὰ ἄττα τούτων.] Forte βλαβερὰ ἔνι' ἄττα (id eſt) ἔνια ἄττα. & dein πρὸς τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα. ſcilicet εἶναι ἡμῖν δίκαιόν τι. REISK. Sect. ſeq. ἕτερ' ἄττα. Multa de hac vocula Grammatici, qui diſtinguunt inter ἄττα id eſt ἅτινα, & ἄττα id eſt τίνα. V. *Duk:* ad *Thuc: II*, 100. & *Alb:* ad *Heſych:* in V.

1. Οὕτω ἢ τὰ ἀνάπηρα.] Uti Deus olim talia ab aris removebat, ſic Graeci & alii, apud quos ſacrorum curatores ſedulo examinabant, eſſentne ἀδόκιμα καὶ πηρὰ τὰ θύματα. Saepe tamen myſtica quadam ſacrorum ratione victimas aliqua parte mutilas inmolabant. ita Lacones etiam, ſed aliam ob cauſſam, eius modi ſacra faciebant, qua de re *Weſſeling:* ad *Petiti* Leg: A. L. I, 1. p. 74. Pro οὕτω *Reiskius* ταῦτα vel αὐτὰ malebat.

2. Κακῶν δὲ οὕτως ἀπ.] Οὕτως in *Cod. Lipſ.* eſt ὄντων. non ſatis perſpicua eſt ſententia, neque locus videtur integer, quem utcunque ſarcias & explanes ſic. κακῶν δὲ ὄντων ἀπαρχὴν ποιοῦντες, καταφρονήσεως τῶν θεῶν. οὐ τιμῆς ἕνεκα, τὰς θυσίας ποιήσωμεν. REISK.

3. Οὐκ ἀναιρετέον δὲ ----] Τὰ μηδὲν. in ὡμολογηκότες eſt vitium, aut deeſt aliquid poſt ζώων. e. c. πῶς τοῦτο φήσομεν. REISK. Structura intricatior per hyperbata, quae Noſtro nimium ſunt in deliciis. Si conſtruas ὡμολ. δὲ οὐκ ἀν. μ. ἀδ. ἡμ. τῶν λ. ζ. οὐδὲ θ. &c. ὥςτε abundat, vel conſequentiam infert. Si ὥςε, ὡμολ. οὐκ ἀν. μηθὲν &c. vacat δὲ. Mox pro εἰ in *Flor. edit.* erat οἱ, quod *Fogeroll.* etiam correxerat, ſed cuius ſtupor non viderat typothetae fuiſſe erratum.

4.

tiam ſi interficienda aliqua ex ipſis ſint?

§ 24. Adde quod tres cauſae ſunt, ob quas ſacrificandum diis eſſe uideatur. Vel enim honoris, uel gratiarum, uel bonorum indigentiae cauſa ſicut bonis uiris, diis oblationes faciendas eſſe exiſtimamus. Honoramus autem deos, uel dum a malis liberari, & ad bona conſequenda praeparari ſtudemus: uel cum beneficio aliquo affecti grate nos gerimus: uel ea cauſa ut emolumentum aliquod adipiſcamur: uel ſola bonitatis eorum ueneratione inducti: Quare ſi of-

οὐδὲν, 4 ἀναιρεῖν τε μέντοι τούτων ἕτερ' ἄττα προσήκει;

§ 24. Καὶ γὰρ ἄλλως, 1 τριῶν ἕνεκα θυτέον τοῖς θεοῖς· ἢ γὰρ διὰ τιμὴν, ἢ διὰ χάριν, ἢ διὰ χρεῖαν τῶν ἀγαθῶν. καθάπερ γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οὕτω κἀκείνοις ἡγούμεθα δεῖν ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς· τιμῶμεν δὲ τοὺς θεοὺς, ἢ κακῶν μὲν ἀποτροπὴν, ἀγαθῶν δὲ παρασκευὴν ἡμῖν γενέσθαι ζητοῦντες, ἢ 2 προπεπονθότες εὖ, 3 ἢ ἵνα τύχωμεν ὠφελείας τινὸς, ἢ κατὰ τὴν ψιλὴν τὴν τῆς ἀγαθῆς αὐτῶν ἕξεως ἐκτίμησιν. 4 ὥςε καὶ τῶν

4. Ἀναιρεῖν τε μέντοι ----] Lege γε. male intruſum eſt μὴ ab interprete. *interim tamen decet animalium nonnulla interimere.* Reisk. Cl. *Abreſch:* γε etiam praeferebat. de particula hac in media periodo ſaepe abundante, vel vim τῆς καὶ adſciſcente, & cum γε confuſa, lege *D'Orvill:* ad *Char: IV*, 4. p. 419. μὴ priores etiam *edd.* non agnoſcebant, merito itaque exſilio multatum eſt. *Valent.* μὴ poſt ἄττα legi volebat.

1. Τριῶν ἕνεκα θυτέον τ. θ.] *Iambl:* de Myſt: V, 5. ἐγὼ δέ σοι λέγω τόγε ἐμὸν δόγμα περὶ θυσιῶν, ὡς οὐδέποτε αὐτὰς δεῖ προσίεσθαι τιμῆς μόνης ἕνεκα, καθάπερ δὴ τιμῶμεν τοὺς εὐεργέτας. οὐδὲ ὁμολογίας ἕνεκα χαρίτων ἐφ' οἷς ἡμῖν οἱ θεοὶ δεδώκασιν ἀγαθοῖς. οὐδὲ ἀπαρχῆς χάριν ἢ δώρων τινων ἀντιδώσεως. Quas rationes vulgares & a communi hominum conſuetudine petitas dicit. vides itaque quo iure Vir Praeclarus ſcribat ea *Iamblichi* a Noſtro hoc in loco refutari. Firmat potius, ſed tantum inde non conſequi differit, animantia eſſe mactanda.

2. Προπεπονθότες εὖ.] Πάσχειν τῶν μέσων eſt. Dicitur vel ſimplicitur pro *adfici*, vel pro κακόν τι πάσχειν, additis autem particulis εὖ, κακῶς &c. ad certum ſenſum redigitur. Saepe ſic Noſter, nunquam ſimpliciter pro *bono adfici.* Nec apud alios ita dici ſolet, & ſi quando dictum videatur, e nexu, quo ſenſu accipiendum ſit, intelligitur, ut apud *Dion: Hal:* L. VII. p. 456. quo loco utitur V. D. ut contrarium evincat. cum tamen πάσχειν τι frequens ſit *Dionyſio* pro *adfici aliqua re.* Nec ſecus *Ioſeph:* Ant: III, 13. Certiora itaque exſpectabo ab interpretibus *Paulli* ad Gal. III, 4. ad uſum iſtum conſtabiliendum.

3. Ἢ ἵνα τύχωμεν &c.] Verba ἢ ἵνα τ. ω. τ. videntur delenda. ineſt enim eorum vis iam in verbis praemiſſis ἀγαθῶν παρασκ. ἡ. γ. ζ. Mox alterutrum τὴν, ſed potius ſecundum delendum videtur. Reisk.

4. Ὥςτε καὶ τῶν ζώων &c.] Apud *Euſeb:* in quarto l. eiusdem argumenti, ubi totus hic locus adducitur, deſideratur in his verbis τούτων. quod tamen exemplar ſcriptum retinet. infra vero quod hic eſt ἀδικήσειν ὁμολογοῦμεν, ſcriptum eſt ἀδικεῖν. in conſequente vero οὐ θυτέον, addita particula negandi in tertio ab hoc ἀποδιδόντας. in penultimo τινὰς quidem legitur, numerusque variatus eſt in eo verbo apud Euſ: excuſum. Mſtus cum Porph: facit. in extremo huius paginae δό-

τῶν ζώων εἰ [5] ἀπαρκτέον αὐτὰ θεοῖς, τούτων τινὸς ἕνεκα θυτέον. καὶ γὰρ ἃ θύομεν, τούτων τινὸς ἕνεκα θύομεν. ἆρ' οὖν τιμῆς ἡγήσαιτ' ἂν τυγχάνειν [6] ἡμῶν ὁ θεὸς ὅταν ἀδικοῦντες εὐθὺς διὰ τῆς ἀπαρχῆς φαινόμεθα, ἢ μᾶλλον ἀτιμίαν οἰήσαιτ' ἂν τὸ τοιοῦτο δρᾷν διὰ τῆς ἀπαρχῆς, [7] ἐν τῷ δέ γε θύειν ἀναιροῦντες τὰ μηδὲν ἀδικοῦντα τῶν ζώων, ἀδικήσειν ὁμολογοῦμεν. ὥςε τιμῆς ἕνεκα θυτέον τῶν λοιπῶν ζώων οὐθέν. οὐ μὴν [8] οὐδὲ τῶν εὐεργεσιῶν χάριν αὐτοῖς ἀποδίδοντας. ὁ γὰρ τὴν δικαίαν [9] ἀμοιβὴν τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς εὐποιΐας τὸ ἀντάξιον ἀποδιδοὺς, οὐκ ἐκ τοῦ κακῶς τινας δρᾷν ὀφείλει ταῦτα παρέχειν· οὐ-

offerenda animalia diis ſunt, aliqua huiusmodi de cauſa ſunt ſacrificanda: quippe cum ob aliquid ex his facere diis ſacrificia ſoleamus. Nunquid igitur honorem a nobis conſequi deus exiſtimaturus eſt ſi iniuſte nos gerere ſtatim uel ex ipſa oblatione uideamur? an non potius ſe ignominia eo ſacrificio affici putabit? At ſi in ſacrificando animalia quae nullam offenſionem afferunt, mactauerimus, iniuſte nos facturos conceſſum eſt. Honoris igitur cauſa nullum ex caeteris animalibus ſacrificandum diis eſt. Sed neque ut gratias ob beneficia referamus. Qui enim dignas gratias beneficii & benignitatis reddere uult, non ex aliena iniuria referre eas debet. nihilo enim magis

δόξει ἢ in primo vero conſequentis οὐδὲ χάριν τινὸς, mendoſe, ut patet. VICTORIUS. Haec usque ad finem § 24. *Euſeb:* l. l. L. IV. p. 151. D. in ſua prata derivavit.

5. Ἀπαρκτέον αὐτὰ θεοῖς.] Sic diſtinguendum. ἀπαρκτέον, αὐτὰ θεοῖς τούτων. REISK.

6. Ἡμῶν ὁ θεὸς.] *Lipſ. Cod.* dat ἡ θεὸς. male ille quidem, ita tamen, ut ex eo ſuſpicari poſſis Porph. dediſſe ἢ Θεὸς, ἢ ἄνθρωπος χρηςὸς. REISK. *Euſeb:* habet ἄν τις τυγχάνειν ἡμῶν, ἢ θεὸς, ſed Noſtrum rectius delere τις & ἢ ibi iam notavit *Vigerus.* pro φαινόμεθα *Meerm.* φαινώμεθα.

7. Ἐν τῷ δέ γε θύειν.] Interſerui ἐν. confirmat Euſ: codex. Poſtea pro ἀποδίδονται ſubſtitui ἀποδιδόναι. Euſ: ἀποδιδόντας. VALENT. Forte τὸ τοιοῦτο: Ἆρα διὰ τοιαύτης ἀπαρχῆς οὐκ ἀδικοῦμεν. *An tu negas eiusmodi primitiis offerendis iniuriam fieri?* Τῷ δέ γε θύειν *atqui cum ea offerimus a nobis mactata, quae nulla nos iniuria laedunt, vel ipſi ultro confitemur, nos iniuriam iis inferre.* REISK. *Euſeb:* illa διὰ τῆς ἀπαρχῆς non habet, *Valent.* poſt ἐν ſubſtituerat in textu (εἰ.) Sed editiones vetuſtae & *Euſeb:* ἐν τῷ δέ γε θ. nec ſecus *Meerm. Codex.* leg. igitur ἐν τῷ δέ γε θύειν, vel ἐν τῷ δέ γε τῷ θύειν. quod *Abreſchio* placebat.

8. Οὐδὲ τῶν ---- ἀποδιδόντας.] Ἀποδιδόντας bene habet ſubauditur enim a communi θυτέον ἡμᾶς αὐτὰ τοῖς θεοῖς. REISK. Nec ſecus *Euſeb.* Antea legebatur ἀποδίδονται. quod *Fogeroll.* & *Valent.* correxerant in ἀποδιδόναι. Ille etiam pro τῶν volebat τοῦ, ſed male.

9. Ἀμοιβὴν ---- ἀποδιδοὺς.] Ἀμοιβὴν ἀποδιδόναι quid proprie ſit diximus § 12. qui locus cum hoc conferendus. ibi etiam de voce εὐποιΐα. Mox repoſui δόξει, pro quo antea legebatur δόξειν, quod etiam eſt in *Lipſ.* &

gis grate uidebitur ſe gerere, quam ille qui ab alio quicpiam furatus, eo honeſtare alium uelit. Neque item praeſidii alicuius cauſa a diis impetrandi mactari animalia conuenit. Qui enim iniuſte agendo beneficium ab alio conſequi ſtudet, is in ſuſpicionem uenit, ſe nullorum beneficiorum gratias eſſe habiturum. Ita ut neque beneficium aliquod cupientibus ſacrificanda animalia omnino ſint. Nam licet huiuscemodi aliquod ita occulte agere fortaſſe ualeamus, ut incompertum homini alicui ſit, deum tamen latere nullo modo poſſumus. Si igitur alicuius horum cauſa ſacrificandum eſt: nullius autem horum cauſa mactanda animalia ſunt: non eſſe ſacrificanda animalia manifeſtum eſt.

οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἀμείβεσθαι δόξει, κᾂν εἰ τὰ τοῦ πέλας ἁρπάσας τὶς [10] ϛεφανοίη τινὰς, ὡς χάριν ἀποδιδοὺς καὶ τιμήν. [11] Ἀλλ' οὐδὲ χρείας τινος ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν. ὁ γὰρ ἀδίκῳ πράξει τὸ παθεῖν εὖ θηρεύων, ὕποπτός ἐϛι, μηδὲ εὖ παθὼν χάριν ἕξειν. ὥϛ' οὐδ' ἐλπιζομένης εὐεργεσίας, θυτέον ἐϛὶ τοῖς θεοῖς ζῶα. καὶ γὰρ δὴ τῶν μὲν ἀνθρώπων λάθοι τὶς ἂν ἴσως τινα τοῦτο πράττων, τὸν δὲ θεὸν [12] ἀμήχανον καὶ λαθεῖν. εἰ τοίνυν θυτέον τινὸς ἕνεκα, οὐδενὸς δὲ τούτων χάριν αὐτὸ πρακτέον, δῆλον ὡς οὐδὲ θυτέον ἐϛὶ [13] ζῶα.

§. 25. Nos uero dum uoluptatibus quibus ex ſacrificiis fruimur, ueritatem horum delere conamur, latemus nos ipſos non deum. Nam

§ 25. Ταῖς γὰρ ἐκ τῶν θυμάτων ἀπολαύσεσι τὸ περὶ τούτων ἀληθὲς ἐξαλείφειν πειρώμενοι, λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, οὐ γὰρ δὴ τὸν

T

& *Meerm.* vel δόξειεν. Verum nobis reliquit *Euſeb:* apud quem ſequitur ἢ κᾂν. Pro τινὰς δρᾷν idem τινα δρᾷν.

10. Στεφανοίη τινάς.] Στεφανοῦν in genere eſt *donare, praemio adficere;* vel proprie *honoris cauſſa donare.* V. *Xyl.* ad *Plut.* T. I. p. 22. & *Weſſeling.* ad *Diod: XIV*, 53. Illa quae ſequuntur ὡς χάριν ἀποδ. κ. τ. inutilia merito *Reiskio* videbantur, niſi addatur φιληθήσεται aut ſimile quid. *Euſebii* tamen auctoritate muniuntur.

11. Ἀλλ' οὐδὲ χρείας τινὸς.] *Euſeb:* ἀλλ' οὐδὲ χάριν τινὸς. ſed noſtrum reſpondet ſuperioribus. Vox illa cum ſtatim praeceſſiſſet, videtur perperam repetita.

12. Ἀμήχανον καὶ λαθεῖν.] Aut deeſt aliquid, aut καὶ cum ἐϛὶ eſt commutandum. REISK. Mox *Euſeb:* θυτέον μὲν τούτων τινὸς ἕνεκα. dein *Meerm.* vitioſe τοῦ χάριν pro τούτων χάριν.

13. Ζῶα. ταῖς γὰρ.] Apud Euſeb. nonnulla praeterea verba interjecta hic ſunt. ζῶα τὸ παράπαν τοῖς θεοῖς γὰρ & quae ſequuntur. VICTORIUS. Immo vero *Euſeb:* ibi finit teſtimonium quod e Noſtro ſumſerat. illa ταῖς γὰρ &c. ibi non leguntur. Notent tirones ἐξαλείφειν ἀληθὲς. proprie *deungere*: ceram qua tabulae erant obductae eradere, & hinc in genere *expungere, delere.*

τὸν θεόν. τῶν μὲν οὖν ἀτίμων ζώων, ἃ μηδεμίαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν παρέχεται χρείαν [1] κρείττω, οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν ἐχόντων, οὐθὲν θύομεν τοῖς θεοῖς· τὶς γὰρ δὴ πώποτε ἔθυσεν ὄφεις καὶ σκορπίους καὶ πιθήκους, [2] ἤ τι τῶν τοιούτων ζώων; τῶν δὲ τοῖς βίοις ἡμῶν χρείαν τινὰ παρασχομένων, ἢ καί τι εἰς ἀπόλαυσιν ἐν αὐτοῖς ἐχόντων, οὐθενὸς ἀπεχόμεθα, σφάττοντες ὡς ἀληθῶς καὶ δέροντες [3] ἐπὶ προςασίας τοῦ θείου. βοῦς γὰρ καὶ πρόβατα, πρός τε τούτοις, ἐλάφους καὶ ὄρνιθας, αὐτούς τε τοὺς καθαριότητος μὲν οὐδὲν κοινωνοῦντας, ἀπόλαυσιν δὲ ἡμῖν παρέχοντας, σιάλους σφάττομεν τοῖς θεοῖς. ὧν τὰ μὲν, τοῖς βίοις ἡμῶν ἐπικουρεῖ συμπονοῦντα, τὰ δὲ, εἰς τροφὴν ἢ τινας ἄλλως χρείας ἔχει βοήθειαν. τὰ δὲ οὐδὲν τούτων δρῶντα, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπόλαυσιν, ὁμοίως τοῖς ἔχουσι τὸ χρήσιμον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυται ταῖς θυσίαις· ἀλλ' οὐκ ὄνους, οὐδ' ἐλέφαντας, οὐδὲ

Nam ex iis animalibus, quae nullum ad uitam humanum uſum praeſtant, nullamque in fruendo oblectationem afferunt, nullum diis in ſacrificium adhibemus. Quis enim aut ſerpentes, aut ſcorpios, aut ſimias, aut tale quicpiam diis unquam ſacrificauit? Sed quae uitae noſtrae uſui alicui ſunt, quaeque aliquid ad fruendum in ſe habent, a nullo eorum abſtinemus, ſed ſub praetextu numinis iugulamus reuera, & excoriamus. Boues enim & oues, nec non ceruos & aues, quin etiam ipſos qui munditiae nullius participes ſunt, ſed iucunditatem tamen nobis in fruendo afferunt, porcos diis mactamus. Quorum quidem alia laborando uitae humanae ſubſidio ſunt: alia cibos, & caetera commoda nobis ſuppeditant: alia nihil ex his praeſtant: Sed ob ſolam fruendi cupiditatem, non ſecus atque ea quae utilia ſunt, ab hominibus in ſacrificiis occidi conſueuerunt. Aſinos autem, & elephantes, atque omnino ali-

1. *Κρείττω, οὐδεμίαν ἀπολ. ε.*] Initium huius vocabuli continet vitioſam iterationem vocabuli proximi *χρείαν*, & veſtigia haud obſcura verborum omiſſorum *ἢ τῶν.* quare locum ſic legendum cenſeo, *ἢ τῶν οὐδεμίαν.* REISK. *Abreſchius κρείττω, τῶν τ' οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν ἐχόντων.* mox *Meerm. οὐδὲν θύομεν* & *ἢ πιθήκους*, quod etiam eſt in *Bodl. Cod.*

2. *Ἤ τι τῶν τ. ζ.*] Forte *ἢ ἄλλο τι τῶν τ. ζ.* REISK. Mox in *τοῖς βίοις* nota nominis huius pluralem amari a Noſtro. Ita ſupra I, 11. & alibi. homonymi vocabuli varias ſignificationes diligenter evolvit *P. Leopard:* Emend: XI, 4.

3. *Ἐπὶ προςασίας τοῦ θείου.*] Forte *σφάττοντες ὡς ἀληθῶς, καὶ δέροντες ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἀπολαύσει, προσποιητῶς δὲ ἐπὶ προςασίᾳ τοῦ θείου. Ἐπὶ προςασίᾳ* eſt *per praetextum, ſub obtentu.* REISK.

4.

aliud quod licet collaborando adiumento ſit, ad fruendum tamen eſt ineptum, minime ſacrificamus. Adde quod ſacrificiis etiam omiſſis ab huiuscemodi utilibus animalibus non abſtinemus, ſed ea ueſcendi tantum cauſa occidimus. atque ex iis quoque quae apta ſacrificiis ſunt, non quae diis ſint gratiora, ſed quae cupiditatibus noſtris iucundiora ad fruendum ſint, mactare conſueuimus. atque inde aduerſus nos ipſos teſtificamur, nos fruendae oblectationis noſtrae non deorum cauſa in ſacrificiorum obſeruatione perſiſtere.

§ 26. Atqui ex Syris Iudaei qui ex ueteri illo primo ſacrificio adhuc quoque, ut inquit Theophraſtus, animalia ſacrificant ſi eodem modo quo ipſi ſacri-

δὲ ἄλλο τῶν συμπονούντων μὲν, οὐκ ἐχόντων δὲ ἀπόλαυσιν θύομεν. καίτοι καὶ χωρίς γε τοῦ θύειν οὐκ ἀπεχόμεθα τῶν τοιούτων, σφάττοντες διὰ τὰς ἀπολαύσεις, καὶ θύομεν αὐτῶν τῶν θυσίμων, οὐ τὰ τοῖς θεοῖς, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις κεχαρισμένα, καταμαρτυροῦντες ἡμῶν τε αὐτῶν, ὅτι τῆς ἀπολαύσεως χάριν [4] *ἐμμένομεν τοῖς θεοῖς, οὐ τοῖς θύμασιν.*

§ 26. [1] Καίτοι Σύρων μὲν Ἰουδαῖοι διὰ τὴν [2] ἐξ ἀρχῆς θυσίαν, ἔτι καὶ νῦν [3] φησὶν ὁ Θεόφραςος ζωοθυτοῦν εἰ τὸν αὐτὸν

ἡ-

4. Ἐμμένομεν τοῖς θεοῖς, οὐ τοῖς θ.] Forte *χάριν θύομεν τοῖς θεοῖς οὐ τῆς τιμῆς.* nos ea Diis ſacra facere, quo victimis veſcamur, non quo Diis honorem habeamus. aut ſic *ἐμμένομεν τοῖς θύμασιν, οὐ τῶν θεῶν.* *inhaereſcimus vetuſtis ſacrificiorum religionibus, noſtrae voluptatis ergo, non Deorum.* quam conjecturam videntur ſequentia magis, quam illam priorem confirmare. Reisk. Pro *οὐ* *Valent.* ſubſtituerat *καὶ*. dedit forte *ἐμμένομεν τῶν θεῶν οὐ*, vel *οὐ τῶν θεῶν.* eo modo, quo *Fel:* accepit. Si *τοῖς θεοῖς* retineas, pulcre contendi poteſt locus Euang: *Ioan: VI*, 56. *ἐν ἐμοὶ μένει*, quem adſcripſerat Clar. *Abreſch:* & *τοῖς θύμασι* explicabat *διὰ τὰ θύματα* & *τὰς θυσίας*, aut *ἕνεκα τῶν θυμάτων.* *ἐμμένειν θύμασι* dictum forte uti *ἐμμένειν τοῖς πατρίοις* L. IV, 8. *τῇ ἀποχῇ* ib. 16. *νόμῳ, πίςει* & ſimilia ὅσα κένις. Latini *manere in fide* &c. Vid Erud. *Staveren* ad *Nepot. XVII*, 2.

1. Καίτοι Σύρων μὲν Ἰουδαῖοι &c.] Haec usque ad illa *μάθοι δ᾽ ἄν τις ἐπιβλέψας* &c. exſcripſit *Euſeb.* P. E. L. IX. p. 404. A. e quo ad Eſſaeos pertinere colligas, (quae obſervatio mox nobis uſui erit) nam illis ſtatim ſubiungit *καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ ---- περὶ τῶν αὐτῶν ἱςορεῖ.* ibi autem de Eſſenis ſermonem eſſe dubio vacat. Eſt apud *Euſeb.* *καί τοι διότι*, ſed noſtrum & Mſſ. *διότι* recte expungere dicit *Vigerus.* de loco Theophraſti dictum ſupra.

2. Ἐξ ἀρχῆς θυσίαν.] Aut leg. *ὁσίαν* propter antiquitatem cerimoniae, aut potius *διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς Ἀβράμου θυσίαν.* *Propter illud Abrami ſacrificium, huius religionis primigenium exemplum.* Reisk.

3. Ζωοθυτοῦν εἰς &c.] Non videtur locus vitio carere. Apud *Euſ:* excuſum in IX. eorundem librorum legitur *ζωοθυτοῦσιν. εἰ τὸν αὐτὸν ἡμᾶς τρόπον τις κελεύοι θύειν.* ſcriptus quem vidi, *ζωοθυτοῦν τῶν εἰς* habet. in reliquis convenit illi cum expreſſo. nam quod initio huius exempli illic eſt, *διότι* videtur vitioſum eſſe, & ſane abeſt id verbum ab eodem ſcripto, ut a Porphyrio quoque. Victorius.

Ζωοθυτοῦν εἰ τὸν αὐτον ἡμᾶς &c.] Ita legebatur. ex conjectura correxeram *ζωοθυτοῦντες.* in

que

ἡμᾶς κελεύοιεν θύειν, ἀποςαίημεν ἂν τῆς πράξεως. [4] οὐ γὰρ ἑςιώμενοι τῶν τυθέντων, ὁλοκαυτοῦντες δὲ ταῦτα νυκτὸς, καὶ κατ' αὐτῶν πολὺ μέλι καὶ οἶνον λείβοντες, ἀνήλισκον τὴν θυσίαν θᾶττον, ἵνα τοῦ δείνου μὴ [6] ὁ πανόπτης γένοιτο θεατής. καὶ τοῦτο δρῶσι, νηςεύοντες τὰς [7] ἀνὰ μέσον τούτου ἡμέρας, καὶ κατὰ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον, ἅτε φιλόσοφοι τὸ γένος ὄντες, περὶ τοῦ θείου μὲν ἀλλήλοις λαλοῦσι· τῆς δὲ νυκτὸς τῶν ἄςρων ποιοῦνται τὴν θεωρίαν, βλέποντες εἰς αὐτὰ, καὶ διὰ

crificare nos uellent, a negocio procul dubio defifteremus. non enim ex facrificatorum carnibus epulantur, fed totam in ignem coniectam hoftiam multo infuper & melle & uino inftillato noctu celeriter abfumunt, ne qui omnia intuetur fol, facinoris fpectator efficiatur: atque id diebus intercedentibus ieiuniis uacantes agunt ac per totum id tempus, utpote genere philofophi, de deo inter fe colloquuntur: noctu uero ftellas contemplantur, dum in eas fufpiciunt, ac quibusdam

quo poftea vidi mecum confpirantem Vigerum. τρόπον etiam fuppleveram. Confirmat Eufeb. VALENT. ζωοθυτοῦντες etiam *Cod: Bodl:* ac *Meerm.* & vere, ut opinor. Tum poft αὐτὸν fi adoptes τρὸπον ex *Eufebio*, omnia funt expedita. Pro εἰ tamen in *Cod. Lipf.* & *Meerm.* crat εἰς, & in illo σύμων pro σύρων. utrumque male.

4. Οὐ γὰρ ἑςιώμενοι &c.] Ignota & falfa loqui Theophr. ad *Eufeb.* fcribit *Vigerus*, fed an vere dubito. Iudaeis omnibus haec parum convenire fateor. illis in more fuiffe pofitum, ut ex refiduis victimarum partibus epulas inftruerent, dudum docuerunt viri eruditi. Sed haec Noftri, feu Theophrafti potius, ad Effaeos unice pertinere videntur. dixi ftatim, & firmant fequentia. nemo, qui res eorum exploraverit, ignorat, in religionis negotio a ceteris Iudaeis multum diffediffe. Utitur h. l. Cel. *Moshem.* ad *Cudworth.* de ver. not. coen. Dom: p. 5. ad conponendam controverfiam quae diu eruditos exercuit, an Effeni victimas inmolaverint nec ne? qua in re *Iofeph.* & *Philo* diffentire videntur. Victimas quippe obferebant, fed non in templo, quia omnem carnis ufum fubterfugiebant. deinde, Philo loquitur de Effaeis, qui in Aegypto degebant, alii de illis qui in Syria, uti Nofter quoque, quod in princ. §. diferte fignificat. denique etiam animadvertendum, homines illos in multas claffes ac fectas fuiffe diftractos, neque omnes eadem docuiffe. Plura apud *Moshemium* legi velim. Id unice nunc addo, eos in multis a maiorum religione defeciffe, & cum inter gentiles degerent, quaedam Philofophorum, Pythagorae in primis, quae fanctitatis fpecie maxime fe commendabant, recepiffe.

5. Μέλι καὶ ο. λ.] Divinam legem, id quae interdicebat Iudaeis, habemus apud *Moifen* Levit. XI, 11. de illis etiam *Plut.* Sympof: IV, 5. ἔτι τοίνυν μέλι οὐ προσφέρουσι ταῖς ἱερουργίαις, ὅτι δοκεῖ φθείρειν τὸν οἶνον κεραννύμενον. fecus quam aliis gentibus mos erat, qua de re fupra.

6. Ὁ πανόπτης γένοιτο θεατής.] Solem fignificat, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει, ut *poëta* loquitur, Odyff. M, 323. & *Sulmonenfis, quod nos auditque videtque.* I. M. 769. πανόπτης faepe *Aefchylo* & aliis dicitur. *V. Cuper.* Harpocr: p. 114. Videntur fere Effeni paullo fplendidius quam par erat, de fole fenfiffe, quod colligas etiam e teftimonio *Iofephi* infra IV, 12. ubi plura.

7. Ἀνὰ μέσον τούτου ἡμέρας.] *Eufeb. Meerm.* ac *Lipf. Cod.* τούτων ἡμέρας.

dam precibus & uotis deum implorant. Hi enim & ex caeteris animalibus, & ex ſeſe ipſis neceſſitate, non cupiditate aliqua inducti ſacrificia obtulerunt. Id quod cognoſcere inde quiſpiam poſſet, ſi doctiſimos omnium Aegytios inſpiceret qui ab interficiendis caeteris animalibus tantum abfuerunt, ut eorum imagines deorum imitationem ſibi eſſe conſtituerint adeo affinia ea & cognata diis, & hominibus eſſe exiſtimabant.

§ 27. A principio enim fructuum ſacrificia diis offerebantur. Procedente uero tempore cum fructuum inopia laborarent homines, & neglecta paulatim ſanctitate, ob legitimi alimenti defectum ad ſe mutuo comedendos inducti eſſent, tunc multis precibus & ſupplicationibus ad deum effuſis ex ſeſe ipſis immolationes faciebant, neque ſolum quicquid pulcherrimum inter ipſos erat, id diis conſecrabant: uerum etiam ultra ea quae erant pulcherrima haec generis ſui mactatio progrediebatur. Ex qua quidem conſue-

διὰ τῶν εὐχῶν θεοκλυτοῦντες. κατήρξαντο γὰρ οὗτοι πρῶτοι τῶν τε λοιπῶν ζώων, καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνάγκῃ καὶ οὐκ ἐπιθυμίᾳ τοῦτο πράξαντες. μάθοι δ' ἄν τις ἐπιβλέψας τοὺς [8] λογιωτάτους πάντων Αἰγυπτίους· οἳ τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ [9] φονεύειν τε τῶν λοιπῶν ζώων, ὥςε τὰς τούτων εἰκόνας μιμήματα τῶν θεῶν ἐποιοῦντο. οὕτως οἰκεῖα καὶ συγγενῆ ταῦτα τοῖς θεοῖς ἐνόμιζον εἶναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις.

§ 27. Ἀπ' ἀρχῆς μὲν γὰρ [1] αἱ τῶν καρπῶν ἐγίνοντο τοῖς θεοῖς θυσίαι. χρόνῳ δὲ, τῆς ὁσιότητος ἡμῶν ἐξαμελησάντων, ἐπεὶ καὶ τῶν καρπῶν ἐσπάνισαν, καὶ διὰ τὴν τῆς νομίμου τροφῆς ἔνδειαν εἰς τὸ σαρκοφαγεῖν ἀλλήλων ὥρμησαν, τότε μετὰ πολλῶν λιτῶν ἱκετεύοντες τὸ δαιμόνιον, σφῶν αὐτῶν ἀπήρξαντο τοῖς θεοῖς πρῶτον, οὐ μόνον ὅ, τι κάλλιςον ἐνῆν αὐτοῖς καὶ τοῦτο τοῖς θεοῖς καθοσιοῦντες, ἀλλὰ καὶ πέρα τῶν καλλίςων προσεπιλαμβάνοντες τοῦ γένους· [2] ἀφ' οὗ μέχρι τοῦ

νῦν

8. *Λογιωτάτους πάντων Αἰγυπτίους.*] De Aegyptiorum ſapientia & eruditione omnia ſunt pervulgata. Vid: § 25. de religionis cultu eorum infra loquitur.

9. *Φονεύειν τε τῶν λ. ζ.*] Lege *τι.* dein poteſt *μιμήματα* defendi, malim tamen *μηνύματα* *indicia*, *documenta*, *ſigna* legi. Reisk.

1. *Αἱ τῶν καρπῶν.*] Forte *διὰ.* Reisk. Sic infra § 59. *τὸ δὲ παλαιὸν διὰ τῶν καρπῶν ἦν.* Confer notata ſub finem § 5.

2. *Ἀφ' οὗ μέχρι τοῦ νῦν* &c.] Hiſce usque ad illa *καίπερ τῆς παρ' αὐτοῖς* &c. utitur iterum *Euſebius* P. E. L. IV. p. 156. C. ſtatim pro *οὐδ' ἐν* *Lipſ. Cod.* *οὐκ ἐν*, cui paullo ante *θεοῖς* etiam deerat. utrumque male.

3.

νῦν, οὐκ [3] ἐν Ἀρκαδίᾳ μόνον τοῖς Λυκαίοις, οὐδ᾽ ἐν Καρχηδόνι τῷ Κρόνῳ κοινῇ πάντες ἀνθρωποθυτοῦσιν, [4] ἀλλὰ κατὰ περίοδον, τῆς τοῦ νομίμου χάριν μνήμης, [5] ἐμφύλιον αἷμα ῥαίνουσι πρὸς τοὺς βωμούς, καίπερ τῆς παρ᾽ αὐτοῖς [6] θυσίας ἐξειργούσης τῶν ἱερῶν, τοῖς περιῤῥαντηρίοις κηρύγματι, εἴτις αἵματος ἀριθμείου μεταίτιος. ἐντεῦθεν οὖν μεταβαίνοντες, ὑπάλλαγμα πρὸς τὰς θυσίας τῶν ἰδίων ἐποιοῦντο σωμάτων τὰ τῶν λοιπῶν ζώων σώματα, καὶ πάλιν κόρῳ τῆς νομίμου τροφῆς, εἰς [7] τὴν περὶ εὐσεβείας λήθην ἰόντες, ἐπιβαίνοντες ἀπληςί-
αις,

ſuetudine adhuc uſque non in Arcadia tantum in Lycaeis, neque Carthagine Saturno publice omnes hominum hoſtias mactant. Sed etiam ex anniuerſario circuitu in inſtituti memoriam cognato ſanguine aras inſpergunt quamuis ſacrificium apud ipſos eum a ſacris arceat, luſtrationum circumſcriptione, & edicto, ſi quis ſanguinis humani & caedis auctor extiterit. Inde autem progreſſi caeterorum animalium corpora pro ſuis in ſacrificiis ſubſtituerunt. Poſtea cum legitimi cibi ſatietate in obliuionem pietatis ueniſſent, inexplebili quadam cupidi-
ta-

3. Ἐν Ἀρκαδίᾳ.] Vid: Pauſan: p. 600. & 678. REISK. Λυκαῖα quae fuerint *Potter:* Archaeol: Gr: II, 20. aliique multi docuerunt.

4. Ἀλλὰ κατὰ περίοδον.] Malim ἀλλὰ καὶ κατὰ. REISK. *Meerm.* κατὰ τὴν περιόδ. pro περίοδον *Abreſch:* ingenioſa coniectura, κατὰ πάροδον. *obiter*. ſed nihil aut hic, aut apud *Euſeb:* codices variant.

5. Ἐμφύλιον αἷμα ῥαίνουσι.] Apud Euſ: excuſum in quarto eiusdem ſcriptionis, ἐμφύλιον ἀεὶ αἷμα. mendoſe, ut arbitror. nam ne in ſcripto quoque eius auctoris exemplari, adverbium id temporis legitur. VICTORIUS.

6. Θυσίας ἐξειργούσης &c.] In not. ad Pſellum Gaulminus haec verba citat, ac ſi legi deberet ἀπὸ τῶν ἱερῶν περιῤῥαντηρίων, εἴτις &c. & pro ἀριθμίου reponit ἀρθμίου h. e. φίλου, vel συγγενοῦς. ego praefero generalius verbum ἀνθρωπείου. VALENT. Malim ὁσίας. *quamquam patria ipſorum religio inter ſparſiones aquae luſtralis voce praeconis excludit eos omnes*, qui rei ſint *αἵματος ἀνδρομέου caedis humanae*. περιῤῥαντηρίοις idem eſſe poteſt atque ἐν τοῖς περιῤῥαντηρίοις, quamquam hoc malim, ſi liceat optare REISK. Ea quae molitus eram ab aliis iam occupata video. Blanditur mihi ὁσίας, uti infra in hoc paragr: καίπερ ---- τῆς ὁσίας ταῦτα βραβευσάσης. quae voces ſaepe confunduntur, ut & ibi θυσίας reſcribi volebat V. D. & ſic certe ὁσίας pro vulgato θυσίας ex *Euſeb.* reſtitui debet apud Noſtrum infra § 34. ubi V. Sed habet tamen vulgatum quo ſe tueatur. Pertinent haec ad morem veterum, cum περιῤῥαντήριον ſtatueretur ad templi introitum, atque ultra iſtud nemini βεβήλῳ pergere liceret. Antequam ſacri ritus inchoarentur κῆρυξ alta voce clamabat notum illud ἑκὰς ἑκὰς &c. ad hunc cenſum vero pertinebant in primis illi, qui caedis erant rei. De voce περιῤῥαντήριον, quae tria apud Graecos ſignificat, vid. *Bourdel*: ad *Heliod:* L. II. p. 53. Contrarium eſt εἴσω περιῤῥαντηρίων παριέναι *Ariſtid:* T. I. p. 62. Ἀριθμείου *Fogeroli:* correxerat in ἀνθρωπείου ἢ ἀριμείου. *Valent.* ἀνθρωπείου vel ἀρθμίου. (de qua voce V. D. ad *Heſych:* & *Suid:*) prius ego praefero.

7. Τὴν περὶ εὐσεβείας λήθην &c.] Niſi plura deſint, videtur poſſe locus ita ferme farciri. εἰς τὴν τῆς πρὶν (vel πάλαι) εὐσεβείας λήθην ἴεντο, ἐπιβαίνοντες ἀπληςίᾳ, καὶ οὐδὲν ἄγευςον, οὐδὲ ἄβρωτον παραλείποντες. REISK. Elegantur ἰόντες
εἰς

tate ad omnia gustanda & comedenda inducti sunt. Id quod in cibo ex fructibus nunc omnibus euenire consueuit. Vbi enim eorum assumptione naturali defectui succurrerint superuacuam satietatem quaerentes multa in cibum condiunt, quae temperantiae terminos excedunt. Vnde quasi non ignobilia diis sacrificia exhiberent, ad ea comedenda progressi sunt: atque ex principio actionis huius alimento ex fructibus animalium esus hominibus adiunctus est. Sicut enim antiquitus fructus diis offerebant, atque ex iisdem iucunde post sanctimoniam uescebantur: ita ubi animalia sacrificassent, idem sibi esse faciendum existimarunt. Cum tamen antiquitus non ita sanctitas haec

αις, οὐθὲν ἄγευστον οὐδὲ ἄβρωτον περιλείποντες. ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἐκ τῶν καρπῶν τροφὴν νῦν συμβαίνει [8] *περὶ πάντας. ὅταν γὰρ τῇ προσφορᾷ τὴν ἀναγκαίαν ἔνδειαν κουφίσωνται, ζητοῦντες τοῦ κόρου τὸ περιττὸν,* [9] *ἐκπονοῦσι πρὸς βρῶσιν πολλὰ τῶν σωφροσύνης ἔξω κειμένων. ὅθεν ὡς οὐκ ἄτιμα ποιούμενοι τὰ θεοῖς θύματα, γεύσασθαι τούτων προήχθησαν. καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πράξεως ταύτης προσθήκη ἡ ζωοφαγία γέγονεν τῇ ἀπὸ τῶν καρπῶν τροφῇ τοῖς ἀνθρώποις. καθάπερ οὖν τὸ παλαιὸν ἀπήρξαντό τε τοῖς θεοῖς τῶν καρπῶν, καὶ τῶν ἀπαρχθέντων ἀσπαστῶς μετὰ τὴν ὁσίαν ἐγεύσαντο, οὕτω τῶν ζώων καταρξάμενοι ταὐτὸν ἡγοῦντο δεῖν τοῦτο δρᾷν, καίπερ τὸ ἀρχαῖον* [10] *οὐχ οὕτως τῆς ὁ-*

εἰς λήθην, cuius contrarium ὅπως μὴ εἰς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι apud *Thuc: III*, 46. ἐπιβαίνοντες ἀπληστίαις habet quo se tueatur, malim tamen cum *Abreschio* ἐπιβ. ἀπληστίας. ut ἀναιδείης ἐπέβησαν *inpudentiae se dederunt*, apud *Hom:* Odyss: X, 424. & saepius. Pro περιλείποντες bene etiam *Fogeroll:* παραλείποντες. Praepositiones illas passim confundi novimus in conpositis. Sed offendere etiam aliquem potest participium pro verbo finito adhibitum. Hoc itaque vel derivandum ex usu Graecorum, ut εἰσὶ, ἦν vel ἦσαν post particip. reticeatur, qua de re multa V. Docti, vel sensus suspendendus e sequenti προήχθησαν. sed tum, quod ibi praecedit, ὅθεν vacaret, quae tamen vocula caussam videtur inferre eorum quae disputaverat. denique debilem stomachum gravare non debent participia, sine connectente copula stipata. Id Graecis insuetum non esse *Gron:* ad *Arrian: IV*, 6. & *Wessel:* ad *Diod: XIII*, 14. ostendunt.

8. Περὶ πάντας.] Id est, *inter* & *apud omnes. Platon:* p. 492. adscripserat Erud: *Abresch:* εὕροι δ' ἄν τις αὐτὰς (nempe πολιτείας) περὶ τοὺς βαρβάρους.

9. Ἐκπονοῦσι.] Fuit cum suspicarer ἐπινοοῦσιν. *excogitant*. quamquam vulgata eodem redire potest. Mox pro τὰ θεοῖς forte ταῦτα leg. aut τοιαῦτα aut τοῖς. REISK.

10. Οὐχ οὕτως τῆς ὁσίας ταῦτα βραβευσάσης.] Cur ὁσίας in θυσίας mutatum ierit vir praeclarus ad *Charit: IV*, 5. p. 404. non exputo. notat ὁσία totam religionem, in qua voce γνώμη, πρᾶξις aut simile substantivum subintelligitur. illa quae praecesserunt μετὰ τὴν ὁσίαν vulgatum satis tuentur. Et, ut omne

ἐσίας ταῦτα βραβευσάσης, [11] ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ἕκαςον τῶν θείων τιμῶντες, [12] τοῖς μὲν γὰρ ἥτε φύσις καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ τῆς ψυχῆς αἴσθησις, δρωμένοις συνηρέσκετο,

13 Ταύρων δ' ἀκρίτοισι φόνοις οὐ δεύετο βωμός.

Ἀλλὰ μύσος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιςον,

14 Θυμὸν ἀποῤῥαίσαντας [15] ἐέδμεναι ἤϊα γυῖα.

§ 28.

haec instituisset. Sed fructibus deos uenerarentur, quibus & natura, & omnis hominum animae sensus oblectabatur.

Taurorum at nullis horrebat caedibus ara:

Sed magnum tunc mortales scelus esse putabant.

Erepta pecudum uita membra ipsa uorare.

§ 28.

ne Tibi dubium eximam, *Cyrill:* L. IX. Adv: Iulian. p. 307. A. (apud quem ea quae sequntur, usque ad illa διόπερ οἱ Πυθαγόρειοι &c. etiam leguntur,) eodem prorsus modo. vocem nostram reddo etiam *Suidae* in κύρβεις ---- τοῦ τὰς οὐσίας ὁρίσαντος ---- αἱ δὲ κύρβεις οὐσίας εἶχον. Volunt ibi V. D. θυσίας, idque defendi posset e *Schol: Aristoph:* in Nub: 450. sed ibi non simpliciter, ut apud Suidam, dicitur. βραβεύειν notat *pro arbitrio constituere*, *dispensare* & in universum *gubernare*, quod loquendi genus a distributoribus praemiorum ductum novimus. V. *D'Orvill:* ad *Charit: IV*, 5. & *Reiskium* ad *Polyb:* L. II. p. 140. *Iosepho* pro *dare*, *tribuere*, frequens esse ostendit *Bossius* Animadv. c. 25.

11. Ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ----] Forte ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ἕκαςον τὸ παρ' αὐτοῖς τιμώντων *sed suum quibusque numen frugum oblatione cohonestantibus*. REISK.

12. Τοῖς μὲν γάρ.] *Cyrillus* habet τούτοις. nostro consentit *Eusebius*, qui exscripsit hunc locum usque ad finem paragr: IV. P. E. p. 151. C.

13. Ταύρων δ' &c.] Apud Eus. est ἀκράτοισι Suspicor ἀκρήτοισι apud auctorem fuisse. in tertio versu ἀποῤῥήσαντας ἐέδμεναι. quod ad posteriorem varietatem pertinet, res certa est in excuso: in scripto vero ἀποῤῥαίσαντας ἐέδμεναι. vera enim haec lectio est. Cum vero in Porph. verbis citatis ab Eus: ante Agrigentini poëtae versus, duo discrimina sunt in impresso, manu scriptus non discedit a lectione, quae nunc apud auctorem est. nam ἥ τε φύσις quoque illic legitur, & συνηρέσκετο, non numero multitudinis συνηρέσκοντο. VICTORIUS. Versum hunc priorem laudat etiam Noster supra § 21. & hunc & sequentes habet *Stephan.* in Poëss: philos. p. 30. pro ἀκρίτοις ibi etiam *Scalig:* malebat ἀκρήτοις. Apud *Euseb.* est ἀκράτοισι, quod eodem redit, nam η dialecti est. *Viger.* tamen praeoptat ἀκρίτοις, atque sic etiam apud *Cyrillum* l. l. legitur. Suspicabar aliquando ἀκρήτοισι natum fuisse ex ἀῤῥήτοισι.

14. Θυμὸν ἀποῤῥέξαντας ---- ἤϊα] Reposueram ἀποῤῥήξαντας & ἠέα. Postea reperi Vigerum in Euseb. idem olim statuisse. VALENT. Pro ἀποῤῥέξαντας leg. est ἀποῤῥέξοντας in praesenti & aut ἐέδμεναι aut ἐδέδμεναι pro ἔδμεναι & hoc pro ἔδεσθαι *edere*, *comedere*, *absumere*. pro ἤϊα malim ἤπια, *mollia*, *suavia*, *dulcia comestu*. REISK. Cl. *Rhunken:* rescribi volebat Θυμὸν ἀποῤῥήξαντας ἐέδμεναι ἠέα γυῖα. Unice verum crediderim ἀποῤῥαίσαντας, quod apud *Euseb:* inveniebant Viri Docti. Firmat hoc *Cyrillus*, & *Steph.* l. l. Nec omitte Fragm: apud *Eumd:* p. 24.

Θυμὸν ἀποῤῥαίσαντα, φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσι. Vid. *Sext: Empir:* IX. Adv. Rhet. p. 580. & ibi *Fabricium*. in *Cod. Bodl.* erat ἀποῤῥέσαντες. Ego tot auctoritatibus munitus, Porphyrio suum restituere non dubitavi. in praecedenti versu pro ἔσκεν *Cyrillus* ἔσχον.

15. Ἐέλμεναι ἤϊα γυῖα.] Pro ἐέλμεναι reposui Iönicum ἐέδμεναι. Ita iubent Auctores statim laudati. ἤϊα damnare non ausim; potest e-

§ 28. Id quod ex ara quae nunc etiam apud Delum ſeruatur, uidere licet: quae cum in ea nullum animal offerretur, aut mactaretur, piorum ara nuncupata eſt. Ita non ſolum a mactandis animalibus abſtinebant, uerum etiam eos qui ipſam dedicauerant, ipſaque utebantur, pietate praeditos eſſe cenſuerunt. Iccirco Pythagorei cum huiuscemodi inſtitutionem accepiſſent, ita toto uitae curriculo ab eſu animalium abſtinebant. Quando uero in ſacrificium diis aliquod pro ſe animal offerebant, ex eo tantum comedere conſueuerant, a ceterorum uero deguſtatione alieni prorſus uiuebant. At non ita nos facimus: ſed ſupra modum repleti in il-

§ 28. [1] Θεωρῆσαι δέ ἐςιν ἐκ τοῦ περὶ Δῆλον ἔτι νῦν σωζομένου βωμοῦ· πρὸς ὃν οὐθενὸς προσαγομένου παρ᾽ αὐτοῖς, οὐδὲ θυομένου ἐπ᾽ αὐτοῦ ζώου, εὐσεβῶν κέκληται βωμός. οὕτως [2] οὐ μόνως ἀπείχοντο τῶν ζώων θύοντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱδρυσαμένοις τοῦτον, ὁμοίως καὶ τοῖς χρωμένοις αὐτῷ, μετέδοσαν τῆς εὐσεβείας. διόπερ οἱ Πυθαγόρειοι τοῦτο παραδεξάμενοι, κατὰ μὲν τὸν πάντα βίον ἀπείχοντο τῆς ζωοφαγίας. ὅτε δὲ εἰς ἀπαρχήν τι τῶν ζώων ανθ᾽ ἑαυτῶν [3] μερίσειαν τοῖς θεοῖς, τούτου γευσάμενοι μόνον, πρὸς ἀλήθειαν ἄθικτοι τῶν λοιπῶν ὄντες ἔζων· ἀλλ᾽ οὐχ ἡμεῖς· [4] ἐμπιμπλάμε-

V

enim ſatis commode per βρώματα explicari. *Suidas* & *Schol: Homer:* Iliad: N. 103. & Odyſſ: B. 289. modo conſulantur.

1. Θεωρῆσαι δέ ἐςιν &c.] Ita recte. male *Florent:* & qui eum ſequitur *Lugdun:* θεωρίζαι. *Cyrill: Cod. Meerm.* & *Lipſ.* noſtro conſentiunt. De Sacris Deliacis diximus ſupra § 19. notum eſt aram illam Apollinis Γενέτορος nunquam victimarum ſanguine fuiſſe inbutam, (adeoque confundi non debet cum ara cornea Apollinis, de qua elegans eſt disquiſitio Clar: H. I. *Arntzen:* Miſcell: c. 2.) Pythagoram illam adiiſſe & coluiſſe narrat *Iamblich:* 5. & 7. mos quippe illi ἀναίμακτους βωμοὺς προσκυνεῖν, ut patet ex eodem cap. 24. Mitto *Clem: Alex:* aliosque de ara iſta agentes, excitatos *Spanhem:* ad *Callim:* in Apoll. 60. & in Del. 266. *Lomeier:* de Luſtrat. 24. & aliis, qui cur εὐσεβῶν, *Piorum*, diceretur abunde condocefaciunt. In illa nempe obſerebantur πυροὶ, κριθαὶ, πόπανα ἄνευ πυρὸς, ut e *Diog: Laërt:* novimus, quales ἄπυροι ſeu ἀναίμακτοι & ab ἐμπύροις diverſae plures aliae memorantur arae, de quibus hic dici non debet. Ingenioſa eſt coniectura Cel: *Michaëlis* Exerc. I. de Vict. cord. & cer. § 30. Pythagoram imitatum fuiſſe Apollinem Delium, & ad arae eius conſuetudines menſae leges conpoſuiſſe, quo & ſic ſe Apolline procreatum eſſe demonſtraret.

2. Οὐ μόνως.] Οὐ μόνως eſt in *Cod. Lipſ.* paullo melius quam quod in vulgata oratione eſt. malim tamen οὐ μόνον. REISK. Scilicet μόνως erat in *edd. Cantabr.* vetuſtiores conſentiunt cum *Cod. Lipſ.* ſed *Cyrill:* οὐ μόνον. *Iamblich:* de Myſt. IV, 7. & alii μόνως etiam utuntur.

3. Μερίσειαν τ. θ.] Forte ἀπομερίσειαν, & ſtatim comma promovendum & pone τὴν ἀλήθειαν collocandum. *ſi verum volumus non comedebant Pythagorei ſuas victimas, ſed delibabant tantummodo.* REISK. Et ſic diſtinguit *Meerm.*

4. Ἐμπιμπλάμενοι.] *Cod. Bodl:* & *Meerm.* ἐμπιπλάμενοι. Vid. L. I, 46.

ſ.

μενοι δὲ, εἰς πολλοστὸν ἀφικόμεθα τῆς ἐν τούτοις παρὰ τὸν βίον παρανομίας. καὶ γὰρ οὔτε φόνῳ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς χραίνειν δεῖ, οὔτε ἁπτέον τοῖς ἀνθρώποις τῆς τοιαύτης τροφῆς, ὡς οὐδὲ τῶν ἰδίων σωμάτων, ἀλλὰ ποιητέον παράγγελμα τῷ παντὶ βίῳ, τὸ ἐν Ἀθήναις ἔτι σωζόμενον.

§ 29. Τὸ γὰρ παλαιὸν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, καρποὺς τοῖς θεοῖς τῶν ἀνθρώπων θυόντων, [1] ζῶα δὲ οὔ, οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν [2] τροφὴν καταχρωμένων, λέγεται κοινῆς θυσίας οὔσης Ἀθήνησι [3] Δίομον ἢ Σώπατρόν τινα, τῷ γένει οὐκ ἐγχώριον, γεωργοῦντα δὲ κατὰ τὴν Ἀττικὴν, ἐπεὶ [4] πελάνου τε καὶ τῶν θυημάτων ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐναργῶς κειμένων, ἵνα τοῖς θεοῖς ταῦτα θύοι, τῶν [5] βοῶν τὶς εἰ-

illegitimam maxime consuetudinem processimus. nam neque deorum arae caede imbuendae sunt: neque hominibus huiuscemodi cibo, quem ad modum neque propriorum corporum carnibus uescendum est. sed documentum uitae illud faciendum, quod adhuc quoque obseruari Athenis solet.

§ 29. Antiquitus enim, sicut superius etiam diximus, cum fructus homines diis offerrent, animalia autem neque sacrificarent, neque in cibum sumerent, dum publicum quoddam sacrum Athenis celebraretur, Diomum quendam aut Sopatrum ferunt, qui indigena quidem non erat, sed agros in Attica colebat, quia bos ab opere accedens ad mensam ubi sacra puls & caetera libamina reposita erant, ut sacrificarentur, alia ex ip-

1. Ζῶα δὲ οὔ.] Vid. quae notavimus ad illa τὰ δὲ, οὔ. L. I, 41.

2. Τροφὴν καταχρωμένων.] Pro simplici χρῆσθαι conposito utuntur Graeci, licet passim videas interpretes perperam per *abuti* dedisse, uti apud *Paull.* 1 Cor. VII, 31. & alios. Ita *Worthius* ad *Tatian:* p. 6. vid. etiam *Huet:* ad *Origen.* Sel. in Psalm: p. 528. verum tamen est, passim in peiorem sensum flecti, uti hoc in loco, & alias.

3. Δίομον ἢ Σώπατρον.] Supra § 10. *Diomum* adpellat. *Schol. Aristoph.* Nub. 979. Βαύλωνα, sed ibi rescribendum Θαύλωνα. Vid. *Suid.* in Βουφόνια & Θαύλων. nomen iam correxerat *Meurs.* Lect. Att: VI. 22.

4. Πελάνου καὶ τῶν θυλημάτων.] Editt: *Lugdun:* & *Cantabr:* dederant θυημάτων. Saepe quidem insolentiorem formam θύημα pervertit librariorum natio, quam egregie adsertam & expositam vide Clar. *Rhunken:* ad *Tim:* Lex: in Θυήματα. Hic tamen nihil innovandum, omnes enim *codd:* conspirant in θυλήματα. & sic ipse etiam *Victorius* dedit, sed operarum errorem editorum ignavia non adverterat. De voce ipsa dictum supra. θυλήματα illa ἐπὶ τῆς τραπέζης erant adposita. εἰσὶ γὰρ τράπεζαι ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐν αἷς τιθέασι τὰ ἐπιφερόμενα, ut inquit *Schol:* Aristoph. Plut. 678.

5. Βοῶν τὶς εἰσιὼν ἀπ' ἔργου.] *Pausan.* in Attic. p. 43. dicitur fuisse bos ὃν ἐς τὴν θυσίαν ἑτοιμάσαντες φυλάσσουσιν. Putares sacrilegum animal optimo iure fuisse interfectum. si vero memineris bovem fuisse aratorem, ab

ipſis comederat, alia conculcarat, indignatum accurriſſe, atque a uicino arrepta ſecuri quae forte acuebatur, beſtiam percuſſiſſe, cumque bos ex uulnere interiiſſet, & ipſe ira iam ſedata animaduertiſſet, quodnam ſcelus perpetraſſet, boue ſepulturae mandato ipſum aiunt uoluntario exilio ſuſcepto ob impietatis crimen in Cretam fugiſſe. Cum uero ſiccitas, atque inde frugum ſterilitas maxima Atticam inuaſiſſet, publice conſulendum oraculum ſtatuerunt. Pythia reſpondit, exulem qui in Creta eſſet, ea expiaturum: ſi & interfectorem puniuiſſent, & mortuum ſuſcitaſſent in eodem adipe in quo mortuus fuerat: id

εἰσιὼν ἀπ' ἔργου τὰ μὲν κατέφαγεν, τὰ δὲ συνεπάτησεν· αὐτὸν δὲ ὑπεραγανακτήσαντα τῷ συμβάντι, [6] *πελέκεώς τινος πλησίον ἀκονωμένου, τοῦτον ἁρπάξαντα, πατάξαι τὸν βοῦν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ βοὸς, ὡς ἔξω τῆς ὀργῆς καταςὰς, συνεφρόνησεν οἷον ἔργον ἦν εἰργασμένος. τὸν μὲν βοῦν θάπτει.* [7] *φυγὴν δὲ ἑκούσιον ἀράμενος, ὡς ἠσεβηκὼς, ἔφυγεν εἰς Κρήτην. αὐχμῶν δὲ κατεχόντων καὶ δεινῆς ἀκαρπίας γενομένης,* [8] *ἐπερωτῶσι κοινῇ τὸν θεόν. ἀνεῖπεν ἡ Πυθία, τὸν ἐν Κρήτῃ φυγάδα ταυτα λύσειν. τόντε φονέα τιμωρησαμένων, καὶ τὸν τεθνεῶτα ἀναςησάντων, ἐν ἧπερ* [9] *ἀπέθανεν σιάλῳ ὂν ἔ-*

ab opere redeuntem, ſecus exiſtimabis. Notum quam ſedulo caverint Athenienſes, & alii id ne fieret. Vid. § 31. *ἔργον* eſt *opus ruſticum*, uti *ἐργάζεσθαι* dicitur agricola, & bos arator infra § 30. quis non inluſtravit?

6. *Πελέκεώς τινος.*] Forte *πέλεκυν*, nam *ἀκονωμένου* non eſt paſſivum hic loci, ſed medium, *aliquo haud procul inde ſuum ſibi bipennem exacuente.* Reisk.

7. *Φυγὴν δὲ ἑκούσιον ἀράμενος.*] Ritum inde ortum dicit, quod primus ille qui bovem occiderat aufugiſſet. quod noto, quia *Pauſan.* eum deſcribens addit, *τὴν ἐπ' αὐτοῖς λεγομένην αἰτίαν οὐ γράφω:* ille ergo e Noſtro inluſtrandus.

8. *Ἐπερωτῶσι ---- τὸν θεόν.*] Propria locutio de illis, qui *oraculum conſulunt.* Simili in calamitate *Diod. III.* c. 59. *Καὶ τῆς γῆς ἀκάρπου γενομένης, ἐπερωτησάντων τὸν θεὸν περὶ τῆς τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς. Ibid.* in Excerpt. p. 550. *ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἐπηρώτα εἰς Δελφούς. Thuc. I,* 118. *Πέμψαντες ἐς Δελφοὺς ἐπηρώτων τὸν θεόν.* plura ad manum ſunt, quibus nunc non utor.

9. *Ἀπεθάνεν σιάλῳ ὂν ἔσεσθαι* &c.] Forte *ἐν ἧπερ ἀπέθανεν ἐργασίᾳ λῷον ἔσεσθαι. ſi mortuum reſuſcitaſſent & conſtituiſſent eo in opere in quo exſpiraſſet, id profuturum ipſis eſſe.* Reisk. Oedipo opus eſt ad explicandum oraculum *τοῦ λοξίου.* Pro *ἀπέθανεν* in *Flor. Lugd. Lipſ.* & *Meerm. Cod.* erat *ἀπέθανον*, ſed quōd *Fogeroll.* merito correxerat. Pro *ὂν ἔσεσθαι* idem reſtituebat, idque ſequebatur *Valent. ἄλῳ ὀνήσεσθαι*, quo in multum me lenocinii deprehendere fateor. ſed cum *σιάλῳ* in omnibus inveniatur, ſuſpicabar *ἐν ᾧπερ ἀπέθανεν σιάλῳ τοῦτον ἔσεσθαι. illum fore qui crimen expiaret.* vel *τοῦτο ἔσεσθαι*, eo modo calamitatem, qua liberari rogaverant, tolli poſſe. *Abreſch:* tentabat, *ἐν ᾧπερ ἀπέθανεν σιάλῳ ἀλωὴν ἔσεσθαι.* vel *ἐν ἧπερ ἀπέθανεν σιδήρῳ ἀλωὴν ἔσεσθαι.* vel *ἐν ἧπερ ἀπ. σορῷ ἀλωὴν ἔσ.* Quodcunque eligas inerit *λοξότης.* ſi prius, cogitandum erit de pinguibus ſacrificii epulis, quas bos depopulatus fuerat, quaeque ei mortis cauſſa exſtiterant,

foe-

ἔσεσθαι. γευσαμένοις τε τοῦ τεθνεῶτος [10] καὶ μὴ κατασχοῦσιν. ὅθεν ζητήσεως γενομένης καὶ [11] τοῦ Σωπάτρου μετὰ τῆς πράξεως ἀνευρεθέντος, Σώπατρος νομίσας τῆς περὶ αὐτὸν [12] δυσχολίας ἀπαλλαγήσεσθαι [13] ὡς ἐναγοῦς ὄντος, εἰ κοινῇ τοῦτο πράξειαν πάντες, ἔφη πρὸς τοὺς αὐτὸν μετελθόντας, δεῖν κατακοπῆναι βοῦν ὑπὸ τῆς πόλεως. ἀπορούντων δὲ τὶς ὁ πατάξων ἔσται, παρασχεῖν αὐτοῖς τοῦτο, εἰ πολίτην αὐτὸν ποιησάμενοι καὶ κοινωνήσουσι τοῦ φόνου. συγχωρηθέντων οὖν τούτων, ὡς ἐπανῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν, συνέταξαν οὕτω τὴν πρᾶξιν, ἥπερ καὶ νῦν διαμένει παρ' αὐτοῖς.

§ 30.

id quod erat futurum, si & ex mortuo deguſtaſſent, & non obtinuiſſent. Habita igitur ſuper hac re inquiſitione, & inuento Sopatro, is cum ſe ab eo ſcelere liberatum iri exiſtimaret, ſi id publice omnes agerent, ad eos qui ipſum reducendum uenerant, interficiendum eſſe bouem a ciuitate dixit: cumque illi dubitarent quisnam eſſet futurus, qui pecudi uulnus inferret, ſe id facturum pollicitus eſt, ſi ciuitate donaretur, ita ut participes caedis etiam ipſi efficerentur. Quod ubi conceſſum fuit, reuerſi in urbem, rem ita inſtituerunt, quem ad modum nunc quoque apud ipſos obſeruatur.

§ 30.

foenumque & herbae quibus diſtentus, ac quibus pinguefiunt boves. *Pinguedinis* autem notio conſtat ex *Hippocr: V. Foeſ:* Oec. V. σίαλος. σιδήρῳ ſi latet in ſyllaba σι, intenderit oraculum, ut ferro ceciderit bos, ita & ferreo quopiam inſtrumento foeno repletum in pedes erigendum. Si σορῷ, indicabitur *pellis*, & ſubiicitur denique eum eſſe comedendum, non, ut fecerat Diomus, terra obruendum. Hoc ſi feciſſent ἀλωὴν ἔσεσθαι. *V. Heſ.* V. Ἀλωή· & qui ibi citatur *Schol. Theocr:* Vel denique auctor forte reliquit ἐν ᾗπερ ἀπ. πυέλῳ ἀλωὴν ἐσ. Syntaxis τιμωρησαμένων, καὶ --- ἄνας. --- γευσαμένοις --- καὶ μὴ κατασχοῦσι, videtur eadem ac de qua Diluc: Thuc: Auct. p. 333. Haec Vir Clar: ego in his tricis animi dubius haerere ac fluctuare diutius nolo, quod potis lector eruditus ſibi optet. Pro γευσομένοις autem reſtitui γευσαμένοις, quia ſic *edd.* vetuſtiores ac *codd.* mei omnes iubebant.

10. Καὶ μὴ κατ.] Καὶ τὸν φονέα μὴ κατασχοῦσιν. REISK. καὶ μὴ φονέα κατ. correxerat *Fogerollaeus.*

11. Τοῦ Σωπάτρου μετὰ ---] Pro ἀνερευθέντος leg. eſſe cum cod: Lipſ. ἀνευρεθέντος dubium nullum eſt, de μετὰ poſſit dubitari. *Sopatro una cum facinore reperto*, aut *deprehenſo*, facile poteſt efficere hanc ſententiam, & Sopatrum eſſe reum facinoris, & totum facinus quomodo eſſet ordine perpetratum. malim tamen μεταιτίου legi. REISK. Suſtuli turpiſſimum vitium quod occupaverat omnes *edd.* ἀνερευθέντος. recte autem, cum *Lipſienſi*, *Meermann.* μετὰ *poſt* notare poteſt, quo ſenſu genitivo iunctum & apud Noſtrum, & apud alios occurrit. Vid. *D' Orvill.* ad *Char. III*, 4. Sed nihil obſtat, quo minus ſimpliciter dicat, dum quaerendo eſſent occupati, inventum eſſe Sopatrum.

12. Δυσχολίας.] An δυσχωρίας? *Heſych.* δυχωρία, στενοχωρία. ſed melius forte in *Lipſ.* & *Meerm.* δυσκολίας, quod conieccrat quoque *Abreſch.* qui adſcripſit locum Pauſaniae p. 57. 70. Habet tamen vulgatum quo ſe tueri poſſit. Vox quidem in Lexicis quae evolvo non invenitur. Sed neque illa habent δύσχολον, cum tamen πικρὸν καὶ δύσχολον iungat *Theophr:* de Odor. p. 545.

13. Ὡς ἐναγοῦς ὄντος.] Aut ὡς ἄγους ὄντος,

quod

§ 30. Aquatrices virgines elegerunt, quae aquam iis ferrent qui ſecurim, & cultrum acuerent. Acuta ſecuri & cultro, alter ſecurim porrexit, alter ea accepta bouem percuſſit, alius uero iugulauit. Cumque eum excoriaſſent, ex eius carnibus omnes epulati ſunt. Poſtea uero corio conſuto, ac foeno & paleis farto bouem ſuſcitarunt ea forma qua erat, cum uiueret, eique aratrum quaſi operanti applicuerunt. Quod ubi factum eſt, in iudicium caedis omnes conuocarunt, qui actionis eius participes fuerant. cum uero aquatrices in eos qui acuerant, qui acuerant, in eum qui ſecurim tradiderat, is in eum qui iu-

§ 30. [1] Ὑδροφόρους παρθένους κατέλεξαν· αἱ δ' ὕδωρ κομίζουσιν, ὅπως τὸν πέλεκυν καὶ [2] τὴν μάχαιραν ἀκονήσουσιν. ἀκονησάντων δὲ, [3] ἐπέδωκε μὲν τὸν πέλεκυν ἕτερος· ὁ δ' ἐπάταξε τὸν βοῦν, ἄλλος δ' ἔσφαξεν, τῶν δὲ μετὰ ταῦτα δειράντων, ἐγεύσαντο τοῦ βοὸς πάντες. τούτων δὲ πραχθέντων, τὴν μὲν δορὰν τοῦ βοὸς ῥάψαντες καὶ χόρτῳ [4] ἀπογκώσαντες ἐξανέστησαν, ἔχοντα αὐτὸν, ὅπερ καὶ ζῶν ἔσχεν, σχῆμα, καὶ προσέζευξαν ἄροτρον ὡς ἐργαζομένῳ. [5] κρίσιν δὲ ποιούμενοι τοῦ φόνου, πάντας ἐκάλουν εἰς ἀπολογίαν τοὺς τῆς πράξεως κοινωνήσαντας. ὡς δὲ αἱ μὲν ὑδροφόροι τοὺς ἀκονήσαντας αὐτῶν ᾐτιῶντο μᾶλλον, οἱ δὲ ἀκονήσαντες τὸν ἐπιδιδόντα τὸν πέλεκυν, οὗτος δὲ τὸν ἐπισφά-

quod ſcelus eſſet, id puta quod commiſiſſet, aut potius ὡς ἐναγὴς ὢν. ob praemiſſum Σώπατρος νομ. aut ὡς οὐκ ἐναγὴς ὢν. aut quod malim ὡς τοῦ πάντος δημοῦ ἐναγοῦς ὄντος. *quippe toto populo reatum ſceleris contracturo.* Reisk.

1. Ὑδροφόρους παρθένους κατελ.] Ὑδροφορεῖν mulierum erat. *Xenoph:* Exp. Cyr. L. IV. p. 330. ὑδροφορούσας γυναῖκας dicit. idem mos in Oriente, ut ſacrae tabulae docent, & hodie apud Arabes Scenitas. Confer V. D. ad *Ioan.* Euang. IV, 7. obſerves paſſim virginum opus fuiſſe, uti h. l. *Hom:* Odyſſ: H. 20. *Athen. XIII*, 6. &c. vocem noſtram uſitatam ac bonae notae eſſe oſtendit *Hemſterh:* ad *Polluc: VII*, 130.

2. Τὴν μάχαιραν.] Bene *Felic: cultrum* vertit, male alii *gladium.* id huic voci paſſim accidit, ut cultrum maiorem ſignificet. Adi *Xyl:* ad *Plut:* in Theſ. p. 3. & *Alberti* ad *Matth.* Euang. XXVI, 51.

3. Ἐπέδωκε μὲν τ. π.] Poteſt vulgata defendi. malim tamen ἐπέδωκε μέν τις τὸν πέλεκυν, ἕτερος δὲ ἐπάταξε, aut ſic ἐπέδωκαν μὲν τ. π. ἕτερος δ' ἐπατ. Reisk. Ἀποδιδόναι placuit antiquioribus, ſed noſtrum tamen probum quoque, unde vocabula iſta centies confunduntur. Vid. *D'Orvill:* ad *Char: VIII*, 4. huius quoque loci non oblitum. Mox pro τῶν δὲ priores *edd. Lipſ.* & *Meerm. Cod.* τῶν δή.

4. Ἀπογκώσαντες.] Hac etiam voce *H. Steph:* copiae augeri poſſunt. Idem eſt ac ſi dixiſſet ἱκανῶς ὀγκώσαντες. ut ſolet ἀπὸ ſaepius in conpoſitis. Ita infra IV, 8. ἀπομαρτυρεῖν. ἀποθαυμάζειν, quo de Clar. *Abreſch:* Lect. Ariſtaenet. p. 290. & alia. mox pro ἔχοντα αὐτὸν, optimo iure *Reisk:* & *Abreſch:* malebant ταὐτὸν ὅπερ ---- id eſt τὸ αὐτὸ.

5. Κρίσιν δὲ.] Adſcriptum erat in margine *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* περίεργος κρίσις καὶ παιγνιώδης. 6.

σφάξαντα, καὶ ὁ τοῦτο δράσας τὴν μάχαιραν, [6] καθ' ἧς οὔσης ἀφώνου, τὸν φόνον κατέγνωσαν. ἀπὸ δ' ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν, ἀεὶ τοῖς [7] Διοσπολίοις Ἀθήνησιν ἐν ἀκροπόλει οἱ εἰρημένοι τὸν αὐτὸν τρόπον ποιοῦνται τὴν τοῦ βοὸς θυσίαν. θέντες γὰρ ἐπὶ τῆς [8] χαλκῆς τραπέζης πέλανον καὶ ψαιςὰ, περιελαύνουσι τοὺς [9] κατανεμηθέντας βοῦς· ὧν ὁ γευσάμενος κόπτεται. καὶ γένη τῶν ταῦτα δρώντων ἐςὶ νῦν. οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ πατάξαντος Σωπάτρου, [10] Βούτυποι καλούμενοι πάντες, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ περιελάσαντος, Κεντριάδαι. τοὺς δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισφάξαντος, Δαιτροὺς ὀνομάζουσιν, διὰ τὴν ἐκ τῆς κρεανομίας γιγνομένην δαῖτα. πληρώσαντες δὲ τὴν βύρσαν, ὅταν πρὸς τὴν

iugularat: iugulator in cultrum crimen reiecisset, cultrum qui uoce carebat, caedis condemnarunt. Atque ex eo tempore hucusque in Diipoliis Athenis in arce hoc modo bouis sacrificium celebrant. Pulte enim & libis in aenea mensa collocatis depascentes boues circumagitant: ex quibus qui e mensa degustarit, mactant: & familiae eorum qui haec faciunt, nunc etiam sunt, a Sopatro qui uulnerauit, qui bouicidae appellantur: ab eo qui circumagitauit, stimulatores nuncupati: a iugulatore illi quos diuisores vocant, ex epulo quod ex carnium diuisione constituebatur. Vbi uero corio iam referto in iu-

6. Καθ' ἧς οὔσης ἀφώνου ----] Ordinaria constructio postulat κατ' αὐτῆς. sed vulgata bene tamen habet, referrique debet ad illam orationis formam, de qua ad Polyb. p. 117. 5. disputo. REISK. Mos notus, ut Athenienses contra res inanimatas iudicia exercerent, idque Draconis lege, ut scribit *Pausan:* L. VI. p. 364. morem ex hoc facto originem duxisse notat *Id.* L. I. p. 53. pertinent huc etiam iudicia in bruta exercita. exempla e. s. literis, Ictis & aliis peti possunt, quae coacervare nolo, quia sufficiunt quae V. D. observarunt ad *Polluc: IX*, 120. & *Kuhn:* ad *Ael:* V. H. VIII, 3.

7. Διοσπολίοις.] Emendandum, ut puto, διϊπολίοις. ita enim vocabantur hi ludi. verbum frequens apud veteres scriptores Graecos. VICTORIUS. Vide quae diximus supra ad § 10.

8. Χαλκῆς τραπέζης πέλανον καὶ ψ.] Πέλανον & ψαιςὰ saepius iunguntur. diximus supra. ritui huic originem dedisse altare aeneum a Mose fabricatum putabat *Huet.* Dem. Euang. IV, 3. mihi in his tam ingenioso esse non licet.

9. Κατανεμηθέντας βοῦς.] Suspectum mihi est. num καταλεχθέντας, *delectos.* nisi vulgata velit significare, eos fuisse certas in classes dispositos & coordinatos. REISK. *Felician:* dedit *depascentes.* Νομὴ, νέμειν, κατανέμειν *Pollux VII*, 183. *Diod: Sic: I*, 35. κατανέμεται τόν τε σῖτον, καὶ τὸν χόρτον. & sic, sed sensu metaphorico, *Plutarch:* in Pericl. p. 171.

10. Βούτυποι καλούμενοι.] Alias Βούτης ὁ τοῖς Διϊπολίοις τὰ βουφόνια δρῶν, ut *Hesych:* loquitur. Idem βουφόνος vocatus. Vid. *Meurs:* Lect. A. VI, 22. βουτύπος δέ ἐςιν ὁ τοὺς θυομένους βοῦς τῷ πελέκει τύπτων κατὰ τοῦ αὐχένος, ut dicit *Schol: Apoll: Rhod: II*, 91. Confer V. D. ad *Hesych:* in Βούτης. Βουτύπος & Βουφονία.

11.

iudicium est uentum ; cultrum in mare proiectum demergunt.

§ 31. Ita neque antiquitus animalia quae uitae hominum adiutricia essent, sanctum erat interficere : & nunc idem facere cauendum est. Et sicut prius ad sacrificia mactare haec pium non erat : ita nunc edendi causa huiuscemodi animalia interficere sanctum non est existimandum. Si uero id ob expiationem erga deos faciendum est, contagio tamen ex corporibus omnis haec est reiicienda : ne alimentum un-

τὴν [11] κρίσιν ἀχθᾶσιν, [12] κατεπόντωσαν τὴν μάχαιραν.

§ 31. Οὔτως οὔτε τὸ παλαιὸν ὅσιον ἦν [1] κτείνειν τὰ συνεργὰ τοῖς βίοις ἡμῶν ζῶα, νῦν τε τοῦτο [2] φυλακτέον ἐςι πράττειν. καὶ καθάπερ πρότερον, οὐχ ὅσιον ἦν [3] τοῖς ἀνθρώποις ἅπτεσθαι τούτων, οὕτως νῦν τροφῆς χάριν ἅπτεσθαι τῶν ζώων οὐχ ὅσιον ἡγητέον. εἰ δ' ἄρα τοῦτο διὰ τὴν πρὸς τὸ θεῖον [4] ἁγιςείαν ποιητέον. [5] ἀλλ' ὅτι γε τὸ πάθος ἐκ τῶν σωμάτων καθ' ἑαυτὸ πᾶν ἐκπεμπτέον τοῦτο, ἵνα μὴ τὴν τροφὴν

11. Κρίσιν ἀχθῶσιν.] Propria vox de illis qui ad caussam dicendam, vel ad supplicium ducuntur. Latinis id est *ducere*. exempla ubivis obvia. Adi *Staveren:* ad *Nepot: XIX*, 4.

12. Κατεπόντωσαν τὴν μάχαιραν.] De iudicio modo diximus. Vocis hac forma utuntur *Herodot:* & alii. saepius καταποντίζειν dicitur. Vid. *D'Orvill:* ad *Charit: I*, 5. Rarius multo est illud *Nic: Damasceni* Excerpt: Vales: p. 445. τοὺς δὲ ἀνθρώπους ---- οἷα ἀθέος ἐπόντωσεν. Confer *Wessel:* ad *Diod: XIV*, 112. Mitiori iudice utitur bipennis apud *Pausan:* L. I. p. 53. ὁ δὲ πέλεκυς παραυτίκα ἀφείθη κριθεὶς.

1. Κτείνειν τὰ συνεργὰ &c.] *Socium laboris agrique culturae habemus hoc animal* inquit *Plin:* VIII, 45. γεωργὸς καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνὸς *Aelianus* V. H. V, 14. Nihil itaque mirum tam sedulo cavisse Athenienses & alios, ne bovem, aratorem in primis, temere mactarent, licet postea id in sacris non adeo rigide semper fuerit observatum. qua de re V. D. ad *Aelian.* Hinc poëtae aureae & argenteae aetatis homines boves comedisse negant, aeneae, vel ut alii ferreae demum aetati id tribuunt. non morabor in re nota. Quod vero in Diipoliis factum dicit Noster, τῷ Ἀπόλλωνι Θηβαῖοι τῷ πολίῳ ταύρους ἔθυον τὸ ἀρχαῖον *Paus:* L. IX. p. 559.

2. Φυλακτέον ἐςι πράττειν.] Φυλάττειν est *observare aliquem* vel *aliquid*, ut ne faciat, vel ne fiat, vel etiam ut aliquid faciat, vel fiat. nihil ad vocis inlustrandum usum addo illis quae dudum observata sunt. Vid. modo *D'Orvill:* ad *Char: V*, 2. p. 442.

3. Τοῖς ἀνθρ. ----] Τοῖς ἀ. ὁσίας (vel θυσίας vel ἀπαρχῆς) χάριν ἅπτεσθαι τῶν ζώων. Reisk. Ἅπτεσθαι est *edere*, *vesci*. dictum est alibi. ἥπτετο τροφῆς *Charit. I*, 13. ubi plura Cel. Comment. sed Graeca vox, ut Latina *Tangere*, in genere est *laedere*, *nocere*, tangendo proprie. Vid. V. D. ad l Ioann: V, 18. quo sensu hic commode explicari potest.

4. Ἁγιςείαν.] *Expiationem* dedit *Felician:* infra IV, 8. *Sanctificationem.* vox latissime patet, atque cultum Deorum, & sacrificia etiam complectitur. dicent *Rittersh:* ad *Porph:* in Vit: Pyth: 6. & *Vales:* ad *Sozomen:* H. E. V. p. 102.

5. Ἀλλ' ὅτι γε ----] Brevis est dictio & abrupta, quae plena ad hanc erit sententiam. ἀλλὰ τοῦτο γε, ἰςέον καὶ τηρητέον, ὅτι ---- aut brevius, ἀλλὰ μέμνησό γε ὅτι ---- Reisk.

φὴν ἐξ ὧν οὐ [6] προσῆκε ποριζομένην, σύνοικον ἔχωμεν [7] τὸ βίασμα τοῖς ἰδίοις βίοις. [8] καὶ γὰρ, εἰ μηθὲν ἄλλο, πρός γε τὴν κατ' ἀλλήλων ἐκεχειρίαν, μεγάλα πάντες ὀνηθείημεν ἄν. οἷς γοῦν ἡ αἴσθησις τοῦ τῶν ἀλλοφύλων ἅπτεσθαι ζώων ἀπέκλινεν, τούτων ὁ νοῦς πρόδηλος ἐστὶν ὁμοφύλων ἀφεξόμενος. πάντων μὲν οὖν ἴσως ἦν κράτιστον εὐθὺς [9] λοιπὸν ἀποσχέσθαι. ἐπεὶ δ' ἀναμάρτητος οὐδεὶς, [10] λοιπὸν ἂν ἀκεῖσθαι τοῖς ὕστερον διὰ τῶν καθαρμῶν τὰς πρόσθε περὶ τῆς τροφῆς ἁμαρτίας. τοῦτο δὲ ὁμοίως γένοιτ' ἄν, εἰ [11] πρὸ ὀμμάτων ποιησάμενοι τὸ δεινὸν, ἀ-

unde non conuenit, comparatum uiolentiae nobis mutuo inferendae irritamentum quoddam sit. Nam si nihil aliud res mali in se haberet, illud certe efficeret, ut ad nos mutuo inuadendos promptiores redderemur. Quibus enim sensus ab alienigenis laedendis declinat, eorum mentem a cognatorum iniuria abstinere perspicuum est. Omnium igitur optimum fortasse esset, si statim inposterum abstineremus: quoniam uero qui peccatis careat, est nemo, reliquum est, ut peccata maiorum in cibis sumendis per expiationes saltem posteris relinquantur. Id autem efficeretur, si ante oculos scelere nobis pro-

6. Προσῆκε ποριζομ.] In *Cod. Lips.* & *Meerm.* προσήκει. centies haec confunduntur. sed inperfectum pro praesenti poni saepe docuerunt Grammatici. Supra in fine § 12. ἣν ἀφαιρεῖσθαι οὐ προσῆκεν. Sic ἀνῆκεν, καθῆκεν & similia, de quibus *D'Orvill:* ad *Char:* L. VIII, 2. p. 670.

7. Τὸ βίασμα.] Pro βίασμα substituerat Gall. interpres μίασμα. Mihi non videtur necessaria mutatio, nolui tamen omittere. Aliis forsan magis placebit. VALENT. Mihi non placet. pisce, quod aiunt, sanius est vulgatum. intelligit adfectum vim inferendi. bene *Felician.*

8. Καὶ γὰρ εἰ &c.] Parum adcurate haec vertit interpres. Pro κατ' ἀλλήλων Amiciss: *Abresch:* restituit κατάλληλον. vox ἐκεχειρία e *Suida* & aliis Lexicographis est notissima. usum eius proprium & inproprium inlustratum dedere V. D. ad *Thucyd: IV*, 58.

9. Λοιπὸν ἀποσχέσθαι.] Λοιπὸν delendum est. post enim locum suum obtinet. REISK.

10. Λοιπὸν ἀνακεῖσθαι ----] Mallem ἀναιρεῖσθαι εἰς ὕστερον. VALENT. Ἀνακεῖσθαι bene habet, modo teneatur non a verbo κεῖσθαι id esse repetendum, sed a verbo ἀκεῖσθαι *sarcire*, *emendare*, *mederi*, *corrigere.* Paulo post περὶ τὴν τροφήν. REISK. Ἀκεῖσθαι & ἰᾶσθαι haud raro sic adhibentur, atque illud hic unice locum invenire debet, firmatque quod sequitur ἄκος, & infra ἀκεῖσθαι ἀδικίαν. Merito ergo *Abresch:* Diluc: Thyc: Auct: p. 390. λοιπὸν ἂν ἀκεῖσθαι. & *Rhunken:* in literis humaniss: emendo ἀκεῖσθαι. ipse § 60. καὶ θ. ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν. imitatur, ut passim, Platonem de Rep: II. p. 424. C. θυσίας τε καὶ ἐπῳδαῖς, εἴτε τι ἀδίκημα ---- ἀκεῖσθαι. Platonis locum respexit *Phrynich:* Ms: in notis ad Tim. p. 84. Haec Vir Erudit. Quum itaque ne litera quidem mutaretur, id quod hactenus lectum fuit ἀνακεῖσθαι in duas voces distraxi. *Interpr.* locum non intellexit. Illa περὶ τῆς τροφῆς damnare non ausim. solent Graeci in talibus promiscue uti casu secundo & quarto. Vid: *Abresch:* Diluc: Thuc: Auct: p. 387.

11. Πρὸ ὀμμάτων ποιησάμενοι.] Quod Noster ποιεῖσθαι πρὸ ὀμμάτων, id πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι, &

proposito, miseriam nostram deploraremus una cum Empedocle.

Hei mihi quod fati sors me non ante peremit,
Quam dapibus patres temerassent ora scelestis.

Nam proprio sensu ob peccata ita affici, hominum praesentibus malis remedium aliquod quaerentium est: ut pia & casta sacrificia numini unusquisque offerens cum sanctitate id faciat, & utilitatem a diis consequatur.

§ 32. Prima autem & praecipua utilitas frugum est, ex quibus solis offerendae diis primitiae sunt & terrae etiam quae ipsas produxit. Communis enim ea est & deorum & homi-

ἀνευφημήσαιμεν κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα λέγοντες,

[12] Οἴμοι, ὅτ' οὐ πρόσθεν με διώλεσε νηλεὲς ἦμαρ,
Πρὶν σχέτλι' ἔργα βορᾶς [13] περὶ χείλεσι μητίσασθαι.

τὸ γὰρ τοῖς ἁμαρτήμασι συναλγεῖν τὴν οἰκείαν αἴσθησιν, [14] εὕρασθαί τι τοῖς ὑπάρχουσι κακοῖς ἄκος ζητούντων βίων· ἵνα καθάπερ [15] ἁγνὰ θύματα τῷ δαιμονίῳ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστος ἀπαρχόμενος, τύχῃ τῆς ὁσίας [16] καὶ παρὰ θεῶν ὠφελείας.

§ 32. Πάντων δὲ μάλιστα καὶ πρώτη ἡ τῶν καρπῶν ἐστιν, ἧς καὶ ἀπαρκτέον μόνοις τοῖς θεοῖς καὶ τῇ γῇ, τῇ τούτους ἀναδούσῃ. Κοινὴ γάρ ἐστιν αὕτη καὶ [1] θεῶν καὶ ἀνθρώ-

X

& πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνειν *Polyb.* aliquoties dixit, in illis locis, quae congessit *Raphel.* ad inlustrandum *Paull.* ad Galat. III, 1. Ἀνευφημήσαιμεν bene interpr. *deploraremus. Platonis* exemplo ἀνευφημεῖν idem est quod θρηνεῖν. V. *Kuhn:* Ind: ad *Aelian:* V. Hist: in V.

12. Οἴμοι, ὅτ' οὐ &c. Haec quoque non neglexit *Stephan:* in Poës: Phil: p. 30. νηλεὲς ἦμαρ *Homeri* est, Iliad: λ. 484. 587. & N. 514.

13. Περὶ χείλεσι μ.] Περὶ non ad χείλεσι referri debet, sed ad μητίσασθαι. *callide & artificiose committere scelera labiis.* REISK.

14. Εὕρασθαί τι ----] Aut εὑρίσκεταί τι aut οἷόν τε εὕρασθαί τι. REISK. Ἐστὶ vel addendum, quod Cl. *Abreschio* placebat, vel subintelligendum est. & nihil opus asterisco, quem ante βίων posuerat *Valent.* modo Porphyrianam construendi rationem cogitemus. τὸ γὰρ ---- est τῶν ζητ. εὑρ. ἄκος τι τοῖς ὑπ. βίων κακοῖς. βίον tamen habent omnes *Codd.* Mscripti. Errorem *Phrynichi* qui εὕρασθαι proparoxytonως per α non dici, sed παροξυτόνως per ε putabat, castigarunt iam alii V. *Albert:* ad Epist: ad Hebr. IX, 12.

15. Ἁγνὰ θύματα.] Opponi haec solent *cruentis. Plato* de Leg. VI. p. 875. C. θύματα οὐκ ἦ τοῖς θεοῖσι ζῶα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι, καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἁγνὰ θύματα. quae iam occupata, multaque alia eam in rem conducta video a V. D. ad *Polluc: I,* 26.

16. Καὶ παρὰ θεῶν ὠφ.] Immo vero καὶ τῆς παρὰ θ. ω. sic rectius praeferunt *edd.* priores, *Cod. Lips.* & *Meerm.* iidem illi mox pro μόνοις habent μόνης, quasi pertineret ad ὠφελείας.

1. Θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐστία.] Uti γῆ παντοδαπῶν ζώων ἐστία καὶ μήτηρ dicitur *Auctor.* de Mund. p. 20. haec quippe *communis mater omnium mortalium*, ut *Liv. I,* 56. quae sunt notissima.

θρώπων ἑςία, καὶ δεῖ πάντας ἐπὶ ταύτης, ὡς τροφοῦ καὶ μητρὸς ἡμῶν, κλινομένους, ὑμνεῖν καὶ φιλοςοργεῖν ὡς τεκοῦσαν· οὕτως γὰρ τῆς [2] τοῦ βίου καταςροφῆς τυχόντες, πάλιν [3] ἀξιωθείημεν ἂν εἰς οὐρανὸν καὶ τὸ σύμπαν γένος τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν. οὓς νῦν ὁρῶντας τιμᾷν τούτους, ὧν συναίτιοι καρπῶν ἡμῖν εἰσίν, ἀπαρχομένους μὲν τῶν ὑπαρχόντων καρπῶν καὶ πάντας, οὐκ ἀξιόχρεως δ' εἰς τὸ θύειν θεοῖς πάντας ἡμᾶς ἡγουμένους. καθάπερ γὰρ οὐ πᾶν θυτέον αὐτοῖς, οὕτως οὐδ' ὑπὸ παντὸς ἴσως κεχάρισαι τοῖς θεοῖς. τὰ μὲν δὴ κεφάλαια τοῦ μὴ δεῖν θύειν ζῶα, χωρὶς τῶν ἐμβεβλημένων μύθων, ὀλίγων τε τῶν ὑφ' ἡμῶν προσκειμένων καὶ συντετμημένων, ἐςὶ τῶν Θεοφράςου ταῦτα.

§ 33.

minum uesta ac focus. Debemusque omnes in ea utpote nutrice & matre nostra reclinati celebrare ipsam laudibus, & perinde ac parentem amare ac colere. Ita enim uitae commutationem consequuti digni efficeremur, ut rursus in coelum ad uniuersum coelestium deorum coetum nobis aditus pateret. quos nunc suspicientes uenerari his debemus, quos nobis suppeditant fructus, primitiisque eorum omnes colere, non tamen omnes non esse idoneos existimare, qui diis sacrificia obferamus. Quem ad modum enim non omnia sacrificanda diis sunt, ita neque ab omnibus fortasse grata diis sacrificia fieri, arbitrandum est. Summa igitur rationum quod sacrificanda animalia non sint, exceptis fabulis quae interiectae sunt, paucisque a nobis breuiter adiunctis, ex Theophrasto haec est.

§ 33.

2. Τοῦ βίου καταςροφῆς τυχόντες.] *Vitae commutationem* dedit *Felic.* vocatur sic *vitae exitus, mors. Schol. Thuc. II*, 42. καταςροφὴ ὁ θάνατος. *Aelian:* H. V. I, 14. ὅταν ᾖ περὶ τὴν καταςροφὴν τοῦ βίου & IV, 14. καταςρέφειν βίον id dicit III, 4. & sic saepius.

3. Ἀξιωθείημεν ἂν εἰς οὐρανὸν, καὶ τὸ &c.] Forte πάλιν ἀξιωθείημεν ἂν ἀνιέναι εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸ συμπ. ---- θεῶν. οὓς νῦν οὐχ ὁρῶντας τιμᾷν δεῖ vel χρὴ τούτοις, ὧν συναίτιοι ἡμῖν εἰσὶν. Sic uticunque complanes salebrosum hunc l. *Sic enim fiat; ut redeamus in coelum ad Deorum coelitum universum genus, quos quamquam nunc nondum videmus, decorare tamen debemus iis rebus, quarum effectionem nobiscum participant.* Reisk. Structurae confusio, Nostro fere sollemnis, sensum forte obscuravit. Hoc modo explicari possent. ἀξιωθ. ἂν εἰς οὐρανὸν (pro ἐν οὐρανῷ, nisi ita fuerit, sed ob sequens male habitum) καὶ τιμᾷν πάλιν τὸ συμπ. --- οὓς (pro τοὺς ut saepius, nisi sic prius fuerit vel ὡς) νῦν ὁρῶντας (*Valent.* perperam substituerat ὁρῶσι.) τούτοις (ita recte *Fogeroll.* & *Val.* correxerunt scilicet ἡμᾶς τιμᾷν) ὧν καρπ. συν. ἀπαρχ. μὲν καὶ πάντας &c. istud καὶ deest *Cod. Lips. Meerm.* & vetustis *editionibus.* & pro καρπῶν fuerat antea aliud quid in *Lips.*, cuius in locum alia, ut videtur, manus καρπῶν substituit, priore lectione obscurata.

§ 33. Ego uero instituta quae apud singulos inualuerunt, dissoluere non contenderim: non enim de re publica nunc disserere mihi propositum est: sed cum leges concedant, sub quibus degimus, ut tenuissimis etiam quibusque, & inanimatis numen ueneremur, quod frugalissimum est, eligentes, & lege ciuitatis sacrificabimus, & ipsi dabimus operam, ut puri undecunque ad deos accedentes conueniens sacrificium offeramus. Omnino enim si sacrificium primitiarum rationem obtinet, gratiarumque actionum ob ea quae a diis ad usum uitae accepimus: absurdissimum esse uideretur, si nos ab animatis abstinentes diis oblationes ex ipsis faceremus, quippe cum dii deteriores nobis minime sint, ut quibus nos non indigemus, ipsi indigeant. Accedit quod neque sanctum est, ut ex eo cibo primitias offeramus a quo abstinemus. Huiuscemodi enim etiam esse homi- num

§ 33. Ἐγὼ δὲ τὰ μὲν κεκρατηκότα παρ' ἑκάςοις νόμιμα λύσων οὐκ ἔρχομαι. οὐ γάρ μοι περὶ πολιτείας νῦν πρόκειται λέγειν. δεδωκότων δὲ τῶν νόμων, ἐν οἷς πολιτευόμεθα, καὶ διὰ τῶν λιτοτάτων καὶ ἀψύχων γεραίρειν τὸ θεῖον, τὸ λιτότατον αἱρούμενοι, νόμῳ τε πόλεως θύσομεν, καὶ αὐτοὶ σπουδάσομεν τὴν [1] προσήκουσαν θυσίαν ποιεῖσθαι, καθαροὶ πανταχόθεν τοῖς θεοῖς προσιόντες. ὅλως δ' εἰ τὸ τῆς θυσίας [2] ἀπαρχῆς ἔχει ἀξίαν, καὶ εὐχαριςίαν ὧν παρὰ θεῶν ἔχομεν εἰς τὰς χρείας, ἀλογώτατον ἂν εἴη αὐτοὺς ἀπεχομένους τῶν ἐμψύχων, τοῖς θεοῖς τούτων ἀπάρχεσθαι. οὔτε γὰρ χείρους ἡμῶν οἱ θεοὶ, [3] ἵνα τούτων αὐτοὶ δέωνται, ἡμῶν μὴ δεομένων, οὔτε ὅσιον ἀπαρχὴν διδόναι, ἧς ἡμεῖς ἀπεχόμεθα, τροφῆς. ἐπεὶ καὶ τὸ ἔθος τοιοῦτο κατειλήφαμεν τῶν ἀν-

1. Προσήκουσαν θυσίαν π. ---- προσιόντες.] In Lipſ. eſt τὴν προσηκούσιαν ποιεῖσθαι· προσιέναι, de illis qui religionis cauſſa deos adeunt, frequens eſt, ut Latinis *adire*, vel *Deos adire* dicam poſtea.

2. Ἀπ' ἀρχῆς ε. α.] Haec duo vocabula in unum ſunt contrahenda, unoque complexu copulanda, ut ſit ἀπαρχῆς ſacrificium valet oblationem primitiarum. ſeu vis & ſententia ſacrificii eſt haec, ut eo offerendo velimus declarare nos deo rei ab ea acceptae primitias reddere. Reisk. Recte *Fel:* ſic quoque, ideoque duas voces quae prius legebantur, in unam conflare non dubitavi.

3. Ἵνα τούτων αὐτοὶ δέωνται.] Verum eſt αὐτοὶ, licet antea legeretur αὐτῶν, quod etiam erat in *cod. Bodl.* & *Meerm.* Pro δέωνται quod etiam eſt in *Lipſ.* & *Meerm.*, antea edebatur δέονται. quod probum quoque, licet praeceptis Grammaticorum repugnet. Sententiam ipſam, Deum donis noſtris non indigere, ſaepe in his libris ingerit. Ingerunt ſaepe etiam alii. Confer *Kortholt.* ad *Iuſtin.* apol. I. p. 9.

ἀνθρώπων, ὅτε μὲν οὐχ ἥπτοντο ἐμψύχου βορᾶς, οὐδ᾽ ἀπαρξαμένων ἀπὸ τῶν ζώων. [4] ἀφ᾽ οὗ δέτ᾽ ἐγεύσαντο, καὶ θεοῖς ἀπαρξαμένων. ὥςτε καὶ νῦν καθήκει δήπου τὸν ἀποσχόμενον ἐκείνων, ἀπάρχεσθαι [5] ὧν καὶ θιγγάνει.

§ 34. [1] Θύσομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ θύσομεν, ὡς προσήκει, διαφόρους τὰς θυσίας, ὡς ἂν διαφόροις δυνάμεσι προσάγοντες. [2] θεῷ μὲν τῷ ἐπὶ πᾶσιν, ὥς τὶς ἀνὴρ σοφὸς ἔφη, μηδὲν τῶν αἰσθητῶν, μήτε θυμιῶντες, μήτε ἐπονομάζοντες· οὐδὲν γάρ ἐςιν ἔνυλον, [3] ὃ μὴ τῷ ἀΰλῳ εὐθύς ἐςιν ἀκάθαρτον. [4] διὸ οὐδὲ λόγος τούτῳ, ὁ κατὰ φωνὴν, οἰκεῖος, οὐ-

num consuetudinem deprehendimus: ut quando ex animatis non uescebantur, neque ex ipsis sacra facerent: sed ex eo primitias offerrent, quod comedebant. Qua re etiam nunc conuenit scilicet, ut is qui ab animalibus abstinet, oblationes ex iis faciat, quae attingit.

§ 34. Sacrificabimus igitur etiam nos sed sacrificabimus, sicut decet, diuersa sacrificia, utpote diversis potestatibus offerentes. Deo sane illi qui supra omnes est, quem ad modum sapiens quidam uir inquit, nihil quod sensibile sit, neque suffientes, neque nominantes. Nihil enim materiale est, quod immateriali continuo impurum non sit. Iccirco neque uerbum huic quod uoce exprimitur est accomodatum:

4. Ἀφ᾽ οὗ δέτ᾽ ἐγεύσαντο.] Ἀφ᾽ οὗ δέ γ᾽ ἐγεύσαντο. aut ἀφ᾽ οὗ δ᾽ ἐγεύσαντο. scilicet τῶν ζώων aut τῆς ἐμψύχου βορᾶς. REISK. *Meerm.* ἀφ᾽ οὗ δὲ θεγ:.

5. Ὧν καὶ θιγγάνει.] Θίγω & θιγγάνω peculiariter dicitur de attactu ciborum quos comedas, uti ἅπτεσθαι & γεύεσθαι statim praecedebant, quae tria de cibis inlicitis iungit S. *Paull.* ad Coloss. II, 21. ἅψασθαι & θίγειν noster IV, 17. θιγγάνειν τροφῆς dicit III, 18. θίγειν οὐδὲν κωλύει. *Iulian.* Or: VI. p: 200: D. Φαύειν ita apud *Sophocl.* Oed: Tyr: v. 1464.

1. Θύσομεν τοίνυν καὶ &c.] Hisce, usque ad illa τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐγγόνοις, utitur *Cyrill:* Adv. Iulian: L. II. p. 60. E. Mox διαφόρους dicit θυσίας, uti passim veteres diversum cultum, pro diversa eorum conditione, Diis praestandum esse iubent. Lege *Iamblich.* de Myst. I, 15. V, 18. &c. δυνάμεις quae dicantur vidimus. § 2.

2. Θεῷ μὲν τῷ &c.] Legas haec & quae sequuntur usque ad finem paragr: etiam apud *Euseb.* P. E. L. IV. p. 149. B. atque iterum usque ad illa τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐγγόνοις &c. Dem. Euang. L. III. p. 105. A. de Deorum ordine & dignitate dici hic nihil debet. Confer tamen quae de θεῷ τῷ ἐπὶ πᾶσι monemus ad § 37. In margine *Meerm.* hoc legebatur scholion. Ση. ποίαν προσακτέον θυσίαν τῷ ἐπὶ πᾶσιν θεῷ. Mox pro τῶν αἰσθητῶν *Cyrill.* αἰσθητὸν, sed nostrum firmat *Euseb.* utroque in loco. in altero autem p. 10. θυμιῶντες est θύοντες.

3. Ὃ μὴ τῷ ἀΰλῳ εὐθύς ἐςιν. &c.] Laudat haec Doctiss: R. W. ad inlustranda illa *Hierocl.* in Aur. Carm. p: 29. τί γὰρ τοιούτων προσάξεις ἀπὸ τῶν &c. sed ille scribit ἀνύλῳ. Et sic editur apud *Cyrill:* l. l. semel tibi interpretem Gallicum ridendum propinare debeo, qui vocem nostram L. I, 41. de *fistulis* accipiebat.

4. Διὸ οὐδὲ λόγος τούτῳ ----] *Euseb:* in D. E. διὸ οὐδὲ λόγος αὐτῷ οὐθ᾽ ὁ κατὰ φ. ο. οὐθ᾽ &c. sed in alio loco ut Noster & *Cyrill:* sed hic pro μεμολυσμένος habet μεμιασμένος.

5.

tum : neque quod intrinsecus est, si affectu animae fuerit inquinatum. Sed pura anima purisque de eo notionibus ipsum adoramus. Oportet igitur ut coniuncti cum eo, similesque ipsi effecti nostram ipsorum mentis eleuationem sacram hostiam deo offeramus : quae eadem & hymnus, & salus nostra est. In affectuum igitur uacua animae contemplatione Dei huius sacrificium absoluitur. Prognatis uero ex ipso & intelligibilibus diis uerbis iam etiam expressus hymnus accedit.

Vni-

οὐδ' ὁ ἔνδον, ὅταν πάθει ψυχῆς ᾖ μεμολυσμένος. [5] *διὰ δὲ σιγῆς καθαρᾶς καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ καθαρῶν ἐννοιῶν* [6] *θρησκεύομεν αὐτόν. δεῖ ἄρα συναφθέντας, καὶ ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τὴν αὐτῶν* [7] *ἀναγωγὴν θυσίαν ἱερὰν προσαγαγεῖν τῷ θεῷ, τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ὕμνον οὖσαν καὶ ἡμῶν σωτηρίαν.* [8] *ἐν ἀπαθεῖ ἄρα τῆς ψυχῆς τοῦδε τοῦ θεοῦ θεωρίᾳ, ἡ θυσία αὕτη τελεῖται. τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐγγόνοις, νοητοῖς δὲ θεοῖς, ἤδη καὶ τὴν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν προσθετέον.*

X 3 [9] ἀ-

5. *Διὰ δὲ σιγῆς καθαρᾶς.*] Nota est silentii indicendi formula in sacris veterum. Pythagorei & Aegyptii Deum silentio maxime venerabantur. Vid. *Nostrum* in Antr: Nymph: p. 266. & *Iambl:* Myst: VIII, 3. & cui ignotus illorum Harpocrates ? *Procl:* in Plat: Phil. II, 11. *ἀλλὰ σιγῇ τὸ ἄῤῥητον αὐτοῦ καὶ πρὸ τῶν αἰτίων πάντως ἀναιτίως αἴτιον ἀνυμνεῖν.* Nescio an e sacro illo silentio inlustrari debeant ea, quae leguntur *Psalmo LXV*, 2. Si iam praeterea obserues huic silentio opponere Nostrum deinceps *τὴν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν*, eodemque modo legi duobus in locis apud *Euseb:* & *Cyrill:* vulgatam lectionem satis adsertam forte iudicabis, licet *Felic:* legerit *ψυχῆς*, idque *Galeo* ad *Iambl:* Myst: VIII, 3. unice placuerit. Non obstare ea quae *Iambl:* iubet, Myst: VII, 4. *συγγενεῖ πρὸς τοὺς θεοὺς λέξει* utendum, aut Pythagoreos clara etiam voce fuisse precatos, ut *Clem: Alex:* Strom: L. IV. docet, norunt qui sacrorum rationem intelligunt.

6. *Θρησκεύομεν αὐτόν.*] Apud Euseb: in IV. a quo omnis hic locus in testimonium vocatur, *θρησκεύσωμεν.* & in primo quoque seq. pag. *ψυχῆς τοῦ θεοῦ δὲ θεωρίᾳ.* cum autem in excusis ita legatur scriptus ille non discrepat a lectione auctoris, ut in tribus, quae sequuntur, varietatibus, cum inpresso Euseb: facit in II. enim eiusdem pag. *ἐκγόνοις* in tertio etiam *ἀπαρχὴ* recto casu, quod verius puto. itidemque *εἰς τὸ εἶναι συνέχει τὴν οὐσίαν*, magna varietate, quae mihi probatur. VICTORIUS. *Cyrill:* etiam *θρησκεύομεν.* sed idem dein *δεῖ δὴ ἄρα.* Praeceptum est optimum, quod Noster & alii saepe inculcant. Testimonia conduxit R. W. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 30. *λογικὴν λατρείαν* commendare scimus virum divinum, ad Roman. XII, 1.

7. *Ἀναγωγήν.*] Animorum nostrorum a rebus caducis avocatorum ad divinas atque inmortales translationem. vulgo elevationem cordis ad Deum & abstractionem. REISK. Vid. *Budaeum*, & quae ex illo *Steph:* in Thes: & quae ex h. l. contra *Iambl:* disputat *Galeus* ad V. Myst: 22. *Cyrill:* habet *ἀγωγὴν* dein *προσάγειν*, & sic *Euseb:* in P. E. non item in altero loco. Pro *ὕμνον οὖσαν* *Cyrill:* *ὑμνοῦσαν.*

8. *Ἐν ἀπαθεῖ ἀ. τ. ψ.*] *Ἐν ἀπαθείᾳ* editur apud *Euseb:* in P. E. longius abit in D. E. ubi est *ἐν ἀπαθείᾳ ἀρετῆς ψυχῆς.* quae hinc sunt corrigenda. Sunt etiam similia huic loco quae leguntur ibid. P. E. L. III. p. 122. C. Mox *τοῦ* ante *θεοῦ* nec *Euseb:* nec *Cyrill:*

nec

[9] ἀπαρχῆς γὰρ ἑκάςῳ, ὧν δέδωκεν, ἡ θυσία, καὶ δι' ὧν ἡμῶν τρέφει, καὶ εἰς τὸ εἶναι συνέχει εἰς τὴν θυσίαν. ὡς οὖν γεωργὸς [10] δραγμάτων ἀπάρχεται καὶ τῶν ἀκροδρύων, οὕτως ἡμεῖς ἀπαρξόμεθα αὐτοῖς [11] ἐννοιῶν καὶ τῶν περὶ αὐτῶν καλῶν, [12] εὐχαριςοῦντες ὧν ἡμῖν δεδώκασι τὴν θεωρίαν, καὶ ὅτι ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῶν θέας ἀληθινῶς τρέφουσι, συνόντες καὶ φαινόμενοι καὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ ἐπιλάμποντες.

§ 35. Νῦν δὲ τοῦτο μὲν ποιεῖν ὄκνουσι καὶ πολλοὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐσπουδακότων· [1] δοξοποιοῦντες δὲ μᾶλλον ἢ τὸ θεῖον τιμῶντες, περὶ τὰ[2] ἀφιδρύματα ςρέφονται, οὐδὲ πῇ ἀπαντητέον ἢ μὴ ἐπεσκεμμένοι, οὐδὲ παρὰ τῶν θεοσόφων μαθεῖν σπουδά-

Vnicuique enim ex iis quae dedit, sacrificium offertur, & ex quibus nos nutrit, & conseruat. Sicut igitur agricola ex manipulis frugum, & baccis primitias offert: ita nos notiones de ipsis & uerba obseremus, gratias agentes, quod contemplationem nobis tradiderint. quodque nos sui spectatione nobiscum uersando & apparendo, & salutem nostram illustrando reuera nutriant.

§ 35. Nunc uero hoc facere etiam multi recusant ex iis qui philosophiae studuerunt: sed gloriam potius sectantes, quam numen colentes, circa statuas deuoluuntur: neque ulla habita consideratione quo deueniendum ipsis aut sit, aut non sit: neque ullo studio ad-

nec *Cod. Lipſ.* agnoſcunt. dein Euſ: ἐκγόνοις de qua voce vide ad § 9.

9. Ἀπαρχῆς γὰρ ἑκάςῳ.] Totus hic locus ita apud Euſeb: Praep: L. IV. c. 12. legitur. ἀπαρχὴ γὰρ ἑκάςῳ, ὧν δέδωκεν ἡ θυσία, καὶ δι' ὧν ἡμῶν τρέφει, καὶ εἰς τὸ εἶναι συνέχει τὴν οὐσίαν. Senſus idem eſt cum eo, quem verba, ut a me in Porph. emendata prae ſe ferunt. VALENT. Recte ἀπαρχὴ apud *Euſeb:* atque inde Noſter emendandus. & ſic etiam in illis quae ſequuntur, ut bene a *Victor.* & *Valent.* animadverſum. Poſterius εἰς itaque delendum, quod etiam non habebat *Meerm.* ſed eadem tamen ut videtur, quae cetera manus ſuperſcripſerat. & pro θυσίαν reſcribendum οὐσίαν, quae voces ſaepe confunduntur. Vide ad § 27.

10. Δραγμάτων ἀπ. καὶ ἀκροδρύων.] Ἀκρόδρυα quae fuerint, diximus ſupra I, 46. Bene illis iungit δράγματα, qua de re *Viger:* ad *Euſeb:* P. E. p. 10.

11. Ἐννοιῶν καὶ τῶν.] Forte ἐννοίας τῶν περὶ αὐτοὺς καλῶν. καὶ non eſt in Lipſ. REISK.

12. Εὐχαριςοῦντες.] Nihil novarunt N. T. Scriptores, qui verbi iſtius uſum toties admiſerunt *Artemid: IV*, 3. καὶ θύε καὶ εὐχαρίςει. & 13. οἱ πένητες εὐχαριςοῦσι τοῖς θεοῖς. Alia dabit ὁ πάνυ *Weſſeling:* ad *Diod: XX*, 34. fruſtra tamen in veterum Atticorum ſcriptis quaeri, notat *Pierſon:* ad Herod: Phil: p. 441. Paullo poſt in *Cod. Lipſ.* eſt συνόντες τε καὶ. haud male.

1. Δοξοποιοῦντες δὲ.] An δοξοκοποῦντες; qua voce utitur etiam ſupra I, 38. ubi vide. Sed *codd.* omnes & interpr. in vulgatam conſentiunt. Lexica ignorant, ſed eius conpoſito utitur *Polyb:* ad cuius Excerpt. p. 607. videatur *Reiskius.*

2. Ἀφιδρύματα ςρέφονται.] Ἀφιδρύματα τὰ τῶν θεῶν ἀγάλματα exponit. *Suidas Heſych:* Ἀ-

adhibito, ut quousque & quantum hac in re eſſet procedendum a diuinarum rerum ſapientia praeditis diſcerent. Sed nos cum iſtis nihil contendemus: neque quicpiam huiusmodi dignoſcere ſtudebimus: ſed ſanctos & ueteres imitati, plurimum diis ex contemplatione offeremus, quam nobis tradiderunt, quaque ad ueram ſalutem conſequendam maxime indigemus.

δάσαντες, ἄχρι τινὸς καὶ πόσου κἀνταῦθα παραβλητέον. ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν διοισόμεσθα τούτοις, 3 μή πη δὲ καὶ αὐτοὶ τοιοῦτο σπουδάσομεν διαγιγνώσκειν, καὶ τοὺς ὁσίους καὶ παλαιοὺς ἐκμιμησόμεθα, τὸ πλέον ἀπαρχόμενοι ἐκ τῆς θεωρίας, ἧς ἡμῖν αὐτοὶ δεδώκασιν, καὶ ἧς ἐν χρείᾳ πρὸς τὴν ὄντως σωτηρίαν καθεξήκαμεν.

§ 36. Ac Pythagorei quidem in numerorum & linearum ſtudio uerſantes ex his plurimum diis conſecrabant: cum certum quendam numerum Mineruam, alium Dianam, alium item Apollinem appellarent: nec non iuſtitiae alium, alium temperantiae nomine nuncuparent: & ſimili modo in figuris quoque & deſcriptionibus uterenren-

§ 36. 1 *Οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς γραμμὰς σπουδάζοντες, ἀπὸ τούτων τὸ πλέον τοῖς θεοῖς ἀπήρχοντο, τὸν μέν τινα ἀριθμὸν, Ἀθηνᾶν καλοῦντες, τὸν δέ τινα, Ἄρτεμιν· ὥσπερ αὖ ἄλλον, Ἀπόλλωνα· καὶ πάλιν, ἄλλον μὲν, δικαιοσύνην, ἄλλον δὲ, σωφροσύνην. καὶ ἐπὶ τῶν διαγραμμά-*

Ἀφίδρυμα ἱερὸν. vulgo pro quovis ſimulacro uſurpatur, ſed proprie quid ſit, pulcre docebat Clar: *Weſſeling:* ad *Diod: XI*, 49. Mox pro *ἄχρι τινὸς* melius *Lipſ.* & *Meerm.* *ἄ. τίνος.*

3. *Μή πη δὲ καὶ αὐτοὶ* ----] *Καὶ* deeſt Lipſ. haud ſcio an recte in *μή πη* videtur *λοιπὸν* latere, quo admiſſo haec exiſtet ſententia *ἀλλ' ἡμεῖς οὐδ. δ. τ. λοιπὸν δὲ αὐτοὶ σπουδάσομεν τὸ τοιοῦτο διὰ καὶ* ---- *Nos autem illos nil morabimur, quin potius iam nunc* (i. e. *τὸ λοιπὸν*) *ſtudebimus ipſi hanc rem plane diſcernere, viroſque illos ſanctos, quos vetuſtiſſima hominum aetas tulit, imitabimur.* *τὸ τοιοῦτο* quod hic appellat, videtur eſſe quaeſtio de ſacrificio eius modi deligendo, quod cum deo omnium ſupremo, tum numinibus inferioribus gratum acceptumque ſit. Reisk. Clar: *Abreſch:* explicabat *τοιοῦτον* (ſic eſt in *edd.* prioribus & *Lipſ. Cod.*) nempe *ὀκνῶμεν μαθεῖν*, diſtinctione maxima poſita poſt *τοιοῦτον*; commate poſt *διαγινώσκειν*. *Valent.* legebat *εἴπη δὲ καὶ αὐτοὶ*, ſed ſpurium illud *εἰ* expunxi.

1. *Οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι.*] De numeris vid. *Iamblich:* vit. Pyth: c. 28. & *P. Bungum* de Numerorum myſteriis cap. 3. Valent. Veteres illi Philoſophi qui morum praecepta tradebant, aliis ſimul artibus ſe commendabant, Peripatetici animantium ac plantarum hiſtoria, geometriae ſtudio Platonici, numerorum & concentuum Pythagorici. Immo teſte Theodorit:, Pythagoras ſummum bonum in perfecta numerorum ſcientia collocabat. ſed haec ſatis ſuperque a Viris D. ad Noſtrum vit. Pyth: 50. & alibi ſunt excuſſa. Quod vero dicit numeros divinis adpellationibus ornatos fuiſſe, id explicabit *Plut:* T. II. p. 381. E. *οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ ἀριθμοὺς καὶ σχήματα θεῶν ἐκόσμησαν προσηγορίαις. τὸ μὲν γὰρ*

μάτων ὁμοίως. καὶ οὕτως ἠρέσκοντο τοῖς θεοῖς ταῖς τοιαύταις ἀπαρχαῖς, ὡς καὶ [2] τυγχάνειν, αὐτῶν καλοῦντας ἕκαςον τοῖς ἀναθήμασιν, καὶ κεχρῆσθαι πολλάκις πρὸς μαντείαν, καὶ εἴ τινος πρὸς ἐξέτασιν δέοιντο. [3] θεοῖς γε μὴν τοῖς ἐντὸς οὐρανοῦ, πλανωμένοις τε καὶ ἀπλανέσιν, ὧν ἡγεῖσθαι θετέον ἥλιον πάντων, [4] σελήνην τε δευτέραν, [5] πῦρ τε ἤδη ξυγγενὲς ἀνάπτοιμεν ἂν, ἅτε φησὶν ὁ θεολόγος, ποιήσωμεν. φησὶ δὲ ἔμψυχον οὗτος θύειν μηδὲ ἓν, ἀλλ' ἄχρις ἀλφίτων, καὶ μέλιτος, καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀκροδρύων, τῶν τε ἄλλων ἀνθέων ἀπάρ-

rentur. atque adeo huiuscemodi primitiis diis erant accepti, ut eorum praesentia suis quemque dedicationibus inuocando fruerentur, & ad uaticinium saepe ipsorum ope uterentur, & si qua alia in re opus inquisitione erat. Diis uero qui intus in ipso coelo sunt, tam errantibus, quam non errantibus, inter quos principatum obtinere primum solem, deinde lunam censendum est, ignem etiam ipsis cognatum accendere iam licet, si modo ea quae inquit Theologus etiam fecerimus. Inquit autem animatum nullum esse sacrificandum sed usque ad farinam & mel, & ex terra ori-

ϛ ἀρ ---- ἐκάλουν Ἀθηνᾶν &c. & p. 354. E. δοκῶ ---- τὴν μονάδα ὀνομάζειν Ἀπόλλωνα, δυάδα τὴν Ἄρτεμιν, Ἀθηνᾶν δὲ τὴν ἑβδομάδα.

2. Τυγχάνειν αὐτῶν ἀναθήμασιν.] Conjicio legendum ὀνόμασιν. Euseb: Praep: Euang: v. 8. VALENT. ἀναθήμασι bene habet, iis aut numeris appellandis, aut figuris seu descriptionibus linearibus, quas ei deo, quem identidem invocarent, consecrassent. In τυγχάνειν subauditur κλυόντων, aut ὑπακουόντων, aut φιλίων, aut simile quid. REISK. Cel: *Abresch:* coniiciebat ἀνακλήμασι *compellationibus. Suid:* ἀνάκλησις. προσφώνησις. Bene *idem* τυγχάνειν θεῶν nempe ἱλέων. Diluc: Thuc: p. 19. & sic 167. *Aeschyl:* in Suppl: μὴ τυχεῖν θεῶν ὀλυμπίων.

3. Θεοῖς γε μὴν τοῖς ἐντὸς οὐρανοῦ πλανωμένοις &c.] *Lips.* ἐν τῷ οὐρανῷ. Pertinent haec ad Theologiam Pythagorae, quae eadem cum Aegyptiorum doctrina. Ille ἥλιον, σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀςέρας pro diis habebat, qui omnes νοερὰ ζῶα καὶ θεοὶ. eorumque τὸ ὅλον ἐξ ἀσωμάτων καὶ σώματος constare dicit *Hierocl:* ad cuius Comm: in Aur: Carm: p. 284. vid: R. W. *Plato* etiam divinitates distinxisse dicitur in θεὸν ἀγέννητον καὶ τοὺς εἰς κόσμον τοῦ οὐρανοῦ γεγονότας, τούς τε πλανήτας καὶ ἀπλανεῖς. vid: *Cuper:* Obs: III, 16. *Galeum* ad *Iambl:* Myst: I, 17. & alios.

4. Σελήνην τε δευτέραν.] Forte δευτερεύειν. aut δευτέραν εἶναι. REISK. *Meerm.* σελήνην δευτέραν, omisso τε.

5. Πῦρ τε ἤδη συγγενὲς.] Forte ᾗ δεῖ *qua par est*. sed nil affirmo. proxima insequentia videntur vitio carere. ignem soli & lunae & astris, ut natura cognatum, qua par est, accendemus, & illa faciemus quae praecipit Theologus. *Plotinus*, ni fallor, aut *Plato*. sed ille potius. REISK. Pro ἀνάπτοιμεν sine necessitate *Valent.* rescripserat ἀναπτόμενοι. Sententiam Theologi quam subiungit, saepe obviam habemus. Apud *Platon:* de Leg. VI. p. 875. C. & ceteros. Pythagoram & alios ea docuisse saepe iam videmus. Notum est huius symbolum μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων. quod cum Iudaeorum dicto *absque farina lex non est* conponit *Lomeier:* de Lustr: c. 24.

6.

rientes fructus, floresque in primitiis eſſe procedendum, neque a cruentato foco, inquit, ignis exiſtat: & quaecunque ille ſubiungit. Quid enim opus eſt, ut inde ea omnia huc transſcribamus? Nouit autem qui curam pietatis aliquam habet, diis quidem nullum animatum ſacrificari debere, ſed daemonibus & aliis ſiue bonis, ſiue malis: ad quosque his ſacrificare, & quousque ipſis indigentes pertineat. Sed mihi quidem caetera ſilentio inuoluantur. Quae uero nonnulli Platonici euulgarunt, ea in medium intelligentibus ad propoſitae rei ex-

πάρχεσθαι. 6 *μὴ δὲ ἀφ' ἡμαγμένης ἐσχάρας ἔξω τὸ πῦρ, καὶ ὅσα φησὶν ἐκεῖνος. τί γὰρ δεῖ μεταγράφειν ταῦτα;* 7 *οἶδεν δὲ ὅτι εὐσεβείας φροντίζων, ὡς θεοῖς μὲν οὐ θύεται ἔμψυχον οὐδέν· δαίμοσι δὲ καὶ ἄλλοις ἤτοι ἀγαθοῖς, ἢ καὶ φαύλοις. καὶ τίνων τὸ θύειν τούτοις·* 8 *καὶ τῶν ἄχρι τίνος αὐτοῦ δεομένων. ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα* 9 *εὔστομα κείσθω.* 10 *ἃ δ' οὖν τῶν Πλατονικῶν τινες ἐδημοσίευσαν, ταῦτα ἀνὰ μέσον* 11 *παρατιθέντα, τοῖς εὐξυνέ-*

Y *τοις*

6. *Μὴ δὲ ἀφ' ἡμαγμένης ἐσχάρας.*] De ara Pythagorae incruenta ſupra diximus. *ἐσχάρα* quid proprie ſit, doceant Grammatici. *Alb:* ad *Heſych:* in V. *Valkenarius* Anim: ad Ammon: I, 11. *Schol:* ad *Eurip:* Phoeniſ: 647. cum nota Viri Elegantiſſimi, affatim de ea agunt. Pro *ἀφ'* *Valent.* *ἐφ'* & pro *ἔςω* correxerat *ἐςὶ.* utrumque male.

7. *Οἶδεν δὲ ὅτι εὐσ. φ.*] Tribus verſibus qui ſequuntur tres ſcripturae varietates apud eundem, qui ipſos in quarto adducit, inveniuntur. eas huic lectioni cenſeo praeferendas. primum enim *ὁ τῆς εὐσ.* illic legitur: nec tamen non ſcriptus noſter in hoc ab excuſo diſcrepat, & quaſi ſe ad auctoris lectionem adplicat, quamvis perturbatus ille hac parte manifeſto ſit, ita enim habet: *οἶδε δὲ ὅτι ὅταν εὐσεβείας.* infra *δαίμοσι δὲ, ἀλλ' ἤτοι ἀγαθοῖς.* in extremo vero *αὐτῶν δεομένων.* Victorius. V. *Euſeb:* IV. P. E. p. 153. C. ubi *Vigerus* noſtrum *ὅτι* probari poſſe ſcribit, pro *ἅτε δή.* ſed illud quod eſt in *Euſeb:* unice eſt verum, nam & ſic eſt in *Cod. Lipſ.* Illis *οὐ θεοῖς θύεται, δαίμοσι δὲ,* bene adſcripſerat *Abreſch:* haec *Apoſtoli* I ad Cor. X, 20. *ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ.* vide & quae Noſter infra § 58. illa *καὶ ἄλλοις* concoquere nequeo. Recte *Euſeb:* vitioſe *τὰ* in *μεταγράφειν* exciderat *Meerm.*

8. *Καὶ τῶν ἄχρι* ---] Haec non expedio. ſententia videtur poſtulare *καὶ ἄχρι τίνος προβαίνειν δεῖ τοὺς αὐτῶν δεομένους.* *& quo ad progredi deceat eos, qui eorum ope egeant.* Reisk. Cauſſam dixit *Victorius.* *αὐτοῦ* quidem ſtare poſſet, nempe *θύειν.* maior tamen mihi *Euſebii* fides. Confer ibi *Viger:* qui malebat, *καὶ ἄχρι τίνος, τῶν αὐτῶν δεομένων.* norat enim Theologus, non modo quorum eſſet illis ſacrificare, ſed etiam *ἄχρι τίνος,* ſcilicet *τὸ θύειν ἐςίν.* quatenus progredi ſacrificando debeant.

9. *Εὔςομα κείσθω.*] Scholion marginale *Meerm.* *ἰωνικῶς ἀντὶ εὔφημα, καὶ εὐςομεῖν ἀντὶ τοῦ εὐφημεῖν λέγουσι.* Habemus *εὔςομά μοι κείσθω καθ' Ἡρόδοτον* apud *Plut:* unde excerpſit *Theodor:* Serm: de Orac: p. 625. & ſaepe apud alios, fuit enim paroemiae inſtar. V. D. ad *Mag: Thom:* in *Εὐςομεῖν,* & *Weſſel:* ad *Herod:* II, 171. affatim dixerunt.

10. *Ἃ δ' οὖν τῶν Πλατονικῶν* &c.] Haec usque ad illa ſequentis paragr: *λοιπὸν οὖν ἡμῖν* &c. in ſua tranſtulit *Cyrill:* Adv: Iulian: L. IX. p. 311. niſi quod omittat quaedam. Ille pro *ἀνὰ μέσον* habet *ἀνεμέσητον,* ſed conſentit in *μηνύειν,* pro quo vel *μηνύει,* vel, ut *Reiskio* placebat, *μηνύσει* aut *μηνύειν δύναται* dicendum fuiſſet, niſi breviloquentia haec ſit Porphyriana. *παρ.* ---- *μην.* ſcil: *δεῖ* &c.

11. *Παρατιθέντα.*] Forte *παρατεθέντα.* Reisk.

I.

τοις μηνύειν τὰ προκείμενα· λέγουσι δὲ ὧδε.

§ 37. [1] Ὁ μὲν πρῶτος θεὸς ἀσώματός τε ὢν καὶ ἀκίνητος καὶ ἀμέριςος, καὶ [2] οὐδὲ ἔν τινι ὢν, οὔτε ἐνδεδεμένος εἰς ἑαυτὸν, χρήζει οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν, ὥσπερ εἴρηται· οὐ μὴν οὐδ' ἡ τοῦ κόσμου ψυχή· ἔχουσα μὲν τὸ τριχῇ διαςατὸν καὶ αὐτοκίνητον ἐκ φύσεως, προαιρεῖσθαι δὲ πεφυκυῖα τοῦ καλῶς καὶ εὐτάκτως κινεῖσθαι καὶ κινεῖν τὸ σῶμα τοῦ κόσμου κατὰ τοὺς ἀρίςους λόγους. δέδεκται δὲ τὸ σῶμα εἰς ἑαυτὴν καὶ περιείληφε, καίπερ ἀσώματος οὖσα καὶ παντὸς πάθους ἀμέτοχος. [3] τοῖς τε λοιποῖς θεοῖς, τῷ τε κόσμῳ, καὶ τοῖς ἀπλανέσι καί πλανωμένοις, ἔκτε ψυχῆς καὶ σώματος οὖσιν ὁρατοῖς ἀντευχαριςητέον τὸν εἰρημένον τρόπον, διὰ τῶν θυσιῶν τῶν ἀψύχων. λοιπὸν οὖν ἡμῖν ἐςι τὸ τῶν ἀοράτων πλῆθος, οὓς

explicationem mihi esse proferenda censeo. dicunt autem illi hunc in modum.

§ 37. Primus quidem deus cum incorporeus sit, & immobilis, & indiuisibilis, & neque in aliquo sit, neque in se ipsum deuinctus, nulla extrinsecus re indiget, quemadmodum dictum est. Quin neque ipsa mundi anima externa re aliqua eget: cum illud in se habeat, ut & tribus dimensionibus absoluatur atque ex sese naturaliter moueatur: & natura proponat atque eligat bene & ordinate moueri mouere mundi corpus optimis rationibus, corpusque in se ipsum admiserit, & complexa sit, licet ipsa incorporea & affectionis omnis expers habeatur. Reliquis autem diis, mundo, & errantibus & non errantibus, qui ex anima & corpore constant, uisibilesque dii sunt, inanimatis sacrificiis eo modo quo dictum est, agi gratiae debent. Reliqua est inuisibilium multitudo, quos

1. Ὁ μὲν πρῶτος θεὸς ἀσώμ. &c.] Hic est quem vocant τὸν ἐπὶ πᾶσι πρῶτον τε ὄντα καὶ πάντων πατέρα καὶ βασιλέα. Plato adpellat μέγιςον τῶν θεῶν, & τὸν τοῦ παντὸς κυβερνήτην καὶ μέγιςον δαίμονα. cui alii minoris ordinis dii ac daemones substituuntur. Vide quae e veterum Graecorum Theologia hac in caussa disputat *Euseb:* P. E. L. III. p. 141. de Daemonum natura, distinctionibus, officiis & fraudibus, de quibus Noster prolixe, nihil dico, quia a multis dictum est. thesauri seu horrea illa cuilibet patent, ideoque compilari non debent. Praeeuntem habuerunt Platonem. Vid: *Gal:* ad *Iambl:* Myst: I, 5. & II, 1. & *Cuper:* Obs: III, 16.

2. Οὐδὲ ---- οὔτε.] Centum mihi exempla ad manum sunt, in quibus variatur in his particulis & modo οὐδὲ, οὔτε, modo οὔτε οὐδὲ dicitur. eadem ratio in μηδὲ & μήτε. Satisfacient illa, quae notat *D'Orvill:* ad *Char:* *VIII*, 8. Paullo post pro τοῦ καλῶς bene correxerat *Valent.* τὸ καλῶς.

3. Τοῖς τε λοιποῖς θεοῖς.] Lego τοῖς δὲ λ. θ. Fideiussores habeo *Cyrillum*, *Lips.* & *Meerm. Cod.* & mox ex eodem *Cyrill:* ἀντευχαριςέον.

4.

quos daemonas indiſtinctos Plato dixit. Ex his autem illi qui nominati ab hominibus ſunt apud ſingulos honores diis aequales, & reliquum cultum conſequuntur: qui uero plerumque non ad modum nominati ſunt, a nonnullis per uicos, uel aliquas ciuitates & nomen & uenerationem occulte nanciſcuntur. Caetera multitudo communi daemonum nomine nuncupatur. De omnibus autem perſuaſum homines id habent, eos ſi irati fuerint, quia negligantur, & inſtituto cultu defraudentur, laeſionem eſſe illaturos: contra benefacturos iis qui uotis, & ſupplicationibus, & ſacrificiis, aliisque huiusmodi eos ſibi propitios reddiderint.

§ 38. Sed cum de ipſis confuſa notitia ſit in multamque calumniam abeat, naturam eorum oratione diſtingua-

οὓς [4] δαίμονας ἀδιαςόλως εἴρηκε Πλάτων. τούτων δὲ, οἱ μὲν κατονομασθέντες ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, παρ' ἑκάςοις τυγχάνουσι [5] τιμῶντ' ἰσοθέων καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας, οἱ δὲ ὡς τὸ πολὺ μὲν, οὐ πάνυ τι κατωνομάσθησαν, ὑπ' ἐνίων δὲ κατὰ κώμας ἤ τινας πόλεις ὀνόματός τε καὶ θρησκείας ἀφανῶς τυγχάνουσι. [6] τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, οὕτω μὲν κοινῶς προσαγορεύεται τῷ τῶν δαιμόνων ὀνόματι. πεῖσμα δὲ περὶ πάντων τοιοῦτόν ἐςιν· ὡς ἄρα καὶ βλάπτοιεν εἰ χολωθεῖεν ἐπὶ τῷ παροράσθαι καὶ μὴ τυγχάνειν τῆς νενομισμένης θεραπείας, καὶ πάλιν εὐεργετοῖεν ἂν [7] ταῖς εὐχαῖς τε αὐτοὺς καὶ λιτανείαις, θυσίαις τε καὶ τοῖς ἀκολούθοις ἐξευμενιζομένους.

§ 38. Συγκεχυμένης δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐννοίας, καὶ εἰς πολλὴν διαβολὴν χωρούσης, ἀναγκαῖον διαςεῖ-

λαι

4. *Δαίμονας ἀδιαςόλως εἴρηκε Π.*] *Δαίμονας ἰδιοςόλους* legebat *Fogeroll:* & *G. Cuper:*, Obſ. III, 16. *ἰδιόςολος* quippe dicitur; qui ad aliquam rem peculiarem tutandam agendamve miſſus eſt. *ἀδιαςόλους Felic:* & *M. Ficin:* legiſſe videntur: uterque enim *indiſtinctos* dedit. Mihi itaque contra codicum fidem nihil tentandum eſt. Dicit Platonem in genere, ſeu indiſcriminatim Daemonas vocare illos, qui a Diis quos recenſuerat diſtinguuntur, idque verum eſſe ſtatim vidimus. Firmant illa quae ſequuntur: *τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, οὕτω μὲν κοινῶς προσαγορεύεται τῷ τῶν δαιμόνων ὀνόματι.*

5. *Τιμῶντ' ἰσοθέων.*] Sic *τιμαὶ ἰσόθεοι* apud *Diod: Sic:* I, 90. & alios. diligentiſſime loquendi genus inluſtarunt V. D. ad *Paull:* ad Philipp. II, 6. Non tamen ſignificare ſemper honores per omnia divinis pares, ut in illo *Menandr:* Fragm: p. 238.

Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νέμειν

ibi obſervat Vir Erud.

6. *Τὸ δὲ ἄλλο πλ.*] In *Lipſ.* deſideratur *δὲ*, & mox pro *δαιμόνων* ſcribitur *μόνων*. utrumque vitioſe.

7. *Ταῖς εὐχαῖς.*] Lege *τοῖς*. quod *τοῖς* cave ad *αὐτοὺς* referas, redit enim ad *ἐξευμενιζομένους*. Reisk. Ita ſtatuebant, daemones mala ab urbibus & populis, quae intulerant, non averruncare, priusquam placati fuiſſent. Lege quae notavit *Galeus* ad *Iamblich:* Myſt. I, 13. *ἐξευμενίζεσθαι τοὺς θεοὺς* habemus etiam apud *Plut:* T. I. p. 176. B. & *Ariſtid:* T. I. p. 18.

I.

λαι λόγῳ τὴν φύσιν αὐτῶν. ἴσως γὰρ ἀναγκαῖόν φασιν ὅθεν ἡ πλάνη γέγονεν τοῖς ἀνθρώποις [1] περὶ αὐτῶν, ἀναφαίνειν. διαιρετέον οὖν τὸν τρόπον τοῦτον. Ὅσαι μὲν οὖν ψυχαὶ τῆς ὅλης ἐκπεφυκυῖαι μεγάλα μέρη διοικοῦσι [2] τῶν ὑπὸ σελήνην τόπων, [3] ἀπερειδόμεναι μὲν πνεύματι, κρατοῦσαι δὲ αὐτοῦ κατὰ λόγον, ταύτας δαίμονάς τε ἀγαθοὺς νομιςέον καὶ ἐπ' [4] ὠφελείᾳ τῶν ἐρχομένων πάντα πραγματεύεσθαι, [5] εἴτέ τινων, ἀφηγοῖντο ζώων, εἴτε καρπῶν ἀποτεταγμένων, εἴτε καὶ τῶν ἕνεκα τούτων, οἷον ὄμβρων, πνευμάτων μετρί-

guamus, neceſſe eſt. Fortaſſe enim neceſſarium eſſe inquiant, ut unde error de ipſis hominibus incidit, manifeſtetur. Diuiſione igitur utendum in hunc modum eſt. Quaecunque animae ex uniuerſa illa exortae magnas quae ſub luna ſunt, locorum partes gubernant, annixae quidem ſpiritui, ſed ipſi ſecundum rationem dominantes: eae & daemones boni exiſtimandae ſunt, & qui ad utilitatem eorum quibus praeſunt, omnia procurent: ſiue quibusdam animalibus praeſideant, ſiue certis fructibus, ſiue illis quae horum cauſa exiſtunt: cuiusmodi ſunt, imbres, uenti mo-

1. Περὶ αὐτῶν, ἀναφ.] Ita bene diſtinguit interpres, quem ſecuti ſumus, ſecus quam antea fieri conſueverat.

2. Τῶν ὑπὸ σελήνην τόπων.] Eum tractum paſſim daemonibus adſignant: *inter ſummum aethera & infimas terras, in iſto interſitae* (divinae mediae poteſtates) *aëris ſpatio per quas & deſideria noſtra & merita ad deos commeant. Apulei.* de D. Socr. p. 101. qui ib. p. 103. Daemonas ſortitos dicit aëris plagas terrae conterminas, nec minus coelo confines. Multa huius generis conduxerunt e Iudaeorum & Philoſophorum placitis V. D. ad inluſtrandum *Paull.* ad Epheſ. II, 2. cui malus genius ἄρχων τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος dicitur. *Sext: Empir:* aliae etiam animae τὸν ὑπὸ σελήνην οἰκοῦσι τόπον. qua de re *Needh:* ad *Hierocl:* in Aur. Carm. p. 437.

3. Ἀπερειδόμεναι μὲν πνεύματι.] Perobſcurus hic locus e p. 82. 18. patet πνεῦμα eſſe Platonicis principium mali, furoris, caecitatis. nil fere quod ad rem faciat feſtinanti ſuccurrit, niſi hoc putabimus aliquid eſſe. ἀντέριδοι μὲν πνεύματι. *adverſariae quidem illi ſpiritui temere ruenti.* erit tum vox ἀντέριδος ab ἔρις ductum. Reisk. Intelligo corpus illud πνευματικὸν ſubtile, ſpirituale, quod Daemonibus tribuebant, de quo §. 39. & 42. uti δαίμονες κτησάμενοι πνεῦμα dicuntur *Tatian:* Orat. ad Graec. 20. & ſub finem huius §. κρατεῖν τοῦ συνεχοῦς πνεύματος. *M. Ficin:* in verſione Graecam vocem ἀπερειδόμεναι retinuit, & vertit *innitentes*, ſive *adhaerentes*, ſive *inpoſitae ſpiritui.* Ita fere ἁπάντων ἀποῤῥέοντα εἴδωλα apud *Syneſ:* ἐπειδὰν ἐγκύρσῃ τοῖς ψυχικοῖς πνεύμασιν ---- τούτοις προσαπερείδονται, καὶ ὥσπερ εἰς ἑςίαν ἀναπαύονται, de Inſomn. p. 138. In *Cod. Lipſ.* erat ἅπερ εἴδομεν πνεύματι.

4. Ὠφελείᾳ τῶν ἐρχομένων.] Forte τῶν εὐχομένων, aut τῶν προσερχομένων, aut tandem ἀπαρχομένων. Reisk. *Valent.* correxerat ἀρχομένων. non male. ſic etiam videtur *Felic:* legiſſe, & ſequentia firmare poſſent. vulgatum legit *M. Ficin:* vertens *ad eorum quae fiunt utilitatem omnia procurare.*

5. Εἴτε τίνων ἀφηγ. ζ.] *Origen: VIII.* contra Celſ. dicit, non Daemonas ſed angelos praeeſſe frugum proventibus & foeturis animalium. V. *Gal:* ad *Iambl:* Myſt. V, 17. Ut alia, ſic haec etiam a Platonicis accepe-

runt

moderati, serenitates, temporum anni temperaturae, atque alia, quae his conducunt. Siue item artibus praesint, & iis quae ad musicam attinent, eruditionique uniuersae, medicinae, exercitatoriae, ac similibus. Fieri enim nullo modo potest, ut hi & utilitates suppeditent, & damni auctores in iisdem efficiantur. Inter hos connumerandi illi etiam sunt, qui traducunt, ut inquit Plato, & ab hominibus ad deos, & a diis ad homines facta annuntiant. Vota enim nostra ad deos tanquam ad iudices referentes,

τρίων, εὐδίας, τῶντε ἄλλων ἃ τούτοις συνεργεῖ, εὐκρασίας τε ὡρῶν τοῦ ἔτους, [6] ἡμῖν αὖτε χρῶνται καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν, παιδείας τε συναπάσης, [7] ἰατρικῆς τε καὶ γυμναςικῆς, ἤ τινος τούτοις ὁμοίας. τούτους γὰρ ἀδύνατόν ἐςι καὶ τὰς ὠφελείας ἐκπορίζειν, καὶ πάλιν αὖ βλάβης ἐν τοῖς αὐτοῖς [8] αἰτίοις γίγνεσθαι. ἐν δὲ τούτοις ἀριθμητέον [9] καὶ τοὺς πορθμεύοντας, ὥς φησὶ Πλάτων, καὶ διαγγέλλοντας τὰ παρ' ἀνθρώπων θεοῖς καὶ τὰ παρὰ θεῶν ἀνθρώποις, τὰς μὲν παρ' ἡμῶν εὐχὰς ὡς πρὸς δικαςὰς ἀναφέροντας τοὺς θεοὺς, τὰς δὲ ἐ-

runt veteres Christiani, quod multum tamen Hieronymo displicuit. Lege V. D. ad *Herm:* Pastor: apud *Cotel:* P. A. Tom. I. p. 83. & ad *Origen:* in Numer: p. 323. de Daemonum illo ministerio cum dixisset *Apul:* de D. Socr: p. 102. pergit, *quae omnia mediae quaepiam potestates inter homines ac deos obediunt.* ubi illico rescribe *obeunt.*

6. Ἡμῖν αὖτε χρῶνται &c.] *Cod. Lips.* ἡμῖν αὖ τεχνῶν τε καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν. cuius lectionis vestigia si persequimur in veri viam nos ea ducet. videtur enim Porph. ita scripsisse καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τεχνῶν τε καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν. scilicet ἀφηγοῖντο. *nobis ipsis duces sint illae beneficae mentes magistraeque cum caeterarum artium illiberalium, tum liberalium, quibus Musae praesunt.* Cum praemisisset de necessitudinibus agricolarum tum subiungit: *nobis ipsis*, qui artibus operam damus. Reisk. Locus foedissime corruptus, sed cui codicum ope mederi possumus, nam ut est in *Lips.* sic etiam in *Bodl.* & *Meerm.* τεχνῶν tam certum est, ut nihil certius. sed pro ἡμῖν &c. *Felic:* videtur legisse ἡ μὲν αὖ τεχνῶν τε καὶ ---- quod adoptavit *Davis:* ad *Lactant:* c. 28. idque in literis humanissimis monebat Cel: *Ruhnkenius.*

7. Ἰατρικῆς τε καὶ γυμναςικῆς.] Lege hanc in rem *Iamblichi* Myst. Sect. III, 28. & quae ibi notavit *Galeus.*

8. Αἰτίοις γίγνεσθαι.] Pro αἰτίοις lege αἰτίας. Valent. aut αἰτίας (in adjectivo, non in substantivo) aut potius αἰτίους. Reisk. Posterius hoc optabat quoque Clar: *Abresch:* & merito.

9. Καὶ τοὺς πορθμεύοντας ----] *Plato* in Conv. p. 1194. A. Daemonum naturam describit, ἑρμηνεῦον τε καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν. E Platone *Aristides* T. II. p. 106. *Apul:* de Dogm. Plat. *Daemones quos Genios & Lares possumus nuncupare, ministros Deorum arbitrantur, custodesque hominum, & interpretes, si quid a Diis velint.* & de Deo Socr. p. 101. *inter mortales coelicolasque hinc precum inde donorum vectores* dicit daemones. Plura de hac re *Cuper:* Obs: III, 16. & *Needh:* ad *Hierocl:* in Aur: Carm: Pyth: p. 369. Non itaque opus, ut exponamus cum Viro Celeb: ad *Charit: VI*, 2. e persuasione illa veterum, qui credebant unum numen per aliud flecti & exorari posse. Quod Platonici Daemonibus, Christiani paene Angelis contribuunt, quos in piorum ministerium missos dicit vir divinus in E-

ἐκείνων παραινέσεις καὶ νουθεσίας μετὰ μαντειῶν ἐκφέροντας ἡμῖν. [10] ὅσαι δὲ ψυχαὶ τοῦ συνεχοῦς πνεύματος οὐ κρατοῦσι, ἀλλ᾽ ὡς τὸ πολὺ καὶ κρατοῦνται δι᾽ αὐτὸ τοῦτο, ἄγονταί τε καὶ φέρονται λίαν, ὅταν αἱ τοῦ πνεύματος ὀργαί τε καὶ ἐπιθυμίαι τὴν ὁρμὴν λάβωσιν· αὗται δὲ αἱ ψυχαὶ, δαίμονες μὲν καὶ αὗται, κακοεργοὶ δ᾽ ἂν εἰκότως λέγοιντο.

§ 39. Καὶ εἰσὶν οἱ σύμπαντες οὗτοί τε καὶ οἱ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, [1] ἀόρατοι, καὶ τελέως ἀναίσθητοι, αἰσθήσεσιν ἀνθρωπίναις· οὐ γὰρ [2] στερεὸν σῶμα περιβέβληνται, οὐδὲ μορφὴν πάντες μίαν, ἀλ-

tes, illorum conſilia, & monitiones per uaticinia nobis explicant. Animae uero quae in coniunctum ſibi ſpiritum non dominantur, ſed plerumque etiam ab ipſo ſuperantur, atque inde aguntur uehementer ac feruntur, quando irae & cupiditates ſpiritus incitationem fuerint adeptae: eae quidem etiam ipſae daemones, ſed malefici tamen daemones merito appellantur.

§ 39. Atque omnes ſane & iſti, & qui contraria poteſtate ſunt praediti inuiſibiles prorſus ſunt, atque eiusmodi, ut humanis ſenſibus percipi nullo modo queant, non enim ſolidum corpus circumiectum habent: neque unam formam omnes

Epiſt. ad Hebr. I, 14. multa hac de re *Elsner.* ad *Paull.* I Cor. XI, 11.

10. Ὅσαι δὲ ψυχαὶ &c.] XVI conſequentes verſus ab eodem in eodem libro ponuntur. diſcrepat autem his locis ſcriptura ab ea, quae nunc apud auctorem reperitur. διὰ τοῦτο eiecta media voce. nam quod ante haec verba in excuſo Pamphilo eſt πολὺ κεκράτηνται, in ſcripto exemplari καὶ κρατοῦνται, ut apud Porph. infra καὶ αὐταί. item ἀλλ᾽ ἢ ἐν σχήμασι. particula orationis adiuncta. ſtatimque καὶ χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν αἱ μορφαί. quod vero in excuſo legitur τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ψυχῶν, mendoſum eſt, & ut hic τῷ dandi caſu legi debet, ut in ſcripto quoque Euſeb: Cod. ſcriptum offendi, illud vero καὶ τρέπεσθαι verum eſt, & ita corrigere apud Porph. oportet. ut in his verbis item duobus nominibus integrius ſervatis οἱ πλεῖον τῷ παθητικῷ νέμοντες τὸν περίγειον τόπον, οὐδὲν ὅτι τῶν κακῶν &c. ſequente verſu, ἔχοντες, quod apud auctorem vitioſe erat. cum vero quod ſequitur, variatum ſit apud eund. in excuſo libro legaturque illic ἐστερημένον τε τῆς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος φυσικῆς εὐδαιμονίας non recipi arbitror oportere: nec ullo modo anteponendam illam lectioni noſtrae puto. VICTORIUS. Locus *Euſebii* eſt P. E. L. IV. p. 171. C. Mox pro καὶ αὗται, bene corrigebat *Abreſch:* καὶ αὐταί. male *Lipſ.* κακοεργεῖν.

1. Ἀόρατοι καὶ τελέως ἀναίσθητοι.] *Euſeb:* ἀόρατοί τε καὶ τελέως. Noſtro adeo ſimilis *Iamblich:* Myſt. Sect. I, 20. ut ex eo ſumſiſſe videatur. οἱ μὲν γὰρ δαίμονες ἀόρατοί τέ εἰσιν καὶ οὐδαμῶς αἰσθήσει περιληπτοί. docet idem *Apul.* de D. Socr. p. 106. qui *corpora* Daemonum *nemini temere* dicit *viſibilia*, *niſi divinitus ſpeciem ſui obſerant.*

2. Στέρεον σῶμα περιβ. ----] Prorſus uti multi Chriſtianorum Angelis ſubtilia corpora tribuebant, qua de re ad § 42. Mox diſtinguitur apud *Euſeb:* poſt πλείοσιν. ἐκτυπούμεναι δὲ καὶ χ. τ. π. αὐτ. αἱ μορφαὶ, τοτὲ ---- τοτὲ. priores *Porph.* *edd.* ἐκτυπούμεναι, & ſic etiam *Codex Meerm.* ſi autem poſt eam vocem

nes ſed figuris pluribus impreſſas. Formae autem quae ſpiritum ipſorum notant, interdum apparent, interdum obſcurae aſpectui ſeſe ſubtrahunt. Quandoque etiam immutant formas, qui peiores ex ipſis ſunt. Ac ſpiritus quidem ipſorum in eo quod corporeus eſt, affectionibus obnoxius, & corruptibilis eſt: quia uero ab animabus ita uinctus eſt, ſpecies eorum diutius perſeuerat, non tamen eſt aeterna: quippe cum defluere ex eo aſſidue aliquid uerisimile ſit, & nutritionem admittere. Bonorum corpora in aequabili proportione conſtituta ſunt, non ſecus ac corpora eorum quae apparent: Maleficorum inaequabi-

ἀλλ᾽ ἐν σχήμασι πλείοσιν ἐκτυπούμενοι. αἱ δὲ χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν μορφαὶ, τοτὲ μὲν ἐπιφαίνονται, τοτὲ δὲ ἀφανεῖς εἰσιν. ἐνίοτε δὲ καὶ μεταβάλλουσι τὰς μορφὰς οἵγε χείρους. τὸ δὲ πνεῦμα, ᾗ μέν ἐςι σωματικὸν, παθητικόν ἐςι καὶ φθαρτόν· τῷ δὲ ὑπὸ τῶν ψυχῶν οὕτως δεδέσθαι, ὥςε τὸ εἶδος αὐτῶν διαμένειν πλείω χρόνον, οὐ μὴν ἐςιν αἰώνιον. 3 καὶ γὰρ ἀποῤῥεῖν αὐτοῦ τι συνεχῶς εἰκός ἐςιν, καὶ τρέφεσθαι. ἐν συμμετρίᾳ μὲν οὖν τὸ τῶν ἀγαθῶν ὡς καὶ τὰ σώματα τῶν φαινομένων. τῶν δὲ κακοποιῶν ἀσύμμετρα, 4 οὐ πλεῖ-

cem diſtinguere velimus, ut fieri ſolebat, neceſſario reponendum erit ἐκτυπούμενοι, quod ideoque in textum recepit *Valent.* Poſſes etiam ἐκτυπουμένας, nempe μορφάς, ut referatur ad πάντες, idque malebat *Viger:* ad *Euſeb:* ἐντυπουμέναι *Gal:* ad *Iamblich:* Myſt: p. 208. ſane ἐντετυπουμένας μορφάς dicit *Euſeb:* P. E. L. III. p. 90. D. Sed & ἐντυπωμένους ἐν σχήμασι πλείοσιν δαίμονας *Idem* L. IV. p. 171. A. hunc ipſum locum reſpiciens. ergo eodem ſaltem modo utroque illo in loco legas. Pro τοτὲ in *Cod. Bodl.* erat ποτὲ. in *edd.* prioribus τότε, ſed quod dedi eſt *Euſeb:* & unice verum. pulcre quoque viderat *Abreſchius.* Tandem conpone cum hoc loco ea quae *S. Paull.* I. ad Corinth. XI, 14. de Satana, qui μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός, ubi multa eius generis Philologi.

3. Καὶ γὰρ ἀποῤῥεῖν ---- καὶ τρέφεσθαι.] *Euſ:* καὶ τρέπεσθαι, & ſic hoc loco corrigendum ibi *Viger:* uti hic *Victor:* volebant. Mihi *Euſeb:* e Noſtro videtur emendandus. οὐ μὴν αἰώνιον tribuit Daemonibus, quia aliquid defluit & nutritionem admittit. Daemones itaque non ἀΐδιοι, ὅτι τροφῆς δέονται, ut *Ariſtot:* loquitur. uti Noſter infra nidore ſacrificiorum τὸ πνευματικὸν πιαίνεσθαι καὶ δυναμοῦσθαι dicit. ἀποῤῥεῖν hac in re uſitatum eſt vocabulum. *Iamblich:* Myſt. V, 10. de eadem re loquens, licet Porphyrio non plane conſentiens, εἰ γὰρ τί που καὶ περίκειται τοῖς δαίμοσι σῶμα ὃ δὴ τίνες τρέφεσθαι ἀπὸ τῶν θυσιῶν νομίζουσιν, ἄτρεπτόν ἐςι τοῦτο καὶ ἄπαθος, ὡς μήτε ἀποῤῥεῖν τι ἀπ᾽ αὐτοῦ &c. ubi V. *Galeum.* Animadverto, quid pro τρέπεσθαι dici queat, ſed qui ſuperiora legit hic non εἰκός ἐςιν καὶ τρέπεσθαι exſpectabit. Vocabula illa ſaepe confundi ſciunt eruditi. Illa poſt εἰκός usque ad τὰ σώματα deſunt *Cod. Bodl.* male etiam *Euſ:* τὰ τῶν ἀγαθῶν.

4. Οὐ πλεῖον ----] Apud *Euſ:* 4. 22. legitur οἱ πλέον. Doct: interpr: ſic vertit. *genus hoc Daemonum ---- ut in locis terrae vicinioribus cupiditatis explendae cauſſa libentius frequentiusque verſatur* &c. VALENT. Forte ἀσύμμετρον τὸ πλέον τ. π. νέμον τε τὸν περ. eſt plerumque inconſtans, propter cupiditatem & affectionum mutabilitatem, incolitque loca terrae finitima. illa neu-

πλεῖον τῷ παθητικῷ νέμοντες τὸν περίγειον τόπον. οὐδὲν οὖν τῶν κακῶν οὐκ ἐπιχειροῦσι δρᾶν. βίαιον γὰρ ὅλως καὶ ὕπουλον [5] ἔχοντες ἦθος, ἐςερημένον τε τῆς φυλακῆς τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος δαιμονίου, [6] σφοδρὰς καὶ αἰφνιδίους οἷον ἐνέδρας ὡς τὸ πολὺ ποιοῦνται, τὰς ἐμπτώσεις· πῆ μὲν λανθάνειν πειρώμενοι, πῆ δὲ βιαζόμενοι. ὅθεν [7] ὀξέα μὲν τὰ ἐπ' ἐκείνων πάθη· αἱ δ' ἀκέσεις καὶ αἱ κατορθώσεις, αἱ ἀπὸ τῶν κρειττόνων δαιμόνων βραδύτεραι δοκοῦσιν. πᾶν γὰρ τὸ ἀγαθὸν, [8] εὐήνιόν τε ὂν καὶ ὁμαλὸν, τάξει πρόεισιν καὶ τὸ δέον οὐχ ὑπερβαίνει. οὕτως δέ σοι δοξάζοντι, οὐδέποτ' ἂν εἰς τὸ ἀτοπώτατον ἐμπίπτειν ἐνέςαι, τὸ περὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ κακὰ ὑπολαμβάνειν, καὶ

bilia ſunt; unde magis affectionibus obnoxia uicinum terrae locum obtinent. Nullum igitur malum eſt, quod efficere non aggrediantur. Violentos enim omnino, & ſubdolos mores habent: cumque priuati cuſtodia melioris daemonis fuerint, uehementes & repentinos quaſi ex inſidiis inſultus faciunt: ac modo latere ſtudent, modo uim apertam inferunt. Vnde celeria ſunt quae ab illis proueniunt mala: remedia uero, & correctiones quae a melioribus daemonibus procurantur, eſſe propterea tardiores uidentur: quia omne quod bonum eſt, cum rectu facile ſit, & aequabile, ordine progreditur, opportunitatemque ipſam non praeterit. Si uero ita opineris, nunquam in abſurdiſſimam illam ſententiam incides, ut uel a bonis mala, uel a malis bona e-

neutra τὸ ἀσύμμετρον & νέμον pendent ex τὸ priori, ubi χρῆμα vel πρᾶγμα ſubauditur, quod notum eſt. videtur tamen potius aliquid deeſſe. REISK. Poſſes etiam τὸ πλεῖον. τῷ παθητικῷ, id eſt διὰ τὸ παθητικὸν, ut Viro D. blandiebatur. *Euſebium* ſequi tutius crediderim. Vidit ibi *Viger:* cum quo tamen ideo οὐδὲν ὅ, τι h. l. reſtituere neceſſe non eſt. de Daemonum ſede ſupra iam dictum eſt. aërem eos craſſum, tenebricoſum & terrae vicinum incolere, poſtquam e ſedibus aethereis eſſent deiecti, putabat quoque *Origenes*, quem multi alii Chriſtiani ſecuti ſunt. V. *Wetſten:* ad *Orig:* Exhort: ad Mart: p. 303.

5. Ἔχοντες ἦθος.] Male *Florent:* & qui eum ſequebatur *Lugdun: edit:* ἔχον τε ἦθος. Ut *Valent.* ſic quoque *Euſ. Lipſ.* & *Meerm.* *codex.* ea quae ſequuntur apud *Euſeb.* ἐςερ. τε τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος φυσικῆς εὐδαιμονίας e Noſtro debent corrigi.

6. Σφοδρὰς ---- οἷον ἐνέδρας.] Forte οἷον ἐξ ἐνέδρας. *tanquam ex inſidiis.* REISK. Idem *Abreſchio* placebat. nec ſecus interpres. σφοδρὰς id eſt *vehementes*, ut πληγή σφοδροτέρα apud *Eunap:* & alia. vid. *D'Orvill:* ad *Charit:* V, 2. p. 438.

7. Ὀξέα μὲν τὰ ἐπ' ἐκ. π.] Ὀξέα πάθη quae dicantur medicis, e Lexicographis notum eſt. Pro ἐπ' *Valent.* correxerat ἀπ'. videtur fuiſſe ὑπ', quod eſt in *Lipſ.* Vox ἀκέσεις, qua ſtatim utitur, aliis etiam ignota non eſt, & recte reddita fuit *Hierocl:* in Aur: Carm: Pyth: p. 210. vid. ibi *Needhamum.*

8. Εὐήνιον τε ὄν.] *Suidas.* Εὐήνιον. εὐπειθές. καλῶς ἡνιοχούμενον. hinc εὐήνιος ἄνθρωπος apud *Plut:*

existere arbitreris. Non enim in hoc tantum rei absurditas consistit: sed accidit quoque, ut pessimas de diis opiniones concipientes plerique in omnes diuulgent.

καὶ τὸ περὶ τῶν κακῶν τὰ ἀγαθά· οὐ γὰρ ταύτῃ μόνον ὁ λόγος ἄτοπός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὰς περὶ τῶν θεῶν φαυλοτάτας ὑπολήψεις λαμβάνοντες οἱ πολλοὶ, διαδιδόασιν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

§ 40. Nam hoc etiam unum ex maximis damnis quae a maleficis daemonibus inferuntur, statuendum est, quod cum ipsi calamitatum quae circa terram contingunt, in causa sint: cuiusmodi sunt pestilentiae, sterilitates, terrae motus, siccitates, atque id genus caetera: nobis horum auctores illos etiam esse persuadent, qui maxime contrariorum, hoc est fertilitatum, & prosperitatum sunt: seque ipsos a calamitatum causa subtrahunt. atque id primum dant operam, ut lateant se esse qui offendant, deinde ut ad supplicationes & sacrificia beneficorum deorum nos inducant, quasi illi sint, qui fuerint irati. Haec autem & similia fa-

§ 40. Ἓν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τῆς μεγίστης βλάβης, τῆς ἀπὸ τῶν κακοεργῶν δαιμόνων, θετέον, ὅτι [1] αὐτοὶ αἴτιοι γιγνόμενοι τῶν περὶ τὴν γῆν παθημάτων, οἷον λοιμῶν, ἀφοριῶν, σεισμῶν, αὐχμῶν καὶ τῶν ὁμοίων, ἀναπείθουσιν ἡμᾶς, ὡς ἄρα τούτων αἴτιοί εἰσιν, οἵπερ καὶ τῶν ἐναντιωτάτων, τουτέστι τῶν εὐφοριῶν· ἑαυτοὺς ἐξαιροῦντες τῆς αἰτίας, καὶ αὐτὸ τοῦτο πραγματευόμενοι πρῶτον, λανθάνειν ἀδικοῦντες. τρέπουσί τε μετὰ τοῦτο ἐπὶ λιτανείας ἡμᾶς, καὶ θυσίας τῶν ἀγαθοεργῶν θεῶν ὡς ὠργισμένων. [2] ταῦτα δὲ καὶ τὰ ὅμοια ποιοῦσιν με-

τα-

Plut: T. II. p. 7. E. Uti ἡνίας animo saepe tribui supra vidimus. in utroque sermone metaphora usitatissima. adi V. D. ad *Hesych:* in V.

1. Αὐτοὶ αἴτιοι γιγνόμενοι &c.] *Origen: VIII.* Contra Cels. p. 765. ἀλλ' εἰ χρὴ ἀποτολμήσαντα λέγειν τινὰ εἴπερ ταῦτα δαιμόνων ἐστὶν ἔργα, φήσομεν, ὅτι λίμοι, καὶ ἀφορίαι ---- καὶ αὐχμοὶ, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀέρος διαφθορὰ ---- πάντα ταῦτα δαίμονες αὐτουργοῦσι. *idem* dein p. 785. angelis huius modi rerum curam tribuit. Eiusdem generis alia lege apud *Euseb:* P. E. V. 4. sed de his supra iam me dixisse memini.

2. Ταῦτα δὲ καὶ &c.] Versus item XXI qui sequuntur citantur ab eod. in eod. l. non longe ab extremo &, nisi fallor emendatiores. Varietates igitur indicabo. quod hic ἐπ' α. ἐπιστρ. illic est ἐφ' ἑαυτούς. infraque διὰ τοῦ τὰς τοιαύτας ε. τ. α. ἐκκαίειν. quod verius puto. sequente versu κενοδοξίαις. quod item probo. nam ξενοδ. manifesto vitiosum, quamvis in excuso Euseb: codice perverse legatur, patrio casu, unitatis numero, κενοδοξίας. post ἀναπείθουσι καὶ π. τ. μ. θ. versu qui sequitur ᾧ δὴ καὶ τετάραχθαι. in secundo seq. pag. δοκούντων σοφῶν ἀκούοντα. & paucis verbis post ἔτι μᾶλλον περὶ τῶν θεῶν τὰ τ. in scripto tamen, ut apud Porph. ἐπὶ μᾶλλον. in VII. non leguntur haec verba in exemplo Platonis. οὐδὲ ψυ-

ταςῆσαι ἡμᾶς ἐθέλοντες ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τῶν θεῶν, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐπιςρέψαι. [3] πᾶσι γὰρ τοῖς οὕτως ἀνομολόγως καὶ ἀκαταλλήλως γινομένοις, αὐτοὶ χαίρουσι, καὶ ὥσπερ ὑποδύντες τὰ τῶν ἄλλων θεῶν πρόσωπα, τῆς ἡμετέρας ἀβουλίας ἀπολαύουσιν, προσεταιριζόμενοι τὰ πλήθη, διὰ τὸ τὰς τοιαύτας [4] ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαίειν ἔρωσι καὶ [5] πόθοις πλούτων καὶ δυναςειῶν καὶ ἡδονῶν, ξενοδοξίαις τε αὖ, ἐξ ὧν ςάσεις, καὶ πόλεμοι φύονται, καὶ τὰ συγγενῆ τούτων. Τὸ δὲ πάντων

faciunt, dum a recta de diis opinione auertere, atque ad se conuertere nos uolunt. Omnibus enim iis quae ita inconuenienter, & incongrue fiunt, ipsi delectantur: & quasi aliorum Deorum personas subeuntes imprudentia nostra fruuntur: turbas sibi conciliantes dum huiuscemodi hominum cupiditates amoribus incendunt, & desideriis diuitiarum, & dominationum, & uoluptatum, inanique gloria replent, unde seditiones, & bella exoriuntur: & quae his affinia sunt. Quodque omnium grauissimum

ψυχρότητος τὸ θερμαίνειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, quae illic inveniuntur. cum autem uno illo exemplo contentus non fuerit eruditissimus scriptor, sed alterum etiam addiderit, diversum tamen a superiore id attulit, & ad alias res transiit, si fidem habere volumus sententiae ipsius auctoris: ut vero tota res, & in quo vitium manet, facilius perspiciatur, totum Plat. locum adducam. οὐ γὰρ θερμότητος οἶμαι ἔργον ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Ναὶ. οὐδὲ ξηρότητος ὑγραίνειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. πάνυγε. οὐδὲ δὴ τοῦ ἀγαθοῦ βλάπτειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Aut igitur satis esse putavit Porph: prius ponere, aut si posterius etiam exemplum adduxit, quod verisimilius est, (extrema enim pars posterioris nulla in re discrepans a fine prioris, ansam praebere potuit peccandi librario) cogitandum, an verba ipsa sententiamque auctoris, aut exemplum variarit: ac, quod in mentem venit, ad idem tamen probandum aptum, addiderit. Sunt enim aliae quoque varietates a lectione Plat: in testimonio hoc inde petito. est autem locus acceptus e prim. l. de Rep: infra, δικαιότατον δήπου φ. π. τ. θ. ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἦν θεῖον. pusillis duabus immutationibus, quas tamen omittere nolui, quin indicarem, & hoc etiam in exemplari Eus. scripto manere δὲ, quo loco posita est apud Porph: VICTORIUS.

3. Πᾶσι γὰρ τοῖς &c.] Praeclare concinunt illa *Min. Fel.* c. 27. de Daemonibus. *vitam turbant, somnos inquietant, inrepentes etiam corporibus occulte terrent mentes, membra distorquent, ut ad cultum sui cogant, ut nidore altarium vel hostiis pecudum saginati, remissis quae constrinxerant, curasse videantur*, ubi de daemonum illis insidiis plura V. D. Confer etiam *Gal.* ad Iambl. II, 10. III, 31. & V, 20. qui e Nostro suos agros inrigavit, multa habens de fraude geniorum, ut habitum meliorum numinum induant, mentianturque se esse ea, quorum schema gerunt.

4. Ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρ. ἐκκαίειν ἔρωσι. &c.] Ἐκκαίειν pro ἐκκαίει inprimendum curavi. pro ξενοδοξίαις. Eus. legit κενοδοξ. pro ὁ reposueram ῶ. ita postea reperi in Eus. VALENT. Certissimum est ἐκκαίειν, quod *Euseb.* duobus in locis, P. E. p. 171. A. & 172. B. nec non *Cod. Lips.* & *Meerm.* tuentur. eleganter dictum ἐκκαίειν ἐπιθυμίας ἔρωσι. ἐπιθυμεῖν & ἐπιθυμία peculariter quidem de desiderio Venereo dicuntur, ut saepe est observatum. bene tamen amor a cupidine distinguitur. ἐπιθυμεῖν λέγωμεν τοῦτον ἀλλ' οὐκ ἐρᾷν *Max. Tyr. XXVII*, 4.

5. Πόθοις πλούτων.] Boni quoque Daemones πλουτοδόται sunt *Hesiod.* ἐργ. 146. quo respicit

mum est, ex his progressi similia de maximis diis etiam persuadent, eo usque ut optimum quoque deum his criminationibus subiiciant, quod uidelicet omnia, ut aiunt, sursum ac deorsum conturbarit. Id autem euenit non imperitis tantum modo, sed multis etiam ex iis qui in philosophia uersantur: atque id mutua causa. nam & philosophantes, qui a communi uulgi cursu non recesserunt, in eadem in quae uulgus, conueniunt: & contra uulgus, cum suis opinionibus consentientia ab iis qui esse praeclari uidentur, audiant, talia sentire de diis magis adhuc confirmantur.

§ 41.

των δεινότατον, ἐπαναβαίνουσιν ἐκ τῶν δε, καὶ τὰ ὅμοια πείθουσιν [6] *καὶ περὶ τῶν μεγίςων θεῶν, μέχρι τοῦ καὶ τὸν ἄριςον θεὸν τούτοις τοῖς ἐγκλήμασιν ὑπάγειν, ᾧ δὴ καὶ τετάρακταί φασι πάντ' ἄνω κάτω· πεπόνθασι δὲ τοῦτο οὐκ ἰδιῶται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβόντων οὐκ ὀλίγοι. ἡ δὲ αἰτία* [7] *δι' ἀλλήλων γέγονε· καὶ γὰρ τῶν φιλοσοφούντων οἱ μὴ ἀποςάντες* [8] *τῆς κοινῆς φορᾶς, εἰς τὰ αὐτὰ τοῖς πλήθεσι συνέβησαν. καὶ* [9] *πάλιν αὖ τὰ πλήθη σύμφωνα ταῖς ἑαυτῶν δόξαις παρὰ* [10] *τῶν δοκούντων ἀκούοντα, ἐπεῤῥώσθη φρονεῖν ἔτι μᾶλλον περὶ τὰ τῶν θεῶν τὰ τοιαῦτα.*

§ 41.

cit *Plut.* T. II. p. 417. sed & infra §. 42. ut alii, divitiarum cupidinem ab iis proficisci dicit. Pro ξενοδοξ. sine dubio ex *Euf.* rescribendum κενοδοξίαις.

6. Καὶ περὶ τῶν &c.] Bene *Valent.* & *Eusebio* conveniens. priores *edd.* habebant καὶ τὰ περὶ θεῶν, ubi τὰ male e priori fuit repetitum. Mox perperam *Lipf. Cod.* τοῦ τοῖς ἐγκλ. Tum etiam ex *Euseb:* restitui ᾧ, pro quo edebatur ὁ. dein ἄνω καὶ κάτω erat apud *Pamphil.* quod probat *Vigerus.*

7. Δὶ ἀλλήλων γέγονε.] Adscripserat Doct: *Abresch:* locum *Aristid:* T. I. p. 7. δὶ ἀλλήλων --- ποιεῖν.

8. Τῆς κοινῆς φορᾶς.] κοινὴν φορὰν alibi communem hominum opinionem adpellat. L. IV, 9 & 16. nec secus hoc loco dicitur impetus ille communis, quo homines ferri solent. non itaque necesse est a significatione ubertatis atque multitudinis haec derivare, & hinc pro vulgo hominum accipere, cum *Fabric:* ad *Sext: Empir: Adv: Log:* L. VII. p. 379. Quae sequuntur, εἰς τὰ αὐτὰ συνέβησαν *Abresch:* inlustrabat illis *Aeschyli* Choëph. 208. εἰς τἀυτὸ συμβαίνειν τοῖς.

9. Πάλιν αὖ τὰ πλ.] Antea legebatur πάλιν αὐτὰ. sed seiunctim legenda sunt, ut edi curavi. Recte *Euseb: Lipf.* & *Meerm. Cod.* Saepissime in hac formula αὖ cum sequenti τὰ librariorum culpa coaluit. V. *Markland:* ad *Max: Tyr: XXVI.* huic loco id etiam restituentem. dubito tamen an sic etiam rescribendum apud *Longin:* de Sublim: II, 5. ubi pro αὐτὰ volunt αὖ τὰ. Corrupta quoque haec formula apud Nostrum infra III, 22. ubi vide.

10. Τῶν δοκούντων.] T. δοκούντων σοφῶν bis *Euseb:* p. 172. D. & p. 173. D. quod videri posset e glossemate natum, nam οἱ δοκοῦντες etiam simpliciter dicuntur, *qui in existimatione sunt, qui auctoritate sunt insignes.* multa V. D. ad *Paull:* ad *Gal:* II, 2. alibi tamen addere solet Malchus, quales illi intelligantur δοκοῦντες. Mox post περὶ deleri debet τὰ, quod nec *Euseb:* agnoscit. Similis error paullo ante profligatus. ex *Eod.* posses ἔτι pro ἐπὶ.

§ 41. Τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν καὶ προσεξέκαυσε τὰς ὑπολήψεις τῶν ἀνθρώπων, τῷ χρῆσθαι φράσει πρὸς ἔκπληξιν καὶ γοητείαν πεποιημένῃ, κήλησίν τε ἐμποιῆσαι καὶ πίςιν περὶ τῶν [1] ἀδυνατοτάτων δυναμένῃ. δέον ἐμπεδῶς πεπεῖσθαι, ὅτι οὔτε τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτὲ, οὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ· οὐ γὰρ θερμότητος, [2] ὥς φησὶ Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου· οὕτως οὐδὲ τοῦ δικαίου τὸ βλάπτειν. δικαιότατον δὲ δήπου φύσει πάντων τὸ θεῖον, [3] ἐπεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θεῖον. οὐκοῦν ἀποτετμῆσθαι δεῖ ταύτην τὴν δύναμιν καὶ μοῖραν τῶν δαιμόνων τῶν ἀγαθοεργῶν. ἡ γὰρ βλάπτειν πεφυκυῖά τε καὶ βουλομένη, ἐναντία τῇ ἀγαθοεργῷ. τὰ δ' ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. τούτων δὲ κατὰ πολλὰ μέρη λυμαινομένων τὸ θνητὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ μεγάλα, [4] καθ' ἕνα μὲν γὰρ, οὐκ ἔσθ' ὅτε οὐχὶ οἱ ἀγαθοὶ οὐκ ἀνιᾶσι τὰ καθ' αὑτοὺς, ἀλλὰ καὶ προσημαίνου-

§ 41. Nam poëtica facundia etiam insuper incendit opiniones hominum, cum elocutione ad admirationem & stuporem inducendum accommodata utatur, atque eiusmodi quae sicut delinire animos, ita fidem facere rebus queat, quae esse minime omnium possunt. Cum tamen firmiter habere persuasum illud deberemus, neque bonum unquam laedere, neque malum iuuare. Non enim caliditatis, ut inquit Plato, est, ut frigefaciat, sed contrarii: sic neque iusti est, ut laesionem ullam inferat. Iustissimum autem profecto natura omnium est numen, alioqui nihil esset. Vis igitur haec & sors a beneficis daemonibus praecidenda est. Facultas enim quae laedere & natura solet, & uult, beneficae procul dubio contraria est, contraria autem in eodem esse nullo modo possunt. Cum itaque istis in multis partibus, atque interdum in maximis mortale hominum genus laedant, boni daemones sigillatim officia sua nunquam intermittunt: sed pericula no-

1. Ἀδυνατοτάτων δυναμένῃ.] Hinc corrige *Eusebii* πεποιημένην. error inde natus, quod statim praecesserat πεποιημένῃ.

2. Ὡς φησὶ Πλάτων.] Vid: Hierocl: Fragm: nuper edita p. 208. VALENT. Et *Needham:* ad *Hierocl:* Fragm: p. 284. E Platone sumsit quoque *Sext: Empir:* Adv: Eth: L. X. p. 704. & *Iamblich:* Myst: II, 10. de doctrina ipsa quam inculcat Auctor, Deum neminem malo posse adficere, cum ipse bonus sit, lege *Gatak:* ad *Anton: II,* 11.

3. Ἐπεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θ.] *Edd:* superiores, quibus cum facit *Cod. Lips.* & *Meerm.* ἐπεὶ οὐδὲν ἄν. Rectius *Euseb:* ἐπεὶ οὐδ' ἄν. ἐπεὶ hic est *alioquin*, ut saepissime. nihil addo diligentiae Io. *Alberti* ad *Paull:* 1 Cor. V, 10.

4. Καθ' ἕνα μὲν γὰρ ---- οὐχὶ.] *Valent.* haec, ac si ad homines pertinerent, parenthesi incluserat, secus quam *Felic:* qui ad Daemones retulit, cuius mihi potior videtur ratio, ni-

nobis a maleficis impendentia pro uiribus praemonstrant, dum & per somnia, & per animam diuinitus afflatam, aliaque multa nobis significationes faciunt. ut si quis distinguere ea quae significantur, posset, fraudes omnes cognosceret, ac praecaueret. Omnibus enim significant: sed non omnes percipiunt quae significentur. neque omnes legere quae scripta sunt, possunt: sed qui literas didicerunt. Per contrarios tamen daemonas omnes etiam praestigiae perficiuntur. Hos enim praecipue & praesidentem ipsis uenerantur, qui mala ueneficiis & cautionibus procurant.

§ 42.

νουσιν εἰς δύναμιν, τοὺς [5] ἐνηρτημένους ἀπὸ τῶν κακοεργῶν κινδύνους, καὶ [6] δι' ὀνειράτων ἐμφαίνοντες, καὶ διὰ ἐνθέου ψυχῆς, ἄλλων τε πολλῶν. καὶ εἰ ἱκανός τις εἴη τὰ σημαινόμενα διαιρεῖσθαι, [7] πᾶσαν γινώσκειν καὶ προφυλάττοιτο. πᾶσι γὰρ σημαίνουσιν, οὐ πᾶς δὲ ξυνίησι τὰ σημαινόμενα, οὐδὲ πᾶς τὰ γεγραμμένα δύναται ἀναγινώσκειν, ἀλλ' ὁ μαθὼν γράμματα. [8] διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων καὶ ἡ πᾶσα γοητεία ἐκτελεῖται. τούτους γὰρ μάλιστα καὶ τὸν προεστῶτα αὐτῶν ἐκτιμῶσιν, οἱ τὰ κακὰ διὰ τῶν γοητειῶν διαπραττόμενοι.

§ 42.

nisi, quod *Abreschio* placebat, velis οὐκ ἔσθ' ὅτε. οὐχὶ δὲ οἱ &c.

5. Ἐνηρτημένους —— κινδύνους.] *Valent.* cui praeiverat *Fogeroll:* correxit ἐπανηρτημένους. Ego mallem ἐπηρτημένους. Graecis ita passim ἐπηρτημένος κίνδυνος, τιμωρία & similia dicuntur. ἐπαρτᾷν φόβον supra nobis occurrebat. L. I, 2 & 9.

6. Δι' ὀνειράτων ἐμφ.] Credebant Deum summum πανταδαῆ, & per Daemones res futuras hominibus significare. Vid. *Davis.* ad *Max. Tyr.* Diss. XIX. p. 570. Id per somnia etiam accidebat. *Apul.* de D. Socr. p. 102. *ut est cuique tributa provincia, vel somniis confirmandis* &c. vide etiam *Iust.* M. Apol. I, 17. ut Iudaei somnia quaedam a Daemonibus proficisci credebant, qua de re optimi interpr. ad *S. Paull.* ad Ephes. II, 2. Mox διαιρεῖσθαι est *mente discernere, diiudicare.* Vid. *Boss.* Obs. Crit. c. 6. & quae erudite de hac voce disserit *D'Orvill:* ad *Char: VII*, 6. p. 645.

7. Πᾶσαν γινώσκειν.] Melius esset πᾶς ἂν γνώσειεν, ut reposui. VALENI. Prius id verissimum, (& sic prima manus dederat in *Meerm.*) sed pro γνώσειεν e *Cod. Lips.* & *Meerm.* lego γινώσκοι. veritatem pulcre coniiciendo adsecutus fuerat *Abresch:* male tamen *Meerm.* προσφυλάττοιτο.

8. Διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων &c.] Haec usque ad finem § 42. habet *Euseb:* P. E. L. IV. p. 173. A. habet eadem, & paullo plura *Cyrill:* Adv: Iulian: L. IV. p. 124. C. Utitur plerisque horum quoque *Theodorit:* Serm: de Ang: D. Daem. p. 516. sed is haec laudat tanquam petita e libris *Porphyrii* de Phil: ex Orac. Saepius hoc accidit, ut diversa Porph. loca inter se misceat. e. g. in Serm. de Sacrif: p. 588. e libris, quibus nos hanc operam addiximus, quaedam laudat, quae in Serm. de Orac. p. 626. e libris de Phil. ex Orac. hausta dicit. Fieri tamen aliquando potuit, ut eadem diversis in locis dicerentur. Apud *Theod:* statim pro χρεία e Nostro restitui debet γοητεία. sed illi etiam τούτοις, quod hic τούτους, & dein τὸν τούτων προεστῶσαν τιμῶσιν. in *Meerm.* pro αὐτῶν datur αὐτοῖς.

§ 42. Πλήρεις γὰρ πάσης φαντασίας οὗτοι, καὶ ἀπατῆσαι ἱκανοὶ [1] διὰ τῆς τερατουργίας. διὰ τούτων φίλτρα καὶ ἐρωτικὰ κατασκευάζουσιν οἱ κακοδαίμονες. πᾶσα γὰρ ἀκολασία καὶ πλούτων ἐλπὶς, καὶ δόξης, διὰ τούτων, καὶ μάλιςα ἡ ἀπάτη· τὸ γὰρ [2] ψεῦδος, τούτοις οἰκεῖον· βούλονται γὰρ εἶναι θεοὶ, καὶ ἡ [3] προεςῶσα αὐτῶν δύναμις δοκεῖν θεὸς εἶναι ὁ μέγιςος. οὗτοι οἱ χαίροντες [4] λοιβῇτε κνίσσῃτε, δι' ὧν αὐτῶν [5] τὸ πνευματικὸν πιαίνεται· ζῇ γὰρ τοῦτο ἀτμοῖς καὶ ἀναθυμιάσεσι, [6] καὶ ποικίλως διὰ τῶν ποικίλων, καὶ [7] δυ-

§ 42. Pleni enim ſpectris, imaginationibusque ſunt, & ad decipiendum prodigioſis fallaciis apti. Per hos illecebras & amatoria ueneficia infelices homines conficiunt. Omnis enim intemperantia, omnis diuitiarum ſpes & gloriae per hos exiſtit, & praecipue deceptio. quippe cum mendacium ipſis proprium ſit. Cupiunt enim dii haberi: & quae praeſidet ipſis poteſtas, uideri deus eſſe maximus uult. Iſti ſunt, qui libatione, & nidore oblectantur, quibus ſpiritale ipſorum corpus pingueſcit. Viuit enim id uaporibus, & ſuffimentis & ex uariis uario mo-

1. Διὰ τῆς τερατουργίας.] *Cyrill:* habet οὗτοι γὰρ ἱκανοι διὰ τ. τ. ἀπατῆσαι δι' αὐτῶν &c. *Theodor:* τερατ. καὶ διὰ τοῦ φίλτρα κ. ε. κατασκευάζειν. Pro οὗτοι apud *Euſeb:* εἰσὶ. quae de magicis Daemonum artibus Noſter adſerit, ingerunt quoque alii, voluntque eos magiam, aliasque malas artes homines edocuiſſe. Vid. quos laudant V. D. ad *Min: Fel:* c. 26. paullo ante perperam *Meerm.* πλήρης pro πλήρεις.

2. Ψεῦδος τούτοις οἰκεῖον.] Ita *Lucian:* & alii de malis Daemonibus, Chriſtiani de malis angelis. V. *Thirlb:* ad *Iuſt:* M. Apol. II. p. 113. & *Gal:* ad *Iamblich:* Myſt: II, 4. Bene *Wetſten:* haec contendebat cum illis quae de peſſimo Genio *Ioan.* Euang. VIII, 44. Attexitur margini *Meerm.* Σῆ ὅτι οἱ δαίμονες ὑποκρίνονται θεοὶ εἶναι.

3. Προεςῶσα δύναμις.] Τὸν προεςῶτα ſupra adpellabat. μέγας ἡγεμὼν τῶν δαιμονίων *Iambl:* Myſt: III, 30. καὶ ἐπὶ τῶν δαιμονίων IX, 9. ad quem Vid. *Galeum.* Pro δοκεῖν *Theodor.* & *Euſeb:* uno in loco p. 171. B. δοκεῖ, ſed in altero p. 173. D. δοκεῖν, nempe βούλεται, quod praeceſſit.

4. Λοιβῇτε κνίσσῃτε.] Bene & ad rem *Clem: Alex:* Protrept: p. 26. C. αὐτοί που ἐξομολογοῦνται οἱ δαίμονες τὴν γαςριμαργίαν τὴν αὐτῶν. Λοιβῆς τε κνίσσης τε τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς λέγοντες. quae petita ſunt ex Hom. Il. Δ, 49 & Ω, 70. duo illa iunguntur quoque Il. Γ, 496. quo loco utitur *Plat. II.* de Rep. p. 595. De voce κνίσσα Vid. quae e Porphyr. docet Schol. *Hom.* Il: A. 317. *paſci de cniſſis Arnob.* L. VII. init.

5. Τὸ πνευματικὸν πιαίνεται.] *Euſeb: Cyrill:* & *Theodor:* τὸ πν. καὶ σωματικὸν *Gal:* ad *Iambl:* Myſt: p. 210. legit σῶμα πνευματικὸν, vel σωματικὸν καὶ πνευματικὸν, ibid. p. 267. πνεῦμα & πνευματικὸν Platonici adpellant ſubtile & tenue iſtud corpus, quod geniis tribuebant. Vid. ſupra § 39. *animalia corpore aërea* Daemones vocat *Apul:* D. Socr. p. 108.

6. Καὶ ποικίλως διὰ τ. π.] Poſt ποικίλως videtur ςρέφεται aut τρέφεται deeſſe. niſi malumus καὶ hoc verſu cum *Cod. Lipſ.* omittere. REISK. Καὶ *Euſeb:* quoque non habet.

7. Δυναμοῦται ταῖς &c.] Pro κνίσσαις *Euſeb:* θυσίαις, qui e Noſtro, & noſtrum adfirmante *Cyrillo*, corrigendus videtur. Deos inmortales vaporibus & nidore victimarum paſci credi-

modo: nidoribusque ex sanguine & carnibus corroboratur.

§ 43. Iccirco prudens uir & temperans huiuscemodi uti sacrificiis cauebit, quibus ad se tales daemonas attrahat: & purgare animum omnibus modis studebit: proptera quod purum animum ob dissimilitudinem quam cum eo habent inuadere non soleant. Quod si ciuitatibus necesse est hos etiam placare, nihil id ad nos facit: quippe apud hos & diuitiae, & externa, & quae ad corpus spectant bona, & contraria mala esse existimentur: paucissimumque sit quod ad animae curam attineat. Nos uero quoad eius fieri poterit iis non indigebimus, quae isti exhibent: sed & ex anima, & ex externis om-

δυναμοῦται ταῖς ἐκ τῶν αἱμάτων καὶ σαρκῶν κνίσσαις.

§ 43. [1] Διὸ συνετὸς ἀνὴρ καὶ σώφρων εὐλαβήσεται τοιαύταις χρῆσθαι θυσίαις, δι' ὧν ἐπισπάσεται πρὸς ἑαυτὸν τοὺς τοιούτους. σπουδάσει δὲ, καθαίρειν τὴν ψυχὴν παντοίως. καθαρᾷ γὰρ ψυχῇ οὐκ ἐπιτίθενται, διὰ τὸ αὐτοῖς ἀνόμοιον. εἰ δὲ ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον καὶ τούτους ἀπομειλίττεσθαι, [2] οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ταύταις γὰρ καὶ πλοῦτοι, καὶ τὰ ἐκτὸς, καὶ τὰ σωματικὰ, ἀγαθὰ εἶναι νενόμισται, καὶ τὰ ἐναντία κακὰ, ὀλίγιστον δ' ἐν αὐταῖς τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιμελούμενον. ἡμεῖς δὲ κατὰ δύναμιν οὐ δεησόμεθα ὧν οὗτοι παρέχουσιν, ἀλλ' ἔκτε ψυχῆς, ἔκτε τῶν ἐκτὸς πᾶ-

dixerunt multi, atque stulta hac de Deo opinione ipsos Iudaeos fuisse infectos patet ex *Ies. I,* 11. aliisque locis. V. *Havercamp:* ad *Tertull:* Apol: 22. multo recentior est doctrina, non Deos, sed Daemones tantum, eosque deteriores, cibo illo delectari. quae opinio multis Patribus, ut priscos illos Theologos vocamus, placuit, nec deerant qui inde vexationum, quibus Christiani premebantur, caussam arcessebant, quod Daemones animadverterent, invalescente Euangelio se deliciis illis orbari. Vid. *Wetsten:* ad *Origen:* Exhort. ad Mart. T. I. p. 303. Sed eadem tamen illa sententia Christianorum caussae perquam erat opportuna, cum ex ipsis etiam Platonicis ostendere possent, non diis, sed malis tantum geniis victimas prodesse. Quare illi cum viderent, istud dogma rebus suis plus detrimenti quam commodi adferre, id reiecerunt. nihil itaque mirum a Nostro hac in caussa abire *Iamblichum* & alios. Lege *Moshem:* ad *Cudworth:* T. II. p. 1087. & R. W. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 52.

1. Διὸ συνετὸς ἀνὴρ καὶ σώφρων &c.] In quarto eorund: l. hic quoque l. adducitur, aliquantulum variatus: nam εὐλαβηθήσεται illic scriptum est, & infra numero unitatis πλοῦτος. ut non multo post ἔκ τε τῶν ἄλλων, non ut hic ἐκτὸς. nec non tamen in scripto exemplari ἐκτὸς. consequente quoque versu, ne nihil omittamus, ὃ δὴ γίνεται. Et in eo item qui sequitur πρὸς αὐτὰ, καὶ κατ' αὐτὰ ζωῆς. VICTORIUS. Εὐλαβηθήσεται quoque est apud *Cyrill:* l. excitato, & in altero, ubi haec repetuntur, p. 130. D. ut & *Theodor:* Serm: de Orac: p. 626.

2. Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.] Scilicet *pertinet.* vide quae diximus supra ad L. I. § 52.

πᾶσαν σπουδὴν ποιούμεθα, θεῷ μὲν καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ὁμοιοῦσθαι. ὃ γίνεται δι' ἀπαθείας καὶ τῆς περὶ τῶν ὄντως ὄντων διηρθρωμένης διαλήψεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ ταῦτα ζωῆς. πονηροῖς δὲ ἀνθρώποις καὶ δαίμοσι, καὶ ὅλως παντὶ τῷ χαίροντι τῷ θνητῷ τε καὶ ὑλικῷ ἀνομοιοῦσθαι. ὥστε, κατὰ τὰ [3] εἰρημένα Θεοφράστῳ, θύσομεν καὶ ἡμεῖς. οἷς καὶ οἱ θεολόγοι συνεφώνησαν, εἰδότες ὡς καθ' ὅσον τῆς τῶν παθῶν ἐξαιρέσεως ἀμελοῦμεν τῆς ψυχῆς, κατὰ τοσοῦτον τῇ πονηρᾷ δυνάμει συναπτόμεθα, καὶ δεήσει καὶ ταύτην ἀπομειλίττεσθαι. ὡς γὰρ φάσιν οἱ θεολόγοι τοῖς δεομένοις ἀπὸ τῶν ἐκτὸς, καὶ μηδέπω κρατοῦσιν τῶν παθῶν, ἀναγκαῖον ἀποτρέπεσθαι καὶ ταύτην τὴν δυνάμιν, εἰ δὲ μήγε, πόνων οὐ λήξουσιν.

§ 44. Μέχρι δὴ τούτων τὰ περὶ τῶν θυσίων δεδηλώσθω. πλὴν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, μὴ εἶναι ἀναγκαῖον ὡς εἰ θυτέον ζῶα καὶ βρωτέον πάντως, νῦν ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ δεῖν ἐσθίειν, εἴπερ καὶ θύειν ἀνάγκη ποτὲ, ἐπιδείκνυται. πάντες γὰρ ἐν τούτῳ ὡμολόγησαν οἱ θεολόγοι ὡς οὔτε ἀπτέ-

omne ſtudium impendemus, ut deo & iis qui circa ipſum ſunt, ſimiles efficiamur: id quod fit ex impatibilitate, & eorum quae re uera ſunt, diſtincta perceptione, & ad haec ipſa tendente uita: malis autem hominibus & daemonibus, & omnino unicuique mortali re & materiali gaudenti diſſimiles ut euadamus. Quare iuxta ea quae a Theophraſto dicta ſunt, ſacrificabimus etiam nos. Quibus Theologi quoque conſenſerunt, cum nouerint, quantum nos affectuum animae purgationem neglexerimus, tantum prauae poteſtati coniungi: ita ut eam quoque demulcere nobis opus ſit. Sicut enim dicunt Theologi, qui deuincti externis rebus ſunt, & nondum affectibus dominantur, iis auertere huius quoque poteſtatis maleficium neceſſe eſt. alioqui a laboribus nunquam deſiſtent.

§ 44. Huc usque uero quae ad ſacrificia attinent, explicata ſint. Nunc quod a principio diximus, non eſſe neceſſarium ut ſi ſacrificanda animalia ſint, continuo etiam eſſe comedenda exiſtimemus: non eſſe ex animalibus edendum demonſtrabimus, etiam ſi aliquando neceſſe ſit, ut ſacrificentur. Omnes enim theologi in eo conſenti-

3. Εἰρημένα Θεοφρ.] Priores editiones *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* τῷ Θεοφρ. de loco Theophraſti dixi ſupra. paullo ante ὄντως ante ὄντων male deerat *Meerm.*

1.

tiunt, ut ex ſacrificiis quae auertendorum malorum cauſa fiunt, guſtandum non eſſe quicpiam, ſed utendum expiationibus aſſerant. ne enim in urbem inquiunt quiſpiam, aut in domum priuatam abeat, niſi prius & ueſtimenta & corpus fluuiis, aut fontibus expurgauerit. Vnde quibus etiam ſacrificare permiſerunt iis a ſacrificatis ut abſtineant, praecipiunt, priusque quam ſacrificent, ut ieiuniis ſe, & praecipue ab animatorum carnibus abſtinentia purificent. Eſſe enim puritatem & caſtimoniam aiunt cuſtodiam ad cauendam laeſionem: quaſi ſymbolum & ſignaculum diuinum, ne quicpiam mali ab illis patiatur aliquis ad quos dum placat, accedit. Contrario enim modo affectus quam ea ſunt quae agit, & diuinius, quia purius uidelicet quantum & ad corpus, & ad animae affectus attinet, caſtimonia quaſi propugnaculo obiecta illaeſus manet.

§ 45.

πτέον ἐν ταῖς ἀποτροπαίοις θυσίαις τῶν θυομένων, [1] καθαρσίοις τε χρηςέον. μὴ γὰρ ἴοι τις εἰς ἄςυ, μήδ᾽ εἰς οἶκον ἴδιον, μὴ πρότερον ἐσθῆτα καὶ σῶμα ποταμοῖς ἢ πηγῇ ἀποκαθήρας φασίν. ὥςε καὶ οἷς ἐπέτρεψαν θύειν, ἀπέχεσθαι τῶν θυομένων τούτοις παρήγγειλαν, προαγνεύειντε ἀποσιτίαις καὶ μάλιςα ταῖς ἀποχαῖς τῶν ἐμψύχων. εἶναι γὰρ τὴν ἁγνείαν φυλακὴν πρὸς εὐλάβειαν, [2] οἷον σύμβολον ἢ σφραγίδα θείαν περὶ τοῦ μηδὲν παθεῖν ὑπ᾽ ἐκείνων, οἷς πρόσεισιν καὶ ἀπομειλίττεται. ἐναντίως γὰρ διακείμενος [3] ἢ οἷς δρᾷ, καὶ θειοτέρως, ὅτι καὶ καθαροτέρως, καὶ κατὰ σῶμα, καὶ κατὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, μένει ἀβλαβὴς, οἷον ἔρυμα περιβεβλημένος τὴν ἁγνείαν.

A a § 45.

1. Καθαρσίοις τε χρηςέον.] Καθάρσιον, ſcilicet ἱερόν, *expiatorium luſtrale* dicitur. Vid. *D'Orvill:* ad *Char. VIII*, 1. mos ipſe, ut ſacra iſta cum peregiſſent, domum non ante redirent, quam veſtem & corpus aqua vel fluviali, vel fontana purificaſſent, notus ex illis, qui de Luſtrationibus veterum egerunt, & *Caſaub.* ad *Theophr.* C. E. p. 292. victimae quippe ἀποτρόπαιοι polluere credebantur eos, qui attigiſſent. quae cum inſtitutis ſacris, ſed ſuo arbitrio, contendit *Marsh.* Can. Chron. Sec. IX. p. 208.

2. Οἷον σύμβολον ἢ σφραγίδα θ.] Καὶ οἷον σύμβ. malebat *Abreſch.* Bene autem mentis puritatem ſic adpellat, uti *Pſellus* θεῖα ἐν ψυχαῖς σύμβολα ſtatuit, quae daemones fugarent. Confer notata ab *Elsner.* ad Apoc. *Ioan.* IX, 4. vocis indolem atque uſum egregie expoſuit *Caſ.* ad *Athen. III*, 32. illa εὐλάβειαν οἷον ---- ἐκείνων deſunt *Meerm.*

3. Ἢ οἷς δρᾷ.] Ἢ videtur delendum eſſe. multum diverſa gaudens conditione, quam qua ſunt eae res quas nunc agit. Verſatur autem in caedibus, ideoque etiam in conſortio malorum geniorum qui caedibus delectantur. at ipſe alieniſſimus ab his omnibus eſt. poteſt quoque legi διακείμενος ἐν οἷς δρᾷ. *alieniſſimus ab his, in illis ipſis, quae tum agit.* REISK. Intelligo de malis illis geniis, de quibus locutus fuerat. δρᾷν eſt *ſacra fa-*

cie-

§ 45. Διὸ καὶ ἄχρι τῶν γοήτων ἀναγκαία ἔδοξεν ἡ τοιαύτη προφυλακή· οὐ δύναται μέντοι διὰ παντός· [1] ἀσελγείας γὰρ ἕνεκα ἐνοχλοῦσι δαίμονας πονηρούς. ὥςε οὐ γοήτων ἦν ἡ ἁγνεία, ἀλλὰ θείων καὶ θεοσόφων ἀνδρῶν, φυλακὴν δὲ φέρουσα πανταχοῦ τοῖς χρωμένοις, τὴν πρὸς τὸ θεῖον οἰκείωσιν. ὡς εἴθε διὰ παντὸς αὐτῇ καὶ γόητες ἐχρῶντο, καὶ οὐκ γοητεύειν προυθυμήθησαν, ἀποκεκλεισμένοι ὑπὸ ταύτης ἀπολαύειν, ὧν ἕνεκα ἀσεβοῦσιν. ὅθεν [2] παθῶν ὄντες πλήρεις, καὶ πρὸς ὀλίγον ἀπεχόμενοι τῶν ἀκαθάρτων βρώσεων, μεςοὶ ὄντες ἀκαθαρσίας, [3] δίκας τίνουσι τῆς εἰς τὰ ὅλα παρανομίας, τὰ μὲν ὑπ' αὐτῶν ὧν ἐρεθίζουσι, τὰ δὲ καὶ [4] ὑπὸ τῆς πάντ' ἐφορώσης τὰ θνητὰ, καὶ ἔργα καὶ διανοήματα, δί-

§ 45. Vnde usque etiam ad praestigiatores & fascinatores huiuscemodi praecautionis necessitas procedit: non tamen uim in ipsis perpetuo habet, propterea quod flagitiorum & libidinis causa daemones malos inuocant. Quare fascinatorum non est castimonia, sed diuinorum, ac diuina sapientia imbutorum hominum: quae quidem ex conciliatione cum diis custodiam iis qui ipsa utuntur, afferre consueuit. Nam utinam perpetuo ipsa etiam praestigiatores uterentur: non enim praestigias sequi amplius uellent: quippe cum a fruendis illis abstraherentur, quorum causa impie agunt. Vnde cum perturbationibus sint pleni, & parumper ab impuris cibis abstinentes immunditia repleantur, poenas luunt sceleris quod in uniuersa sua operatione committunt, partim ab ipsis quos irritant, partim etiam a iustitia quae omnia mortalia & opera

cere, *sacris operari*. notum est loquendi istud genus, utroque in sermone centies inlustratum. vide § 59. *Athen.* *XIV*, 23. οἱ παλαιοὶ τὸ θύειν δρᾷν ὠνόμαζον.

1. Ἀσελγείας γὰρ ----] *Flagitiorum & libidinis* dedit interpres. ἀσελγεία quippe latissime patet, omnemque animi inpotentiam conplectitur. diligentissime in ea voce versati sunt Philologi ad Epist. ad Rom. XIII, 13. & *D'Orvill.* ad *Charit.* *V*, 6.

2. Παθῶν ὄντες πλήρεις, μεςοί.] Iungit etiam *Paull.* ad Rom. I, 29. πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ ---- μεςοὺς φθόνου &c. ubi vide *Kypkium.* μεςὸς παθῶν & similia centies occurrunt. Confer *D'Orvill.* ad *Char.* *V*, 8. p. 480. qui Porphyrii oblitus non fuit.

3. Δίκας τίνουσι.] Δίκην τίνειν proprie *mulctam pecuniariam solvere*, inde ad alia transfertur, notatque quamlibet poenam dare, seu sustinere. exempla ubivis obvia, diligenter tamen a V. D. ad *Paull.* II ad Thessal. I, 9. congesta.

4. Ὑπὸ τῆς πάντ' ἐφορώσης ---- δίκης.] *Hesiod.* Oper. 254.

Ἡ δέ τε παρθένος ἐςὶ Δίκη Διὸς ἐκγεγαυῖα
Κυδνή τ' αἰδοίη &c.

ubi de Dea illa ultrice, quae Nemesis dicta Iovis solio adsidere credebatur, multa *Graevius.* quod illa Nostro omnia mortalia opera speculari dicatur, convenit illis *Euseb:* de Laud.

ra & conſilia ſpeculatur. Viri igitur diuini tam interna quam externa puritas eſt, qui ſicut ab animae affectibus, & a cibis qui affectus incitant, abſtinere ſtudet: ita eſca diuinae ſapientiae fruitur, & ſimilitudinem dei ſibi rectis de eo cogitationibus conciliat: quique intellectuali ſacrificio conſecratur, & alba cum ueſte, & nitida re uera impatibilitatis animae, & leuitatis corporis, non alienis & externis ſuccis in corpore, & perturbationibus in anima grauatus ad deum accedit.

δίκης. ἀνδρὸς ἄρα θείου ἡ ἔσω καὶ ἡ ἐκτὸς ἀγνεία, [5] ἀποσίτου μὲν ἐκ παθῶν ψυχῆς σπουδάζοντος εἶναι, ἀποσίτου δὲ καὶ βρώσεων, αἱ τὰ πάθη κινοῦσιν, σιτουμένου δὲ θεοσοφίαν, καὶ ὁμοιουμένου ταῖς περὶ τοῦ θείου ὀρθαῖς διανοίαις, καὶ [6] ἀνδρὸς ἱερουμένου τῇ νοερᾷ θυσίᾳ, καὶ μετὰ [7] λευκῆς ἐσθῆτος, καὶ καθαρᾶς τῷ ὄντι τῆς ψυχικῆς ἀπαθείας, καὶ τῆς κουφότητος σώματος προσιόντος τῷ θεῷ, οὐκ ἐξ ἀλλοτρίων καὶ ὀθνείων χυμῶν καὶ παθῶν ψυχικῶν [8] βεβαρημένου.

§ 46. Non enim profecto in templis quae ab hominibus dicata diis ſunt, ge-

§ 46. [1] Οὐ γὰρ δὴ ἐν μὲν ἱεροῖς ὑπ' ἀνθρώπων θεοῖς ἀφωρισμένοις καὶ

Laud. Conſtant. ubi δίκης ὀφθαλμὸν ἔφορον dicit τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. quae & alia iam laudata video a *Kuſter.* ad *Suid.* in Δίκης ὀφθαλμός. *Syneſ.* de Regn. p. 19. δίκην θεοῦ πάντ' ἐφορᾶν καὶ πάντ' ἐπακούειν.

5. 'Αποσίτου μεν ----] Dictio ἀπόσιτος παθῶν (nam ἐκ tollendum videtur) comparari queat cum νηστεύειν κακότητος illa celebri & gravi ſententia Pythagorae, ni fallor. Reisk. Magnum divinumque hoc Empedoclis dictum arbitrabatur *Plut. V. Coel. Rhod.* Lect. Ant. XIV, 3. σιτεῖσθαι σοφίαν, & ſimilia e Lexicographis nota ſunt.

6. 'Ανδρὸς ἱερουμένου.] Uſitatius eſt ἱερωμένου, a verbo ἱερᾶσθαι. videtur quoque ἀνδρὸς tollendum, quia iam ſupra poſitum eſt. Reisk. Notant Grammatici diſcrimen inter ἱερᾶσθαι & ἱεροῦσθαι, hoc volunt dici illa quae conſecrantur, ἱερᾶσθαι de illis, qui ſacerdotio funguntur. Vide *Duker.* ad *Thuc. V*, 1. id velle putabam *Thom. M.* in illis quae perplexa dicit *Duker.* ἱερᾶσθαι & ἱερεύεσθαι de ſacrificiis dici, ſolum ἱερᾶσθαι, non ἱερεύεσθαι, de ſacerdotibus. ſed ibi vitioſam eſſe lectionem contendunt interpretes. *Euſeb:* etiam, haec forte reſpiciens, D. E. L. I. p. 29. D. ἱερωμένοι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ, οὐ βουθυσίαις ---- δόγμασι δὲ ὀρθοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας. Rem Noſter & alii toties ingerunt, uti ſupra aliquoties iam vidimus, ut cauſſa non appareat, quare haec Eum a *Paullo* accepiſſe opinemur cum V. D. ad *Epiſt.* ad Rom. XII, 1.

7. Λευκῆς ἐσθῆτος καὶ καθαρᾶς.) Confer quae ad § 19. obſervata ſunt. notiſſima ſunt alba veſtimenta eorum qui ſacris operantur. συμβόλου χάριν γίνεσθαι τὸ ἔξωθεν κεκοσμῆσθαι τε καὶ ἡγνίσθαι recte *Clem. Alex.* Strom. IV. p. 531. B. merito itaque λευκὰ ἱμάτια τοῖς ἱερεῦσι συμφέρει, apud *Artemid.* Oneirocr. II, 3. Mox τοῦ σώματος *Meerm.* ſed male dein χειμῶνα pro χυμῶν.

8. Βεβαρημένου.] *Edit. Flor.* & *Lugd.* βεβαρυμένου. eodem redit. nam & βαρεῖσθαι & βαρύνεσθαι paſſim eſt *gravari*, *torpere*, *languere*, ac tribuitur animo, qui per inmodicum cibum, potum, curas &c. torpet. Tale eſt illud *Luc.* Euang. XXI, 34. μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι. ubi multa V. Docti.

1. Οὐ γὰρ δὴ ἐν &c. Totum hunc paragraphum

καὶ [2] τὰ ἐν ποσὶ καθαρὰ δεῖ εἶναι καὶ ἀκηλίδωτα πέδιλα, ἐν δὲ [3] τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ, [4] τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν προσήκει διατηρεῖν, καὶ μεθ' ἁγνοῦ διατρίβειν ἐν τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς; εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ μεμολύνθαι αὐτὸν μόνον ὁ κίνδυνος ἔκειτο, ἐνῆν παριδεῖν ἴσως καὶ καταραθυμῆσαι. Νῦν δὲ παντὸς τοῦ αἰσθητοῦ σώματος ἀποῤῥοίας φέροντος δαιμονίων ὑλικῶν, ἅμα τῇ ἀκαθαρσίᾳ τῇ ἐκ σαρκῶν καὶ αἱμάτων, πάρεστιν ἡ ταύτῃ [5] φίλη καὶ προσήγορος δύναμις δι' ὁμοιότητα καὶ οἰκειότητα.

§ 47. Ὅθεν ὀρθῶς οἱ θεολόγοι τῆς ἀ-

gestare puros, & macula omni carentes calceos debemus: in templo uero patris, qui mundus hic est, cura nulla habenda est, ut extima nostri cutanea tunica pura conseruetur, & cum ea pura & nitida ingrediamur. Nam si in eius tantummodo inquinatione periculum uersaretur, negligere fortasse id liceret. Sed cum omne sensibile corpus defluxus quosdam materialium daemonum secum afferat fit, ut, simul cum impuritate quae ex carnium & sanguinis esu existit, amica ipsi, & familiaris potestas ex similitudine, & cognatione etiam adsit.

§ 47. Quocirca recte theologi abstinen-

phum e Nostro sumsit *Cyrill:* Adv. Iulian. L. IX. p. 310. E. pro ὑπ' ἀνθρώπων ille ἀπὸ ἀνθρ. bene ἱεροῖς —— ἀφωρισμένοις. ἀφορίζεσθαι enim proprie dicitur de illis, quae designantur & Deo dedicantur, uti peculiariter de agri parte, quae a reliquo fundo divinum in usum separabatur. prorsus uti ager Deo consecratus γῆ ἀφορισμένη Alexandrinis senibus *Levit. XXVII*, 21. *Hesych:* τεμένη. ναοὶ, ἄλση, ἢ τὰ ἀφωρισμένα κατὰ τιμὴν χωρία. Adi *Salmas:* ad *Solin:* p. 767. laudatum V. D. ad *Paull.* ad Rom. I, 1.

2. Τὰ ἐν ποσὶ κ. ---- ἀκηλίδωτα π.] Ecquis ignorat sacra veterum nudipedalia & Pythagorae praeceptum ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει? hausisse ab Hebraeis creditur. Vid. *Moisen* Exod. III, 5. & Libr. *Iosuae* V, 15. Idem mos apud veteres quosdam Christianos, de quo *Bingh:* Orig: Eccles: III. p. 342. nec hodie apud Indos aliasque gentes in desuetudinem abiit. Ἀκηλίδωτον *Suidas* exponit ἄσπιλον. ἀκήρατον. Confer V. D. ad *Hesych:* in V. Ad rem nostram *Synes:* Epist. 105. ἱερέα διὰ πάντων ἀκηλίδωτον εἶναι προσήκει.

3. Τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς τῷ κόσμῳ ----] *Cod. Lips.* ε. τ. νεῷ. id quidem Atticum, sed Noster in illas leges non iuravit, & paullo post per α effert. Attico tamen more infra § 54. Rem ipsam pulcre inlustrat *Heraclit:* in Epist. apud *Steph:* Poës. Phil. p. 142. οὐκ ἴστε ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς χειρότμητος, οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς βάσιν ἔχει, οὐδὲ ἕνα περίβολον. ἀλλ' ὅλος ὁ κόσμος αὐτῷ ναός ἐστι. In sacris etiam literis totum hoc universum tanquam templum Dei spectatur. Id significat vates *Malach.* c. I, 11.

4. Τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα.] Dixi supra I, 31. *Senec:* Epist: 92. *Quod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere: nam hoc quoque natura, ut quamdam vestem, animo circumdedit. velamentum eius est.* Paullo post *Cyrill:* habet ἐνῆν καὶ παριδεῖν.

5. Φίλη καὶ προσήγορος δύναμις.] Bene haec iunguntur, ut infra φίλον καὶ προσήγορον. § 53. φίλα τε καὶ προσήγορα *Euseb:* P. E. L. I. p. 2. A. προσήγορον quippe id quod *coniunctum atque amicum est*, unde opponitur τῷ μαχομένῳ, uti docet *Markl.* ad *Max. Tyr.* Diss. XI. inde Nostrum luce circumdans.

ἱ.

nentiae curam praecipuam adhibeant: & Aegyptius nobis haec manifeſtauit, cauſam maxime naturalem afferens, quam experientia comprobauerat. Quoniam enim anima praua, & irrationalis quae uiolenter erepta corpus deſeruit, eidem aſſiſtit quando quidem hominum quoque qui uiolenta morte intereunt, animae ad corpus ipſum immorari conſueuerunt: id quod ne quis ſe e corpore uiolenter eiiciat, uetat. Quoniam igitur uiolentae uiuentium caedes oblectari iis animas cogunt, quae deſeruerunt: prohibetur autem nullo modo anima ibi eſſe, quo cognatum quicpiam ipſum detrahit: unde etiam lamentari multae uiſae ſunt: in-

ἀποχῆς ἐπεμέλοντο. καὶ [1] ὁ Αἰγύπτιος ταῦθ' ἡμῖν ἐμήνυσεν, αἰτίαν ἀποδιδοὺς φυσικωτάτην, ἣν ἐκ τῆς πείρας ἐδοκίμασεν. [2] ἐπεὶ γὰρ ψυχὴ φαύλη καὶ ἄλογος, ἡ τὸ σῶμα ἀπέλειπε, [3] βίᾳ συληθεῖσα προςμένει τούτῳ, [4] ὅπου γε καὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ τῶν βίᾳ ἀποθανόντων, καὶ κατέχονται πρὸς τῷ σώματι ([5] ὃ δὲ τοῦ μὴ βίᾳ ἑαυτὸν ἐξάγειν ἦ κωλυτικὸν). ἐπεὶ οὖν τῶν ζώων αἱ βίαιοι σφαγαὶ, ἐμφιληδεῖν τὰς ψυχὰς [6] οἷς ἀπολείπουσιν ἀναγκάζουσιν, διείργεται δὲ οὐδαμῶς ψυχὴ ἐκεῖ εἶναι, ὅπου τὸ συγγενὲς καθέλκει αὐτὴν, ὅθεν καὶ ὀδυρόμεναι ὤφθησαν πολλάι. [7] καὶ αἱ τῶν ἀ-

1. 'Ο Αἰγύπτιος.] Eſt Plotinus. REISK. Is quippe patriam habuit Lycopolin Aegypti, cuius nominis cum duae urbes fuerint, ea quae in Thebaide ſita erat, ſignificari videtur *Fabric:* ad Noſtr. in V. *Plot.* Bibl. Gr. IV, 26.

2. 'Επεὶ γὰρ ψυχή.] Adverbium ἐπεὶ in periodo perquam circumducta & ambitioſa, repetendae orationis gratia, velut index itineris aberraturo lectori, bis iteratur, ſemel verſu 26. tum iterum verſ. 37. Statim pro ἡ. τὸ σ. in *Lipſ.* eſt ᾗ voluit εἰ quae vera eſt lectio. REISK. *Meerm.* etiam ᾗ.

3. Βίᾳ συλληφθεῖσα.] Sic edebatur, ſed repoſui συληθεῖσα. bene ſit *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* qui veram nobis ſcripturam ſervarunt, quam firmat *Felic.* & *M. Ficin.* qui dedit *exſpoliata.* doctrinam ipſam quam ingerit Noſter de infelicitate animarum hominum illorum, qui violenta caede perierunt, multi inluſtrant. Vide *Fort. Licetum* de Recond: Antiq: Lucern: L. III. c. 7.

4. "Οπου.] Eſt indicium argumenti ad demonſtrandam veritatem ſententiae propoſitae allati: mox deeſt verbum ante καὶ κατέχονται. e. c. ϛρεύγονται, ῥέμβονται, πλανῶνται vel ſimile quid, aut καὶ eſt delendum. REISK.

5. "Ο δὲ τοῦ μὴ ----] Rectius antea legebatur ὃ καὶ τοῦ μή. & ſic erat in *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Βίᾳ ἐξάγειν, ἐξάγειν ἑαυτὸν, ἐξάγειν ἑαυτὸν τοῦ βίου, τοῦ ζῆν &c. de illis dicunt, qui vi ſibi vitam eripiunt, ἡ ψυχὴ quippe ὁ ὄντως ἄνθρωπος, ut dicit § 47. Vid: *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: III*, 33. & V. D. ad *Xenoph: Epheſ:* Miſc: Obſ: Nov: p. 52. Bene Noſter hanc ſententiam confutat, qui ipſe de ſe interficiendo aliquando cogitaverat, uti ſcimus e vit. *Plot:* c. 2. *Vetat Pythagoras iniuſſu imperatoris, id eſt, dei, de praeſidio & ſtatione vitae decedere.* *Cicer:* de Senect: c. 21. ſecus quam Porticenſibus, ut ſic dicam, aliiſque viſum fuit, licet & illi mortem temere maturandam non putarent. Sed de dogmate *Pythagorae* lege *Holſten:* in vit. Porph: c. 8. & V. D. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 260.

6. Οἷς ἀπολείπουσιν.] Scilicet σώμασιν, quod haud ſcio an ſit addendum. REISK.

7. Καὶ αἱ τῶν ἀτάφων παρμ. &c.] De anima-

ἀτάφων παραμένουσι τοῖς σώμασιν, αἷς καὶ οἱ γόητες καταχρῶνται πρὸς αὐτῶν ὑπηρεσίαν, βιαζόμενοι τῇ τοῦ σώματος ἢ μέρους τοῦ σώματος κατοχῇ. ἐπεὶ οὖν ταῦτα ἱςόρησαν, καὶ φύσιν ψυχῆς φαύλης καὶ συγγένειαν [8] καὶ ἡδονὴν ἔχει πρὸς τὰ σώματα, ἐξ ὧν ἀπεσπάσθη, εἰκότως ἐφυλάξαντο τὴν τῶν σαρκῶν θοίνην, ἵνα ἀλλοτρίαις ψυχαῖς βιαίοις καὶ [9] ἀκαθάρτοις πρὸς τὸ συγγενὲς ἑλκομέναις, μὴ ἐνοχλοῖντο, μηδὲ ἐμποδίζοιντο προςέρχεσθαι μόνοι τῷ θεῷ, δαιμόνων τῇ παρουσίᾳ ἐνοχλούντων.

§ 48. [1] Ὅτι γὰρ ὁλκὸν τῆς ψυχῆς ἡ τοῦ συγγενοῦς σώματος φύσις, ἡ πεῖρα τούτους ἐδίδαξεν διὰ πλειόνων. οἱ γοῦν ζώων μαντικῶν ψυχὰς δέξασθαι βουλόμενοι εἰς ἑαυτοὺς, τὰ κυριώτατα μόρια [2] κατα-

insepultorum quoque animae corporibus assident: quibus uenefici abutentes, ad ministerium suum uel totius corporis uel partis alicuius detentione compellunt. Quia igitur & naturam prauae animae, & cognationem, & uoluptatem animaduerterant, quam erga corpora ex quibus auulsa fuerit, habere consueuit; non iniuria esum carnium euitarunt: ne alienis animabus uiolenter ereptis & impuris ad cognata sibi attractis interturbarentur, impedirenturque quo minus soli ad deum accederent praesentia daemonum interpellati.

§ 48. Cognati enim corporis naturam attrahendae animae illecebram esse, experientia in pluribus ipsos docuit. Nam qui in se uaticinatoriorum animalium animas excipere cupiunt, praecipua illorum membra, corda uide-

mabus pravis & non purgatis *Plato* in Phaed: p. 61. D. ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον ---- ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους καλινδουμένη. Sic etiam anima eorum qui violenta morte perierant, unde νεκρομάντεις qui animas de futuris consulebant, in sepulcris pernoctare solebant. *V. Elsner:* ad *Matth. VIII*, 28. Credebantur illae animae reliquias sordium antiquarum retinere, qua de re *Gal:* ad *Iamblich:* Myst: II, 5. & multi alii. Prudenter persuasione ista, huiusmodi animas non quiescere, antequam cadavera essent sepulta, in rem suam utebantur legislatores, ne homicidia tuto ac faeile committerentur: quo in argumento pulcre versatur Doct: *Warburton:* in Mois: Divin: Legat: L. II. p. 368.

8. Καὶ ἡδονὴν ἔχει.] Ita nostri *codd.* habent. *Valent.* post ἡδονὴν ἣν inseruerat, idque recte. syllabae cum duae eiusdem soni sequerentur, altera alteram absorpsit. millies id Graecis ac Latinis auctoribus accidit.

9. Ἀκαθάρτοις.] Operarum, ut opinor, vitio in *Flor.* erat ἀκατάφθοις, quod non modo *Lugd. edit.* fuerat secutus, sed *Cantabr.* quoque conspici voluerat. auctoritatem in re manifesta non desideras. recte *Lips.* & *Meerm.*

1. Ὅτι γὰρ ὁλκὸν &c.] Vid: Psell: de Daemonib: & Gaulm: not. p. 142. VALENT.

2. Καταπίοντες οἷον καρδίας κορ. &c.] Καταπό-

delicet coruorum, aut talparum, aut accipitrum deuorant, utpote quae aſſidentem animam dei inſtar uaticinantem habeant, quae una cum corporis iniectione in ipſos quoque ſeſe inſinuet.

§ 49. Merito igitur philoſophus, deique qui ſupra omnes eſt ſacerdos ab omni animatorum eſu abſtinet: dum ſoli deo ſolus accedere per ſe ipſum ſtudet, ſine ulla comitantium interturbatione: eſtque cautus, & ſigna futurorum percipit, & rerum naturas intelligit, prudens, temperatus, modeſtus, atque undecunque ſalutem ſuam procurans. Et quemadmodum qui alicuius particularis dei eſt ſacerdos & dedicationis ſta-

ταπίοντες, οἷον καρδίας κοράκων, ἢ ἀσπαλάκων, ἢ ἱεράκων, ἔχουσιν παροῦσαν τὴν ψυχὴν, καὶ χρηματίζουσαν ὡς θεὸν, καὶ [3] *εἰσιοῦσαν εἰς ἑαυτοὺς ἅμα τῇ ἐνθέσει τῇ τοῦ σώματος.*

§ 49. Εἰκότως ἄρα ὁ [1] φιλόσοφος, *καὶ θεοῦ, τοῦ ἐπὶ πᾶσιν, ἱερεὺς, πάσης ἀπέχεται ἐμψύχου βορᾶς, μόνος μόνῳ* [2] *διὰ τοῦ ἑαυτοῦ θεῷ προσιέναι σπουδάζων, ἄνευ τῆς τῶν παρομαρτούντων ἐνοχλήσεως, καὶ ἐςιν εὐλαβὴς τὰς τῆς φύσεως ἀνάγκας* [3] *ἐξισορηκώς. ἴςωρ γὰρ πολλῶν ὁ ὄντως φιλόσοφος καὶ σημειωτικὸς, καὶ καταληπτικὸς τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων, καὶ συνετὸς, καὶ κόσμιος, καὶ μέτριος, πανταχόθεν σώζων ἑαυτόν· καὶ ὥσπερ* [4] *ὁ τινὸς τῶν κατὰ μέρος ἱε-*

πόσεις τινῶν vim vaticinandi adferre dicit *Iamblich:* Myſt: III. 14. ubi vid. *Galeum.* & de animalium partibus, quae ad divinationem maxime credebantur facere, lege *Eumd.* ad III, 22, in corvos quippe, accipitres aliasque aves ſpiritum ingredi cenſebant. huius rei futilitatem tangit *Euſeb:* D. E. L. V. p. 209. quem etiam vid: contra Hierocl: p. 918. C. in primis autem veſcebantur corde, quia iſtud animae ſymbolum. Lege quae erudite diſputavit Cel: *Michaelis*, in Diſſert. de corde & cerebro. ceterum *τὰ κυριώτατα* exciderat in *Meerm.*

3. *Εισιοῦσαν εἰς ἑαυτοὺς.*] *Lipſ.* & *Meerm. Cod.* *εἰς αὐτοὺς*, quod praefero. *ἔνθεσις* eſt quod Latinis *offa* vel *buccea.* *κοσμίως ἐσθίοντες ποιεῖτε τὴν ἔνθεσιν κατὰ τὸν ἥδιςον* Ἀντιφάνη. *Athen:* IV, 17.

1. *Φιλόσοφος, καὶ θεοῦ ἱερεὺς.*] Uti homines pii ac ſancti ſaepe *ἱερεῖς τοῦ θεοῦ* in ſacris literis adpellantur. Stoici dicebant *ἱερέα μόνον εἶναι τὸν σοφὸν.* Res eſt notiſſima.

2. *Διὰ τοῦ ἑαυτοῦ θεῷ προσ.*] *Edd.* antiquiores, *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* *διὰ τ. ἑ. θεοῦ.* quod probabat *Reiskius*, ac dixiſſet *διὰ τοῦ ἐν ἑαυτῷ θεοῦ.* *per deum* vel *numen ſuum internum.* *θεῷ* tamen ſuadent illa quae praeceſſerunt, *προσέρχεσθαι μόνοι τῷ θεῷ*, & quae ſequuntur, § 52. *αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ ---- προσιὼν τῷ θεῷ.* Crediderim paene haec ferire Chriſtianos. Dominus Ieſus quippe *ἱερεὺς* qui ſervat *τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ* ut dicitur in Epiſt. ad *Hebr.* VII, 25. quem locum ſine dubio legerat *Porphyrius.*

3. *Ἐξισορηκὼς.*] Omnes *Editiones* & *Cod.* etiam *Meerm.* (ſed in quo paſſim ι & η confunduntur) *ἐξισορικῶς*, ſed apud *Valent.* per errorem operarum. Forte etiam in *Victoriana.* Bene autem *Lipſ.* *Suidas.* *ἐξισορήσαντες. ἀναζητήσαντες. διηγησάμενοι.* & firmat ex *Herodoto.*

4. *Ὁ τινὸς τῶν ----*] Forte *ὅτινος τῶν κατὰ μέ-*

ἱερεὺς, ἔμπειρος τῆς ἱδρύσεως τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ, τῶν τε ὀργιασμῶν καὶ τελετῶν, καθάρσεων τε, καὶ τῶν ὁμοίων, οὕτως ὁ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν θεοῦ ἱερεὺς, ἔμπειρος τῆς αὐτοῦ ἀγαλματοποιΐας, καθάρσεων τε καὶ τῶν ἄλλων, δι' ὧν συνάπτεται τῷ θεῷ.

§ 50. [1] Εἰ δὲ οἱ τῶν τῇδε ἱερεῖς καὶ ἱεροσκόποι καὶ τάφων ἀπέχεσθαι κελεύουσιν ἑαυτοῖς τε, καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ [2] ἀνδρῶν ἀνοσίων, καὶ ἐμμήνων καὶ συνουσιῶν, καὶ [3] θέας ἤδη αἰσχρᾶς, καὶ πενθικῆς, καὶ ἀκροάσεως πάθος ἐγειρούσης (ἐπεὶ πολλάκις φαίνεται, καὶ διὰ τοὺς παρόντας ἀκαθάρτους, ὃ ταράττει τὸν ἱεροσκόπον· διὸ καὶ τὸ θύειν ἀκαίρως καὶ βλάβην μείζονα φέρειν ἢ κέρδος φασὶν) [4] ἤπου γε ὁ τοῦ πατρὸς ἱερεὺς αὐτὸς τάφος γίγνεσθαι νεκρῶν σωμάτων ὑπομένει; αὐ-

statuarum eius, & sacrificiorum, & ceremoniarum, & expiationum, & similium peritus est: sic omnibus praesidentis dei sacerdos simulacrorum eius, expiationum, aliorumque omnium quibus ipsis coniungitur, experientia callet.

§ 50. Quod si eorum qui hic sunt, sacerdotes & sacrifici & sibi & aliis iubent, ut a sepulchris, & hominibus profanis, & menstruatis, & coitu, & spectaculo etiam turpi, & lugubri, nec non ab audiendis iis abstineant, quae affectus mouent: propterea quod saepe numero ob praesentes etiam impuros appareat aliquid, quod sacrificum & aruspicem turbet: unde etiam importune sacrificare detrimentum maius, quam lucrum afferre aiunt: nunquid ille qui summi patris sacerdos est fieri ipse mortuorum corporum sepulcrum sustinebit, i-

μέρος ναῶν ἱερεὺς. REISK. ὁ τινὸς scilicet θεοῦ, quod statim sequitur. Loquitur de diis topicis, opponitur ὁ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν θεοῦ ἱερεὺς. mox ἔμπορος *Meerm.* male pro ἔμπειρος.

1. Εἰ δὲ οἱ τῶν τῇδε ἱερεῖς.] Forte τῶν τῇδε ναῶν ἱερεῖς. REISK. Pro εἰ δὲ *Meerm.* οἱ δὲ.

2. Ἀνδρῶν ἀνοσιών, καὶ ἐμμήνων &c.] Huiusmodi rebus polluti apud veteres a sacris arcebantur. confer quae dicentur ad L. IV, 16. Videri possent haec tangere leges Mosaicas. Adscriptum certe erat *Meerm.* ὡς οἶμαι τὸν θεῖον λέγει μωσέα.

3. Θέας αἰσχρᾶς ---- καὶ ἀκροάσεως.] Uti Iulianus instituit sacerdotem quem ad Deos venerandos accedere vult, αἰσχρὸν μήτε λέγοντα, μήτε ἀκούοντα. Vide *Galeum* ad *Iamblich:* Myst. I, 11.

4. Ἤπου γε τάφος γ. ὑπομ.] Bene Clar: *Abresch:* ἤπου γε *multo certe minus* --- ὑμομενεῖ. quod posterius optabat quoque Clar: *Reiskius*, nec secus interpres. observa pulcrum loquendi genus, utriusque linguae scriptoribus frequens. De homine a feris discerpto *Lucret.* L. V.

Pabula viva feris praebebat dentibus haustus,
Viva videns vivo sepeliri viscera busto.

Quae & multa alia habet *Gatak:* ad illa *Anton: VI*, 21. θάπτεται ἐν τοῖς τρεφομένων σώμασι. Eleganter Dandamis apud *Pallad:* de

ipse sordium plenus, cum uersari, cum praestantiore studeat? Nonne satis est, quod mortis partes in fructibus in nostram hanc uitam assumamus. Sed nondum de his agere est locus. Redeundum enim est ad ea exactius distinguenda quae ad sacrificia spectant.

51. Dicere enim quispiam posset, nos magnam partem diuinationis, quae per exta fieri consueuit, esse sublaturos, si a caede animalium abstinuerimus. Sed is homines etiam interficiat, quandoquidem in eius extis magis, ut aiunt, futura conspiciantur: & multi quoque ex barbaris per hominum exta aruspicinam exerceant. Sed sicut iniustitiae & immanitatis erat diuinationis causa cognatum genus occidere, sic uaticinandi causa irrationale animal mactare iniustum est. Vtrum autem signa dii, an daemones praemonstrent, an anima quae ab animali discedit, per

αὐτὸς μιασμάτων πλήρης, ὁμιλητὴς σπουδάζων γενέσθαι [5] τῷ κρείττονι; ἀρκεῖ ὅτι τὰ τοῦ θανάτου μέρη ἐπὶ τῶν καρπῶν εἰς τὴν ἐνταῦθα ἡμῶν ζωὴν παραλαμβάνομεν. ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων. ἔτι δὲ τὰ περὶ τῶν θυσιῶν διακριτέον.

§ 51. Φαίη γὰρ ἄν τις, ὅτι πολὺ μέρος ἀναιροῦμεν μαντείας τῆς διὰ σπλάγχνων, ἀπεχόμενοι τῆς τῶν ζώων ἀναιρέσεως. οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος ἀναιρείτω καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἐπιφαίνεται γὰρ μᾶλλον, ὥς φασὶ, τοῖς τούτου σπλάγχνοις τὰ μέλλοντα· καὶ πολλοί γε τῶν βαρβάρων [1] δι' ἀνθρώπους σπλαγχνεύοντες. ἀλλ' ὥσπερ [2] ἀδικίας καὶ πλεονεξίας ἦν τὸ ἕνεκα μαντείας ἀναιρεῖν τὸν ὁμόφυλον, οὕτω καὶ τὸ ἄλογον ζῷον σφάττειν μαντείας ἕνεκα, ἄδικον. πότερα δὲ τὰ σημεῖα οἱ θεοὶ ἐπιφαίνουσιν ἢ δαίμονες, ἢ ψυχὴ ἀπαλλαττομένη τοῦ ζώου πρὸς

de Bragm: p. 43. καὶ γίνεσθε νεκρῶν ζώων περιπατοῦντες τάφοι.

5. Τῷ κρείττονι.] *Felician. cum praestantiore.* non damno. forte tamen melius *cum Deo.* κρεῖττον dicitur *numen*, sed maxime tamen in plurali κρείττονες sunt *Dii.* Vid: *Bos:* Anim: ad *Lucian:* c. 15. mox τὰ omisit *Cod. Lips.* dein ἀπὸ τῶν καρπῶν malebat *Abreschius.*

1. Δι' ἀνθρώπους σπλαγχνεύοντες.] Δι' ἀνθρώπων *Abresch:* veram Auctoris manum habere opinor *codd:* Mscriptos qui σπλαγχνεύονται. licet sciam, quo vulgatum defendi queat. nota gentium quarumdam anthropomantia, seu mos per victimas humanas divinandi. de Gallis *Diod: Sic: V*, 31. de Lusitanis aliisque *Olear:* ad *Philost:* Apoll: Tyan: VIII, 15. ubi videbis Elagabalum, bipedum turpissimum, sic etiam instituisse. nec melius habiti subinde Christiani ab Imperatoribus Romanis. de Iuliano Vid. Schol. *Gregor:* Nazianz: Invect: II. p. 61. de aliis V. D. ad *Iustin:* Apol: I, 24.

2. Ἀδικίας καὶ πλεονεξίας.] *Iniustitiae & inmanitatis* dedit *Felic:* quo sensu πλεονεξία etiam alibi apud *Porph.* Bene haec iunguntur, quia πλεονεκτεῖν est *iniuria adficere*, quo-

πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρίνεται διὰ τῶν ἐν τοῖς σπλάγχνοις σημείων, οὐκ ἔςι τοῦ παρόντος λόγου ἐρευνῆσαι.

§ 52. Οἷς μέντοι ὁ βίος ἔξω κυλίεται, τούτοις ἐπιτρέπομεν ἅπαξ ἀσεβήσασιν εἰς ἑαυτοὺς, φέρεσθαι ἧπερ καὶ φέρονται. [1] ὃν δ' ἡμεῖς ὑπογράφομεν φιλόσοφον, ἀφιςάμενον τῶν ἐκτὸς, εἰκότως φαμὲν μὴ ἐνοχλήσειν δαίμοσι, μηδὲ μάντεων δεήσεσθαι, μηδὲ σπλάγχνων ζώων· ὧν γὰρ ἕνεκα αἱ μαντεῖαι, τούτων οὗτος μεμελέτηκεν ἀφίςασθαι. οὐ γὰρ εἰς γάμον καθίησιν, ἵνα περὶ γάμου [2] τὸν μάντιν ἐνοχλήσῃ· οὐκ εἰς ἐμπορίαν, οὐ περὶ οἰκέτου. οὐ περὶ [3] προκοπῆς καὶ τῆς ἄλλης παρ' ἀνθρώποις [4] δοξοκοπίας. πε-

per extorum ſigna ad interrogationem reſpondeat, inquirere praeſentis diſputationis non eſt.

§ 52. Quibus tamen uita ad externa deuoluitur, iis permittimus, ut ſemel impietate in ſe ſuſcepta eo ferantur, quo ferri ſolent. At quem nos philoſophum deſcribimus, qui ab externis abſtineat, eum merito aſſerimus neque daemonibus negocium eſſe allaturum, neque uatibus, aut extis animalium ullum opus eſſe habiturum: quippe cum ab iis abſtinere ſtudeat, quorum cauſa fieri diuinationes conſueuerint. Non enim ad nuptias, aut mercaturam ſpectat, ut de his ſuſcitaturus uatem ſit: non de ſeruo, non de fortunis, non de honoris incremento, aliisque huiusmodi humanis ambitionibus conſulenda i-

quocunque modo aliquem laedere. ita ἀδικεῖσθαι & πλεονεκτεῖσθαι ſibi reſpondent apud *Thucyd:* L. I, 77. Paullo poſt *Lipſ.* & *Meerm. Cod.* ἢ ἡ ψυχή.

1. Ὃν δὲ ἡμεῖς ὑπογράφομεν &c.] Sumit hinc quoque teſtimonium *Euſeb:* in eodem libro. Lectionis autem varietates hae ſunt. quod τῷ μάντει dandi caſu illic ſcriptum eſt, & ſequente verſu περὶ κλοπῆς, non ut hic προκοπῆς. nam quod ſupra eſt μεμέλετηκεν, cum illic legatur μεμέληκεν mendoſum eſt. quod etiam confirmatur auctoritate manu ſcripti *Euſeb:* VICTORIUS. Usque ad illa in fine § 52. καὶ ἀντὶ μάντεως &c. *Euſeb:* P. E. IV. p. 166. D.

2. Τὸν μάντιν ἐνοχλήσῃ.] *Euſeb:* ut modo dictum eſt, τῷ μάντει. & ſic e Noſtro citat *Herald:* ad *Arnob:* p. 233. ſed legerat apud *Euſeb:* nam & alia mendoſa apud *Euſeb:* non in *Porph:* citat, ut μεμέληκεν & κλοπῆς. utroque modo Noſter conſtruit, cum accuſat: I, 49. & II, 45. cum datiuo paullo ante ἐνοχλήσειν δαίμοσι. Centies utroque modo inuenias. Vid. Cel. *Alberti* ad *Heſych:* in V. Eadem ratio τοῦ παρενοχλεῖν. *Luc.* A. A, XV, 19. dandi caſum iungit, alii utrumque.

3. Προκοπῆς.] *Euſebii* κλοπῆς a V. D. emendatum iam eſt. Forte lapſus inde natus, quod Grammatici Graeculi vocem hanc ἀδόκιμον putent, quos grauiter falli, & notare *incrementum* quodlibet, dudum ab Eruditis monſtratum fuit. notum eſt προκόπτειν peculiariter de illis dici, qui *in virtutis ſtudio proficiunt.* dicendi genus unde petitum ſit, diſquirunt *Ienſ:* Ferc. Lit. p. 41. & *Alberti* ad II Tim. III, 9. Pro ἄλλης *Meerm.* perperam ἄλλοις.

4. Δοξοκοπίας.] De voce δοξοκοπεῖν Vid. ad L. I, 38. *Suidas* δοξοκοπία. κενοδοξία. *Idem* in Δημοκοπεῖν. λέγεται καὶ δημοκοπία ἡ δοξοκοπία. ὑ-

ipſis diuinatio eſt. Sed quae inquirit, eiusmodi ſunt, ut neque uates ullus neque ulla animalium exta indicare eorum certitudinem queant: ſed ipſe, ut diximus, per ſeſe ipſum ad deum accedens, qui in uiſceribus ſuis ueris collocatus eſt, de aeterna uita monitiones accipit, totus illuc contractus, & loco uatis, magni Iouis alloquutor effici cupiens.

§ 53. Nam ſi etiam aliqua neceſſitas urgueat, non deſunt daemones boni, qui huic qui ita uiuit, familiarisque dei eſt, occurrentes & per ſomnia, & per ſigna,

περὶ ὧν δὲ ζητεῖ, μάντις μὲν οὐδεὶς, οὐδὲ σπλάγχνα ζώων [5] μηνύσει τὸ σαφές· αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ, ὡς λέγομεν, προσιὼν τῷ θεῷ, ὃς [6] ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, περὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται τὰς ὑποθήκας, ὅλος ἐκεῖ συῤῥεύσας, καὶ ἀντὶ μάντεως, [7] Διὸς μεγάλου ὀαριςὴς εὐχόμενος γενέσθαι.

§ 53. Εἰδ' ἄρα καὶ [1] ἐπείξειέ τι τῶν τῆς ἀνάγκης, εἰσὶν οἱ τῷ οὕτω ζῶντι τῷ οἰκέτῃ τοῦ θεοῦ, καὶ [2] δι' ὀνειράτων καὶ συμβόλων,

ὑπάτους αἱροῦνται ἐκ δόξης πολεμικῆς, Λεύκιον, ἐκ δὲ δημοκοπίας, Τερέντιον. & ſic iterum in Δοξοκοπία. Sumta haec ſunt ex *Appian:* Hannib: p. 559. qui addit πολλὰ αὐτοῖς ἐκ τῆς συνήθους δοξοκοπίας ὑπισχνούμενον, quae poſteriora *Suidae* etiam reddenda opinor. nam priora illa nihil ad vocem δοξοκοπία pertinent. nollem quoque δοξοκοπία apud *Appian:* Viro D. ſuſpecta fuiſſet, nam *Dion: Hal. Lucian:* multique alii frequentant.

5. Μηνύσει τὸ σαφές.] Ita σαφὲς pro *accurate & vere* apud *Pindarum.* Et Φοῖβος σαφὴς apud *Sophocl.* ἀντὶ τοῦ ἀληθής, ut veteres Critici exponunt. V. *Albert:* ad *Matth. XX,* 31. & *Suidam.* mox pro λέγομεν ex *Euſeb:* & *Meerm. Cod.* legendum eſt ἐλέγομεν. reſpicit enim ad illa quae ſuperius dicta fuerant.

6. Ἐν τοῖς ἀληθινοῖς &c.] Videtur ad melius percipiendam huius vocabuli ſententiam facere, quod adſcriptum eſt margini *Cod. Lipſ.* memoriae adminiculum. ὅτι ὁ θεὸς ἐν τοῖς τοῦ κατ' ἀρετὴν ζῶντος ἵδρυται σπλάγχνοις. videtur ad p. 90, 23. reſpicere. REISK. Idem ſcholion adſcriptum erat *Meerm.* Deum in extis eſſe dicebant veteres, quia illum per exta futura ſignificare credebant, uti quoddam ſignum in illis erat, quod *Deus* dicebatur, idque ſi integrum appareret, propitium Numen oſtendebat. Eo itaque reſpicit cum Deum ἐν ἀληθινοῖς τοῦ σοφοῦ σπλάγχνοις ἱδρύσθαι dicit. Vid. *Olear:* ad *Philoſt: VIII,* 15. Bene *Gataker:* cum hiſce contendit τὸν ἔνδον ἐν τῷ ςήθει ἱδρυμένον δαίμονα apud *Anton: III,* 16. uti corpora noſtra templa Dei eſſe vult Apoſtolus. & Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς ἀληθινοῖς ἐνοικῶν σπλάγχνοις dicitur *Euſeb:* P. E. L. IV. p. 170. D. qui hunc locum certe reſpicit.

7. Διὸς μεγάλου ὀαριςής.] Sumſit e poëtarum principe, cui Minos Odyſ: T. 119.

διὸς μεγάλου ὀαριςής.

quae laudantur & explicantur a *Plat:* in Min: p. 568. & *Strab: X.* p. 328. in *Flor. edit.* erat ὀαριςὺς, quae vox hic inportuna. Paullo ante e Noſtro apud *Pamphil:* reſcribi debet ὅλος ἐκεῖ pro ὅλως ἐκεῖ, quod editur.

1. Ἐπειξείε τις τῶν.] *Lipſ.* ἐπείξειλε τι τῶν. male. conſtat tamen ex eo legendum eſſe, ἐπείξει γε τι τῶν. REISK.

2. Δι ὀνειράτων καὶ σ. κ. δ. ὅττης.] Malcho ſua reddidi, conſentiunt enim in hanc lectionem omnes *codices.* ſolus *Valent.* neglexerat καὶ συμβόλων. ὄσσα, vel Attice ὄττα, notat divinum aliquem inſtinctum, quo erudiuntur homines, unde ὄσσεσθαι, & Attice ὀττεύεσθαι eſt *inſtinctu quodam ſecreto futu-*

καὶ δι᾽ ὄττης [3] ἀγαθοὶ δαίμονες προτρέχοντες καὶ μηνύσοντες τὸ ἀποβησόμενον, καὶ ὃ ἀναγκαῖον φυλάξασθαι. μόνον γὰρ ἀποστῆναι δεῖ τοῦ κακοῦ, καὶ ἐπιγνῶναι τὸ ἐν τοῖς ὅλοις τιμιώτατον, καὶ πᾶν τὸ ἐν τῷ ὅλῳ ἀγαθὸν [4] φίλον καὶ προσήγορον. ἀλλὰ δεινή τις ἡ κακία καὶ τῶν θείων ἀμαθία, καταφρονεῖν ὧν οὐκ οἶδεν [5] καὶ ἐπισύρειν. ἐπειδὴ ταῦτα οὐ φωναῖς ἐξακούστοις ἡ φύσις βοᾷ, νοερὰ δὲ οὖσα, διὰ νοῦ μυσταγωγεῖ τοὺς ταύτην σέβοντας. κἂν μέντοι τις θυτικὴν παραδέξηται προγνώσεως ἕνεκα τοῦ μέλλοντος, οὐχ ἕπεται ταύτῃ καὶ τὸ ἐσθίειν δεῖν ἐξ ἀνάγκης καὶ σάρκας παραδέχεσθαι, καθάπερ οὐδὲ τὸ θύειν ὁπωσοῦν ἢ θεοῖς ἢ δαίμοσιν εἰσηγεῖται τὴν βρῶσιν. [6] ἡ γοῦν ἱστορία, οὐ μόνον ὧν Θε-

& per uiſionem quod euenturum eſt, quodque eſt euitandum, praenuncient. Tantum abſiſtendum a malo eſt: & agnoſcendum quod in uniuerſis eſt precioſiſſimum, atque honoratiſſimum, & omne quod in uniuerſo eſt bonum, amicum atque affabile. Sed improbitas & diuinorum imperitia mirum eſt, quam prompte ſpernere, & damnare ea quae non nouit, conſueuerit. Iis tamen qui idonei ad audiendum ſunt, natura clamat: quae cum intellectualis ſit, per intellectum ſacris eos initiat, qui ipſam colunt. Adde quod etiam ſi quis praenoſcendorum futurorum cauſa ſacrificandi ritum admiſerit, non ex eo tamen ſequitur, ut carnes quoque comedendae neceſſario ſint. quemadmodum neque quod alioqui fit ſacrificium ſiue diis, ſiue daemonibus, continuo etiam eſum carnium introducit. Nam hiſtoria non ſolum ea quae The-

tura praeſagire, augurari, ominari. vocis indolem & uſum egregie explicat *Ruhnken:* ad *Tim.* Lex. p. 142. Paullo ante pro οἰκέτῃ in *Lipſ. Cod.* erat ἱκέτῃ. & ſic etiam in *Meerm.* correctum eſt, cum antea ἰοκέτῃ fuiſſe videatur. ſolent voces illae confundi, ut in V. H. *Aelian: VI,* 7. &c. ſed hic prius praeferendum.

3. Ἀγαθοὶ δαίμονες.] In *Lipſ.* eſt ἀγαθοίμονες ex correctione, eraſa vetere lectione ab eadem manu, uti *Reiskius* notabat, qui h. l. προστρέχοντες & μηνύσοντες malebat.

4. Φίλου καὶ προσήγορον.] Forte φίλον ἡγεῖσθαι καὶ προσήγορον. REISK. Vide ad § 46. ſupina *Edit: Lugdun:* negligentia factum, ut paullo poſt vitioſum *Florent:* φώνιαο pro φωναῖς ſequeretur.

5. Καὶ ἐπισύρειν.] *Demoſth:* Adv: Lept. p. 560. D. ἔτι τοίνυν ἴσως ἐπισύροντες ἐροῦσιν. ubi *Ulpian:* ἐπισύροντες. ἀντὶ τοῦ διασύροντες, quod exponit διαβάλλοντες. ſed & ibi, & apud alios eſſe ambage verborum aliquid explicare, rem quaſi in longum tractim ducere ac ſubducere, & ſic cauſſae cardinem non attingere, putat *Budaeus* Comm: L. G. p. 375. huic loco prior ſignificatus tamen convenit.

6. Ἡ γοῦν ἱστορία &c.] E Noſtro haec & ſequentia ſumſit *Cyrill:* contra *Iulian:* L. IV. p. 128. D. usque ad finem paragraphi ſequentis, nonnullis tamen amputatis. Ille ſtatim pro ἄλλων habet ἑτέρων. & dein ὡς καὶ ἀνθρώπους θύοντας πάλαι. ubi τῶν etiam abeſt a *Cod. Lipſ.*

I.

Theophrastus commemorauit, uerum etiam alia complura, de hominis mactatione, qua ueteres utebantur, memoriae prodidit: nec propterea comedendos esse homines constat.

§ 54. Quae quidem cum multa ac uaria sint, pauca haec quae subiungam satis futura ad hoc comprobandum esse existimo. In Rhodo enim pridie nonas Iulias homo Saturno sacrificabatur. atque ea consuetudo cum diutius perdurasset, mutata postea humaniorem in modum fuit. Aliquem publico iudicio morte damnatum in carcere usque ad Saturnalia detinebant: quem ubi solennis dies aduenerat, extra portas productum e regione delubri Aristobulae

Θεόφραςος ἐμνήσθη, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πλειόνων τὴν μνήμην παρέδωκεν, ὡς καὶ ἄνθρωπον θυόντων τῶν πάλαι, καὶ οὐδήπου διὰ τοῦτο καὶ βρωτέον ἀνθρώπους.

§ 54. [1] Καὶ ὅτι ταῦτα οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πλήρους οὔσης τῆς ἱςορίας λέγομεν, αὐτάρκη καὶ ταῦτα παραςῆσαι. [2] ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν Ῥόδῳ μηνὶ Μεταγειτνιῶνι ἕκτῃ ἱςαμένου, ἄνθρωπος τῷ Κρόνῳ. ὃ δὴ ἐπιπολὺ κρατῆσαν ἔθος, μετεβλήθη. ἕνα γὰρ τῶν ἐπὶ θανάτῳ δημοσίᾳ κατακριθέντων μέχρι μὲν τῶν Κρονίων συνεῖχον· [3] ἐνςάσης δὲ τῆς ἑορτῆς προαγαγόντες τὸν ἄνθρωπον ἔξω πυλῶν ἄντικρυς τοῦ [4] Ἀριςοβού-

1. Καὶ ὅτι ταῦτα &c.] In eodem libro leguntur XXIII versus, qui hic deinceps sequuntur, in ipsis quae varietates sint, adnotabo. Primum discrimen pusillum est, οἴνου namque ποτίσαντες generandi casu illic scriptum est. & seq: vers. κορωνείᾳ, in qua lectionis diversitate manet, cum iterum post eodem in l. huius oppidi mentionem faciat. in penultimo h. pag. ἔθυον δὲ. in secundo item consequentis eadem ratione ἔθυον, non ἐθύοντο, ut hic ambobus in locis. cum autem hic infra legatur καὶ Δουμάτιοι δὲ τῆς Ἀραβίας illic scriptum est Δουμάτης. οἱ δὲ τῆς Ἀραβίας. in extremo versu λασιαρίου inmutata litera, non λατιαρίου. perperam ut arbitror, nam scriptus Euseb: liber cum Porph: facit. VICTORIUS. Usque ad finem fere § 56. exscripsit *Euseb:* p. 155. quem vide etiam de Laud. Const. M. p. 255. *Cyrill:* l. laud. *Theodor:* in Serm: de Sacrif: qui omnes Porphyrianis hisce utuntur. Sed & *Clem: Alex:* in Protrept: p. 27. aliique multi de diro illo sacrificiorum genere agunt. Vera autem illa sint quae dicit, licet inmolentur, inde non sequi comedendos quoque homines esse: haec tamen plerumque iuncta fuisse observes. Conf. *Fabric:* ad *Sext: Empir: III*, 24. p. 178.

2. Ἐθύετο γὰρ &c.] Narrat haec & sequentia etiam *Euseb:* de Laud: Constant: p. 533. & *Theodor:* in Serm: de Sacrif: p. 389. sed ibi legitur εἰς ἔθος μετεβλήθη. De re ipsa lege *Meurs:* in Rhod: I, 16.

3. Ἐνςάσης δὲ τῆς ἑορτῆς ----] Nota morem, ut cum festus instaret dies, reos supplicio adficerent, nam in ipso festo non licebat. Hinc Socrates apud *Plat.* in Phaed. p. 46. D. ἡ τοῦ θεοῦ ἑορτὴ διεκώλυε με ἀποθνήσκειν. Inde inlustrari potest historia Euangelii *Matth. XXVII.* nota etiam ἔξω πυλῶν poenam fuisse inflictam, qui mos olim fuit frequentissimus. Conf. V. D. ad *Epist.* ad Hebr. XIII, 12. de Romanis idem docet, & caussam rei indicat Amplis. *Cuper:* Obs. IV, 19.

4. Ἀριςοβούλης ἔδους.] Vide Meurs: de Popul: Attic: in Μελίτη. VALENT. Rhodiorum

βούλης ἕδους, [5] οἴνῳ ποτίσαντες, ἔσφαττον. [6] ἐν δὲ τῇ νῦν Σαλαμῖνι, πρότερον δὲ, Κορωνίδι ὀνομαζομένῃ, μηνὶ κατὰ Κυπρίους Ἀφροδισίῳ, [7] ἐθύετο ἄνθρωπος τῇ Ἀγραύλῳ τῇ Κέκροπος καὶ νύμφης Ἀγραυλίδος. καὶ διέμενε τὸ ἔθος ἄχρι τῶν Διομήδους χρόνων. εἶτα μετέβαλεν, ὥςε τῷ Διομήδει τὸν ἄνθρωπον θύεσθαι· [8] ὑφ᾽ ἕνα δὲ περίβολον ὅ, τε τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς, καὶ ὁ τῆς Ἀγραύλου καὶ Διομήδους. ὁ δὲ [9] σφαγιασόμενος ὑπὸ τῶν ἐφήβων ἀγόμενος, τρὶς περιέθει τὸν βωμόν. ἔπειτα ὁ ἱερεὺς αὐτὸν λογχῃ ἔπαιεν κατὰ τοῦ ςομάχου καὶ

οὔ-

lae uini potione exhibita iugulabant. In ea uero quae nunc Salamina, prius Coronis appellabatur, menſe iuxta Cyprium morem Venereo Agraulo Cecropis, & Agraulidis Nymphae filiae homo in ſacrificiis mactabatur. qui quidem mos usque ad Diomedis tempora perſeuerauit: deinde ita transmutatus eſt, ut Diomedi homo ſacrificaretur. Vno enim & eodem parietum ambitu & Mineruae & Agrauli & Diomedis ſacellum concludebatur. Qui immolabatur, ab adoleſcentibus deductus primum circum aram ter circumcurrebat, deinde a ſacerdote haſta in guttur adacta feriebatur: atque

i-

rum exemplo Themiſtocles Athenis ſtruxit aedem Dianae τῆς Ἀριςοβούλης, qua de *Meurſ:* in Piraeeo c. 9.

5. Οἴνῳ ποτίσαντες.] E more veterum, quo inluſtrant interpretes poſcam, quam Domino Chriſto dederunt milites, *Matth. XXVII*, 48. & *Marc. XV*, 36.

6. Ἐν δὲ τῇ νῦν Σαλαμῖνι &c.] Male *Meerm.* Κορωνίδιον, ubi ὂν e ſequenti ſyllaba adhaeſit. apud *Euſeb:* eſt Κορωνεία. vide ibi *Viger:* uti Noſter ſic etiam *Cyrill:* vide etiam *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 589. ut *Steph: Byz:* ſcribit Κορώνη μοῖρα τῆς Σαλαμῖνος. ſed antiquitus ita dictam fuiſſe urbem, quam dein Teucer ampliorem fecit, & a patria Salamina dixit, oſtendit *Meurſ:* in Cypr: I, 20. de menſe Cypriorum Ἀφροδισίῳ & aliis, lege *Eumd:* c. 24.

7. Ἐθύετο ἄνθρωπος τῇ Ἀγραύλῳ τῇ Κέκροπος &c.] Vellem probaſſet Vir inluſtr. in Can. Chron. Sec. VIII. Cecropem ἀνθρωποθυσίαν in Cyprum intuliſſe. Certe ex h. loco id non coges. & memini alios de Cecropis ſacrificiis multo mitiora tradere. pro *Agraulo* legit *Aglauro*, & mox pro *Agraulidis* *Aglauridis Barneſ:* ad *Eurip:* Ion: 23. ſed nomina illa paſſim inter ſe permiſcentur. otium nobis fecit *Alb:* ad *Heſ:* in Ἄγραυλος. De re ipſa lege *Meurſ:* Lect: Attic: VI, 3. qui errorem caſtigat illorum, qui Agraulum, Cecropis filiam, confundunt cum Minerva, quae Ἄγραυλος ſive Ἄγλαυρος etiam Athenienſibus fuit cognominata. Cecropis uxorem *Porph. Agraulidem*, alii *Agraulum* vocant. V. *Meurſ.* de Regn. Ath. I, 11. pro ὥςε τῷ Διομ. *Meerm.* ὡς τῷ Διομ.

8. Ὑφ᾽ ἕνα δὲ περίβολον &c.] De ambitu templi ſpeciatim vox adhibetur. Graeci περίβολον proprie vocabant certum agri modum, qui circum templa vacabat, ac muro claudebatur. *Templi conſeptum* Latini. hinc latius patere coepit, ac pro ipſo templo accipi. V. *Salmaſ:* in *Solin:* p. 8. & Clar: *Stoſch.* Ant. Thyat. L. I, 7, 20. Pro χρόνων paullo ante, apud *Cyrill:* eſt καιρῶν, & pro ἄνθρωπον habet ἄνδρα.

9. Σφαγιασόμενος.] Priores *edd. Euſeb:* & *Cod. Lipſ.* omnes σφαγιαζόμενος. Apud *Cyrillum* eſt σφαζόμενος. *Meerm.* perperam φραγιαζόμενος.

10.

ita supra coaceruatam pyram coniectus integer cremabatur.

§ 55. Institutum hoc Diphilus Cypri rex qui Seleuci theologi temporibus fuit, sustulit, in bouis immolationem mutato sacrificio. Daemon autem bouem loco hominis admisit, ut inde utriusque facti aequalem uim procul dubio significet. Heliopoli item Aegypti legem de mactandis hominibus Amosis abrogauit: ut in li-

οὕτως αὐτὸν ἐπὶ τὴν [10] νηθεῖσαν πυρὰν ὡλοκαύτιζεν.

§ 55. Τοῦτον δὲ τὸν θεσμὸν, Δίφιλος ὁ τῆς Κύπρου βασιλεὺς κατέλυσε, [1] κατὰ τοὺς Σελεύκου χρόνους τοῦ θεολόγου γενόμενος, τὸ ἔθος εἰς βουθυσίαν μεταστήσας. προσήκατο δ' ὁ δαίμων ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν βοῦν. οὕτως ἰσάξιόν ἐστιν τὸ δρώμενον. [2] κατέλυσε δὲ ἐν Ἡλίου πόλει τῆς [3] Αἰγύπτου τὸν τῆς ἀνθρωποκτονίας νόμον [4] Ἄμωσις.

5 ὧ

10. Νηθεῖσαν πυρὰν ὡλοκαύτιζεν.] *Euseb:* utroque in loco, & P. E. & de L. Const: νηθεῖσαν. *Cyrill:* ἀφθεῖσαν. in altero *Euseb:* ὁλωκαύτιζον, sed in Orat: de Laud: Const: uti hic in singul: ὁλωκαύτιζεν. & sic etiam *Cyrill.* Utitur voce etiam infra L. IV. § 15. Potuisset ὡλοκαύτησε, quod placebat Cl: *Abresch:* uti supra § 26. Pro Δίφιλος. male *Euseb:* Διΐφιλος.

1. Κατὰ τοὺς Σελεύκου χ. τοῦ Θεολόγου.] De Seleuco *Theologo*, seu *mago* (nam idem fuisse videtur) lege *Fabric:* Bibl: Graec: T. I. p. 77. Reisk. In *Meerm.* est, κατὰ τοῦ Σελ. Plures fuerunt huius nominis. Vid. *Gal:* ad *Iambl:* Myst: p. 297. & *Viger:* ad *Euseb:* cui P. E. L. V. p. 203. θαυμαστὸς θεολόγος & τῶν ἀποῤῥήτων μύστης dici videtur. Tales olim Orpheus, Linus aliique vocabantur, eorumque exemplo recentiores etiam, qua de re *Fabric:* ad *Sext. Emp. IX.* Adv. Phys: p. 593. male *Meerm.* ἔθνος pro ἔθος. delet *idem* τοῦ ante ἀνθρώπου.

2. Κατέλυσε δὲ ---- νόμον.] Ita statim θεσμὸν καταλύειν. λύειν νόμιμα supra § 33. quae addi possunt centum aliis exemplis a V. D. ad *Matth. V*, 17. congestis. apud *Euseb:* est δὲ καὶ ἐν Ἡλίου. & sic etiam in *Cod. Meerm.*

3. Αἰγύπτου τ. τῆς ἀνθρωπ. ---] Negat *Herod:* Aegyptios humanas victimas inmolasse, sed cum Nostro alii adfirmant. Vid. *Wesseling:* ad *Diod. Sic. I*, 88. Immo Seleucum scripsisse περὶ τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἀνθρωποθυσίας novimus ex *Athen:* L. IV. c. 21. non tamen dirum hunc morem nisi in gravissimis calamitatibus observasse, notat *Gal.* ad *Iamblich.* Myst. p. 278. & forte universam Aegyptum non pervasit, sed in una tantum atque altera urbe obtinuit. cur enim Amosis non ubique, qua imperium patebat, sustulisset? Certe id Manetho, & ex eo Noster, qui de sola Heliopoli loquuntur, non tacuisset. *Plut.* tamen T. II. p. 380. etiam in urbe Idithyae vivos homines combustos fuisse e Manethone refert. ubi pro Ἰδιθύας rescribo Ἰλιθύας. alias Εἰλειθυίας vocatur. *Steph. Byzant.* Εἰλειθυίας, πόλις Αἰγυπτιακή. Nec inde opus ut efficias, in eo etiam discrepare, quod *Plut.* Dianae haec sacra fuisse facta indicaret, quae Noster Iunoni, qua de re statim.

4. Ἄμωσις.] Apud *Euseb:* de Laud: Const: effertur Ἀμόσης. alias Ἄμασις quoque. Passim variatur in his nominibus. V. *Interpr: Diod. Sic. I*, 60. & qui eleganter ostendit, unde factum sit, ut nomen hoc tam diverse prodatur, *Boss.* Anim. ad *Ioseph.* 27. nec secus variatur in nomine Amosis istius, quo Rege Hebraei ex Aegypto exivisse creduntur. vid. *Periz.* Orig. Aeg. 18. Noster hic Ἄμασις dicitur *Philostr.* in Apoll. V, 42. ubi *leo* vocatur, quod mansuetudinem cum regia indole coniunxerit, quippe qui ἀνθρωποθυσίας tollendae auctor fuerit, ut ibi scribit *Olearius.*

θ.

[5] ὥ μαρτυρεῖ Μανεθὼς ἐν τῷ περὶ ἀρχαϊσμοῦ καὶ εὐσεβείας. [6] ἐθύοντο δὲ τῇ Ἥρᾳ καὶ ἐδοκιμάζοντο, καθάπερ οἱ ζητούμενοι [7] καθαροὶ μόσχοι καὶ συσφραγιζόμενοι. [8] ἐθύοντο δὲ τῆς ἡμέρας τρεῖς, ἀνθ' ὧν κηρίνους ἐκέλευσεν ὁ Ἄμωσις τοὺς ἴσους ἐπιτίθεσθαι. [9] ἐθύοντο δὲ καὶ ἐν Χίῳ τῷ ὠμαδίῳ Διονύσῳ ἄνθρωπον διασπῶντες, καὶ ἐν Τε-

libro de antiquitate, & pietate Manethos teſtatur. Mactabantur autem Iunoni, & explorabantur, non ſecus ac puri uituli, qui inquiri, ac nota inſigniri conſueuerant. Ac tres quidem in die immolabantur, in quorum locum totidem cereas imagines Amoſis ſubſtituendas iuſſit. In Chio quoque hominem diſcerpentes Omadio Baccho in ſacrificium obferebant: nec non in Te-

5. Ὧ μαρτυρεῖ Μανεθώς.] Malim ex *Euſeb:* ὡς μαρτυρεῖ. *Plut.* dicitur Μανέθων. aliis etiam Μενεθῶς. diverſis modis nomen hoc efferri norunt Eruditi, quibus tamen Μανεθῶν plerumque probatur. V. *Fabric:* Bibl: Gr: III, 20, 1. ubi multa de illo, & de libro περὶ ἀρχ. καὶ εὐσεβ. qui hic laudatur, ibid. § 5.

6. Ἐθύοντο δὲ τῇ Ἥρᾳ.] Noſter & alii Iunoni ſacra haec facta ſignificant, uti de Aegyptiorum illa Dea plures loquuntur. & tamen *Herod: II*, 50. teſtatur, Aegyptiis Iunonem plane eſſe incognitam: ſed ille loquitur de Iunone Graecorum, quam Aegyptii vere ignorabant, alii de Iunone Orientalium, quae cum Venere confundi conſuevit, Confer Cel. *Iablonsk:* in Panth: Aeg: I, 1, 4. e *Plut.* uti modo dicebam, colligas Dianae ſacra haec fuiſſe oblata, ſed quae apud Graecos Εἰλήθυια Romanis eſt *Lucina*, *Diana* & *Iuno.* adeoque Εἰλήθυιαν per Iunonem Noſter explicare potuit, qua de re idem *Iablonsk:* L. III, 3, 7.

7. Καθαροὶ μόσχοι καὶ συσφραγιζ.] Inde ſacerdotes σφραγισταὶ vocati, qui bovem inmolandum ſigillo inpreſſo notabant. Vid. *Plut:* T. II. p. 363. & quae dicentur infra IV, 7. utitur hoc loco Cel: *Weſſeling*: ut *Herodoto* ſuo II, 38. καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας reſtituat.

8. Ἐθύοντο τῆς ἡμέρας τρεῖς.] Tres homines ſingulis diebus apud Heliopolin Aegyptiam Iunoni fuiſſe inmolatos e *Noſtro* etiam tradit *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 589. & *Euſeb:* de Laud: Conſt: l. laud: pro ἐπιτίθεσθαι *Viger:* ad *Euſeb:* p. 11. volebat ὑποτίθεσθαι, *ſuſſici ac ſubſtitui vivorum loco.* male. *Euſeb:* utroque in loco vulgatum tuetur. ἐπιτίθεσθαι ſcilicet *arae.*

9. Ἐθύοντο —— ὠμαδίῳ Διονύσῳ.] Ἔθυον δὲ καὶ eſt apud *Euſeb:* pro ὠμαδίῳ *Cod. Lipſ.* ὠμαδείῳ. *Euſeb:* altero in loco plane ut Noſter, & ſic iterum P. E. p. 153. B. niſi quod ibi addat μελιστὶ διασπ. ſed in Orat: de Laud: Conſt: ὠμαδίῳ τῷ διονύσῳ. *Cyrill:* p. 129. A. cognomentum hoc non addit. Non dubito, quin ὠμάδιος Διόνυσος idem ſit qui Ὠμηστής, *crudivorus.* τούτῳ γὰρ ζῶντας ἀνθρώπους ἐπέθυον, ut dicit *Apoſtol.* Prov. XXI, 13. rei exempla habemus apud *Plut.* T. I. p. 119. A. 289. A. & 324. A. Prorſus uti h. l. ὠμαδίῳ crudele hoc ſacrum factum dicit. Is quippe crudis carnibus delectari credebatur. Ζαγρέως ὠμοφάγους δαῖτας vocat infra IV, 19. Nihil ergo mirum Bacchas etiam crudis carnibus veſci fuiſſe ſolitas, qua de re *Barneſ:* ad *Eurip:* Bacch. 139. *Omophagia Arnob:* L. V. p. 212. ὠμοφαγίαν (quae vox in Lexicis auctoritate deſtituitur) adpellat *Clem. Alex.* in Protr. p. 9. D. Διόνυσον —— ὀργιάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ. Vide *Meurſ:* Fer. Graec. L. VI. in Ὠμοφαγίᾳ. Noſtro hoc epitheto utitur etiam *Orpheus* Hymn. LI. 7. & ut V. D. merito cenſent, Hymn. XXIX, 5. ubi editur ὀρμάδιος. utroque loco Vir praeclarus per *baiulum* vertit, putem *crudivorum*, quod etiam e verſ. ſeq. poteſt colligi, nam in ſacris, quorum ibi mentio, huius modi dapes ſollemnes fuiſſe vidimus. Nec intelligo etiam quo iure *Baiuli* iſtud cognomen Baccho conveniat, quem tenerum ac gra-

Tenedo ut Euelpis Caryſtius inquit. Quin etiam Lacedaemonios Marti hominem ſacrificare Apollodorus memoriae prodidit.

Τενέδῳ, ὥς φησὶν [10] Εὔελπις ὁ Καρύςιος. [11] ἐπεὶ καὶ Λακεδαιμονίους φησὶν ὁ Ἀπολλόδωρος τῷ Ἄρει θύειν ἄνθρωπον.

§ 56. Phoenices quoque in magnis calamitatibus, uel belli, uel ſiccitatis, uel peſtilentiae ex cariſſimis ſibi quempiam Saturno deuouentes mactabant. Ac Phoenicum huiuscemodi ſacrificiis referta hiſtoria eſt: quam a Sanchuniatone Phoenicum lingua conſcriptam Philo Byblius in Grae-

§ 56. [1] Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς, ἢ πολέμων, ἢ αὐχμῶν, ἢ λοιμῶν, ἐθύοντο τῶν φιλτάτων τινὰ ἐπιψηφίζοντες Κρόνῳ. καὶ πλήρης δὲ ἡ [2] Φοινικὴ ἱςορία τῶν θυσάντων, ἣν Σαγχουνιάθων μὲν, τῇ Φοινίκων γλώττῃ συνέγραψεν. [3] Φίλων δὲ ὁ Βύβλιος, εἰς τὴν Ἑλ-

gracilem nobis veteres pingunt. contra quam artificibus placuit, qui enormiter obeſum ac pinguem fingunt & pingunt. V. *Broukh:* ad *Tibul: II*, 3, 35. Alio reſpectu robuſta & eximia quaelibet diis ſuis veteres contribuunt.

10. Εὔελπις ὁ Καρύςιος.] Novi Euelpidem, ſive Euelpidium, medicum. Euelpis hic Caryſtius ſi quis fecerit, ut melius cognoſcatur, gratiſſimum mihi fecerit. Multo eo celebrior Apollodorus, quem Noſter memorat, cuius nominis fuerunt plurimi, de quibus diligentiſſime I. A. *Fabric:* Bibl: Graec: III, 27. in *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* eſt Εὐέλπης.

11. Ἐπεὶ καὶ &c.] Videtur ἐπεὶ ſignificare aliquid omiſſum ab auctore, tacite ſupplendum, hoc ſcilicet, *quod mirum non eſt, quia etiam Lacedaemonii ipſi* ---- aut ἐπεὶ hic idem eſt atque ἔπειτα *deinde*, ut multis aliis in locis. Reisk. Rem ipſam e Noſtro *Theodor:* l. laud: & alii tradunt. Ut propitium ſibi facerent belli Deum, hominem, ceu qui bellicoſi eſſent, ei inmolabant. Confer Io. *Meurſ.* Miſc. Lac. II, 7.

1. Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις &c.] Pro ἐθύοντο *Euſeb:* & *Cyrill:* ἔθυον, & hic ψηφίζοντες pro ἐπιψηφίζοντες. Saturnum a Phoenicibus victimis humanis cultum fuiſſe multi docent. V. *Plat:* in Min. p. 565. C. & *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: XX*, 14. intelligi autem Solem oſtendit *Voſſius* Idolol. II, 4. & *Milleſ:* ad *Cyrill:* Catech: p. 48. Quod vero Inluſtr. *Marsham:* ad Secul: V. Chron: hinc colligat, Abrahami tentationem non fuiſſe recens excogitatam, ſed ad priſtinos Cananaeorum mores deſignatam, id omnem excedit fidem. Certe quae in ſuperioribus de ſacrificiorum origine *Malchus* diſputavit, ad iſtud ſeculum ἀνθρωποθυσιῶν non eſcendere facile evincant. Nihil addo illis quae hac de re notavit Cel. *Simſonii* editor ad A. M. 2144. niſi hoc unum, quod cum oracula hominem mactari ſubinde praeciperent, inde ultro natam fuiſſe paulatim infandam illam ſuperſtitionem, & per Poenos, Italos, Gallos, Germanos aliosque ſparſam, qua de re *Periz:* ad *Ael:* V. H. XII, 28.

2. Φοινικὴ ---- ἣν Σαγχουνιάθων.] *Euſeb:* Φοινικικὴ, & ſic etiam *Cod. Lipſ.* Paſſim haec confunduntur. Vid. V. D. ad *Diod:* V, 58. & XIV, 65. Sanchoniatonem illum alibi dicit floruiſſe tempore Semiramidis, Aſſyriorum reginae. V. *Euſeb:* P. E. L. I. p. 30. Sed de homine ipſo, eiusque aetate multa ſunt dubia, quae hic excuti non debent. Tu adi *Fabric:* Bibl: Graec: I, 28.

3. Φίλων δὲ ὁ Βύβλιος &c.] *Theodor:* Serm: de Princ: p. 501. Σαγχωνιάθων μὲν οὖν ὁ Βηρύθιος τὴν Φοινίκων θεολογίαν συνέγραψε. μετήνεγκε δὲ ταύτην εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν Φίλων, οὐχ ὁ Ἑβραῖος, ἀλλ' ὁ Βύβλιος. τὸν δὲ Σαγχωνιά-

θων-

Ἑλλάδα γλῶσσαν [4] δι' ὀκτὼ βιβλίων ἡρμήνευσεν. [5] Ἴςρος δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Κρητικῶν θυσιῶν, φησὶ τοὺς Κουρῆτας τὸ παλαιὸν τῷ Κρόνῳ θύειν παῖδας· καταλυθῆναι δὲ τὰς ἀνθρωποθυσίας σχεδὸν τὰς [6] παρὰ πᾶσι φησὶ [7] Πάλλας, ὁ ἄριςα τὰ περὶ τῶν τοῦ Μίθρα συναγαγὼν μυςηρίων [8] ἐπ' Ἀδριανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν [9] Λαοδικείᾳ τῇ κατὰ Συρίαν, τῇ Ἀθηνᾷ κατ' ἔτος παρθένος, νῦν δ' ἔλαφος. καὶ μὴν, καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι ἐποίουν τὴν θυσίαν ἣν [10] Ἰφικρά-

Graecam tranſtulit; atque in octo libros digeſſit. Iſter autem in collectione Cretenſium ſacrificiorum Curetas inquit antiquitus pueros Saturno mactare conſueuiſſe. Plerasque autem hominum mactationes ſub Adriano imperatore apud omnes fere ſublatas fuiſſe is inquit, qui myſteria Mithrae optime collegit. Nam in Laodicea quoque Syriae Mineruae quotannis uirgo occidebatur: nunc cerua mactari conſueuit. In Africa item Carthaginenſes ſacrificium faciebant, quod Iphicrates ſu-

θωνα λίαν τεθαύμακεν ὁ Πορφύριος. obiter nota errorem *Cyrilli*, qui VI. contr. Iul. p. 205. Sanchoniatonis hiſtoriam a Ioſepho Iudaeo e Phoenicum idiomate in Graecum translatum dicit, teſtemque citat *Clem. Alex.* Utrumque falſum. errorem praeſulis dudum viderunt alii. Conf. *Fabric:* Bibl: Gr: I, 28, 2. Multa *Philonem* ſibi permiſiſſe, adeo ut Moſem Sanchoniaton, Philo Sanchoniatonem interpolaverit, obſervat *Huet:* Dem: Eu: IV, 2.

4. Δι' ὀκτὼ βιβλίων.] Diſſentit *Euſeb:* qui P. E. L. I. p. 31. D. ἐννέα βίβλους ei contribuit. Quae ut conponant diverſis viis Eruditi ingrediuntur. Lege *Fabric:* l. l.

5. Ἴςρος δὲ ---] De Iſtro dixit *Viger:* ad *Euſeb:* p. 11. Curetas plerique cum Idaeis & Corybantibus eosdem ſtatuunt, alii diſtinguunt. Vide *Meurſ:* in Cret. I, 4.

6. Παρὰ πᾶσι.] Poſt πᾶσι diſtinctionem minorem habet *Cod. Lipſ.* quod probo. nam verba καταλυθῆναι δὲ ad πᾶσι videntur Iſtri eſſe, non Pallantis. Reisk. Diſtinguit eodem modo *Meerm. codex.*

7. Πάλλας, ὁ ἄριςα ----] *Euſeb:* ὁ ἄριςα περὶ τῶν. Infra IV, 6. Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μίθρα. *ibid.* ὁ περὶ τ. τοῦ Μίθρα ἱςορ. ſic ibi e *Cod. Lipſ.* lego, & dicentur plura. Sacra haec non ſine humana victima fuiſſe peracta, id vero deſiſſe lege ab Hadriano lata *Caſ.* ad *Lampr.* Comm. 19. (ubi imperator *Sacra Mithriaca homicidio vero polluit*) e Noſtro obſervat.

8. Ἐφ' Ἀδριανοῦ τοῦ αὐτοκρ.] Et ἀνθρωποφαγίαν & ἀνθρωποθυσίαν iam abrogatam Romanis legibus dicit *Plin. XXX,* 1. *non ſatis aeſtimari poteſt, quantum Romanis legibus debeatur, qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi vero etiam ſaluberrimum.* Ab Hadriani autem temporibus vetitum fuiſſe lege Romana liberos occidere e *Petit.* ad Leg. Attic. oſtendit *Fabric:* ad *Sext: Empir:* Pyrrh: Hyp: III, 24. p. 180. Apud Blemyas tamen Iuſtiniani adhuc tempore duraſſe e *Procop.* obſervat *Marsh.* Can. Chron. Sec. XI. Immo apud alias etiam gentes exſecrandus iſte mos diu poſt duravit, tantum abeſt, ut, quod aliqui volunt, poſt natum mitiſſimum Servatorem, homines inmolati usquam fuerint. Lege *Fabric:* Bibl: Antiq: c. XI, 3.

9. Λαοδικείᾳ τῇ κ. Σ.] Sic etiam *Euſeb:* P. E. p. 163. B. Sed in Orat: de Laud: Conſt: Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας dicitur.

10. Ἰφικράτης ἔπαυσεν.] Multum diuque quaeſivi quisnam eſſet hic Iphicrates. Vidi tan-

ſuſtulit. Dumatii etiam Arabiae populi per ſingulos annos puellam immolabant, quam ſub ara ſepeliebant, qua pro ſimulacro utebantur. Phylarchus uero communiter omnes Graecos prius quam in bellum exirent, ſacrificare hominem tradit conſueuiſſe. Omitto Tracas & Scythas. Praeterco quod Athenienſes Erechtei & Praxitheae filiam in ſacris mactarint. Quis adhuc quoque ignora- Me-

κράτης ἔπαυσεν. καὶ [11] Δουμάτιοι δὲ τῆς Ἀραβίας κατ' ἔτος ἕκαςον ἔθυον παῖδα· ὃν ὑπὸ βωμὸν ἔθαπτον, [12] ᾧ χρῶνται ὡς ξοάνῳ· [13] Φύλαρχος δὲ κοινῶς πάντας τοὺς Ἕλληνας πρὶν ἐπὶ πολεμίους ἐξιέναι ἀνθρωποκτονεῖν ἱςορεῖ. καὶ παρίημι Θρᾶκας καὶ Σκύθας, καὶ ὡς Ἀθηναῖοι [14] τὴν Ἐρεχθέως καὶ Πραξιθέας θυγατέρα ἀνεῖλον. [15] ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, τίς ἀγνοεῖ κατὰ [16] τὴν

 με-

tandem Doct: *Viger:* hac in re deſperabundum. Opinatus ſum mihi homunculo nimis arduum fore, cui expediendo tantus Gigas non ſufficeret. VALENT. Neque ego exputare potui, quid celeberrimo Athenienſium imperatori cum Karthaginienſibus negotii fuerit. ἀνθρωποθυσίας hanc κατάλυσιν Geloni, Syracuſano Principi, alios tribuere notat *Vig:* ad *Euſeb:* p. 12. Vetitam fuiſſe ab Iphicrate & aliis, ſemper tamen renovatam ἀνθρωποθυσίαν ſcribit *Thirlb:* ad *Iuſt: M.* Apol: II. p. 128. In *Cod. Lipſ.* eſt ἐφικράτης. & paullo ante *Meerm.* τὴν αὐτὴν θυσίαν. non male.

11. Δουμάτιοι.] Forte Δουμάθιοι, ut *Viger:* ad *Euſeb:* & *Abreſch:* quoque viſum. *Steph: Byz:* Δούμαθα. πόλις Ἀραβίας. ὁ πολίτης Δουμαθηνὸς. Apud *Euſeb:* de Laud: Conſt: Δουματηνοὶ mavult *Valeſius.*

12. Ὦι χρῶνται ὡς ξοάνῳ.] *Max: Tyr:* Diſſ: VIII, 8. Ἀράβιοι σέβουσι μὲν, ὅντινα δὲ οὐκ οἶδα. τὸ δὲ ἄγαλμα εἶδον, λίθος ἦν τετράγωνος, ubi vid. *Daviſ:* hic eſt *Dyſares Arabiae Tertull:* Apol: c. 24. non Mars, ut *Suidae* in Θεὺς Ἄρης videbatur, ſed Bacchus. Moſis fuiſſe ſimulacrum opinatur *Huet:* Dem: Eu: IV, 3. Hodie quoque Mecchae lapidem nigrum Arabes colunt, quem *Selden:* de Diis Syr. II, 4. neſcire ſe dicit, an ſit lapis ille quadratus cuius mentio apud *Maximum.* ſed vide quae huic opinioni oppoſuit *Bochartus* Phal. II, 19. Hoc certe in loco eumdem illum Bacchi lapidem ſignificari, cum ara illa loco ſimulacri fuerit, & forma arae bene conveniat, haud inmerito cenſebat Ampliſſ: *Cuper:* ad Lact: de M. Perſ: p. 11.

13. Φύλαρχος δὲ &c.] Male apud *Euſeb:* P. E. p. 156. B. & 164. A. editur Φίλαρχος. Dein in altero *Euſeb:* loco, de Laud: Conſt: eſt πρὶν ἐπὶ πολέμους ἐξιέναι. In *Cod. Lipſ.* eſt πολεμῖ-, id eſt πολεμίας. Adſcriptum autem & illi, & *Meerm.* erat hoc ſcholium. ὅτι καὶ Βούλγαροι τοῦτο ἐποίουν πρὸ τοῦ δέξασθαι τὸ ἅγιον βάπτισμα.

14. Τὴν Ἐρεχθέως καὶ Πραξιθέας θυγ. ἀν.] *Euſeb:* de Laud: Conſt: Ἀθηναῖοι δὲ τὰς λεωκόρας, καὶ τὴν Ἐρεχθέως θυγατέρα σφαγισθεῖσαν μνημονεύουσιν, ubi vide *Valeſ: Cyrill:* contra *Iul:* p. 128. & alii plures, Erechteum ipſum filiam Daemonibus mactaſſe tradunt. ſed haec non pugnant. Notum quoque teſiari aliquos puellam, (immo duas ſe obtuliſſe nonnulli volunt) ultro ſe mactandam obtuliſſe. V. *Meurſ:* de Regn: Ath: II, 13. qui de nomine etiam agit. quod vero addit Demarati apud *Stobaeum* Serm: 38. teſtimonium, quo Proſerpina vocatur, cum id nominis nusquam ei tribui videam, ſuſpicor in auctore illo fuiſſe Περσεφόνῃ θύσῃ. non ut editur Περσεφόνην θύσῃ. nam *Clem: Alex:* in Protrept: p. 27. Φερεφάττῃ mactatam dicit.

15. Ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν.] Ἀλλ' ἔτι γε νῦν *Euſeb: Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ſed ut hoc l. ſic *Euſeb:* in altero de Laud. Conſt.

16. Τὴν μεγάλην πόλιν.] Vide de la Cerda in Tertull: de Spectac. n. 93. VALENT. Romam intelligit more ſeculi ſui. V. *Valeſ:* ad *Euſeb:* Laud: Conſt: p. 256. ſollemne etiam epitheton, de quo *Vitring:* ad *Ioan.* Apoc. XVII, 18. & *Fabret:* ad Codic: Theod: T. VI. p. 292. ſcimus plures urbes hoc titulo fuiſſe de-

μεγάλην πόλιν τῇ τοῦ Λατιαρίου Διὸς ἑορτῇ, σφαζόμενον ἄνθρωπον; καὶ οὐ δήπου τούτου ἕνεκα βρωτέον καὶ σάρκας ἀνθρώπων, ἐπείπερ διά τινα ἀνάγκην εἰς θυσίαν ἄνθρωπος παρελήφθη. καὶ γὰρ ἐν λιμοῖς πολιορκούμενοί τινες, ἀλλήλων [17] ἐγεύσαντο, καὶ ὅμως ἐναγεῖς οὗτοι ἐνομίσθησαν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀσεβές.

§ 57. Καὶ μετάγε τὸν πρῶτον πόλεμον τὸν γενόμενον Ῥωμαίοις περὶ Σικελίας πρὸς Καρχηδονίους ἀποςάντων τῶν Φοινίκων μισθοφόρων καὶ συναποςησάντων τοὺς Λίβυας, [1] Ἀμίλκας ὁ Βάλκας ἐπικαλούμενος, ἐπιςρατεύσας αὐτοῖς, [2] εἰς λιμὸν οὕτω περιέςησεν, ὡς τὸ μὲν πρῶτον τοὺς πίπτοντας ἐν ταῖς μάχαις ἐσθίειν, ἐπιλειπόντων πάντων δεύτερον τοὺς αἰχμαλώτους, τρίτον τοὺς οἰκέτας, ὕςερον δὲ

Megalopoli in Latiarii Iouis festo hominem solere iugulari? Nec tamen propterea hominum carnes comedendae sunt. Necessitate enim aliqua effectum est, ut in sacrificium homo fuerit assumptus. Nam fame laborantes in obsidionibus aliqui se mutuo comederunt: & tum ipsi scelere inquinati, tum facinus impium existimatum est.

§ 57. Ac post primum quidem bellum quod de Sicilia a Romanis aduersus Carthaginenses gestum est, cum Phoenices mercenarii milites defecissent, simulque alios Poenos in defectionem induxissent, Amilcar cognomento Balcas expeditione in ipsos facta in eam uictus inopiam redegit, ut primum eos qui in praeliis caderent, in cibum sumerent: deinde ubi illi quoque defecissent, captiuos occiderent, eorumque carnibus uescerentur: postea in seruos manus iniicerent: postre-

decoratas, in primis vero Romam & Constantinopolin, unde dubium aliquando, quaenam intelligatur, ut apud *Liban:* Epist: 699. & alibi. De re ipsa pulcre *Min. Fel.* c. 1. *hodieque ab ipsis Latialis Iupiter homicidio colitur, & quod Saturni filio dignum est, mali & noxii hominis sanguine saginatur.* Idem alii docent, dixi in Fer: Dav: L. II, 14. nota etiam Graecos literam ρ in hac voce retinuisse, uti Romanis *Latialis* & *Latiaris* Iupiter dicitur, qua de re *Casaub:* ad *Sueton:* in Calig: c. 22. Pro σφαζόμενον *Euseb:* de Laud: Const: σφαγιαζόμενον.

17. Ἐγεύσαντο.] Uti L. I, 53. & II, 12. ubi vide.

1. Ἀμίλκας ὁ Βάλκας.] Miror interpretem Gallicum non subodoratum fuisse mendum in isto verbo. Lege Βάρκας. V. Polyb. L. I. VALENT. Conspirant omnes *codd.* in manifestum errorem. e Polyb. I, 56. ubi iisdem plane verbis dicitur Βάρκας, res liquidissimo apparet. sed Auctor memoriae vitio labi potuit. Quae statim sequuntur, de carne humana in cibum adhibita, legas quoque apud *Polyb.* cum quo nostrum hunc locum recte contendit *Reiskius* Anim: ad Polyb. p. 76. id quod addit, tandem commilitones forte ductos in cibum fuisse adhibitos, simile est illis, quae de Usipiorum cohorte narrat *Tacit:* in Agric: c. 28.

2. Εἰς λιμὸν ὁ. π.] Forte εἰς λιμὸν ὁ σφοδρὸν περιέςησεν. REISK. Pro οὕτω *Meerm.* οὕτως.

2.

ſtremo uero cum omnia alia iam conſumpta eſſent, in ſe mutuo conuerſi forte eductos commilitones comederent: Hos Amilcas ubi tandem expugnauit, atque in poteſtatem recepit, elephantibus conculcandos curauit: quaſi fas non eſſet, ut cum aliis hominibus amplius commiſcerentur. Et neque ipſe propterea quod aliqui auſi id fuiſſent, hominum eſum unquam admiſit: neque filius ipſius Annibal, cum quidam ei in Italiam exercitum ducenti conſuleret, ut hominibus edendis exercitum aſſuefaceret, ne uictus inopia premi unquam poſſent. Non igitur quia fames & bella in cauſa fuerunt, ut caetera animalia in cibum adhiberemus, propterea etiam uoluptatis cauſa idem perpetrandum eſt. Quemadmodum neque humanarum carnium eſum unquam admiſimus. Neque quia poteſtatibus quibusdam animalia ſacrificarunt, iccirco comedenda etiam ea ſunt. quippe cum neque illi qui homines immolabant ea de cauſa ipſorum quoque car-

δὲ καὶ ἐπ' ἀλλήλους ὁρμῆσαι, καὶ κλήρῳ τοὺς συϛρατιώτας ἐσθίειν. ἀλλ' ὅγε Ἀμίλκας λαβὼν ὑποχειρίους, διὰ τῶν ἐλεφάντων συνεπάτησεν, ὡς οὐχ ὅσιον ἔτι τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αὐτοὺς ἐπιμίγνυσθαι, καὶ οὔτε αὐτὸς παρεδέξατο διὰ τὸ τολμῆσαί τινας [3] *τὴν ἀνθρωποφαγίαν, οὔθ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀννίβας· ᾧ συνεβούλευε τις εἰς τὴν Ἰταλίαν ϛρατεύοντι, ἐθίσαι ἀνθρωποφαγεῖν τὸν ϛρατὸν, ὡς μὴ τροφῆς ἀποροῖεν. οὐ τοίνυν ἐπεὶ* [4] *λιμοὶ καὶ πόλεμοι αἴτιοι τῆς τῶν ἄλλων ζώων βρώσεως γεγόνασιν, ἐχρῆν ταύτην καὶ δι' ἡδονὴν παραδέξασθαι, καθάπερ οὐδὲ τὴν ἀνθρωποφαγίαν προσηκάμεθα. οὐδὲ ἐπεὶ ἔθυσάν* [5] *τισι δυνάμεσι ζῶα, ἐχρῆν καὶ ἐσθίειν αὐτά. οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπους θύσαντες, ἐγεύσαντο τούτου γε ἕνεκα σαρκῶν ἀν-*

3. Τὴν ἀνθρωποφαγίαν.] Male *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ἀνθρωποσφαγίαν. & ſic iterum paullo poſt ἀνθρωποσφαγεῖν τὸν στρατὸν, ac dein ἀνθρωποσφαγίαν προσηκάμεθα.

4. Λιμοὶ καὶ πολεμοὶ.] *Cod. Bodl.* λοιμοὶ κ. π. vocabula illa paſſim confundi alibi dicitur. hic quod dedimus, unice verum eſt. Plura eorum ſunt exempla quos *bellorum ultima*, *caſus extremi*, *longae dira obſidionis egeſtas*, ut de Vaſconibus *Iuven. XV*, 95. carne humana vitam tueri coëgerunt. De Celtis, Iberis aliisque id adfirmat *Strabo* L. IV. p. 39. Idem Critognati conſilium apud *Caeſar:* B. G. L. VII. c. 77. κατά τινα πικροτάτην συμφορὰν ſic fieri dicit *Athenag.* de Reſur: mort. p. 63. ubi quid iuris naturae interpretes, hac de re ſtatuunt, *Rechenberg.* indicat. Paullo poſt pro ἀνθρωπίνων *Meerm.* ἀνθρωπείων. vide ad L. I, 9.

5. Τίσι δυνάμεσι.] Sic iterum paullo poſt τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις memorat. ſed vide ad § 34.

ἀνθρωπίνων. ἀλλ' ὅτι μὲν τῷ θύειν οὐχ ἕπεται τὸ καὶ ἐσθίειν πάντως τὰ ζῶα, διὰ τούτων ἀποδέδεικται.

§ 58. [1] Ὅτι δὲ οὐδὲ θεοῖς, ἀλλὰ δαίμοσι τὰς θυσίας, τὰς διὰ τῶν αἱμάτων προσήγαγον οἱ τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις καταμαθόντες, καὶ τοῦτο πεπίϛωται παρ' αὐτῶν τῶν θεολόγων. καὶ μὴν ὅτι τούτων οἱ μὲν, [2] κακοποιοὶ, οἱ δὲ, ἀγαθοὶ, οἱ οὐκ ἐνοχλήσουσιν ἡμῖν ἀπαρχομένοις ἐκ μόνων ὧν ἐσθίομεν καὶ τρέφομεν, ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὴν ψυχὴν, καὶ τούτου μέμνηνται. ὀλίγα δ' ἔτι προσθέντες, ὡς καὶ αἱ ἀδιάϛροφοι ἔννοιαι τῶν πολλῶν ἐπιβάλλουσι τῇ ὀρθῇ περὶ τῶν θεῶν ὑπολήψει, τὸ [3] βιβλίον περιγράψομεν. λέγου-

carnibus uescerentur. Ex animalium igitur sacrificio non sequi, ut continuo comedere quoque eorum carnes debeamus, his satis, ut puto, demonstratum est.

§ 58. Quin illud quoque a Theologis ipsis est confirmatum, huiuscemodi sacrificia quae carnibus & sanguine fiunt, non diis sed daemonibus ab illis offerri consueuisse, qui potestatum quae in uniuerso sunt, naturam exploratam haberent. Nam alios ex ipsis daemonibus maleficos, alios bonos ac benignos esse, qui turbationem tamen nullam nobis sint allaturi, si ex iis tantum primitias obtulerimus, quibus uescimur, & uel corpus, uel animam enutrimus, ab iisdem quoque assertum esse constat. Proinde si illud tantum modo adiunxerimus, ut uel quorum libet hominum minime deprauatas ac peruersas sententias a recta de diis opinione non aberrare ostendamus, libro

1. Ὅτι δὲ οὐδὲ θεοῖς.] Non omittam, quin exiguas etiam quasdam scripturae varietates hic annotem. Cum enim hic quoque locus, eodem in libro eiusdem auctoris adducatur, scriptum illic est οὐ θεοῖς. paulloque post προσῆγον. infra καὶ οὐκ ἐνοχλήσουσιν. quamvis absit a scripto Pamphili exemplari conjunctio, nec etiam illius loco sit articulus ὁ, ut apud Porphyrium. VICTORIUS. Δὲ non est in *Cod. Meerm.* usque ad illa ἀπαρχομένοις &c. leguntur apud *Euseb:* p. 153. C. pleraque eorum habet quoque *Cyrill:* Adv: Iul: L. IX. p. 306. D. paullo ante καὶ ante ἐσθίειν deerat *Cod. Lipf.* & *Meerm.* *Pamphili* προσῆγον. est etiam apud *Cyrill:* de re ipsa, quam Noster & alii adserunt, vide *Galeum* ad *Iamblich:* Myst: p. 270.

2. Κακοποιοὶ, οἱ δὲ ἀγ.] Bene illi opponuntur. uti Latinis *bona Iuno* & similia de *propitiis* dicuntur. vide *Spanh:* ad *Iulian:* Orat: I. p. 295. Recte *Abreschius* οἳ οὐκ ἐνοχλήσουσιν. de cuius vocis constructione supra dictum.

3. Βιβλίον περιγράψομεν.] Viro D. ad *Diod.* p. 5. rescribendum videbatur παραγράψομεν. παραγράφειν quippe esse *circumscribere*, *finire*. περιγράφειν autem *cancellare*, circumscribere signis, quae indicarent illis intercepta signis esse delenda. Nec negavero alterum horum verborum alterius locum perperam subinde occupasse, exempla dabit Erud: *Abresch:* Dil. Thuc. Auct. p. 367. metaphora tamen ducta ab illis quae circumscribendo definimus

bro finem imponemus. Dicunt itaque & ex poëtis illi qui paulum sapiunt.

Quis est adeo stultus, quis adeo credulus,
Et imperitus, ut deos ipsos putet,
Fumante bili, & carne nudis ossibus
Quae uel laborans fame non esset canis,
Laetari, & ipsum id accipere honoris loco?

Alius uero ait.

Tus, & placentas, libaque hic sola offeram.
Nam non amicis macto, sed coelestibus.

§ 59. Quia etiam Apollo cum iuxta patria instituta sacrificandum iubet, hoc

γουσι γοῦν καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἐπ' ὀλίγον σωφρονοῦντες.

[4] Τίς ὧδε μῶρος καὶ λίαν ἀνειμένος,
[5] Εὔπιςος ἀνδρῶν, ὅςις ἐλπίζει θεοὺς
Ὀςῶν ἀσάρκων καὶ χολῆς πυρουμένης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,
[6] Χαίρειν ἅπαντας καὶ γέρας λαχεῖν τόδε;

Ἄλλος δὲ φησίν.

[7] Ψαιςὰ, λιβανωτόν τε μόνα τούτων θήσομαι.
Οὐ τοῖς φίλοις θύω γὰρ, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς

Ταν῟ν.

§ 59. Ἐπεὶ καὶ Ἀπόλλων παραινῶν θύειν κατὰ τὰ πάτρια, του-

mus, περιγράφειν βιβλίον h. l. dicitur, ut aliis περιγράφειν λόγον, ὑποθήκας &c. de quibus *Wesseling.* ad *Diod. Sic. I,* 41. Statim οἵ γ' ετ' vel ἐπ' ὀλίγον restitui volebat *Abresch:* nihil verius.

4. Τίς ὧδε μῶρος &c.] V. Grotii Excerpt: p. 923. seq: etiam carmina p. 97. ψαιςὰ &c. idem Grotius vertit. VALENT. Dubitat *Grotius* an ex tragoedia, an comoedia, an aliunde petita sint. cothurnum tamen, non soccum, resipere mihi videntur cum *Gatak:* ad *Anton: X,* 8. versus ipsos plures memorarunt, unde de scriptura certius deliberari poterit. ac primum quidem *Clem: Alex:* Strom: L. VIII. p. 719. *Cyrill:* contra *Iulian:* L. IX. p. 306. & *Grotius* eodem modo constituunt, nisi quod varietur in ἀνειμένος, pro quo *Clem:* ἀνειμένως.

5. Εὔπιςος ἀνδρῶν.] Ἄπιςος *Grotius* edidit, sed contra ueniunt ceteri. *Reiskius* malebat εὔπειςος. pro ἐλπίζει apud *Cyrill:* est ἐλπίζῃ. non male. dein *Meerm.* ὡς. ὀςῶν. ἀσάρκ.

6. Χαίρειν ἅπαντας &c.] Forte θιγόντας aut λαχόντας. REISK. *Grotius* pro ἅπαντας dedit ἀπαρχῇ, quod *Edit. Catabr.* & *Gatak.* ad *Anton.* sequuntur. ἀπάτῃ est apud *Clementem*, sed vulgatum tuetur *Cyrillus.* Pro λαχεῖν, perperam *Lips. Cod.* λάχειν, quem *Reiskius* λείχειν voluisse coniiciebat. λαχεῖν γέρας *Homeri* est Iliad: Δ, 49. & Ω, 70. &c. alii quoque λαβεῖν γέρας, ut *Eurip.* Hec. 41. & *Sophocl.* Aiac. 837. Sententiam ipsam & Noster & alii passim ingerunt. Vide supra, & *Gatak:* Adv: Misc: II, 11. qui horum oblitus non fuit.

7. Ψαιςὰ, λιβαν. &c.] Eodem modo haec *Grotius.* In prioribus *edd.* erat μόνα τ' αὐτῶν ἥσομαι. nec secus in *Cod. Lips.* cum nesciamus quomodo fragmen hoc ceteris aptum nexumque fuerit, nihil temere tento. Ψαιςὰ & λιβανωτόν quid vocarint, supra diximus.

τουτέςιν κατὰ τὸ ἔθος τῶν πατέρων, [1] ἅπαν ἄγειν ἔοικεν εἰς τὸ παλαιὸν ἔθος. τὸ δὲ παλαιὸν διὰ ποπάνων καὶ τῶν καρπῶν ἦν, ὡς ἀπεδείξαμεν. ὅθεν καὶ θυσίαι, [2] καὶ θυηλαὶ, καὶ θυμέλαι ἐκαλοῦντο, καὶ αὐτὸ τὸ [3] θύειν τοῦ θυμιᾶν εἴχετα, καὶ τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν λεγομένου ἐπιθύειν. ὃ γὰρ ἡμεῖς [4] νῦν θύειν λέγομεν ἔρδειν ἔλεγον.

[5] Ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τελήεσσας
ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν,

§ 60. Ἀγνοοῦσι δὲ οἱ τὴν πολυτέλειαν εἰςαγαγόντες εἰς τὰς θυσίας, ὅπως ἅμα ταύτῃ [1] ἑσμὸν κακῶν εἰσήγαγον, δεισιδαιμο-

hoc eſt patrum noſtrorum more, referre omnia ad ueterem conſuetudinem uidetur. Vetus enim ſacrificandi mos, ut iam oſtendimus, erat ut libis & frugibus tantum modo uterentur. Vnde & ſacrificia hoc eſt *θυσίαι*, & *θυηλαὶ* & *θύματα*, id eſt libamina, & ſuffimenta: & uerbum ipſum *θύειν*, quod eſt ſacrificare, a ſuffiendo. i. *ἀπὸ τοῦ θυμιᾶν* dicebatur: id quod nunc *ἐπιθύειν* id eſt ſuperſacrificare dicimus. quod enim nunc *θύειν*. i. ſacrificare dicimus, *ἔρδειν* antiquitus, id eſt facere appellare conſueuerant.

Sacra etenim, ut inquit, *magno faciebant ſplendida Phoebo*
Tauris, atque capris.

§ 60. Qui autem ita ſumtuoſa ac magnifica ſacrificia introduxerunt ignorant quantam una cum ipſis malorum copiam in uitam hominum inuexerint ſu-

1. Ἅπαν ἄγειν.] Lege uno verbo *ἀπανάγειν*. *τὰ* ante *πάτρια* non eſt in *Lipſienſi*. REISK.

2. Καὶ θυηλαὶ, καὶ θυμέλαι ἐκαλ.] Priori voce utitur etiam ſupra § 6. ubi vide. *Potter*. Arch. Gr. L. II. c. 4. intelligit arculas, in quibus primitiae adſervabantur. Confer *Suidam*. Θυμέλη *Suidae* ὁ βωμός. & ſic ſaepe. vide *Barneſ*. ad *Eurip*. Ion. 46. inde ad aram ſcenicam translata vox, qua de re *Bergler*. ad *Alciph. II*, 3. E Phrynicho autem colligi poteſt, aliquos ſic olim *θυλήματα* etiam vocaſſe. locum adduxit Cel. *Ruhnken*. ad *Tim*. Lex. in Θυήματα.

3. Θύειν τοῦ θυμιᾶν εἰχ.] Lege quae diſputat magnus *Graevius* Lect. Heſ. 8. teſtimonio hoc eam in rem opportune uſus. Ἐπιθύειν, quod ſequitur, dicebant de illis qui tus primoribus digitis arreptum in aram ingebant, adeoque veteris ſignificationis, qua *θύειν tus adolere* notat, manifeſta ſervat veſtigia, ut bene Clar. *Weſſeling*. ad *Diod. Sic. XII*, 11. Noſtri non oblitus.

4. Νῦν θύειν λ. ἔρδειν ἔλεγον.] *Athen*. Deipnoſ. XIV, 23. Ὅμηρος τὸ ῥέζειν ἐπὶ τοῦ θύειν τάσσει. τὸ δὲ θύειν, ἐπὶ τοῦ ψαιςὰ μεταδόρπια θυμιᾶν. καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ θύειν δρᾶν ὠνόμαζον. Lege quae ibi magnus Animadverſor, & quae ſupra dicuntur § 44. nobis in re notiſſima verboſis eſſe non licet. Latinorum *facere* & *operari* pueri norunt.

5. Ἔρδον δ' Ἀπόλλ. &c.] *Homeri* ſunt, Iliad. A, 315. ſimile eſt illud Iliad. B, 306. quod laudat *Plat*. in Alcib. II. p. 459. A. & ſic ille ſaepius.

1. Ἐσμὸν κακῶν.] Vide ad L. I. § 34.

ſuperſtitionem, luxum, opinionem de diis quod corrumpi largitionibus queant, quod ſacrificiis iniuſtitiam redimant. Nam qua alia de cauſa alii terniones auricornes, ea eſt autem trium uictimarum oblatio, alii centibouia hoc eſt hecatombas faciebant: Olympias uero Alexandri mater millia ex quibus libet ſacrificabat: niſi quia ſumptuoſus apparatus, ubi ſemel incepit, in ſuperſtitionem omnino inducit? Nam cum iuuenis ſumptuum magnificentiis, boumque ut inquiunt, & aliorum animalium epulis oblectari deos cognorit, prompte admodum ſcilicet temperans efficietur. quo pacto enim huiuscemodi ſacrificia grata diis eſſe exiſtimet, non licere ſibi omnia iniuſte agere opinabitur? cum ſe peccata omnia non

μονίαν, τρυφὴν, ὑπόληψιν τοῦ δεκάζειν δύνασθαι τὸ θεῖον, καὶ θυσίαις [2] *ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν. ἢ πόθεν οἱ μὲν* [3] *τριττύας χρυσόκερως, οἱ δ' ἑκατόμβας; Ὀλυμπιὰς δ' ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ* [4] *πάντα χίλια ἔθυεν, ἅπαξ τῆς πολυτελείας ἐπὶ τὴν δεισιδαιμονίαν προαγούσης.* [5] *ὅταν δὲ νέος θεοὺς χαίρειν πολυτελείαις γνῷ, καὶ ὥς φασὶ, ταῖς τῶν βοῶν* [6] *καὶ τῶν ἄλλων ζώων θοίναις,* [7] *πάντ' ἂν ἑκὼν σωφρονήσειεν, πῶς δὲ κεχαρισμένα θύειν ἡγούμενος τοῖς θεοῖς ταῦτα, οὐκ ἐξεῖναι ἀδικεῖν οἰήσεται αὐτῷ, μέλλοντι διὰ τῶν θυσιῶν ἐξωνεῖσθαι* D d *τὴν*

2. *Ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν.*] Imitatur *Platonem* ſuum, quem excitatum vide ſupra ad § 31. *ἰᾶσθαι ἀδικίαν Eurip:* Oreſt. 651. & alii. *ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα* dixit *Herod:* ad quem V, 91. adi *Weſſelingium.*

3. *Τριττύας χρυσοκέρως.*] Sacrificiorum hoc genus eſt notiſſimum ex *Schol: Ariſtoph:* in Plut. 280. multisque aliis. *τριττύν* tamen paullo aliter quam ille explicat Etym: in V. Confer *Hemſterh:* ad *Ariſtoph:* l. l.

4. *Πάντα χίλια ἔθυεν.*] Mallem ſic legere *πέντε χίλια ἅπαξ*, *uno eodemque tempore* 5000 *inmolavit.* VALENT. *Πέντε* inficeta & abſurda h. l. coniectura. *πάντα* bene habet. *millena quaeque*, ut boves mille, oves totidem, ſues item & capras. & ſic porro. REISK. Bene *Felic: millia ex quibus libet.* *πάντα* id eſt *ἑκάστου γένους.* ſic prorſus *πάντα θύειν ἑκατόν*, quod e *Pind:* laudat *Strabo III.* p. 107. *Athen: IV*, 10. & ad utrumque locum *Caſ:* quem iam teſtimonium dicere iuſſerunt V. D. ad *Herod. IV*, 88.

5. *Ὅταν δέ νέος.*] X qui ſequuntur verſus leguntur apud eundem in eodem l. Lectio vero quatuor locis inmutata eſt, fidelius illic, niſi fallor, cuſtodita. primum diſcrimen *ποτ' ἂν ἑκών.* manifeſto melius. nam quod eſt hic *ἀδικήσειν ὀνήσεται αὐτῷ* ſine dubio rectum eſt, cum illic depravate legatur numero multitudinis: generandi caſu *αὐτῶν*, confirmante etiam ſcripto exemplari noſtram hanc lectionem. Infra, *θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν ἀπαρχή.* & in extremo verſu *κατακλίσεσιν.* variata una litera tantum in media ſyllaba eius nominis. Quod tamen multum ſententiam variat, ac meliorem reddit: ſtatimque *συντάξεων δόσεσιν.* VICTORIUS.

6. *Καὶ τῶν ἄλλων ----*] In prioribus Editionibus eſt *καὶ ταῖς τῶν ἄλ.* quod praefert etiam *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Deinde verum eſt *Euſeb:* P. E. p. 152. D. *ποτ' ἂν ἑκών.*

7. *Παντ' ἂν.*] Pro *πάντ' ἂν* ſubſtitui *πῶς ἂν.* inveni poſtea apud *Euſebium ποτ' ἂν.* VALENT.

8.

τὴν ἁμαρτίαν. πεισθεὶς δὲ, ὅτι τούτων [8] χρείαν οὐκ ἔχουσιν οἱ θεοὶ, εἰς δὲ τὸ ἦθος ἀποβλέπουσι τῶν προσιόντων, μεγίστην θυσίαν λαμβάνοντες τὴν ὀρθὴν περὶ αὐτῶν τε καὶ τῶν πραγμάτων διάληψιν, [9] πῶς οὐ σώφρων, καὶ ὅσιος, καὶ δίκαιος ἔσται.

§ 61. Θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν καταρχὴ, νοῦς καθαρὸς καὶ ψυχὴ ἀπαθὴς, [1] οἰκεῖον δὲ καὶ τὸ μετρίως μὲν ἀπάρχεσθαι τῶν ἄλλων· μὴ παρέργως δὲ, ἀλλὰ σὺν πάσῃ προθυμίᾳ· [2] ἐοικέναι γὰρ δὴ τὰς τιμὰς, ταῖς ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν προεδρίαις, [3] ἐπαναστάσεσίν τε καὶ κατακλήσεσιν, οὐ συντάξεων δείσεσιν· οὐ γὰρ δὴ ἄνθρωπος μὲν ἐρεῖ,

4 Ἐι

non difficulter facrificiis redemturum putet? At fi contra perfuafum id habuerit, deos ficut uanis iftis opum affluentiis minime indigere, ita ad mores accedentium refpicere, rectaque eorum de ipfis, rerumque natura contemplationem maximi facrificii loco admittere, nullo modo temperans, & fanctus, & iuftus euafurus non eft.

§ 61. Diis autem pura mens & anima affectibus carens optima oblatio eft. Accommodatum item ipfis eft, ut ex aliis quoque moderate, non negligenter, fed omni cum promptitudine primitias confecremus. Effe enim honores fimiles debent bonorum praefeffionibus, dum illis decedimus, atque affurgimus, non penfionum folutionibus. non enim uidelicet ita homo dicet,

Si

8. Χρείαν οὐκ ἔχουσιν. &c.] Vide quae diximus § 33. Deum τὸ τῶν θυόντων ἦθος, ἢ πρὸς τὸ τῶν θυομένων πλῆθος βλέπειν dixit § 15. voci προσιέναι ineffe fignificationem obfequii, venerationis & cultus religiofi, faepe iam obfervafti. male *Meerm.* pro μεγίστην dat μεγίστων. in margine legebatur: Ζῇ ὅτι ὁ θεὸς εἰς τὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου ἀφορᾷ, καὶ οὐ πρὸς τὸ θῦμα.

9. Πῶς οὐ σώφρων, καὶ ὅσ. καὶ δίκαιος.] Uti infra iungit φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως, L. IV, 21. Prorfus uti hic σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, *S. Paullus* ad Titum I, 8. quae cum h. l. contendit *Wetften:* uti quae ftatim fequuntur, cum Euang. *Ioan. IV*, 24. σωφροσύνη, δικαιοσύνη & ὁσιότης fic iunguntur *Plat.* in Lyf. p. 494.

1. Οἰκεῖον δὲ καὶ τὸ μετρίως.] Putavi legi oportere οἰκείων. ideoque verti ut videtis. Nunc ex Eufeb: edoctus, qui habet etiam οἰκεῖον, melius fic reddi poteft, *confentaneum etiam Diis effet, moderate quidem ex aliis libare.* VALENT. Antea legebatur μετρίων. nec fecus *Eufeb: Lipf.* & *Meerm. Cod.* μέτριον fuiffe opinor.

2. Ἐοικέναι γὰρ δὴ τὰς τ.] Forte ἐοικέναι γὰρ δεῖ (quod etiam eft in *Cod. Lipf.*) τὰς τῶν θεῶν τιμὰς. REISK. Δεῖ pro δὴ quoque refinxeram, & praeiverat iam *Elsn:* ad *Paull:* II *Corinth. IX*, 7. nec fecus eft in *Cod. Meerm.* Apud *Eufeb*: editur δή.

3. Ἐπαναστάσεσίν τε καὶ κατακλ.] *Eufeb: Cod:* habet ὑπαναστάσ. καὶ κατακλίσ. οὐ συντ. δόσεσιν. VALENT. Recte *Lipf.* κατακλίσεσι. a κλίνειν. fed in δείσεσιν male cum vulgato confentit. recte interpres conjecit δόσεσιν. συντάξεις funt contributiones cuique fcriptae, quas inviti omnes praeftant. REISK. Inepte haec leguntur, fed levi opera ex *Eufebio* emendari poffunt. Confer ad haec notata Cel. *Wetft:* ad Euang. *Matth. XXIII*, 6. cum *Lipf. Cod.* confentit *Meerm.*

4.

Si beneficii accepti es memor, meque amas,
Amare te contra uolo, beneficium adaugens,
Quippe cum huiusce rei causa in te id contulerim:

Deo uero his iisdem satis non erit. Iccirco Plato bono uiro conuenire inquit sacrificare, & uersari semper cum diis notis, dedicationibus, sacrificiis, atque omni cultu: malum autem frustra multum laborem erga deos suscipere. Bonus enim & quae sacrificanda, & a quibus abstinendum, quaeque sectanda, ex quibusque primitiae offerendae diis sint, optime nouit. Prauus uero ex propria affectione & ex iis quae ipse appetit, honores diis offerens impie potius se gerit quam pie. Vnde neque cum iis qui male assueti fuerint, Plato si-

4 Εἰ μνημονεύεις, εὖ παθὼν, φιλεῖς τέ με,
Ἀπέχω πάλαι, Φιλῖνε, παρά σου χάριν.
5 Τούτου γὰρ αὐτὴν ἕνεκεν πρὸς σὲ κατεθέμην.

Θεὸς δὲ οὐκ [6] ἀρκεῖται τούτοις. διόπερ ὁ Πλάτων τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν φησὶν προσήκει καὶ προσομιλεῖν ἀεὶ τοῖς θεοῖς εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ θυσίαις, καὶ τῇ πάσῃ θεραπείᾳ· τῷ δὲ κακῷ μάτην περὶ θεοὺς τὸν πολὺν εἶναι πόνον. ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἶδεν ἃ θυτέον, καὶ ὧν ἀφεκτέον, καὶ τίνα προσενεκτέον, καὶ τίνων ἀπαρκτέον, [7] ὁ δὲ φαῦλος ἐκ τῆς οἰκείας διαθέσεως καὶ ὧν αὐτὸς ἐσπούδακεν, προσάγων τοῖς θεοῖς τὰς τιμὰς, ἀσεβεῖ μᾶλλον ἢ εὐσεβεῖ. διὸ οὐδ᾽ οἴεται δεῖν τοῖς φαύλοις ὁ Πλάτων ἐθισμοῖς συμ-

4. Εἰ μνημονεύεις &c.] Grotius vertit V. Excerpt. VALENT. P. 911. quem secutus est. Pro Φιλῖνε παρά σου χάριν antea legebatur φιλεῖν; ἐπαλλάσσου χάριν. a quibus non multum abit *Cod. Lips.* scriptura, ἀπέχω πάλαι φιλεῖς, ἐπάλλασσου τὴν χάριν. quibus unde color quaeri possit haud ignoro. vulgatum tamen praefero. ἐπαράσσου τὴν χάριν, dat *Meerm.* pro πάλαι *Cod. Bodlei.* πάλιν.

5. Τούτου γὰρ αὐτὴν &c.] Male priores *edd.* πρὸ σὲ κατεθέμην. κατατίθεσθαι τινι χάριν, pro *beneficium depositi instar*, (id enim proprie est κατατιθέναι, unde hoc modo depositum beneficium eleganter ἀποκεῖσθαι Graecis dicitur) *apud aliquem collocare*, habemus apud *Lucam* A. Apost. XXIV, 27. ubi vide *Interpr:* & *Wolf:* ad *Liban:* Epist. 215. sed in illis exemplis cum dandi casu construitur. ut Noster *Demosth:* in Neaer. p. 864. B. πρὸς αὐτὴν τὴν ἄνθρωπον χάριν καταθήσεσθαι. *Idem* de Rhod. Libert. p. 145. B. μεγάλην εὐεργεσίαν καταθέσθαι πρὸς αὐτὸν. quod εἰς τινα dixit *Aristid:* T. I. p. 38. & *Charit.* *IV*, 5. p. 72. ubi loquendi genus diligenter inlustrat *D'Orvillius*. in versu superiori τὴν ante χάριν e *Cod. Lips.* adoptandum esse, & in hoc metrum postulare ἕνεκα *Reiskius* monebat.

6. Ἀρκεῖται τούτοις.] Post τούτοις ponendum signum interrogationis. nam est oratio in forma interrogationis infitians. REISK.

7. Ὁ δὲ φαῦλος ——] Saepe φαῦλοι opponuntur ἀγαθοῖς, sed quod inde colligat *Ier. Markl.* ad *Max. Tyr. VIII*, 3. ibi pro δει-

συμπεριφέρεσθαι τὸν φιλόσοφον· οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς εἶναι φίλον, οὔτε τοῖς ἀνθρώποις συμφέρον, ἀλλὰ μεταβάλλειν μὲν [8] πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἄμεινον, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν πρὸς αὐτὰ μὴ μεταβάλλεσθαι· μετιέναι δὲ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν αὐτὸν πορευόμενον, μήτε κινδύνους τοὺς ἀπὸ τῶν πολλῶν εὐλαβούμενον, μήτε τὴν ἄλλην, εἴ τις γίγνοιτο, βλασφημίαν. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη, [9] Σύρους μὲν τῶν ἰχθύων μὴ ἂν γεύσασθαι, μηδὲ τοὺς Ἑβραίους συῶν, Φοινίκων δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ Αἰγυπτίων βοῶν θηλείων, ἀλλὰ καὶ βασιλέων πολλῶν μεταβαλεῖν αὐτοὺς σπουδασάντων, [10] θάνατον ὑπομεῖναι μᾶλλον, ἢ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν· ἡμᾶς δὲ τοὺς τῆς φύσεως νόμους καὶ τὰς θείας παραγγελίας φόβων ἕ-

ſimul uerſari philoſophum debere exiſtimat: quippe cum neque id gratum diis, neque hominibus utile futurum ſit: ſed dare quidem operam uult philoſophum, ut in meliorem ſtatum immutentur homines: ſi uero minus id poteſt, ipſum in eorum malas conſuetudines delabi non uult: ſed nullius periculi, nulliusque infamiae uulgi habita ratione recta uia progrediendum ipſi eſſe cenſet. Nam abſurda res ſane eſſet, ſi cum & Syri e piſcibus, & Hebraei ex ſuibus, & plerique ex Phoenicibus & Aegyptiis ex bobus foeminis guſtare nullo modo uelint, ſed cum reges multi uim inferrent, ſubire potius mortem, quam inſtituta patria uiolare propoſuerint: nos naturae leges & diuina praecepta terrorum hu-

δειλοῖς forte legendum eſſe φαύλοις, cum ſequatur ἀγαθοῖς, id quidem ſecus uideri poteſt. δειλὸς enim ſaepe idem quod κακὸς, etiam nullo ad bellum reſpectu, ut apud *Theogn:* in Sent. 105. & 108. Pythagorei ſic ſolent verbum iſtud uſurpare, teſtem habeo V. D. ad *Pyth:* Aur. Carm. 21. Statim obſerva elegantem metaphoram in συμπεριφέρεσθαι, ſumtam a navibus, quae ventis iactantur. περιφέρεσθαι ſic habemus in *Epiſt.* ad *Eph.* & ad *Hebr.* paullo poſt pro φίλον peſſime *Bodlei:* φίλτρον.

8. Πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἄμεινον.] Forte αὐτὰ εἰς τὸ ἄμεινον. REISK. Τὸ deerat *Lipſ. Cod.* & paullo poſt pro βλασφημίαν *Meerm. Cod.* & *Lugdun. Editor* βλασφημία.

9. Σύρους μὲν τῶν ἰχθύων μὴ ἂ. γ.] Idem docet *Porphyr:* infra L. IV, 15. Rei teſtimonia & originem dixerunt multi. Vide *Reland:* Palaeſt: L. III. p. 592. & V. D. ad illa *Ovid: II.* Faſt. 474.

Nec violant timidi piſcibus ora Syri.

Volunt ideoque aliqui Homerum, genere Syrum, patriae more heroibus ſuis piſces non tribuere. Vide *Athen:* L. IV, 14. Nec tamen omnibus hoc Syris commune fuiſſe, ſed illis qui Aſtarten colebant, colligas ex *Artemid: I*, 9. ἰχθύας πάντες ἐσθίουσι πλὴν Σύρων τινων τὴν Ἀστάρτην σεβομένων. Mox pro Φοινίκων δὲ *Meerm.* Φοινίκων τε.

10. Θάνατον ὑπομεῖναι μᾶλλον.] Vide quae notavimus ad L. I, 2. *Cicer:* Tuſcul: V, 27. *Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutae mentes pravitatis erroribus, quam-*

humanorum, aut maledicentiae alicuius causa transgredi non uereremur. Magna profecto diuinus coetus affici indignatione merito posset, deorum simul & diuinorum uirorum, si ad prauorum hominum opiniones conuersos, & uano quodam eorum rumore perterritos nos uideret, qui mortis meditationem aliis quotidie in uita prae nobis ferre consueuimus.

ἕνεκα ἀνθρωπίνων, ἤ τινος βλασφημίας τῆς ἀπὸ τούτων αἱρεῖσθαι παραβαίνειν. ἦ μέγα ὁ θεῖος χορὸς σχετλιάσειεν ἂν θεῶν τε ὁμοῦ καὶ ἀνδρῶν θείων, πρὸς ἀνθρώπων φαύλων δόξας ὁρῶν ἡμᾶς κεχηνότας, καὶ τὸν παρὰ τούτων φόβον ὑφορωμένους, οἱ καθ' ἡμέραν μελέτην ἐν τῷ βίῳ, 11 τὸ ἀποθνήσκειν τοῖς ἄλλοις πεποιήμεθα.

quamvis carnificinam potius subirent, quam ibim aut aspidem, aut felem, aut carnem, aut crocodilum violent. De Iudaeis sic fere Noster L. IV, 13. non inepte itaque adscriptum erat *Meerm. Cod.* ὥσπερ οἱ θαυμάσιοι μακκαβαῖοι. De Phoenicum & Aegyptiorum more, ut vaccis abstinerent, vide ad II, 11.

11. Τὸ ἀποθνήσκειν τ. ἄ. π.] Mortem philosophicam intelligit, de qua ad L. I. § 41.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

PORPHYRII

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

In hoc tertio libro probat Porphyrius animalia non necanda esse, quia cum rationem participent, posset & debeat etiam ad illa iustitia extendi. § 1. 2. *Ratione autem non carere ostendit; eo quod sermone utantur.* § 3, *&c. ad* § 7. *&*

quod interna ratiocinatione se dirigant, sentiant, eodem nobiscum modo conformentur & afficiantur. Quae omnia pluribus rationibus confirmat & exemplis illustrat a § 7, ad § 26. multis interim argumentis ab adversariis propositis obiter respondens. Quibus confectis, statuit tandem justitiam non erga homines solum sed & caetera animalia exerceri oportere.

§ 1. Ὡς μὲν οὔτε πρὸς σωφροσύνην καὶ λιτότητα, οὔτε πρὸς εὐσέβειαν, αἳ μάλιςα πρὸς τὸν θεωρητικὸν συντελοῦσι βίον, ἡ τῶν ἐμψύχων βρῶσις συμβάλλεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐναντιοῦται, διὰ τῶν φθασάντων, [1] ὦ Φίρμε Καςρίκιε, δυεῖν βιβλίων ἀπεδείξαμεν. τῆς δὲ δικαιοσύνης τὸ κάλλιςον ἐν τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβείᾳ κεκτημένης, ταύτης δὲ ὡς ἔνι μάλιςα διὰ τῆς ἀποχῆς συνιςαμένης, οὐ δέος ἐςὶ περὶ τοῦ πρὸς ἀνθρώπους δικαίου, μήπη [2] τοῦτο παραθραύσωμεν, τήν γε πρὸς τοὺς θεοὺς ὁσίαν διασώζοντες. Σωκράτης μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἡδονὴν διαμφισβητοῦντας εἶναι τὸ τέλος, οὐδ' ἂν πάντες, ἔφη, [3] σύες καὶ τράγοι τούτῳ συναινοῖεν, πεισθήσεσθαι ἂν

§ 1. Neque ad temperantiam, & parsimoniam, neque ad pietatem, quae maxime ad contemplatiuam uitam faciunt, animalium esum conferre, sed potius ipsis aduersari, duobus, o Firme Castrici, superioribus libris demonstrauimus. Cum uero iustitia praecipuam pulchritudinem suam in pietate erga deos obtineat, ea uero ex abstinentia maxime existat, timendum non est, ne ius erga homines aliqua ex parte uiolemus, si sanctitatem erga deos seruauerimus. Ac Socrates quidem aduersus eos qui uoluptatem esse summum bonum asserebant, neque si omnes sues & hirci id comprobarent crediturum unquam se esse, in-

1. Ὦ Φίρμε Καςρίκιε.] De Firmo Castricio, quem ut ab errore κρεωφαγίας revocaret, hos libros conscripsit Porphyrius, diximus supra ad L. I. § 1. memoratur hoc nomen quoque *Synes:* Epist: 36.

2. Τοῦτο παραθραύσωμεν.] Forte περιθραύσωμεν. Reisk. Id certe multo usitatius, vide tamen *Steph:* Thes: παραθραύσματα *fragmina* vocat *Pollux IX*, 126. *Suidas*, sensu longe alio, παραθραύοντες. ταλαιπωροῦντες. ἀδυνατοῦντες.

3. Σύες καὶ τράγοι.] Quippe quae voluptati maxime student animalia, vides ideoque, cum hac de re sermo sit, saepius iungi, ut apud *Plutarch:* T. II. p. 1094. & alios. Mox ἡμῶν deest *Cod. Lips.*

4.

in uoluptate felicitatem nostram esse sitam aiebat, quoad intellectus in omnibus dominaretur. Nos uero, neque si omnes lupi & uultures carnium esum laudent, unquam iusta dicere his concedemus, quousque homo innoxius natura fuerit, & a comparandis sibi ex aliena iniuria uoluptatibus abstinuerit. Quo circa ad disputationem de iustitia transeamus: ac quia eam erga similia sola pertingere asserunt, qui decreto huic contradicunt, & propterea irrationalia animalia a iure omni erga homines excludunt: age, nos ueram simul ac Pythagoricam hac de re opinionem proferamus atque animam omnem quae sensus & memoriae sit particeps, rationalem quoque esse demonstremus. Si enim demonstratum hoc fuerit, ius ad omnia animalia ex eorum etiam sententia pertinere constabit. Ea autem quae apud ueteres memoriae prodita sunt, summatim referemus.

§ 2. Cum duplex igitur ratio, seu oratio sit ex Stoicorum sententia, alte-

ἂν ἐν τῷ ἥδεσθαι τὸ εὔδαιμον ἡμῶν κεῖσθαι, ἔς' ἂν νοῦς ἐν τοῖς πᾶσι κρατῇ. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἂν πάντες λύκοι ἢ γῦπες τὴν κρεωφαγίαν δοκιμάζουσιν, οὐ συγχωρήσομεν τούτοις δίκαια λέγειν, ἔς' ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀβλαβὲς ᾖ φύσει, καὶ ἀφεκτικὸν τοῦ διὰ τῆς ἄλλων βλάβης αὐτῷ τὰς ἡδονὰς πορίζεσθαι. ἐς οὖν τὸν περὶ τῆς δικαιοσύνης λόγον μεταβαίνοντες, ἐπείπερ ταύτην πρὸς τὰ ὅμοια δεῖν μόνα παρατείνειν εἰρήκασιν οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἄλογα [4] *διαγράφουσι τῶν ζώων, φέρε ἡμεῖς τὴν ἀληθῆτε ὁμοῦ καὶ Πυθαγόρειον δόξαν παραςήσωμεν,* [5] *πᾶσαν ψυχὴν, ᾗ μέτεςιν αἰσθήσεως καὶ μνήμης, λογικὴν ἐπιδεικνύντες· τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, εἰκότως ἂν καὶ κατὰ τούτους πρὸς πᾶν ζῶον τὸ δίκαιον παρατενοῦμεν. ἐροῦμεν δὲ τὰ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συντόμως ἐπιτέμνοντες.*

§ 2. *Διττοῦ δὴ λόγου κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς ςοᾶς ὄντος,* [1] *τοῦ μὲν ἐνδια-*

4. *Διαγράφουσι τῶν ζώων.*] *Διαγράφειν* est *lineam transversam per aliquid ducere*, & hinc aliquid expungere, de medio tollere. Vide quae de metaphorae ingenio disputat Clar: *Reiskius* ad *Polyb:* Excerpt: p. 766. & *Casaub:* ad *Athen: II*, 22.

5. *Πᾶσαν ψυχὴν* &c.] Id quippe Pythagoricae *ἀποχῆς* erat fundamentum, ideoque a Nostro saepe inculcatur. Hinc in Vit. Pythag: dicit *πάντα τὰ γινόμενα ἔμψυχα, ὁμογενῆ.* vidimus alio in loco.

1. *Τοῦ μὲν ἐνδιαθέτου, τοῦ δὲ προφ.*] Distinctio vulgatissima in scriptis Philosophorum, ac veterum Christianorum. *λόγος ἐνδιάθετος*, siue *ἐνθυμηματικὸς*, *interna ratio* & *προφορικὸς*, *oratio*, *sermo*. Utrique veteres Mercurium praeficiebant, qua de re *Toll:* Itin: Ital. p. 153.

διαθέτου, τοῦ δὲ προφορικοῦ, καὶ πάλιν τοῦ μὲν [2] *κατορθωμένου, τοῦ δὲ ἡμαρτημένου, ποτέρου ἀποστεροῦσι τὰ ζῶα, διαρθρῶσαι προσῆκον. ἆρά γε τοῦ ὀρθοῦ μόνου, οὐχ ἁπλῶς δὲ τοῦ λόγου; ἢ παντελῶς παντὸς* [3] *τοῦ τε ἔσω καὶ τοῦ ἔξω προϊόντος; ἐοίκασι δὴ τὴν παντελῆ στέρησιν αὐτῶν κατηγορεῖν, οὐ τὴν τοῦ κατορθωμένου μόνον. οὕτω γὰρ ἂν οὐκ ἄλογα, λογικὰ δὲ ἦν ἔτι τὰ ζῶα, καθάπερ σχεδὸν πάντες κατ᾽ αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι. σοφὸς μὲν γὰρ ἢ εἷς ἢ καὶ δύο κατ᾽ αὐτοὺς γεγόνασιν, ἐν οἷς μόνοις ὁ λόγος κατορθοῦται, οἱ δὲ ἄλλοι φαῦλοι πάντες· κἂν οἱ μὲν ὦσι προκόπτοντες, οἱ δὲ* [4] *χύσιν τῆς φαυλότητος ἔχοντες, εἰ καὶ πάντες ὁμοίως λογικοί· ὑπὸ δὲ τῆς φιλαυτίας προαγόμενοι, ἄλογά φασι τὰ ζῶα ἐφεξῆς τὰ ἄλ-*

tera interna, hoc est ἐνδιαθετός, quae in animo disposita est, altera externa, quae uoce exprimitur, atque altera recta, altera deprauata: utra ex his animalia priuent, distinguendum uidetur. Num quid recta tantum, & non absolute omni ratione carere ipsa aiunt, an non omni prorsus tam quae intrinsecus est, quam quae extrinsecus procedit? Omnis sane rationis priuationem penitus attribuere ipsis uidentur, non solius rectae: nam alioqui non irrationalia, sed rationalia caetera quoque animalia non secus atque omnes fere homines apud ipsos haberentur: quippe cum sapientes ex eorum sententia uel unus, uel duo ad summum reperiantur, in quibus solis recta ratio conspicitur: reliqui praui omnes sint, quamuis alii aliquantulum proficiant, alii in prauitatis fusione ueluti detineantur. Omnes tamen nihilo minus rationales apud ipsos sunt. Stoici igitur ex nimia sui affectione inducti caetera omnia animalia ir-

153. Utrumque animantibus Noster in sequentibus adserit.

2. Κατορθωμένου.] Lege κατωρθωμένου. per duplex ω & sic quoque vers. 10. REISK. Utique Graecismus ita postulat. passim hanc vocem & similia eo modo depravata invenias, sed saepe virorum eruditorum curis iam restituta, ut apud *Thom: M.* in κατορθῶσαι, & alios. Recte hoc in loco *Meerm. Cod.* sed male paullo post κατορθωμένου.

3. Τοῦ τε ἔσω.] Forte τοῦ τε ἔσω ἐνοικοῦντος, καὶ τοῦ ἔξω προϊόντος. REISK.

4. Χύσιν τῆς φαυλ. ἔ.] Χύσιν eo sensu accepi, quo legitur in V. l. χύσιν, ἄθροισιν, πλῆθος. VALENT. Χύσιν confirmatur § 10. εἰ καὶ μὴ οὕτω κέκυνται. unde constat significare *profusam, proiectam & effrenem audaciam.* REISK. Bene vulgatum tuetur Vir Erud: *Fogeroll:* perperam volebat λύσιν. de voce προκόπτειν egimus L. II. § 52. Mox priores *edd.* ὑπὸ δὴ τῆς φιλαυτ. nec secus *Meerm. Codex.*

irrationalia appellant, nomine hoc irrationalis exprimere id uolentes, quod priuatum omnino ratione eſt. At ſi uerum dicere oportet, non ſolum abſolute ratio in omnibus animalibus ſpectatur, uerum etiam in multis ex ipſis ratio eiusmodi conſpicitur, quae ſignificationes prope ad perfectionem accedentes prae ſe ferant.

§ 3. Quoniam igitur duplex ratio atque oratio eſt, ut diximus, altera in animi diſpoſitione, altera in pronuntiatione conſtituta: ab ea primum exordiemur quae profertur, atque in uoce conſiſtit. Si itaque quae extrinſecus profertur, oratio uox eſt quae affectiones quae intus & in anima ſunt, lingua ſignificat, atque exprimit: haec enim communis diffinitio eſt nondum ulli ſecta addicta, ſed quae ſolam orationis notionem declarat: quid quaeſo ex his deeſt caeteris animalibus quae uoce praedita ſunt? Nonne etiam haec prius in anima afficiuntur, priusque cogitant, quam uoce exprimant. cogitati-

ἄλλα σύμπαντα, τὴν παντελῆ ϛέρησιν τοῦ λόγου διὰ τῆς ἀλογίας μηνύειν ἐθέλοντες· καίτοι εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ μόνον ἁπλῶς ὁ λόγος ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις θεωρεῖται, ἐν πολλοῖς δὲ αὐτῶν καὶ 5 *ὑποβολὰς ἔχων πρὸς τὸ τέλειον.*

§ 3. *Ἐπεὶ τοίνυν διττὸς ἦν, ὁ μὲν ἐν τῇ προφορᾷ, ὁ δὲ ἐν τῇ διαθέσει, ἀρξώμεθα πρότερον ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὴν φωνὴν τεταγμένου. Εἰ δὲ προφορικός ἐϛι λόγος φωνὴ διὰ γλώττης σημαντικὴ τῶν ἔνδον καὶ κατὰ ψυχὴν παθῶν (κοινοτάτη γὰρ ἡ ἀπόδοσις αὕτη,* 1 *καὶ αἱρέσεως οὐδέπω ἐχομένη, ἀλλὰ μόνον τῆς τοῦ λόγου ἐννοίας,) τί τούτου ἄπεϛι τῶν ὅσα φθέγγεται; τί δὲ οὐχὶ καὶ ἃ* 2 *πάσχει τῇ πρότερον, καὶ πρὶν εἰπεῖν ὃ μέλλει διενοήθη; λέγω*

δὴ

5. Ὑποβολὰς ἔχων.] Forte ἐπιβολὰς. *opportunitates, acceſſus, aditus, praeſidia.* Reisk. Mallem ὑπερβολὰς. Dicit τὸν λόγον in animantibus non modo inveniri, ſed ita inveniri, ut multo excellentior ſit, quam in aliis. Sane in ſequentibus prolixe ea de cauſſa diſputat, ut oſtendat, illum in beſtiis nonnullis magis valere quam in aliis, immo etiam quam in hominibus. male ſtatim προσφορᾷ pro προφ. *Meerm.*

1. Καὶ αἱρέσεως οὐδέπω ἐχομένη.] Num διαιρέσεως. Reisk. Bene expreſſiſſe puto *Felic:* αἵρεσις eſt *electio, optio*, uti αἵρεσιν & κρίσιν *Demoſtb:* & alii iungunt, qua de re *Steph:* in Theſ: alias πρόσκλισις δογμάτων ita definitur. Vide *Caſaub.* ad *Diog. Laërt. I*, 20. Mox *Lipſ. Cod.* & *Meerm.* τῶν ζώων ὅσα φθέγγεται.

2. Πάσχει τῇ πρότερον.] Pro τῇ lege τι. *nonne vero etiam illa animantia omnia, quae ſenſu aliquo moventur* (proprie *patiiuntur* aliquid) *id prius cogitant, quam eloquuntur.* Reisk. Clar: *Abreſcb:* τῇ πρότερον, καὶ πρὶν εἰπεῖν ὃ μέλλει, διανοήσει. Confer *Plut.* T. II. p. 961. C. Pro τῇ *Fogeroll.* etiam malebat τι. *Valent.* correxerat τὸ. Pro

δὴ διάνοιαν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ σιγὴν φωνούμενον. τοῦ τοίνυν ὑπὸ τῆς γλώττης φωνηθέντος, (ὅπως ἂν καὶ φωνηθῇ, εἴτε βαρβάρως, εἴτε Ἑλληνικῶς, [3] εἴτε κυνικῶς, ἢ βοϊκῶς) λόγου γε ὄντος, μέτοχα τὰ ζῶα φωνητικὰ, τῶν μὲν ἀνθρώπων, κατὰ νόμους τοὺς ἀνθρωπείους φθεγγομένων, τῶν δὲ ζώων [4] κατὰ νόμους, οὓς παρὰ τῶν θεῶν, καὶ τῆς φύσεως εἴληχεν ἕκαςον. εἰ δὲ μὴ [5] ἡμεῖς ξυνίεμεν, [6] τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ τῆς Ἰνδῶν οἱ Ἕλληνες· οὐδὲ τῆς Σκυθῶν, ἢ Θρακῶν, ἢ Σύρων, οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ τραφέντες· ἀλλ' ἴσα κλαγγῇ γεράνων, ὁ τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἦχος προσπίπτει. καίτοι [7] ἐγγράμματος τοῖς ἑτέροις ἡ αὐτῶν καὶ ἔναρθρος, ὡς καὶ ἡμῖν ἡ ἡμετέρα· ἄν-

tionem enim id appello, quod in anima per ſilentium dicitur. Cum igitur quicquid uoce per linguam effertur, quomodocunque ſiue barbare, ſiue graece, ſiue canine, ſiue equine expreſſum fuerit, oratio ſit, eius caetera quoque animalia quae uocem habent, capacia ſunt: ſed homines quidem lege humana loquuntur, caetera animalia uero ea lege qua a diis & natura conceſſum unicuique eſt. Si uero nos non intelligimus, quid id refert? Nam neque Indorum Graeci, neque Scytharum, uel Thracum, uel Syrorum qui in Attica educati ſunt linguam percipiunt. Sed non ſecus ac gruum clangor alterius alteri uocis ſonus accidere conſueuit. cum tamen literata & articulata ſua cuiusque uox ſit, quem ad modum nobis noſtra: illite-

Pro ἕ, ut antea perperam legebatur, uterque ἁ. verum eſt ὁ. nec minus μέλλει. quod fulcitur *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* auctoritate.

3. Εἴτε κυνικῶς, ἢ βοϊκῶς.] Quod hic βοϊκῶς id in Vita Pythag: 24. βοϊςὶ λαλεῖν dixit: vide ibi *Holſtenium*. ἀνθρωπικῶς φθέγγεσθαι infra § 4. mox τὰ ζῶα τὰ φωνητικὰ malebat *Reiskius*. & merito. idem praefert *Cod. Meerm.*

4. Κατὰ νόμους οὓς παρὰ ——] Uti de Platone *Clem. Alex.* Strom. I. p. 338. C. οἴεται δὲ καὶ ἀλόγων ζώων διαλέκτους εἶναι, ὧν τὰ ὁμογενῆ ἐπακούειν. ubi plura hac de re. *Cod. Meerm.* ὡς εἴληχεν. ſaepe illi accidit, ut ſyllaba praecedentis vocis temere repetatur.

5. Ἡμεῖς ξυνίεμεν &c.] Prorſus uti Noſter, *Sext. Empir. I*, 14. p. 20. εἰ καὶ μὴ συνίεμεν τὰς φωνὰς τῶν ἀλόγων καλουμένων ζώων, ὅλως οὐκ ἐςὶν ἀπεικὸς διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα, ἡμᾶς δὲ μὴ συνιέναι. καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβάρων φωνῆς ἀκούοντες οὐ συνίεμεν. ἀλλὰ μονοειδῆ ταύτην εἶναι δοκοῦμεν. ubi plura hanc in rem Cel: *Fabric:* Saepius Noſter in ſequentibus id ſignificat.

6. Τί τοῦτο;] Scilicet μέγα? quid hoc magnum eſt, aut τί τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν *quid hoc ad rem praeſentem?* uti infra Sect. 4. Reisk. Formula ſollemnis in interrogationibus. *Demoſth:* de Falſ. Leg. p. 306. C. εἰ δὲ μὴ πάρεισι Φωκεῖς, τί τοῦτο; & alii ſaepe. Poſt τῆς Ἰνδῶν *Fogeroll:* διαλέκτου συνετοὶ inepte ſupplebat. γλώσσης ξυνιᾶσι facile e ſenſu intelligitur. Tum, οὐδὲ τῆς τῶν Σκυθῶν *Lipſ. Cod.*

7. Ἐγγράμματοις τοῖς ἑτέροις.] Subaudi οὖσα, quamquam hoc praeſtaret addi. ſtatim forte ὡς

terata uero & inarticulata Syrorum, ſi ita incidat aut Perſarum nobis, ſicut caeterorum animalium omnibus hominibus uox accidit. Quemadmodum enim nos ſonitum quendam & ſtrepitum ſolum percipimus, Scytharum uerbi cauſa loqutionis imperiti: ita ut clangorem edere, & nihil dearticulate explicare, ſed uno quodam ſonitu longiore aut breuiore uti illi nobis uideantur: atque illa quidem ſoni uarietas in ſignificationem nullam omnino nobis cadit: illis uero ſicut nobis noſtra loquutio perceptu facilis occurrit, multamque diſtinctionem affert: eodem modo in caeteris animalibus accidit. Ipſis ſiquidem uox ſua cuiusque pro ſingulorum genere clara ac perceptibilis eſt: nobis ſonitus ſolus inanis ſignificatione omni carens auditur, atque id propterea euenit, quia nullum ex ipſis in lingua noſtra eruditum ea interprete explicare nobis ea quae apud caetera animalia dicerentur, potuerit. Si tamen credendum antiquis eſt; & iis qui aetate noſtra, & maiorum

ἄναρθρος δὲ καὶ ἀγράμματος ἡ τῶν Σύρων φέρε εἰπεῖν ἢ τῶν Περσῶν, ὡς καὶ πᾶσιν, ἡ τῶν ζώων. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ψόφου μόνου ἀντιλαμβανόμεθα καὶ ἤχου, ἀξύνετοι ὄντες τῆς φέρε Σκυθῶν ὁμιλίας, καὶ κλαγγάζειν δοκοῦσιν, καὶ μηδὲν διαρθροῦν, ἀλλ' ἑνὶ ψόφῳ χρῆσθαι μακροτέρῳ ἢ βραχυτέρῳ, τὸ παρηλλαγμένον δὲ αὐτοῦ εἰς σημασίαν οὐδαμῶς προσπίπτει, ἐκείνοις δὲ εὐσύνετος ἡ φθέγξις, καὶ πολὺ τὸ διάφορον ἔχουσα, καθάπερ ἡμῖν ἡ συνήθης· οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἡ ξύνεσις μὲν ἐκείνοις κατὰ γένος οἰκείως προσπίπτει, ἡμῖν δὲ ὁ ψόφος μόνος ἐξάκουστος, τῆς σημασίας ἐκλειπούσης, [8] διὰ τὸ μηδένα διδαχθέντα τὴν ἡμετέραν, διδάξαι ἡμᾶς διὰ τῆς ἡμετέρας τὴν ἑρμηνείαν τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς ζώοις. καίτοι εἰ δεῖ πιστεύειν τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς [9] ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν πατέρων γεγονόσιν, [10] εἰσὶν

ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα ἡμῖν ἄναρθρός τε καὶ ἀγράμματος. REISK.

8. Διὰ τὸ μηδένα διδ.] Videtur hic aliquid deeſſe. Sententia quidem hoc flagitat. μηδένα διδαχθέντα τὴν ἐκείνων (ſcilicet γλῶτταν. vel φθέγξιν) εἰδότα τὴν ἡμετέραν. *neminem fuiſſe, qui cum noſtram teneret linguam, illorum,* (animantium) *orationem didiciſſet.* REISK. Paullo ante ἰδίως προσπίπτει *Meerm. Cod.*

9. 'Εφ' ἡμῶν καὶ τῶν πατ. γεγ.] Centies obſervatum eſt ad ſcriptores ſacros & alios, loqui ſic Graecos de tempore, quo aliquid accidit. Noſter II, 52. & IV, 17. &c.

10. Εἰσὶν οἱ λέγονται &c.] Antea perperam edebatur οἱ. De facultate illa voces animantium intelligendi, multi multa & olim & dein fabulati ſunt. V. *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyneg: II, 540. Prudentiores aiunt beſtias inter ſe habere colloquia, eaque noſtris eſſe ſanctiora, quae quidem ipſi intelligunt, & ita eſſe rebus ipſis perſuadent, ut loquitur *Celſus* apud *Origin:* L. IV. p. 569. ubi plura hac de re diſputantur. Sapientiores haec fabulae loco habere, vel Daemonis indicio, vel

σὶν οἳ λέγονται ἐπακοῦσαι καὶ σύνεσιν ἔχειν τῆς τῶν ζώων φθέγξεως. ὡς ἐπὶ μὲν παλαιῶν ὁ Μελάμπους, καὶ ὁ Τειρεσίας, καὶ οἱ τοιοῦτοι, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ [11] Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. ἐφ' οὗ καὶ λέγεται, ὅτι τοῖς ἑταίροις συνόντος, χελιδόνος ἐπιςάσης καὶ φθεγγομένης, [12] εἰπεῖν, ὅτι μηνύει ἡ χελιδὼν ταῖς ἄλλαις ὄνον πρὸ τοῦ ἄςεως πεπτωκέναι, σίτου βαςάζοντα φορτίον, ὃ δὴ κεχύσθαι εἰς τὴν γῆν, τοῦ [13] ἀχθοφοροῦντος πεπτωκότος. ἑταῖρος δὲ ἡμῶν ἐξηγεῖτό τις, οἰκέτου εὐτυχῆσαι παιδὸς, ὃς [14] πάντα ξυνῇ τὰ φθέγματα τῶν ὀρνίθων, καὶ ἦν πάντα μαντικὰ, καὶ

rum noſtrorum extiterunt, ſunt qui percepiſſe & intellexiſſe caeterorum animalium loquutionem dicantur. Sicut & ueterum memoria Melampus & Tireſias, atque alii huius modi: & non multo ante Apollonius Tyaneus: de quo quidem fertur, quod cum in amicorum conſuetudine eſſet, atque hirundo aduolasſet, ac neſcio quid ceciniſſet, eam dixerit aliis nuntiare, ut accelerarent, propterea quod aſinus frumenti ſarcina onuſtus extra urbem cecidiſſet, atque id per terram diffuſum iaceret. Amicus uero quidam noſter narrare nobis ſolebat, ſe ſeruum puerum forte quadam habuiſſe, qui loquutiones auium optime perciperet, quae eſſent omnes diuinatrices, &

vel a fraude humana profecta, ſcribit *Voſſius* Idolol: L. II. c. 44. Contra quidam populi memorantur, qui *ignari ſermonis ſtrident potius quam loquuntur*, ut e *Plin: V*, 8. Solinus. V. *Fabric:* ad *Sext: Empir: I*, 14. p. 20.

11. Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς.] *Philoſtratus* de Apollonio idem narrat quod Noſter, niſi quod *Porphyrius* pro paſſere hirundinem reponat, proque frumento a puero effuſo aſinum cum onere cecidiſſe. Qua in re nihil ἀσύςατον, adeoque inmerito culpatur ab *A. Delrio* Disq. Mag. II, 19. Vid: *Voſſius* de Idolol: III, 44. Frumentum tamen paſſeri melius quam hirundini convenit. de Apollonii hac ſapientia etiam *Euſeb:* Contr: Hierocl: p. 518. C.

12. Εἰπεῖν.] Forte εἶπεν. ob praemiſſum ὅτι. REISK. Vel εἶπεν, vel vacat alterum ὅτι. ut ſolet ſaepius eſſe pleonaſticum, cum ſubiungitur infinitivus, ac ſi omnino ea particula non praeceſſiſſet, qua de re V. D. ad *Luc.* Act. Apoc. XXVII, 10. & *Gronov:* ad *Arrian:* Exped: II, 16. Pro ἐπιςάσης eleganter *Abreſch:* coniiciebat ἐπιπτάσης. Vulgatum verbum de iis quae ſubito apparent, quaeque ab omnibus conſpici queunt, frequens eſt. Pro ἐφ' οὗ *Meerm.* ἀφ' οὗ. & pro φθεγγομένης ille φθεγγομένοις. ſaepe η & οι in *Cod.* illo permiſcentur. male quoque ἄςεω pro ἄςεως.

13. Ἀχθοφοροῦντος πεπτωκότος.] Utuntur hac voce in re baiularia *Lucianus* & alii, ut advertit *Iungerman:* ad *Polluc: VII*, 130.

14. Πάντα ξυνῇ τα.] Forte ξυνίῃ. REISK. Vel cum *Abreſchio* ξυνίει. centies turbatur in conpoſitis ab εἶναι & ἱέναι. Pro συνιέντες *Cod. Lipſ.* συνέντες infra § 5. συνεῖναι pro συνιέναι uſurpatum contendit *Gatak:* ad *Anton:* L. V. § 7. ſed vide quae ei oppoſuit *D'Orvill:* ad *Charit:* L. V, 7. p. 467. quo ipſo tamen fatente, in verborum illorum conpoſitis confuſio omnino caveri non poteſt. Paullo poſt pro πέμψειεν legendum πέμψειαν. male *Meerm.* dein ἐνορουσάσης.

ſ.

& paulo poſt futura praenunciarent: priuatum uero ea intelligentia fuiſſe a matre ipſum aiebat, quae cum timeret, ne regi dono mitteretur, in aures dormientis imminxerat.

§ 4. Caeterum ut haec ob incredulitatis affectum qui in nobis eſt inſitus, in praeſentia omittamus, nonnullas nationes cognationem quandam habere ad animalium quorundam loquutionem percipiendam, nemo eſt, qui neſciat. Arabes coruorum, Tyrrheni aquilarum garritus intelligunt. Fortaſſe uero nos quoque, & alii omnes homines omnium animalium uoces perciperemus, ſi etiam noſtras aures draco abluiſſet. Varietas ſane & diuerſitas uocis eorum prae ſe ferre ſignificationem quandam procul dubio uidetur. Alio enim modo cum timent: alio cum uo-

καὶ τοῦ μετ᾽ ὀλίγον μέλλοντος ἀγγελτικά· ἀφαιρεθῆναι δὲ τὴν σύνεσιν, τῆς μητρὸς εὐλαβηθείσης μὴ δῶρον αὐτὸν βασιλεῖ πέμψειεν, καὶ καθεύδοντος εἰς τὰ ὦτα ἐνουρησάσης.

§ 4. Ἀλλ᾽ ἵνα ταῦτα παρῶμεν διὰ τὸ ξύμφυτον ἡμῖν πάθος τῆς ἀπιςίας, ἀλλὰ [1] τῶν γε ἐθνῶν εἰς ἔτι καὶ νῦν, ὅπως τινὰ ξυγγένειαν ἔχει πρός τινων ζώων σύνεσιν τῆς φθέγξεως, οὐδεὶς οἶμαι ἠγνόηκεν. [2] Ἄραβες μὲν κοράκων ἀκούουσιν· Τυῤῥηνοὶ δ᾽ ἀετῶν· τάχα δ᾽ ἂν καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες ἄνθρωποι συνετοὶ ἦμεν πάντων τῶν ζώων, εἰ καὶ [3] ἡμῶν τὰ ὦτα δράκων ἔνιψε. δηλοῖ γε μὴν καὶ τὸ ποικίλον, καὶ διάφορον τῆς φθέγξεως αὐτῶν τὸ σημαντικὸν, ἄλλως γοῦν ἀκούεται, ὅταν φοβῆται φθεγγόμενα, ἄλλως, ὅταν κα-

1. Τῶν γε ἐθνῶν εἰς ἔτι.] Forte τῶν ἐθνῶν τινα εἰς ἔτι καὶ νῦν. nam proximum τινα nequit ad ἐθνῶν referri, ſed redit ad ξυγγένειαν. Reisk.

2. Ἄραβες μὲν κοράκων ἀκούουσιν.] Non coruis tantum, ſed aliis etiam avibus ad divinandum utebantur Arabes. *Euſeb:* Contr: Hierocl: p. 518. ἔςι γὰρ τῶν Ἀραβίων κύκνων ἤδη, καὶ ὀρνίθων μαντευομένων ἀκούειν. ſed ibi pro κύκνων e *Philoſtr: I,* 14. unde haec ſunt ſumta, κοινὸν eſt reponendum. vidiſſe iam animadverto *Olearium.* Eſt ἀκούειν *intelligere*, ut ſaepe. nihil itaque Hebraiſmo opus in illis *S. Paulli* I. ad Corinth. XIV, 2. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει. plura ibi *Kypkius.* Arabes divinationibus huius generis admodum fuiſſe deditos, multi nos docent. Vide *Olear:* ad *Philoſtr:* Apoll: I, 20. omina in primis e corvo faciebant, qui apud alias gentes etiam inter aves augurales, Apollini quippe ſacer, ut dicitur infra § 5. Conf. *Bochart:* Hieroz: I, 3. & *Spanh:* ad *Callim:* Hymn: in Apoll: 66. ſtatim *Lipſ.* & *Meerm.* πάντων ζώων, deleto τῶν.

3. Ἡμῶν τὰ ὦτα.] Vide Pſell: de Daemon: 142. Schol: Apollon: ad V, 118. Valent.

Τὰ ὦτα δράκων ἔνιψε.] Credebant veteres a ſerpentibus etiam inſpirari vaticinandi peritiam. Notum quid de Melampode, quem tangit Noſter ſupra § 3. narrent, dracones aures eius lambendo ſermonis avium intellectum dediſſe. De Helena & Caſſandra Schol:

καλῇ, ἄλλως, ὅταν εἰς τροφὴν παρακαλῇ, ἄλλως, ὅταν φιλοφρονῆται, ἄλλως, ὅταν 4 προκαλῆται εἰς μάχην, καὶ τοσοῦτόν ἐςι τὸ διάφορον, ὡς καὶ σφόδρα δυσπαρατήρητον τὴν παραλλαγὴν εἶναι διὰ τὸ πλῆθος καὶ τοῖς τὸν βίον εἰς τούτων τήρησιν καταθεμένοις. κορώνης γοῦν καὶ κόρακος οἰωνιςαὶ, ἄχρι τινὸς πλήθους τὸ διάφορον σημειωσάμενοι, τὸ λοιπὸν εἴασαν, ὡς οὐκ ὂν ἀνθρώπῳ εὐπερίληπτον. 5 ὅταν δὲ πρὸς ἄλληλα φθέγγηται, φανερά τε καὶ εὔσημα, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ἡμῖν γνώριμα. εἰ φαίνηται δὲ καὶ ἡμᾶς μιμούμενα, καὶ τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἐκμανθάνοντα, καὶ συνίεντα τῶν ἐφεςώτων, τίς οὕτως ἀναιδὴς, ὡς μὴ συγχωρεῖν εἶναι λογικὰ, διότι αὐτὸς οὐ συνίησιν, ὧν λέγουσιν. 6 κόρακες γοῦν καὶ κίτται, ἐ-

uocant: alio cum ad edendum inuitant: alio cum benigne fe mutuo excipiunt: alio cum ad pugnam prouocant, clamare audiuntur. ac tanta quidem diuerfitas eft, ut difficilis admodum in his ob multitudinem diftinctio obferuatu etiam illis fit, qui totam uitam in huiuscemodi negocio collocarunt. Nam augures garrituum cornicis & corui usque ad quendam numerum obferuatione facta, reliqua omiferunt, ut pote quae percipi ab homine non facile poffent. Quando autem inter fe non loquuntur, manifefte fignificant, etiam fi non omnibus nobis nota ea fint. Quod fi & nos imitari, & graecam linguam difcere, & intelligere eos qui praefunt, confpiciantur, quis adeo impudens erit, ut ea effe rationalia, propterea non concedat, quia ipfe quae dicunt, minime percipiat? Corui enim & picae, &

Schol: *Eurip:* ἐλθόντες ὄφεις καὶ τὰ αὐτῶν περιλείξαντες ὦτα, οὕτως ὀξυηκόους εἰργάσαντο, ὡς μόνους τὰς τῶν θεῶν ἀκούειν βουλὰς, καὶ μάντεις ἄκρους εἶναι. Plura alia hanc in rem legi poffunt apud *Bochart:* Hieroz: I, 1, 3. & *Olear:* ad *Philoftr:* Apoll: Tyan: I, 20.

4. Προκαλῆται εἰς μάχην.] Plene loquitur *Porphyrius*. Alias προκαλεῖσθαι fimpliciter paffim utuntur, cum de provocatione ad certamen & bellum fermo eft. Solum excito *Kuhn:* ad *Aelian:* V. H. I, 24. Paullo ante εἰς ante τροφὴν perperam *Meerm.* omittebat.

5. Ὅταν δὲ πρὸς ἄλληλα φθ. ----] Cod. Lipf. μὴ addit poft δὲ. fine dubio latet in eo μὲν. faepe illa duo μὲν & μὴ inter fe permutantur. eo admiffo poffit locus ita reformari ὅσα μὲν δὴ πρὸς ἄλληλα φθέγγεται φανερά τε (fcilicet ἐςὶ) καὶ εὔσημα. hoc fumto poteft εἰ ante φαίνηται δὲ locum tueri. Quod fi autem fic locum conftituimus ὅταν δὲ πρὸς μὲν ἄλληλα φθέγγεται φανερά τε ---- tum εἰ debet tolli. nil refert utram viam fequaris. REISK. *Codicis Lipfienfis* fcripturam expreffit etiam *Meerm.* & interpres. vere, ut opinor. peccat autem *Lipf.* paullo ante, cum καὶ ante κόρακος omittat & *Meerm.* qui η & οι iterum confundens, καταθεμένης. *Wetften:* cum hifce contendit εὔσημον λόγον *Paulli* I. ad Corinth. XIV, 9.

6. Κόρακες γοῦν καὶ κίτται &c.] *Perf.* in prol. 8.
Quis expedivit pfittaco fuum χαῖρε
Picasque docuit verba noftra conari?

U-

& erithaci, & pſittaci homines imitantur, memoresque eorum ſunt, quae audiunt, & dum docentur docentem auſcultant, ac percipiunt. Quin multi etiam his quae didicerant, peccantes in domo indicarunt, ac manifeſtarunt. Indica uero hyena, quam corocottam indigenae appellant etiam ſine ullo praeceptore ita humanum in morem loquitur, ut uentitare ad domos ſoleat, & euocare, quemcunque a ſe facile expugnari poſſe cognouit. cariſſimi enim, & eius cui omnino obſequeretur uocatus, loquutione imitatur: ita ut Indi licet id ſciant, ex ſimilitudine decepti, ac uoci obſequentes, atque egredientes abſumantur, & pereant. Quod ſi non omnia animalia i-

ἐριθακοί τε, καὶ ψιττακοὶ ἀνθρώπους μιμοῦνται, καὶ μέμνηνται ὧν ἂν ἀκούσωσι, καὶ διδασκόμενοι ὑπακούουσι τῷ διδάσκοντι, καὶ πολλοί γε ἐμηνύσαν, δι' ὧν ἐδιδάχθησαν, καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας κατὰ τὸν οἶκον. ἡ δ' [7] Ἰνδικὴ ὕαινα, ἣν Κροκότταν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι, καὶ ἄνευ διδασκάλου οὕτω [8] φθέγγεται ἀνθρωπικῶς, ὡς καὶ ἐπιφοιτᾶν ταῖς οἰκίαις, καὶ καλεῖν ὃν ἴδῃ εὐχείρωτον αὑτῇ, καὶ [9] μιμεῖταί γε τοῦ φιλτάτου, [10] καὶ ᾧ ἂν πάντως ὑπακούσειεν ὁ κληθεὶς τὸ φθέγμα· ὡς καίπερ εἰδότας τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τῆς ὁμοιότητος ἐξαπατᾶσθαι, καὶ ἀναλίσκεσθαι ἐξιόντας τε καὶ πρὸς τὸ φθέγμα ὑπακούοντας. εἰ δὲ μὴ πάντα μιμεῖται, καὶ

Ubi de aliis huius generis avibus & ſingulari quarumdam ingenio *Caſaub:* Noſtri non oblitus. de loquela beſtiarum fuſe differentem lege *Voſſium* de Idolol: L. III, 44. & de avium ſermone ibid. cap. 89. paullo ante *Meerm.* εἰ φαίνεται.

7. Ἰνδικὴ ὕαινα ἣν Κροκότταν ---- καλοῦσι.] *Corocotta* ſpecies hyaenae, quam alii e cane & lupo, alii ex hyaena & leaena gigni ſcribunt. Vide *Weſſeling:* ad *Diod: Sic:* L. III, 35. Aliqui diſtinguunt haec animantia, callidam tamen illam malignitatem, cuius Noſter meminit, utrique tribuunt. Vide *Aelian:* H. A. VII, 22. hyenam humani ſermonis haud prorſus ignaram plerique tradunt, vocis autem imitationem crocutae potiſſimum tribuunt. Multa ſunt rei teſtimonia, ſed quae falſitatis arguit *Voſſius* de Idolol: L. III, 59. *Cod. Lipſ.* habet κορακόττων, & ſic quoque in indiculo in margine adſcripto, περὶ Ἰνδικῆς ὑαίνης, ἣ καὶ κορακόττα καλεῖται: nec ſecus *Meerm.* niſi quod in margine ſit Σῆ περὶ τῆς ἰ. ὑ. ἣ καὶ κορακόττα κ. idque temere damnari non debet. licet enim tribus ſyllabis vox paſſim efferatur, *Aelian:* tamen l. c. κορoκόττων etiam adpellat. *Corocottam* dedit quoque *Felician:* & ſic ſemper fere ſcriptum inveniri apud Latinos in melioris notae libris, obſervavit *Salmaſ:* ad *Capitol:* in Anton: P. c. 10.

8. Φθέγγεται ἀνθρωπικῶς.] Id μιμεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων διάλεκτον dixit *Diod. Sic. III*, 35. λαλεῖν κυνικῶς ἢ βοϊκῶς ſupra § 3. nobis occurrebat.

9. Μιμεῖταί γε τοῦ.] Lipſ. habet μιμεῖσθαι. male & ambigue, ut neſcias utrum μιμεῖται an μιμεῖσθαι voluerit. ſed μιμεῖσθαι praeſtare videtur. Reisk.

10. Καὶ ὧν ἂν π. ὑπ.] Sic edidit *Valent.* neſcio unde iſtud ὧν acceperit. Priores re-

ctæ

καὶ μὴ δὲ πάντα [11] εὐμαθεῖ τῆς ἡμετέρας, τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος πᾶς εὐμαθὴς ἢ μιμητικὸς, οὐχ ὅτι τῆς τῶν ζώων, ἀλλ' οὐδὲ [12] πέντε που διαλέκτων τῶν παρ' ἀνθρώποις. τινὰ δὲ καὶ τῷ μὴ διδάσκεσθαι ἴσως οὐ φθέγγεται, ἢ καὶ τῷ ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῶν τῆς φωνῆς ἐμποδίζεσθαι. ἡμεῖς γοῦν [13] κατὰ Καρχηδόνα πέρδικος ἐπιπτάντος ἡμέρου, τρέφοντες τοῦτον, τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ τῆς συνηθείας εἰς πολλὴν ἡμερότητα αὐτὸν μεταβαλούσης, οὐ μόνον σαίνοντος καὶ θεραπεύοντος ἠσθόμεθα καὶ προςπαίζοντος, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀντιφθεγγομένου πρὸς τὸ ἡμέτερον φθέγμα, καὶ καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν ἀποκρινομένου, ἀλλοίως ἢ καὶ καλεῖν ἀλλήλους εἰώθασιν οἱ πέρδικες, οὔκουν σιωπῶντος, φθεγξαμένου δ' ἀντεφθέγξατο μόνον.

§ 5.

imitantur, neque omnia ad discendam loquutionem nostram idonea sunt, quid id refert? nam neque homines omnes dociles sunt, aut apti ad imitandas ne dum caeterorum animalium uoces, sed ne quinque quidem aliquas loquutiones quae apud homines sunt. ut omittam quod aliqua ex ipsis etiam animalibus fortasse non loquantur, uel quia non docentur, uel quia instrumentorum uocis ineptudine praepediuntur. Nos quidem cum apud Carthaginem essemus, perdicem quandam mansuetam quae aduolauerat, educauimus, ea procedente tempore in tantam mansuetudinem inducta est, ut non modo alluderet, adularetur, ac blandiretur, uerum etiam ad uocem nostram uicissim reclamaret, & quatenus fieri poterat etiam responderet, diuerso modo, quam cum se mutuo uocare perdices consuecuerunt. Non enim dum tacebam sed dum loquebar, & uocabam, ipsa uicissim uocem emittebat.

§ 5.

ete habent ᾧ ἂν π. ὑπ. & sic etiam *Lipſ. Cod.* ac *Meerm.* iure itaque emendavi.

11. Εὐμαθεῖ τῆς ἡμετέρας.] Non sollicito vulgatum, praeferrem tamen hoc loco εὐμαθῆ ab εὐμαθὴς ut ἐςὶ subaudiatur. Reisk. Optime sic etiam *Meerm. Cod.* Clar: *Abreſch:* καὶ μηδὲ πάντα εὐμαθῆ τῆς ἡμετέρας. qui μηδὲ pro simplici μὴ positum notabat, ut καὶ οὐδὲ pro καὶ οὐ in *Philoſtr:* p. 270.

12. Πέντε που διαλέκτων ----] *Clem: Alex:* Strom: I. p. 338. B. Φασὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαλέκτους εἶναι τὰς παρὰ σφίσι πέντε ---- ἀπεριλήπτους δὲ οὔσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, μηδὲ διαλέκτους, ἀλλὰ γλώσσας λέγεσθαι. *Meerm.* που omittit.

13. Κατὰ Καρχηδόνα πέρδικος.] Forte Καλχήδονα aut Χαλκηδόνα, ut Calchedon vel Chalcedon, urbs olim nobilis Bithyniae designetur, non Carthago illa Libyca, quo accessisse Porphyrius non videtur. Reisk. Saepius haec nomina inter se permiscentur. Vide *Olear:* ad *Philoſtr:* Vit. Soph. I, 14. *Holſtenio* in Vit. Nostri cap. 2. probabile est, Porphyrium ex Lilybaeo Karthaginem traiecisse. Nec secus *Fabric:* Bibl: Graec: L. IV. c. 27. p. 193. de cicuribus Turcorum perdicibus haud iniucunda leges apud *Busbeq:* Leg. Perſ. Epist. 3. p. 121.

1.

§ 5. Ex uoce item carentibus animalibus ita promte nonnulla obsequuta fuisse dominis commemorantur, sicut ex hominibus nemo. Crassi enim Romani Muraena ita erat assueta, ut dum nomine uocaretur, ad ipsum accederet. quo quidem obsequio ita animum eius affecerat, ut qui trium filiorum amissionem antea mediocriter tulerat, mortuam ipsam luxerit. Multi quoque anguillas in Arethusa, & saperdas circa Maeandrum uocantes audire memoriae tradiderunt. Dicentis igitur imaginatio siue exeat in linguam, siue non exeat, eadem procul dubio est. Quare quo pacto absurdum non sit, si solam hominis uocem orationem uelimus appellare, propterea quod a nobis percipitur, reliquas caeterorum animalium repudiemus, non uideo. Perinde enim est ac si corui solam suam orationem esse censerent, nos uero irrationales propterea putarent, quia non perspicua ipsis loquamur: aut Attici solam Atticam uocem orationem es-

§ 5. Ἱςορεῖται δὲ καὶ τῶν ἀφθόγγων [1] οὕτως ἑτοίμως ὑπακούειν τοῖς δεσπόταις, ὡς οὐκ [2] ἄνθρωπος τῶν συνήθων. ἡ γοῦν [3] Κράσσου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μύραινα ὀνομαςὶ καλουμένη, προςήει τῷ Κράσσῳ, ὃν καὶ οὕτως διέθηκεν, ὡς πενθῆσαι ἀποθανοῦσαν, τριῶν τέκνων ἀποβολὴν πρότερον μετρίως ἐνεγκόντα. [4] καὶ ἐγχέλεις δὲ πολλοὶ ἱςόρησαν τὰς ἐν Ἀρεθούσῃ, καὶ Σαπέρδας τοὺς περὶ Μαίανδρον ὑπακούοντας τοῖς καλοῦσιν. οὐκοῦν φαντασία ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ λέγοντος, ἐάν δ' ἐπὶ γλῶτταν ἐξικνῆται, ἐάν τε μή; πῶς οὖν οὐκ ἄγνωμον μόνην λόγον τὴν ἀνθρώπου φωνὴν λέγειν, ὅτι ἡμῖν ξυνετή, τὴν δὲ τῶν ἄλλων ζώων παραιτεῖσθαι; ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ κόρακες τὴν σφῶν μόνην ἠξίουν εἶναι φωνήν, ἡμᾶς δ' εἶναι ἀλόγους, διότι οὐκ αὐτοῖς εὔσημα φθεγγόμεθα· ἢ οἱ Ἀττικοὶ, εἰ μόνην τὴν Ἀτθίδα ἔλεγον φωνήν, τοὺς δ' ἄλ-

1. Οὕτως ἑτοίμως.] Ante οὕτως videtur deesse τινα. VALENT. Forte τῶν ἀφθόγγων τινὰ. REISK. Id quoque adposuerat *Lugd. editor*, nisi per ellipsin, ut saepius, supprimatur. paullo ante, post ἀλλοίως comma ponit *Meerm.* & καὶ omittit.

2. Ἄνθρωπος τῶν συνήθων.] Forte ὡς οὐκ ἂν ἄνθρωπος τῷ συνήθει. aut τινὶ τῶν συνηθέων. REISK.

3. Κράσσου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μύραινα &c.] Aut Ῥωμαίου, aut τοῦ ῥωμαϊκοῦ ςρατηγοῦ. REISK. Rem ipsam plures prodiderunt. Vide *Aelian:* H. A. VIII, 4. & quae ibi *Gronov:* de piscibus Baianis *Martial: IV*, 23.

Quid quod nomen habent, & ad magistri
Vocem quisque sui venit citatus.

De aliis animantibus similia legas apud *Fabric:* ad *Sext: Empir: I*, 14. quibus plura exempla, non minus mirabilia, ex antiquis & recentioribus facile possent addi. Conf. *Casaub:* ad *Athen: VIII*, 1.

4. Καὶ ἐγγέλεις δὲ πολλοὶ ---] Inter pisces cicures & mansuetos καὶ οἷοι καλούμενοι ὑπακούειν, est etiam ἡ ἐν Ἀρεθούσῃ ἱερὰ ἔγχελυς a-

ἄλλους ἀλόγους ἡγοῦντο, τοὺς λέξεως Ἀττικῆς ἀμοιροῦντας. καίτοι θᾶττον ἂν κόρακος ξύνεσιν λάβοι ὁ Ἀττικὸς ἢ Σύρου, ἢ Πέρσου, συρίζοντος καὶ περσίζοντος. ἀλλὰ μήποτε ἄτοπον ἐκ τῆς εὐξυνέτου φθέγξεως ἢ μὴ, ἢ τῆς σιγῆς καὶ φωνῆς, τὸ λογικὸν κρίνειν καὶ τὸ ἄλογον. οὕτω γὰρ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν καὶ τοὺς ἄλλους, [5] τῷδε μὴ φθέγγεσθαι, φαίη ἄν τις μὴ εἶναι λογικούς. ἀλλ' οἵ γε θεοὶ σιγῶντες μηνύουσι, καὶ συνίασιν αὐτῶν ὄρνιθες θᾶττον ἢ ἄνθρωποι, [6] καὶ συνιέντες ἀπαγγέλλουσιν ὡς δύνανται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶ κήρυκες ἄλλοι ἄλλων θεῶν. [7] ὧν Διὸς μὲν ἀετὸς, [8] Ἀπόλλωνος δὲ ἱέραξ καὶ κόραξ, Ἥρας δὲ πελαρ-

esse dicerent, caeteros autem qui Atticae loquutionis essent expertes, irrationales esse existimarent. Et tamen corui uocem citius perciperet Atticus, quam Syri, aut Persae; Syrice, & Persice loquentium. Sed ex perceptione & ignoratione loquutionis, aut ex silentio & uoce rationale & irrationale iudicare consentaneum non est. Propterea quod eadem de causa & deum qui supra omnes est, & caeteros omnes quia non loquuntur, non esse rationales dicere quispiam posset. Sed dii quidem tacendo res indicant. & eorum significationes aues celerius, quam homines percipiunt, & percipientes nobis eo quo possunt modo, denuntiant. Et aliae aliorum deorum nunciae hominibus sunt: Iouis aquila: Apollinis accipiter & coruus: Iunonis cico-

apud *Aelian:* H. A. VIII, 4. ubi vide *Gronovium.* pro σκπέρδας *Meerm.* σαρπέδας. & pro καλοῦσιν idem λαλοῦσιν. Paullo post ἐάν τε ἐπὶ γλῶτταν corrigebat *Abreschius.* idque firmat *Meerm. codex.* sed dein male idem λέγει pro λέγειν.

5. Τῷδε μὴ φθέγγεσθαι.] Τῷ μηδὲν φθέγγεσθαι, vel potius sic: τῷ μὴ φθέγγεσθαι φαίη ἄν τις μηδὲ εἶναι λογικούς. REISK. Τῷ μηδὲ etiam *Meerm.* qui paullo ante οὕτως pro οὕτω. In *Lips. Cod.* erat τῷ δὲ μὴ, id quidem male, sed voluit forsan τῷ δή.

6. Καὶ συνιέντες &c.] *Lips. Cod.* ac *Meerm.* συνέντες. dixi supra. Aves consciae futuri, Deorumque κήρυκες & interpretes esse credebantur. Haec quippe & alia animantia artiorem cum Deo societatem habent, & homines docent ea, quae Deus ipsis retexit, ut loquitur *Celsius* apud *Orig:* L. IV. p. 569. ubi plura hac de re. Hinc itaque ἄγγελος ὄρνις apud *Apol. Rhod. III. vers.* 1111. Euripides θεῶν κήρυκας adpellat. Vide *Plut.* T. II. p. 975. A. & *Spanhem.* ad *Callim.* H. in Iov. 68. post δύνανται sequitur in *Meerm.* νῦν μὲν ὅτι διώκει, νῦν δὲ ὅτι ἔλαβεν, καὶ πλανωμένου, ὅτι πλανᾶται. quae iusto in loco paullo post iterum leguntur, nisi quod priora illa, νῦν δὲ ὅτι διώκει ibi omittat.

7. Ὧν Διὸς μὲν ἀετ.] Pro ὧν videbatur commodius ὡς. VALENT. Habet quidem ὧν quo se tueri possit, malim tamen existimare e fine vocabuli praecedentis ortum esse, quam cum *Fogeroll:* & *Valent.* ὡς substituere. Bene Iovi sacrabant aquilam. avis haec vere regia. *Diod. Sic. I,* 87. τὸν δὲ ἀετὸν Θηβαῖοι τιμῶσι διὰ τὸ βασιλικὸν εἶναι δοκεῖν τοῦτο τὸ ζῶον καὶ τοῦ Διὸς ἄξιον.

8. Ἀπόλλωνος δὲ ἱέραξ καὶ κόραξ.] Ut aquila Iovi, sic hae volucres Apollini, seu Soli apud Aegyptios aliasque gentes sacrae. E numis ve-

conia: crex & noctua Mineruae: Cereris grus, ac caeterorum aliae. Quin etiam ex nobis ii qui obseruant, & simul cum aliquibus animalibus uitam traducunt, quid sibi uelint ipsorum uoces agnoscunt. Venator siquidem ex laratus diuersitate canem modo, quaerere leporem, modo inuenisse modo cepisse, modo temere uagari animaduertit. Bubulcus item bouem alias esurire, alias sitire nunc defatigatum esse, nunc in uenerem incitari, modo uitulum quaerere ex uario mugitu eius intelligit. Leo quoque rugitu minas praefert: sicut lupus ululatu afflictari se indicat. Balando etiam oues qua re indigeant, pastoribus perspectum est.

§ 6. Sed neque ipsas hominum uox latet, siue irascantur, siue blandiantur,

λαργὸς, Ἀθηνᾶς δὲ αὖ κρέξ τε, καὶ γλαῦξ, καὶ Δήμητρος γέρανος, 9 ὡς ἄλλων ἄλλο. καὶ μὴν καὶ ἡμῶν οἱ παρατηροῦντες, καὶ οἱ σύντροφοι γιγνώσκουσιν αὐτῶν τὰ φθέγματα. 10 ὁ γοῦν κυνηγέτης ἀπὸ τῆς 11 ὑποκρίσεως ᾔσθετο τοῦ κυνὸς ὑλακτοῦντος, νῦν μὲν ὅτι ζητεῖ τὸν λαγὼν, νῦν δὲ ὅτι εὗρεν, νῦν δὲ ὅτι διώκει, νῦν δὲ ὅτι ἔλαβεν, καὶ πλανωμένου, ὅτι πλανᾶται. καὶ ὁ βουκόλος οἶδεν 12 νῦν μὲν, ὅτι ἡ βοῦς πεινῇ, ἢ διψῇ, ἢ κέκμηκεν, ἢ ὀργᾷ, ἢ τὸν μόσχον ζητεῖ. καὶ 13 λέων βρυχώμενος δηλοῖ ὅτι ἀπειλεῖ, καὶ λύκος ὠρυόμενος, ὅτι κακῶς πράσσει, 14 καὶ ὄϊς βληχώμεναι οὐκ ἔλαθον τὸν ποιμένα, ὅτου δέονται.

§ 6. Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκεῖνα ἔλαθεν ἡ τῶν ἀνθρώπων φωνὴ, οὐκ

veterumque testimoniis id conprobavit, reique caussas exposuit *Cuper:* in Harpocr. p. 70. De accipitre quaedam etiam dicentur infra L. IV, 9.

9. Ὡς ἄλλων ἄλλο.] Ὡς delendum videtur, tum legendum ἄλλων ἄλλα. REISK. Vel, quod *Abreschio* placebat, ὡς ἄλλων ἄλλοι. delet *Meerm.* καὶ ante ἡμῶν.

10. Ὁ γοῦν κυνηγέτης ---] Pro eadem caussa disputat *Sext. Empir.* Pyrrh. Hyp. I, 14. p. 21. καὶ ἀκούομεν δὲ τῶν κυνῶν, ἄλλην μὲν φωνὴν προϊεμένων, ὅταν ἀμύνωνταί τινας. ἄλλην δὲ, ὅταν ὠρύονται, καὶ ἄλλην, ὅταν τύπτωνται. καὶ διάφορον ἐπὰν σαίνωσι.

11. Ὑποκρίσεως.] Ὑπόκρισις h. loco est certa quaedam vocis, alias alia, pro mentis affectione, compositio & modulatio. REISK.

12. Νῦν μὲν, ὅτι ἡ βοῦς π.] Aut νῦν μὲν est delendum, aut eo servato legendum ὅτι ἡ βοῦς πεινῇ, νῦν δὲ ὅτι διψῇ, ἢ κέκμηκεν. νῦν δὲ pro *alias* habet infra. νῦν δὲ ἀετοὶ καὶ κύκνοι. REISK. Vide ad § 16.

13. Λέων βρυχώμενος ---- λύκος ὠρυόμ.] Utitur vocabulis, quae de belluis istis proprie adhiberi solent, qua de re supra diximus. Nihil tamen insolens in illis *S. Petri I, V,* 8. ὡς λέων ὠρυόμενος, ut ad illum locum pulcre ostendit *L. Bossius.*

14. Καὶ ὄϊς βληχώμεναι.] Ita infra L. IV. § 7. ἃς καλοῦσι βάϊς. Reperiuntur huius generis alii etiam plurales, quod monuisse sufficit. Adi *D'Orvill:* ad *Char: IV,* 7. p. 423. nostris exemplis qui utitur.

οὐκ ὀργιζομένων, οὐ φιλοφρονουμένων, οὐ καλούντων, οὐχ ἡ διώκουσα, οὐχ ἡ αἰτοῦσα, οὐχ ἡ διδοῦσα, οὐδεμία ἁπλῶς, ἀλλὰ πάσαις οἰκείως ὑπήκουσαν. ὅπερ ἀδύνατον ποιεῖν μὴ τοῦ ὁμοίου τῇ συνέσει τῷ ὁμοίῳ ἐνεργοῦντος. σωφρονίζονται δὲ καὶ μέλεσι, καὶ ἥμεροι [1] ἐξ ἀγρίων γίγνονται ἔλαφοι, καὶ ταῦροι, καὶ ἕτερα ζῶα. [2] διαλεκτικῆς μὲν αὐτοί φασιν, οἱ τὸ ἄλογον αὐτῶν καταψηφιζόμενοι, ἐπαΐειν τοὺς κύνας, [3] κεχρῆσθαί τε τῷ διὰ πλειόνων διεζευγμένῳ, ἰχνεύοντας, ὅταν εἰς τριόδους ἀφίκωνται. ἤτοι γὰρ ταύτην, ἢ ἐκείνην, ἢ τὴν ἑτέραν, ἀπεληλυθέναι τὸ θηρίον· οὔτε δὲ ταύτην, οὔτε ταύτην· ταύτην ἄρα, καθ᾽ ἣν λοιπὸν καὶ διώκειν. ἀλλ᾽ ἕτοιμον λέγειν, φύσει ταῦτα ποιεῖν, ὅτι μηδεὶς αὐτὰ ἐξεδίδαξεν. ὡς δὴ καὶ ἡμῶν τὸν λόγον οὐ φύσει κεκληρωμένων, [4] εἰ καί

tur, siue uocent, siue fugent, siue petere, aut dare quicpiam uelint: sed omnibus huiuscemodi uocibus accommodate obtemperare conspiciuntur. Id quod fieri nullo modo posset, nisi quod simile intelligentia est, ad simile responderet. Mitigantur etiam modulationibus quibusdam cerui, & tauri, & alia animalia, & ex agrestibus mansueti redduntur. Adde quod illi etiam ipsi qui irrationalia esse caetera animalia decernunt, dialecticae quodam modo capaces esse canes asserunt, utique eo proposito quod ex pluribus disiunctum appellant, dum feras inuestigando in triuium aliquod peruenerint. Ita enim eos ratiocinari aiunt, uel hac, uel istac, uel illac fera abiit. sed neque hac, neque istac: ergo illac aufugit: quod ubi collegerunt, se in cursum illac coniicere solere. Tametsi in promptu esse ipsis responsio potest, quod insita haec natura habeant canes, propterea quod a nemine fuerint edocti: quasi uidelicet nos quoque

1. Ἐξ ἀγρίων &c.] Adscripserat Clar: *Abresch:* locum *Eustath:* ad *Homer:* Iliad: I. p. 284. ult. Paullo ante illa οὐχ ἡ αἰτοῦσα perperam desiderantur in *Cod. Lips.*

2. Διαλεκτικῆς μὲν αὐτοί.] *Lipsiensis* dat διαλεκτικῆς μὲν γὰρ αὐτοί. quod non sprevero. & sic etiam *Meerm.*

3. Κεχρῆσθαι τε τῷ διὰ πλ. διεζ. &c.] Sumsit e *Plutarcho*, apud quem haec etiam legas T. II. p. 969. A. De rationis vestigiis, in brutis animantibus obviis, multi multa. Vide quos laudat *Fabric:* ad *Sext: Empir: I,* 14. plura de hac re ad § 7. dein *Meerm.* οὔτε δ. τ. οὐδὲ ταυτ. de qua formula alibi.

4. Εἰ καί τινα τίθεμεν ----] Locum hunc non intelligo. suspicatus quidem sum aliquando. ἢ καὶ οὐ λόγῳ τινὰ τιθεμένων τῶν ὀνομάτων αὐτοῖς διὰ τὸ ---- *aut quasi non ratione alia aliis animantibus nomina inponeremus, propterea quod naturali gaudemus eius rei facultate.* sed non multo melior, neque dilucidior eo videtur fieri sententia. interim melius nil succurrit. Reisk. Omnes conspirant *codd.* in αὐτοί, quomodo *Felic:* etiam legit. *Valent.* autem correxerat αὐτοῖς.

que rationem seu orationem natura insitam non habeamus, etiam si quaedam nomina postea ipsi imponamus, quia & ad id apti natura simus. Si tamen credendum Aristoteli est, caetera animalia docere natos suos conspiciuntur, non solum quo pacto aliquid aliud faciant, uerum etiam quo modo uocem emittant: sicut luscinia pullos suos canere docet. Atque ut ipse etiam inquit, multa sunt, quae a se mutuo, multa item quae ab hominibus caetera animalia discere consueuerunt. cui sane quod uerum dicat, omnes attestantur. omnes pullorum equinorum domitores, equisones omnes, equites, aurigae, uenatores, bubulci, elephantorum praesides, omnes denique bestiarum atque auium magistri. Ex quorum quidem consideratione qui prudens atque aequus aestimator rei est, intelligentiae caetera quoque animalia capacia esse procul dubio concedet, iniquus uero, atque inconsideratus temere ad suo quod ex ipsis euenit, commodo patrocinandum feretur. a maledicendo enim & calumniando scilicet temperabit, qui truci-

καί τινα τίθεμεν τῶν ὀνομάτων αὐτοὶ διὰ τὸ καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως ἔχειν κατὰ φύσιν. εἰ μέντοι 5 πιςεύειν δεῖ Ἀριςοτέλει, καὶ διδάσκοντα ὤφθη, οὐ μόνον τῶν ἄλλων τι ποιεῖν τὰ τέκνα, 6 τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ φθέγγεσθαι, ὡς ἀηδὼν τὸν νεοττὸν ᾄδειν. καὶ, ὡς αὐτός γε φησὶν, πολλὰ μὲν παρ' ἀλλήλων μανθάνει ζῶα, πολλὰ δὲ καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ πᾶς αὐτῷ ἀληθεύοντι μαρτυρεῖ, πᾶς μὲν πωλοδάμνης, πᾶς δὲ ἱπποκόμος τε, καὶ ἱππεὺς καὶ ἡνίοχος, πᾶς δὲ κυνηγέτης τε, καὶ ἐλεφαντιςὴς, καὶ βουκόλος, καὶ οἱ τῶν θηρίων διδάσκαλοι, οἵτε τῶν ὀρνίθων πάντες· ἀλλ' ὁ μὲν εὐγνώμων, καὶ ἐκ τούτων μεταδίδωσι συνέσεως τοῖς ζώοις. ὁ δὲ ἀγνώμων καὶ 7 ἀνιςόρητος αὐτῶν, φέρεται συνεργῶν αὐτοῦ τῇ εἰς αὐτὰ πλεονεξίᾳ. καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλε κακολογήσειν καὶ διαβαλεῖν, ἃ

τοῖς. Simplicissime hunc sensum exsculpo, nos ut cetera animantia, a natura ratione esse praeditos. id vero praeterea habere, ut dialecticae periti res illas aptis nominibus exprimamus, atque alios exprimere doceamus.

5. Πιςεύειν δεῖ Ἀριςοτέλει.] Eadem ex Aristotele tradit quoque *Plutarch:* T. II. p. 973. B. quem hac de re etiam lege pag. 992. B.

6. Τὰ ζῶα.] Paullo longius abstractum est ab ordine naturali. planior esset futura oratio, si post ὤφθη collocarentur haec duo verba. nolim tamen quicquam movere. REISK. Ἀλλὰ φθέγγεσθαι est in *Cod. Lips.* perperam omisso καί. nec melius in *Meerm.* καὶ αὐτὸς γε.

7. Ἀνιςόρητος αὐτῶν.] Recordare vocis originem & indolem. *Cognitionem* animalium i-

ἃ κατακόπτειν ὡς λίθον προῄρηται. ἀλλ' Ἀριστοτέλης γε, καὶ Πλάτων, Ἐμπεδοκλῆς τε, καὶ Πυθαγόρας, Δημόκριτος τε, καὶ ὅσοι ἐφρόντισαν τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἑλεῖν, ἔγνωσαν [8] τὸ μετέχον τοῦ λόγου.

§ 7. [1] Δεικτέον δὲ καὶ τὸν ἐντὸς αὐτῶν, καὶ ἐνδιάθετον. φαίνεται δὲ ἡ παραλλαγὴ, ὥς φησί που καὶ [2] Ἀριστοτέλης, οὐκ οὐσίᾳ διαλλάττουσα, ἀλλ' ἐν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον θεωρουμένη. καθάπερ πολλοὶ οἴονται καὶ τὴν θεῶν πρὸς ἡμᾶς ἐξηλλάχθαι, οὐ κατ' οὐσίαν οὔσης τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀκριβὲς, ἢ μὴ, τοῦ λόγου. καὶ ὅτι μὲν ἄχρι γε αἰσθήσεως, τῆς τε ἄλλης

cidare ac contundere perinde ac lapidem ipsa non ueretur. At uero Aristoteles, Plato, Empedocles, Pythagoras, Democritus, atque omnes qui ueritatem de ipsis inuestigare studuerunt participes esse rationis caeteras quoque animantes censuere.

§ 7. Restat enim ut rationem atque orationem quae intrinsecus in animo disposita est, inesse quoque in ipsis demonstremus. Videtur autem diuersitas esse, ut ipse quoque inquit Aristoteles, non in essentia, sed in eo quod magis & minus consideratur. Quomodo deos quoque a nobis differre nonnulli opinantur, ut discrimen inter nos & eos non in substantia, sed in magis uel minus exquisita ratione constitutum esse intelligatur. Ac quantum quidem ad sensus attinet, atque

ἱστορίαν αὐτῶν vocat *Aelian:* V. H. IV, 19. notus titulus operis Aristotelici, περὶ ζώων ἱστορίας, vel ἱστορία τῶν ζώων aut περὶ ζώων, qua de re *Periz:* ad *Aelian:* l. l.

8. Τὸ μετέχον τοῦ λόγου.] Forte τὸ μετέχον αὐτῶν τοῦ λόγου τοῦ προφορικοῦ. ob sequentia. verbum ἑλεῖν ductum est a re venatoria. REISK. Τὸν λόγον *Lips.* & *Meerm.* perperam. τὸ ἑλεῖν est *opinari*, *censere*. Philosophi de dogmate quod sequuntur adhibere solent. V. *Steph:* Thes.

1. Δεικτέον δὲ καὶ τὸν ἐντὸς αὐτῶν &c.] Multi sunt ex antiquis qui animalibus rationem cum hominibus communem esse putaverunt, inter Iudaeos etiam &, quod mireris, Christianos, uti e Lactantio aliisque constat. Vide *Scheff:* ad *Aelian:* V. H. I, 6. inter recentiores haud pauci idem statuerunt. Plurimos qui hoc argumentum sibi elaborandum sumserunt laudat *Wolfius* ad *Origin:* Philos: c. 9. Nuperius de bestiarum ingenio sagacissime disputavit Vir Praestantissimus *S. H. Reimarus*. Porphyrii dogma explicat Cel: *Moshem:* ad *Cudworth:* Syst: Intell: p. 1159, ubi plura hac de re. Quod vero dicit Vir eximius, *Porphyrium* pares censuisse humanis brutorum animantium animos, id non restrictissime accipiendum. Utique cum Pythagora suo sensit ὅτι πάντα τὰ γινόμενα ἔμψυχα ὁμογενῆ δεῖ νομίζειν, ut dicit in *Eius* Vit. 19. vel ὅτι τοῦ λογικοῦ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεστι. ut infra § 23. animantium ergo animas nostris putabat ὁμοουσίους, non quidem secundum substantiam, sed tamen secundum quod magis & minus de ratione participant, ut bene *Holsten:* ad priorem Nostri locum. Id quod h. l. diserte significat.

2. Ἀριστοτέλης ---- ἀλλ' ἐν τῷ μᾶλλον ----] *A-*

que aliam instrumentariam tum sentientium partium, tum carnis totius dispositionem, non secus ac nos affecta esse caetera animalia, nemo fere est, qui non concedat. Non enim solum in naturalibus affectionibus & motionibus quae in his existunt, similitudinem nobiscum habent: uerum etiam in iis quae praeter naturam accidunt, morbosaque sunt, magna inter nos & ipsa communicatio est. Neque enim ob diuersitatem habitus ac formae corporis recte sentiens quispiam asserere ea expertia esse rationis atque orationis debet: cum in hominibus quoque multam huiuscemodi pro gentium, & populorum diuersitate uarietatem conspiciat, & tamen omnes nihilo minus esse rationales concedat. Asinus igitur, ut ad rem ueniamus, pituitae destillatione corripi consueuit, quae si in pulmonem defluxerit, non secus atque homo malo conficitur atque interit. Equus suppuratus euadit, & sicut homo consumitur ac tabescit. rigor item equum inuadit, & po-

λης ὀργανώσεως τῆς τε κατὰ τὰ αἰσθητήρια καὶ τῆς 3 κατὰ σάρκα ὁμοίως ἡμῖν διάκειται, πᾶς σχεδὸν συγκεχώρηκεν. καὶ γὰρ οὐ μόνον τῶν κατὰ φύσιν παθῶντε, καὶ κινημάτων τῶν διὰ τούτων ὁμοίως ἡμῖν κεκοινώνηκεν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν παρὰ φύσιν, καὶ νοσωδῶν ἐν αὐτοῖς θεωρουμένων. οὐκ ἂν δέ τις εὖ φρονῶν διὰ τὸ ἐξηλλαγμένον τῆς ἕξεως τοῦ σώματος, ἄδεκτα λογικῆς εἴποι διαθέσεως, ὁρῶν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων πολλὴν τὴν παραλλαγὴν τῆς ἕξεως 4 κατά γε γένη καὶ ἔθνη, καὶ ὅμως λογικοὺς συγχωρῶν πάντας. ὄνος μέν γε κατάῤῥῳ ἁλίσκεται, κἂν εἰς πνεύμονα αὐτῶν ῥυῇ τὸ νόσημα, ἀποθνήσκει ὥσπερ ἄνθρωπος. 5 ἵππος δὲ καὶ ἔμπυος γίνεται καὶ φθίνει, ὥσπερ ἄνθρωπος. καὶ 6 τέτανος λαμβάνει ἵππον, καὶ ποδάγρα, καὶ πυρετὸς, καὶ λύσσα,

Aristot: Hist: Anim: L. VIII, 1. τὰ μὲν γὰρ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ ἄνθρωπος πρὸς πολλὰ τῶν ζώων.

3. Κατά σάρκα.] Potuit reddi *corporis*. Eo enim sensu observavi non semel usurpari hoc vocabulum, etiam apud τοὺς ἔξω. VALENT. Paullo post *Meerm.* vitio calami ἀδέκατα pro ἄδεκτα.

4. Κατά γε γένη.] Melius *Lips. Cod.* κατά τε γένη. Idem paullo post αὐτῷ ῥυῇ τὸ νόσημα. iterum rectius.

5. Ἵππος δὲ καὶ ἔμπυος.] Quia statim rursus de equo commemoratur, suspicor hic loci pro ἵππος alius animalis nomen debere substitui. pro ἔμπυος in *Lips.* est ἔμπυρος. male. REISK. Male ἔμπυρος *Meerm.* quoque.

6. Τέτανος λαμβάνει ἵππον.] *Suidas* in Τέτανος. νόσος περὶ τοὺς ἵππους γινομένη. νοσοῦσι γὰρ οἱ ἵπποι πλείοσι νοσήμασι, ποδάγρᾳ ---- τετάνῳ, ἐμπυήσεσι. &c. de quibus morbis *Arist:* H. Anim: VIII, 24. & *Hoeschel:* ad *Hor: Apoll: II*, 44. pro ἀπεσβεσμένου male *Meerm.* ἀπεσβυσμένου.

τ.

σα, ὁπότε καὶ κατωπιᾷν λέγεται. καὶ ἡ κύουσα ἵππος, ἐπειδὰν ὀσφρήσηται λύχνου ἀπεσβεσμένου, ἀμβλίσκει ὡς ἄνθρωπος. πυρέττει δὲ καὶ βοῦς, καὶ μαίνεται, καθάπερ καὶ ὁ κάμηλος. κορώνη δὲ ψωριᾷ, καὶ λεπριᾷ, καὶ κύων, οὗτος μέν γε καὶ ποδαγριᾷ, καὶ λυσσᾷ. [7] ὗς δὲ βραγχᾷ, καὶ ἔτι μᾶλλον κύων, καὶ τὸ πάθος ἐν ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ κυνὸς, κυνάγχη κέκληται. [8] καὶ τὰ γνώριμα, ἐπεὶ [9] σύννομα ταῦτα ἡμῖν τὰ ζῶα, τῶν δὲ ἄλλων ἐσμὲν ἄπειροι διὰ τὸ ἀσύνηθες. καὶ εὐνουχιζόμενα δὲ μαλακίζεται. οἱ μέν γε ἀλεκτρυόνες οὐδὲ ᾄδουσιν ἔτι, ἀλλὰ τὴν φωνὴν ἐπὶ τὸ θῆλυ μεταβάλλουσιν, ὥσπερ ἄνθρωποι. [10] βοός τε κέρατα καὶ φωνὴν οὐκ ἔστι διαγνῶναι τομίου, καὶ θήλεος. [11] οἱ δὲ

podagra, & febris, & rabies, quando etiam *κατωπιᾷν*, hoc eſt demiſſo in terram capite ferri dicitur. Equa uterum geſtans ſi lucernam exſtinctam olfecerit, abortum facit: id quod contingere etiam homini ſolet. Bos quoque & febri corripitur, & furit, quemadmodum & camelus. At cornix & ſcabie & lepra afficitur, ſicut etiam canis: ſed canis tamen etiam podagram patitur, & rabie agitatur. Sus raucedine uexatur: ac magis etiam canis: unde morbus etiam in homine a cane *κυάγχη* id eſt caninangina appellatus eſt. Atque haec nota nobis ſunt, quia in animalibus contingunt, quae nobiscum uerſantur: aliorum uero multorum ob inſuetudinem ignari ſumus. Animalia praeterea ſi execta fuerint, effoeminantur: & galli non amplius canunt, ſed uocem in modum foeminae immutant, ſicut homines conſueuerunt. Bouis item ſecti, & foeminae cornua & uocem dignoſcere non licet.

7. Ὗς δὲ βραγχᾷ, καὶ ἔτι μᾶλλον κύων.] *Moer.* Attic. βραγχᾷν Ἀττικῶς, βραγχιᾷν Ἑλληνικῶς. ſed ibi lege V. D. Βράγχη proprius ſuum morbus. *V. Suid.* in *V. Virg. III.* Georg. 496.

Hinc canibus blandis rabies venit, &
quatit aegros
Triſtis anhela ſues, ac faucibus angit
obeſis.

ſed de canum, ſuum ceterorumque animantium morbis, omnia ex Hiſtoriae naturalis ſcriptoribus nota ſunt. Confer V. D. ad *Anatol:* Fragm: in Bibl: Graec: *Fabric: IV*, 29. p. 309.

8. Καὶ τὰ γνώριμα.] Ita omnes *edd.* non male *Valent.* ſenſum inplebat hoc modo, καὶ τὰ μὲν γνώριμα. Fuit forte καὶ τάδε, vel καὶ ταῦτα μὲν γνώριμα, ut *Abreſchio* etiam videbatur. illud malim.

9. Σύννομα τὰ ζῶα.] Elegans vocabulum. Vide *Munker:* ad *Anton: Liber:* Metam: c. 6. haec vero translatitia.

10. Βοός τε κέρατα καὶ φωνὴν &c.] *Ariſtol:* H. Anim: IX, 50. μεταβάλλει δέ καὶ ἡ φωνὴ ἐπὶ τῶν τετραπόδων τῶν ἐκτεμνομένων ἁπάντων, ἢ πηρουμένων εἰς τὸ θῆλυ. Pro θήλεος *Lipſ. Cod.* θήλεως.

11. Οἱ δὲ ἔλαφοι οὐκ ἔτι &c.] *Ariſtot:* l. laud. οἱ ἔλαφοι ἐὰν μὲν μήπω τά κέρατα ἔχοντες διὰ τὴν ἡλικίαν ἐκτμηθῶσιν, οὐκέτι φύουσι κέ-

cet. Cerui uero cornua non amplius amittunt, sed retinent, sicut eunuchi capillos: si uero cornibus adhuc careant, cum execantur, ea non amplius producunt. quemadmodum qui prius quam barbam emiserint, facti eunuchi sunt. Atque ita in omnibus fere corpora eo modo quo nostra in morbis suscipiendis sese habent.

§ 8. Animae uero affectiones uide an non omnia quoque similia sint. Ac primum, ut de sensu agamus, non sane hominis gustus succos, uisus colores, olfactus odores, sonos auditus, calida uero aut frigida atque alia eiusmodi tactus percipit. neque enim carere sensibus caetera animalia dicenda

δὲ ἔλαφοι οὐκ ἔτι ἀποβάλλουσι τὰ κέρατα, ἀλλὰ συνέχουσιν, [12] ὡς εὐνοῦχοι τὰς τρίχας, μὴ ἔχοντες δὲ, οὐ φύουσιν, ὥσπερ οἱ πρὶν πώγωνα ἐκφῦσαι, ἐκτμηθέντες. οὕτως σχεδὸν ἁπάντων τὰ σώματα [13] ὁμοίως τοῖς ἡμετέροις κατὰ τὰ πάθη.

§ 8. Τάγε μὴν τῆς ψυχῆς πάθη ὅρα, εἰ μὴ πάντα ὅμοια, [1] καὶ πρῶταγε τὴν αἴσθησιν. [2] οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπου μὲν ἡ [3] γεῦσις χυμῶν, ἡ δὲ ὄψις χροιῶν, ἢ ὀσμῶν ἡ ὄσφρησις ἀντιλαμβάνεται, ἢ ψόφων ἡ ἀκοὴ, ἢ θερμῶν, ἢ ψυχρῶν ἡ ἁφὴ, ἢ τῶν ἄλλων ἁπτῶν, [4] οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ζώων ἁπάντων ὁμοίως.

κέρατα. ἐὰν δὲ ἔχοντας ἐκτέμῃ τις, τότε μέγεθος ταυτὸν μένει τῶν κεράτων, καὶ οὐκ ἀποβάλλουσιν. Consentit illi Noster, alii contrarium fere significant, qua de re *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyneg: L. II, 193. & *Schmid:* ad *Pind:* Olymp: p. 129. de cervarum cornibus controversiam esse inde etiam discas. utique cornutas cervas historia recentior aliquando commemorat. Vid. *Spanhem:* de usu & praest. num. diss. IV.

12. Ὡς εὐνοῦχοι τὰς τρίχας.] Ecquis Medicorum ignorat illud Coï senis Sect. VI. Aphor. 28. εὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίγνονται? quod cum experientiae repugnare multis videatur, medentium curis adferendum linquo. Memini me in illum l. legere Dissert. eruditam Viri Praeclari *B. H. de Moor.* mihi notasse sufficit, de congenitis pilis id adfirmare *Aristotelem*, non de aliis. αἱ δὲ ἐκ γενετῆς τρίχες οὐκ ἀπολείπουσιν, οὐδεὶς γὰρ γίνεται εὐνοῦχος φαλακρὸς. Hist. Anim. IX, 50.

13. Ὁμοίως τοῖς ἡμετέροις.] Post ὁμοίως reposui ἔχει. VALENT. Idem iam reposuerat *Fogeroll.* Certe tali modo sensus suppleri debet, sive ellipsin agnoscas, sive ὅμοια fuisse putes, quod fere malim.

1. Καὶ πρῶτα γε τὴν αἴσθησιν.] Aut καὶ πρώτην γε τὴν αἴσθησιν, aut καὶ πρῶτά γε τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. REISK.

2. Οὐ γὰρ δὴ οὐχὶ.] Amat noster hanc loquendi formulam. Supra I, 56. οὐκ γὰρ δὴ ---- sequente οὐχὶ. Infra § 14. οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ ---- οὐχὶ δέ &c.

3. Γεῦσις χυμῶν; ἡ δὲ ὄ. χ. ----]. Χυμοὶ sunt *sapores*, quibus hoc loco & apud alios iunguntur res aliae, quae sub sensus nostros cadunt, uti saepe ὀσμαὶ & χυμοὶ apud *Theophr:* Causs: Plant: L. VI. p. 423. *Max: Tyr:* aliosque, quos ad Diss: XVII, 7. laudat *Ier: Markland:* cum quo tamen ibidem χυμοὶ καὶ ὀσμαὶ pro θυμοὶ καὶ ὁρμαὶ rescribere necesse non est, nam θυμοὶ & ὁρμαὶ aeque sub sensus nostros cadunt quam φωναὶ, quae ibi praecedunt.

4. Οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ζώων.] Aut οὐχὶ δὲ καὶ ζώ-

ὡς· [5] οὐδὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τὰ ζῶα, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωποι, λογικῆς δὲ ἀμοιροῦσι διὰ τοῦτο· ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οἱ θεοὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωποι, λογικῆς ςερήσονται, ἢ ἡμεῖς, εἴπερ οἱ θεοὶ λογικοί. αἰσθήσεως μέν γε καὶ πλεονεκτεῖν ἔοικε μᾶλλον τὰ ζῶα. τίς μὲν γὰρ ἀνθρώπων τοσοῦτον βλέπει (οὐδὲ γὰρ ὁ [6] μυθευόμενος λυγκεὺς) ὅσον ὁ δράκων; ὅθεν καὶ τὸ βλέπειν δρακεῖν λέγουσιν οἱ ποιηταί. τὸν δὲ ἀετὸν καὶ [7] ὑψόθεν ὄντα, οὐκ ἔλαθε πτώξ. τίς δὲ ὀξυηκοώτερος γεράνων, αἱ [8] ἀπὸ τοσούτων ἀκούουσιν, ὅπως οὐδὲ ἀνθρώπων τις ὁρᾷ. τῇ μὲν γὰρ ὀσφρήσει τοσούτῳ πλεονεκτεῖ σχεδὸν πάντα τὰ ζῶα, ὡς ἐκείνοις προσπίπτειν τὰ ἡμᾶς λανθάνοντα, καὶ κατὰ γένος ἐπιγινώσκειν ἕκαςον ἤδη καὶ ἐξ ἴχνους ὀσφραινόμενα. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἡγεμόσι κυσὶ χρῶνται, [9] οἱ

da ſunt, quia non ſunt homines. Sicut neque nobis ratio eſt eripienda, quia rationales dii ſunt. Immo longe ſuperari nos ab aliis animalibus perſpicuum eſt. Quis enim homo eſt, etiam ſi ille ſit qui in fabulis fertur Lynceus, qui tantum cernat, quantum draco? a quo etiam uidere *δρακεῖν* a poëtis dictum eſt. Aquilam uero e ſublimi etiam aëre diſpicientem dama non latet. Quis acutius audit quam grues? quae ex tanto interuallo percipere ſonos conſueuerunt, quanto ne proſpicere quidem homines poſſunt. Nam olfactu hominibus caetera fere omnia animalia adeo antecellunt, ut eius ſagacitatem ea quae nos latent, minime effugiant: quippe cum unumquodque ſigillatim ex ueſtigio ipſo olfaciendo agnoſcant. Vnde etiam homines ducatu canum uti ſolent ut intelligant, qua ſibi ad aprum,

ζῶον ἅπαν ἁπάντων ὁμοίως (ſcilicet ἀντιλαμβάνεται.) aut οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ζῶα ἁπάντων ὁμοίως. REISK.

5. Οὐδὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τὰ ζ.] Ταύτης ſcilicet τῆς αἰσθήσεως μὲν οὐκ ἀφῄρηται. REISK. Οὐκ ante ἀφῄρηται inſeri quoque iuſſerat *Editor Lugdun. Abreſchius* malebat ταύτης μὲν οὖν ἀφῄρ.

6. Μυθευόμενος λυγκεὺς. ---] Res nota e Schol: *Ariſtoph:* in Plut: v. 210. & paroemiographis. Vocem δρακεῖν *Heſych:* exponit ἰδεῖν, βλέψαι. plus tamen eſſe quam ſimplex *uidere*, ac proprie quidem *cum attentione adſpicere*, obſervat *Markl:* ad *Eurip:* Suppl: 179. Male *Meerm.* λυγγεύς.

7. Ὑψόθεν ὄντα οὐκ ἔλαθε πτώξ.] Sumſit ex *Homer:* qui ſic de aquila Iliad: P. v. 676.

Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτώξ.

Inde excerpſit *Auct.* Vit. *Homer:* apud *Galeum* in Opuſc. Myth. Phyſ. & Eth. p. 320. male *Meerm.* ὀξυηκότερος.

8. Ἀπὸ τοσούτων ---- ὅπως οὐδὲ ----] Forte ἀπ. τ. ---- ὁπόσων. REISK. Vel, ut *Abreſchio* placebat, ἀπὸ τοσούτου ---- ὁπόσον, οὐδὲ.

prum, aut ceruum inueniendum adeundum sit: Aëris uero constitutio sero a nobis, cito ab aliis animalibus tangitur, ita ut ipsis futurae tempestatis argumenta sumamus. Succorum autem distinctionem adeo exactam habent, ut morbosa, salubria & uenenosa melius & exquisitius discernant, quam quiuis ex hominibus medicus queat. At quae uegetioribus sensibus praedita sunt, ea esse etiam prudentiora Aristoteles asserit. Corporum uero diuersitas, ut uel facile, uel difficulter patiantur, uel magis uel minus promptam rationem habeant, efficere potest: immutare uero animam in essentia non potest quandoquidem neque sensus, neque affectiones aut immutauit, aut prorsus abstulit. In eo igitur esse differentiam concedendum est, quod uel magis uel minus ratione seu oratione praedita sint, non quod penitus ea careant: neque quod nos eam habeamus illa non habeant. Quemadmodum enim in uno & eodem

[9] οἱ διελθεῖν ἐπὶ σῦν ἢ ἔλαφον· καὶ ἡμῶν μὲν ὀψὲ ἡ τοῦ ἀέρος κατάςασις ἅπτεται, τῶν δὲ ἄλλων ζώων εὐθὺς, ὡς τούτοις τεκμηρίοις χρῆσθαι τοῦ μέλλοντος. [10] τὴν δὲ τῶν χυμῶν διάκρισιν οὕτως οἶδεν ὡς ἐξακριβοῦν, καὶ τὰ νοσερὰ, καὶ τὰ ὑγιεινὰ, καὶ τὰ δηλητήρια, [11] ὡς οὐδὲ ἀνθρώπων οἱ ἰατροί. Φρονιμώτερα δέ φησιν ὁ Ἀριςοτέλης εἶναι τὰ εὐαισθητότερα. σωμάτων δὲ παραλλαγαὶ εὐπαθῆ μὲν ἢ δυσπαθῆ ποιῆσαι δύνανται, καὶ μᾶλλον, καὶ ἧττον πρόχειρον ἔχειν τὸν λόγον, κατ' οὐσίαν δὲ τὴν ψυχὴν ἐξαλλάττειν οὐ δύνανται, ὅπου γε οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις, [12] οὐδὲ τὰ πάθη ἔτρεψεν, οὐδὲ τέλεον ἐκβεβηκυίας ἐποίησεν. ἐν οὖν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφορὰ συγχωρείσθω, οὐκ ἐν τῇ τελείᾳ ςερήσει· οὐδ' ἐν τῷ καθάπαξ τὸ μὲν ἔχειν, τὸ δὲ μή· ἀλλ' ὡς ἐν ἑνὶ γένει

9. Οἱ διελθεῖν ἐπὶ ----] Illud οἱ poni uidetur pro ὡς. VALENT. Forte χρῶνται βουλόμενοι διελθεῖν. aut χρῶνται, οὓς δεῖ ἐλθεῖν. REISK. Utique aliquo modo sensus suppleri debet, siue cum *Reiskio* βουλόμενοι uelis, siue ἐθέλουσιν, οἱ διελθεῖν ἐθέλ. aut ἐθέλοντες, uel simili modo.

10. Τὴν δὲ τῶν χυμῶν &c.] Pro οἶδεν ὡς reposui οἴδασιν. VALENT. Sic distingue. οὕτως οἶδεν, ὡς ἐξακριβοῦν καὶ τὰ νόσερα. REISK. Ingeniosa est Clar: *Abreschii* coniectura, qui pro ὡς suspicabatur legendum esse ὗς. Id enim quod hic dicit Auctor, huic animali tribuunt naturae curiosi.

11. Ὡς οὐδὲ ἀνθρώπων οἱ ἰατροί.] *Lips.* habet ὡς οὐδὲν ἐνῶν οἱ ἰατροί. Voluit forsitan ὡς οὐδ' ἐν ἀνθρώποις (uel ἐν ἡμῖν) οἱ ἰατροί. REISK.

12. Οὐδὲ τὰ πάθη ἔτρεψεν. οὐδὲ ἐπ.] Pro ἔτρεψεν & ἐποίησεν, ἂν legi debere ratus sum. VALENT. Vel παραλλαγὴ intelligitur, uel signum distinctionis maius post δύνανται collocandum, atque haec cum sequenti διαφορὰ construenda. In *Cod. Lips.* est καὶ τῷ ἧττον ἡ διαφορά.

13.

νει τὸ μὲν [13] ὡς ὑγιεινότερον σῶμά ἐςι, τὸ δὲ ἧττον, καὶ ἐπὶ νόσου ὁμοίως πολὺ τὸ διάφορον, ἔντε [14] εὐφυΐαις, καὶ ἀφυΐαις, οὕτω καὶ ἐν ψυχαῖς, ἡ μὲν ἀγαθὴ, ἡ δὲ φαύλη. καὶ τῆς φαύλης, ἡ μὲν μᾶλλον, ἡ δὲ ἧττον. καὶ τῶν ἀγαθῶν οὐχ ἡ αὐτὴ ἰσότης, οὐδὲ ὁμοίως Σωκράτης ἀγαθὸς καὶ Ἀριςοτέλης, καὶ Πλάτων, οὐδ᾽ ἐν ὁμοδόξοις ἡ ταυτότης. οὐ τοίνυν οὐδ᾽ εἰ μᾶλλον ἡμεῖς νοοῦμεν ἢ τὰ ζῶα, διὰ τοῦτο ἀφαιρετέον τῶν ζώων τὸ νοεῖν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ πέτεσθαι τοὺς πέρδικας, ὅτι μᾶλλον αὐτῶν ἱέρακες πέτονται· οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἱέρακας, ὅτι καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων [15] ἁπάντων ὁ φασσοφόνος. συμπάσχειν μὲν οὖν δοίη ἄν τις ψυχὴν σώματι, καὶ πάσχειν τι πρὸς αὐτοῦ εὖ ἢ κακῶς διακειμένου, μεταβάλλειν δὲ τὴν αὐτῆς φύσιν, οὐδαμῶς.

dem genere corporum & in aptitudine ad ſanitatem, aut morbum ſuſcipiendum magna diuerſitas eſt: ſic in animabus quoque aliae bonae, aliae prauae reperiuntur: & ex prauis aliae magis, aliae minus eiusmodi ſunt, & in bonis quoque non eadem paritas eſt. neque enim bonus Socrates, & Ariſtoteles, & Plato ſimili modo eſt. Quin etiam neque in iis qui eiusdem ſunt ſententiae, eſt eadem penitus conformitas. Non igitur ſi nos quoque magis quam caetera animalia intelligimus, adimenda propterea caeteris animalibus intelligentia eſt. Quemadmodum neque uolatu priuandae perdices ſunt, quia ipſis accipitres uehementius uolant neque accipitres alii uolatu carere cenſendi ſunt, quia ipſis & aliis omnibus praeſtat qui palumbarius nuncupatur. Conſenſum igitur quendam habere animam cum corpore concedere quiſpiam poſſet, ita ut ab eo bene uel male affecto afficiatur quidem etiam ipſa, ſed naturam tamen non

13. Ὡς ὑγιεινότερον σῶμα.] Aut ὡς delendum, aut legendum ὡς εἰπεῖν, ὑγιεινότερον. *ut dicam*, vel potius ſic, ἐν ἑνὶ ἑκάςῳ, ὡς εἰπεῖν γένει, τὸ μὲν ὑγιεινότερον. REISK.

14. Εὐφυΐαις καὶ ἀφυΐαις.] Ad corporis habitum & naturam haec pertinent: alias ad animum fere transfertur, unde ingenii praeſtantiam εὐφυΐαν *Plato* & alii dixerunt, quique ea valet dicebatur εὐφυής. contrarium ἀφυΐα & ἀφυής. Sic *Noſter* in Vit. Pyth. 1. ubi vid. *Holſten:* ſed dixi de hac voce ſupra ad I, 11.

15. Ἁπάντων ὁ φασσοφόνος.] *Homer:* Iliad: O. 238.

\- - - - - - - - - ἴρηκι ἐοικὼς

Ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅςτ᾽ ὤκιςος πετεηνῶν.

Inde ſumſit *Auct.* Vit. *Homer:* apud *Galeum* in Opuſc. Myth. Phyſ. & Eth. p. 320. Sic accipiter ἐλαφρότατος πετεηνῶν dicitur Odyſ. N, 87. De avium iſtarum celeritate multa habet *Bochart:* Hieroz: II, 29. φασσοφόντην adpellat *Aelian:* H. Anim. XII, 4. Paullo poſt ὡς ante ὀργάνῳ deeſt *Lipſ.*

non mutet. Quod ſi ſimul cum corpore tantummodo afficitur anima, eoque ut inſtrumento utitur, multa per id ſi diuerſo modo quam noſtrum fuerit diſpoſitum, facere poterit, quae nos nequimus: ſimulque cum eo quodammodo affecto afficietur, non naturam immutabit.

§ 9. Rationalem itaque animae uim in caeteris quoque animalibus eſſe, neque ea prudentia carere demonſtrandum eſt. Primum enim unumquodque imbecillum ne an robuſtum ſit optime nouit: atque ob id ab aliis cauet, aliis ad defenſionem ſui utitur. Pardalis ſi quidem dentibus ſeſe tuetur: leo unguibus & item dentibus: equus ungulis: bos cornibus; gallus calcari: ſcorpius aculeo. Aegyptii uero ſerpentes ſputo ſe defendunt, unde etiam πτυάδες, hoc eſt ſputalitii appellantur: atque eo inuadentium oculos petunt atque excaecant: atque ita alio ad ſalutem ſibi tuendam uti perſpicuum eſt. Praeterea alia quaecunque fortia ac robuſta ſunt, procul ab hominibus paſcuntur, ac degunt: imbecilliora atque ignauiora contra ſicut procul a ferocioribus aliis be-

μᾶς. εἰ δὲ συμπάσχει μόνον, καὶ χρῆται αὐτῷ ὡς ὀργάνῳ, δράσεις μὲν ἂν δι' αὐτοῦ πολλὰ, ἀλλοίως ὀργανωμένου ἢ ὡς ἡμῖν, ὧν ἡμεῖς δρᾶν ἀδύνατοι, καὶ συμπάθοι ἂν πῶς διακειμένου, οὐ μέντοι τὴν αὐτῆς ἐξαλλάξεις φύσιν.

§ 9. Ὅτι τοίνυν καὶ λογικὴ ἐν αὐτοῖς ἐςι, καὶ οὐκ ἀφήρηται φρονήσεως, ἐπιδεικτέον. [1] πρῶτον μὲν ἕκαςον οἶδεν εἴτε ἀσθενές ἐςιν, εἴτε ἰσχυρὸν, καὶ τὰ μὲν φυλάττεται, τοῖς δὲ χρῆται, ὡς πάρδαλις μὲν ὀδοῦσιν, ὄνυξι δὲ λέων καὶ ὀδοῦσιν, ἵππος δὲ ὁπλῇ, καὶ βοῦς κέρασιν, καὶ ἀλεκτρυὼν μὲν πλήκτρῳ, σκορπίος δὲ κέντρῳ. οἱ δ' ἐν Αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι ([2] ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται) καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων, ἄλλο δὲ ἄλλῳ χρῆται, σῶζον ἑαυτὸ ἕκαςον. πάλιν τὰ μὲν ἐκ ποδῶν νέμεται τῶν ἀνθρώπων, ὅσα ἰσχυρά. τὰ δὲ ἀγεννῆ, ἐκ ποδῶν μὲν τῶν ἰσχυροτέρων θηρίων, τοὔμπαλιν δὲ μετὰ τῶν

1. Πρῶτον μὲν ἕκαςον &c.] Ἤτε ἀσθενές ἐςιν ἤτε ἰσχυρὸν. *& qua ex parte ſit infirmum, & qua munitum atque tectum.* Reisk. Nec ſecus *Abreſchius*, & meritiſſimo. Adeo verum eſt illud *Horat: II.* Serm. I, 52.

Dente lupus, cornu taurus petit, unde, niſi intus
Monſtratum?

Noſtrum pulcre expreſſit *Min. Fel.* in Octav. 17. *Quidve animantium loquar adverſus ſeſe tutelam multiformem? alias armatas cornibus, alias dentibus ſeptas, & fundatas ungulis & ſpicatas aculeis &c.* ubi multa in hanc ſententiam *interpretes*, quibus e plurimis aliis ſolum addo *Grotium* de Iur. B. & P. I, 2, 4.

2. Ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται.] Aſpidis ſpecies, quae ἐμπτύει τοῖς σώμασι τὸν ἰόν, ut

τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἢ πορρωτέρω μὲν, ὡς ϛρουθοὶ ἐν ὀροφαῖς καὶ χελιδόνες, ἢ καὶ συνανθρωποῦντα, ὡς οἱ κύνες· ἀμείβει δὲ καὶ τόπους κατὰ τὰς ὥρας, καὶ πᾶν 3 *ὅσον τὸ πρὸς τὸ συμφέρον οἶδεν. ὁμοίως δ᾽ ἄν τις καὶ ἐπὶ ἰχθύων ἴδοι τὸν τοιοῦτον λογισμὸν, καὶ ἐπ᾽ ὀρνίθων. ἃ δὴ ἐπὶ πλέον συνῆκται τοῖς παλαιοῖς ἐν τοῖς περὶ ζώων φρονήσεως, τοῦ ταῦτα πολυπραγμονήσαντος ἐπὶ πλέον Ἀριϛοτέλους, λέγοντος πᾶσι τοῖς ζώοις μεμηχανῆσθαι πρὸς τὸν βίον καὶ σωτηρίαν* 4 *αὐτῶν τὴν οἴκησιν.*

§ 10. *Ὁ δὲ φύσει λέγων αὐτοῖς προσεῖναι ταῦτα, ἀγνοεῖ λέγων ὅτι φύσει ἐϛὶ λογικὰ, ἢ ὡς τοῦ λόγου μὴ φύσει ἐν ἡμῖν συνιϛαμένου, καὶ τῆς τελειώσεως μὴ καθὸ πεφύκαμεν τὴν αὔξησιν λαμβανούσης. τὸ μέν γε θεῖον οὐδὲ διὰ μαθήσεως λογικὸν γέγονεν· οὐ γὰρ ἦν*

bestiis, ita inter homines uitam ducere consueuerunt: atque ex his alia longius, ut passeres & hirundines in tectis: alia propius una etiam cum ipsis hominibus, ut canes. Adde quod pro temporibus quoque loca permutant, & norunt omnia, quae ad utilitatem suam spectant. In piscibus quoque & auibus ratio huiuscemodi ac consilium nihilo minus perspici potest. Quae quidem omnia late ac copiose a ueteribus pertractantur in libris quos de animalium prudentia conscripserunt. inter quos Aristoteles, qui haec accuratissime omnium persequutus est, omnibus animalibus ad uictum, & salutem optime excogitata omnia esse inquit.

§ 10. Qui uero natura haec ipsis inesse ait, ignorat se asserere, uel natura ipsa esse rationalia, uel non natura in nobis esse rationem: quippe quae non quatenus natura apti simus, perfectionis suae incrementum accipiat. Deus sane nequaquam disciplina rationalis euasit: non enim unquam fuit, quan-

ut e *Galeno* obseruavit *H. Steph.* Confer *Vossium* de Idolol: L. IV. c. 56.

3. *Ὅσον τὸ πρὸς τὸ συμφέρον οἶδεν.*] Lips. habet *ὅσον τὸ συμφέρον*, sine *πρὸς τὸ*. recte. fuit in aliis libris *ὅσον τὸ συμφέρον*, in aliis *ὅσον τὸ προσφόρον*, inde confusis ambabus lectionibus exstit vulgata. possit quoque legi *πᾶν ὅσον αὐτῷ συμφέρον* (aut *πρόσφορον*) *οἶδεν.* Reisk.

4. *Αὐτῶν τὴν οἴκησιν.*] *Οἴκησιν* non est in codice Lips. a manu quidem vetusta, nam recentior manus, illa ipsa quae paragraphorum numeros ex editis codicibus ubique adscripsit, & ex iisdem nonnullas mendas correxit, *οἴκησιν* supra versum adscripsit. Decernit Aristotelis locus utrum hoc vocabulum verum sit & aptum. mihi quidem non videtur esse. malim potius *τὴν* una cum *οἴκησιν* plane omitti & sententiam in *αὐτῶν* finiri. Reisk. *Felician.* etiam non legisse videtur: nec est in *Meerm.* sed *Aristotel:* quem Noster laudat, *τῶν δέ ἀγρίων ὀρνέων, αἵτ᾽ οἰκήσεις μεμηχάνηνται πρὸς τοὺς βίους καὶ τὰς σωτηρίας τῶν τέκνων.* Hist. Anim. L. IX. c. 11.

quando eſſet irrationalis: ſed ſimul ac fuit, rationalis etiam extitit: neque obſtare quicquam potuit, quo minus ita eſſet, cum nulla diſciplina rationem acquiſiuerit. At in animalibus, ſicut etiam in hominibus, pleraque ſunt quae natura edocuit: alia quae poſtea diſciplina comparantur. Diſcunt enim illa quaedam a ſe mutuo, quaedam ut dictum iam eſt, etiam ab hominibus: praeditaque memoria ſunt, quae ad ſuſceptionem rationis & prudentiae pars praecipua eſt. Accedit quod uitia quoque & inuidiae in ipſis conſpiciuntur. licet non ita late, ſicut in hominibus, pateant. uitia enim ipſorum leuiora multo quam hominum ſunt. Id quod conſpicere inde facile poſſumus. Homo enim ſi domum aedificet, nunquam fundamenta eius iaciet, niſi ſobrius ac compos mentis ſit, neque ſi nauim extruat niſi ſana mente ſit, carinam ſubſtituet: neque ſi

ἦν ὅτε ἦν ἄλογον, ἀλλ' ἅμα τε ἦν καὶ λογικὸν ἦν, καὶ οὐ κεκώλυται εἶναι λογικὸν, ὅτι οὐ διὰ διδασκαλίας ἀνέλαβε τὸν λόγον. καίτοι ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, τὰ μὲν πολλὰ ἐν αὐτοῖς ἡ φύσις ἐδίδαξεν, τὰ δὲ ἤδη παρέσχε καὶ ἡ μάθησις. διδάσκονται δὲ τὰ μὲν, ὑπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ, ὡς ἔφαμεν, ὑπὸ ἀνθρώπων. καὶ ἔχει γε μνήμην, ἥπερ εἰς ἀνάληψιν λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἐτύγχανεν οὖσα κυριωτάτη. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ κακίαι, καὶ [1] οἱ φθόνοι ἐν αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ [2] οὕτω κέχυνται, ὥσπερ ἐν ἀνθρώποις· ἐςὶ γὰρ αὐτῶν ἡ κακία κουφοτέρα τῆς ἀνθρώπων. αὐτίκα ἀνὴρ μὲν οἰκοδόμος οἰκίας [3] θεμέλια οὐκ ἂν καταβάλοι, ὅτι μὴ νήφων, [4] οὐδὲ ναυπηγὸς νεὼς τρόπιν, μὴ ὑγιαίνων, οὐδὲ [5] γεωργὸς

1. Οἱ φθόνοι ἐν αὐτοῖς.] Hoc non adeo certum videri poſſet exploratumque. *Plut:* T. II. p. 537. B. τὸ μέντοι φθονεῖν πρὸς μόνον ἄνθρωπον ἀνθρώπῳ γίνεται. κἂν τοῖς θηρίοις δὲ φθόνον οὐκ εἰκὸς ἐγγίνεσθαι πρὸς ἄλληλα. Diſſentiunt tamen alii, & in iis *Theophraſtus* librum conſcripſit περὶ τῶν ζώων ὅσα λέγεται φθονεῖν. Vide *Menag:* ad *Diog: Laërt: V*, 43. & *Fabric:* Bibl: Graec: III, 9, 12.

2. Οὕτω κέχυνται.] Pro κέκυνται reponendum curavi κεκάκυνται. VALENT. Sic etiam malebat *Fogeroll:* male. ego ſecutus ſum quod omnes praeferunt *codd.* κέχυνται. (niſi quod *Valent.* perperam dederit κέκυνται) quod quare ſollicitaverint, exputare nequeo. Bene *Felician: late pateant*, ſeu *late fuſi ſint*, uti ſupra § 2. οἱ δὲ χύσιν τῆς φαυλότητος ἔχοντες. ubi vide.

3. Θεμέλια καταβάλοι.] Καταβάλλεσθαι θεμέλιον id dicit *Scriptor* Epiſt. ad Hebr. VI, 1. ubi h. l. & multa alia adtulit *Wetſt.*

4. Οὐδὲ ναυπηγὸς νεὼς τρόπιν.] Nempe καταβάλοι. propria locutio, qua illi praeiverat *Plato*, de Leg. VII. p. 889. C. οἷον δή τις ναυπηγὸς, τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος, τὰ τροπίδια ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα.

5. Γεωργὸς ἄμπελον.] Sic ἄμπελον γεωργεῖν habemus apud *Herodian: VII*, 2, 8. & in Eu-

γὸς ἄμπελον φυτεῦσαι, μὴ πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν ἔχων, παιδοποιοῦνται δὲ σχεδὸν πάντες μεθύοντες· ἀλλ᾽ οὐ τάγε ζῶα. ζωογονεῖ δὲ τέκνων ἕνεκα, καὶ τὰ πλεῖστα, ὅταν ἐγκύμονα ποιήσῃ τὴν θήλειαν, [6] οὔτε μὲν αὐτὰ ἐπιβαίνειν ἐπιχειρεῖ, οὔτε τὸ θῆλυ ἀνέχεται. ἡ δὲ ὕβρις ὅση ἐν τούτοις ἡ ἀνθρώπειος καὶ ἀκολασία δήλη. οἶδεν δὲ ἐπὶ τῶν ζώων τὰς ὠδῖνας ὁ σύνοικος, καὶ συνωδίνει γε τὰ πολλὰ, ὥσπερ καὶ ἀλεκτρυόνες· τὰ δὲ καὶ συνεκλέπει, ὡς ταῖς περιστεραῖς οἱ ἄῤῥενες. καὶ τόπου προνοεῖ, οὗ μέλλουσι τίκτειν. καὶ γεννῆσαν ἕκαστον, ἐκκαθαίρει τὸ γεννώμενον καὶ ἑαυτό. παρατηρήσας δ᾽ ἄν τις, κατίδοι καὶ σὺν τάξει ἰόντα πάντα, καὶ [7] διαπαντῶντα μετὰ τοῦ σαίνειν τῷ τρέφοντι, καὶ ἐπιγινώσκειν τὸν δεσπότην, καὶ μηνύειν τὸν ἐπίβουλον.

§ 11. Τὰ δὲ συναγελαστικὰ ὅπως τηρεῖ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἄλληλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν [1] μυρμήκων

si agrum colat, uitem conseret, nisi ad id praecipue animum aduertat: liberis uero procreandis homines fere omnes ebrii uacant. At caetera animalia non ita se gerunt: sed sobolis causa foetificant, ac pleraque ex ipsis ubi grauidam foeminam reddiderint, neque ipsa inire amplius tentant, neque si tentarint, foemina id tolerat. Qua in re quanta hominum contumelia & intemperantia existat nemini dubium est. atque in caeteris animalibus alterius parturigines alterum etiam agnoscit: ac pleraque etiam simul parturiunt, quemadmodum gallinacci: quaedam simul incubant, ut columbi: locique ubi parituri sint, inquirendi curam habent. Vnumquodque item, ubi prolem edidit, & se & in lucem editum foetum expiat. In quibus si recte obseruet quispiam, ordine ac ratione progredi omnia animaduertet. Nam & occurrere genitori blandiendo, & agnoscere dominum, & indicare insidias alienorum.

§ 11. Ea quae gregalia sunt, ut seruent ius quod inter ipsa est, ignorat nemo. id enim tum in formicis tum

Euang. *Ioannis* ἀμπελουργὸς vocatur γεωργός, Cap. XV, 1. Vide ibi *Grotium*.

6. Οὔτε μὲν αὐτὰ ἐπιβ.] Μὲν delendum putabat Vir Erud. non putem. saepius orationis explendae caussa hanc voculam & similia inserunt scriptores, sed quae semper virorum doctorum censuram effugere non potuerunt. Lege *D'Orvill:* ad *Charit: VI*, 5.

7. Διαπαντῶντα.] Forte καὶ νὴ Δί᾽ ἀπαντῶντα. Reisk.

1. Μυρμήκων ἕκαστον.] Ἕκαστον suspectum. aut tollendum hic & post πρὸς ἄλληλα collocandum, aut latet in eo vocabulo aliud aliquid, aut tandem legendum ἕκαστος, scilicet μύρμηξ. quod

tum in apibus, atque aliis similibus manifestissime patet. Quis palumbium castitatem erga maritos suos nescit? quae si forte ab adultero compressae fuerint, eum si deprehenderint, confodiunt, ac necant. quis ciconiarum erga parentes iustitiam non perspexit? Propria enim quaedam in unoquoque uirtus excellit, ad quam a natura effectum idoneum est: ita ut neque natura, neque stabilitas uirtutum adimere ipsis rationalem uim debeat. Illud enim conuinci fortasse posset, si non opera uirtutum, rationalisque solertiae conspicerentur. Quae licet non intelligamus quomodo agantur, quia in cogitationem eorum penetrare non ualemus, non propterea tamen damnanda ita a nobis sunt, ut ratione carere omnino existimentur. Nam cum neque in dei mentem insinuare nos ullo mo-

κων ἕκαςον, τοῦτο δὲ καὶ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων. τίς δὲ [2] σωφροσύνην φαττῶν πρὸς τοὺς συνοίκους, αἵ καὶ μοιχευθεῖσαι, ἀναιροῦσιν, εἰ λάβοιεν τὸν μοιχεύσαντα, [3] ἢ τῆς τῶν πελαργῶν δικαιοσύνης πρὸς τοὺς τεκόντας ἀνήκοος; ἐξέχει γὰρ ἐν ἑκάςῳ ἰδία τις ἀρετὴ πρὸς ἣν πεφυσίωται, οὔτε τῆς φύσεως, οὔτε τοῦ βεβαίου διὰ τοῦτο ἀφαιρουμένου αὐτῶν τὸ λογικόν· ἐκεῖνο γὰρ ἐλέγχειν δεῖ, εἰ μὴ τὰ ἔργα ἀρετῶν καὶ [4] λογικῆς ἐντρεχείας οἰκεῖα. εἰ δὲ μὴ συνίεμεν πῶς πράττεται, διὰ τὸ μὴ εἰσδύνειν αὐτῶν εἰς τὸν λογισμὸν δύνασθαι, οὐ μέντοι διὰ τοῦτο ἀλογίαν αὐτῶν κατηγορήσομεν. [5] οὐδὲ γὰρ θεοῦ τις εἰς τὸν νοῦν διαδύναι δύ-

quod posterius videtur esse. REISK. Saepe fit apud veteres, ut substantivo adponant adiectivum vel pronomen alterius generis. hoc inde ortum videtur, quod animo scribentis obversaretur alia vox, quae idem exprimeret. Res toties inculcata, ut vel unum e Graecia aut Latio exemplum addere nolim. Hoc loco γένος, aut simile quid subintelligi potest.

2. Σωφροσύνην φαττῶν &c.] Σωφροσύνης ob sequens ἀνήκοος. REISK. Sic quoque correxerat *Fogeroll:* recte, nisi e superioribus τίς ἀγνοεῖ repetere velis. nam dein legendum videtur ἢ τίς τῶν π. ---- ἀνήκοος. De palumborum castitate agit *Aelian:* H. Anim: III, 44. qui adulteria morte eos punire etiam tradit. Plura de hac re *S. Bochart:* Hieroz: part. II. L. I. c. 4.

3. Ἢ τῆς τῶν πελαργῶν ----] Immo ἢ τίς τῶν πελαργ. ut modo dictum est. mecum facit Cel: *Abresch:* Ciconiae pietatem passim veteres praedicant. περὶ μὲν οὖν τῶν πελαργῶν, ὅτι ἀντεκτρέφονται, θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς, ut dicam cum *Aristot:* Hist: Anim: L. IX. c. 13. Paullo post pro ἀφαιρουμένου perperam est in *Cod. Lips.* ἀφαιροῦμεν.

4. Λογικῆς ἐντρεχείας.] Λογικὴ ἐντρέχεια est *rationalis*, ut ita dicam, *sollertia*, *rationis usus*. Saepe quidem notat sollertiam cum aliqua malitia mixtam, non tamen semper, sed in bonam quoque partem sumitur. Sic locum, quem sub manibus habemus, explicat Cel: *D'Orvill:* ad *Charit:* L. II. c. 6. p. 195.

5. Οὐδὲ γὰρ θεοῦ τις εἰς τὸν νοῦν &c.] Non alienum prorsus ab hoc loco istud *S. Paulli* ad

δύναται· ἐκ δὲ [6] τῶν ἔργων τοῦ ἡλίου συνηνέσαμεν τοῖς νοερὸν καὶ λογικὸν αὐτὸν ἀποφηναμένοις.

§ 12. Θαυμάσειε δ' ἄν τις τοὺς τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ λογικοῦ συνιςάντας, καὶ τὰ μὴ κοινωνοῦντα τῶν ζώων, ἄγρια καὶ ἄδικα λέγοντας, μηκέτι δὲ [1] ἄχρι τούτων κοινωνούντων τὴν δικαιοσύνην [2] ἐκτείνοντας. οἷς καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων οἴχεται τὸ ζῆν, ἀρθείσης τῆς κοινωνίας, οὕτω κἀκείνοις. ὄρνιθες γοῦν καὶ κύνες καὶ πολλὰ τῶν τετραπόδων, οἷον αἶγες, ἵπποι, πρόβατα, ὄνοι, ἡμίονοι τῆς μετὰ ἀνθρώπων κοινωνίας ἀφαιρεθέντα, ἔῤῥει. καὶ ἡ δημιουργήσασα αὐτὰ φύσις, [3] ἐν χρείᾳ τῶν ἀνθρώπων κατέςησεν, τούς

modo possimus, solis operibus perspectis assentimus iis qui intellectualem & rationalem esse ipsum asseruerunt.

§ 12. Mirari autem merito quispiam istos posset, qui cum ex ratione ius constituant, & quae societatem nullam cum hominibus habent animalia, agrestia, & iniusta appellent, non eo usque tamen iustitiam porrigunt, ut ad ea etiam quibuscum societas est, pertingere asserant. Quibus uidelicet non secus atque hominibus sublata societate uita etiam tollatur, necesse est. Aues enim & canes & ex quadrupedibus multa alia, cuiusmodi sunt caprae, equi, oues, asini, muli, si hominum societate frustrentur intereunt. ut quae ipsa procreauit natura & ipsa in hominum &

ad Roman. XI, 34. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ubi e profanis in hanc sententiam *Io. Alberti.* Deum tanquam humanae menti inpervestigabilem saepe religio nostra nobis sistit, quod non ignorabat Porphyrius. Vide *Iobi* cap. XI, 4. I. ad Corinth. II, 10 & 11. &c.

6. Τῶν ἔργων τοῦ ἡλίου &c.] Potius legi debet θεοῦ. Ferri tamen potest ἡλίου. sed non est tam commoda lectio. VALENT. Solem & alia corpora caelestia pro Diis habebant Pythagoras, Plato & alii, quae λογικὰ, mente praedita credebant, ut alio iam loco dictum est. μεγάλους θεοὺς solem & lunam vocat *Plato* de Leg. VII. p. 901. μέγαν Ἥλιον, τὸ ζῶν ἄγαλμα, καὶ ἔμψυχον, καὶ ἔννουν, καὶ ἀγαθοεργὸν τοῦ νοητοῦ πατρὸς dicit *Iulian:* Epist. 51. Quamvis itaque Deum per omnem naturam diffusum crederent Pythagoraei, a quibus id acceperunt Stoici, solem tamen & alia caelestia corpora pro praecipua eius imagine habebant. ἐςὶ γὰρ πᾶς ὁ λογικὸς διάκοσμος, μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῷ ἀφθάρτου σώματος, εἰκὼν ὅλου τοῦ δημιουργοῦ, ut dicam cum *Hierocl:* ad Aur: Carm: Pyth: p. 18.

1. Ἄχρι τούτων κοινων.] Legendum τῶν. REISK. Utique, nisi subintelligas τῶν συναγελαςικῶν. de quibus § 11. dicere coeperat. *Lips.* κοινούντων e correctione eadem vetusta manu.

2. Ἐκτείνοντας οἷς.] Illud οἷς nihil valet. ideo delendum videtur. VALENT. Οἷς delendum, ut vitiosa iteratio extremae syllabae vocabuli proximi ἐκτείνοντας. REISK. Silices concoquat qui haec, ut antea edebantur, ferret. οἷς connecti solebat cum praecedenti ἐκτείνοντας. Post quam vocem si signum distinctionis ponas, sensus evadit commodus. καθ. γὰρ ἐ. τ. ἀνθρ. οἷς οἴχ. τ. ζ. ἀ. τ. κ. οὕτω κἀκείνοις. Amare Nostrum huiusmodi traiectiones saepe dictum est.

3. Ἐν χρείᾳ τῶν ἀνθρ. κατ. ——] Forte κατέςησε τούς τε ἀνθρώπους ἐν χρείᾳ αὐτῶν ἐν τῷ χρή-

& homines in ipsorum indigentia uideatur ea de causa constituisse, ut commune ius & ipsis erga nos, & erga ipsa nobis ingeneraret. Quod si nonnulla sint, quae aduersus homines efferentur, mirandum non est. Verum enim illud est quod ab Aristotele dicitur: si enim inquit, alimenti copia omnibus suppeteret, neque ipsa in se mutuo, neque in homines feritatem ullam exercerent. Victus siquidem quamuis tenuis ac necessarii, & sedis causa omnes ipsis & amicitiae & inimicitiae existunt. Nam si homines in eam angustiam necessariarum rerum, qua caetera animalia opprimuntur, redigerentur, quantonam illis quoque quae agrestia uidentur, feriores atque immaniores euasuros censendum est? Id bellum indicat, in quo ne a se ipsis quidem mutuo deuorandis abstinent. quin etiam sine bello & fame mansueta quae cum ipsis degunt animalia, necare ac comedere non uerentur.

§ 13.

τούς τε ἀνθρώπους εἰς τὸ χρήζειν αὐτῶν, τὸ δίκαιον ἔμφυτον, αὐτοῖς τε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν πρὸς αὐτὰ, κατασκευάσασα. εἰ δέ τινα πρὸς ἀνθρώπους ἀγριαίνει, θαυμαςὸν οὐδέν· ἀληθὲς γὰρ ἦν τὸ τοῦ Ἀριςοτέλους, 4 ὡς ἀφθονίαν εἰ τῆς τροφῆς πάντα ἐκέκτητο, οὔτ᾽ ἂν πρὸς ἄλληλα, οὔτε πρὸς ἀνθρώπους ἔσχον ἂν ἀγρίως· ταύτης γὰρ χάριν, καίτοι ἀναγκαίας καὶ εὐτελοῦς οὔσης, αἵτε ἔχθραὶ καὶ αἱ φιλίαι αὐτοῖς, 5 καὶ τοῦ τόπου ἕνεκα. ἄνθρωποι δὲ, εἰ οὕτως εἰς ςενὸν κομιδῇ κατεκέκλειντο ὡς τὰ ζῶα, πόσῳ ἂν ἀγριώτεροι καὶ τῶν δοκούντων ἀγρίων ἐγένοντο. 6 διέξειεν δὲ καὶ ὁ πόλεμος καὶ λιμός· ὅπου οὐδὲ γεύσασθαι φείδονται ἀλλήλων, καὶ ἄνευ γε πολέμου, καὶ λιμοῦ τὰ σύντροφα, καὶ ἥμερα τῶν ζώων κατεσθίουσιν.

§ 13.

χρήζειν ἀλλήλους ἑαυτῶν τὸ δίκαιον ἔμφυτον. ---- Reisk. Ἐν χρείᾳ in *Cod. Lipſ.* ſuperſcripſerat manus recentiſſima. vetuſta dederat ἐκροίᾳ. & ſic erat quoque in *Meerm.*

4. Ὡς ἀφθονίαν εἰ.] Tranſpoſui εἰ ἀφθονίαν. Valent. Locus hic bene habet. mollioris ſoni gratia poſt poſuit Ariſtoteles coniunctionem εἰ. Reisk. Veriſſime. *Fogeroll:* etiam εἰ ante ἀφθονίαν locari voluerat. pro ἀφθ. *Lipſ.* ἀφωνίαν, ſed quod nova manus correxerat. Reſpicit illa *Ariſtot:* H. A. L. IX, 1. κινδυνεύει δὲ, εἰ ἀφθονία τροφῆς εἴη, πρός τε τοὺς ἀνθρώπους ἂν ἔσχον (ſic ibi pro ἀνέχειν legendum eſſe Porphyrii hic locus ſuadere poteſt) τιθασσῶς, τὰ νῦν φοβούμενα αὐτῶν καὶ ἀγριαίνοντα, καὶ πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν τρόπον. & in fin. cap. αἱ μὲν οὖν φιλίαι καὶ οἱ πόλεμοι τοῖς θηρίοις τούτοις, διὰ τὰς τροφὰς καὶ τὸν βίον συμβαίνουσι.

5. Καὶ τοῦ τόπου ἕνεκα.] *Fogeroll:* correxerat τόκου. *Valent.* etiam ſuſpectum ſibi locum eſſe aſteriſco ſignificabat. Fruſtra. ſedis cauſſa ſaepe rixas inter animantia gliſcere notiſſimum eſt. *Ariſtot:* l. laud. πόλεμος μὲν οὖν πρὸς ἄλλα τοῖς ζώοις ἐςὶν, ὅσα τοὺς αὐτούς τε κατέχει τόπους, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ποιεῖται τὴν ζωήν. Sequentia id firmant. Supra dixerat § 10. καὶ τόπου προνοεῖ, οὗ μέλλουσι τίκτειν.

6. Διέξειεν δὲ καὶ ὁ πολ.] Pro διέξειεν legi δείξειεν. Valent. Multo rectius *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* διέδειξε.

1.

§ 13. Ἀλλὰ φαίη τις ἂν, ὅτι ἐςὶ μὲν λογικὰ, οὐκ ἔχει δὲ πρὸς ἡμᾶς τινα σχέσιν. καὶ μὴν διὰ τὸ ἄλογα εἶναι, ἀφῄρουν τὴν πρὸς αὐτὰ σχέσιν, ἐποίουν ἄλογα, [1] ἔπειτα ἐκ τῆς χρείας ἦν ἀναπτόντων τὴν πρὸς αὐτὰ κοινωνίαν, οὐκ ἐκ τοῦ λόγου· [2] ἡμῖν δὲ εἰ λογικὰ προὔκειτο δεῖξαι, οὐκ εἰ συνθήκας πρὸς ἡμᾶς πεποίηται. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων οὐ πᾶς ἡμῖν συντίθεται, καὶ οὐδεὶς τὸν μὴ συνθέμενον εἴποι ἂν ἄλογον. καίτοι τὰ πολλὰ καὶ ἐδούλευσεν ἀνθρώποις, καὶ ὡς ἔφη τις λέγων ὀρθῶς, [3] ὡς δουλεύοντα ὑπ' ἀγνωμοσύνης ἀνθρώπων, ὅμως ὑπὸ σοφίας, καὶ δικαιοσύνης τοὺς δεσπότας ὑπηρέτας καὶ ἐπιμελητὰς αὐτῶν πεποίηται. αἵγε μὴν κακίαι αὐτῶν πρόδηλοι, ἐξ ὧν μάλιςα τὸ λογικὸν διαφαίνεται· καὶ γὰρ

§ 13. At enim diceret quispiam, esse quidem ea rationalia, non habere tamen respectum aliquem erga nos. Irrationalia primum ipsa faciebant, atque ex eo quod essent irrationalia nihil ad nos respicere affirmabant: deinde ex usu quem ex ipsis percipimus, non ex ratione societatem erga ipsa esse nobis asserunt. Nobis uero rationalia ne sint, propositum est demonstrare, non an nobiscum pactum ullum habeant, quippe cum ex hominibus quoque non omnes nobiscum pacto coniuncti sint: & nemo tamen propterea irrationales esse dicat, qui nobiscum non consentiant. At qui multa etiam ex ipsis seruierunt hominibus, & ut dixit quidam admodum recte, licet ex hominum ignorantia & iniuria seruirent, ipsa ex sapientia & iustitia ipsos dominos ministros & procuratores suos reddiderunt. Ac uitia quidem ipsorum perspicua sunt, ex quibus rationalis facultas elucet. Nam & in-

1. Ἔπειτα ἐκ τῆς χρείας &c.] Pro ἦν ἀναπτόντων ego libenter legerem ἀνήπτοντο. VALENT. Deesse aliquid hic videtur. forte sic utcunque sarciatur locus. ἔπειτα ἐξελεγχόμεναι οὔ φασὶν αὐτὰ πρὸς ἡμᾶς συνθέσθαι. τοῦτο δ' ἐκ τῆς χρείας ἦν ἀναπτόντων ---- *Deinde conuicti, negant nobis cum illis foedus esse. atqui hoc eorum est, qui nostram cum illis communionem a necessitate, & utilitate, non a ratione repetunt.* REISK. Vellem ἐποίουν ἄλογα, (antea ibi maximum distinctionis signum ponebatur) ἐπεὶ ἐκ τῆς χρείας ---- Respondet illis, qui non rationem quidem animantibus denegabant, sed nullum ad nos respectum ea habere pertendebant. At vero, dicit, σχέσιν istam sustulerunt, quia rationis capacia non esse ducebant, id quippe ex eorum usu erat. Erant nempe qui animantia ἔκφυλα καὶ ἄτιμα τῆς κοινωνίας dicebant. L. I. § 4. intercedere tamen illis κοινωνίαν cum hominibus in superioribus docuerat.

2. Ἡμῖν δὲ εἰ λογικὰ ----] Stellulam huic etiam loco adfixerat *Valent.* quem bene se habere recte obseruabat *Reiskius*, si eo quem secuti sumus modo distingueretur. Antea secus fieri solebat. εἰ hic est ὅτι.

3. Ὡς δουλεύοντα.] Ὡς delendum, ut male iteratum e proximo ὀρθῶς. REISK. Paullo post, pro ζηλοτυποῦσιν *Meerm.* ζηλοῦσιν.

4.

inuident, & mares foeminas, foeminae item mares zelotypia prosequuntur. Vnum tamen uitium ipsis deest, quod beneuolos insidiis non appetunt: Sed adeo affecta ipsis sunt, adeoque sese ipsis credunt, ut quocunque eos sequantur, etiam si ad iugulationem, & manifestum periculum duxerint. Et quamuis sui causa non eorum ea nutriant, maxima beneuolentia in nutrientes feruntur: Homines uero in neminem ita insidiose conspirant, quemadmodum in eum qui ipsos alit. nullius ita ut eius mortem optant.

§ 14. Quod praeterea consilio & ratione faciant ea quae agunt, inde perspicuum est, quod cum saepe insidiosas esse escas porrectas animaduertant, incontinentia tamen, aut fame inducta accedere ad eas consueuerint. Alia siquidem non statim accedunt: alia cunctantur: alia tentant, an detracto & uorato cibo discedere inde incolumia ualeant. Vbi fit, ut saepe appetitu eo a ratione superato, ab-

γὰρ φθονοῦσι, καὶ ζηλοτυποῦσιν ὑπὲρ τῶν θηλειῶν, αἵτε θήλειαι ὑπὲρ τῶν ἀῤῥένων. μία δὲ αὐτοῖς κακία οὐχ ὑπάρχει, ἐπιβουλὴ [4] τῷ εὐνοοῦντι, ἀλλὰ πᾶσα εὔνοια παντὶ οὖσα τυγχάνει· καὶ τοσοῦτον τῷ εὐνοοῦντι θαῤῥεῖ, ὡς ἕπεσθαι, ᾗ ἂν ἄγῃ τὶς, κἂν ἐπὶ σφαγὴν καὶ προῦπτον κίνδυνον· κἂν γὰρ μὴ δι' ἑαυτὰ, δι' ἑαυτὸν δέ τις αὐτὰ τρέφῃ, εὐνοεῖ τῷ κεκτημένῳ. ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένα οὕτω συνίςανται, [5] ἢ ἐπὶ τὸν τρέφοντα, καὶ οὐδένα οὕτως ἀποθνήσκειν εὔχονται, ὡς τοῦτον.

§ 14. Οὕτω δ' ἔςι λογιςικὰ ὧν δρᾷ, ὥςτε πολλάκις ἐπιςάμενα τὰ δελέατα ὅτι ἐπίβουλά ἐςι, δι' ἀκρασίαν πρόςεισιν, ἢ διὰ λιμόν. [1] καὶ τὰ μὲν οὐκ εὐθέως προςῆλθεν, τὰ δὲ μέλλει, καὶ πειρᾶται, εἰ δύναται ἀφελεῖν τὴν τροφὴν ἄνευ τοῦ περιπεσεῖν, καὶ πολλάκις, κρατήσαντος τοῦ λογισμοῦ

4. Τῷ εὐνοοῦντι.] Non in genere masculino debet accipi, *ei qui bene vult*, sed in neutro, *eo, quod bene vult*. id est, benevolentia sua, τῇ εὐνοίᾳ. schema est Thucydideum. affectio illa animi ipsis propria, qua omnibus bene volunt, tam ea (animantia) facit secura & fidentia, ut de nemine male suspicentur. REISK.

5. Ἢ ἐπὶ τὸν τρ.] Pro ἢ *Valent.* substituerat ὡς. multo melius legitur ᾗ, quod *Abreschio* placebat. Statim pro λογιςικὰ *Lips.* λογικὰ. *Meerm.* λογικῆ. Nihil autem mihi durius dici posse videtur quam hoc Auctoris. Vera enim credebam illa, quae apud *Aristid:* legeram T. I. p. 91. Νόμος ἐςὶ τοῖς Ἕλλησι παλαιὸς, οἶμαι δὲ καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς πλείςοις, τροφεῦσι χάριν ἐκτίνειν ἅπασαν, ὅση δυνατή.

1. Καὶ τὰ μὲν οὐκ εὐθέως.] Videtur οὐκ delendum esse. VALENT. Nugae. Paullo post τῷ ante σοφίσματι delet *Lipsiensis*.

σμοῦ τὸ πάθος, ἀπέςῃ· ἔνια δὲ καὶ ἐνυβρίσαντα καὶ προσουρήσαντα τῷ σοφίσματι τῶν ἀνθρώπων· τὰ δὲ ὑπὸ λιχνείας, εἰδότα ὅτι ἁλώσεται, οὐ χεῖρον, ἢ οἱ Ὀδυσσέως ἑταῖροι, περιεῖδε φαγόντα ἀποθανεῖν. οὐ κακῶς δέ τινες κᾀκ τῶν τόπων τεπείρανται πολλὰ δεικνύναι μᾶλλον ἡμῶν ἐμφρονέςερα, ὧν εἴληχεν. 2 ὡς γὰρ τὰ κατὰ τὸν αἰθέρα οἰκοῦντά ἐςι λογικὰ, οὕτω φασὶ τὰ μετ᾽ ἐκεῖνον εὐθέως τὸ πλησιάζον οἰκοῦντα, ὁποία τὰ ἐν ἀέρι, εἶτα τὰ ἔνυδρα διαφέρειν, εἶθ᾽ οὕτως τὰ ἐπίγεια· ὧν ἡμεῖς 3 τὴν ὑποςάθμην οἰκοῦμεν· οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ μὲν τῶν θεῶν, κᾀκ τοῦ 4 τόπου τὸ κρεῖττον συλλογιζόμεθα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θνητῶν τὸ ὅμοιον θήσομεν.

§ 15.

abſtineant, atque abeant: quin etiam interdum fraudulento hominum commento inſultent, atque immingant. Alia uero cupiditati ac gulae ſuccumbentia licet ſe capienda eſſe non ignorent, nihilo minus tamen perinde ac ſocii Vlyſſis modo ſeſe ingurgitent, atque edant, morti ſeſe exponere non dubitant. Nonnulli autem ſunt, qui non male ex locis quae ſortita ſunt, multo nobis eſſe prudentiora conentur demonſtrare. Sicut enim quae in aethere habitant, ſunt rationalia, ita ea quoque eſſe aiunt, quae adiacentem proxime locum obtinent, cuiusmodi ſunt quae in aëre uitam traducunt: atque his aquatica, aquaticis terreſtria pro diſtantiae ratione adiungunt: quorum nos infimam regionem incolamus. Non enim uidelicet in diis ex loco quoque praeſtantia eſt conſideranda, in mortalibus uero idem etiam faciendum non eſt.

§ 15.

2. Ὡς γὰρ τὰ κατὰ τὸν αἰθέρα οἰ. ἐ. λ. ----] Forte λογικώτατα. REISK. Alias paſſim ζῶα dividuntur εἰς τὰ ἐν γῇ, ἐν θαλάττῃ, ἐν οὐρανῷ. Vide *Caſaub.* ad *Strabon:* p. 2. Docebant veteres Philoſophi univerſas mundi regiones, aetheream, aëream, aquatilem & terreſtrem, ſui generis animantia producere, alere & fovere, ut ex Ariſtotele aliisque conſtat. Vide *Gatak:* ad *Anton: XII*, 24. & *Caſaub:* ad *Athen: VIII*, 13. Notae quoque iam olim quaeſtiones illae, utra animalia ſint prudentiora, an plura & robuſtiora terra alat an mare, & quae eius generis ſunt aliae, de quibus *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyn: I, 239. & Hal. V, 23. E Plutarcho Noſter hac de re diſſerit infra § 23. Paullo ante pro δεικνύναι perperam *Lipſ. Cod.* δεικνύμεναι.

3. Τὴν ὑποςάθμην οἰκοῦμεν.] Ὑποςάθμην, (qua voce augeri poteſt *H. Steph:* Theſ:) vocant *id quod ſubſidit, quodque in imo conſiſtit.* Vocis indolem exponit *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: III*, 44. & *Gatak:* ad *Anton: IX*, 36. qui Noſtri haud oblitus, monet Stoicos eadem ratione dixiſſe ὑποςάθμην πάντων τὴν γῆν. Noſter, ut puto, imitatur *Platon:* in Phaed: p. 81. D. οὗ δὴ ὑποςάθμην ταῦτα εἶναι, καὶ ξυῤῥεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς.

4. Τόπου.] Vide Pſell: de Daemon: VALENT.

I.

§ 15. Cum uero artes etiam acquirant, atque eas humanas, diſcantque & ſaltare, & aurigari, & gladiatorium certamen inire, & per funes ingredi: quin etiam ſcribere & legere, tibia item & cithara canere, nec non ſagittare, & equitare: ambigere ne amplius poteris nunquid illam partem habeant quae excipit, cum illud quod excipitur, in ipſis ſpectetur? Vbi enim excipiunt, ſi ratio non ſubeſt, in qua artes exiſtunt? Neque enim tanquam ſonum uocem uoſtram audiunt, ſed ſignorum etiam diuerſitatis perceptio ipſis eſt, quae ex intelligentia rationali euenit. At enim humana inquiunt praue efficiunt. Sed ne homines quidem omnes recte: alioqui fruſtra uictores alii in certaminibus eſſent, alii uincerentur. At non conſultant, neque in concionibus deliberant neque iudicia ex-

§ 15. Ὅταν δὲ καὶ τέχνας ἀναλαμβάνῃ καὶ ταύτας ἀνθρωπίνας, ὀρχεῖσθαι μανθάνοντα καὶ ἡνιοχεῖν, μονομαχεῖν τε καὶ καλοβατεῖν, ἤδη δὲ καὶ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, αὐλεῖν τε καὶ κιθαρίζειν καὶ τοξεύειν καὶ ἱππεύειν, ἔτι ἀμφισβητήσεις εἰ τὸ δεξόμενον ἔχει, τοῦ παραδεχθέντος ἐν αὐτοῖς θεωρουμένου; ποῦ γὰρ δέχεται εἰ μὴ [1] ὁ λόγος ὑπῆν ἐν ᾧ συνίϛανται αἱ τέχναι; οὐδὲ γὰρ ὡς ψόφου τῆς φωνῆς ἡμῶν ἀκούει, ἀλλὰ καὶ τῶν σημείων τῆς διαφορᾶς ἐϛιν αὐτοῖς ἐπαίσθησις, ἥτις ἤδη ἐκ συνέσεως λογικῆς παραγίνεται. [2] ἀλλὰ κακῶς φησὶ ποιεῖ τὰ ἀνθρωπικά. οὐδὲ γὰρ ἄνθρωποι πάντες καλῶς. [3] ἢ μάτην ἂν ἀγῶνα καὶ νικῶντες ἦσαν καὶ ἡττώμενοι· ἀλλ' οὐδὲ βουλεύονταί φασιν οὐδὲ ἐκκλησιάζουσιν, [4] οὐ-

1. Ὁ λόγος ὑπῆν.] Ita e *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ſcripturam inſtauravi, quam firmat interpres. Ridicule antea legebatur ὁ λόγος εἰπεῖν. pro quo ἐνῆν ſubſtituerat *Valentini.* Quam facile hae voces miſceri potuerint, nemo non videt.

2. Ἀλλὰ κακῶς φησὶ.] Bene habet. ſcilicet ὁ ἀντίδικος. multi multa de hac formula, &, ni fallor, in illis *Bentleius* ad *Horat:* Poteſt tamen φασὶν etiam probari, quia ſtatim ſequitur. Reisk. Φησὶ absque τὶς ſaepe adhibetur, quando ſignificandum eſt, aliquem argumentum aliquod opponere. Vide *Reiskium* ad *D. Chryſoſt:* p. 187., &, qui Latinos eodem modo loqui docet, *R. Bentl:* ad *Horat: I.* Serm. IV, 79. Non itaque φασὶ ſubſtituere debuerat *Valentini.*

3. Ἢ μάτην ἂν ἀγῶνα καὶ νικ. ----] Cel: *Abreſch:* Diluc: Thuc: Auctar: p. 390. legit καλῶς ἂν καὶ μὰ τὴν. Ingenioſa utique coniectura. nam quod *Boſſius* Anim: cap. 3. putabat formulam μὰ τὴν, uti μὰ τὸν apud Graecos non inveniri, id quidem non dixero. Vid. *Hemſterh:* ad *Ariſtoph:* Plut: p. 120. Si vulgatum velis, haec eſt ſententia: ſi uterque rem bene gereret, in palaeſtra victores & victos dari non poſſe. νικᾶν ἀγῶνα etiam *Epict:* Enchr: 25. uti νικᾶν μάχην, ϛάδιον & ſimilia, de quibus *Weſſeling:* ad *Diod: Sic:* XI, 26. & XIII, 74.

[4] οὐδὲ δικάζουσιν. [5] εἰ γὰρ ἄνθρωποι, εἰπέ μοι, πάντες; οὐχὶ δὲ πολλοῖς πρὶν βουλεύσονται αἱ πράξεις; πόθεν δὲ καὶ ἐπιδείξειεν ἄν τις, ὅτι οὐ βουλεύονται; τούτου μὲν γὰρ τεκμήριον οὐδεὶς εἰπεῖν ἔχει. τοῦ δ᾽ ἐναντίου, οἱ κατὰ μέρος περὶ τῶν ζώων συγγράψαντες, ἔδειξάν. λοιπὸν δὲ τὰ ἄλλα ἕωλα, ὅσα [6] κατ᾽ αὐτῶν ῥητορεύεται. οἷον [7] ὅτι πόλεις αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν· οὐδὲ γὰρ τοῖς [8] ἁμαξοβίοις Σκύθαις φήσω, οὐδὲ τοῖς θεοῖς. οὐδὲ νόμοι γραπτοί φασι παρὰ τοῖς ζώοις· [9] οὐδὲ παρὰ ἀνθρώποις, ἄχρις εὐδαιμόνουν. [10] Ἄ-

exercent. Quid mirum eſt, cum neque homines omnes id faciant? nonne multi antequam conſultarint, agunt? Vnde praeterea non conſultare caetera animalia demonſtrari poteſt? Huiusce quippe rei argumentum nullum extat, quod afferri queat: contrarii uero extant multa, quae illi nobis ſubminiſtrant, qui ſingula quaeque de animalibus conſcripſere. Caetera ſane putida ſunt, quae contra declamitant. Vrbes ipſis, aiunt, nullae ſunt: At ne Scythis quidem, qui in plauſtris circumuagantur: neque etiam diis. Leges nullas ſcriptas habent. Sed ne hominibus quidem ullae fuerunt, dum in felicitate perſtitere. Nam

4. Οὐδὲ δικάζουσιν.] Malim δικάζονται. *ius volunt ſibi reddi. iure experiuntur* dein βουλεύσωνται in coniunctivo. REISK. Male *Meerm.* βούλονται.

5. Εἰ γὰρ ἄνθρωποι εἰπέ μοι.] Immo potius ἢ γὰρ ---- πάντες, ut *Abreſch:* praeferebat. Elegans eſt illa formula εἰπέ μοι in provocatione, quando illum quo cum agimus, aliquid quaſi probare, & exemplis confirmare volumus. Latini ita *Dic*, & *Dic mihi.* Vide Cel. *Burman:* ad *Ovid: XVI.* Her. 341.

6. Κατ᾽ αὐτῶν ῥητορεύεται.] Saepe Ῥητορεύειν, ut Latinorum *Rhetoricari*, de futili & garrula ſermocinatione. Vide quae conduxit *D'Orvill:* ad *Charit: VI*, 1. p. 503. qui Porphyriana haec intacta non reliquit. Liquere hinc poteſt quo iure putarit Vir Praeclarus apud *Max: Tyr:* Diſſ: IX, 5. διαμάχαι & ῥητορεῖαι recte coniungi non poſſe, cum puerorum rixae & concertationes de ludicris ſuis, nihil minus quam ῥητορεῖαι vocari poſſint.

7. Ὅτι πόλεις αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν.] Paullum diverſo modo *Celſus* apud *Origen:* L. IV. p. 569. dicebat, ſi propterea homines a beſtiis diſcrepare videantur, quod illi urbes incolunt, legibus utuntur, ſibi magiſtratus ducesque praeficiunt, inanem prorſus eſſe iſtam rationem, idem enim facere & formicas & apes.

8. Ἁμαξοβίοις Σκύθαις.] Res aliunde ſatis ſuperque nota. Hinc ἁμαξοικοὶ dicuntur *Strabon:* VIII. p. 208. Latine extulit *Mela* II, 1. quia pro *ſedibus plauſtra habent dicti Hamaxobii.* Morem illum ſi conſidero, nihil innovandum exiſtimem apud *Iul. Capitol.* in Maxim. 13. *alios Scythicis vehiculis exhiberet.* Certe *Salmaſii ſiccis vehiculis* concoquere nequeo. *Schyticis vehiculis*, quia vehiculis inpoſiti die noctuque iter facere cogebantur, ut dicitur apud *Herodian:* VII, 3.

9. Οὐδὲ παρὰ ἀνθ. ἀχρ. εὐδ.] *Cod. Lipſ.* οὐδὲ γὰρ π. ---- non male. ſic enim paullo ante loquitur quoque. De re ipſa vide quae obſervata ſunt L. I. § 8.

10. Ἄπις δὲ λέγεται πρῶτος ----] In *Cod. Lipſ.* Scholion hoc marginale adſcriptum eſt. ὅτι πρῶτος Ἄπις παρ᾽ Ἕλλησι νομοθέτης, Ἀργείων βασιλεύς. Intelligitur quippe Apis Argivorum rex, qui Phoronei filius haberi ſolet. *Aeſchylo* autem in Suppl. 270. advena dici-

Nam primus apud Graecos dicitur Apis leges instituisse, quando iam ipsis indiguerunt.

§ 16. Hominibus quidem edacitatis ac gulae causa caetera animalia rationem habere nullam uidentur. At diis & diuinis uiris non secus ac sacri ministri in ueneratione sunt. Deus siquidem cum Aristodico Cumaeo responsum daret, ministros suos esse passeres dixit. Socrates uero etiam per ipsos iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus. Ae-

Ἆπις δὲ λέγεται πρῶτος νομοθετῆσαι παρ' Ἕλλησιν, ὅτε ἐδεήθησαν.

§ 16. Ἀνθρώποις μὲν οὖν διὰ τὴν λαιμαργίαν οὐ δοκεῖ λόγον ἔχειν τὰ ζῶα· θεοῖς δὲ, καὶ θείοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τοῖς [1] ἱεροῖς ἱκέταις τετίμηται, καὶ χρῶν γε [2] ὁ θεὸς Ἀριςοδίκῳ τῷ Κυμαίῳ, ἱκέτας τοὺς ςρουθοὺς αὐτοῦ ἔφη εἶναι. [3] Σωκράτης δὲ καὶ ὤμνυεν κατ' αὐτῶν, καὶ ἔτι [4] πρὸ αὐτοῦ, Ῥαδάμανθυς.

Αἰ-

citur, & Apollinis filius, qui cum esset medicus, terram Argivam insigni beneficio sibi obstrinxit. Quae addo, quia hinc lux adfulget *Suidae*, cui in V. Ἆπις ὁ Αἰγύπτιος τὴν ἰατρικὴν πρῶτος εἰς Ἑλλάδα μετακομίσαι dicitur, ubi notabat *Kuster:* se apud veterem scriptorem non legisse, Apidem ex Aegypto in Graeciam venisse. Aegyptium cum Argivo saepe confundi constat inter omnes. Quod illi Noster leges primas tribuat, id Phoroneo patri alii adscribunt. V. *Clem: Alex:* in Protrept. p. 67. D. & *Tatian:* Orat. ad Graec. 60. is quippe τοὺς ἀνθρώπους συνήγαγε πρῶτον ἐς κοινὸν, ut dicitur *Pausan:* in Corinth. p. 112. Cum Nostro autem facit *Theodorit: IX.* Cur. Gr. adf. laudatus *Fabric:* Bibl. Graec. II. p. 546.

1. Ἱεροῖς ἱκέταις τετίμηται.] In Lips. est τοῖς ἱερεῖς ἱκέταις. male id quidem. inest tamen in ea lectione admonitio de vera, quae videtur esse τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἱκέταις. REISK. Ἱεροὶ ἱκέται dici possunt, quia supplicum olim maxima habebatur ratio, unde Hospitibus conparat *Hesiod.* ἐργ. 327.

Ἶσον δ' ὅς θ' ἱκέτην ὅς τε ξεῖνον κακὸν ἔρξει.

Hinc itaque *Homero* Ζεὺς Ἱκετήσιος. Vide *Cleric:* ad vs. 333. & *Periz:* ad *Aelian:* V. H. III, 26.

2. Ὁ θεὸς Ἀριςοδίκῳ &c.] Lege *Herodot:* L. I. c. 159. & ibi *Wesseling:* Passeres quippe supplices religiose admodum haberi solebant. Confer quae dicentur infra IV, 14.

3. Σωκράτης δὲ καὶ ὤμνυεν κατ' αὐτῶν.] De Socrate Apollonius apud *Philostr: VI,* 19. ὤμνυ ταῦτα οὐχ' ὡς θεοὺς, ἀλλ' ἵνα μὴ θεοὺς ὤμνυ. ubi vid. *Olear:* idque paullo post Noster quoque significat. Bene autem ὤμνυεν κατ' αὐτῶν. nihil ergo insolens in illis *Epist.* ad Hebr. VI, 13. κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι. quem locum cum nostro hoc contendit *Wetsten:* & ibid. V, 16. κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι. Dixi plura de hac constructione in Fer. II, 20.

4. Πρὸ αὐτοῦ. Ῥαδάμανθυς.] Qui Cretenses maxime adegit per animantia iusiurandum dicere, ut infra scribit. Sosicrates apud Schol: *Aristoph:* Avib. 524. Ῥαδάμανθυς δοκεῖ &c. quae in rura sua deduxit *Suidas* in voce Λάμπων. quem vide etiam in Ῥαδαμάνθυος ὅρκος & χῆνα ὄμνυναι, quaeque ibi *Kusterus. Huetio* Dem. E. IV, 12. Rhadamanthus idem est qui Moises, inter cuius leges erat, ne quis nomen Domini temere usurparet, ideo illum per anserem &c. iurari voluisse. Notum autem quomodo in hisce luxuriet Doct. praesulis ingenium. Cel: *Iablonskius* in Panth: Aegypt: L. V, 1, 5. opinatur, Rhadamanthum hunc aut gente fuisse Aegyptium, aut post peregrinationem eo institutam, cultum Deorum quorumdam domum secum reduxisse, ideoque per animantia haec Aegyptiis sacra, iuravisse. Utique non quod Diis essent sacra, aut Deorum symbola, per illa iurabant Cretenses, sed aliae instituti caussae adferuntur.

Vid.

Αἰγύπτιοι δὲ καὶ θεοὺς ἐνόμισαν, [5] εἴτε ὄντως θεούς ἡγούμενοι, εἴτε ἐξεπίτηδες τὰ τῶν θεῶν εἴδη βοοπρόσωπα, καὶ ὀρνιθοπρόσωπα, [6] καὶ τῶν ἄλλων ποιοῦντες, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἐξ ἴσου καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέχοιντο, [7] εἴτε καὶ δι' ἄλλας αἰτίας μυςικωτέρας. οὕτω δὴ καὶ οἱ Ἕλληνες τῷ μὲν τοῦ Διὸς ἀγάλματι [8] κριοῦ προσῆψαν κέρατα [9] ταύρου δὲ τῷ Διονύσου· [10] τὸν δὲ Πᾶνα ἐξ ἀνθρώπου καὶ αἰγὸς συνέθησαν, τὰς δὲ [11] Μούσας ἐπτέρωσαν, καὶ τὰς Σειρῆνας· κατὰ

τὰ

Aegyptii autem in deos quoque ipsa retulerunt, siue quia reuera deos esse existimarent, siue quia dedita opera diis boum, & auium, caeterorumque animalium facies attribuerent, ut ab ipsis non secus atque ab hominibus abstinendum monerent: siue aliqua alia occultiore causa inducti. Ita etiam Graeci Iouis statuae arietis, Bacchi simulacro tauri cornua adhibuerunt: Pana item ex homine & capro composuerunt. Musas alis, nec non Sirenas instruxerant.

Si-

Vid. *Suid:* l. l. *Socrates*, scriptor non incelebris rerum Creticarum, quem laudat Vir eximius, ignotus mihi est. *Zenobius* & *Schol:* Aristoph: Viris Doctis saepe inposuerunt, quibus depravata scriptura Socrates pro Sosicrates legitur. Conf. *Kuster:* ad *Suid:* & *Fabric:* Bibl: Graec. L. II, 23. p. 827.

5. Εἴτε ὄντως θεοὺς ἡγούμενοι &c.] Aegyptios animantia ista non re vera pro Diis habuisse, sed imagines tantum & symbola eorum, ostendit praeter alios *Euseb:* P. E. L. III. p. 117. & *Plut:* T. II. p. 379. Symbolo tamen eumdem, quem Numinibus honorem habebant, qua de re *Cuper:* Harpocr: p. 42. mox *Meerm.* τὰ θεῶν εἴδη, omisso τῶν.

6. Καὶ τῶν ἄλλων.] Forte καὶ τῶν ἄλλων ὁμοιοπρόσωπα ποιοῦντες. & mox ὅπως αὐτῶν (sine ἐξ.) REISK.

7. Εἴτε καὶ δι' ἄλλας αἰτίας.] Secus quam aliae gentes Aegyptii, non viros inlustres, sed animantia divinis honoribus colebant. Id quidem testatissimum, unde vero res originem duxerit, haud adeo certum exploratumque est. Diffident multum & vetustiores & recentiores scriptores. *Diod. Sic. I*, 86. *Moshem:* ad *Cudworth:* Syst: Intell: Univ. p. 418. *Iablonski* in Prol: Panth: Aegypt: § 35. *Warburt:* in Divin: Moif: Legat: L. IV, 4. &c. tam prolixe in hoc argumento sunt versati, ut nihil addi debeat. Bene paullo ante ἐξ ante αὐτῶν delebat *Reiskius*. idem volebat *Abreschius*.

8. Κριοῦ προσῆψαν κέρατα.] De Iove, seu Ammone κριοπροσώπῳ omnia sunt nota, cum veteres Theologi id toties paganis exprobrent. Lege V. D. ad *Min. Fel.* c. 21. sed mireris Graecis hoc loco tribui, quod alibi Afris. *Suidas* quidem in Ἄμμων. ὄνομα θεοῦ Ἑλληνικοῦ, ibi autem vel λιβυκοῦ legendum, vel per ἐθνικοῦ explicandum censebat *Kuster*. At vero non Afris tantum, sed Graecis etiam Iupiter κριοπρόσωπος colebatur. Pulcre differit hac de re *Spanhem:* de us. & praest. num. Diff. VII.

9. Ταύρου δὲ τῷ Διον.] Bacchi cornua nemo ignorat. Hinc ταυρόκερως & ταυρόκερως θεὸς vocatur, de quo nomine *Wesseling:* ad *Diod: Sic: III*, 64.

10. Τὸν δὲ Πᾶνα ---] *Min. Fel.* in Octav. c. 28. *De capro etiam & homine mixtos deos, & leonum & canum vultus deos dedicatis.* ubi multa hac de re interpretes. Conf. *Nostrum* infra IV, 9.

11. Μούσας ἐπτέρωσαν καὶ τὰς Σειρ.] Alas Sirenibus cum Musis (unius ex illis, ut plerique tradunt, filiabus,) communes statuunt. V. *Spanhem:* de us. & pr. num. Diff. V. de Sirenibus alatis elegantissime *Broukh:* ad *Tibul: V*, 1, 69. Pennas *Victoriae*, ceterorumque, quorum hic mentio, nemo nescit.

12.

Simili modo & Victoriam & Irin, & Cupidinem & Mercurium alatos finxerunt. Pindarus ſane in odis ſuis omnes deos quando a Typhone fugabantur, non hominibus, ſed aliis animalibus ſimiles induxit. Paſiphaes amore captum Iouem tauri formam ſumpſiſſe aſſerunt: modo aquilam, modo olorem effectum fabulantur: quibus ſane omnibus honorem prae ſe ferebant priſci illi, quem animalibus exhibendum cenſebant. atque adhuc magis etiam quando Iouem a capra educatum fuiſſe aiunt. Erat autem apud Cretenſes Rhadamanti lex, qua omnia animalia adigi in iusiurandum iubebatur. Ne-

τὰ τὰ αὐτὰ δὲ τήν τε Νίκην, καὶ τὴν Ἶριν, καὶ τὸν Ἔρωτα, καὶ τὸν Ἑρμῆν. [12] Πίνδαρος δὲ ἐν προσωδίοις πάντας τοὺς θεοὺς ἐποίησεν, ὁπότε ὑπὸ Τυφῶνος ἐδιώκοντο, οὐκ ἀνθρώποις ὁμοιωθέντας, [13] ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ζώοις· ἐρασθέντα δὲ Πασιφάης [14] Δία, γενέσθαι μὲν ταῦρον, νῦν δὲ ἀετὸν, καὶ κύκνον. δι' ὧν τὴν πρὸς τὰ ζῶα τιμὴν οἱ παλαιοὶ ἐνεδείκνυντο, καὶ ἔτι μᾶλλον, ὅταν [15] τὸν Δία θρέψαι λέγωσιν αἶγα. Κρησὶ δὲ νόμος ἦν Ῥαδαμάνθυος, [16] ὅρκον ἐπάγεσθαι πάντα τὰ ζῶα.

[17] οὐ-

12. Πίνδαρος δὲ ἐν προσωδίοις.] Antiquiſſimae *edd.* habent προσοδίοις, quod non mutaſſem. utrumque praeferunt multorum ſcriptorum codices. Vide *Seber:* ad *Polluc: IV*, 53. *Suidas* in V. Προσόδια τὰ εἰς πανηγύρεις θεῶν ποιήματα παρὰ τῶν λυρικῶν λεγόμενα. Sed & *idem.* Προσώδιον. ὁ ὕμνος. In voce Πίνδαρος poëtae tribuit προσόδια, παρθένια, quae ibi vocabula forte debent coniungi, & intelligi παρθένεια, quae Pindaro contribuit *Plut.* T. II. p. 1136. F.

13. Ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ζ.] Ἀλλὰ τοῖς ἀλόγοις ζώοις citat ὁ πάνυ ad *Diod. Sic. I*, 86. in *codd.* non inveni. Fabulam, quam tangit Noſter, multi produnt, qua de re *ibid.* Vir Eximius, & interpr. ad *Ovid:* V. Metam. 321. ſed quod addit ibi Vir Celeb. turpes Deorum Aegyptiorum figuras ex hac fabula fuiſſe natas, id controverſia haud vacat.

14. Διὰ γενέσθαι μ. τ. νῦν δὲ ---] Haec e mythographis etiam nemini ignota. Solum excitabo *Theodor:* in Serm: de Sacrif: quia Noſtrum ſaepe exprimit, & haec etiam iungit, καὶ τὸν μὲν πατέρα τῶν θεῶν, ἀετῷ καὶ ταύρῳ καὶ κύκνῳ προσεικασμένον &c. Legendum autem videtur γενέσθαι νῦν μὲν, ut monebat *Abreſch:* Solent enim ſic alii, & Noſter ſupra § 5. ubi tamen poſteriori loco ſemel tantum ponitur. Vide ibi *Reiskium.*

15. Τὸν Δία θρέψαι λέγ.] Τὸν in ſedem ſuam revocavi, qua per *Valent.* expulſum fuerat, qui τὴν edidit. Et priores *edd.* & *Cod. Lipſ.* ita iubent. *Min. Fel.* in Octav. c. 21. *Et quae Iovis ſacra ſunt? nutrix capella eſt, & avido patri ſubtrahitur infans, ne voretur.* ubi hac de re multa V. D.

16. Ὅρκον ἐπάγεσθαι π. τ. ζ.] Bene habet haec dictio. ſibi ſuperinducere, hoc eſt in cauſſa ſua proferre, omne genus animantium, quo ſibi ſint ὅρκος, hoc eſt religio iureiurando ſancita. REISK. *Valent.* locum, tanquam ſibi ſuſpectum aſteriſco notaverat, quem bene tuetur Clar. *Reiskius.* Hinc ἐπακτὸς ὅρκος apud *Iſocrat:* ad Demon: p. 12. de qua dictione Grammatici diſſentiunt. Bene *Suidas.* Ἐπακτὸς ὅρκος. ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει. uti ἐπακτὸν δύναμιν vocant auxilia exterorum & aliunde quaeſita. vide *Caſaub:* ad *Aeneae* Poliorc. p. 1736. ἐπακτὸς πλοῦτος de dote apud *Eurip:* Menalip: 49. alia huius generis habet Eleg: *Alberti* ad *Heſ:* in Ἐπακτόν. Res ipſa paullo ante nobis occurrebat. hinc

[17] οὐδὲ Σωκράτης τὸν κύνα καὶ τὸν χῆνα ὀμνὺς ἔπαιζεν, [18] ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ διὸς καὶ δίκαιον παῖδα ποιεῖτο τὸν ὅρκον, [19] οὐδὲ παίζων ὁμοδούλους αὐτοῦ ἔλεγεν τοὺς κύκνους. αἰνίσσεται δὲ καὶ ὁ μῦθος, ὡς ὁμόψυχά ἐστιν ἡμῖν, [20] καὶ χόλῳ μὲν θεῶν μεταβαλεῖν ἐξ ἀνθρώπων εἰς ζῶα, μεταβαλόντας δὲ, λοιπὸν ἐλεεῖσθαι καὶ φιλεῖσθαι. [21] τοιαῦτα γὰρ τὰ περὶ δελφίνων λεγόμενα καὶ τὰ περὶ ἀλκυόνων, ἀηδόνων τε καὶ χελιδόνων.

§ 17. Αὐχεῖ δὲ καὶ τῶν παλαιῶν ἕκαστος, [1] ὅστις εὐτύχησεν τῆς ἐκ

Neque Socrates dum per canem & anserem iurabat, per lusum id faciebat: sed serio ex iusti filii Iouis instituto deierabat: neque per iocum conseruos suos olores appellabat. Quin etiam fabulae cum deorum indignatione ex hominibus in animalia mutationem fuisse factam: atque iccirco deos misericordia postea ea fuisse prosequutos, atque amasse perhibent: eadem qua nos anima esse praedita caetera animalia uidentur significare. Eiusmodi enim ea sunt, quae de delphinis, alcyonibus, lusciniis, hirundinibus traduntur.

§ 17. Vnusquisque item ex ueteribus, qui ex animalibus educationem feli-

hinc itaque Cretenses divinis nominibus abstinebant, ac per quaevis animantia iurabant. Vide *Meurs:* in Cret: L. IV. c. 1.

17. Οὐδὲ Σωκράτης &c.] Socrates iurabat per illa, non ut per Deos, sed ne per Dei nomen iuraret. dictum est supra. *Tertull:* Apol: c. 14. *Taceo de Philosophis, Socrate contentus, qui in contumeliam Deorum, quercum, & hircum, & canem deierabat.* Vide ibi *Havercamp:* & *Menag:* ad *Diog: Laërt: II*, 40.

18. Ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ Δ. κ. δ. π.] Ἀλλὰ κατὰ τὸν Διὸς καὶ Δίκης παῖδα. ad exemplum Rhadamanthyos, qui e Iove & Dice natus erat. REISK. Cel. *Iablonsk.* in Panth. Aeg. I, 5, 5. corrigit τὸν τοῦ Διὸς καὶ Μαίας παῖδα. Socratem nempe intellexisse Aegyptiorum Anubidem, seu, ut Graeci interpretantur, Mercurium, quem Iovis & Maiae filium perhibebant. Ne dicam, haec nimis longe a literarum ductu abire, si canis Mercurium notabat, quid anser, hircus &c.? nec solet κατὰ hoc modo constructum id significare. Cum Minos, Rhadamanthys, & Aeacus παῖδες τοῦ θεοῦ Nostro dicantur in Vit. Plotin: uti Rhadamanthus Iovis & Europae filius, *Platon:* in Min: p. 367. D. isque iustitiae laude celeberrimus evaserit, uti e *Meurs:* in Cret. III, 15. & aliis notum est, nihil mutandum duxi. Pro ποιεῖτο e *Cod. Lips.* & *Meerm.* lege ἐποιεῖτο.

19. Οὐδὲ παίζων ὁμοδούλους ----] *Plut:* T. II. p. 975. B. ἰδίᾳ δέ φησιν ὁ Σωκράτης ὁμόδουλον ἑαυτὸν ποιεῖσθαι τῶν κύκνων. *Pausan:* in Attic. p. 58. Socrates τῇ προτεραίᾳ νυκτὶ ᾗ Πλάτων ἔμελλεν ἔσεσθαι μαθητὴς ἐσπτῆναι κύκνον εἰς τὸν κόλπον, εἶδεν ὄνειρον. Hac forsan de caussa Socrates dixit ὁμόδουλον ἑαυτὸν ποιεῖσθαι τῶν κύκνων, ut scribit *Spencer:* ad *Origen:* L. VI. Contr. Cels. p. 635. sed hoc nihili est, & e Nostro confutatur, nam cycnos & anseres eodem loco habebat.

20. Καὶ χόλῳ μὲν.] Aut ante καὶ deest aliquid, aut eius loco legendum est λέγων; vel simile participium. Mox μεταβαλόντα. REISK.

21. Τοιαῦτα γὰρ &c.] De Halcyone, Iovis ira in avem conversa, *Did.* ad *Hom.* Iliad. I. 558. de hirundine & luscinia V. D. ad *Aelian:* V. H. XII, 20. ubi, quid occasionem fabulae dederit, e Pausania *Perizon.*

1. Ὅστις εὐτύχησεν.] Forte ὥς τις. *ut quisque.* REISK.

2.

liciter consequuti fuerant, non ita de parentibus, sicut de enutritoribus suis gloriabatur. de lupa alius, alius de ceruo, alius de capra, alius de ape: Semiramis de columbis, Cyrus de cane, de olore Thrax, qui a nutriente etiam nomen obtinuit. Vnde diis quoque, cognomenta obtigerunt, Baccho quidem hinnuleus: Apollini lupinus, & delphinius: Neptuno equestris: equestris item Mineruae. Hecate uero si taurus, canis, leaena fuerit uocata, magis exaudit. Quod si quia qui animalia sacrificant, ea comedunt, iccirco ut se crimine absoluant, irrationalia ea esse dicant, eodem modo qui pa-

ἐκ τῶν ζώων ἀνατροφῆς, οὐχ οὕτως τοὺς πατέρας, ὡς τοὺς ἀναθρεψαμένους. ὡς [2] ὁ μὲν λύκαιναν, ὁ δὲ ἔλαφον, ἄλλος αἶγα, ἄλλος μέλιτταν, Σεμίραμις δὲ τὰς περιστερὰς, Κῦρος δὲ κύνα, κύκνον δὲ Θρᾷξ, καὶ τοὔνομα τοῦ θρέψαντος ἔφερεν. ὅθεν καὶ θεοῖς ἐπωνυμίαι, [3] Διονύσῳ μὲν εἰραφιώτης, Ἀπόλλωνι δὲ [4] λύκειος, καὶ δελφίνιος, Ποσειδῶνι δὲ ἵππιος, καὶ Ἀθηνᾷ ἱππία. ἡ δ' [5] Ἑκάτη ταῦρος, κύων, λέαινα ἀκούουσα, μᾶλλον ὑπακούει. εἰ δ' ὅτι θύοντες αὐτὰ κατεσθίουσι, διὰ τοῦτο, ὥσπερ [6] αὐτοὺς παραμυθούμενοι, ἄλογα λέγουσιν, εἴποιεν ἂν καὶ οἱ

 τοὺς

2. Ὁ μὲν λύκαιναν ---- ἔλαφον ---- αἶγα &c.] Lege *Diod: Sic: II*, 4. *Iustin: XXIII*, 4. & *Aelian: V. H. XII*, 42. & 45. ἔλαφον *cervam* verti velim.

3. Διονύσῳ εἰραφιώτης.] Quasi ἐριφιώτης. Vide *Fabr:* Epist: p. 57. REISK. Optime. nihil huc Bacchus, quem ἐρίβρομον, εἰραφιώτην vocat *Orph.* Hymn. XLVII. quique inde μηροραφὴς etiam dictus, Hymn. IV. ut correctum est Cel. *Lennep.* Anim. ad *Coluth. III*, 2. de quo *Barnes:* ad *Eurip:* Bacch: 286. Recte itaque *Felician: hinnuleo. Etym. M.* p. 302. ἢ παρὰ τὸ ἔριφος, φασὶ γὰρ αὐτὸν ὑπὸ ἐρίφων ἀνατραφῆναι. A *Clement:* hac vocis forma Bacchus etiam εἰραφιώτης dicitur, ut obseruat Clar: *Hemsterh:* ad *Polluc. X*, 17.

4. Λύκειος καὶ δελφίνιος.] De priori Apollinis cognomento *Bergler:* ad *Alciphr: I*, 26. Idem quare dictus sit Δελφίνιος., docebunt *Etym. M.* & V. D. ad *Polluc. VIII*, 190. hinc itaque δελφίνιον templum Apollinis, & tribunal ἐπὶ δελφινίῳ de quo *Meurs.* Ath. Att. II, 1. & alii. Delphinos Apollini fuisse consecratos e numis etiam ostendit *Spanh:* de us. & praest. num. V. nota etiam animalium nomina ad Deos fuisse translata, quae hominibus data fuisse infra videbimus. Conf. *Cuper:* Mon: Ant: p. 206.

5. Ἑκάτη ταῦρος, κύων, λέαινα.] Quia tria capita uni corpori habebat inposita τριπρόσωπον, τρίμορφον & τριαύχηνα Graeci eam adpellant. V. *Cuper:* Mon: Ant: p. 206. *Triceps* & *triformis Virg:* aliisque dicitur. τρισσοκέφαλος *Orph:* Argon: 974. qui equi, hominis & canis capita ei tribuit. Noster infra equi, tauri & leaenae L. IV, 16. Hoc loco tauri, canis & leaenae. A tauri capite ταυρῶπις fuit dicta, uti lunae boves passim tribuunt veteres, qua de re *Cuper:* in Harpocr: p. 12. Quia canibus delectabatur canino etiam capite fuit effícta, ut docet *idem* p. 198. Sed Noster alio in loco dicit Hecaten illam Daemonibus inperare, atque illos Daemones per canes significari. Vide *Euseb:* P. E. p. 175. non male eadem *leaena* dicta, uti leo Apollinis, seu Solis erat symbolum, qua de re postea.

6. Αὐτοὺς παραμυθούμενοι.] Παραμυθεῖσθαι est quo-

τοὺς [7] πατέρας ἑςιώμενοι Σκύθαι, ἀλόγους εἶναι τοὺς πατέρας.

§ 18. Διὰ μὲν τούτων καὶ ἄλλων, ὧν ἑξῆς μνησθησόμεθα, τὰ τῶν παλαιῶν ἐπιτρέχοντες, δείκνυται λογικὰ ὄντα τὰ ζῶα, τοῦ λόγου ἐν τοῖς πλείςοις [1] ἀτελοῦς μὲν ὄντος, οὐ μὴν παντελῶς ἐςερημένου. τῆςδε δικαιοσύνης πρὸς τὰ λογικὰ οὔσης, καθάπερ φασίν οἱ ἀντιλέγοντες, πῶς οὐχὶ καὶ πρὸς ταῦτα εἴη ἂν ἡμῖν τὸ δίκαιον; οὐ γὰρ καὶ πρὸς τὰ φυτὰ παρατενοῦμεν τὸ τῆς δικαιοσύνης, [2] διὰ τὸ φαίνεσθαι πολὺ τὸ πρὸς τὸν λόγον [3] ἀσύγκλωςον, καίτοι κἀνταῦθα τοῖς καρποῖς χρῆσθαι εἰώθαμεν, οὐ μὴν σὺν τοῖς καρποῖς κατακόπτειν καὶ τὰ πρέμνα. τὸν δὲ σιτικὸν καρπὸν καὶ τὸν τῶν χεδρόπων, αὐανθέντα καὶ εἰς γῆν πίπτοντα [4] καὶ τεθνηκότα, συλλέγομεν. ζώων δὲ τὰ [5] θνησείδια πλὴν τῶν ἰχθύων, ἃ

parentes ſuos epulentur Scythae, dicere expertes eos eſſe rationis poſſent.

§ 18. Atque his quidem, atque aliis quae deinceps ueterum opiniones percurrentes commemorabimus, caeteraque animalia rationalia eſſe demonſtrantur: ita ut licet imperfecta in plerisque ratio ſit, non prorſus tamen deeſſe cenſeatur. Cum itaque ius erga rationalia, ut inquiunt aduerſarii, eſſe debeat, cur non etiam erga haec nobis erit? Non enim etiam ad plantas protendenda iuſtitia eſt, in quibus magna admodum ad rationem inconuenientia conſpicitur. Tametſi in illis moderatius nos gerimus: fructibus enim tantummodo ipſarum uti, non una cum fructibus truncos etiam ipſos ſuccidere conſueuimus. Frumenti uero & leguminum fruges ubi iam efflореſcentes in terram deciderint, & emortua fuerint, colligere ſolemus. At ex mortuorum animalium carnibus, exceptis piſci-

quovis modo emollire, mitigare. Conf. V. D. Obſ. Miſc. III, 3. p. 413. Latini *ſolari*, *conſolari damna*, & ſimilia centies.

7. Πατέρας ἑςιώμενοι.] Sic Maſſagetae & Derbices καταθύουσιν καὶ ἑςιῶνται τῶν φιλτάτων τοὺς γεγηρακότας infra IV, 21. ubi vide.

1. Ἀτελοῦς μὲν ὄντ. οὐ. μ. π. ε.] Vide ad § 7. *Abreſchius* conferebat ἀπεςερημένον μισθὸν *Iacob. V*, 4.

2. Διὰ τὸ φαίνεσθαι.] Forte διὰ τὸ αὐτοῖς ἐπιφαίνεσθαι πολύ. REISK.

3. Ἀσύγκλωςον.] Adſcriptum erat ſcholium *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* ὅτι τὰ φυτὰ διὰ τὸ πλεῖςον ἠλλοτριῶσθαι ἡμῶν δέον παραλαμβάνειν εἰς βρῶσιν. A Parcis ſtamina ducentibus & fata intexentibus locutione ducta, συγκλώθεσθαι proprie, *quae fatali ordine connexa ſunt*, & hinc latius de illis, quae ſerie quadam cohaerent. Saepe ſic apud *M. Anton:* ubi ad IV, 34. vide *Gatak:* φύσις συγκλώσεως (qua voce augeri poſſunt *Steph:* copiae) καὶ ἐπιπλοκῆς iungitur *Eid. II*, 3. Venuſte κλώθειν τὰ ἀσύγκλωςα *Syneſ:* Epiſt. 57.

4. Καὶ τεθνηκότα.] Idem loquendi genus, quo utitur Dominus Ieſus *Ioan. XII*, 24. ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ. & Divinus Vir I. ad Corinth. XV, 36. Noſter infra 26. ὅταν τεθνηκότων χρησώμεθα τοῖς καρποῖς.

5. Θνησείδια πλὴν τῶν ἰχθύων.] Coniicio legen-

ſcibus, niſi ui occiſa fuerint, in cibum ſumeret nemo. Qua in re multa iniuſtitia procul dubio eſt. Adde uero quod ut Plutarchus quoque inquit, non propterea quia natura noſtra quibusdam indiget, eisque utitur, continuo in omnia proferenda iniuria eſt. Conceditur enim ut pro neceſſitate quadam tenus detrimentum inferatur: ſiquidem a plantis etiam ſi uiuae permaneant, quicquam ſumere detrimentum eſt. Ex inſolentia autem & ut uoluptatibus indulgeamus, caetera quoque detrahere, ac perdere, ſummae feritatis eſſe atque iniuſtitiae uidetur, quippe cum eorum abſtinentia neque ad uiuendum neque ad bene viuendum impedimento ulli nobis ſit. Nam ſi quemadmodum aëre & plantis & fructibus, ſine quibus uitam traducere non licet, ita

ἃ καὶ αὐτὰ βίᾳ ἀναιροῦμεν, οὐκ ἄν τις προσενέγκαιτο. ὥςτε πολὺ τὸ ἄδικον ἐν τούτοις. ἀρχὴν δὲ, ὡς καὶ [6] Πλούταρχος φησὶν, οὐκ ἐπεὶ δεῖταί τινων ἡμῶν ἡ φύσις, καὶ χρώμεθα τούτοις, ἤδη ἐπὶ πᾶν προακτέον, καὶ πρὸς πάντα, τὴν ἀδικίαν. δίδωσι μὲν γὰρ καὶ παρέχει τοῖς ἀναγκαίοις τὴν ἄχρι τινὸς βλάβην (εἴγε βλάβη τὸ λαμβάνειν τι παρὰ τῶν φυτῶν, καίτοι ζώντων μενόντων). [7] τὸ δ' ἐκ περιουσίας καὶ [8] πρὸς ἡδονὴν ἀπολαύειν ἕτερα καὶ φθείρειν, τῆς παντελοῦς ἦν ἀγριότητος καὶ ἀδικίας· καὶ ἡ τούτων ἀποχὴ, οὔτε πρὸς τὸ ζῆν, οὔτε πρὸς τὸ εὖ ζῆν, ἡμᾶς ἠλάττου. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀέρος καὶ ὕδατος φυτῶν τε καὶ καρπῶν, ὧν ἄνευ ζῆν ἀδύνατόν ἐςιν, οὕτω φόνου ζώ-

gendum πλὴν τῶν τοιούτων. VALENT. Forte πλὴν τῶν ἰσχυρῶν ἃ καὶ ---- infra § 9. τὰ μὲν --- ὅσα ἰσχυρὰ. REISK. Θνησείδια quae alias θνησίδια. vide IV, 16. ει quippe & ι paſſim in hiſce permutantur, ut dictum alibi. Conf. V. D. ad *Heſych:* in Θνητίδια. *Fogeroll:* illa πλὴν ἰχθύων male interiecta putabat, & merito, ut opinor. Ineptus aliquis monachus videtur voluiſſe, nos piſcibus, ἃ καὶ αὐτὰ βίᾳ ἀναιρ. (reſpectu habito ad ζῶα) extra aquam ſua morte exſtinctis veſci. quem enim nos incolimus, locus ipſis eſt tanquam orcus, in quem ſimul atque pervenerint moriuntur, ut pulcre *Plut.* T. II. p. 669. D.

6. Πλούταρχός φησιν.] Lege quae de hiſce diſputat *Plut.* Symp. L. IX, 8. Paullo poſt ἐν ante ἀναγκαίοις inſeruerat *Valent.* ſed contra *codd,* fidem, & citra neceſſitatem.

7. Τὸ δ' ἐκ περιουσίας.] Trita locutione ſic dicuntur ὧν ἡ παρουσία οὐκ ἔςιν ἀναγκαία, ut *Suidas* in V. loquitur. *Diod. Sic. XX,* 59. ἐκ περιουσίας ἐχρῶντο δαψιλέσι πᾶσιν. unde ad alia venuſte transfertur, de quibus ibi magnus *Comment.* Aliquando etiam de iis dicitur, quae facile & ſine labore adquiruntur. vid. *Caſaub:* ad *Strabon: III.* p. 60. Noſter h. l. ante oculos habuiſſe videtur illa *Ariſtot:* Topic: III, 2. τὸ δὲ εὖ ζῆν, ἔςιν ἐκ περιουσίας. αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον.

8. Πρὸς ἡδονὴν ἀπολαύειν.] Πρὸς ἡδονὴν ἀπολλύειν *perdere*, *deſtruere* ex Λ effecerunt librarii Α, quae duae literae ſaepe inter ſe permutantur. REISK. Ingenioſa utique coniectura, licet ego vulgatum praetulerim.

Ἀ-

ζώων καὶ βρώσεως σαρκῶν ἐτυγχάνομεν δεόμενοι πρὸς τὸν βίον, ἀναγκαίαν ἡ φύσις συμπλοκὴν εἶχεν ἂν πρὸς ταύτην τὴν ἀδικίαν. εἰ δὲ πολλοὶ μὲν ἱερεῖς θεῶν, πολλοὶ δὲ βασιλεῖς [9] βαρβάρων ἁγνεύοντες, ἄπειρα δὲ γένη ζώων, τὸ παράπαν οὐ θιγγάνοντα τῆς τοιαύτης τροφῆς, ζῶσιν, καὶ τυγχάνουσι τοῦ κατὰ φύσιν τέλους, πῶς οὐκ ἔςιν ἄτοπος ὁ κελεύων, εἴ τισιν ἀναγκαζοίμεθα πολεμεῖν, μηδὲ οἷς ἔξεςιν, εἰρηνικῶς ὁμιλεῖν, ἀλλὰ ἢ πρὸς μηδὲν τῇ δικαιοσύνῃ χρωμένους ζῆν, [10] ἢ πρὸς πάντας χρωμένους μὴ ζῆν; ὥςπερ οὖν ἐπ᾽ ἀνθρώπων, ὁ μὲν αὑτοῦ σωτηρίας ἕνεκα καὶ παίδων, ἢ πατρίδος, ἢ χρήματά τινων παραιρούμενος, ἢ χώραν ἐπιτρίβων καὶ πόλιν, [11] ἔχειν πρόσχημα τῆς ἀδικίας τὴν ἀνάγκην· ὅςις δὲ ταῦτα δρᾷ διὰ πλοῦτον, ἢ κόρον, ἢ ἡδονὰς τρυφώ-

ita animalium caede quoque & carnium esu indigeremus, necessario iniustitiae huic innexa natura nostra esset. Si uero multi & deorum sacerdotes, & reges barbarorum pie & caste uitam ducentes: quin etiam innumerabilia animalium genera huiuscemodi cibo nunquam prorsus gustato, & naturali fine ac bono non frustrantur: quomodo non est absurdus, qui si cum aliquibus bellum gerere cogamur, neque cum illis quibuscum licet, uiuere nos pacifice iubeat: Sed uel erga nullos iustitia utendo uiuendum, uel erga omnes utendo non uiuendum censeat? Quemadmodum igitur apud homines qui salutis suae, & liberorum, & patriae causa uel pecunias aliorum rapit, uel regionem & ciuitatem opprimit, is necessitatem habet, quae aliquo modo iniustitiam excuset: qui uero diuitiarum & uoluptatum insolentia, non

Ἀπολαύειν ad voluptatem refertur, sive honestam, sive pravam & luxuriosam, unde *Hes:* Ἀπολαύει. τρυφᾷ ubi vid. *Albert:* ἀπολαύσεις iungit ταῖς ἡδοναῖς infra § 20. hinc ἀπολαυςικὰ idem aliquando quae ἡδονικὰ, uti huius generis homines ἀπολαυςικοί, eorumque vita βίος ἀπολαυςικὸς dicitur. Vid. *Gatak:* ad *Anton: III*, 6. praegnans itaque sensus est in illis *Paulli* I. ad Timoth. VI, 17. Deus praestat πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν.

9. Βαρβάρων. ἁγνεύοντες.] Post ἁγνεύοντες, vel potius ἁγνεύσαντες, deesse videtur λέγονται, vel φέρονται, vel ἱςόρηνται vel simile quid. Reisk. De voce θιγγάνειν, quae sequitur, vide ad II, 33.

10. Ἢ πρὸς πάντας.] *Cod. Lips.* & *Meerm.* πρὸς πάντα. quod praefero. Mox ante αὑτοῦ *Fogeroll:* infarciebat τῆς, sine iusta caussa.

11. Ἔχει πρόσχημα.] In prioribus editionibus erat ἔχειν, quod quare mutaverit *Valent.* qui ἔχει dabat, non video. pertinet ad sequens δοκεῖ. tuetur illud etiam *Meerm.* codex.

12.

non neceſſitate aliqua inductus idem facit, iniuſtus, incontinens, atque improbus exiſtimatur. ita plantarum detrimenta, ignisque & aquae conſumptionem, ouium tonſuras, ac lac, boumque ſubiugationem hominibus concedit deus: cumque his ad ſalutem & conſeruationem ſui utantur, ignoſcit. At animalia iugulare, & conciſa caedis ac ſanguinis plenos non alimenti & repletionis, ſed uoluptatis & gulae cauſa edere, illud uero ſupra modum iniuſtum ac ſceleſtum eſt. Nonne enim eſt ſatis, quod cum laboribus nullis opprimi deberent, ad defatigationem usque ipſis utamur? e-

φύσας, καὶ ἀποπληρώσεις οὐκ ἀναγκαίων ποριζόμενος ἐπιθυμιῶν, [12] ἄμικτος εἶναι δοκεῖ, καὶ ἀκρατὴς, καὶ πονηρός. οὕτω τὰς μὲν εἰς φυτὰ βλάβας, [13] καὶ πυρὸς καὶ ναμάτων ἀναλώσεις, κουράς τε προβάτων καὶ γάλα, βοῶντε ἐξημέρωσιν καὶ κατάζευξιν ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ διαμονῇ τοῖς χρωμένοις ὁ θεὸς δίδωσι συγγνώμην. [14] ζῶα ὑπάγειν σφαγαῖς, καὶ μαγειρεύειν, ἀναπιμπλαμένους φόνου, μὴ τροφῆς ἢ πληρώσεως χάριν, ἀλλ' ἡδονῆς καὶ λαιμαργίας ποιουμένους τέλος, ὑπερφυὲς ὡς ἄνομον καὶ δεινόν. ἀρκεῖ γὰρ, ὅτι μηδὲν πονεῖν δεομένοις χρώμεθα [15] προκάμνουσι.

καὶ

12. Ἄμικτος εἶναι δοκεῖ.] Elegans vox. ἄμικτοι, ἀνεπίμικτοι, ἀπρόσμικτοι, δυσεπίμικτοι, omnes illi, qui peregrinos iure commercii excludunt, eorumque conſociationem atque aditum recuſant, ut bene *Weſſeling:* ad *Herod: I*, 25. recte ergo iunguntur ἄμικτος, ἀκρατὴς καὶ πονηρὸς, ut apud *Lucian:* Ver. Hiſt. I, 35. χαλεποὶ, βαρεῖς, ἄμικτοι καὶ ἄγριοι. infra τὸ δυσεπίμικτον nobis occurret IV, 6.

13. Καὶ πυρὸς καὶ ναμάτων ἀναλ.] Forte καὶ διὰ πυρὸς καὶ ν. *& conſumtiones frugum factas adminiculo ignis & aquarum.* ſignificat earum coctiones. Reisk. Suſpicabar καὶ πυροῦ, ſive πυρῶν, quae voces ſaepe permiſcentur, ut oſtendit *Weſſeling:* ad *Diod: I*, 72. qua re enim frumenti hic mentionem omiſiſſet? ſed obſtant νάματα, quae etiamſi manus pruriant, tentare non audeo. Paullo ante *Meerm.* οὕτως τὰς.

14. Ζῶα ὑπάγειν.] *Fogeroll.* & *Valent.* correxerunt ζῶα δὲ ὑπάγειν, idque etiam iubet *Cod. Meerm.* Paullo poſt *Abreſchius* reſingebat ὑπερφυῶς ὡς, ut ſaepe *Plato.*

15. Προκάμνουσι.] Subſtitui πρὸς καμάτους. pro ἀντίδουλα legebatur prius ἂν δοῦλα. Vid. *Plut.* de Sollert. Anim. Valent. Προκάμνουσι bene habet. προκάμνειν eſt loco alterius laborare, & praevia ſua opera ſuccedaneam alterius operam magna parte moleſtiae relevare. ſed deinde leg. eſt καὶ μοχθοῦσιν, ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα. nam verſus eſt ſenarius Aeſchyli, etiam a Plut. ſaepe recitatus. Reisk. Priores *edd.* poſt προκάμνουσι ſenſum claudunt, & μόχθους, qui Aeſchyli eſſe haud videntur, ſequentibus iungunt. Potuit tamen Noſter μόχθους ἵππων —— dicere ἀντίδουλα κ. π. ἑ. ut eidem illi *Aeſchyl.* in Prom. Vinct. 463. dicuntur,

Θνητοῖς μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων.

quae ex *Eodem* ſequuntur, laudat *Plut.* T. II. p. 98. C. & p. 964. F. ſed diverſo modo. Priori loco:

Ἵππων ὄνων τε ὀχεῖα, καὶ ταύρων γονὰς
Δοὺς ἀντίδωρα καὶ πόνων ἐκδέκτορα.

In altero autem ὀχείαν, ἀντίδουλα & ἀνδέκτορα habet. Eſt ergo & ex illo & e Noſtro priori in loco ἀντίδουλα pro ἀντίδωρα apud *Plut.* legendum, quod in poſteriori ſine dubio contra *Xylandr. Pavius* ad *Aeſchyl.* Fragm. p. 1104. e *Porph.* adſeruiſſet, ſi Noſtri recorda-

καὶ μόχθους ἵππων, ὄνων τε ὀχείαν καὶ ταύρων γονὰς, ὥς Αἰσχύλος φησὶν, ἂν δοῦλα καὶ πόνων ἐκδέκτορα χειρωσάμενοι καὶ καταζεύξαντες.

§ 19. Ὁ δὲ ἀξιῶν ἡμᾶς ὄψῳ μὴ χρῆσθαι βοΐ, μηδὲ πνεῦμα καὶ ζωὴν διολλύντας καὶ διαφθείροντας, [1] ἡδύσματα πλησμονῆς, καὶ καλλωπίσματα προστίθεσθαι τραπέζης, τίνος ἀναγκαίου πρὸς σωτηρίαν, ἢ καλοῦ πρὸς ἀρετὴν, ἀφαιρεῖται τὸν βίον; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ζώοις τὰ φυτὰ παραβάλλειν, κομιδῇ βίαιον. τὰ μὲν γὰρ αἰσθάνεσθαι πέφυκε καὶ ἀλγεῖν, καὶ φοβεῖσθαι, καὶ βλάπτεσθαι· διὸ καὶ ἀδικεῖσθαι· τοῖς δὲ οὐθέν ἐςιν αἰσθητὸν, οὕτως δὲ οὐδὲ ἀλλότριον, οὐδὲ κακὸν, οὐδὲ βλάβη τις, οὐδὲ ἀδικία. καὶ γὰρ οἰκειώσεως πάσης καὶ ἀλλοτριώσεως ἀρχὴ τὸ αἰσθάνεσθαι. τὴν δὲ οἰκείωσιν ἀρχὴν τίθενται δικαιοσύνης οἱ ἀπὸ Ζήνωνος. πῶς δὲ οὐκ ἄλογον πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐπ' αἰσθήσει μόνον ζῶντας ὁρῶντας, νοῦν δὲ καὶ λόγον οὐκ ἔχοντας, πολλοὺς δὲ πά-

equis & aſinis adgeſtandum taurorumque ſobolem, ut Aeſchylus inquit,

In ſeruitutem adductam exceptricem effici.

Noſtri laboris, ut etiam ſubeat iuga.

§ 19. Nam qui non ueſci boue nos cenſet, neque ex ullo ſpiritu aut uita corrupta menſarum condimenta conquirere, qua re uel neceſſaria ad ſalutem, uel honeſta ad uirtutem uitam hominum priuat. Plantas enim comparare animalibus uelle ualde abſurdum, ac uiolentum uidetur. quippe cum animalia ſentiant, doleant, timeant, & offendantur, atque iccirco iniuria affici poſſint: plantis nullus ſenſus adſit, atque ideo neque alienum, neque malum, neque laeſio aliqua aut iniuria accidat. Conciliationis enim omnis, & alienationis principium ſenſus eſt. Conciliationem uero principium iuſtitiae Zeno ſtatuit. At uero quo pacto abſurdum non eſt, cum multos homines ſenſu tantum uiuere, mentem autem & rationem nullam propemodum habere uideamus: multos item

datus eſſet. nam pro ἂν δοῦλα legendum eſſe ἀντίδουλα non dubitabis. ὀχείαν *vehiculum* Latinus & Gallicus interpres dedit. ὀχεία potius *coitus*, *foetus*. Legebant ὀχεῖα, & recte ut priori in loco *Plut.* cui in altero ſic etiam reſtituit *Reisk.* Anim. ad *Plut.* p. 548: qui ὀχεῖα vehicularia inſtrumenta eſſe docet, adeoque ὀχεῖα ὄνων ſunt ὄνοι ὀχοῦντες. ſignificatio tamen *foetus* melius reſpondet ταύρων γονῇ. *Cod. Lipſ.* habebat ὡς καὶ Αἰσχύλος.

1. Ἡδύσματα πλησμονῆς.] Πλησμονὴν τῆς σαρκὸς dicit *S. Paull.* ad Coloſſ. II, 23. quocum hunc locum contendebat *Wetſten:* huius modi ἡδυσμάτων catalogum habemus apud *Athen:* *IV*, 20 & 21. Mox pro προστίθεσθαι *Abreſch:* προτίθεσθαι.

item qui ſaeuitia, ira, & inſolentia feras uel maxime horribiles ſuperent, parricidas, nefarios, tyrannos: erga eos aſſerere nobis eſſe ius: erga bouem autem aratorem, & domeſticum canem, & pecudes quae nos & lacte nutriunt, & tonſura ueſtiunt, nullum eſſe ius dicere?

§ 20. Sed illud ſcilicet Chryſippi uerifimile apud iſtos eſt: Nos noſtri & deorum cauſa: animalia caetera noſtri cauſa facta a diis fuiſſe: atque equos quidem ſimul nobiſcum bellum gerere, canes ſimul uenari: pardos, urſos & leones uirilem exercitationem nobis exhibere: ſuem ue-

πάλιν ὠμότητι καὶ θυμῷ καὶ πλεονεξίᾳ τὰ φοβερώτατα τῶν θηρίων ὑπερβεβληκότας, παιδοφόνους καὶ πατροκτόνους, [2] τυράννους καὶ βασιλέων ὑπουργοὺς, πρὸς μὲν τούτους [3] οἴεσθαι εἶναι ἡμῖν· πρὸς δὲ τὸν ἀροτῆρα βοῦν, καὶ τὸν σύντροφον κύνα, καὶ τὰ γάλακτι μὲν τρέφοντα, [4] κουρᾷ δὲ κοσμοῦντα θρέμματα μηδὲν εἶναι, πῶς οὐ παραλογώτατόν ἐστιν;

§ 20. Ἀλλ' ἐκεῖνο νὴ Δία τοῦ Χρυσίππου πιθανὸν ἦ, ὡς ἡμᾶς αὐτῶν καὶ ἀλλήλων οἱ θεοὶ χάριν ἐποιήσαντο, ἡμῶν δὲ τὰ ζῶα, συμπολεμεῖν μὲν ἵππους, καὶ συνθηρεύειν κύνας, ἀνδρείας δὲ γυμνάσια παρδάλεις [1] καὶ ἄρκτους καὶ λέοντας. ἡ δὲ [2] ὗς,

 3 ἐγ-

2. *Τυράννους καὶ βασιλέων ὑπουργ.*] Haec explicari debent e more illorum, qui in libertate viventes regium nomen in odium vocarunt. cum enim libera regna facilius in tyrannidem abirent, iſtud vitium quaſi regno inſitum exagitabant. Hinc *regie vivere*, *regie & crudeliter facere* ac ſimilia Latinis, & *regum* vocabulo animi inpotentia atque ipſa tyrannis exprimitur, ut oſtendit *Schulting.* ad *Senec. II.* Controv. 15. *βασιλεὺς καὶ τύραννος* eamdem ob cauſſam *Demoſtheni* atque aliis iungi ſolent.

3. *Οἴεσθαι εἶναι ἡμῖν.*] Supplevi *τὸ δίκαιον.* ſenſus enim verborum id flagitavit. VALENT. Forte *οἴεσθαι οἰκεῖόν τι* (vel *δίκαιον*) *εἶναι ἡμῖν.* REISK. Τὸ *δίκαιον* in margine iam notarat *Edit. Lugdun.* eoque modo ſenſum eſſe ſupplendum res ipſa loquitur.

4. *Κουρᾷ δὲ κοσμ. θρέμματα.*] *Θρέμματα pecudem* h. l. notant, quo ideoque utuntur, qui eamdem notionem Euang. *Ioann. IV*, 12. adſerere ſtudent. Conf. *Wetſten:* ego illis accedo, qui *domeſticos* ibi intelligunt.

1. *Καὶ ἄρκτους.*] In *Cod. Lipſ.* *ἄρκους* a prima manu, quod recentior correxit *ἄρκτους.* poterat ea opera ſuperſedere, nam *ἄρκος* non minus quam *ἄρκτος* uſurpabatur. REISK. Ἄρκους etiam dat *Meerm.*

2. *Ὗς ---- οὐ δι' ἄλλό τι πλὴν θύεσθαι ἐγεγ.*] Paullo aliter infra *ὗς φύσει γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι.* Supra autem I, 14. *οὐδὲ πρὸς ἄλλό τι χρήσιμον ἢ πρὸς βρῶσιν.* hic propter ſacrificia natum dicitur animal. *Ovid.* XV. Metam. 111.

- - - - & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori.

Eleganter *Clem. Alex.* Strom. II. p. 405. D. *λέγεταί γ' οὖν τινὰ τῶν φιλοσοφούντων ἐτυμολογοῦντα τὴν ὗν εἶναι φάναι ὡς εἰς θύσιν καὶ σφαγὴν μόνον ἐπιτήδειον.* *Varro* de R. R. II, 4. *Sus Graece dicitur ὗς, olim thyſus dictus ---- ab ſuillo enim genere pecoris immolandi initium primum ſumtum videtur.* ubi pro *thyſus* e *Clemente* reſcribo *thys.* nec dubito, quin Philoſophus ille, cuius *Clem.* meminit, quemque ſe neſcire ad *Varron.* dicit *Scal.* ſit Cleanthes, cuius teſtimonium ſtatim producetur. De ſuibus venuſte Aeſopus, κε-

[3] ἐνταῦθα γάρ ἐϛι τῶν χαρίτων τὸ ἥδιϛον, οὐ δι' ἄλλό τι πλὴν θύεσθαι ἐγεγόνει, καὶ τῇ σαρκὶ τὴν [4] ψυχὴν ὁ θεὸς οἷον ἅλας ἐνέμιξεν, εὐοψίαν ἡμῖν μηχανώμενος. ὅπως δὲ ζωμοῦ καὶ παραδειπνίων ἀφθονίαν ἔχωμεν, ὄϛρεά τε παντοδαπὰ, καὶ πορφύρας, [5] καὶ ἀκαλήφας, καὶ γένη πτηνῶν ποικίλα παρεσκεύασεν, [6] οὐκ ἀλλαχόθεν, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ μέγα μέρος ἐνταῦθα [7] τρέψας εἰς γλυκυθυμίας, τὰς τιτθὰς ὑπερβαλλόμενος καὶ καταπυκνώσας ταῖς ἡδοναῖς καὶ ἀπολαύσεσι τὸν περίγειον τόπον. ὅτῳ δὴ ταῦτα δοκεῖ τι τοῦ πιθανοῦ καὶ θεῷ πρέποντος μετέχειν, σκοπείτω τι [8] πρὸς ἐκεῖνον ἐρεῖ τὸν λό-

uero, hic enim ſcilicet gratia iucundiſſima conſiſtit, non ob aliud quicpiam factum fuiſſe, ſed carni eius, ut nobis opſonium procuraret, deum animam loco ſalis miſcuiſſe. qui quidem etiam ut iuſculi, & cupediarum copiam haberemus, uaria oſtrearum genera, & purpuras, & urticas, & diuerſas uolucrum ſpecies produxit, neque aliunde nobis praeparauit, ſed tanquam magnam ſui partem hic nos ad ſuauitates conuertit, condimentorumque illecebris nutrices exuperans, totum circum terram locum uoluptatibus, & iucunditatibus repleuit. Itane haec habere in ſe probabilitatis quicpiam, deoque conuenire ullo modo uidentur? Sed uiderit quiuis, quid ad il-

κεκραγέναι μέγιϛον dicebat, συνειδέναι γὰρ αὑτοῖς οὐδὲν ἄλλο χρησίμοις ὅθ' ἕλκωνται, πλὴν εἰς τὴν θυσίαν, apud *Clem. Alex.* Strom. VII. p. 718. B.

3. Ἐνταῦθα γὰρ τῶν χαρίτων τ. ἡδ.] Nempe τὴν ὗν κρέας ἔχειν τῶν ἄλλων κρεῶν ἥδιον ἐκ πολλοῦ πεπίϛευται, ut dicit *Aelian:* H. A. IX, 28. Notum quam proterve ideo Iudaei olim habiti, cum carne ſuilla abſtinerent. Adſcribam modo dictum Antiochi Eleazaro: διὰ τί γὰρ τῆς φύσεως κεχαρισμένης καλλίϛην τὴν τοῦδε τοῦ ζώου σαρκοφαγίαν βδελύττῃ; καὶ γὰρ ἀνόητον τοῦτο δοκεῖ τὸ μὴ ἀπολαύειν τῶν χωρὶς ὀνείδους ἡδέων, καὶ ἄδικον ἀποϛρέφεσθαι τὰς τῆς φύσεως χάριτας. Apud *Ioſeph.* de Maccab. 5.

4. Ψυχὴν οἷον ἅλας ἐνέμιξεν.] Cleanthis dictum, ἀνθ' ἁλῶν αὐτοὺς ἔχειν τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα, apud *Clem. Alex.* Strom. VII. p. 718. B. *animam illi pecudi datam pro ſale, ne putreſceret*, id dicit *Cicer:* in loco a *Sylburg:* ibi excitato, & *Rittersh:* ad *Porph.* Vit. Pyth. I.

5. Καὶ ἀκαλήφας.] Ita melius, quam, quo nomine aliis etiam ſcribitur, ἀκαλύφη. qua de re *Io. Alb:* ad *Heſych:* in V.

6. Οὐκ ἀλλαχόθεν.] Bene habet hic locus, quamquam eſt paullo obſcurior. οὐκ ἀλλαχόθεν idem eſt atque οὐκ ἀπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας. *non alia quapiam de cauſſa, ſed quaſi ipſe ſui magnam partem huc contuliſſet.* hoc eſt, ſed tanquam ſi ultro deus curarum ſuarum magnam partem huc contuliſſet, & in formando hoc rerum univerſo hoc inprimis ſpectaſſet, ut homini voluptatum copias quam maximas ſuppeditaret. REISK.

7. Τρέψας εἰς γλυκυθυμίας.] Sic diſtinguo τρέψας, εἰς γλυκυθυμίας τὰς τιτθὰς *ipſas nutrices* vincens ſtudio noſtro animo rerum ſuavitatibus ingerendis gratificari. Mox ὑπερβαλλόμενος. in aoriſto. REISK. Immo vero θρέψας malim, quod Clar. *Abreſchio* etiam placebat. Saepe ob literarum adfinitatem confunduntur illa vocabula.

8. Πρὸς ἐκεῖνον ἐρεῖ τὸν λόγον.] *Plato* in *Soph.* p. 168. σκοπεῖν χρὴ τί πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινεῖται. Locutio e iure petita videtur,

illam Carneadis rationem reſpondeat. unumquodque inquit, quod natura effectum eſt, quando finem illud conſequitur, ad quem natura eſt factum, utilitatem conſequitur. utilitas autem communiori ſignificato pro bono uſu quem iſti appellant, accipienda eſt. ſus autem ad id factum eſt, ut iuguletur, ac comedatur. ſus igitur cum editur, finem conſequitur ſuum, & utilitate afficitur. At ſi ad hominum uſum animalia deus produxit: cui uſui nobis futurae ſunt muſcae, culices, ueſpertiliones, ſcarabei, ſcorpii, uiperae? quorum alia & uiſu turpia, & tactu immunda, & odore intolerabilia & uoce iniucunda & horrenda: alia perniciosa omni-

λόγον ὃν Καρνεάδης ἔλεγεν. ἕκαςον τῶν φύσει γεγονότων, ὅταν τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ γέγονε τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται. κοινότερον δὲ 9 τῆς ὠφελείας, ἣν εὐχρηςίαν οὗτοι λέγουσιν, ἀκουςέον. 10 ἡ δὲ ὗς φύσει γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι· καὶ τοῦτο πάσχουσα, τυγχάνει τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ ὠφελεῖται. καὶ μὴν εἰ πρὸς ἀνθρώπων χρῆσιν ὁ θεὸς μεμηχάνηται τὰ ζῶα, 11 τί χρησόμεθα μυίαις, ἐμπίσι, νυκτερίσι, κανθάροις, σκορπίοις, ἐχίδναις; ὧν τὰ μὲν ὁρᾶν εἰδεχθῆ, καὶ θιγγάνειν μιαρὰ, καὶ κατ' ὀδμὰς δυσανάσχετα, καὶ φθέγγεται δεινὸν καὶ ἀτερπές. τὰ δ' ἄντικρυς 12 ὀλέθρια τοῖς

tur, de illis qui ad adverſarii argumenta reſpondent, vel nihil habent quod opponere queant. *Lucian:* in Iove Tragoed: τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐρεῖς. eadem prorſus formula, (opportune locum illum contendebat Doct: *Marleus*) qua *S. Paull.* ad Rom. VIII, 31. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα. ubi perperam, ut videtur, Vir Clar. πρὸς per *de* verti volebat, quod hic non magis notat quam in loco, quem adducit ex *Epiſt.* ad Hebr. IV, 3. ubi intelligo de illis, qui coram iudice rem agunt, ut apud *Dion. Hal. VI.* p. 374. πρὸς τὸν δῆμον ὁ λόγος ἀναγκαῖος γίγνεταί μοι. Noſtrae huic locutioni ſimilis etiam illa *Iulian:* ad *Themiſt:* p. 256. B. πρὸς ἣν ῥητέον. Paullo ante pro ὅτῳ *Cod. Lipſ.* ὅπως. & poſt δοκεῖ omittit τι. utrumque male.

9. Τῆς ὠφελείας ἣν εὐχρηςίαν λ.] Melius Cel. *Abreſch:* τὸ τῆς ὠφελ. Res medias χρήσιμα ἢ εὔχρηςα dicebant Stoici, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα. *utilia*, non *conducibilia*. Vide *Gatak:* ad *Anton: VI*, 45.

10. Ἡ δὲ ὗς.] Forte ἡ δή. *quod ſi ergo porcus.* eſt initium refutationis ab abſurdo ductae. concludit ſic. ſi verum eſt id quod Carneades dixit, & verum porro ſi eſt, quod vos affirmatis, animantia veſtra gratia eſſe creata, conſequetur, expedire ſui ut mactetur, ſed abſurdum hoc eſt, falſum ergo veſtrum eſt ſcitum. Reisk.

11. Τί χρησόμεθα μ. &c.] *Hieron:* Adv: Iovin: II, 6. *Si enim omne quod movetur & vivit ad veſcendum factum eſt, reſpondeant mihi cur elephanti, cur leones, urſi, leopardi, lupi: cur viperae, ſcorpii, cimices, culices pulicesque: cur vultur, aquila ---- quis noſtrum leonem, quis viperam, quis vulturem, quis ciconiam, quis milvum, quis reptantes in litoribus vermiculos unquam comedit?*

12. Ὀλέθρια τοῖς τυγχάνουσιν.] Τοῖς ἐντυγχάνουσι. φάλαιναί τε in nomin: propter ſequens γέ-

τοῖς τυγχάνουσιν. Φαλαίνας τε [13] καὶ πρίςεις καὶ τὰ ἄλλα κήτη, [14] ἃ μυρία βόσκειν Ὅμηρός φησιν ἀγάςονον Ἀμφιτρίτην, τί οὐκ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ [15] δημιουργὸς, ὅπη χρήσιμα τῇ φύσει γέγονε; εἰ δὲ οὐ πάντα φασὶν ἡμῖν καὶ πρὸς ἡμᾶς γεγονέναι, πρὸς τῷ σύγχυσιν ἔχειν πολλὴν καὶ ἀσάφειαν τὸν διορισμὸν, οὐδὲ ἐκφεύγομεν τὸ ἀδικεῖν, ἐπιτιθέμενοι καὶ χρώμενοι βλαβερῶς τοῖς οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς κατὰ φύσιν γεγενημένοις. ἐῶ λέγειν ὅτι χρείᾳ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὁρίζοντες, οὐκ ἂν φθάνοιμεν ἑαυτοὺς ἕνεκα τῶν ὀλεθριοτάτων ζώων, οἷα κροκόδειλοι, καὶ φάλαιναι, καὶ δράκοντες γεγονέναι συγχωροῦντες. ἡμῖν μὲν γὰρ οὐθὲν ἀπ' ἐκείνων ὑπάρχει τὸ παράπαν ὠφελεῖσθαι· τὰ δὲ ἁρπάζοντα καὶ διαφθείροντα τοὺς παραπίπτοντας ἀνθρώπους, βορᾷ χρῆται, μηδὲν ἡμῶν κατὰ τοῦτο δρῶντα χαλεπώτε-

nino occurrentibus sunt. quid? nonne in balaenis, & pistricibus & immanibus cetis, quae innumera, ut inquit Homerus, enutrit perflabilis Amphitrite, edocuit nos summus opifex, quo pacto utilia naturae essent? At si non omnia nobis, ad usumque nostrum procreata esse dixerint, praeterquam quod confusa admodum, atque obscura distinctio est, ne euitare quidem poterimus, quo minus iniuste nos geramus, si illis uim inferamus, noxieque utamur, quae non propter nos, sed sicut nos secundum naturam fuerunt procreata. Omitto praeterea quod si usu ea quae ad nos spectent, nostrique causa extiterint, metiri uoluerimus, nihil erit cur nos quoque perniciosissimorum animalium causa, cuiusmodi sunt crocodili, balaenae, & dracones, factos fuisse concedere non debeamus. nulla enim ab illis prorsus utilitas nobis euenit. ipsa uero homines qui forte occurrerint, rapiunt, ac lacerant, eisque in cibum uti consueuerunt. Nihilque in eo saeuius quam

γέγονε. Reisk. Bene ἐντυγχάνουσι. Accusativus Φαλαίνας forte positus extra constructionis rationem, ut solet utroque in sermone, cum exponi potest per ellipsin τοῦ *quod ad*, qua de *Periz:* ad *Aelian: V. H. VI*, 1.

13. Καὶ πρίςεις.] Φάλαιναι & πρίςεις iunguntur etiam *Athen: L. VIII.* p. 333. F. *Aristot: H. A. VI*, 12. *Suidae* & aliis per η scribitur, sed ut Noster plures. Vide *Rittersh:* ad *Oppian: I*, 370.

14. Ἃ μυρία βόσκειν Ὅμ. φ.] Odyss. M. 96. Δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴποθι μεῖζον ἕλῃσι Κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάςονος Ἀμφιτρίτη. Auctoris non recordabatur *Wolfius*, cum illa *Liban:* Epist. 623. θαλάττης πολλὰ βοσκούσης, e veteri quodam poëta petita viderentur.

15. Δημιουργὸς.] Sollemnis Dei titulus, quo *Hierocl:* & alii saepe utuntur, nihil addo diligentiae V. D. ad *Virum S.* in Epist. ad Hebr. XI, 10. Paullo post *Lips.* articulum addit, ὅτι τῇ χρείᾳ. & sic etiam *Meerm.*

quam nos ſe gerunt, niſi quod ipſa inopia & fames ad iniuſtitiam hanc inducit. nos contumelia & luxu per luſum ſaepe in theatris, & uenationibus pleraque animalia interficimus. Ex qua quidem conſuetudine qui primum id auſi ſunt, ſicut promptitudinem ad caedem, & feritatem, & inclementiam in nobis corroborarunt: ita manſuetudinis plurimum abſtulerunt. Pythagorei autem manſuetudinem erga beſtias humanitatis, & miſericordiae exercitationem nobis futuram eſſe exiſtimarunt. Quare quo pacto hi ad iuſtitiam non magis incitant, quam qui ex his conſuetam iuſtitiam corrumpi aſſerunt? conſuetudo enim ad hominem in affectibus qui paulatim inoleſcunt, ulterius prouehendum mirabilem uim habet.

§ 21. Sane, inquiunt, ſed ſicut mortali immortale, & corruptibili incorruptibile, & corporeo incorporeum oppoſitum eſt: ita rationali quod in rerum natura exiſtere conſpicitur, ir-

τερον, πλὴν ὅτι τὰ μὲν ἔνδεια καὶ λιμὸς ἐπὶ ταύτην ἄγει τὴν ἀδικίαν, ἡμεῖς δὲ ὕβρει καὶ τρυφῆς ἕνεκα, παίζοντες πολλάκις ἐν θεάτροις, καὶ κυνηγεσίοις, τὰ πλεῖςα τῶν ζώων φονεύομεν· [16] ἐξ ὧν δὴ καὶ τὸ μὲν φονικὸν, καὶ θηριῶδες ἡμῶν ἐπεῤῥώσθη, καὶ τὸ πρὸς οἶκτον ἀπαθὲς, τοῦ δ' ἡμέρου τὸ πλεῖςον [17] ἀπήμβλυναν οἱ πρῶτοι τοῦτο τολμήσαντες. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τὴν πρὸς τὰ θηρία πραότητα μελέτην ἐποιήσαντο τοῦ φιλανθρώπου καὶ φιλοικτίρμονος. ὥςε πῶς οὐχ οὗτοι πρὸς δικαιοσύνην μᾶλλον ἤγειραν, ἢ οἱ φθείρεσθαι λέγοντες ἐκ τούτων τὴν συνήθη δικαιοσύνην; ἡ γὰρ συνήθεια δεινὴ τοῖς κατὰ μικρὸν ἐνοικειουμένοις πάθεσι πόῤῥω προσαγαγεῖν τὸν ἄνθρωπον.

§ 21. [1] Ναί, φασιν, ἀλλ' ὡς τῷ θνητῷ τὸ ἀθάνατον ἀντίκειται, καὶ τῷ φθαρτῷ τὸ ἄφθαρτον, καὶ σώματί γε τὸ ἀσώματον, οὕτως ὑπάρχοντί γε τῷ λογικῷ χρῆναι τὸ ἄ-

16. Ἐξ ὧν δὴ καὶ τὸ μὲν φονικὸν &c.] Haec & quae ſequuntur, ſed ſubinde paullulum inmutata, usque ſub finem § 24. ſumſit e *Plutarcho* T. II. p. 959. E. nobis ergo in his brevioribus eſſe licebit, quia Porphyrii proprie non ſunt. Ex illo aliquando *Plut.* & viciſſim e *Plut. Porph.* auxilium exſpectat.

17. Ἀπήμβλυναν.] Ita lege. Vetuſtiſſima non tantum editio ſic habet; quod neſcio cur *Lugdun.* quem ſecutus fuit *Editor Cantabr.*; mutarint in ἀπήμβλυνεν: noſtrum quoque eſt in *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* & apud *Plutarchum*, qui in fine §. προαγαγεῖν habet.

1. Ναί φασιν &c.] A ſectione 21 ad § 25. deſumuntur verba ex Plut: uſus ſum Xyl: verſione, aliquibus hic illic immutatis. Emendationes igitur quae in iſto intervallo occurrunt, Plut: auctoritate fulciuntur. Nec iccirco hic memorabo, ſed eas ſolum quae mea ſolius coniectura nituntur, igitur lin: 39.

in-

ἄλογον ἀντικεῖσθαι καὶ ἀνθυπάρχειν. καὶ μὴ μόνην ἐν τοσαῖς δὲ συζυγίαις ἀτελῆ τήνδε λείπεσθαι [2] καὶ πεπηρωμένην. ὥσπερ ἡμῶν μὴ τοῦτο συγχωρούντων [3] ἢ πολὺ τὸ ἄλογον ἐπιδεικνύντων ἐν τοῖς οὖσιν· πολὺ γὰρ δήπου καὶ ἄφθονον ἐν πᾶσι τῆς ψυχῆς ἀμοιροῦσι, καὶ οὐδὲν ἑτέρας δεόμεθα πρὸς τὸ λογικὸν ἀντιθέσεως· ἀλλὰ πᾶν εὐθὺς τὸ ἄψυχον, ἄλογον ὂν καὶ ἀνόητον, ἀντίκειται τῷ μετὰ ψυχῆς λόγον ἔχοντι καὶ διάνοιαν. εἰ καί τις ἀξιοῖ μὴ κοινῶς τὴν φύσιν, [4] ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φύσιν ἔχειν, τὸ μὲν φανταςικὸν, τὸ δὲ ἀφαντασίωτον, καὶ τὸ μὲν αἰσθητικὸν, τὸ δὲ ἀναίσθητον, ἵνα δὴ τὰς ἀντιζύγους [5] ταύτας καὶ ἀντιθέτους ἕξεις καὶ ποιήσεις περὶ ταὐτὸν ἡ φύσις ἔχῃ γένος, οἷον ἰσοῤῥόπους, ἀλλ' ἄτοπον τοῦτογε. εἰ δὲ ἄτοπος ὁ ζητῶν τοῦ ἐμψύχου τὸ μὲν αἰσθανόμενον, τὸ δὲ ἀναίσθητον εἶναι, καὶ

irrationale esse, quod opponatur, neque solum hanc oppositorum iugationem relinqui mancam debere affirmant. Quasi id nos negemus, aut multa irrationalia in rebus inueniri non ostendamus. Multa enim & copiosa irrationalis uis quaedam in omnibus sese offert, quae anima carent: ut nihil aliud aliunde requirendum sit, quod rationali opponatur. Quippe cum omne inanimatum cum rationis & mentis expers continuo sit, ei opponatur, quod ratione & mente praeditum est. Etiam si quispiam sit, qui non communiter naturam, sed animatam naturam esse censeat, quam aliud quod imaginatione praeditum sit, habeat aliud quod ea careat, & aliud sensibile, aliud insensibile: ut habituum horum & priuationum oppositiones circa idem genus quasi aequilibres natura obtineat: id quod profecto absurdum est. Absurdus siquidem esset, si quis ex animatis aliud uellet esse sensibile, aliud insensibile

interpono μὴ ex coniectura. VALENT. Immo vero superiora iam quaedam *Plutarchi* sunt. dixi statim.

2. Καὶ πεπηρωμένην.] Ita recte. & sic est apud *Plutarch:* male antea legebatur πεπληρωμένην. Bene ergo Nostro id etiam restituebat *D'Orvill:* ad *Charit: II*, 9. ubi de voce ista plura.

3. Ἢ πολὺ τὸ ἀλ.] *Valent.* interponebat μὴ, & ante illum *Fogeroll:* suadet id quoque *Plut.* Eiusdem literae repetitio fraudi fuit librario, nisi pro ἢ fuisse μὴ putemus.

4. Ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φ. ἔ.] Antea legebatur ἔμφυτον, sed quod correctum iam fuit. *Plut.* paullum diverso modo. εἰ δέ τις ἀξιοῖ μὴ κολοβὸν εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φ. ε.

5. Ταύτας καὶ ἀντιθέτους ----] Ταύταις *Flor. Edit.* & *Lipf.* ac *Meerm. Cod.* Recte *Valent.* e *Plut.* revocavit ταύτας. Pro ποιήσεις idem ςερήσεις, quod praeferebat *Reiskius*, *qualificationes* vulgo barbare adpellant. Paullo post εἴγε ἄτοπος *Flor.* & *Lipsiensis.*

le, aliud quod imaginatione utatur, aliud quod non utatur. Omne enim animatum sensiuum continuo, & imaginatiuum natura est. Sic igitur neque quicpiam iure id requiret, ut ex animatis aliud rationale, aut irrationale esse detur, praesertim cum aduersus homines eos disputet, qui nihil sensus esse particeps opinantur, quod non etiam intelligentiae sit. neque esse animal quicpiam, cui non opinio etiam quaedam, & ratiocinatio adsit. eo quod omnis sensus, omnisque incitatio secundum naturam existat. Natura siquidem, quam alicuius causa, & ad aliquid omnia facere recte aiunt, non ut simplici tantum modo pateretur, ac sentiret, sensu praeditum animal fecit: sed cum multa conuenientia ipsi & commoda sint, multa aliena, ut ne breui quidem tempore esse posset, nisi haec cauere, illa sibi conciliare didicisset, utrorumque cognitionem simili modo sensu exhibito singulis indidit. Quae uero ex sensu consequuntur, utilium sectationes & apprehensiones, nec non perniciosorum & molestorum repulsiones

καὶ τὸ μὲν φανταστιούμενον, τὸ δὲ ἀφαντασίωτον, ὅτι πᾶν ἔμψυχον αἰσθητικὸν, εὐθὺς εἶναι καὶ φανταςικὸν πέφυκεν, οὐδὲ [6] οὕτως ἐπιεικῶς ἀπαιτήσει τὸ μὲν λογικὸν εἶναι, τοῦ ἐμψύχου, τὸ δὲ ἄλογον, πρὸς ἀνθρώπους διαλεγόμενος, μηθὲν οἰομένους αἰσθήσεως μετέχειν, ὃ μὴ καὶ συνέσεως, μὴ δ' εἶναι ζῶον, ᾧ μὴ δόξα τις καὶ λογισμὸς, [7] ὡς πᾶσα αἴσθησις καὶ ὁρμὴ, κατὰ φύσιν πάρεςιν. ἡ γὰρ φύσις, ἣν ἕνεκά του καὶ πρός τι πάντα ποιεῖν ὀρθῶς λέγουσιν, οὐκ ἐπὶ ψιλῷ τῷ [8] πάσχειν καὶ αἰσθάνεσθαι, τὸ ζῶον αἰσθητικὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ ὄντων μὲν οἰκείων πρὸς αὐτὸ πολλῶν, ὄντων δὲ ἀλλοτρίων, οὐδὲ [9] ἀκαρὲς ἦν εἶναι, μὴ μαθόντα τὰ μὲν φυλάττεσθαι, τοῖς δὲ συμφέρεσθαι· τὴν μὲν οὖν γνῶσιν ἀμφοῖν ὁμοίως αἴσθησις ἑκάςῳ παρεῖχεν, τὰς δὲ ἑπομένας αἰσθήσει, τῶν μὲν ὠφελίμων λήψεις, καὶ διώξεις, διακρούσεις δὲ καὶ φυγὰς τῶν ὀλεθρίων καὶ λυπηρῶν,

6. Οὕτως γὰρ οὐδὲν οὕτως ἐπιεικ.] Ita prius legebatur in *Florent.* & *Lugdun.* id quod nunc vides *Plutarchi* est, cui tamen οὗτος restituit. *Reisk.* in Animadv. p. 547. *Cod. Lips.* & *Meerm.* οὕτως γὰρ οὐδὲ οὗτος ἐπιεικῶς.

7. Ὡς πᾶσα αἴσθησις.] Forte sic distinguendum & legendum λογισμὸς. ὡς (nam, quippe, quia, quoniam) πάσαις αἰσθήσεσι καὶ ὁρμὴ κατὰ φύσιν πάρεςι. Reisk. Pro ὡς πᾶσα *Plut.* ὥσπερ. & paullo ante μηδὲ ἓν οἰομένους ---- ὃ μηδὲ καὶ.

8. Πάσχειν καὶ.] *Plutarch:* πάσχοντι. sed ibi πάσχον τι restituit *Reisk.* Animadv. p. 547. τὸ πάσχειν est in *Meerm.*

9. Ἀκαρὲς ἦν εἶναι μὴ μαθ.] Plut. ἦν περιεῖναι μὴ μαθόντι. & melius mox ἡ αἴσθησις παρέχει ---- τῇ αἰσθήσει.

10.

ρῶν, οὐδεμία [10] μηχανὴ παρεῖναι τοῖς μὴ λογίζεσθαί τι καὶ κρίνειν καὶ προσέχειν πεφυκόσιν. ὧν γὰρ ἂν ἀφέλῃς παντάπασιν προσδοκίαν, μνήμην, [11] πρόθεσιν, παρασκευὴν, τὸ ἐλπίζειν, τὸ δεδοικέναι, τὸ ἐπιθυμεῖν, τὸ ἀσχάλλειν, οὔτε ὀμμάτων ὄφελος παρόντων, οὔτε ὤτων, αἰσθήσεώς τε πάσης καὶ φανθασίας, τὸ χρώμενον οὐκ ἐχούσης, ἀπηλλάχθαι βέλτιον, ἢ πονεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀλγεῖν [12] καὶ διακρούεσθαι ταῦτα μὴ παρόντος. καίτοι Στράτωνός γε τοῦ φυσικοῦ λόγος ἐςὶν ἀποδεικνύων, ὡς οὐδὲ αἰσθάνεσθαι τὸ παράπαν ἄνευ τοῦ νοεῖν ὑπάρχει. καὶ γράμματα πολλάκις [13] ἐπιπορευομένους τῇ ὄψει, καὶ λόγοι προσπίπτοντες τῇ ἀκοῇ διαλανθάνουσιν ἡμᾶς καὶ διαφεύγουσι, πρὸς ἑτέροις τὸν νοῦν ἔχοντας. εἶτ' αὖθις ἐπανῆλθεν

nes fugae adesse nullo modo possunt, nisi iis quae ita natura constituta sunt, ut ratiocinari, iudicare, meminisse atque aduertere animum queant. Quibus enim expectationem, memoriam, attentionem, praeparationem, spem, metum, cupiditatem, indignationem omnino eripueris, iis neque oculorum, neque aurium, neque aliorum sensum qui adsunt, ullum usum reliqueris. Quippe sensu omni & imaginatione, si nihil habeant, quod ipsis utatur, carere melius erat, quam laborare, & dolere nullamque molestias has depellendi facultatem habere. Quin Stratonis physici ratio est, qua neque sentire prorsus quempiam sine intelligentia posse demonstrat. Nam & literae oculis occursantes, & auribus incidentes orationes saepe numero latere nos, & fugere consueuerunt, cum alio animum intentum habemus. de-

10. Μηχανὴ παρεῖναι.] Παρεῖναι non habet *Plut.* sed e Nostro illi reddi debet. Paullo post ille ἀλλὰ ὧν ἀφέλῃς.

11. Πρόθεσιν.] Antiquae *edd.* quibuscum faciunt *codd. Lipſ.* & *Meerm.* πρόσθεσιν, quas voces, quia iisdem literis, sed diverso modo positis, pingebantur, passim confudit librariorum natio. V. *D'Orvill:* ad *Char: I*, 14. qui hic optat πρόθεσιν *propositum.* & sic bis *Plut.* & hoc in loco & p. 699. B. nisi in utroque πρόσθεσιν sit rescribendum, quod hic legit quoque *Felic.* Etiam infra apud Nostrum IV, 20. τούτου προσθέσει pro προθέσει legendum videtur.

12. Καὶ διακρούεσθαι.] Aut simpliciter loco secundi καὶ legendum est τοῦ, aut eo servato sic leg. καὶ ἀλγεῖν τοῦ εἰδότος φυλάττεσθαι καὶ διακρούεσθαι μὴ παρόντος. REISK. *Plut.* ᾧ διακρούσεται, quod adoptarat *Valent.* καὶ videtur occupasse locum τοῦ, ut *Fogeroll:* quoque visum fuit.

13. Ἐπιπορευομένους.] Apud Plut. est ὄμενα. sed, ut mihi quidem videtur, non recte. potius igitur ista verba ita verterem, (non ut Xyl.) *Nam saepe numero dum scriptionem aliquam oculis percurrimus, verba ad aures nostras accidentia latent nos & effugiunt.* VALENT. Non crediderim. Utrumque quod dicit verum esse constat. nec tamen ἐπιπορευομένους demutandum. Dicit, literas, quas oculis percurrimus, saepe nos effugere, & verba etiam, quae ad aures accidunt, si mentem ad alia conversam ha-be-

deinde rurfus ubi rediit, & recurrit, unumquodque ex ante dictis recolendo perfequitur. Vnde etiam dictum eft, mens uidet, mens audit, caetera furda & caeca funt: eo quod affectio quae circa oculos, & aures exiftit, nifi adfit quod intelligat, fenfum non efficiat. Hinc etiam fertur Cleomenes rex, cum approbaretur in conuiuio cantor, interrogatus nunquid ipfi quoque is placeret, iuffiffe alios id iudicare, fe in Peloponefo mentem habere. Omnis igitur quibus eft fenfus, intelligentia quoque adfit, neceffe eft.

§ 22. Sed efto demus, fenfum ad opus proprium mente non indigere: quando tamen is circa com-

θεν καὶ μεταθεῖ καὶ διώκει τῶν προειρημένων ἕκαστον ἀναλεγόμενος. [14] ᾗ καὶ λέλεκται, Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ, ὡς τοῦ περὶ τὰ ὄμματα καὶ τὰ ὦτα πάθους, ἂν μὴ παρῇ τὸ φρονοῦν, αἴσθησιν οὐ ποιοῦντος. διὸ καὶ Κλεομένης ὁ βασιλεὺς παρὰ πότον [15] εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος, ἐρωτηθεὶς εἰ μὴ φαίνεται σπουδαῖον, ἐκέλευεν ἐκείνους σκοπεῖν· [16] αὐτὸς γὰρ ἐν Πελοποννήσῳ τὸν νοῦν ἔχειν. ὅθεν ἀνάγκη πᾶσιν, οἷς τὸ αἰσθάνεσθαι, [17] καὶ τὸ νοεῖν ὑπάρχειν.

§. 22 Ἀλλ' ἔστω μὴ δεῖσθαι τοῦ νοῦ τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ αὐτῆς ἔργον, ἀλλ' ὅταν γε πρὸς τὸ οἰ-

beamus. Mox *μετὰ διώκει τῶν προϊεμένων* eft in *Plut.*

14. Ἡι καὶ λέλεκται. Νοῦς ----] Peffime *Lipf.* e correctione, *νοῦς οὐρανοῦς ἀκούει.* In margine adfcriptum erat, *οἶμαι ἡράκλειτον τοῦτο λέγειν.* quod falfum quoque. Epicharmi eft. Vide fupra I, 41. Eum itaque intelligit *Max. Tyr.* Diff. XVII, 10. qui Syracufio poëtae (is enim erat Epicharmus) contribuit. Multos qui verfum laudant (nifi quod pro *κωφὰ* aliqui perperam dent *κοῦφα*)

Νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει· τ' ἄλλα κωφὰ
καὶ τυφλά

ibi recenfet *Davif:* quibus adde *Iulian:* Orat. VIII. p. 247. & quos citat *Heinf:* ad *Clem: Alex:* Strom. II. p. 369. & *Hemfterh:* ad *Ariftoph:* Plut: 48. Hinc itaque refcribendum effe videri poffet apud *Noftrum* in Vit. Pyth. num. 46. *τὰ δὲ ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ*, non, ut editur, *χωλά*. Sed ibi Pythagorae tribuitur, qui paululum inmutare potuit. Bene autem *Plut:* & alii *ὁρῇ*, non *ὁρᾷ*. Dorica enim dialecto ufus Epicharmus.

15. Εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος.] Pofterior vox deeft *Cod. Lipf.* fed fupplevit nova manus, quae eadem, fine cauffa certe vs. 12. *αὐτὸν* correxit. prima manus recte dederat *αὐτὸς.* Reisk.

16. Αὐτὸς γὰρ ἐν πελ. ----] Quod dedi *Edd.* priores & *Cod. Meerm.* etiam habent, ideoque reftitui debebat, nam eleganter *ἔλεγε* fupprimitur. *Valent.* *αὐτὸν* e *Plut.* adoptarat, fed ibi quoque *αὐτὸς* legendum. *Idem εἰ οἱ φαίνεται σ. ἐκέλευσεν.* Bene *Theophr:* de Senf. p. 495. Πολλάκι πρὸς ἄλλα τὸν νοῦν ἔχοντες, οὔθ' ὁρῶμεν, οὔτ' ἀκούομεν.

17. Καὶ τὸ νοεῖν.] Καὶ delet *Cod. Lipf.* Paullo poft *Plut.* ὅταν γε τῷ ζώῳ πρὸς ---- & deinde *καὶ μὴ παρόντων.*

κεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον ἡ αἴσθησις ἐνεργασαμένη διαφορὰν ἀπέλθῃ, τί τὸ μνημονεῦον ἐςὶν ἤδη, καὶ δεδιὸς τὰ λυποῦντα, καὶ ποθοῦν τὰ ὠφέλιμα, καὶ μὴ παρόντα ὅπως παρέςαι μηχανώμενον ἐν αὐτοῖς, καὶ παρασκευαζόμενον ὁρμητήρια, καὶ καταφυγὰς, [1] καὶ θήρατρα, καὶ πάλιν αὖ τοῖς ἁλοῦσιν ἀποδράσεις τῶν ἐπιτιθεμένων; ἢ [2] ταυτί γε κᾀκεῖνοι λέγοντες ἀποκναίουσιν ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς ἑκάςοτε, τὴν πρόθεσιν ὁριζόμενοι, [3] σημείωσιν ἐπιτελειώσεως. τὴν δ' ἐπιβολὴν ὁρμὴν πρὸ ὁρμῆς· παρασκευὴν δὲ πρᾶξιν πρὸ πράξεως. μνήμην δὲ κατάληψιν ἀξιώματος παρεληλυθότος, οὗ τὸ παρὸν ἐξ αἰσθήσεως κατελήφθη. τούτων γὰρ οὐδὲν ὅτι μὴ λογικόν ἐςιν, καὶ πάντα τοῖς ζώοις ὑπάρχει πᾶσιν. ὥσπερ ἀμέλει [4] καὶ περὶ τὰς νοήσεις, ἃς ἀποκειμένας μὲν, ἐννοί-

commodum, & alienum operans differentiam eorum ſtatuit, facultatem memorandi iam habet, quae & moleſtiam inferentia timet, & utilia tam abſentia deſiderat, tum ut adſint, procurat: praeparatque tum ſectandi & uenandi modum: tum contra aufugiendi, & euitandi ea quae inuaſerint. Quin ipſi quoque in introductionibus ſuis haec ubique ad faſtidium usque inculcant: dum diffiniunt uel propoſitum obſignationem perfectionis: uel aggreſſionem incitationem ante incitationem: uel praeparationem actionem ante actionem: uel memoriam rei praeteritae comprehenſionem, quam praeſentem ſenſus perceperat. Quorum quidem nihil eſt, quod rationale non ſit: & omnia animalibus omnibus adſunt. Id quod uidelicet circa intellectiones faciunt, quas repoſitas *ἐννοίας*, id eſt notiones, dum mouentur, & agitantur *διανοήσεις*,

1. *Καὶ θήρατρα.* ----] Pro *καὶ θήρατρα, πάλιν αὐτοῖς ἁλοῦσιν ἀποδράσεις τῶν ἐπιτιθεμένων* legitur apud Plutarchum, *καὶ θήρατρα πάλιν αὖ τοῖς ἁλωσωμένοις καὶ ἀποδρ. τ. ἐπ.* Si Porphyrii lectio melior potius ita verterem ---- *& indagines, rurſusque ſibi ab inſidiatoribus captis effugia.* VALENT. Immo multo melior non tantum, ſed unice vera *Plutarchi* lectio. quare in textum, quem vocant, recipere non dubitavi. Accidit hic quod ſupra ſaepius accidiſſe vidimus, ut duae voces *αὖ τοῖς* perperam in unam conflarentur *αὐτοῖς*. De formula *πάλιν αὖ* diximus ad L. II, 40.

2. *Ἢ ταυτί γε κᾀκεῖνοι λ. ἀποκν.*] *Plut.* *καὶ ταυτί γε.* ſed ibi aliqui *codd.* *καίτοιγε.* & ſic reſtituit *Reiskius* Animadv: p. 548. Eſt autem *ἀποκναίειν* *moleſta garrulitate aliquem obtundere*, quod etiam *ἀποκναίειν τὰ ὦτα*, vel *τὴν ἀκοὴν* Graeci dicunt. Vocis uſum dexterrime expoſuit Cel. *Ruhnken:* ad *Tim:* Lex: p. 30., Noſtri, ſeu Plutarchi potius, haud oblitus.

3. *Σημείωσιν ἐπιτελειώσεως.*] *Ἐπὶ τελειώσει* ſcribit *Reiskius* Animadv: ad *Plut.* p. 548. praefero *ἐπιτελειώσεως* uno verbo. ſic habebant vetuſtae *Edit:*, & *Cod. Meerm.* ſolus *Valentini* diſcerpſerat.

4. *Καὶ περὶ τὰς νοήσεις.*] *Plut.* *καὶ τὰ περὶ τὰς νοήσεις*, quod ſequebatur *Valent.* *Reiski-*

σεις, hoc eſt cogitationes uocant. Vniuerſos autem affectus cum communiter naturas prauas & opiniones eſſe fateantur mirabile eſt, quo pacto in beſtiis multas operationes & motiones irarum, timorum, inuidiarum, & zelotypiarum non aduertant. Ipſi quidem canes peccantes & equos caſtigant, non fruſtra profecto, ſed ut moderatiores efficiant, aegritudinem ex dolore ipſis inferentes, quam *μετάνοιαν*, hoc eſt poenitentiam nominamus. Cum item uoluptati quae auribus exhibetur, nomen ſit delinitio, quae oculis praeſtigiae, utrisque uti ad beſtias conſueuerunt. Cerui enim & equi fiſtulis & tibiis deliniuntur. Paguros item ex latibulis euocant fiſtulis modulantes. Thriſſam etiam piſcem cantu e cauis prodire affeTrunt. Atqui de beſtiis ſtulte admodum affirmant, neque laetari, neque

νοίας καλοῦσιν, κινουμένας δὲ, διανοήσεις· τὰ δὲ πάθη σύμπαντα [5] κοινῶς φύσεις φαύλας καὶ δόξας ὁμολογοῦντες εἶναι, θαυμαςὸν [6] οἷον δὴ παρορῶσι τοῖς θηρίοις ἔργα καὶ κινήματα, πολλὰ μὲν θυμῶν, πολλὰ δὲ φόβων καὶ νὴ δία φθόνων καὶ ζηλοτυπιῶν. αὐτοὶ δὲ κύνας ἁμαρτόντας καὶ ἵππους κολάζουσιν, οὐ διακενῆς, ἀλλ' ἐπὶ σωφρονισμῷ, λύπην δι' ἀλγηδόνος ἐμποιοῦντες αὐτοῖς, ἣν μετάνοιαν ὀνομάζομεν. ἡδονῆς δὲ [7] τῆς μὲν δι' ὤτων ὄνομα, κήλησίς ἐςιν· τῆς δὲ δι' ὀμμάτων, γοητεία. χρῶνται δὲ ἑκατέραις ἐπὶ τὰ θηρία· κηλοῦνται μὲν ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξιν καὶ αὐλοῖς, καὶ τοὺς [8] παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν ἀνακαλοῦνται, [9] μελιζόμενοι ταῖς σύριγξι καὶ τὴν θρίσσαν ᾄδοντες ἀναδύεσθαι καὶ προϊέναι λέγουσιν. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι,

kius malebat ὥσπερ ἀμέλει συμβαίνει καὶ περὶ τὰς νοήσεις.

5. Κοινῶς φύσεις φ. ----] Corrigendus hinc *Plutarch.* qui pro φύσεις habet κρίσεις. Ἃ κοινῶς malebat *Reiskius* Animadv: p. 548. Pro ὁμολογοῦντες antea legebatur ὁμολογοῦντας, ſed quod *Fogeroll:* iam correxerat. Ita tamen quoque in *Cod. Lipſ.* Recte *Meerm.*

6. Οἷον δὴ παρορῶσι τ. θ.] Plenius *Plut.* ὅτι δὴ παρ. ἐν τοῖς θηρ. *Reiskius* malebat οἷα δὴ παρορῶσι. Mox *Plut.* καὶ μὰ Δία φθόνου καὶ ζηλοτυπίαν.

7. Τῆς μὲν δι' ----] Auctor ſaepius laudatus, τὸ μὲν δι' ὠ. ---- τὸ δὲ δι' ὀμ. ſed ibi e Noſtro τῆς μὲν ---- τῆς δὲ refingendum. Deinde *Idem* ἑκατέροις ἐπὶ τὰ θηρία, ſed ἐπὶ θηρίων vel περὶ τὰ θηρία emendat *Reisk.* Anim. p. 548.

8. Παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν ----] *Lipſ.* & & *Meerm.* ridiculo errore κακούργους ἐ. τ. χημῶν. de piſcibus, qui cantu illiciuntur, inſignis locus eſt *Herodot: I*, 141. ubi *Weſſeling.*

9. Μελιζόμενοι ταῖς σύρ. ----] *Plutarch:* βιαζόμενοι ταῖς φώτιγξι. *Idem* θρίσσαν ᾀδόντων καὶ κροτούντων. *Noſtrum* reliquiſſe reor ᾄδοντας nem-

σθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μνημονεύειν, ἀλλ' ὡσανεὶ μνημονεύειν τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὸν ἔλαφον, [10] οὐκ οἶδα τί χρήσασθαι τοῖς λέγουσιν μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὡσανεὶ βλέπειν αὐτὰ, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν· μηδὲ φωνεῖν, ἀλλ' ὡσανεὶ φωνεῖν· μὴ δ' ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὡσανεὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλόν ἐςι λεγόμενα, καὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν ὁμοίως, ὡς ὁ εὐγνώμων ἂν πεισθείη· ὅταν δὲ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσι καὶ βίοις καὶ πράξεσι καὶ διαίταις τὰ τῶν ζώων παρατιθεὶς, [11] πολλὴν ἐνορῶ φαυλότητα, καὶ τῆς ἀρετῆς, [12] πρὸς ἣν ὁ λόγος γέγονε, [13] μηδὲν τῶν ζώ-

neque timere, neque praeparare, neque meminisse, sed quasi meminisse apem, hirundinem quasi praeparare, leonem quasi irasci, quasi timere ceruum inquiunt: nescio quid responsuri illis sint, qui neque uidere, neque audire, sed quasi uidere, & quasi audire, neque uocem emittere, sed quasi uocem emittere, neque omnino uiuere, sed quasi uiuere animalia dixerit. quippe cum haec non magis quam illa praeter omnem euidentiam dici, aequus auditor facile aduertat. At enim si humanis moribus, uitae actionibus, uictui, caeterorum animalium uitam comparans: multam in ipsis prauitatem conspicerem, nullamque ad uirtutem ad quam ratio praecipue spectat, manifestam propensionem, nullum profe-

nempe τινὸς, quod *Reiskio* etiam placebat, qui pro προϊέναι mallet προσϊέναι. Vel si comma ponas post σύρ. nihil mutandum. Sequentia quo modo feriant Stoicos, pulcre docebit *Gatak:* ad *Anton: IX*, 9.

10. Οὐκ οἶδα τὶ χρήσασθαι.] *Chaeronensis* τὶ χρήσονται. quod unice verum. Paullo ante pro χελιδόνα ille ἀηδόνα.

11. Πολλὴν ἐνορῶ φαυλότητα.] Scilicet τοῖς τῶν ζώων βίοις. REISK. Dubito, an haec iuvare possint Auctorem, unde sumsit *Porph.* Editur apud illum παρατιθέναι ἄλλην τε πολλὴν ἐν ὅλῳ φλαυρότητα καὶ τῆς ἀρ. ---- ubi φαυλότητα *codd.* aliqui, quam facile autem ἐνορῶ migrare potuerit in ἐν ὅλῳ, nemo non videt. Sed neque vel sic ibi omnia expedita, quae huius loci non sunt. paullo ante *Mcerm.* ἂν omittit post εὐγνώμων.

12. Πρὸς ἣν ὁ λόγος γέγονε.] Γέγονεν dat Codex Lips. quod in se nihil, neque annotassem, nisi ad rem praesentem faceret, legendum enim γέγονεν ἐν μηδενὶ τῶν ζώων. REISK. Bene *Felic:* λόγον de *ratione* accipit, secus quam alii Plutarchi & Porphyrii interpretes, qui de *sermone: de qua sermo* vel *disputatio fuit.* Immo est qui hoc ipso Plutarchi loco utitur, ut πρὸς per *de* vertendum esse evincat in *Epist.* ad Hebr. IV, 11. sed quam firmum sit hoc argumentum nunc intelligis. Tetigi locum illum supra § 20. necdum mihi persuasum est, praepositionem πρὸς in hoc loquendi genere per *de* esse vertendum, uti multis visum fuit, qua de re disputavi in Fer: Dav: II, 27.

13. Μηδὲν τῶν ζώων.] Pro μηδὲν reposui μηδέ

fectum, nullam appetitionem: dubitarem ſane, cur natura principium iis dediſſet, quae peruenire ad finem ullum non poſſent. Sed iſtis ipſis tamen abſurdum eſſe id minime uidetur quippe qui cûm amorem erga ſobolem principium eſſe in nobis ſocietatis, & iuſtitae ſtatuant, eumque in caeteris animantibus uehementem eſſe uideant, iuſtitiam tamen & ſocietatem cum illis eſſe nullam cenſent. Muli praeterea licet ex membris genitalibus nullum ipſis deſit, penem enim, & uterum habent, hisque cum uoluptate utuntur, finem tamen generationis non aſſequuntur. Ad haec nonne deridendum uidetur, ſi cum Socrates, Platones, Zenones nihilo melius quam quodlibet mancipium ſe gerere, ſed ſimili modo imprudentes, intemperantes, & iniuſtos dicant: deinde in beſtiis quia non exacte & exquiſite ad uirtutem ſeſe habent, priuationi, non prauitati & imbecillitati rationis id adſcribant?

ζώων ἐμφανῆ ϛοχασμὸν, μηδὲ προκοπὴν, μηδὲ ὄρεξιν, ἀποροίην ἂν πῶς ἡ φύσις δέδωκεν τὴν ἀρχὴν, τοῖς ἐπὶ τὸ τέλος ἐξικέσθαι μὴ δυναμένοις· ἢ τοῦτο μὲν οὐδ' ἐκείνοις ἄτοπον εἶναι δοκεῖ. τὴν γοῦν πρὸς τὰ ἔγγονα φιλοϛοργίαν, [14] ἀρχὴν ἐν ἡμῖν κοινωνίας καὶ δικαιοσύνης τιθέμενοι, πολλήν τε τοῖς ζώοις καὶ ἰσχυρὰν ὁρῶντες παροῦσαν, οὔ φασὶν αὐτοῖς οὐδ' ἀξιοῦσι μετεῖναι δικαιοσύνης. ἡμιόνοις δὲ τῶν γεννητικῶν μορίων οὐδὲν ἐνδεῖ· καὶ γὰρ αἰδοῖα καὶ μήτρας καὶ τὸ χρῆσθαι μεθ' ἡδονῆς τούτοις ἔχουσαι, πρὸς τὸ τέλος οὐκ ἐξικνοῦνται τῆς γενέσεως. σκόπει δὲ ἄλλως, μὴ καὶ καταγέλαϛόν ἐϛι, καὶ τοὺς Σωκράτεις, καὶ τοὺς Πλάτωνας, καὶ τοὺς Ζήνωνας [15] οὐδὲν ἐλαφροτέρα τοῦ τυχόντος ἀνδραπόδου συνεῖναι φάσκειν, ἀλλ' ὁμοίως ἄφρονας εἶναι, καὶ ἀκολάϛους, καὶ ἀδίκους, εἶτα τῶν θηρίων αἰτιᾶσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μὴ δ' ἀπηκριβωμένον πρὸς ἀρετήν· ὡς ϛέρησιν, οὐχὶ φαυλότητα λό-

δένα. & quoniam non viſus eſt Xyland: mentem Plut. attigiſſe, verſionem mutavi. VALENT. *Porph.* dediſſe puto μηδὲ. aliqui *codd. Plut.* etiam μηδὲν. ut optio tibi eſſet libera, id quod inveniebam retinui.

14. Ἀρχὴν ἐν ἡμῖν ---- πολλήν τε.] Forte ἀρχὴν μὲν ἡμῖν ---- πολλὴν δὲ. REISK. Nec fecus eſt apud *Chaeronenſem*, qui paullo ante ἔκγονα, non ἔγγονα. Vide ad L. II. § 9.

15. Οὐδὲν ἐλαφρότερα ----] Sic *Edit.* antiquiſſimae. *Plut.* alio modo καὶ τοὺς Πλάτωνας οὐδὲν ἐλαφροτέρᾳ κακίᾳ τοῦ τυχόντος ἀ. σ. φάσκοντας. videtur κακίᾳ Noſtro excidiſſe. *Idem* paullo poſt ὥσπερ οὐχὶ φαυλότητα λόγου κ. ἀ. καὶ ταύτην κακίαν ---- & dein. καὶ γὰρ δειλίαν ---- καὶ κακοήθειαν ὁρῶμεν ὑπ. *Felician:* κακόνοιαν bene dedit *malevolentiam.* quo modo κακοήθειαν recte etiam vertas. notat quippe malum quod ipſi indoli ineſt, eoque ſenſu accipio apud *S. Paull.* ad Rom. I, 29. ubi de malis mo-

λόγου καὶ ἀσθένειαν προςεῖναι, καὶ ταῦτα τὴν κακίαν ὁμολογοῦντας εἶναι λογικὴν, ἧς πᾶν θηρίον ἀναπέπλησαι. καὶ δειλίαν πολλοῖς καὶ ἀκολασίαν, ἀδικίαν τε καὶ κακόνοιαν ὁρῶμεν ὑπάρχουσαν.

§ 23. [1] Τὸ δ' ἀξιοῦν τὸ μὴ πεφυκὸς ὀρθότητα λόγου δέχεσθαι, μηδὲ λόγον δέχεσθαι, πρῶτον μὲν οὐδὲν διαφέρει τοῦ μήτε πίθηκον αἴσχους φύσει μετέχειν, μήτε χελώνην βραδυτῆτος ἀξιοῦντος, ὅτι μηδὲ κάλλους ἐπιδεκτικὰ, μηδὲ τάχους ἐςίν. ἔπειτα τὴν διαφορὰν ἐμποδὼν οὖσαν οὐ [2] συνορῶσιν. λόγος μὲν γὰρ ἐγγίνεται φύσει, [3] σπουδαῖος δὲ ὁ λόγος καὶ τέλειος ἐξ ἐπιμελείας καὶ διδασκαλίας. διὸ τοῦ λογικοῦ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεςι, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ σοφίαν οὐδὲ ἄνθρωπον εἰπεῖν κεκτημένον ἔχουσιν, [4] κἂν μυρίοι δὲ ὦσιν. ὥσπερ ὄψεώς ἐςι πρὸς ὄψιν διαφορὰ, καὶ πτήσεως πρὸς πτῆσιν (οὐ γὰρ ὁ-

bant? praesertim cum uitia rationalia esse fateantur: quibus plena animalia caetera esse perspicuum est. nam & ignauiam, & intemperantiam, & iniustitiam, & maleuolentiam atque alia huiusmodi in multis eorum uidemus.

§ 23. Censere autem quod natura idoneum ad rectitudinem rationis suscipiendam non est, neque ad rationem suscipiendam esse, primum nihil aliud est, quam existimare neque simiam turpitudinis, neque testudinem tarditatis capacem natura esse, quia neque pulchritudinem, neque celeritatem possunt admittere: deinde hominum est rei differentiam non aduertentium. Ratio enim innascitur: recta ratio & perfecta studio & disciplina comparatur. Iccirco rationis animata omnia participia sunt: rectitudinis uero eius, & sapientiae ne hominem quidem praeditum esse, etiam si innumerabiles sint, possunt asserere. Quemadmodum enim uisus ad uisum, & uolatus ad uolatum dif-

moribus explicare solent. vocis vim & usum egregie adseruisse video *Kypkium*.

1. Τὸ δ' ἀξιοῦν.] Aut hic loci legendum est ὁ δ' ἀξιῶν, aut versu, 2. ἀξιοῦν. Reisk. Recte. & sic *Auctor* ὁ δὲ ἀξιῶν ---- λόγον δέχεσθαι φύσει, πρῶτον ---- paullo post *Meerm.* ἐπιδεικτικὰ pro ἐπιδεκτικὰ. male.

2. Συνορῶσιν.] Deberet συνορᾷ dixisse, si prius ὁ ἀξιῶν dixit. sed saepe transeunt ab uno numero ad alterum. subauditur οἱ ἀντιλέγοντες. Reisk. Ille, cui haec debet Porph. συνορᾷ.

3. Σπουδαῖος δὲ ὁ λόγος ----] Aut ὁ delendum est, aut legendum ὁ δὲ σπουδαῖος λόγος. Reisk. Ibi ergo melius σπουδαῖος δὲ λόγος. sed & nostrum probum. mox *ibid.* διδασκαλίας pro quo *Porphyriani codices* διδασκαλείας, de qua confusione alibi. hoc quidem perinde, id peius, quod miscuerint saepe διδασκάλιον & διδασκαλεῖον. sed id nunc non agimus. Sequitur *ibidem* διὰ τοῦ ---- corrige διὸ.

4. Κἂν μυρίοι δὲ ὦσιν. ----] Forte κἂν μυρίαι δὲ ὦσιν αἱ διαφοραὶ λόγου πρὸς λόγον ὥσπερ. ---- Reisk. Abit hic paululum a duce suo *Porphyrius*, is enim haec non habet. sequitur ta-

differentia eſt: non enim ſimili modo accipitres uident, & cicadae: neque eodem modo aquilae, & perdices uolant: ſic neque omnis rationalis eſt habilitas, ac promptitudo ad ſuſcipiendum extremum. Indicia ſane ſocietatis, fortitudinis, & calliditatis quoque in comparandis, & diſpenſandis rebus, non ſecus ac contrariorum iniuſtitiae, ignauiae, ac ſtoliditatis adeo multa in ipſis ſpectantur: ut exortae quaeſtiones inter nonnullos fuerint, terreſtriane an marina animalia ad uirtutem praeſtarent. Id quod eſſe perſpicuum poteſt, ſi inter ſe equi terreſtres fluuiatilibus comparentur. hi enim alunt patres, illi necant, ut cum matre poſſint concumbere. Perdices quoque con-

ὁμοίως ἱέρακες βλέπουσι καὶ τέττιγες, οὐδὲ ἀετοὶ πέτονται καὶ πέρδικες) [5] *οὕτως οὐδὲ παντὶ λογικῷ μέτεστιν ὡσαύτως τῆς δεχομένης τὸ ἄκρον εὐστροφίας καὶ ὀξύτητος. ἐπιδείγματά γε πολλὰ κοινωνίας, καὶ ἀνδρείας, καὶ τοῦ πανούργου περὶ τοὺς πορισμοὺς καὶ τὰς οἰκονομίας, ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἐναντίων, ἀδικίας, δειλίας, ἀβελτηρίας* [6] *ἐστὶν αὐτοῖς. ὅθεν καὶ ζητήσεις τινὲς συνίστανται, τῶν μὲν τὰ χερσαῖα προῆχθαι λεγόντων, τῶν δὲ τὰ θαλάττια. καὶ δῆλόν ἐστι παραβαλλομένων,* [7] *ἵππων μὲν χερσαίων τοῖς ποταμίοις, οἱ μὲν γὰρ τρέφουσι τοὺς πατέρας, οἱ δὲ κτείνουσιν, ἵνα τὰς μητέρας ὀχεύωσιν. καὶ πε-*

ρι-

tamen *ὥσπερ ὄφεως.* ---- Alias hic mallem *ὡς γὰρ ὄφ.*

5. Οὕτως *οὐδὲ πάντι.*] Ita fidenter repoſui. antea edebatur *οὕτως δὲ π.* quod tamen *editores Lugd.* & *Cant.* iam corrigendum viderant. *Plut.* & *Lipſ. Cod.* ut & *Meerm.* (qui tamen *οὔτε*) prorſus iubent. Ille ſtatim pro *δεχομένης* habet *εὐρομένης.* quod e Noſtro corrigendum puto. *Reiskius* Animadv. p. 548. coniiciebat *τῆς ἐῤῥωμένης εἰς τὸ ἄκρον εὐστρ.* dein ibidem *ἐπεὶ δείγματά γε πολλὰ*, ſed noſtrum praefero.

6. Ἐστὶν *αὐτοῖς.*] *Plutarch:* *ἔνεστιν αὐτοῖς.* quod efficacius. Abit is in ſequentibus paululum a Noſtro.

7. Ἵππων *μὲν* &c.] Diſcrepat hic immane quantum Porphyrii codex a Plutarcho. Plut. enim legit *παραβαλλομένων πελαργοῖς ἵππων ποταμίων.* Sequor in interpretatione Plutarchum. de equis enim parentes alentibus nulla apud ſcriptores eſt mentio, quod ſciam, de ciconiis autem crebra. Vide *Suid:* in *ἀντιπελαργεῖν.* VALENT. Πελαργῶν heic loci meminiſſe *Porphyrium*, inde veriſimile fieri poteſt, tum quod *Plutarchi codd.* id praeferant, tum quia ſolent animantia illa hoc reſpectu ſibi opponi, uti in ſceptri ſuperiori parte ciconiae, in inferiori hippopotami imaginem olim expreſſam dicit *Schol: Ariſtoph:* ad Aves 1357. Hinc itaque Malcho noſtro ciconias reddendas putes. Si tamen verborum ſtructuram conſideres, eas vix apte ei reſtitues, ſed utriusque generis equos ſub calamum veniſſe exiſtimes. Tum autem verum non dixit, de hippopotamo quidem id quod h. l. Noſter, teſtatur etiam *Plut.* T. II. p. 364. A. teſtantur & alii: de quibus *Voſſ:* Idolol: III, 62. equorum autem licet in *εὐεργέτην εὔνοια καὶ φιλία* *Aelian:* H. A. VI, 44. praedicetur, id tamen quod hic dicitur, de illis legere non memini. Niſi ergo ciconiarum mentionem factam fuiſſe putemus, quod e *Plut.* probabile fieri poſſet, pro *τρέφουσι* legendum ſuſpicabar *ἀποστρέφουσι* vel *ἀποτρέπου-*

ριϛεραῖς πάλιν περδίκων. οἱ μὲν γὰρ ἀφανίζουσι τὰ ὠὰ καὶ διαφθείρουσι, [8] τῆς θηλείας, ὅταν ἐπωάζῃ, μὴ προσδεχομένης τὴν ὀχείαν· οἱ δὲ καὶ διαδέχονται τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν μέρει θάλποντες, καὶ ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄῤῥην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ὠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. ὄνοις δὲ καὶ προβάτοις [9] Ἀντίπατρος ἐγκαλῶν ὀλιγωρίαν καθαριότητος, οὐκ οἶδεν ὅπως παρεῖδεν τὰς λύγγας καὶ τὰς χελιδόνας· ὧν αἱ μὲν ἐκτοπίζουσι, παντάπασι κρύπτουσαι καὶ [10] ἀφανίζουσαι. αἱ δὲ χελιδόνες, ἔξω ϛρεφομένους διδάσκουσαι τοὺς νεοττοὺς ἀφιέναι τὸ περίττωμα. [11] καὶ μὴν δένδρον δένδρου οὐ λέγομεν ἀμαθέϛερον, ὡς κυνὸς πρόβατον, οὐδὲ λαχάνου λάχανον ἀνανδρότερον, ὡς ἔλα-

contra quam columbae, faciunt. oua enim occultant, ac conterunt mares, propterea quod foemina dum incubat, maris congreſſum non admittit. Columbi uero in incubandi cura per uices ſuccedere conſueuerunt & priores pullis cibum inferunt. quin etiam ſi foemina diutius aberrarit, roſtro ferientes eam ad oua & pullos curandos intrudunt. Antipater uero cum in aſinis & ouibus munditiae negligentiam damnarit, non aduertit, ſe idem in lyncibus & hirundinibus non attendiſſe. quarum illae ſordes a ſeſe procul eiiciunt occultantes prorſus atque obruentes: hirundines autem foras conuerſos excrementa emittere pullos ſuos docent. Arborem ſane arbore ſtolidiorem atque indociliorem, ſicut cane ouem, aut olus olere ignauius, quemadmodum ceruum le-

πουσι, & verba hoc modo digerenda, οἱ μὲν γὰρ ἀποϛρ. vel ἀποτρ. nempe τὰς μητέρας, quod ſequitur, τοὺς πάτερας οἱ δὲ κτ. &c. Nihil hoc recedere a ſtylo *Porph.* iam ſatis noſti. Equorum caſtitatem, utque matres averſentur multi docent, licet omnes ea in re ſibi haud conſtent. Vide *Aelian:* H. A. IV, 7. *Ariſtot:* H. A. IX, 47. & *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyn. I, 239. mox pro περιϛεραῖς *Meerm.* περιϛερὰς.

8. Τῆς θηλείας ὅταν ἐπωάζῃ.] *Plut.* τὰς θηλείας. Noſtrum aeque bonum. τὰ ὠὰ συντρίβουσι dicit *Ariſtot:* H. A. IX, 8. Ex avium enim hoc genere mares intemperantia libidinis ova nonnunquam frangere, ne feminae diutius incubando detineantur, multi docent. vide *Bochart:* Hieroz: II, 1, 12. Mox καὶ ante διαδέχονται non habet *Lipſ.* dein *Plut.* θ. τὰ ὠὰ καὶ ψ. quo loco utitur *Wetſten:* ad inluſtrandum *Paull.* I. ad Cor. XIII, 3.

9. Ἀντίπατρος.] Antipater Stoicus Tarſenſis. REISK. De quo *Fabric:* Bibl: Graec: L. III, 15. Mox *Plut.* οὐκ οἶδα πῶς παρῆλθε.

10. Ἀφανίζουσαι τὸ λυγγούριον.] Τὸ λυγγούριον ſupplevi ex Plutarcho. De Lycur. Vid. Biſciolae Hor. ſubſec. T. II. L. 2. c. 4. VALENT. Poſſit videri nil deeſſe, ſed mente ſuppleri & huc referri debere τὸ περίττωμα e verſ. 33. REISK.

11. Καὶ μὴν δένδρον δ.] Malim καὶ μὴν δένδρου δένδρον οὐ. λ. REISK. *Plutarch:* καί διὰ τί δένδρον δ. Et paullo ante διδάσκουσι ---- τὸ περίττευμα. ſed ibi etiam *codd.* aliqui περίττωμα.

12:

leone, nequaquam dicimus. nempe quia ſicut neque in iis quae motu omni carent, alterum altero tardius, neque in iis quae uocem non habent, alterum altero exilióri uoce eſſe praeditum poteſt: ita neque ignauius, neque ſegnius, neque incontinentius quicpiam appellatur, ubi non omnibus facultas quoque ineſt intelligendi: quae cum aliis aliter, uel magis uel minus adſit, huiuscemodi differentias quae in animalibus conſpiciuntur, effecit. Qua in re afferre nobis admirationem nullam illud debet, quod homo tanto interuallo & docilitate, & ſolertia, & caeteris, quae ad iuſtitiam & communem ſocietatem ſpectant, caeteris animalibus antecellat. Nam ex illis quoque multa tum magnitudine corporis, & pernicitate, tum uiſus perſpicacia, & auditus acumine longe omnes homines ſuperant. nec propterea tamen homo ſurdus, aut caecus, aut inualidus cenſetur. ſed & nos quoque currimus, licet tardius quam cerui: nec non uidemus, quamuis non ita a-

ἔλαφον λέοντος. [12] ἢ καθάπερ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἕτερον ἑτέρου βραδύτερον οὐκ ἔςιν, οὐδὲ μικροφωνότερον ἐν τοῖς ἀναύδοις, οὕτως οὐδὲ δειλότερον, οὐδὲ νωθρότερον· οὐδὲ ἀκρατέςερον, ὅπου [13] μὴ φύσει πᾶσιν ἡ τοῦ φρονεῖν δύναμις· ἄλλοις δὲ ἄλλως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παροῦσα τὰς ὁρωμένας διαφορὰς πεποίηκεν. ἀλλ' οὐ θαυμαςὸν ὅσον ἄνθρωπος εὐμαθείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ τοῖς περὶ δικαιοσύνην, καὶ κοινωνίαν, διαφέρει τῶν ζώων. καὶ γὰρ ἐκείνων πολλὰ, τοῦτο μὲν μεγέθει καὶ ποδωκείᾳ, τοῦτο δὲ [14] ὄψεως ῥώμῃ καὶ ἀκοῆς ἀκριβείᾳ πάντας ἀνθρώπους ἀπολέλοιπεν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο κωφὸς, οὐδὲ τυφλὸς, οὐδὲ ἀδύνατος ὁ ἄνθρωπός ἐςιν. ἀλλὰ καὶ θέομεν, εἰ καὶ βραδύτερον ἐλάφων, καὶ βλέπομεν, εἰ καὶ χεῖ-

12. Ἢ καθάπερ.] Forte ἢ οὐ καθάπερ ---- an tu negabis veram hanc eſſe ſententiam, cum aio, quemadmodum in rebus inanimis nulla res ſit altera tardior, & in multis nulla ſit altera minus vocalis, pari modo etiam eorum animi & ingenii inperitus, celeritatesque pares eſſe, quibus nulla ſit ſentiendi & cogitandi facultas a natura indita. Reisk. Lego apud *Plutarchum* ὡς ἔλαφον λέοντος, non, ut editur, λέοντες.

13. Μὴ φύσει πᾶσιν.] *Reisk.* legebat πάρεςι Animadv. p. 548. ad *Plut.* ibi eſt οἷς μ. φ. π. & paullo ante δεινότερον, ſed praeſtat Porphyrii δειλότερον. deinde *idem* delet οὐ ante θαυμαςὸν.

14. Ὄψεως ῥώμῃ.] *Fogeroll:* inepte correxerat σώματος ῥώμῃ. Mox *Plut.* διὰ τοῦτο τυφλοὶ, οὐδὲ ἀδύνατος, οὐδὲ ἄωτος ὁ. ἄ. ἐ. Poſtremum illud merito inſolens accidebat *Reiskio* Animadv. l. laud. Mox perperam *Meerm.* ἀπέλοιπεν.

χεῖρον ἱεράκων· ἰσχύος τε καὶ μεγέθους ἡ φύσις ἡμᾶς οὐκ ἀπεστέρησεν, καίτοι τὸ μηδὲν ἐν τούτοις πρὸς ἐλέφαντα καὶ κάμηλον ὄντας. οὐκοῦν ὁμοίως μὴ δὲ τὰ θηρία λέγωμεν, εἰ νωθρότερον φρονεῖ καὶ κάκιον διανοεῖται, μὴ διανοεῖσθαι, μηδὲ φρονεῖν ὅλως, μὴ δὲ κεκτῆσθαι λόγον· ἀσθενῆ δὲ κεκτῆσθαι καὶ θολερὸν, ὥσπερ ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα καὶ τεταραγμένον.

§. 24. Εἰ δὲ μὴ πολλὰ ἦν πολλοῖς συνηγμένα καὶ εἰρημένα, μυρία ἂν παρηγάγομεν εἰς ἐπίδειξιν [1] τῆς τῶν ζώων εὐφυΐας. ἐκεῖνο δ' ἔτι σκεπτέον· ἔοικε γὰρ τοῦ πεφυκότος ἢ μέρους ἢ δυνάμεως κατὰ φύσιν [2] τι δέχεσθαι, τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐμπίπτειν, πηρωθὲν ἢ νοσῆσαν, ὥσπερ ὀφθαλμοῦ μὲν, εἰς τυφλότητα ἐμπίπτειν, σκέλους δὲ, εἰς χωλότητα, καὶ γλώττης, εἰς ψελλότητα, ἄλλου δὲ μηδένος. οὐ γάρ ἐστι τυφλότης, μὴ πεφυκότος ὁρᾶν, οὐδὲ χωλότης, μὴ πεφυκότος βαδίζειν, [3] ψελλόν

acute ut accipitres: robore etiam & magnitudine non prorſus priuati a natura ſumus: quamuis ſi ad elephantem & camelum comparemur, nihil in his eſſe uideamur. Simili modo igitur neque beſtias quia hebetius intelligunt, peiusque cogitant quam nos, nihil omnino cogitare, & intelligere dicendum eſt, rationeque nulla eſſe praeditas: ſed eam quidem etiam ipſas, imbecillam tamen & turbidam, perinde atque oculum hebetem ac conturbatum habere.

§ 24. Innumerabilia ſunt, quae producere in conprobationem ingenii animalium poſſem, niſi multa a multis antea & collecta & memoriae tradita in hanc ſententiam fuiſſent. Illud praeterea dignum conſideratione eſt. Eiusdem eſſe uel partis uel facultatis uidetur, quae aliquid ſecundum naturam ſuſcipit, ut in id quod praeter naturam eſt, uel uitiata uel aegrotans incidere etiam poſſit. Sicut oculi ut in caecitatem, cruris, ut in claudicationem, linguae, ut in balbutiem incurrat, nihil quippe aliud id poteſt. non enim caecitas eſt eius quod uidere etiam non poſſit: neque claudicatio eius quod non ad ingrediendum aptum etiam ſit: ne-

1. Τῆς τῶν ζώων εὐφυΐας.] *Plutarch:* a quo deflectit hic Noſter, haec non habet. εὐφυΐα quid proprie ſit, alio in loco diximus. Recte ζώων εὐφυΐαν memorat, uti homo ipſe ζῶον εὐφυὲς *Diod: Sic:* L. I. c. 8.

2. Τι δέχεσθαι.] Ita repoſui, quia iubent omnes Mſcripti & inpreſſi. *Valent.* dederat τὸ δέχεσθαι. Mox πηρωθὲν —— ἐμπίπτειν deſunt *Cod. Meerm.*

3. Ψελλόν τε ——] Οὐδὲ τὸ ψελλόν τε. REISK. A-

neque balbum, aut blesum, aut mutum est quicpiam, quod linguam etiam non habeat. Simili modo igitur neque delirantem, neque amentem, neque insanientem dixeris quenquam, cui non etiam intelligere, & cogitare, & ratiocinari secundum naturam sit. Non enim fieri potest, ut in affectione aliqua constituatur quispiam, nisi facultate praeditus sit, cuius affectio illa uel priuatio, uel deprauatio, uel aliquod aliud uitium sit. Sed nunquid in rabientes canes unquam incidisti? quin etiam in equos? nonnulli uero etiam boues & uulpes furere aiunt. Sed satis est, quod de canibus constat, nullam enim controuersiam habet: rationemque & mentem habere non ignobilem animal testatur: cuius sane turbatae ea quae dicitur rabies & insania affectio est: quippe cum neque uisum ipsis, neque auditum immutari uideamus. Quemadmodum igitur qui homini furenti, & deliranti, non exturbatam, corruptamque esse intelligendi, & ratiocinandi, & recordandi fa-

λόν τε καὶ ἄναυδον καὶ τραυλὸν μὴ γλῶσσαν ἐχόντων. οὐδ' ἂν [4] παραπαίοντα ἢ παράφρονα εἴποις, οὐδὲ μαινόμενον, ᾧ μὴ τὸ φρονεῖν καὶ διανοεῖσθαι καὶ λογίζεσθαι κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν. οὐ γάρ ἐϛιν ἐν πάθει γενέσθαι, μὴ κεκτημένον δύναμιν, ἧς τὸ πάθος ἢ ϛέρησις [5] ἢ πήρωσις ἤ τις ἄλλη κάκωσίς ἐϛιν. ἀλλὰ μὴν ἐντέτυχά γε λυττώσαις κυσὶν, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις, ἔνιοι δὲ καὶ βοῦς φασι μαίνεσθαι καὶ ἀλώπεκας. ἀρκεῖ δὲ τὸ τῶν κυνῶν· ἀναμφισβήτητον γάρ ἐϛι, καὶ μαρτυρεῖ λόγον καὶ διάνοιαν ἔχειν οὐ φαύλην τὸ ζῶον, ἧς ταραττομένης καὶ συγχεομένης ἡ λεγομένη λύσσα καὶ μανία πάθος ἐϛίν. οὔτε γὰρ ὄψιν ἀλλοιουμένην αὐτοῖς οὔτε ἀκοὴν ὁρῶμεν. ἀλλ' ὥϛπερ ἀνθρώπου μελαγχολῶντος ἢ παρακόπτοντος, ὁ μὴ λέγων ἐξεϛάναι καὶ διεφθορέναι τὸ φρονοῦν καὶ τὸ λογιζόμενον καὶ μνημονεῦον, ἄτοπός ἐ-

Apud *Plutarch.* est ψελλόν τε τῶν ἀγλώσσων, ἢ τῶν ἀναύδων φύσει, τραυλὸν οὐδένα ἂν προσείποις. Malim ψελλὸν δὲ.

4. Παραπαίοντα ἢ παράφρονα ----] *Idem* ille παραπαῖον ἢ παραφρονοῦν, unde suspiceris apud Nostrum quoque παραπαῖον fuisse. certe ἢ παράφρον subiungunt priores *editiones*, non, ut *Valent.* Παράφρονα. *Meerm.* dat παράφορον. Paullo post pro ἐν πάθει, *Plutarchi* ἐμπαθὲς, non aeque bonum.

5. Ἢ πήρωσις.] *Lips. Cod.* πώρωσις, quod an rectum dubitabat *Reiskius*, quia ϛέρησις & πήρωσις eadem videtur esse. πόρωσις autem cum auditus a fremitus diuturnitate & magnitudine occalluit. sed paullo ante dixerat πηρωθὲν ἢ νοσῆσαν. Accedit *Plut.* & *Meerm. Cod.* auctoritas. Pergit ille ἀλλὰ μὴν ἐντετύχηκάς γε λ. κ. ἐγὼ δὲ κ. ἵπ. ἔνιοι δὲ ---- ἀρκεῖ δὲ τὸ τ. κ. ὃ ἀναμφισβήτητόν ἐϛι. nec secus *Meerm.* nisi quod ibi μὴ pro μὴν & ἔτι pro ἐ-

ἐστιν· (καὶ γὰρ ἡ συνήθεια ταῦτά τε κατηγορεῖ τῶν παραφρονούντων, μὴ εἶναι παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν,) οὕτως ὁ τοὺς λυττῶντας κύνας ἄλλό τι πεπονθέναι νομίζων, ἀλλ' [6] οὐχὶ τοῦ φρονεῖν πεφυκότος, καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀναπεπλησμένου ταραχῆς καὶ [7] παραπεπτωκότος, ἀγνοεῖν τὰ φίλτατα πρόσωπα, καὶ φεύγειν [8] τὰς διαίτας, ἢ παρορᾶν τὸ φαινόμενον ἔοικεν, ἢ συνορῶν [9] τὸ γιγνόμενον, ἐξ αὐτοῦ φιλονεικεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. τὰ μὲν δὴ τοῦ Πλουτάρχου ἐν πολλοῖς βιβλίοις, πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου εἰς ἀπάντησιν εἰρημένα, ἐστὶ τοιαῦτα.

§ 25. [1] Θεόφραστος δὲ καὶ τοιούτῳ κέχρηται λόγῳ. τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν γεννηθέντας, λέγω δὲ πατρὸς

facultatem afferit, abfurdus eft: quippe cum in confuetudine fit, ut delirantes non effe apud fe, fed exturbatos mente ac confilio effe dicamus: ita qui rabientes canes aliud quid paffos exiftimat, & non ea parte quae ad intelligendum, & ratiocinandum, & recordandum idonea natura eft, exturbatos ac dimotos cariffimas perfonas ignorare, & folita diuerforia refugere: is uidetur uel quod euidenter apparet, non aduertere: uel fi aduertit, contendere aduerfus ueritatem uelle. Atque ea quidem quae diuerfis in libris Plutarchus aduerfus Stoicos & Peripateticos confcripfit, huiusmodi funt.

§ 25. Theophraftus uero hac ratione etiam utitur. Eos, inquit, qui ex iisdem geniti funt, patre uidelicet & matre,

ἐγώ. prius itaque δὲ poft ἔνιοι Porphyrio reddidi, quod contra ceterorum *edition.* & *codd.* confenfum *Valent.* eiecerat τὰ τῶν κυνῶν *Cod. Meerm. Lugd. Editor.*

6. Οὐχὶ τοῦ φρονεῖν πεφυκότος.] In *Edit. Florent.* erat πεφυκότως, fed typothetae errorem quafi de fuo correxerat *Fogeroll.* Apud Chaeronenfem eft ἄλλ' οὐχὶ τῷ φρονεῖν πεφυκότι καὶ λ. Paullo ante *Meerm.* ἄτοπον pro ἄτοπος. male. fed dein melius ταῦτα γε κατηγ.

7. Καὶ παραπτωκότος.] Poffit quidem de παραπεπαικότος cogitari, quia παραπαίειν dicitur. ego tamen nil video cauffae fat gravis cur vulgata deferatur. Reisk. Ea tamen voce utitur Auctor, cuius haec funt, fed paulum diverfo modo, ἀναπεπλησμένους ταραχῆς καὶ παραπεπαικότας.

8. Τὰς διαίτας.] *Solita diverforia* dedit *Felic:* δίαιτα quippe Graecis & τρόπον τοῦ βίου & τόπον notat. Plenius hic *Plut.* τὰς συντρόφους διαίτας.

9. Τὸ γιγνόμενον.] Comma tollendum. τὸ γιγνόμενον ἐξ αὐτοῦ id eft, quod e fuperiori fumto manat, atque inde confequitur. Reisk. Firmat hanc opinionem interpunctio apud *Plut.* fed ibi editur μὴ συνορῶν τὸ γιγνόμενον, ubi μὴ e Noftro in ἢ eft convertendum.

1. Θεόφραστος.] Refpici videntur Theophrafti libri περὶ ζώων, quos faepe veteres fignificant. de illis *Menag:* ad *Diog: Laërt. V*, 44. & *Fabric:* Biblioth: Graec: III, 9, 17.

2.

tre, cognatos natura inter ſeſe eſſe dicimus. Igitur etiam eos dicemus, qui ex iisdem auis ſunt procreati: eiusdem quoque urbis ciues, eo quod & terrae eiusdem, & mutuae inter ſe ſocietatis participes ſunt non enim hos, quod ex iisdem nati ſint inter ſe habere cognationem exiſtimamus: niſi ſcilicet aliqui ex primis progenitoribus iidem ipſis generis auctores, uel ab iisdem extiterint. Ita igitur profecto, & Graecum Graeco, & barbarum barbaro, & omnes item homines inter ſe eſſe cognatos aſſeueramus, ex duabus altera de cauſa: uel quia ex iisdem progenitoribus ſint, uel quia alimenti, morum, ac totius uitae inſtitutionis ſocietatem habeant. Atque hoc modo omnes homines eſſe cognatos ſtatuimus. At omnibus animalibus corporum principia natura eadem ſunt. nec de elementis primis intelligendum hoc cenſeo: nam plantae etiam ex iisdem conſtant: ſed

τρὸς καὶ μητρὸς, οἰκείους εἶναι φύσει φαμὲν ἀλλήλων, καὶ τοίνυν, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν αὐτῶν προπατόρων σπαρέντας οἰκείους ἀλλήλων εἶναι νομίζομεν, καὶ μέντοι τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, τῷ τῆς τε γῆς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας κοινωνεῖν. [2] οὐ γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔτι τότε τοιούτους ἀλλήλοις φύντας οἰκείους αὐτοῖς εἶναι κρίνομεν, εἰ μὴ ἄρα τινὲς τῶν πρώτων αὐτοῖς προγόνων, [3] οἱ αὐτοὶ τοῦ γένους ἀρχηγοὶ πεφύκασιν, ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν. οὕτω δὲ καὶ οἶμαι καὶ τὸν Ἕλληνα μὲν τῷ Ἕλληνι, τὸν δὲ βάρβαρον τῷ βαρβάρῳ, πάντας δὲ τοὺς [4] ἀνθρώπους ἀλλήλοις φαμὲν οἰκείους τε καὶ συγγενεῖς εἶναι δυοῖν θάτερον, ἢ τῷ προγόνων εἶναι τῶν αὐτῶν, ἢ τῷ τροφῆς καὶ ἠθῶν καὶ ταυτοῦ γένους κοινωνεῖν. οὕτως δὲ καὶ τοὺς πάντας ἀνθρώπους ἀλλήλοις τίθεμεν καὶ συγγενεῖς. καὶ μὴν πᾶσι τοῖς ζώοις αἵ τε τῶν σωμάτων ἀρχαὶ πεφύκασιν αἱ αὐταί. λέγω δὲ οὐκ ἐπὶ τὰ στοιχεῖα ἀναφέρων τὰ πρῶτα. [5] ἐκ τούτου μὲν γὰρ καὶ τὰ φυτά. ἀλλ'

2. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν.] Forte οὐ γὰρ ἂν οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔτι. τότε τούς γε τοιούτους ---- primum οὐ pertinet ad ἐκρίνομεν verſ. 10. (ſic enim ibi legendum eſt) alterum οὐκ pertinet ad φύντας verſ. 9. *non enim eſſemus arbitraturi cognatos & neceſſarios eſſe eos quidem, qui tales ſint, non ex iisdem puta parentibus orti.* REISK. Pro ἔτι τότε τοιούτους Clar: *Abreſch:* corrigebat ἔτι τόγε τοιούτ. & ſic paullo ante *Meerm.* τῷ τῆς γε γῆς.

3. Οἱ αὐτοὶ.] Forte ἢ *aut* ---- *aut.* nam ſequitur ſtatim alterum ἢ. REISK.

4. Ἀνθρώπους ἀλλήλοις τ.] Videbatur deeſſe οἰκείους quod ex coniectura legeram. Γένεσις pro natura non ſemel. VALENT. Eam vocem inſeruerat *Valent.* cui iam praeiverat *Fogeroll:* uterque ſine neceſſitate.

5. Ἐκ τούτου μὲν γὰρ.] Ἐκ τούτων legebat *Va-*

ἀλλ' οἷον σπέρμα, σάρκας, καὶ τὸ τῶν ὑγρῶν τοῖς ζώοις σύμφυτον γένος. πολὺ δὲ μᾶλλον τῷ τὰς ἐν αὐτοῖς ψυχὰς ἀδιαφόρους πεφυκέναι, λέγω δὲ ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀργαῖς, ἔτι δὲ τοῖς λογισμοῖς, καὶ μάλιϛα πάντων ταῖς αἰσθήσεσιν. [6] ἀλλ' ὥϛπερ τὰ σώματα, καὶ τὰς ψυχὰς οὕτω, τὰ μὲν ἀπηκριβωμένας ἔχει τῶν ζώων, τὰ δὲ ἧττον τοιαύτας, πᾶσί γε μὴν αὐτοῖς αἱ αὐταὶ πεφύκασιν ἀρχαί. δηλοῖ δὲ ἡ τῶν παθῶν οἰκειότης· εἰ δὲ ἀληθές ἐϛι τὸ λεγόμενον, ὡς ἡ τῶν [7] ἠθῶν γένεσίς ἐϛι τοιαύτη, φρονοῦσι μὲν ἅπαντα φῦλα, διαφέρουσι δὲ ταῖς ἀγωγαῖς τε καὶ ταῖς τῶν πρώτων κράσεσι, παντάπασιν ἂν οἰκεῖον εἴη καὶ συγγενὲς ἡμῖν τὸ τῶν λοιπῶν

sed de semine, de carnibus, ac de eo humorum genere, quod insitum in animalibus est. multo etiam magis eo quod animae in ipsis sunt inter se non differentes, cupiditatibus uidelicet, & iris, nec non considerationibus, ac maxime omnium sensibus. Quemadmodum autem corpora, ita etiam animas alia animalia magis, alia minus exquisitas, atque absolutas habent, omnibus tamen principia natura eadem sunt. Id quod affectionum similitudo atque affinitas declarat: Quod si uerum est, quod dicitur, morum generationem esse eiusmodi, sapiunt autem & intelligunt omnia animalium genera, sed differunt tamen educationibus, & uariis primorum temperaturis: affine prorsus ac cognatum caeterorum animalium genus nobis est existimandum.

Valent. Cod. Lipſ. ἐκ τοῦ μὲν γάρ. τοῦ semel tantum positum videtur, cum bis debuisset. & sic *Meerm.* ἐκ τούτου. ϛοιχεῖον singulare in animo habuit. Paullo post uterque codex λέγω δὴ ταῖς ἐπιθυμίαις, articulo addito.

6. Ἀλλ' ὥσπερ τὰ σώματα.] Forte legendum ἀλλ' ὥσπερ τὰ σώματα οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς, τὰ μέν. verbo uno modo transposita. REISK.

7. Ἠθῶν γένεσίς ἐϛι ----] Nihil hic corruptum est, sed fingendum animo signum coli post τοιαύτη positum, nam apodosis periodi incipit a verbis παντάπασιν ἂν ---- si vere aiunt animorum quasi lineamenta & constantiam morum in animali quoque hoc modo existere: sapiunt scilicet (sic vulgo aiunt) omnia eidem generi cognata. illa verba φρονοῦσι μὲν ἅπαντα φῦλα ad κράσεσι materialiter sunt accipienda, constituunt enim illud τὸ λεγόμενον vers. ult. p. 134. REISK. *Valent.* satis sordide pro more suo ipsi textui inseruerat post τοιαύτη (fors. ζώων γένεσίς ἐϛιν ἡ αὐτή.) cum nihil innovare necesse sit. φῦλα eleganter animalibus tribuit, uti alius φῦλα θεῶν & φῦλα ἀνθρώπων, quorum respectu bestiae ζῶα ἀλλόφυλα supra I, 10. ubi vid. de muscis utitur *Homer:* Iliad: T, 30.

8.

dum. quippe cum alimenta omnia eadem omnibus ipſis ſint, & ſpiritum, ut inquit Euripides, nec non fluorem habeant rubrum

Animalia omnia, ut parentes omnibus
Sic eſſe communes polum & terram indicent.

§. 26. Quare cum cognata ita ſint, ſi eandem etiam ut Pythagoras putabat, animam ſortita eſſe uideantur, merito unusquisque iudicari impius poſſet, quia cognatorum iniuria non abſtineat. Neque uero quia quaedam agreſtia ex ipſis ſunt, cognationis propterea ius abruptum eſſe cenſendum eſt. Nihilo enim minus ſed etiam magis ex hominibus aliqui in alios homines malefici reperiuntur, qui quodam quaſi ſpiritu propriae naturae, atque prauitatis ad laeſionem occurrentibus inferendam impellantur. quos ſane licet e medio tollendos, atque interficiendos ducamus, non ideo tamen ſocietatem erga manſuetos nobis omnem abrumpimus. Sic igitur ſi ex animalibus immania ac fera aliqua ſunt, illa quia eiusmo-

τῶν ζώων γένος. καὶ γὰρ [8] τροφαὶ πᾶσαι αἱ αὐταὶ πᾶσιν αὐτοῖς [9] καὶ πνεύματα, ὡς Εὐριπίδης, καὶ φοινίους ἔχει ῥοὰς τὰ ζῶα πάντα, καὶ κοινοὺς ἁπάντων δείκνυσι γονεῖς, οὐρανὸν καὶ γῆν.

§ 26. Ὥστε συγγενῶν ὄντων, εἰ φαίνοιτο κατὰ Πυθαγόραν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν αὐτὴν εἰληχότα, δικαίως ἄν τις ἀσεβὴς κρίνοιτο, τῶν [1] οἰκείων τῆς ἀδικίας μὴ ἀπεχόμενος. οὐ μὴν ὅτι τινὰ ἄγρια αὐτῶν, διὰ τοῦτο τὸ οἰκεῖον ἀποκέκοπται. οὐθὲν γὰρ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔνιοι [2] κακοποιῆται τῶν πλησίον εἰσὶν, καὶ φέρονται πρὸς τὸ βλάπτειν τὸν ἐντυχόντα, καθάπερ ὑπό τινος πνοῆς, τῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας· διὸ καὶ ἀναιροῦμεν τούτους· οὐ μέντοι ἀποκόπτομεν τὴν πρὸς τὸ ἥμερον σχέσιν. οὕτως οὖν, εἰ καὶ τῶν ζώων τινὰ ἄγρια, ἐκεῖνα μὲν ὡς τοιαῦτα ἀναιρετέον, κα-

8. Τροφαὶ πᾶσαι.] Πᾶσαι videtur delendum. Reisk.

9. Καὶ πνεύματα ----] In Eurip: ni fallor, eſt καὶ πνεύμονας. Euripidis non videntur eſſe, niſi haec pauca verba πνεύμονας (vel πλεύμονας) καὶ φοινίους ῥοάς. caetera Theophraſti videntur eſſe. Reisk. Αἵματος φοινίου ῥοὰς habet *Eurip:* Suppl. 90. *Eidem* in Hel. 912. Κοινὸς οὐρανὸς πᾶσι βροτοῖς, καὶ γαῖα, ſed alio quam hic modo. Mox pro κοινοὺς *Meerm.* κοινωνούς.

1. Οἰκείων τῆς ἀδικίας.] Forte οἰκείων ὑπερβολῇ τῆς ἀδικίας μὴ ἀπεχόμενος. Reisk.

2. Κακοποιῆται τῶν πλησίον.] Pro κακοποιῆται lego κακοποιοί. Valent. Saltem κακοποιηταί. ſed verum eſt κακοποιοί τε. ſaepius in his libris ea voce utitur Noſter, nunquam hac. iungit eodem modo, uti hoc in loco, ſupra II, 22. τοὺς κακοποιοὺς καὶ καθάπερ ὑπό τινος πνοῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας φερομένους. Firmant ſcripturam *Cod. Lipſ.* & *Meerm.*

3.

καθάπερ καὶ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, τῆς δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ ἡμερώτερα [3] σχέσεως ἀποςατέον. ἑκατέρως δὲ οὐδέτερα βρωτέον, ὡς οὐδὲ τοὺς ἀδίκους τῶν ἀνθρώπων. νῦν δὲ πολὺ τὸ ἄδικον ποιοῦμεν, ἀναιροῦντες μὲν καὶ τὰ ἥμερα, ὅτι καὶ τὰ ἄγρια, καὶ τὰ ἄδικα, [4] ἐσθίοντες δὲ τὰ ἥμερα. κατ' ἄμφω γὰρ ἄδικοι, ὅτι ἥμερα ὄντα ἀναιροῦμεν, καὶ ὅτι ταῦτα θοινώμεθα· καὶ ψιλῶς ὁ τούτων θάνατος εἰς τὴν βορὰν ἔχει τὴν ἀναφοράν. Προσθείη δ' ἄν τις τούτοις, καὶ τὰ τοιαῦτα· ὁ γὰρ λέγων, ὅτι ὁ παρεκτείνων τὸ δίκαιον ἄχρι τῶν ζώων, φθείρει τὸ δίκαιον, ἀγνοεῖ ὡς αὐτὸς οὐ τὴν δικαιοσύνην διασώζει, ἀλλ' ἡδονὴν ἐπαυξεῖ, ἥ ἐςι [5] δικαιοσύνη πολέμιον. ἡδονῆς γοῦν οὔσης τέλους, δείκνυται δικαιοσύνη ἀναιρουμένη. ἐπεὶ ὅτι τὸ δίκαιον συναύξεται διὰ τῆς ἀποχῆς, τίνι οὐ δῆλον; ὁ γὰρ ἀπεχό-

modi ſunt, non ſecus atque homines qui tales fuerint, occidi debent: a iure tamen erga caetera manſuetiora animalia deſiſtendum non eſt: neutra uero ſunt comedenda. Siquidem neque homines iniuſtos ulla lex edendos permittit. At nos longe iniuſte nos gerimus, cum & manſueta perinde atque agreſtia & iniuſta occidamus, & eadem in cibum aſſumamus. dupliciter enim peccamus, primum, quod cum ſint manſueta, interficimus: deinde, quod eadem interfecta, epulamur: caedesque eorum non alio, quam ad ingluuiem noſtram ſpectat. Adiungenda etiam his illa ſunt. Qui enim dicit, eum qui ad caetera animalia usque ius porrigit, ius ipſum perdere ac corrumpere, ignorat ſe non iuſtitiam ſeruare, ſed uoluptatem augere, quae iuſtitiae eſt inimica atque hoſtis. Cum igitur finis ſit uoluptas, iuſtitiam deſtrui perſpicuum eſt. Nam ex abſtinentia ius augeri, cui eſſe dubium poteſt? Qui enim ab

3. Σχέσεως ἀποςατέον.] Interpono οὐκ. VALENT. Forte σχέσεως οὐδ' ὡς ἀποςατέον. REISK. In antiquiſſima editione & *codd.* Mſcriptis οὐκ deſideratur, ſed *Lugdun. editor* iam correxerat. Paullo ante omiſit *Meerm.* τοιούτους ante ἀνθρώπους.

4. Ἐσθίοντες δὲ τὰ ἥμερα.] Non male *Lipſienſis codex* ἐσθίοντες ἔτι καὶ ἥμερα. ut viciſſim ἔτι in eo deſideratur paullo poſt, ante ὁ παρεκτείνων.

5. Δικαιοσύνη πολέμιον.] Mirabar aliquando unde illud μία. tandem vidi intruſum eſſe a Valentino, more haud probando & inſtituto mali exempli, quo ille per hunc totum libellum flagitioſe uſus eſt, quo indicaret ſibi videri legendum πολεμία. profecto aut Graeci ſermonis hoſpes ſit neceſſe eſt, aut valde obliviosus, cui talia in mentem veniant. REISK. Dixi de ſiniſtro illo Editoris conſilio in praefatione. μία is per parentheſin textui inſeruerat. In *Cod. Lipſ.* eſt δικαιοσύνης πολέμιον. notum utroque modo vocem conſtrui. paullo poſt illa παντὸς ἐμψύχου deſunt *Meerm.* dein οὐ γὰρ ὁ τὸ γεν. φ. *Lipſ.* & *Meerm.*

6.

ab omnibus animatis abſtinet, etiam ſi ad ſocietatem ſibi nihil conferant, multo magis a laeſione cognatis inferenda cauebit. neque enim ſi amet genus, ſpeciem proſequi odio poterit: ſed quanto animalium genus latius patet, tanto magis etiam erga partem eius eodem modo ius ſeruabit. Qui namque cognationem erga animal ſibi facit, is aliquod animal quoque iniuria non afficiet. At qui omne ius in homine tantum ſibi circumſcribit, is utpote anguſtis admodum terminis concluſus abiicere a ſe cautionem ab iniuſtitia facile poteſt. Vnde etiam Socratico opſonio Pythagoreum eſt longe ſuauius. Ille enim cibi opſonium eſſe famem dicebat, Pythagoras uero ſi nulli inferretur iniuria, id eſſe opſonii ſuauiſſimum iuſtitiae condimentum opinabatur. dum enim cibum ſumere ab animatis euitamus, in-

ἐχόμενος παντὸς ἐμψύχου, [6] κᾂν μὴ τῶν συμβαλλόντων αὐτῷ εἰς κοινωνίαν, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὸ ὁμογενὲς τῆς βλάβης ἀφέξεται. οὐ γὰρ τὸ γένος φιλῶν, τὸ εἶδος μισήσει· ἀλλὰ μᾶλλον, [7] ὅσῳ μεῖζον τὸ γένος τὸ τῶν ζώων, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ μέρος καὶ τὸ οἰκεῖον ταύτην διασώσει. ὁ τοίνυν τὴν οἰκείωσιν πεποιημένος πρὸς τὸ ζῶον, [8] οὗτος καὶ τὸ τὶ ζῶον οὐκ ἀδικήσει. ὁ δὲ μόνον περιγράψας ἐν ἀνθρώπῳ τὸ δίκαιον, ἕτοιμός ἐςιν ὡς ἐν ςενῷ, ἀποῤῥίψαι τὴν ἔφεξιν τῆς ἀδικίας. ὥςτε καὶ τοῦ Σωκρατικοῦ ὄψου ἥδιον τὸ Πυθαγόρειον. [9] ὁ μὲν γὰρ ὄψον τροφῆς τὸ πεινῆν ἔλεγεν. Πυθαγόρας δὲ, τὸ μηθένα ἀδικεῖν, καὶ [10] ἐφηδύνειν δικαιοσύνην τὸ ὄψον. ἡ γὰρ φυγὴ τῆς ἐμψύχου τροφῆς, φυ-

6. Κᾂν μὴ τῶν συμβαλ.] Forte κᾂν μὴ ᾖ τῶν συμβ. REISK.

7. Ὅσῳ μεῖζον τὸ γένος.] Forte ὅσῳ μείζων ἡ οἰκείωσις ---- πρὸς τὸ γένος τὸ τῶν ζώων, τοσούτῳ (ſcilicet μᾶλλον) καὶ πρὸς τὸ μέρος. (erga formam vel partem, vulgo ſpeciem, humanam puta.) REISK. *Valentin.*, ſed ſua auctoritate, dederat πρὸς τὸ γένος τὸ τῶν ζώων. Inepte & ſine cauſſa. In utroque ſermone nihil eſt frequentius, quam praepoſitionem omitti, & in priori membro elegantius fere, quam in poſteriori. *Feliciani* tamen verſio ſuperioribus bene reſpondet. ſententiam ipſam ſaepe ingerunt Philoſophi. *Iamblich:* Vit. Pyth. c. 30. ταύτην τοίνυν πόῤῥωθεν τὴν οἰκείωσιν ἐνθεῖναι βουλόμενος τοῖς ἀνθρώποις, καὶ πρὸς τὰ ὁμογενῆ ζῶα αὐτοὺς συνέςησε, παραγγέλλων οἰκεῖα νομίζειν αὐτοὺς ταῦτα καὶ φίλα· ὡς μηδὲ ἀδικεῖν μηδὲν αὐτῶν, μήτε φονεύειν, μήτε ἐσθίειν. vide etiam cap. 24. & alibi.

8. Οὗτος καὶ τὸ τὶ ζῶον οὐκ ἀδικήσει.] Forte οὗτος καὶ τὸν ἄνθρωπον (aut τὸ ὁμόφυλον) ὅτι ζῶον, οὐκ ἀδικήσει. REISK. *Abreſchius* refingebat οὗτος καὶ τὸ ὅ, τι *quicquid*, *quodcunque*.

9. Ὁ μὲν γὰρ ὄψον τροφῆς ----] *Cicer.* V. Tuſc. Diſp. 34. *Socratem ferunt cum usque ad veſperum contentius ambularet, quaeſitumque eſſet ex eo, quare id faceret, reſpondiſſe, ſe quo melius coenaret, opſonare ambulando famem.*

10. Ἐφηδύνειν δικαιοσύνην τ. ὄ.] Recte *Cod. Lipſ.* δικαιοσύνῃ. ſed praeterea quoque totus locus ita eſt conſtituendus. ὁ δὲ Πυθαγόρας τῷ ΜΗΔΕΝΑ ΑΔΙΚΕΙΝ καὶ ἐφήδυνε (vel ἐφηδύνη) τὸ ὄψον. Pythagoras autem illo praecepto ſanci-

φυγὴ ἣν τῶν περὶ τὴν τροφὴν ἀδικημάτων. οὐ γὰρ δὴ μὴ μετὰ κακώσεως ἑτέρου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἀμήχανον ἡμῖν ὁ θεὸς ποίησεν· ἐπεὶ οὕτω γε τὴν φύσιν ἡμῖν ἀρχὴν ἀδικίας προσετίθει· μή ποτε δὲ καὶ ἀγνοεῖν οὗτοι ἐοίκασι τὸ ἴδιωμα τῆς δικαιοσύνης, ὅσοι ἐκ τῆς πρὸς ἀνθρώπους οἰκειώσεως εἰσάγειν ταύτην ᾠήθησαν, αὕτη μὲν γὰρ φιλανθρωπία τις ἂν εἴη. ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐν τῷ ἀφεκτικῷ καὶ ἀβλαβεῖ κεῖται παντὸς ὁτουοῦν τοῦ μὴ βλάπτοντος. καὶ οὕτως γε νοεῖται ὁ δίκαιος, οὐκ ἐκείνως· 11 *ὡς διατείνειν τὴν δικαιοσύνην καὶ ἄχρι τῶν ἐμψύχων κειμένην ἐν τῷ ἀβλαβεῖ. διὸ καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς ἐν τῷ τὸ λογιςικὸν ἄρχειν τοῦ ἀλόγου, ἕπεσθαι δὲ τὸ ἄλογον. ἄρχοντος γὰρ τούτου, τοῦ δ' ἑπομένου, πᾶσα ἀνάγκη ἀβλαβῆ εἶναι πρὸς πᾶν ὁτιοῦν ἄνθρωπον. συνεςαλμένων γὰρ τῶν παθῶν, καὶ*

iniurias quoque quae circa cibum contingunt, procul dubio euitamus. Neque enim exiſtimandum eſt deum effeciſſe, ut tueri ſalutem noſtram ſine aliorum contumelia & laeſione nullo modo ualeamus. nam eo modo naturam nobis eam tribuiſſet, quae principium iniuſtitiae exiſteret. Adde quod iſti etiam iuſtitiae proprietatem mihi uidentur ignorare, qui ex cognatione ſola erga homines eam ſtatuendam eſſe arbitrantur. Ita enim humanitas, & benignitas quaedam erga homines eſſe diceretur. At iuſtitia eiusmodi non eſt: ſed in abſtinentia a cuiuslibet laeſione quod non laedat, conſiſtit. Atque hoc etiam non illo modo iuſti notio habetur: ita ut iuſtitia cum in laeſione nulli omnino inferenda conſtituta ſit, usque ad caetera quoque animalia protendenda eſſe uideatur. Vnde etiam eſſentia eius in dominio rationis in irrationalem partem, & irrationalis obedientia esdicitur. dum enim haec imperat, illa obedit, innocentem eſſe erga omnia hominem neceſſe eſt. Cum enim pacatis pertur-

ciendo, NEMINEM LAEDERE (ſcilicet memento, vel oportet) non modo pani opſonium addidit, ſed ipſi quoque condimentum opſonio. Reisk. *Δικαιοσύνη* *Meerm.* quoque.

11. *Ὡς διατείνειν τὴν ----*] Forte *ὃς διατείνει.* & ſtatim *εἰ καὶ αὐτὰ μένει ἐν τῷ ἀβλαβεῖ.* *ſi ipſa quoque manent innocentia*, ut ita dicam. hoc eſt, ſi ipſa quoque a damnis & iniuriis inferendis ſe abſtinent. Reisk. Firmare coniecturam poſſet *Cod. Lipſ.* qui pro *κειμένην* habet *καὶ μένειν.* quia autem ſupra ſimiliter dicitur *ἡ δικαιοσύνη ἐν τῷ ἀβλαβεῖ κεῖσθαι*, hic nihil tento. *ὡς διατείνειν* ſcilicet *δεῖ.* pro *λογιςικὸν* *Meerm.* *λογικὸν.* paullo ante *idem* *ταύτῃ ᾠήθησαν.* & dein omittit vocem *νοεῖται.* utrumque male.

12.

turbationibus & cupiditatibus, ſedataque ira ſuum imperium ratio obtinet, ſtatim ſimilitudo ad praeſtantiorem naturam in nobis elucet. Praeſtantiſſima autem in uniuerſo natura innocentiſſima erga omnia eſt. atque ipſa quidem ob potentiam eius conſeruatrix omnium, & benefica omnibus eſt, nulliusque indiga. Sed nos ob iuſtitiam quidem erga omnia innocentes, at ob mortalitatem indigi neceſſariorum ſumus. Neceſſariorum autem aſſumptio laeſionem nullam infert, neque plantis, cum ex ipſis ea quae abiiciunt, accipimus: neque fructibus, cum iam emortuis ipſis utimur: neque ouibus, cum ex tonſura ipſis magis proſumus, & adhibita ipſis cura lactis earum uiciſſim participes efficimur. Iccirco eſſe iuſtus uidetur, qua-

καὶ [12] *τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὀργῶν μεμαρασμένων, τοῦ δὲ λογισμοῦ τὴν οἰκείαν ἔχοντος ἀρχὴν, εὐθὺς ἡ ὁμοίωσις ἕπεται ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον. τὸ δὲ ἐν τῷ παντὶ κρεῖττον, πάντως ἦν ἀβλαβὲς, καὶ αὐτὸ μὲν διὰ δύναμιν καὶ σωστικὸν πάντων, καὶ* [13] *εὐποιητικὸν πάντων, καὶ ἀπροσδεὲς πάντων· ἡμεῖς δὲ διὰ μὲν δικαιοσύνην, ἀβλαβεῖς πάντων, διὰ δὲ τὸ θνητὸν, ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων. ἡ δὲ τῶν ἀναγκαίων λῆψις, οὐ βλάπτει οὔτε φυτὰ, ὅταν ἃ ἀποβάλλουσι λάβωμεν,* [14] *οὔτε καρποὺς, ὅταν τεθνηκότων χρησώμεθα τοῖς καρποῖς, οὔτε πρόβατα, ὅταν διὰ τῆς κουρᾶς αὐτὰ μᾶλλον ὀνήσωμεν, καὶ τοῦ γάλακτος κοινωνήσωμεν, παρέχοντες αὐτοῖς τὴν ἐξ ἡμῶν ἐπιμέλειαν. διὸ* [15] *προπίπτει ὁ δίκαιος,* [16] *οἰ-*

12. Τῶν *ἐπιθυμιῶν καὶ ὀργῶν μεμαρασμένων.*] Dubitari poſſet an *ὀργαὶ* hic eſſent incitatae animi inclinationes, ut *Alcman.* *ἐν μὲν ἀνθρώπῳ ὀργαὶ βεβριμέναι μυρίαι.* Confer *Duker.* ad *Thucyd.* I, 140. Sed ſupra etiam § 25. & II, 38. *ὀργαὶ* & *ἐπιθυμίαι* iunguntur. Eleganti autem metaphora *μαραίνεσθαι* dicuntur. Prorſus uti *Dion. Halic.* *ἕως ἂν μαρανθῶσιν αἱ τῶν πολλῶν ὀργαί.* L. VII. p. 445. Κολούειν *δεῖν τάς τε ἡδονὰς τάς τε ἐπιθυμίας. καὶ καταμαραίνειν τὰς τῆς σαρκὸς ὁρμάς τε καὶ ἐπιθέσεις* id venuſte dicit *Clem. Alex.* Strom. L. II. p. 411. C.

13. Ἐ*ὐποιητικὸν πάντων.*] Damnat hanc vocem *Pollux.* L. V, 140. ut & vicinam *εὐποιΐα.* ſed id quidem male, uti vidimus ad L. II. § 12. *Heſych.* Εὐποιοί. *εὐποιητικοί. δίκαιοι.* de voce *εὐποιητικὸς* plura *H. Steph.* in Theſ.

14. Οὔτε *καρποὺς ὅταν* ----] Hic ſignificat ea omnia frugum & fructuum genera, quae terra fert in campis, ſilvis, hortis, vineis, cum adhuc ſalva in ſuis culmis, truncis ſtipitibus perſtant, aut pendent & virent. ſed ſtatim ſignificat eadem genera demeſſa iam & decerpta, vel delapſa, quod ni obſervetur, inconſentanea videbitur oratio. Reisk. Vid. ad L. III. § 18. & quae pro eadem hac cauſſa diſputat L. II. § 13. male *Meerm.* ultimam ſyllabam in *ἀποβάλλουσι* neglexerat.

15. Προπίπτει *ὁ δίκαιος*] Forte *προσπίπτει*, *videtur quidem vir iuſtus, ei, qui obiter eum inſpiciat, &, ſine diligenti conſideratione eum judicet, eſſe paene iniurius in ſemet.* Reisk. Προσπίπτει correxerat quoque *Fogeroll.* Codd. in vulgatum conſentiunt. idque tueri poſſunt ea quae notavi ad L. II, 4.

16. Οἶον *ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ.*] *Qui ſibi minus concedit, ſibi ipſe damnum detrimentum-*

εἶον ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ τῶν κατὰ σῶμα. οὐκ ἀδικεῖ δὲ ἑαυτόν. αὔξει γὰρ τῇ τούτου [17] παιδαγωγίᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ τὸ ἐντὸς ἀγαθὸν, τουτέςιν ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις.

§ 27. Οὔτε τοίνυν ἡδονῆς οὔσης τέλους ἡ ὄντως σώζεται δικαιοσύνη, οὔτε τῶν πρώτων κατὰ φύσιν συμπληρούντων τὴν εὐδαιμονίαν, [1] ἢ ἐκκειμένων γε πάντων. ἐν πολλοῖς γὰρ τὰ τῆς ἀλόγου κινήματα φύσεως καὶ αἱ χρεῖαι ἀδικίας [2] κατάρχει. αὐτίκα τῆς ζωοφαγίας ἐδεήθησαν, ἵνα τὴν φύσιν, ὡς φασὶ, διαφυλάξωσιν [3] ἀλύπητον καὶ ἀνενδέα ὧν ὀρέγεται. τοῦ δ' ὁμοιοῦ-

quasi sui diminutor in iis quae ad corpus spectant: non iniuria tamen se ipsum afficit. corporis enim castigatione, & continentia internum bonum sibi auget: quae similitudo ad deum est.

§ 27. Neque igitur si uoluptas sit finis, seruatur ea quae uere iustitia est: neque si prima secundum naturam felicitatem compleant, uel omnia quae exposita sunt. In multis enim irrationalis naturae motiones, & indigentiae iniustitiae in causa sunt. quippe cum esu animalium indiguerint, ut naturam, quemadmodum inquiunt, sine ulla molestia conseruarent, sineque ulla inopia eorum quae appetit. Sed si finis sit,

tumque infert. Id enim Graecis est ἐλαττοῦσθαι. *M. Anton.* V, 15. οὐδὲ ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἔν τινι τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Vid. ibi *T. Gatak.* Noster infra § 27. φύσεως ἐλάττωμα adpellat.

17. Παιδαγωγίᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ.] Vid. ad L. I. § 9.

1. Ἢ ἐκκειμένων.] Forte ἐγκειμένων. id est συγκειμένων. Iustitia ergo, quae quidem eo nomine digna sit, existere & conservari nequit, sive voluptas pro fine bonorum habeatur, sive prima naturae volumus beatae vitae complementum conficere, sive denique ambo illa, voluptatem, cum primis naturae, ad vitam beatam efficiendam conglutinamus. REISK.

2. Κατάρχει.] Pro κατάρχει mallem κατῆρχε, quoniam verba consequentia id postulare videntur. ἐδεήθησαν &c. VALENT. Κατάρχει possit defendi, ut referatur non ad posterius αἱ χρεῖαι, sed ad prius τὰ κινήματα. neque rara sunt eius formae exempla. neque tamen intercedam, si quis κατάρχουσι malit. REISK. Recte vulgatum defendi posse advertit Vir Clar: plurima prostant exempla, quibus verbum numeri singularis post plura substantiva, etiam pluralis numeri, subiungatur. idque utraque in lingua frequens tritumque est, licet interpretes saepe sollicitaverint. sed tum numeri singularis substantivum, vel plurale neutrum, verbo fere solet praecedere. Vide *D'Orvill:* ad *Charit: III*, 3. p. 271. Poëtae quidem huic praecepto se semper non adstringunt, hic tamen commode ad κινήματα refertur. Post κατάρχει locavi ςίγμα τέλειον, ut sensus sibi melius constaret.

3. Ἀλείπητον καὶ ἀνενδέα.] Praetuli ἄλειπτον καὶ ἀνενδεῆ. VALENT. Et ἄλειπτον & ἀλείπητον, quod antea legebatur, nauci est. Reliquit Malchus ἀλύπητον, quod etiam est in *Cod. Lips.* & *Meerm.* & adeo verum, ut Auctori suo reddere non dubitarim. Veritatem pulcre

ſit, deo ſimiles effici quoad eius fieri poteſt, innocentia erga omnes ſeruatur. Quo igitur modo qui ab affectibus ducitur, erga ſolos liberos, & uxorem innocentiam exercet, alios uero omnes contemnit ac laedit: utpote cum irrationali parte in ipſo dominante erga mortalia excitatus ea admiretur, ac ſtupeat: qui uero regitur a ratione, erga ciues quoque, nec non hoſpites, quin etiam omnes homines innocenter ſe gerit: cum irrationalem facultatem ſubditam habeat, ac propterea prae illis rationalior, ac diuinior ſit: ita qui non in hominibus tantum innocentiae terminos praefinit, ſed ad caetera usque animalia dilatat, is ſimilior deo eſt: & ſi usque ad plantas etiam prorogare eos poſſet, imaginem magis ac ſimilitudinem ſeruaret. Quod quia nequit, inde iam naturae noſtrae de-

οῦσθαι θεῷ ὄντος τέλους, [4] ὡς ἔνι μάλιςα, σώζεται τὸ ἀβλαβὲς ἐν ἅπασιν. ὅνπερ τοίνυν τρόπον ὁ πάθεσιν ἀγόμενος πρὸς μόνα τέκνα καὶ γυναῖκα ἀβλαβὴς, τῶν δὲ ἄλλων καταφρονητικὸς καὶ πλεονέκτης, ὡς ἂν τοῦ ἀλόγου κρατοῦντος ἐν ἑαυτῷ, πρὸς τὰ θνητὰ ἐγείρεται καὶ ταῦτα ἐκπλήττεται· ὁ δὲ λόγῳ ἀγόμενος καὶ πρὸς πολίτην τηρεῖ τὸ ἀβλαβὲς, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς ξένους, καὶ [5] πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὁ τὴν ἀλογίαν ἔχων ὑπήκοον, καὶ αὐτὸς παρ' ἐκείνους λογικώτερος, διὰ ταῦτα δὲ καὶ θειότερος· οὕτως ὁ μὴ μόνον ςήσας τὸ ἀβλαβὲς ἐν ἀνθρώποις, παρατείνας δὲ καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα μᾶλλον ὅμοιος θεῷ, καὶ εἰ [6] ἄχρι φυτῶν δυνατὸν, ἔτι μᾶλλον σώζει τὴν εἰκόνα. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' [7] ἐντεῦθέν γε τὸ τῆς φύσεως ἡ-

cre per coniecturam viderat Cel: *Abreſchius* uterque *Cod.* ἂν ἐνδεᾶ.

4. Ὡς ἔνι μάλιςα.] Iungi debet in conſtructione cum ὁμοιοῦσθαι τῷ θεῷ. REISK. Veriſſime. ideoque comma poſt poſui, ſecus quam antea fieri conſueverat. Paullo poſt vocem τέκνα perperam neglexit *Lipſ.* *Cod.* & dein *Meerm.* κρατοῦντος ἐν αὐτῷ.

5. Πρὸς πάντας ἀνθρώπους.] Ἀνθρώπους ἔχων τὴν ἀλ. deleto commate & articulo ὁ. REISK. Homo quippe homini cognatus, quod paſſim ingerunt ſapientiae antiſtites. Vide quae pro hac cauſſa *Gatak:* ad *Anton:* L. II, 16. & *Grotius* de Iur: B. & P. in Proleg: § 24. diſputaverunt, utinam omnibus perſuaſiſſent!

6. Ἄχρι φυτῶν δυνατὸν.] Quid de plantarum anima Noſter & alii ſenſerint vide ad L. I, 18. utique temere non eſſe laedendas ſaepe praecipit. Ideo ſtirpem non una cum fructibus exſcindi vult L. III, 18. Uti Pythagoras praecipiebat μὴ τὸν ἥμερον καὶ ἔγκαρπον φυτὸν μήτε φθείρειν μήτε βλάπτειν, apud Noſtrum in Vit: Pyth: num. 39. quod convenit legi divinae apud *Moiſem* Deuter. XX, 19. unde haec & alia hauſiſſe dicitur *Clem: Alex:* Strom: II. p. 401.

7. Ἐντεῦθέν γε τὸ τῆς φύσεως &c.] Locus diſtortus & luxatus. Legerem lubens, ἀλλ' ἐντεῦθέν γ. τὸ τ. φυσ. ἡ. ἐλάττωμα θρηνεῖν δεῖ τὸ θρηνοῦμενον. &c. VALENT. Nihil hic deeſt, ne-

ἡμῶν ἐλάττωμα, ἐντεῦθεν τὸ θρηνούμενον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς τοίων ἔκτ' ἐρίδων ἔκτε νεικέων γενόμεθα, ὅτι τὸ θεῖον καὶ [8] ἀκήρατον καὶ ἐν πᾶσιν ἀβλαβὲς σώζειν οὐ δυνάμεθα· οὐ γὰρ ἐν πᾶσιν ἦμεν ἀπροσδεεῖς· αἰτία δὲ ἡ γένεσις καὶ τὸ ἐν τῇ πενίᾳ ἡμᾶς γενέσθαι, τοῦ πόρου ἀποῤῥυέντος. ἡ δὲ πενία, ἐξ ἀλλοτρίων τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν κόσμον, δι' οὗ τὸ εἶναι ἐλάμβανεν, ἐκτᾶτο. ὅςις οὖν πλειόνων δεῖται τῶν ἔξωθεν, ἐπὶ πλέον τῇ [9] πενίᾳ προσήλωται. καὶ ὅσῳ πλεόνων ἐνδεὴς, τοσούτῳ θεοῦ μὲν ἄμοιρος, πενίᾳ δὲ σύνοικος. τὸ γὰρ θεῷ ὅμοιον, τῇ ὁμοιώσει εὐθὺς [10] πλοῦτον ἔχει τὸν ἀληθινόν. πλουτῶν δὲ οὐδεὶς καὶ χρήζων μηδενὸς ἀδικεῖ· ἕως γὰρ ἀδικεῖ κἂν πάντα ἔχει χρήματα, κἂν [11] πάν-

defectus conspicitur: inde miseria quae a ueteribus deploratur, quod talibus aduersis simus ac discordibus orti litibus, ut diuinitatem & incorruptibilitatem, & innocentiam in omnibus seruare non ualeamus. Non enim in omnibus sine ulla indigentia fuimus. cuius causa generatio extitit: quodque cum copia iam effluxerit, constituti in inopia fuerimus. inopia autem ex alienis salutem & ornatum ex quo nos ut essemus, accepimus, sibi acquirit. Qui igitur pluribus externis indiget, is magis inopiae agglutinatus est. quantoque pluribus indiget quispiam, tanto est remotior adeo, inopiaeque magis addictus. Qui enim similis deo est, continuo ex similitudine ueras diuitias habet. nemo autem qui diues sit, nulliusque indigus, iniuriam cuiquam infert. quoad enim iniuriam facit, etiam si omnibus affluat pecuniis, o-

neque pravum est. designat locum Empedoclis, cuius hic versus est

Τοίων ἔκ τ' ἐρίδων, ἔκ τε νεικέων γενόμεσθα.

Aut ergo γενόμεσθα legendum, si versum ipsum repraesentavit Porph: aut ἐγενόμεθα, si naulo mutatum orationi liberae accommodavit. Reisk. Optime vulgatum tuetur Cel: *Reiskius*. γενόμεσθα dat quoque *Cod. Meerm.* Empedoclis illa hoc modo nobis reliquit *Clem: Alex:* Strom: III. p. 432. B.

Ὀπόποι, ἦ δειλὸν θνητῶν γένος. ὦ δυσάνολβον
Οἵων ἐξ ἐρίδων, ἔκ τε ςοναχῶν ἐγένεσθε.

φύσεως ἐλάττωμα quid sit, dictum § 26.

8. Ἀκήρατον καὶ ἀβλαβὲς.] Ἀκήρατον *purum, intaminatum* significat, quo usu vox Platoni & Philosophis inprimis est frequens, aeque atque ἀκεραίον, ut notat Cel: *Valkenar:* ad Herod: IV, 152. Noster infra IV, 20. ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. uti hic ἀκήρατον & ἀβλαβὲς, sic ἀβλαβής & ἀκέραιος iunguntur *Plat:* de Rep: p. 581. D.

9. Πενίᾳ προσήλωται.] Saepius metaphorico sensu hoc verbo utitur. Vide ad L. I. § 31. in fine.

10. Πλοῦτον ἔχει τὸν ἀλήθινον.] Id ἀληθινῶς πλουτεῖν dixit supra L. I, 54. ubi vide. Noverat Porphyrius in N. Test. & inter Christianos εἰς θεὸν πλουτεῖν, ἐν καλοῖς ἔργοις πλουτεῖν, & similia esse frequentis usus.

11. Πάντα τ. γ. πλέθρα.] Bene πλέθρα memorat. usitatissima Graecorum erat mensura, uti *iugerum* Romanorum. V. quos laudat *Duker:* ad *Thucyd: VI*, 102. Respicit noster forte illa *Platonis* in Theaet: p. 128. B. γῆς δὲ ὅταν μυρία πλέθρα ἢ ἔτι πλείω ἀκούσῃ, ὥς τις ἄ-

omnia terrae iugera poſſideat, cum inopiae ſit addictus, inops procul dubio eſt: ac propterea etiam iniuſtus, & impius, & a deo alienus, & omni denique uitio obnoxius: cuius quidem uitii naturam delapſio animae in materiam ex priuatione boni introduxit. Omnia igitur nugae ſunt, quousque aliquis a principio aberrauerit: indigus item unusquisque omnium eſt, quamdiu ad ſatietatem non ſpectat: mortalitatique naturae ſuae indulget, quamdiu ſe ipſum re uera non nouit. Apta autem admodum iniuſtitia eſt ad perſuaſionem ſibi adhibendam, iudicandosque eos qui ſub ipſa continentur: propterea quod cum alumnis ac familiari-

πάντα τῆς γῆς πλέθρα, πένης ἐςὶν, πενίᾳ ὑπάρχων σύνοικος. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἄδικος καὶ ἄθεος καὶ ἀσεβὴς καὶ [12] πάσῃ κακίᾳ ἔνοχος, ἧς τὴν ὑπόςασιν ἡ πρὸς τὴν ὕλην τῆς ψυχῆς πτῶσις κατὰ ςέρησιν τοῦ ἀγαθοῦ παρήγαγεν. [13] λῆρος οὖν πάντα, ἕως τις τῆς ἀρχῆς ἀπέσφαλται, καὶ ἐνδεὴς πάντων, ἕως οὗ πρὸς [14] τὸν κόρον οὐ βλέπει, εἴκει τε τῷ θνητῷ τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἕως τὸν ὄντως ἑαυτὸν οὐκ ἐγνώρισεν. δεινὴ δὲ ἡ ἀδικία πείθειν ἑαυτὴν, [15] καὶ δικάζειν τοὺς ὑπ᾽ αὐτῇ συνεχομένους, διότι σὺν ἡδονῇ προσομιλεῖ τοῖς τροφίμοις. ὥ-

ἄρα κεκτημένος, θαυμαςῷ πλήθει κέκτηται &c. Pro ἔχει in *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* eſt ἔχῃ, quod verum arbitror, licet haud ignorem noſtram voculam etiam cum indicativo conſtrui.

12. Πάσῃ κακίᾳ ἔνοχος.] Saepe ἔνοχος hoc caſu iungitur apud *Platonem*, *Lucian:* & alios. ita ego conſtruere ſoleo ea, quae leguntur in *Epiſt.* ad *Hebr. II*, 15. καὶ ἀπαλλάξῃ ὅσοι ἔνοχοι ἦσαν φόβῳ. *Grotius* dicit ἀπαλλάξῃ nempe τοῦ φόβου, quod e ſequentibus intelligitur, ſed omnia pulcre cohaerent & nexui ſatisfaciunt, ſi illa connectas φόβῳ θανάτου ἔνοχοι.

13. Λῆρος οὖν πάντα.] Uti λῆρος ταῦτα εἰσὶ apud *Alciphr:* L. I. Ep. 34. ubi de hoc loquendi genere Doct: *Berglerus.*

14. Τὸν κόρον οὐ βλέπει.] Neſcio an ſatis ſanus ſit hic locus. mallem τὸν νοῦν, de quo ſaepius loquitur Porphyrius, ſed ἐπέχω. VALENT. L. πρὸς τὸν πόρον. ſupra τοῦ πόρου ἀποῤῥυέντος. ἡ δὲ πενία &c. in mente habuit fabulam Platonicam de Pori cum Penia coniugio, & inde prognata Erote. REISK. Πόρον probabat quoque Cel: *Rubnken:* Vid: Politiſſ: *Goenſ:* ad *Noſtr:* de Antr: Nymph: p. 107. qui fabulae auctores recenſet, quibus *Plotin:* Ennead: III. L. 5. p. 293. *Euſeb:* P. E. L. XII. p. 584. & alii addi poſſunt. κόρον tamen manifeſte firmare videri poſſet Noſter Ἀφορμ. πρὸς τὰ νοητ. in fine, quem locum adtexere debeo, quia inluſtrat etiam illa quae hic praeceſſerunt. ita ille, ἐπεὶ δὲ πρὸς μὲν ὕλην ῥέπον ἴσχει ἀπορίαν πάντων, καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως κένωσιν. εἰς δὲ τὸν νοῦν ἀναγόμενον τὸ πλῆρες αὐτῆς ---- τὴν μὲν εἰκότως πενίαν, τὴν δὲ κόρον οἱ τοῦτο πρῶτον γνόντες τῆς ψυχῆς τὸ πλῆρες, ἠνίξαντο. niſi ibi etiam πόρον reſcribere velis, uti, illo pariter atque hoc in loco, iam factum animadverto a *P. Petito* Obſ: Miſc: L. II, 12. vulgato patrocinari etiam poſſet ille κόρος, ut iis quae ad vitam ſunt neceſſaria contenti ſimus, de quo L. I. § 54

15. Καὶ δικάζειν τοὺς ----] Pro δικάζειν legendum δεκάζειν. VALENT. Forte πείθειν ἑαυτῇ ὡς καὶ Δίκῃ οὔσῃ συζῆν τοὺς ὑπ᾽ αὐτῆς συνεχομένους. Poteſt iniuſtitia eos quos in poteſtate habet vinculis ita faſcinare, ut eos adducat, ut ſecum vivere velint, tanquam cum ea quae ſit ipſa iuſtitia. REISK. Δεκάζειν *Fogeroll:* iam cor-

ὥσπερ δὲ ἐν [16] βίων αἱρέσεσιν ἀκριβέςερος κριτὴς, ὁ πεῖραν ἀμφοῖν εἰληφὼς, τοῦ θατέρου πειραθέντος μόνου, οὕτως ἐν αἱρέσεσι καὶ φυγαῖς καθηκόντων ἀσφαλέςερος κριτὴς ὁ ἐκ τοῦ ἐπαναβεβήκοτος κρίνων καὶ τὸ ἧττον, τοῦ κάτωθεν κρίνοντος [17] τὰ προκείμενα. ὥςε ὁ κατὰ νοῦν ζῶν, τοῦ κατὰ τὴν ἀλογίαν ἀκριβέςερος ὁριςὴς ὧν τε αἱρετὸν καὶ ὧν μή· διῆλθεν γὰρ καὶ δι' ἀλογίας, ἅτε ἐξ ἀρχῆς ταύτῃ προσομιλήσας. ὁ δὲ ἄπειρος ὢν τῶν κατὰ νοῦν, πείθει τοὺς ὁμοίους, [18] παῖς ἐν παισὶ φλυαρῶν. Ἀλλ' εἰ πάντες, φασὶ, τούτοις πεισθεῖεν τοῖς λόγοις, [19] τί ἡμῖν ἔςαι; [20] ἢ δῆλον ὡς εὐδαιμονήσομεν, ἀδικίας μὲν ἐξορισθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομέ-

ribus suis cum uoluptate uersatur. Quemadmodum uero in uitarum electionibus rectius iudicare consueuit, qui utriusque est peritus, quam qui alteram tantummodo fuerit expertus: ita quoque, in electionibus & euitationibus eorum quae debent, illius certius iudicium est qui ex superiore inferius discernit, quam qui ex inferioribus ea quae anteposita sunt. Quapropter qui ex mente & intellectu uitam instituit rectius & exquisitius praefinire ea potest, quae expetenda, aut fugienda sint, quam qui ex irrationali facultate degere consueuit. Illa siquidem etiam per irrationalem uitam pertransiit, utpote qui a principio innexus ipsi fuerit: hic autem eorum imperitus cum sit, quae ex mente proficiscuntur, sui similibus puer inter pueros nugans facile omnia persuadet: At si omnes, inquiunt, rationibus his assentiantur, quid nobis inde e-

eorrexerat. ego nihil demutem, cum omnes in δικάζειν consentiant. idque adfirmant sequentia, cum opponat iudicem aequiorem, qui e mente & intellectu vitam instituit, & illum, qui ex inrationali facultate agere consuevit. δικάζειν τοὺς ὑ. α. σ. est itaque *ius dicere*, subiectos sibi habere.

16. Βίων αἱρέσεσιν.] Τὰ γένη εἰς ἃ διῃρέθησαν οἱ βίοι vocat *Plut:* T. I. p. 91. C. βίος quippe vitae genus ac rationem significat. Vidimus supra, adde *Hemsterh:* ad *Polluc: IX*, 33.

17. Τὰ προκείμενα.] Pro προκείμενα mallem ὑπερκείμενα, ut opponatur τῷ κάτωθεν. VALENT. Mox αἱρετέον pro vulgato αἱρετὸν optabat *Reiskius*.

18. Παῖς ἐν παισὶ φλυαρῶν.] Eleganter dictum. παῖς passim ad ingenium pertinet, & de iis, qui mente sunt pueri, adhibetur, ut solent huius generis vocabula utroque in sermone. Nihil addo illis, quae Cel: *Alberti* notavit ad *Paull.* ad Ephes. IV, 14.

19. Τί ἡμῖν ἔςαι.] Et hoc pulcrum loquendi genus. *quid praemii referemus?* prorsus uti Petrus τί ἄρα ἔςαι ἡμῖν in Euang. *Matth.* c. XIX, 27. ubi vide *Kypkium*, & illi iunge *Raphel.* ad *Marc.* XI, 24.

20. Ἢ δῆλον ὡς εὐδαιμονήσομεν &c.] Respicit ad veterum opinionem, iustitiam propter hominum scelera terram hanc reliquisse atque in caelum migrasse. Ut vero Marco imperante Iustitiam ac verecundiam ad homines regressas *Aristides* adserit, idem plane futurum No-

euenturum est? Illud procul dubio, ut felices simus futuri: quippe cum & iniustitia procul ab hominibus exterminanda & iustitia apud nos quoque, quemadmodum in coelo uersatura sit. Nunc uero perinde se res habet, ac si Danaides quaererent quamnam uitam essent tracturae, si ab illo hauriendae aquae perforatis doliis ministerio fuissent liberatae. Quid enim euenturum sit nobis, quaerunt ac dubitant, si in necessariis & pro necessariis constitutae acquiescendo indul-

μένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν οὐρανῷ. νῦν δ' ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ αἱ Δαναΐδες ἠπόρουν, τίνα βίον βιώσονται, ἀπαλλαγεῖσαι τῆς [21] περὶ τὸν τετρημένον πίθον διὰ τοῦ κοσκίνου λατρείας. τί γὰρ ἔσαι ἀποροῦσιν, εἰ παυσαίμεθα ἐπιφοροῦντες εἰς τὰ πάθη ἡμῶν καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ὧν τὸ πᾶν διαῤῥεῖ [22] ἀπορίᾳ τῶν κακῶν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων [23] ςεργόντων ἡμῶν βίον. τί

Noster significat, si ad victum simplicem atque innoxium reduci posset humanum genus. Vid: *Gatak:* ad *M. Antonin:* L. V. § 33.

21. Περὶ τὸν τετρημένον πίθον.] Nota fabula. inde ductum κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖν apud *Theod:* Serm: de Mat: & Mund: p. 531. εἰς τετρημένον πίθον ἀντλεῖν apud *Eumd.* Dial: I. p. 18. alias etiam τετριμμένον πίθον vocant, ut ostendit Clar: *Wesseling:* ad *Diod: Sic: I,* 97. sed Noster τετρημένον πίθον dixit exemplo *Platonis* sui in Gorg: p. 336. D. Sumsit autem haec e *Plutarch:* T. II. p. 160. ut opportune monebat Amiciss· *Abreschius.*

22. Ἀπορίᾳ τῶν κακῶν ----] Recte dat *Cod. Lips.* τὸν ἐπὶ & dein τὸν ἀναγκαῖον, quod hactenus probo, ut καὶ οὐχ ὑπὲρ τὸ ἀναγκαῖον legatur. quod totum disperit & evanescit cum caremus malis (quae necesse est in quaerendo lauto & opiparo victu tolerare) si vitae acquiescemus, intra necessaria subsistenti, ea autem non excedenti. ὁ ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις βίος est vita quae agitur in copiis rerum solummodo necessariarum, & ea lege ne quid aut appetatur, aut conquiratur, quod sit superfluum. haud scio quoque an pro ἀπορίᾳ praestet legi ἀπειρίᾳ, cum usu & peritia vacamus molestiarum. post κακῶν nihil deesse, ego quidem praestare nolim. Possit tandem, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀν. defendi, & locus caetera sanus videri, dummodo vs. 20. τὸν admittatur loco τῶν. Diximus quae sit vita ἐπὶ τοῖς ἀν. ea nempe, quae gaudet praesentibus necessariis, & ea lege degitur, ut iis contenta sit. Dicendum restat, quae sit vita ὑπὲρ τῶν ἀν. ea nimirum est, quae laborat de rebus non nisi necessariis comparandis. REISK. Ἀναγκαῖον *Meerm.* etiam. dicam statim.

Τῶν κακῶν &c.] Videbatur legi debere τῶν καλῶν, & hanc esse loci mentem. *Nos cupiditates nostras explere semper conamur sed frustra: quia vere bona non quaerimus, quae animae nostrae hiatus & rimulas magis complerent, quam quae inter extrinseca maxime videntur necessaria.* Lego enim ςεγόντων pro ςεργόντ. VALENT. Inepte postrema illa. Vulgatam praeclare tuetur Clar: *Reiskius,* ideoque τὸν in sedem suam revocavi, ut *Fogeroll:* iam emendaverat. Nec secus accepit *Felicianus.* Vel sic tamen legendum contendo ἀπειρίᾳ τῶν καλῶν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις ---- ςεργόντων ἡμῶν βίον. nec mireris, unde adeo inperiosus evaserim: *Plutarch:* quem hic Noster exprimit, l. l. T. II. p. 160. B. iisdem plane verbis dicit. unde simul de restituto τὸν nihil addubites. κακὸν & καλὸν saepe permiscentur. vidimus iam L. I. § 9. plura exempla dabit *D'Orvill:* ad *Charit: VIII,* 4.

23. Στεργόντων ἡμῶν βίον.] Inepte *Valent.* ςεγόντων, licet voces illae aliquando inter se permisceantur, ut apud *Diod: Sic: XI,* 29. Plutarchi hoc esse iam monui. ςέργειν βίον dicitur, ut ςέργειν τὰ παρόντα, τὴν τύχην & similia, de quibus *Wesseling:* ad *Diod:* l. l. &

τί τοίνυν πράξομεν ἐρωτᾷς ὦ ἄνθρωπε; μιμησώμεθα τὸ χρυσοῦν γένος, μιμησώμεθα [24] τοὺς ἐλευθερωθέντας, μεθ' ὧν μὲν γὰρ [25] αἰδὼς καὶ νέμεσις ἤτε δίκη ὁμιλεῖ, ὅτι ἠρκοῦντο τῷ ἐκ γῆς καρπῷ.

[26] Καρπὸν γάρ σφισιν ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον.

οἱ δέ γε ἐλευθερωθέντες ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦντες ἐπόριζον, ταῦτα ἑαυτοῖς [27] πορίζουσιν. οὐκ ἄλλως [28] καὶ σὺ τοίνυν ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος δουλείας, καὶ τῆς τοῖς πάθεσι τοῖς διὰ τὸ σῶμα λατρείας, ὡς ἐκεῖνα ἔτρεφες παντοίως, τοῖς ἔξωθεν, οὕτως αὐτὸν θρέψεις παντοίως τοῖς ἔνδοθεν, δικαίως ἀπολαμβάνων τὰ ἴδια, καὶ οὐκ ἔτι τὰ ἀλλότρια βίᾳ ἀφαιρούμενος.

dulgere perturbationibus & cupiditatibus desisteremus, quarum omnis fructus ex inopia honestorum diffluit, atque interit. Quid ergo acturi simus, interrogas, auream illam aetatem imitabimur, eos imitabimur qui in libertatem asserti sunt. Cum illis enim pudor & nemesis & iustitia uersabatur, quia terrae fructibus erant contenti. Fructum enim ipsis *sponte ferebat Terra ferax multum.* At qui libertate donati sunt, quae dominis suis ministrando antea comparabant, ea sibi deinceps acquirunt. Non alio modo etiam tu, si seruitute corporis liberatus sis & ministerio eo quod affectibus exhibes, sicut illud uarie externis alebas, ita uarie te ipsum internis enutries: qua in re propria tibi iuste suppetent, ut aliena tibi auferenda uiolenter non amplius sint.

ΠΟΡ-

& *Gatak:* ad *Anton: VI*, 44. qui τὸ ἀγαπᾶν eodem sensu adhiberi docet § 49. ςέρξαντας βίον καρτερικὸν καὶ ἐπίπονον dicit *Euseb:* D. E. III. p. 119. B.

24. Τοὺς ἐλευθερωθέντας.] Ἐλευθεροῦν peculiariter est in *libertatem vindicare*, ac de seruis manumissis dicitur. Pulcre itaque ex Plutarch: l. l. ad animae libertatem Noster retulit. lege V. D. ad illa *Ioan.* in Euang. VIII, 32. ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

25. Αἰδὼς καὶ Νέμεσις ----] Videtur respicere illa *Hesiodi*, cui ferreo demum seculo homines reliquisse dicuntur Αἰδὼς καὶ Νέμεσις. Oper. 198. Bene etiam hoc loco distinguuntur Νέμεσις & Δίκη. intelligitur quippe non ea Nemesis, quae Δίκη etiam dicebatur.

26. Καρπὸν γὰρ ----] *Hesiod:* Oper. 117.
- - - - καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα.
Utitur iterum § 2. libri sequentis. ubi vide.

27. Πορίζουσιν οὐκ ἄλλως.] Bene habet. *sine omni dubio*, *sine controversia*, *certo certius.* Reisk. *Fogeroll.* & *Valent.* temere correxerant ἄλλοις. Alio tamen modo interpunxi, quam antea fieri solebat, cum distinctionis signum maius post ἄλλως poneretur. *Plutarch:* l. l. ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ἔπραττον ὑπηρετοῦντες, ταῦτα πράττουσιν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτούς. οὕτως ἡ ψυχὴ ---- εἰ ἀπαλλαγείη τῆς λατρείας &c.

28. Καὶ σύ.] Elegans formula, ideoque aliis etiam frequentata. Vid: *Markland:* ad *Max: Tyr:* Diss: XVII, 11. qui huius loci oblitus haud fuit. Mox pro αὐτὸν θρέψεις *Meerm.* αὐτὴν θρέψεις.

I.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

PORPHYRII PHILOSOPHI

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Quartus liber dividitur, ſicut praecedentes, in tres partes: quarum prima praefationem continet ad Firmum Caſtricium. Secunda antiquorum exemplis confirmat abſtinentiam ab animalibus viris magnis, quales erant legiſlatores, Philoſophi, & ſacrorum antiſtites, in uſu fuiſſe, contra autem crudeles & impios homines ea in cibos adhibuiſſe. Exempla abſtinentiae a variarum gentium legibus & inſtitutis deſumuntur, Lacedaemoniorum. § 3. *Aegyptiorum.* § 6. *Judaeorum.* § 11. *Syrorum, & Cypriorum.* § 15. *Perſarum.* § 16. *& Cretenſium ſacerdotum.* § 19. *Paraeneſis autem quae tertium locum occupat, ad caſtitatem corporis, animi puritatem, utriuſque ſanctitatem incitat.*

§ 1. Aduerſus onnes fere excuſationes eorum qui cum reuera incontinentiae & uoluptatis cau-

§ 1. Πρὸς μὲν ἁπάσας σχεδὸν τὰς σκήψεις τῶν [1] τῇ ἀληθείᾳ ἀκρασίας ἕνεκα καὶ ἀκολασί-

1. Τῇ ἀληθείᾳ.] *Cod. Lipſ.* dat τῇ μὲν ἀληθείᾳ. idem verſ. 8. ſic habet τὴν σαρκοφαγίας δὲ αὐτοῖς, caeteris omiſſis. apparet locum eſſe corruptum, quod facile ſentiet, qui ad τῇ ἀληθείᾳ attendit, cui nulla reſpondet ſubiecta oratio. Videtur auctor ad hanc fere ſententiam ſcripſiſſe. τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἀκρασίας ἕνεκα καὶ ἀκολασίας τῆς ἑαυτῶν ἀντίφιλον εἰκόντων, τῆς σαρκοφαγίας δὲ αὐτοῖς ἀναισχύντους προφάσεις πεπορικότων ἐκ τῆς ἐνδείας. Reisk. Τῇ μὲν ἀληθείᾳ

σίας τὴν σαρκοφαγίαν προσιεμένων, ἀπολογίας δὲ αὐτοῖς ἀναισχύντους πεπορικότων, τὰς ἐκ τῆς ἐνδείας, ἣν πλέον ἢ χρῆν τῇ φύσει προσάπτουσι, διὰ τῶν εἰρημένων ὦ Καστρίκιε ἀπηντήσαμεν. λειπομένων [2] δύο ἔτι μερικῶν ζητήσεων, ὧν μάλιστα ἡ τοῦ συμφέροντος ἐπαγγελία ἐξαπατᾷ τοὺς ὑπὸ τῶν ἡδονῶν δεδεκασμένους. καὶ μὴν καὶ τῆς μαρτυρίας [3] τοῦ μηδὲν μήτε τῶν σοφῶν, μήτέ τι ἔθνος παραιτήσασθαι τὴν βρῶσιν, ἱκανῶς εἰς μέγεθος τῆς ἀδικίας τοὺς ἀκούοντας προαγούσης ὑπ' ἀπειρίας τῆς ἀληθινῆς ἱστορίας, τὸν ἔλεγχον τούτων ποιεῖσθαι μέλλοντες, τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος καὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων [4] λύσεις ἐκβαλεῖν πειρασόμεθα.

§ 2. Ἀρξώμεθα δ' ἀπὸ τῆς κατὰ ἔθνη τινῶν ἀποχῆς, ὧν ἡγήσονται τοῦ λόγου οἱ Ἕλληνες, ὡς ἂν τῶν μαρτυρούντων ὄντες οἰκειότατοι. Τῶν τοίνυν συντόμως τε ὁμοῦ καὶ ἀκριβῶς

βῶς

causa carnium esum admittant, impudenter tamen ob indigentiam se id facere praetendunt, quam magis quam opus sit naturae nostrae attribuunt. satis superioribus libris o Castrici occursum a nobis uidetur. Restant autem duae adhuc particulares quaestiones: Ex quibus cum utilitatis promissio maxime decipere eos consueuerit quorum a uoluptate corruptum iudicium est: testificatio autem quod neque sapiens quispiam, neque gens aliqua huiuscemodi uictum unquam repudiarit, in magnam admodum iniustitiam ob imperitiam uerae historiae audientes inducat: coarguenda etiam haec in praesentia a nobis sunt. Quocirca & eius quae ad utilitatem spectat, & aliarum quaestionum afferre solutiones iam conabimur.

§ 2. Exordiumque a quarundam gentium abstinentia sumemus: inter quas Graeci primo loco producentur, utpote qui omnium locupletissimi testes huiusce rei futuri sint. Ex iis igitur qui breuiter simul

&

θείᾳ etiam *Meerm.* & pro προσιεμένων dat προσεμένων, de qua confusione supra diximus.

2. Δύο ἔτι.] Forte λειπομένων δ' ἔτι μερικῶν ζητ. Sunt enim non duae, sed plures adhuc reliquae dubitationes. aut λειπομένων δέ τινων ἔτι μερ. ζετ. REISK.

3. Τοῦ μηδὲν μήτε ----] Forte περὶ τοῦ μηδέποτε μήτε τῶν σοφῶν τινα, μήτε τι ἔθνος παραιτήσασθαι τὴν βρῶσιν. nam βρῶσις pro voracitate carnium sic nude usurpatur nostro v. § 5. REISK.

4. Λύσεις ἐκβαλεῖν πειρ.] Uti ἐκβάλλειν ἔπος apud *Homer:* Iliad: Σ. 324. φωνὴν *Plut:* T. I. p. 739. C. ῥήματα *Plato* in Lys: p. 510. C. & hic suppleo Matth. XII, 35. ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ ---- ἐκβάλλει πονηρά. ubi simile loquendi genus interpretibus, quos evolvo, non animadversum miror, nam e solis poëtis loca quaedam adferri video, & unicum ex *Herod:* sed in quibus loquendi modus discrepat. ἐκβάλλειν ῥῆμά τε καὶ λόγον *Plat:* de Rep: V. p. 665. F. *Idem*, sed diversa ratione, λόγους ἐκβαλεῖν in Crit: p. 34. E.

& accurate Graecas res collegerunt, Dicaearchus Peripateticus est, qui ueterem Graeciae uitam commemorans priscos illos, qui cum antiquitate ad deos proxime accederent, optimique natura essent, adeoque sanctam uitam traducerent, ut aurea eorum aetas existimaretur prae hac nostra adulterina, & prauissima materia constante, nullum occidere animal consueuisse affirmat. Id quod etiam poëtas ait attestari, dum aureum illud genus hominum appellant: Queis, ut inquiunt, bona cuncta aderant, & fructum sponte ferebat

Terra ferax multum largis at frugibus ipsi
Sponte fruebantur multo cum pace quieti.

Quae

βῶς τὰ Ἑλληνικὰ συναγαγόντων ἐστὶν καὶ ὁ περιπατητικὸς [1] Δικαίαρχος, ὃς τὸν ἀρχαῖον βίον τῆς Ἑλλάδος ἀφηγούμενος, τοὺς παλαιοὺς καὶ ἐγγὺς θεῶν φησι γεγονότας, βελτίστους τε ὄντας φύσει καὶ τὸν ἄριστον ἐζηκότας βίον, ὡς χρυσοῦν γένος νομίζεσθαι, παραβαλλομένους πρὸς τοὺς νῦν, κιβδήλου καὶ φαυλοτάτης ὑπάρχοντας ὕλης, μηδὲν φονεύειν ἔμψυχον. ὃ δὴ καὶ τοὺς [2] ποιητὰς παριστάντας [3] χρυσοῦν μὲν ἐπονομάζειν γένος. Ἐσθλὰ δὲ πάντα, λέγειν,

Τοῖσιν ἔην, καρπὸν δ' ἔφερεν ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη, πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ' ἐθελημοὶ
Ἥσυχοι ἔργ' ἐνέμοντο σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν.

Ἁ

1. Δικαίαρχος ---- τοὺς παλαιοὺς καὶ &c.] *Hieron: II.* Adv: Iovin: c. 13. (in quibus libris passim Nostrum exprimit, uti saepius dictum) *Dicaearchus in libris Antiquitatum, & descriptione Graeciae, refert, sub Saturno, id est in aureo seculo, quum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, sed universos vixisse frugibus & pomis, quae sponte terra gignebat.* De Dicaearcho, cuius nominis fuerunt plures, V. *Suidam* in V. & *Fabric:* Biblioth: Graec: L. III. c. 11. Laudat eum Noster quoque in V. P. n. 18. & 56. sed ibi intelligi videntur libri περὶ βίων, quos cum illo quem ἑλλάδος βίον vocarat, cuius hic mentio, cuiusque luculentum superest fragmentum, multi confundunt, vide *Menagium* ad *Diog: Laërt: III,* 4. qui cum librum Geograhicum adpellat, hoc opus forte confudit cum Dicaearchi poëmate Geographico, quod Ἀναγραφὴ τῆς Ἑλλάδος dicebatur. Iam, quia eadem quae Noster, e Dicaearcho excerpsit *Varro* de R. R. II, 1. adscribere debeo. *Necesse est humanae vitae a summa memoria gradatim descendisse ad hanc aetatem, ut scribit Dicaearchus. & summum gradum fuisse naturalem, cum viverent homines ex illis rebus, quae inviolata ultro ferret terra, ex hac vita in secundam descendisse pastoritiam &c.*

2. Ποιητὰς παριστάντας.] Παριστάντας non est in *Cod. Lips.* ab antiqua quidem manu. nam qui patrum memoria παραστάντας superscribebat, is aut ignorasse, aut oblitus esse videtur, quid in παριστάντας & παραστάντας interesset. non damnabo παριστάντας, sed poterat abesse sine damno sententiae. nam ὃ saepe idem notat atque δι' ὃ *qua propter.* potest quoque ὃ ad γένος referri. utroque exponendi modo supersederi potest illo vocabulo παριστάντας. Reisk. Paullo ante *Lips.* & *Meerm.* perperam κιβδήλους, & ὑπάρχον τῆς ὕλης.

3. Χρυσοῦν ἐπον. τὸ γένος ---] *Aurea se-*

cu-

Ἃ δὴ καὶ ἐξηγούμενος ὁ Δικαίαρχος, τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον τοιοῦτον εἶναί φησιν· εἰ δεῖ λαμβάνειν μὲν αὐτὸν ὡς γεγονότα, καὶ μὴ μάτην ἐπιπεφημισμένον. τὸ δὲ λίαν μυθικὸν ἀφέντας, εἰς τὸ διὰ τοῦ λόγου φυσικὸν ἀνάγειν. αὐτόματα μὲν γὰρ πάντα ἐφύετο εἰκότως. οὐ γὰρ αὐτοίγε κατεσκεύαζον οὐθὲν, διὰ τὸ 4 μήπω τὴν γεωργίαν ἔχειν πω τέχνην, μήθ' ἑτέραν μηδεμίαν ἁπλῶς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῦ σχολὴν ἄγειν αἴτιον ἐγίγνετο αὐτοῖς, καὶ τοῦ διάγειν ἄνευ πόνων καὶ μερίμνης, 5 εἰ δέ τι τῶν γλαφυρωτάτων ἰατρῶν ἐπακολουθῆσαι δεῖ διανοίᾳ, καὶ τοῦ μὴ νοσεῖν. οὐθὲν γὰρ εἰς ὑγίειαν αὐτῶν μεῖζον παράγγελμα εὕροι τις ἂν, ἢ τὸ μὴ ποιεῖν περιττώματα, ὧν

Quae quidem explanans Dicaearchus eiusmodi uitam Saturni temporibus fuiſſe ait. Si modo eam reuera extitiſſe, & non fruſtra ita fuiſſe celebratam admittendum eſt: omiſſique iis quae fabuloſa admodum ſunt, res eſt ad naturalem conſiderationem reducenda. Sponte enim merito omnia naſcebantur: quia uidelicet ipſi nihil operabantur, cum nondum neque agri colendi, neque ullam aliam artem inueniſſent. Id quod in cauſa quoque erat, ut in ocio degerent, absque ulla cura, atque laboribus ullis: & ſi elegantiſſimorum medicorum ſententiae adquieſcendum eſt, ut etiam non aegrotarent. nullum enim eorum praeceptum eſt, quod magis ad ſanitatem faciat, quam cum monent, dandam eſſe operam ut quam pauciſſima fieri poteſt, excremen-

ouri quis neſcit ſecula Regis? Sunt autem illi verſus *Heſiod:* Oper: 116.

ἐσθλὰ δὲ πάντα
Τοῖσιν ἔην. καρπὸν - - - -

quae occurrebant etiam in fine ſuperioris libri. ubi ut inveneram reliqui, ac ſi integer eſſet hexameter, licet metrum ſibi non conſtet, de quo Philoſophus forte ſollicitus non fuit. *Hom:* id dicit

Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται

Odyſ: I. 109. quae laudat *Diod: Sic: V*, 2. ubi plures, qui his verſibus utuntur, excitat *Weſſeling:* quibus addi poteſt *Strabo*, qui ea reſpicit L. XI. p. 346. *Virg:* id dicit *Ipſaque tellus, Omnia liberius nullo poſcente ferebat. I.* Georg: 127. Noſtra haec Heſiodi habet etiam *Diod: V*, 66. *Plato* in Polit: p. 537. E καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον ---- αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. quo loco utitur *Euſeb:* P. E. p. 586. Tantum abeſt, ut animantia interfecerint aurei ſeculi homines, quod Noſter & centum alii ſignificant, ut contra antiquiſſimis illis temporibus homines cum brutis verſatos fuiſſe ſcribant. Vid: *Plato* in Polit: p. 538. A. & ex illo *Euſeb:* P. E. p. 587. A. quo argumento Porphyrium uſum non fuiſſe miror.

4. Μήπω τὴν γεωργίαν ----] Immo vero μήτε τὴν γεωργίας. REISK. Pertinere poſſet ad loquendi genus utroque in ſermone frequens, ut duo iunguntur ſubſtantiva, quorum alterum adiectivi vim habet, de quibus multa Viri Eruditi, quorum plurimos laudat *Alberti* ad *Heſych:* in Αἰγῶν. ſed ſimpliciter verti poteſt, *quia nondum agriculturam habebant artem.* agricultura inter artes nondum erat nota.

5. Εἰ δέ τι δεῖ.] Legendum τῇ δεῖ. REISK.

6.

menta gignantur: a quibus profecto illi expurgata corpora perpetuo conſeruabant: quippe cum neque ualidius natura corporis ſui, ſed imbecillius, neque amplius quam moderatum eſſet ob promptitudinem, immo minus plerumque ob penuriam, quam eſſet ſatis, alimentum ſumerent. Quin neque bella, neque ſeditiones inter ipſos erant: cum nullum praemium in medio propoſitum eiusmodi haberent, pro quo adipiſcendo ſuſcipere ullam contentionem quispiam uellet. ita ut ſumma totius eorum uitae nihil aliud eſſet, quam ocium, & quies a neceſſariis ſibi ſuppeditandis, ſanitas, pax amicitia. Vnde poſteris qui propterea quod maiora appetiuiſſent, in multa mala inciderant, deſiderabilis huiusce-modi uita merito apparuit. Victus autem tenuitatem nullius apparatus indigam primorum illorum hominum ſatis declarat, quod dictum poſtea fuit, ſatis quer-

ὧν διὰ παντὸς ἐκεῖνοι καθαρὰ τὰ σώματα ἐφύλαττον. οὔτε γὰρ τὴν τῆς φύσεως ἰσχυροτέραν τροφὴν, ἀλλ' ἧς ἡ φύσις ἰσχυροτέρα, προσεφέροντο, οὔτε τὴν πλείω τῆς μετρίας διὰ τὴν ἑτοιμότητα, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ, τὴν ἐλάττω τῆς ἱκανῆς, διὰ τὴν σπάνιν. ἀλλαμὴν οὐδὲ πόλεμοι αὐτοῖς ἦσαν, οὐδὲ ςάσεις πρὸς ἀλλήλους. [6] ἆθλον γὰρ οὐδὲν ἀξίολογον ἐν τῷ μέσῳ προκείμενον ὑπῆρχεν, ὑπὲρ ὅτου τις ἂν διαφορὰν τοσαύτην ἐνεςήσατο. ὥςε τὸ κεφάλαιον εἶναι τοῦ βίου συνέβαινε σχολὴν, [7] ῥαθυμίαν ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων, ὑγίειαν, εἰρήνην, φιλίαν. τοῖς δὲ ὑςέροις ἐφιεμένοις μεγάλων καὶ πολλοῖς [8] περιπίπτουσι κακοῖς, ποθεινὸς εἰκότως ἐκεῖνος ὁ βίος ἐγίγνετο. δηλοῖ δὲ τὸ λιτὸν τῶν πρώτων καὶ αὐτοσχέδιον τῆς τροφῆς, τὸ μεθύςερον ῥηθὲν, [9] ἄλις δρυὸς, τοῦ

6. Ἆθλον γὰρ —— ἐν τῷ μέσῳ προκείμενον.] *Palmam in medio poſitam eſſe* dicit *Terent:* in Phorm: prol: 17. ἆθλον προκεῖσθαι ſollemni locutione Noſter. *Ariſtot:* Polit: VII, 10. βέλτιον πᾶσι τοῖς δούλοις ἆθλον προκεῖσθαι. *Plotin:* Ennead: III. L. II. p. 25. ἆθλα ἀρετῆς πρόκειται. *Appiano* Civil: I. p. 645. & *Hom:* Iliad: X. 163. ἆθλον κεῖσθαι dicitur. Eodem modo ἀγὼν προκεῖσθαι, quod certatim inluſtrant interpr: *Epiſt.* ad *Hebr.* XII, 1. Eſt autem Graecis proverbiale quaſi κεῖσθαι ἐν μέσῳ, de rebus quae omnibus ſunt expoſitae. noſtro conſolito utitur ea in re *Heliod:* L. IV. p. 169. καὶ τῶν ἐν μέσῳ τῷ βουλομένῳ προκείμενον.

7. Ῥαθυμίαν.] Honeſtam utique quietem hoc loco ſignificat, uti ῥαθυμεῖν apud *Polyb. animum quiete relaxare.* Vide *Suid:* in V. Alias fere eſt vitium animi rebus nihili dediti, uti ſupra vidimus.

8. Περιπίπτουσι κακοῖς.] Ita περιπίπτειν νόσῳ & ſimilia ſexcenties. Vide L. I, 18.

9. Ἄλις δρυὸς.] Adſcriptum erat in margine *Cod. Lipſ.* τοῦτο εἰς παροιμίαν ἐπὶ τῶν ἀποκαρτερούντων μετῆλθεν. mirifica interpretatio, aut ego non intelligo quo ſenſu auctor verbum ἀποκαρτερούντων accepit. Reisk. Πρῶτον ἀνέσχεν ἐκ τῶν φυτῶν τῆς γῆς ἡ δρῦς, καὶ ταύτην ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι τροφῆς βίου καὶ σωτηρίας διαμα

τοῦ μεταβάλλοντος πρώτου, οἷα εἰκὸς, τοῦτο φθεγξαμένου. [10] ὕςερον ὁ νομαδικὸς εἰσῆλθεν βίος, καθ' ὃν περιττοτέραν ἤδη κτῆσιν προσπεριεβάλλοντο καὶ ζώων ἥψαντο· κατανοήσαντες ὅτι τὰ μὲν ἀσινῆ ἐτύγχανεν ὄντα, τὰ δὲ κακοῦργα καὶ χαλεπά· καὶ οὕτω δὴ τὰ μὲν ἐτιθάσσευσαν, τοῖς δὲ ἐπέθεντο. καὶ ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ συνεισῆλθεν πόλεμος. καὶ ταῦτά φησιν οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ τὰ πολλὰ ἱςορίᾳ διεξελθόντες εἰρήκασιν. ἤδη γὰρ ἀξιόλογα κτήματα ἦν [11] ὑπάρχοντα, οἱ μὲν ἐπὶ τὸ παρελέσθαι φιλοτιμίαν ἐποιοῦντο, ἀθροιζόμενοί τε καὶ παρακαλοῦντες ἀλλήλους, οἱ δ' ἐπὶ τὸ διαφυλάξαι. προϊόντος δὲ κατὰ μικρὸν οὕτω τοῦ χρόνου, κατανοοῦντες [12] ἀεὶ τῶν χρησίμων εἶναι δοκούντων, [13] εἰς τὸ τρίτον τε

quercus. cum ille qui primus parcae illius uitae mutationem eſt aggresſus, dixiſſe id uerisimile ſit. Simul autem cum eo uerbo paſtoricia uita introducta eſt. in qua & ſuperuacuas iam poſſeſſiones ſibi comparabant, & animalibus quoque inferre manus coeperunt. Cum enim alia ex ipſis innoxia, alia agreſtia & malefica eſſe animaduertiſſent, ad cicuranda alia animum adiecerunt, alia uiolentia illa opprimere conati ſunt. atque ita ſimul cum ea uita bellum quoque introductum eſt. atque haec, inquit, nos non dicimus, ſed illi qui pleraque diligenti inquiſitione perſequuti ſunt. Cum enim iam ſatis multae poſſeſſiones esſent, alii collecti & alios mutuo inuitantes ſibi eas acquirere, alii ſibi eas conſeruare contendebant. Cumque ita paulatim proceſſiſſet tempus, ac ſubinde quidnam uideretur eſſe utile, animaduerterent, in tertium uitae genus

μενὴν παρασχοῦσαν, apud *Euſeb:* P. E. L. III. p. 86. D. ſed vide quae diximus ad finem § 5. L. II.

10. Ὕςερον ὁ νομαδικὸς εἰσ. βίος.] Dicaearchus apud *Varronem* de R. R. II, 1. *Ex hac vita in ſecundam deſcendiſſe paſtoritiam, e feris atque agreſtibus, ut ex arboribus ac virgultis decerpendo glandem, arbutum, mora, pomaque colligerent ad uſum, ſic ex animalibus, cum propter eandem utilitatem quae poſſent ſilveſtria deprehenderent, ac concluderent, & manſueſcerent.*

11. Ὑπάρχοντα οἱ μὲν ----] *Valent.* dedit καὶ οἱ μὲν. niſi abruptum ſit loquendi genus, malim, quod *Reiskio* placebat, ἃ οἱ μὲν ---- Litera α facile a praecedenti abſorberi potuit, uti millies factum. Paullo ante τὰ παλαιὰ ἱςορ. *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* quod reiectaneum non videtur.

12. Ἀεὶ τῶν χρησίμων.] Τὶ debet ſubintelligi, ut ſaepe, aut addi. poſterius malebat *Reiskius.*

13. Εἰς τὸ τρίτον ---] *Varro* l. laud: *Tertio denique gradu a vita paſtorali ad agriculturam deſcenderunt.*

14.

nus agrorum colendorum tandem deuenerunt. Atque haec sunt, quae ueteribus Graecorum rebus commemorandis Dicaearchus refert, dum beatam antiquorum illorum uitam praedicat, cui quidem non minorem quam alia, abstinentia quoque ab animatis perfectionem afferebat. Vnde bellum nullum in ea erat, cum omni iniustitia prorsus careret. Postea uero una cum animalium iniustitia & bellum & plus habendi inter ipsos contentio subintrauit. Qua de causa non satis demirari pro merito possum eorum impudentiam, qui abstinentiam ab animalibus matrem iniustitiae appellare non uerentur: cum & historia & experientia una cum caede ipsorum & luxuriam & bellum & iniustitiam in uitam hominum inuasisse manifeste testentur.

§ 3. Id quod sane postea cum animaduertisset Lycurgus Lacedaemonius, licet animalium esus iam inualuisset, rempublicam tamen suam ita fertur instituisse, ut alimento ab animalibus petito quam minimum indigeret. Singulorum enim facultatis censum non in

τε καὶ γεωργικὸν ἐνέπεσον εἶδος. ταυτὶ μὲν Δικαιάρχου τὰ παλαιὰ τῶν Ἑλληνικῶν διεξιόντος, [14] μακάριόν τε τὸν βίον ἀφηγουμένου τῶν παλαιοτάτων, ὃν οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν ἐμψύχων συνεπλήρου. διὸ πόλεμος οὐκ ἦν, ὡς ἂν ἀδικίας ἐξεληλαμένης. συνεισῆλθε δὲ ὕστερον καὶ πόλεμος, καὶ εἰς ἀλλήλους πλεονεξία ἅμα τῇ τῶν ζώων ἀδικίᾳ. [15] ὃ καὶ θαυμαστὸν τῶν τολμησάντων τὴν ἀποχὴν τῶν ζώων ἀδικίας μητέρα εἰπεῖν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας ἅμα τῷ φόνῳ αὐτῶν, τρυφήν τε καὶ πόλεμον καὶ ἀδικίαν συνεισελθεῖν μηνυούσης.

§ 3. [1] Διὸ δὴ καὶ ὕστερον Λυκοῦργον τὸν Λακεδαιμόνιον συνιδόντα, καίπερ κεκρατηκότος τοῦ γεύεσθαι ἐμψύχων, οὕτως τὴν πολιτείαν συντάξαι, ὡς ἥκιστα τῆς ἐκ τούτων τροφῆς δεῖσθαι. τὸν γὰρ κλῆρον ἑκάστων οὐκ ἐν ἀγέλαις

14. *Μακάριόν τε τὸν βίον* ---] Malim γε nam est iudicium Porphyrii de superiori Dicaearchi expositione. *beatam ille quidem hercle vitam narrat.* In *Cod. Lips.* est ἀφηγουμένη. male illud quidem. sed an ἀφηγούμενα voluit, ut ad ταυτὶ referatur. REISK.

15. *Ὃ καὶ θαυμαστὸν.*] Διὸ malebat *Abresch:* uti vicissim pro διὸ δὴ καὶ --- paullo post *Reisk.* ὃ, propter sequens συνιδόντα. idem hoc loco θαυμαστέον. pro συνεισῆλθε paullo ante *Meerm.* συνῆλθε. male.

1. *Διὸ δὴ καὶ* &c.] Hinc usque ad § 6. multa desumsit Prorphyrius ex Plutacho in Vit. Lycurg. a quo adiutus eram in locis corruptis emendandis. VALENT. Immo usque ad illa ὁ σκώπτων ἐπέπ. § 5. Multa etiam horum habet *Plut:* alio in loco T. II. p. 226. & huc spectant, quae ibid. p. 997. C. D. leguntur.

2.

λαις βοῶν καὶ πρόβατων αἰγῶντε καὶ ἵππων ἢ χρημάτων περιουσίᾳ ἀφορίσαι, ἀλλ' ἐν γῆς κτήσει, φερούσης ἀποφορὰν ἀνδρὶ ἑβδομήκοντα κριθῶν μεδίμνους, γυναικὶ δὲ δώδεκα, καὶ τῶν ὑγρῶν καρπῶν ἀναλόγως τὸ πλῆθος. ἀρκέσειν γὰρ ᾤετο τοσοῦτον τροφῆς πρὸς εὐεξίαν καὶ ὑγίειαν ἱκανὴν, ἄλλου μηδενὸς [2] δεόμενος. ὅθεν καὶ φασὶν, ὡς ὕςερόν ποτε [3] χρόνῳ τὴν χώραν διερχόμενος ἐξ ἀποδημίας, ἄρτι τεθερισμένην ὁρῶν τὴν γῆν, καὶ τὰς ἅλωνας παραλλήλους καὶ ὁμαλεῖς, ἐμειδίασέν τε καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς Λακωνικὴ φαίνεται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι, νεωςὶ νενεμημένων. τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ τρυφὴν ἐξελάσαντι τῆς Σπάρτης, ἀκυρῶσαι πᾶν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, μόνῳ δὲ χρῆσθαι τῷ σιδήρῳ, καὶ τοῦτο ἀπὸ [4] πολλοῦ ςαθμοῦ καὶ ὄγκου δύ-

in boum, aut ouium, aut caprarum, equorumue gregibus, aut pecuniarum affluentia, fed in agrorum poffeffione praefcripferat, quae hordei modios uiro feptuaginta, mulieri duodecim prouentum ferret, liquidorum item fructuum copiam pro eadem portione. Satis enim tantum alimentum & ad bonam corporis habitudinem, & ad fanitatem conferuandam effe, nullaque alia re extrinfecus indigere exiftimabat. Vnde etiam inquiunt, eum cum poft diuturnam peregrinationem per regionem pertranfiret, ac nuper factam effe meffem deprehendiffet, uideretque areas inter fefe oppofitas, atque aequales, fubriffiffe, atque ad amicos qui aderant, dixiffe, totam Laconiam fibi uideri effe multorum fratrum qui nuper facultates inter fe diuififfent. Quocirca cum ita luxum omnem e Sparta eieciffet, ei ufum omnem nummi tam aurei quam argentei abrogare poftea licuit, ac conftituere, ut moneta ferrea tantummodo uterentur: atque ea eiusmodi, quae ficut magno pondere & mole con-

2. Δεόμενος.] Hic videtur aliquid deeffe. non enim perfanatus videtur locus tametfi δεομένοις legatur. REISK. *Plut:* habet δενσομένοις, & fic correxerat *Valent.* fed δεόμενος ad Lycurgum pertinet, de quo ftatim quoque in fingulari ᾤετο, ubi *Plutarch.* ᾤοντο.

3. Χρόνῳ τὴν χώραν διερχ.] *Lipf.* χρόνον. idque voluit *Meerm.* qui dat χρόνου. fed is paffim ν & υ confundit. Sic paullo poft ὄγκον pro ὄγκου & faepe alibi. Apud *Plutarch:* in Lycurg: eft διεξερχόμενος. Sed in Lac: Apoth: διερχόμενος. dein utroque in loco τοὺς σωροὺς pro τὴν γῆν. Male autem *Meerm.* τεθερισμένης.

4. Πολλοῦ ςαθμοῦ καὶ ὄγκου ----] Utebantur Spartani numis ferreis, βαρυςάθμοις καὶ δυσπαραμίςοις, ut alio in loco apud *Plut.* dicitur T. I. p. 442. pro χρυσοῦ καὶ ἀργύρου *Plut.* χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν. Ex eodem refcribi debet, καὶ τοῦτῳ ἀ.

5.

conſtaret, ita uim exiguam obtineret. ut decem minarum permutatio magnam admodum in domo apothecam requireret. Qua ex cauſa multa iniuriarum genera e Lacedaemone exterminata ſunt. Quis enim amplius uel furari uel largitioſe accipere, uel rapere ea uoluiſſet, quae neque occultare facile erat, neque poſſidere glorioſum: ſi uero comminuta fuiſſent nullam utilitatem erant allatura? Simul cum his artes quoque inutiles eiectae ſunt, cum opera earum diſtrahi non ualerent. Ferrea enim moneta ad alios Graecos traduci non poterat, neque in precio ullo erat. Quare neque emere quicpiam ex peregrinis & ſeplaſiariis licebat: neque aduentitia ulla merces in

δύναμιν ὀλίγην ἔχοντι· ὥςτε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι, [5] καὶ γευςοῦ ἀγαγόντος. οὗ κυρωθέντος ἐξέπεσεν ἀδικημάτων γένη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος. τίς γὰρ ἢ κλέπτειν ἔμελλεν, ἢ δωροδοκεῖν, ἢ ἀποςερεῖν, ἢ ἁρπάζειν, ὃ μήτε κατακρύψαι δυνατὸν ἦν, μήτε κτῆσθαι ζηλωτὸν, ἀλλὰ μηδὲ [6] κατακόψαι λυσιτελές; ἔμελλον δὲ καὶ τέχναι ἄχρηςοι ἐξελαθήσεσθαι σὺν τούτοις, [7] διάθεσιν τῶν ἔργων οὐκ ἐχόντων. τὸ γὰρ σιδηροῦν ἀγώγιμον οὐκ ἦν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οὐδὲ εἶχε τιμὴν, καταγελώμενον, ὥςτε οὐδὲ πρίασθαί τι τῶν ξενικῶν [8] καὶ ῥωπικῶν ὑπῆρχεν, οὐδὲ εἰςέπλει φόρτος ἐμπο-

5. Καὶ γευςοῦ ἀγαγόντος ——] Καὶ ζεύγους τοῦ ἀγαγόντος οὗ κυρ. REISK. Nihil ineptius quam id quod legitur, in quod tamen *codd.* conſpirant. *Fogeroll:* & *Mauſſac.* ridicule de *guſtu agente* interpretabantur. *Plutarch.* emendet Noſtrum, & hic viciſſim illum: ibi eſt καὶ ζεύγους ἄγοντος, τούτου δ' ἐπιχυθέντος. Priora illa *Porph:* ſunt reddenda. Tum vero legendum οὗ κυρωθέντος. ſic nulla litera inmutata veram habemus auctoris manum. ſed & ultima illa vox reſtitui debet *Plut:* ubi editur ἐπιχυθέντος. *Xenoph:* de Rep. Lac. p. 682. D. id dicit πρῶτον μὲν γὰρ νόμισμα --- καὶ γὰρ χώρας μεγάλης, καὶ ἁμάξης ἀγωγῆς δέοιτ' ἄν. paullo poſt, μήτε κεκτῆσθαι ζηλωτὸν *Plut.* & *Meerm.*

6. Κατακόψαι λυσιτελές.] Addit *Chaeronenſ.* ὄξει γὰρ διαπύρου σιδήρου τὸ ςόμωμα κατασβέσας ἀφείλετο τὴν εἰς τἄλλα χρείαν καὶ δύναμιν, ἀδράνους καὶ δυσέργου γινομένου. Inſcriptionem ferrum recipere, aut cudi non poterat, ſi dum ignitum erat aceto tingeretur. hinc νόμισμα διεφθαρμένου πυρὶ σιδήρου dediſſe Lycurgus dicitur *Plut.* T. I. p. 354. A. *Felician:* vertit, *ſi vero comminuta fuiſſent.* κόπτειν νόμισμα paſſim dicitur, non autem heic loci eſt *cudere* ſeu γράφειν, ſed plerumqne uſurpatur in numismatibus maioribus, quibus pondus dabat pretium, qua de re *Sperling.* de num: non cuſ. cap. 28. Ea quae ſequuntuur paullum diverſo modo *Plut.* effert.

7. Διάθεσιν τῶν ἐργ. οὐκ ἐχ.] Verte, *operibus nullam venditionem habentibus*, id eſt, *operibus invendibilibus exiſtentibus.* Ita de hoc loco *D'Orvill:* ad *Char: III*, 3. qui vocis uſum egregie adſerit. Latiſſime quippe patet, ut multi docuerunt. ſed nos hanc operam Plutarcho non addiximus.

8. Καὶ ῥοπικῶν ὑπ.] Adſcriptum erat hoc ſcholium *Cod. Lipſ.* ῥωπικῶν· οὐδενὸς ἀξίων. ῥῶπος γὰρ ὁ παντοδαπὸς ἢ καὶ ὁ λεπτὸς φόρτος, ἀλλὰ καὶ μίγμα χρώματος. ἐξ οὗ καὶ ῥωποπώλης ὁ ταῦτα πιπράσκων. Similia legas apud *Suid:* in Ῥῶπος & Ῥωπικός.

9.

πορικὸς εἰς τοὺς λιμένας, οὐδ᾽ ἐπέβαινε τῆς Λακωνικῆς οὐ σοφιςῆς λόγων, οὐ μάντις ἀγυρτικὸς, οὐχ [9] ἑταιρῶν τροφεὺς, οὐ χρυσῶν τις, οὐ χαλκῶν καλλωπισμάτων δημιουργὸς, ἅτε δὴ νομίσματος οὐκ ὄντος. ἀλλ᾽ οὕτως ἀπερημωθεῖσα κατὰ μικρὸν ἡ τρυφὴ τῶν ζωπυρούντων καὶ τρεφόντων, [10] αὐτὴ δι᾽ ἑαυτῆς ἐμαραίνετο· καὶ πλέον οὐδὲν ἦν τοῖς πολλὰ κεκτημένοις, ὁδὸν οὐκ ἐχούσης εἰς μέσον τῆς εὐπορίας, ἀλλ᾽ [11] ἐγκατῳκοδομημένης καὶ ἀργούσης. διὸ καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, [12] κλιντῆρες, καὶ δίφροι, καὶ τράπεζαι βέλτιςα παρ᾽ αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ [13] κώθων, ὥς φησὶ Κριτίας, Λακωνικὸς εὐδοκίμει μάλιςα πρὸς τὰς ςρατείας. τὰ γὰρ ἀναγκαίως [14] πι-

in portus appellebat. Quin neque ſophiſta & uenditator uerborum, neque uates ullus circulator, neque planus ac praeſtigiator in Laconiam ueniebat, neque quiſpiam alius qui uel aureorum uel argenteorum ornatuum opifex eſſet: propterea quod nummus in ea deerat, qui alibi eſſe uſui poſſet. Atque ita luxuria fomentis & alimentis omnibus deſtituta ipſa ex ſeſe ipſa contabeſcebat: nullaque amplior erat commoditas iis qui multa poſſediſſent: cum diuitiarum copia nullum aditum haberet, qua prorumperet, ſed defoſſa & ocioſa omnino iaceret. Vnde ſuppellectilia ea quae in promptu ſunt, & neceſſarium uſum exhibent, cuiusmodi ſunt triclinia, ſellae, menſae optime apud ipſos fabrefiebant: & poculum item Laconicum, qui cothon dicebatur, ut inquit Critias, maxime in militiis erat accommodatum: quippe cum in

9. Ἑταιρῶν.] Ita reſtitui e *Plutarcho*. antea legebatur ἑταίρων. Pro χαλκῶν *ibid.* eſt ἀργυρῶν. Statim *Meerm.* οὐκ ὄντως. male.

10. Αὐτὴ δι᾽ ἑαυτῆς.] Pulcrius hoc, quam apud illum unde ſumſit τρεφόντων αὐτὴν, δι᾽ αὐτῆς ἐμαρ. *ibi quippe divitiarum cupido, ubi & uſus*, ut inquit *Iuſt. II*, 2. Pro κεκτημένοις *Meerm.* κεκτισμένοις.

11. Ἐγκατῳκοδομημένης.] Ἐγκατοικοδομεῖσθαι dicitur aliqua via, cum interpoſito muro, vel alio quopiam impedimento ita obſtruitur, ut ulterius procedi nequeat. Reisk. *Defoſſa* dedit *Felician:* parum recte. melius *Valent. domo includeretur*, ſi vocis indolem & originem ſpectes. Vide quae de illa aliisque huius generis conpoſitis notavit Cel: *Duker:* ad *Thucyd: III*, 81.

12. Κλιντῆρες.] Ita revocavi ex *Plutarch: Lipſ.* & *Meerm. Cod.* antea legebatur κλιτῆρες. Mox *Lipſ.* καὶ τράπεζαι καὶ βέλτιςα, ubi καὶ reſpondere quidem poteſt Latinorum *vel*, apud auctorem tamen, unde haec, non legitur.

13. Κώθων ὥς φησὶ Κριτίας.] Locum illum Critiae habemus apud *Athen: XI*, 10. qui nos docere poteſt, cuius modi illa pocula fuerint, quamque militi apta, qui cum ſaepe cogantur aquam inpuram bibere, primum commodum quod e cothonibus capiebant, erat τὸ μὴ λίαν κατάδηλον εἶναι τὸ πόμα, alterum τὸ θόλερον προσκόπτειν τοῖς ἄμβωσι, quae latius explicant, & quid ἄμβωνες in poculis fuerint oſtendunt. *Caſaub:* ad illum l. & *Meurſ:* Miſc: Lac: I, 14. habent plura, quae haec inluſtrare poſſint.

14. Πινόμενα.] Priores *Edd.* πινώμενα, quod e

in eo aquae quae neceſſario interdum bibebantur, uiſuique erant abhorrendae, & colore facile occultarentur, & prominentibus labris ita retunderentur, ut turbidiore parte retrocedente, clarior ita ori bibentis occurreret. Atque horum quoque, ut inquit Plutarchus, legislator in cauſa fuit. Opifices ſiquidem inutilibus operibus omisſis, in neceſſariis artificii excellentiam prae ſe ferebant.

πινόμενα τῶν ὑδάτων καὶ δυσωποῦντα τὴν ὄψιν, ἀπεκρύπτετο τῇ χρόᾳ, καὶ τοῦ θολεροῦ προσκόπτοντος καὶ προσισχομένου τοῖς ἄμβωσι, καθαρώτερον ἐπλησίαζε τῷ ϛόματι τὸ πινόμενον. αἴτιος δὲ καὶ τούτων ὁ νομοθέτης, ὥς φησιν ὁ Πλούταρχος. ἀπηλλαγμένοι γὰρ οἱ δημιουργοὶ τῶν ἀχρήϛων, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐπεδείκνυντο τὴν καλλιτεχνίαν.

§ 4. Cum uero magis adhuc luxum opprimere, & diuitiarum admirationem tollere conſtituiſſet, tertiam & pulcherrimam ſodalitatum & coëpulationum inſtitutionem introduxit, ut conuenientes in publicum locum communibus & conſtitutis opſoniis & cibis ſimul coenarent. non autem domi in lectis ſumptuoſis diſcumbentes ad menſas manibus ſtructorum & coquorum apparatas ſub tenebris ventri indulgerent: & perinde ac uoracia animalia ſeſe ingurgitarent, & ſimul cum moribus corpora ipſa etiam corrumperent ad omnem cupiditatem & repletionem pro-

§ 4. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιθέσται τῇ τρυφῇ, καὶ τὸν ζῆλον ἀφελέσθαι τοῦ πλούτου διανοηθεὶς, τὸ τρίτον πολίτευμα καὶ κάλλιϛον ἐπῆγεν, τὴν τῶν συσσιτίων κατασκευήν· ὥϛε δειπνεῖν μετ' ἀλλήλων συνιόντας ἐπὶ κοινοῖς καὶ τεταγμένοις ὄψοις καὶ σιτίοις, οἴκοι δὲ μὴ διαιτᾶσθαι κατακλίναντας εἰς ϛρωμνὰς πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, χερσὶν δημιουργῶν καὶ μαγείρων, ὑπὸ σκότος ὥσπερ [1] ἀδηφάγα ζῶα, [2] πενομένους· καὶ διαφθείροντας ἅμα τοῖς ἤθεσι τὰ σώματα, πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνειμένα καὶ πλησμονὴν, μα-

e *Plut:* iam correxerat *Valent.* nec ſecus *Lipſ.* & *Meerm. Cod.* Mox ille προσκόπτοντος ἐντὸς καὶ.

15. Ἄμβωσι.] *Labris.* ſed vide Caſaub: in Athen: VALENT.

1. Ἀδηφάγα ζῶα.] Ἀδδηφάγα geminato δ. REISK. Male edebatur antea ἀδηφαγίᾳ, quod tamen ipſum in *Codd.* nonnullis apud *Plut:* eſt. in ſcriptura paſſim variatur. V. *Alberti* ad *Heſych:* & V. D. ad *Moerid:* Attic: p. 89. Paullo ante διαιτᾶσθαι, ἢ ϛρωμνὰς ---- ἐν χερσὶ &c. *Plutarchus.*

2. Πενομένους.] Vox haec ſine dubio patronos inveniet, nam quo ſe defendat habet. Crediderim tamen verum eſſe Plutarchi πιαινομένους, quod ſubſtituerat *Valent.* Mox pro ἀνειμένα priores *Editiones* & *Lipſ. Cod.* ἀνιέμενα.

3.

[3] μακρῶν μὲν ὕπνων, θερμῶν δὲ λουτρῶν, πολλῆς δὲ ἡσυχίας, καὶ τρόπον τινὰ [4] νοσηλίας καθεζομένης δεομένην· [5] μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἦν· μεῖζον δὲ τούτου τὸ τὸν πλοῦτον ἄζηλον, ὥς [6] φησὶ Θεόφραςος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι τῇ κοινότητι τῶν δείπνων καὶ τῇ περὶ τὴν δίαιταν εὐτελείᾳ. χρῆσις γὰρ οὐκ ἦν, οὐδὲ ἀπόλαυσις, [7] οὐδὲ ὄψις ὅλως, ἢ ἐπίδειξις τῆς ὅλης παρασκευῆς, ἐπὶ τὸ αὐτὸ δεῖπνον τῷ πένητι τοῦ πλουσίου βαδίζοντος. ὥστε τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, [8] Ἐν μόνῃ τῇ Σπάρτῃ βλέπεσθαι τυφλὸν ὄντα τὸν Πλοῦτον, καὶ κείμενον, ὥσπερ γραφὴν, ἄψυχον καὶ ἀκίνητον· οὐδὲ γὰρ οἴκοι προδειπνήσαντας ἐξῆν βαδίζειν ἐπὶ τὰ συσσίτια

profuſa: quippe cum repletio & longum ſomnum, & calida balnea, & multam quietam, & quaſi aegrotantium curationem poſtea requirat. Id quod magnum quidem etiam ipſum erat, ſed longe maius illud fuit, quod, ut inquit Theophraſtus, diuitias & inglorias & inopes coenarum communitate & uictus parſimonia reddiderit. Vſus enim earum nullus erat, neque frui ipſis quiſpiam poterat: Quin neque aſpectus, neque oſtentatio ulla totius apparatus omnino eſſe poterat: cum ad eandem coenam & diues & pauper accederet. ut id quod proverbio uulgatum eſt, in ſola Sparta conſpiceretur caecus Plutus, & iacens quaſi pictura inanimata & immobilis. Non enim licebat domi prius coenatos ac repletos ad coëpulationes con-

3. Μακρῶν μὲν ὕπνων ----] Tales ſunt de quibus ex Homero *Iulian:* in Miſop: p. 342. D.

λόετρά τε θερμὰ καὶ εὐνὰς

ἀντὶ τῆς ὁσίας ἀποδεχόμενοι.

4. Νοσηλίας καθεζομένης δ.] *Plut:* νοσηλείας. ſolent multa huius generis vocabula per εἰ non modo, ſed ſimplex etiam ἰῶτα efferri, uti vidimus ad L. I. § 14. Ex illo autem fidenter reſcribo καθημερινῆς. neſcio an praeſtet *Eiusdem* δεομένων. noſtrum commode ad πλησμονὴν refertur.

5. Μέγα μὲν οὖν καὶ ----] Οὖν omiſerat *Cantabr: Edit:* ſed contra fidem reliquorum omnium. Pergit *Plut:* μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον καὶ ἄπλουτον ἀπεργ.

6. Φησὶ Θεόφραςος.] *Meurſ:* reſpici putabat ad Theophraſt: libros περὶ πλούτου. alii libros περὶ βίων ſignificari contendunt. *Fabric:* Bibl: Graec: III, 9, 17. libros περὶ νομοθετῶν, de quibus *Laërt. V*, 45. Haec adeo incerta, ut ipſi viri illi praeclari ſibi parum conſtent. *Menag:* ad *Diog. V*, 42. notat *Meurſium* putaſſe reſpici libros περὶ βίων. ſed ut *Idem* ad V, 47. ſcribit, reſpici ille putabat librum περὶ πλούτου. *Fabric:* l. l. p. 246. e libris περὶ βίων, ſed ibid. p. 251. ex illis περὶ νομοθετῶν petita videbantur. nihil ergo finio.

7. Ὄψις.] Ita recte eſt apud *Plutarch.* In *Victorii* Editione erat ὄψεις, quod in ſequentes fuit propagatum. Mox pro ὅλης apud *Eumd.* πολλῆς & ταυτὸ, pro τὸ αὐτὸ.

8. Ἐν μόνῃ τῇ Σπάρτῃ ----] Non Spartae tantum Plutus caecus, ſed apud alios etiam ſic deſcribitur. Vid. *Spanhem:* ad *Ariſtoph:* Plut. 13. Platoni inter bona minora numeratur Plutus, non ille caecus, ſed acutiſſime videns, ſi ducem prudentiam ſequatur. De Legib: L. I. p 773. C quem locum excerpſit *Theodor:* Serm: de Dei provid: p. 567.

9.

conuenire: nam caeteri eos qui ſecum non bibebant, ac comedebant diligenter obſeruantes quaſi incontinentes utpote qui communem conuictum repudiarent, damnare conſueuerant. Vnde etiam Phiditia conuiuia ea nuncupabant: ſiue quia amicitiae mutuae ac benignitatis in cauſa eſſent, ut *φιδίτια* quaſi *φιλίτια* δ pro λ ſumpto dicta ſint, quaſi tu amicabilia poſſis interpretari: ſiue quia ad uilitatem & parſimoniam homines aſſuefaciebant, *φειδίτια* quaſi parſimonialia appellata. Ire autem ſimul conſueuerant quindeni & paulo his pauciores, aut plures: ferebatque unusquisque in ſingulos menſes farinae modium, uini choas octo, caſei libras quinque, ficuum heminas quinque ac praeter haec parum admodum etiam pecuniae ad opſonia comparanda.

§ 5. Merito igitur eorum qui ita tenuiter & temperanter coenarent filii quoque ad coëpulationes uentitabant, perinde atque ad ſcholam temperantiae deducti. Ibi enim & ciuiles ſermones au-

τια 9 *συμπεπληρωμένους, ἀλλ' ἐπιμελῶς οἱ λοιποὶ φυλάττοντες τὸν μὴ πίνοντα, μηδὲ ἐσθίοντα μετ' αὐτῶν, ἐκάκιζον, ὡς ἀκρατῆ καὶ πρὸς τὴν κοινὴν μαλθακιζόμενον δίαιταν. διὸ καὶ Φιδίτια προσηγόρευον ταῦτα·* 10 *Εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπάρχοντα αἴτια, ἀντὶ τοῦ λάμβδα τὸ δέλτα λαμβάνοντες, εἴτε ὡς πρὸς εὐτέλειαν καὶ φειδὼ συνεθιζόντων. συνήρχοντο δὲ ἀνὰ πεντεκαίδεκα καὶ βραχεῖς τούτων ἐλάττους ἢ πλείους. ἔφερε δὲ ἕκαςος κατὰ μῆνα* 11 *τῶν συσσίτων ἀλφίτων μέδιμνον, οἴνου χόας ὀκτὼ, τυροῦ πέντε μνᾶς, σύκων ἡμίμνεα πέντε, πρὸς δὲ τούτοις εἰς ὀψωνίαν μικρόν τι καὶ κομιδῇ νομίσματος.*

§ 5. *Εἰκότως ἄρα οὕτω λιτῶς καὶ σωφρόνως δειπνούντων, καὶ οἱ παῖδες ἐφοίτων εἰς τὰ συσσίτια, ὥσπερ εἰς διδασκαλεῖα σωφροσύνης ἀγόμενοι, καὶ λόγων ἠκροῶντο πολι-*

9. *Συμπεπληρωμένους.*] *Plut:* *πεπληρωμένους.* & mox *παραφυλάττοντες.* Pro *μαλθακιζόμενον* *Meerm.* *μαλθακιζόμενα* & *τίθια* pro *φιδίτια.* *Plut:* *ἀπομαλακιζόμενον.* ſed quae ibi ſequuntur, Noſter in ſua rura non derivavit.

10. *Εἴτε ὡς φιλίας* ----] Apud *Plut:* eſt *εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων.* & aliam praeterea nominis rationem adducit. In *Lipſ.* male *φιλοσοφροσύνης.* Dein pro *συνεθιζόντων* legendum *συνεθίζοντα.* vulgatum inde ortum, quod apud *Plut:* praecederet *ὑπαρχόντων*, pro quo cum Noſter ſcripſiſſet *ὑπαρχόντα αἴτια*, nihilo minus *Plut:* *συνεθιζόντων* retineretur. *Idem* dein *καὶ βραχὺ.*

11. *Τῶν συσσίτων.*] Auctor horum *τῶν συσσιτίων*, ubi tamen alii *συσσίτων*, idque expreſſit interpres. unusquisque convivarum itaque in menſem haec conferebat. adeoque non definitur, an uno tantum menſe, an ſingulis Phiditia haec celebrata fuerint. Conf: *Meurſ:* Miſc: Lac: I, 10. Mox *μικρόν τι κομ.* corrigebat *Reiskius*, omiſſo *καὶ.* & ſic eſt apud *Plut.*

I.

λιτικῶν, καὶ [1] παιδείας ἐλευθερίας ἑώρων, αὐτοί τε παίζειν ἠθίζοντο καὶ σκώπτειν ἄνευ βωμολοχίας, καὶ σκωπτώμενοι μὴ δυσχεραίνειν. σφόδρα γὰρ ἐδόκει καὶ τοῦτο Λακωνικὸν εἶναι, σκώμματος ἀνασχέσθαι, μὴ φέροντα δὲ, ἐξῆν παραιτεῖσθαι· καὶ ὁ σκώπτων ἐπέπαυτο. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν Λακεδαιμονίων περὶ τὴν δίαιταν λιτότης, καίπερ εἰς πλῆθος νενομοθετημένη. διὸ καὶ ἀνδρικώτεροι, καὶ σωφρονέστεροι, [2] καὶ τοῦ ὀρθοῦ μᾶλλον φροντίζοντες οἱ ἐκ ταύτης τῆς πολιτείας ἀναβαίνοντες παραδέδονται τῶν ἐκ τῶν ἄλλων, [3] διεφθαρμένων καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασι· καὶ δῆλον ὡς τοιαύτῃ πολιτείᾳ οἰκεῖον, τὸ τῆς ἀποχῆς τῆς παντελοῦς, ταῖς δὲ διεφθαρμέναις, τὸ τῆς βρώσεως. μεταβάντι δὲ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅσα εὐνομίας τε καὶ ἡμερότητος τῆς τε

audiebant & liberalem lusum conspiciebant. ipsique & iocari & sales dicere absque scurrilitate assuescebant, & non indignari si huiuscemodi aliqua dicendi acrimonia fuissent perstricti. Nam salse in se dictum tolerare ualde Laconicum esse uidebatur. Licebat tamen si quis id non ferebat, recusare, & alter a cauillo continuo desistebat. Ac Lacedaemoniorum quidem in uictu tenuitas, licet ad populum fuisset instituta, huiusmodi erat. Vnde etiam fortiores & temperantiores, & recti magis studiosi fuisse memoriae proditi sunt, qui ex hac republica proficiscebantur, quam qui ex aliis, quae tam animo quam corpore erant corruptae. Huic autem abstinentiam, caeteris luxuriam uictus fuisse peculiarem perspicuum est. Iam uero si ad alias quoque nationes transiuerimus, apud quas iustitiae, & mansuetudinis, pietatisque er-

1. Παιδείας ἐλευθερίας.] Idem ille παιδευτὰς ἐλευθερίους. notum quid ἐλευθέριοι παιδεῖαι. non male alioqui *Valent.* παιδιᾶς. Mox pro ἠθίζοντο *Plut:* εἴθιζον, sed nonnulli *codices* εἰθίζοντο. dein ibid. πέπαυτο, *codd.* tamen aliis ἐπέπαυτο, aliis πέπαυται praeferentibus. Ad vocem βωμολοχίας adscribitur in margine *Meerm.* σκώμματος κολακεῖ γελωτοποιΐας. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ λοχεῖν ἐν τοῖς βωμοῖς πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν θυμάτων λαβεῖν.

2. Καὶ τοῦ ὄνθου.] Nescio quid sibi velit istud ὄνθου. Forsan legendum κοινοῦ. VALENT. In *Cod. Lips.* est ὄνθρου. voluisse videtur ὀρθοῦ. REISK. Ὀρθοῦ sine dubio volebat quoque *Meerm.* qui dabat ὄρθρου. idque adeo verum, ut, ne stercus istud diutius nares Tuas vulneret, ὄνθου possessione eiecerim, nec fecissem, nisi *Felician:* etiam invenisset id quod dedimus. Apud *Hesych:* quidem in βομβυθυλεύματα est σὺν τῇ ὄνθῳ ἀρτύειν, unde efficias condimenti genus fuisse. sed id, si vel scripturam ibi integram esse pertendas, huc non pertinet. Mox *Meerm.* vitiose μῆλον pro δῆλον.

3. Διεφθαρμένων καὶ ταῖς ψυχαῖς.] Supra L. III. § 24. e *Plutarcho* διεφθορέναι τὸ φρονοῦν καὶ τὸ λογιζόμενον. Potuisset etiam accusativo uti, nam utroque modo Graecis construi solet. Conf: V. D. ad illa *S. Paulli* I. ad Timoth. VI, 5. διεφθαρμένοι τὸν νοῦν. & *Horreus* Observ: ad *Herodot:* c. 9.

4.

erga deos habita cura praecipua eſt, liquido perſpiciemus ad ſalutem ciuitatum & utilitatem facere, ut ſi non ad omnes, ad aliquos certe abſtinentiae praeceptum pertineat: qui pro ciuitate ſacrificia & reliquum cultum diis offerentes populi peccata expiarent. Sic ut enim in myſteriis qui a Veſta dicitur puer, exquiſite omnia quae mandata fuerint, agendo pro omnibus qui initiantur, numen placat: ita in gentibus & ciuitatibus idem faciunt ſacerdotes, dum pro omnibus ſacrificant, & religione ac pietate numen ad ſalutem ſuorum tuendam implorant. Sacerdotibus igitur, ſiue Graecorum, ſiue barbarorum morem ſpectes, aliis ut ab omnium animalium, aliis ut a quorundam eſu prorſus abſtineant, mandatum eſt. At-

τε πρός τὸ θεῖον εὐσεβείας [4] ἐπεςράφη, φανερὸν ἔςαι, ὡς πρός τε [5] τὴν σωτηρίαν τῶν πόλεων, καὶ τὸ συμφέρον αὐταῖς, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πάντας, ἀλλὰ γοῦν εἴς τινας τὸ τῆς ἀποχῆς προσετέτακτο, [6] εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς πόλεως θύοντες τοῖς θεοῖς καὶ θεραπεύοντες [7] ἀπεμειλίττοντο τὰς τῶν πολλῶν ἁμαρτίας. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς μυςηρίοις [8] ὁ ἀφ᾽ ἑςίας λεγόμενος παῖς, ἀντὶ πάντων τῶν μυουμένων ἀπομειλίσσεται τὸ θεῖον, ἀκριβῶς δρῶν τὰ προςτεταγμένα, τοῦτο κατὰ τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις οἱ ἱερεῖς δύνανται ἀντὶ πάντων θύοντες, καὶ τὸ θεῖον προςαγόμενοι διὰ τῆς εὐσεβείας εἰς τὴν σφῶν κηδεμονίαν. τοῖς τοίνυν ἱερεῦσιν, τοῖς μὲν τῶν ζώων πάντων, τοῖς δέ τινων πάντως προςτέτακται ἀπέχεσθαι τῆς βορᾶς, ἄν-

4. Ἐπεςράφη.] *Lipſ. Cod.* perperam ἀπεςράφη. ἐπιςρέφεσθαί τινος eſt *curam ſuam aliquo convertere*, rei alicuius rationem habere. *Anacr.* apud *Longin.* Sect. 31. οὐκέτι Θρηϊκίης ἐπιςρέφομαι, ubi vid. *Tollium.* Contrarium eſt ἀνεπιςρέφειν, de quo Clar: *Boſſius* Obſ. Crit. c. 23.

5. Τὴν σωτηρίαν.] Non video quid magnum interſit inter τὴν σωτηρίαν & τὸ συμφέρον. ſolet vocabulum σωτηρία in *codd.* mſſtis exarari ſic, ut etiam in Porphyriano Lipſienſi eſt exaratum ὁρια.. Ergone legendum eſt ὁσίαν *& ad ſanctimoniam civitatis, & ad reliqua eius emolumenta.* Reisk. Poſt πόλεων & in *Edd.* prioribus, & in *Cod. Lipſ.* erat ὧν, ſine dubio natum e praecedenti ſyllaba.

6. Εἰ δὲ ὑπὲρ τ. π.] *Cod. Lipſ.* οἱ δὲ ὑπ. τ. π. quod merito probabant *Reiskius*, & per felicem coniecturam *Abreſchius.* nec ſecus *Meerm.*

7. Ἀπεμειλίττοντο.] Videtur Noſter amare hoc vocabulum. Saepius utitur ſupra L. II, 43 & 44.

8. Ὁ ἀφ ἑςίας.] Potius lege ἐφ ἑςίας, ut idem ſit, qui ἐπὶ βωμῷ apud *Euſeb:* Praepar. L. III. c. 12. Valent. Ἀφ᾽ ἑςίας bene habere videtur. ἀπὸ hic reſpondet Latino *a*, cum curam & miniſterium alicuius rei indicat, *a pedibus*, *a literis*, *ab argentea ſupellectile &c.* Paullo ante legendum eſt ὥσπερ. aut ſi ὅπερ ſervamus verſ. 31. addendum eſt δύναται ad παῖς, & tum ἀπομειλισσόμενος legendum, ſed prius eſt ſimplicius & brevius. Reisk.

9.

τε [9] Ἑλληνικὸν ἔθος σκοπῆς, ἄντε βάρβαρον, καὶ μέντοι παρ' ἄλλοις ἄλλως. ὥςτε τοὺς πανταχοῦ παραληφθέντας φαίνεσθαι πάντων ἀπεχομένους, εἴτις τοὺς πάντας ὡς ἕνα ὑπολάβοι. εἰ τοίνυν οἱ τῆς σωτηρίας [10] τῶν πόλεων προεςῶτες, καὶ [11] τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς πεπιςευμένοι, τῶν ζώων ἀπέχονται, πῶς ἄν τις τολμήσειεν, ὡς ἀσύμφορον ταῖς πόλεσι, τὴν ἀποχὴν αἰτιᾶσθαι;

§ 6. Τὰ γοῦν κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους [1] ἱερέας Χαιρήμων ὁ Στωϊκὸς ἀφηγούμενος, οὓς καὶ φιλοσόφους [2] ὑπολῆφθαί φησι παρ' Αἰγυπτίοις, ἐξηγεῖται ὡς τόπον μὲν ἐξελέξαντο ἐμφιλοσοφῆσαι τὰ ἱερά. πρός τε γὰρ τὴν ὅλην ὄρεξιν τῆς θεω-

Atque id apud alios aliter: ut si omnes qui ubique sunt, quasi unum consideret quispiam, ab omnibus abstinere omnes uideantur. Si igitur qui saluti multorum praesident, quibusque pietas omnis ac religio erga deos commissa est, ab esu animalium abstinent: quis impudens adeo est, ut huiuscemodi abstinentiam quasi inutilem ciuitatibus damnare non uereatur?

§ 6. De sacerdotibus porro Aegyptiis scribens Chaeremon Stoicus, quos apud eos existimari etiam philosophos inquit, templa sibi ipsos refert elegisse, in quibus degerent, ac philosopharentur. Quippe cum & ad uniuersam contemplationis deorum appetitionem co-

9. Ἑλληνικὸν ἔθος.] Malim ἔθνος. REISK.

10. Τῶν πόλεων προεςῶτες.] Prorsus uti qui in sacris aliorum curam gerunt προϊςάμενοι in N. Test. & προεςῶτες antiquis Christianis, *Praesidentes* apud *Tertull.* dicuntur. Vid. *Koriholt.* ad *Iust. M.* Apol. I. p. 42. *Felician:* pro πολέων legisse videtur πολλῶν.

11. Τὴν εὐσέβειαν ---- πεπιςευμένοι.] Loquendi formula & aliis & Nostro frequentata. vid. ad Vit. *Plotin.* c. 18. *Fabric.* Biblioth. Graec. L. IV. c. 26. Ecquis ignorat istud S. *Paulli* ad *Roman.* III, 2. ὅτι ἐπιςεύθησαν τὰ λογία τοῦ θεοῦ, ubi exempla ὅσα κόνις ab interpretibus conducta. Parmenion apud *Diod: Sic:* πεπιςευμένος τοὺς βασιλέως θησαυρούς dicitur. Consule *Wesseling:* ad L. XIX. c. 59.

1. Ἱερέας Χαιρήμων ὁ Στωϊκὸς &c.] Legas haec etiam apud *Hieron: II.* Adv. Iovin. 13. *Chaeremon Stoicus, vir eloquentissimus narrat de vita antiquorum Aegypti sacerdotum, quod omnibus vitae negotiis curisque postpositis, semper in templo fuerint, & rerum naturas caussasque ac rationes siderum contemplati sint, nunquam mulieribus se miscuerint, nunquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem viderint &c.* Sed de Chaeremone iudicia veterum admodum discrepant. Vid. ad finem §. 8. *Philonem* Iudaeum illa quae de Therapeutis disputat, sumsisse a Chaeremone, mutatis quibusdam ac sollerti artificio transpositis, e fragmine hoc colligebat Cel. *Iablonski.* Vid. Inlustr. *La Crozii* Thes. Epist. T. I. p. 180. De Sacerdotibus Aegyptiorum, & vitae instituto quod sectabantur, plura lege apud *Herodot:* L. II, 37.

2. Ὑπολῆφθαι ---- ἐξηγεῖται.] *Cod. Lips.* dat ὑπειλῆφθαι, quod merito praeoptabat *Reiskius.* idem iubet *Meerm.* dein ἐξηγεῖται, non ἐξηγεῖσθαι, ut antea edebatur, quem errorem & *Fogeroll:* & *Valent.* iam emendaverant. *codd.* tamen nihil variant.

cognatum eſſe uideretur, ut ad ſimulacra eorum aſſiderent: & id tum ſecuros ipſos redderet ex diuina ueneratione cum omnes quaſi ſacra quaedam animalia philoſophos honore proſequerentur: tum quietem ipſis afferret: utpote cum in celebritatibus tantummodo uerſandum cum aliquibus ipſis eſſet: reliquo uero fere tempore templorum aliis aditus non pateret: eo quod ad ea accedere aliter non poſſent, niſi caſte ſe geſſiſſent a multisque aliis abſtinuiſſent. Haec ſiquidem quaſi communis quaedam templorum Aegypti lex eſt. Omnibus autem hi opificiis, laboribusque humanis repudiatis totam uitam ſuam deorum & contemplationi & inſpectioni dedicarunt: ex inſpectione enim honorem, tutelam, & timorem: ex contem-

θεωρίας 3 *συγγενὲς ἦν παρὰ τοῖς ἐκείνων ἀφιδρύμασι διαιτᾶσθαι. παρεῖχέν τε αὐτοῖς ἀσφάλειαν μὲν ἐκ τοῦ θείου σεβασμοῦ, καθάπερ τινὰ ἱερὰ ζῶα, πάντων τιμώντων τοὺς φιλοσόφους. ἠρεμαίους δὲ εἶναι, ἅτε τῆς ἐπιμιξίας κατὰ τὰς πανηγύρεις καὶ τὰς ἑορτὰς συντελουμένης μόνον. τὸ δὲ λοιπὸν, σχεδὸν ἀβάτων ὄντων τοῖς ἄλλοις τῶν ἱερῶν·* 4 *ἁγνεύσαντας γὰρ ἔδει προσιέναι, καὶ πολλῶν ἀποσχομένους, καὶ τοῦτο, ὥσπερ κοινὸς τῶν κατ' Αἴγυπττον ἱερῶν θεσμός ἐστιν. ἀπειπάμενοι δὲ πᾶσαν τὴν ἄλλην ἐργασίαν, καὶ πόρους ἀνθρωπίνους,* 5 *ἀπέδοσαν ὅλον τὸν βίον τῇ τῶν θείων* 6 *θεωρίᾳ καὶ θεάσει· διὰ μὲν ταύτης τό, τε τίμιον καὶ ἀσφαλὲς καὶ εὐσεβὲς ποριζόμενοι, διὰ*

δὲ

3. Συγγενὲς ἦν.] *Proprium erat.* Adſcripſerat Doct: *Abreſch:* locum *Aeſchyli* Agam. 841. πιύροις γὰρ ἀνδρῶν ἐστι συγγενὲς τόδε. Ἀφιδρύματα quae dixerint, vid. ad L. I. §. 35. Mox pro πανηγύρεις *Meerm.* πανηγύροις.

4. Ἁγνεύσαντας γὰρ ἔδει &c.] Vides ſacerdotes illos ne quidem cum popularibus ſuis, niſi purgationes quasdam admiſiſſent, miſceri voluiſſe. Et ſic paullo poſt tradit, eos purificationum tempore, ne inquinarentur, ab amicorum, & ſacerdotum etiam non mundorum ſe ſocietate ſegregaſſe. Mos hodie & olim frequentiſſimus, ut & alii, & ſacerdotes in primis, cum exteris commercium non exerceant, & cives ab externorum congreſſu & convictu cohibeant. Nihil hoc itaque mirum in Aegyptiis, qui gentes alias adeo contemnebant, & cum τοῖς θύραθεν non niſi rariſſime verſari ac comedere ſolebant. videtur tale quid natura fere ipſa homini inſculpſiſſe. Hinc ea quae apud *Moiſem* Geneſ. XLIII, 32. leguntur inluſtrat, & efficit gentes ante legem datam inmunditias aliquas, & proin purgationes ad eas ſolvendas in more iam habuiſſe *Spencer:* Leg. Rit. L. III. Diſſ. 3. De voce θεσμός dicitur infra.

5. Ἀπέδοσαν ὅλον τὸν βίον.] Velis forte ἐπέδοσαν, quod merito placebat *Abreſchio.* Sic βίον ἐπέδωκαν εἰς τῶν Ἑλλάδων σωτηρίαν. *Diod: Sic:* L. XI, 11. ubi plura *Weſſeling.* Solent conpoſita haec ſaepe confundi. Vid. L. II, 30.

6. Θεωρίᾳ καὶ θεάσει.] *Valent.* corrigebat θειάσει. Amicus Eruditus volebat γνώσει, ego vulgatum tueor. Differunt vocabula iſta, uti θεωρῆσαι & θεάσασθαι, θεωρὸς & θεάτης, de qui-

δὲ τῆς θεωρίας, τὴν ἐπιςήμην. δι' ἀμφοῖν δὲ ἄσκησιν ἠθῶν κεκρυμμένην τινὰ καὶ 7 ἀρχαιοπρεπῆ. τὸ γὰρ ἀεὶ συνεῖναι τῇ 8 θείᾳ γνώσει καὶ ἐπιπνοίᾳ, πάσης μὲν ἔξω τίθησι πλεονεξίας, 9 καταςέλλει δὲ τὰ πάθη, διεγείρει δὲ πρὸς σύνεσιν τὸν βίον. λιτότητα δὲ ἐπετήδευσαν καὶ καταςολὴν, ἐγκράτειάν τε καὶ καρτερίαν, τό, τε ἐν παντὶ δίκαιον καὶ ἀπλεονέκτητον. σεμνοὺς δὲ αὐτοὺς παρεῖχε καὶ 10 τὸ δυςεπίμικτον. οἵγε παρὰ μὲν αὐτὸν τῶν λεγομένων ἁγνειῶν τὸν καιρὸν, οὐδὲ τοῖς συγγενεςάτοις καὶ ὁμοφύλοις ἐπεμίγνυντο σχεδὸν, 11 οὐδὲ ἀλλόν των θεωρούμενοι, ὅτι μὴ

templatione fcientiam: ex utrisque abditam quandam & quae prifcam dignitatem deceret, morum exercitationem fibi comparabant. Nam femper in diuina cognitione & afflatione uerfari, ab omni auaritia & infolentia excludit, affectus reprimit, mentemque ad intelligentiam excitat. Parfimoniam item, uictusque tenuitatem, & continentiam, & tolerantiam exercebant, iuftitiamque in omnibus & aequitatem. Venerabiles autem ex eo etiam reddebantur, quod parum admodum cum aliis uerfarentur. nam in ipfo caftimoniae & purificationis tempore ne cum maxime quidem fibi cognatis, & confortibus fere confuefcebant: neque ab alio quopiam confpicie-

quibus pulcre difputat Cel. *Valkenar:* Animadv: ad *Ammon:* L. II. c. 3.

7. Ἀρχαιοπρεπῆ.] Hanc quoque vocem ignorat copiofiffimus fermonis Graeci thefaurus. Utitur etiam *Aefchyl.* in Prometh. v. 408.

8. Θείᾳ γνώσει καὶ ἐπιπνοίᾳ.] Videtur ἐπινοίᾳ huic loco melius convenire. *confiderationi*, *meditationi.* Reisk. Potuerunt facillime confundi haec vocabula, uti apud *Anton: I*, 17. aliosque factum. Hic nihil demutem. Sic θεῶν ἐπιπνοία apud *Iamblich:* Myft. III, 9. θείας ἐπιπνοίας ibid. cap. 6. & 21. δαιμονίας ἐπιπνοίας cap. 7. Sacerdotes illi poft rite ac legitime inftituta quaedam facrificia, perfuafum habebant, fe videre deum adflatumque eius excipere, vel fibi ab eo myfteria revelari: qua de re Cel. *Iablonski* Panth. Aegypt. L. V, 5, 12.

9. Καταςέλλει δὲ τὰ πάθη.] *Reprimit*, *fedat.* bene voce utitur, quae de tumultuantibus & feditiofis in primis adhibetur, unde κατεςαλμένοι funt *fedati*, *modefti.* Vide *Kypkium* ad *Luc.* A. A. XX, 36. cui apud *S. Paull:* I ad Timoth. c. II, 9. καταςολὴ recte eft *modeftia* feu *cohibitio* in veftitu, geftibus, inceffu aliisque rebus in fenfus cadentibus, ubi plura de hac fignifinatione: atque id apud Noftrum paullo poft per καταςολὴν (quam vocem ibi perperam omittit *Meerm. Cod.*) intelligo, non *victus tenuitatem*, ut *Felic:* dedit. Ita Pythagoras fe ornaffe dicitur εὐςαθείᾳ ψυχῆς καὶ καταςολῇ σώματος apud *Iamblich:* in Vit. c. II. n. 10. de moribus etiam *Clem: Alex:* Strom. L. VI. p. 659. εἰς κατακόσμησιν ἤθους καὶ καταςολήν.

10. Τὸ δυσεπίμικτον.] Et haec vox Lexicorum diligentiam fugit. Praeter alios habemus apud *Strabon:* L. XI. p. 340. Νομάδες δυσεπίμικτοι τοῖς ἄλλοις. τὸ μὴ εὐεπίμικτον id dicitur *ibid.* p. 346. Dixi plura de adfinibus vocabulis ad L. III, 18.

11. Οὐδὲ ἄλλων τῶν θεωρ.] In *Cod. Lipf.* eft οὐδὲ ἄλλων θεωρούμενοι. Videtur Porphyrius dediffe οὐδὲ ἄλλως θεώμενοι vel θεωρούμενοι. hoc eft, neque alia in conditione fefe confpici-

ciebantur, niſi cum neceſſarii ſimul abſtinentium uſus requirerent: quippe cum penetralia impuris & impurgatis hominibus inacceſſa, & ad ſacrificandum ſancta incolerent. Reliquo omni tempore liberius una cum ſimilibus ſui degebant: cum caeteris uero religionis expertibus commercium nullum habebant. Semper autem prope deos, deorumque ſtatuas uel ferre aliquid, uel praeſidere, uel conſtituere cum modeſtia & grauitate ſpectabantur. Idque non faſtus alicuius, ſed naturalis rationis indicium erat. Nam grauitatem uenerabilem etiam ex habitu ipſo prae ſe ferebant. Inceſſus enim erat moderatus, aſpectus ſedatus, ut quan-

μὴ πρὸς τὰς ἀναγκαίας συναγνεύουσι χρείας, ἢ ἁγνευτήρια τοῖς μὴ καθαριεύουσιν ἄδυτα καὶ πρὸς ἱερουργίας ἅγια κατανεμόμενοι. τὸν δὲ ἄλλον χρόνον, ἁπλούστερον μὲν τοῖς ὁμοίοις ἐπεμίγνυντο· [12] τῶν δὲ ἐξωτικῶν τῆς θρησκείας οὐδενὶ συνεβίουν· [13] ἐφαίνοντο δὲ ἀεὶ θεῶν, ἢ ἀγαλμάτων ἐγγὺς, ἤτοι φέροντες, ἢ προηγούμενοι, [14] καὶ τάσσοντες μετὰ κόσμου τε καὶ σεμνότητος· ὧν ἕκαστον οὐ τύφος ἦν, ἀλλά τινος ἔνδειξις φυσικοῦ λόγου. [15] τὸ δὲ σεμνὸν κἀκ τοῦ καταστήματος ἑωρᾶτο. [16] πορεία τε γὰρ ἦν εὔτακτος, καὶ βλέμμα καθεστηκὸς ἐπε-

ciendos dantes, quam aut apud ---- Mox forte *τοῖς συναγνεύουσι χρείας, ἢ πρὸς ἁγνευτήρια.* REISK. Vere *Lipſ. Cod.* *οὐδὲ ἄλλων.* *Meerm.* *οὐδὲ ἀλλώντων.* dictum ergo eſt pro *ὑπ' ἄλλων τινῶν.* Poſſet alias quoque *οὐδὲ ἄλλον πω θεωρούμενοι*, quod Amico placebat. Paullo poſt reſcribo etiam e *Lipſ.* & *Meerm.* *καθαρεύουσιν.*

12. Τῶν δὲ ἐξωτικῶν.] Τοὺς ἔξωθεν vocant alii. *οἱ ἔξω*, proprie qui *extra domum degunt*, eodem loquendi genere *S. Paullo* ſunt, qui ad Eccleſiam Chriſti non pertinebant, I ad Corinth. V, 12. ubi multa *Interpretes.*

13. Ἐφαίνοντο δὲ ἀεὶ &c.] Hi nempe ſacerdotes *θεοσεβέες περισσῶς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων* *Herod:* dicuntur L. II, 37. eaque ex cauſſa adſidui apud deorum imagines, quas aut geſtabant, aut ordine decoro collocabant. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I*, 73. qui Porphyriana haec intacta non reliquit. Bene etiam *φέροντες.* mos notiſſimus, ut in pompis ac ſacris ſollemnibus Deos humeris portarent, aliquando curribus inpoſitos veherent. Vid. *Cuper:* Harpocr: p. 165. & *Spanh:* ad *Callim:* Hymn: in Pall. 3.

14. Καὶ τάσσοντες.] Forte *ἢ καὶ τάσσοντες.* facile *ἢ* excidit ob praecedens *ι* in fine vocis *προηγούμενοι.* REISK.

15. Τὸ δὲ σεμνὸν κἀκ τοῦ καταστήμ. ἑωρ.] S. *Paull.* ad Titum II, 3. *ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς*, cui e Noſtro lucem adſpergunt viri Docti. De Graccho *Plut.* T. I. p. 824. F. *βλέμματι καὶ κινήματι πραῦς καὶ καταστηματικὸς*, prorſus uti Noſter *τὸ κατάστημα* ſtatim exponit. De forma *κἀκ τοῦ* vid. ad I, 15. ubi ea quae proprie ſeiungenda ſunt, paſſim connecti monui.

16. Πορεία εὔτακτος ---- βλέμμα καθεστηκὸς.] Inceſſus quippe modeſtus & vultus conpoſitus, *τὸ σεμνὸν τοῦ καταστήματος* efficiunt, qua de re *Caſaub:* ad *Athen:* L. I, 18. Uti *προσώπου σύστασις ἄθρυπτος εἰς γέλωτα, καὶ πραότης πορείας, καὶ καταστολὴ περιβολῆς* laudatur *Plutarch:* in Pericle, T. I. p. 154. C. Eleganter vocat *βλέμμα καθεστηκὸς*, ut *Philo* de Vit. Contempl. p. 691. E. *καθεστῶτι μὲν τῷ βλέμματι, καθεστώσῃ δὲ τῇ φωνῇ.* Latinis *ſtans vultus* dicitur. *Sil. Ital. XV*, 29. *Stans vultus & ore Inceſſuque viro propior.* Ubi duo

πετηδεύετο, [17] ὡς ὅτε βουληθεῖεν μὴ σκαρδαμύττειν. [18] γέλως δὲ σπάνιος, εἰ δέπου γένοιτο, μέχρι μειδιάσεως. ἀεὶ δὲ [19] ἐντὸς τοῦ σχήματος χεῖρες. καὶ [20] σύμβολόν γε ἦν ἑκάςῳ τῆς τάξεως ἐμφαντικὸν, ἣν ἔλαχεν ἐν τοῖς ἱεροῖς· πλείους γὰρ ἦσαν αἱ τάξεις. [21] δίαιτα δὲ λιτὴ καὶ ἀφελής. [22] οἴνου γὰρ οἱ μὲν οὐδ' ὅλως, οἱ δὲ ὀ-

quandocunque uoluiſſent, oculis minime nictarentur: riſus admodum rarus, atque eiusmodi, ut non ultra uultus hilaritatem progrederetur: ſemper autem intra indumentum manus continebantur. Quin nota etiam erat ſingulis quae ordinem ac ſtatum cuiusque, plures enim erant, ſignificaret, quem in templis ſortitus unusquisque fuerat. Victu tenui ac ſimplici utebantur. Vini enim a-

duo illa iungi etiam vides. Confer ibi V. D. Graeci alias diverſo ſenſu dicunt ςῆσαι ὄμματα & πρόσωπον, ut oſtendit Cel. *D'Orvill:* ad *Charit:* L. III, 9. & V, 3. qui Noſtri inmemor non fuit.

17. Ὡς ὅτε βουληθεῖεν μὴ σκαρδαμύττειν.] Ὡς ὅτε μὴ βουλ. μὴ σκαρδ. corrigebat *Abreſchius* Noſter. Eſt autem σκαρδαμύττειν, ἀτενὲς διόλου βλέπειν καὶ τὸ βλέφαρον οὔ ποτε ἐπιμύειν, ut dicam cum *Heliodor:* L. III. p. 148. Ita *Syneſ:* in Calv. laud. p. 48. dicit τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θεραπευτὰς τοῦ θείου μηδὲ τῶν ἐπιβλεφαριδίων (qua voce augeri poſſunt H. *Steph:* copiae) ἀνεχομένους τριχῶν. vocem noſtram exponunt Lexicographi & Schol. *Ariſtoph:* Equit. 292. Ubi quae de ſignificatione vocis ἀσκαρδαμυκτεῖν addit, belle conveniunt *Noſtro* in Vit. Pyth. 10 inde ἀσκαρδαμυκτὶ βλέπειν *inconnivertibus oculis intueri*, audaciae & fortitudinis ſignum, quod pulcre exponit *Bentl:* ad *Horat: I.* Od. 3, 18.

18. Γέλως δὲ —— μέχρι μειδιάσεως.] Uti *Iſocrat:* vetabat ςέργειν γέλωτα προπετῆ, ad Demon. p. 5. μειδιᾶν proprie de *riſu leni.* Vid. Cel. *Lennep.* Anim. ad Coluth. II, 4. bene itaque opponitur τῷ γελᾶν. Anaxagoram μητὲ γελῶντά ποτε ὀφθῆναι, μητὲ μειδιῶντα dicit *Aelian:* V. H. VIII, 3. Vox μειδίασις, quam absque ullo auctore in Lexicis occurrere ſcribit *Stephan:* eſt apud *Polluc: VI,* 199.

19. Ἐντὸς τοῦ σχήματος χεῖρες.] Et hoc modeſtiae ac pudoris ſignum. Nec ſecus olim apud Graecos & Romanos. Vid. *Caſaub:* ad *Diog: Laërt:* p. 63. de Romanis *Senec:* Controv. V. 6. *Apud patres noſtros, qui forenſia ſtipendia auſpicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exſerere.* quae iam occupata video a V. D. ad *Val. Max. VI,* 9. Ext. I, 6.

20. Σύμβολόν γε ἦν —— τῆς τάξεως &c.] De Sacerdotibus Aegyptiorum *Diod. Sic. I,* 83. μετὰ σημείων ἰδίων περιέρχονται τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν. Illae τάξεις conponi poſſunt cum ſacerdotibus Hebraeorum, qui in plures claſſes ſeu familias erant deſcripti, de quibus eadem voce utitur *S. Lucas* in Euang. I, 8, 9. quem locum adſcripſerat Clar. *Abreſch.*

21. Δίαιτα δὲ λιτὴ καὶ ἀφ.] Haec etiam cum Iudaeorum inſtitutis contendi poſſunt. Vid. *Marsham.* Can. Chron. Sec. IX. Pro ἀφελὴς *Meerm. Cod.* dat ἀσφαλής. parum recte.

22. Οἴνου γὰρ οἱ μὲν οὐδ' ὅλως ——] Uti Regum, quorum plerique e ſacerdotibus cooptabantur, οἴνου τακτόν τι μέτρον apud *Diod.* L. I, 70. quod e Noſtro explicat *Weſſeling:* non vero Aegyptiis proprium ac peculiare id fuit, ſed omnibus Orientalium ſacerdotibus ac Philoſophis commune ac familiare vinum, tanquam in hominum perniciem prolatum, deteſtari, unde ea perſuaſio ad alios etiam fluxit. Lege *Iablonski* Panth. Aeg. II, 106. Hinc itaque Pythagoreorum quibusdam χρῆσθαι δὲ καὶ οἴνῳ mos erat, aliis & rigidioribus, μητὲ οἶνον ὅλως πίνειν, ſic enim bene conciliantur duo *Iamblichi* loca in Vit. Pyth. num. 98. & 107. Noſtra haec cum praecepto *Paulli* I Tim. V, 23. confert *Wetſtenius*, & cum lege divina Levit. X, 9. Incomp. *Grotius.*

23.

alii nihil omnino, alii pauciſſimum adhibebant, ob neruorum laeſionem quam inferret, capitisque repletionem, quae contemplationi eſſet impedimento: tum quia Venereorum appetitiones incitaret. Vnde etiam in caeteris aſſumendis caute admodum ſe gerebant: panem enim in caſtimoniis nunquam guſtabant, quando uero abſtinentiae tempus non erat, cum hyſſopo contuſum edere conſueuerant: hyſſopum enim uim eius maiori ex parte obtundere aiebant. Oleo plerumque omnes, plerique autem ſemper abſtinebant: quod ſi quiſpiam cum oleribus eo aliquando utebatur, id admodum paucum adhibebat, quantum tantummodo ſenſum mitigare aliquantulum poſſet.

§ 7. Ea porro quae extra Aegyptum naſcebantur eſculenta & potulenta, attingere ipſis fas non erat: atque ita multum luxui locum excluſum habebant.

ab

ὀλίγιςα ἐγεύοντο, [23] νεύρων αἰτιώμενοι βλάβας, καὶ πλήρωσιν κεφαλῆς, ἐμπόδιον εἰς εὕρεσιν· ἀφροδισίων τε ἔφασαν αὐτὸν ὀρέξεις ἐπιφέρειν. ταύτῃ δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβῶς εἶχον. [24] ἄρτοις μὲν οὐδὲ ὅλως ἐν ταῖς ἁγνείαις χρώμενοι, εἰ δέ ποτε μὴ ἁγνεύοιεν, [25] σὺν ὑσσώπῳ κόπτοντες ἤσθιον. τὸ πολὺ γὰρ αὐτοῦ τῆς δυνάμεως καθαιρεῖν ἔφασαν τὸν ὕσσωπον· ἐλαίου δ' ἀπείχοντο μὲν ὡς τὸ πολὺ, οἱ πλεῖςοι δὲ, καὶ παντελῶς, εἰ δέ που μετὰ λαχάνων χρήσαιντο, παντελῶς ὀλίγῳ, καὶ ὅσον παρηγορῆσαι τὴν αἴσθησιν.

§ 7. Τῶν μὲν οὖν ἐκτὸς Αἰγύπτου γιγνομένων βρωμάτων τε καὶ ποτῶν οὐ θέμις ἦν ἅπτεσθαι. πολύς τις οὕτως τρυφῆς ἀπεκέκλειςο

Rr τό-

23. Νεύρων αἰτ. ---- καὶ πλήρωσιν κεφ.] Καὶ πήρωσιν malebat Vir Clar. non audeo accedere *Hieron. II.* Adv. *Iovin.* 13. ubi paſſim Noſtrum exprimit, *carnibus & vino ſemper abſtinuerint, propter tenuitatem ſenſus & vertiginem capitis, quam ex parvo cibo patiebantur, & maxime propter appetitus libidinis, qui ex his cibis, & ex hac potione naſcuntur &c.*

24. Ἄρτοις μὲν οὐδὲ ----] Et cum in caſto eſſent, & in omni graviori luctu mos erat Aegyptiis frumento aliisque abſtinere. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic:* L. I. c. 72.

25. Σὺν ὑσσώπῳ κόπτοντες.] Calida quippe haec herba, nec languenti ſtomacho inutilis, unde veteres aquam hyſſopo maceratam bibebant. Vide *Caſaub:* ad *Athen: IV*, 14. eaque veteres, & Aegyptios in primis, inter cibum fuiſſe uſos ſaepe V. D. eſt obſervatum. V. *Brucker:* Hiſt: Phil: T. II. p. 782. Hi nempe ideo praeſertim panem cum hyſſopo conciſum comedebant, quia herbae illi vim mundatricem tribuebant; idque cum Hebraeorum inſtitutis, apud quos hyſſopi uſus in purificationibus, contendit *Marsham:* Can: Chron: Sec: IX. & *Spencer:* Leg: Rit: L. II, 15. eius modi panis ὀξώδης, cui hyſſopus commixta erat, forte ſignificatur in vexato *Polluc:* loco VI, 73. ubi Aegyptiorum ἄρτους εἰς ὀξὺ ἀνηνεγμένους memorat. Conf: *Marsham:* Sec. XVI. De Therapeutis ſimiliter *Philo* Vit. Cont. p. 692. B. σιτοῦνται δὲ πολυτελὲς οὐδὲν, ἀλλὰ ἄρτον εὐτελῆ, καὶ

ἅ-

τόπος. [1] τῶν δὲ κατ᾽ αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον, ἰχθύων τε ἀπείχοντο πάντων, καὶ τετραπόδων, [2] ὅσα μώνυχα ἢ πολυσχιδῆ ἢ μὴ κερασφόρα· πτηνῶν δὲ, ὅσα σαρκοφάγα· πολλοὶ δὲ καθάπαξ τῶν ἐμψύχων· καὶ ἔν γε ταῖς ἁγνείαις ἅπαντες, ὁπότε [3] μὴ δ᾽ ὠὸν προσίεντο. καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων [4] οὐκ ἀσυκοφάντητον ἐποιοῦντο παραίτησιν· οἷον τῶν [5] βοῶν τὰς θηλείας παρῃτοῦντο, τῶν δ᾽ [6] ἀῤῥένων ὅσα δίδυ-

ab omnibus uero qui in Aegypto erant pifces, abftinebant, ab omnibus item quadrupedibus, quae folipeda, aut multifida, aut non cornuta effent: a uolucribus etiam quae carnibus uefcerentur. Multi quoque ab omnibus prorfus animalibus, & in purificationibus omnes abftinebant: quippe cum ne oua quidem tunc ulla fibi effe edenda cenferent. Quin etiam aliorum quoque multa obferuatio apud ipfos erat. Foeminas enim ex bobus in efu repudiabant: mares quoque fi erant ge-

ὄψον ἅλες, οὓς οἱ ἁβροδιαίτατοι παρατύουσιν ὑσσώπῳ. Acceperunt illi ab Aegyptiis.

1. Τῶν δὲ κατ᾽ αὐτὴν τὴν Αἴγυπτ. ἰχθ. ἀπ.] Antea quidem Aegyptios omnes pifcibus ufos fuiffe, largam eorum copiam fubminiftrante fluvio, colligas e *Diod: Sic: I*, 43. poftea vero alii aliis abftinuerunt. οἱ δὲ ἱερεῖς ἀπέχονται πάντων, ut dicit *Plut.* T. II. p. 353. C. Conf: *Iulian:* Orat: V. p. 176. & *Clem: Alex: VII.* p. 718. D. qui in cauffas etiam inquirunt, quare vel perpetuo, vel faltem ἐν ταῖς ἁγνείαις iis effet abftinendum. qua de re etiam V. D. ad Hor. Ap. L. I. c. 15. Hinc itaque derivatum in Pythagoreos. V. *Athen. VII*, 16. & *Plut.* Sympof. Quaeft. 8. Diffentire paene videtur *Iamblich:* in V. Pyth: n. 98. cui θαλασσίων ὄψων σπανίως χρῆσθαι dicuntur. ubi vel refcribendum cum *Kuftero* θαλασσίοις ὄψοις, vel potius cum Erud: *Koenio* ad *Gregor: Pard:* de Dial: p. 122 θαλλασσίων ζώων (voce illa huc tranfpofita) ὄψῳ σ. χ. nifi χρῆσθαι ὄψων dictum fit, uti ἐσθίειν κρεῶν, πίνειν οἴνου & fimilia, fed *Iamblich:* eo modo uti non folet. Prius itaque vel ad rigidiores pertinet, vel fignificat, non omni pifcium genere ufos fuiffe, uti ἀπέχεσθαι σχεδὸν θαλλασσίων συμπάντων praecipit Philofophus apud *Noftr:* Vit: Pyth: 45. eodem modo Pythagoras θαλαττίοις σπανίως ufus dicitur *Diog: Laërt: VII*, 19. qui ibidem Segm. 34. praecipit τῶν ἰχθύων μὴ ἅπτεσθαι ὅσοι ἱεροί. Paullo ante πολύς τέ τις corrigebat *Abrefch:* pro οὕτως *Lipf.* & *Meerm. Cod.* οὗτος.

2. Ὅσα μώνυχα ἢ πολυσχ.] Id Hebraeis etiam vetitum dicit infra § 14. nota eft lex Levit. XI. utriusque gentis adfinia illa inftituta *Huet:* D. E. IV, II, 1. aliique multi dudum notarunt. De Iudaeis & Aegyptiis certis animantibus religionis cauffa abftinentibus, fed in iis eligendis ac repudiandis diffimiles tamen mores legesque obfervantibus, erudite differit *Spencer:* Leg. Rit. I, 5. Veteres Theologi haec quo modo explicent, lege apud *Coteler:* ad *Barnab:* Epift. T. I. P. Apoft. p. 36.

3. Μὴ δ᾽ ὠὸν προσίεντο.] Similia de facerdote fummo Iudaeorum Magiftri narrant. Vid. *Spencer:* Leg. Rit. III, 5.

4. Οὐκ ἀσυκοφάντητον ἐ. π.] Vellem illud οὐκ deletum. VALENT. οὐκ ἀσ. π. appellat Aegyptiacorum facerdotum in delectu victimarum & religionum feveritate fuperbiam, quae intemperantiae & malitiae nota liberari vix queat, qua vel illa reprobabant ipfa, quae alius nemo vitii unquam notaffet. Et in religione fycophantas agebant, etiam fancta quaeque & innoxia carpentes atque damnantes, feu voluntatis, feu iudicii quodam errore, quemadmodum calumniatores viros quosque fanctiffimos & integerrimos frivolis & indignis criminationibus vexant. REISK.

5. Βοῶν τὰς θηλείας.] Vid. ad L. II. § 11.

6. Ἀῤῥένων ὅσα δίδυμα ——] Neque haec Iudae-

gemelli, ſi maculoſi, ſi diuerſi coloris, ſi uarii forma, ſi domiti iam eſſent, utpote qui conſecrati iam eſſent laboribus, ſimilesque iis quae honorarentur: ſi quacunque alia effigie quicpiam repraeſentarent: ſi altero oculo eſſent praediti: ſi ad humanam ſimilitudinem tenderent. Innumerabiles aliae obſeruationes ſunt, quae ad eorum artem ſpectant, qui μο-

δυμα, ἢ κατάστιλα, ἢ ἑτερόχροα, ἢ παραλλάσσοντα τῇ μορφῇ, ἢ δεδαμασμένα (ὡς ἤδη καθωσιωμένα τοῖς πόνοις) καὶ [7] τιμωμένοις ἐμφερῆ, ἢ [8] καθ' ὁντινοῦν οἷον ἀπεικασμὸν ἐξείη, ἢ [9] ἑτερόφθαλμα, ἢ πρὸς ἀνθρωπείαν ἐμφέρειαν νεύοντα. μυρίαι δ' ἄλλαι [10] παρατηρήσεις, [11] καὶ τῆς περὶ αὐτὰ τέχνης τῶν καλουμένων [12] μο-

σχο-

dacorum ritibus adeo diſſimilia. Rem, ſed ὑποθέσει δουλεύοντες, excuſſerunt *Marsham:* Can: Chron: Sec: IX. & *Spencer:* Leg: Rit: I, 5.

7. Τιμωμένοις ἐμφερῆ.] Καὶ ἠτιμωμένοις. ſimilia illis quae iam dehoneſtata & ad ignominiam ſervitutis depreſſa eſſent, honore gloriaque ſua primigenia privata. REISK. *Valent.* locum hunc, ceu ſuſpectum, aſteriſco notaverat. Intelligo bruta iſta animantia, quae in ſeptis ſacris alebantur, quibus maior utique honos, quam ceteris praeſtabatur. Ea paſſim ſic vocantur *Plutarch:* T. II. p. 359. & aliis.

8. Καθ' ὀντ. ὁ. ἀ. ἐξείη.] Forſan ſic legi poſſunt illa verba ἃ καθ' ὁντινοῦν οἷον ἀπεικ. εἰξειη. VALENT. Non expedio. Cogitavi aliquando ἐξίῃ τῆς συνηθείας, vel ἐξίῃ τοῦ συνήθους. *exceſſerit e conſuetudine*, receſſerit a conſueto naturae modo: ſed ipſe multum huic conie‌cturae non tribuam. Num ἐξιέναι ſimplex quondam uſurpatum eſt pro integro ἐξιέναι τοῦ συνήθους pro certo non auſim affirmare, ſed paene videtur. REISK. Utique morboſa haec ſunt. vulneri variis remediis ſuccurri poteſt, ſed quis reſtitutae integritatis fideiuſſor erit? δειξείη refingit *T. Galeus* ad *Iamblich:* Myſt: p. 278. Clar: *Abreſch:* ἐξειδῆ. *Heſych:* Ἐξειδεῖς, περισσοὶ, ἐκπρεπεῖς. Senſus tum eſt, οἷον ſcilicet εἴη ---- ἐξειδῆ. Erat cui ἀεικῆ blandiebatur, quod propter praecedens ἀπεικασμὸν haud probo. Quid ſi εἴη pro ἐξείη legatur, quod ſane remedium lene eſt, & ſenſum ſupplet, qui alias eodem illo verbo ſuppleri debet. Dicit ergo abſtinuiſſe eos omnibus illis animalibus quae honoratis erant ſimilia, vel cuiuscunque rei quaſi imagines eſſent. Puta Deorum vel virtutum, quarum ſymbola eſſe ſolebant. Poſſet quoque ἢ deleto, referri ad illa quae praeceſſerant, τιμωμένοις ἐμφερῆ καθ' &c. Vocem ἀπεικασμὸν Lexica ignorant. Ἀπεικάσματα *Heſych:* exponit ὁμοιώματα. Ζώων ἀπεικάσματα Deos Aegyptiorum, ut videtur, adpellat *Auct.* Libr. Sapient. XIII, 10. Saepius haec vox apud Platonem.

9. Ἑτερόφθαλμα.] Victimas oculis captas, aut maculoſas, inmolare Hebraeis aeque atque Aegyptiis vetitum, ut docet *Huet:* Dem, Eu. IV, II, 1. non crediderim ἑτερόφθαλμα *variis oculis* hoc loco verti debere, uti viſum eſt Clar: *Viro* ad *Charit: VII*, 5. licet hanc ſignificationem voci ineſſe doceat. *Moer:* Attic. ἑτερόφθαλμον, Ἀττικῶς. μονόφθαλμον. Ἑλληνικῶς. ubi confer V. D.

10. Παρατηρήσεις.] Bene hac voce utitur, ſunt enim παρατηρήσεις proprie *ſollicitae & attentae obſervationes*, uti παρατηροῦντες ſupra III, 5. & 10. ἀκριβῆ τὴν παρατήρησιν ποιεῖσθαι id dicit *Plut.* T. II. p. 363. B. vim vocis egregie adſeruit Doctiſſ. *Kypkius* ad *Luc.* Euang. XVII, 20. penultima ſyllaba excidit in *Cod. Meerm.*

11. Καὶ τῆς περὶ ----] Καὶ delendum videtur & paullo poſt προάγουσαι. nam redit ad παρατηρήσεις. REISK.

12. Μοσχοσφραγιστῶν ἄχρι ----] Male *Meerm.* μοσχοσφαγιστῶν. Aegyptii *vitulis*, μόσχοις, in ſa-

-σχοσφραγιστῶν, ἄχρι συντάξεων προάγουσα βιβλιακῶν. περιεργότερον δ' ἔτι περὶ τὰ πτηνά, [13] οἷον τρυγόνα μὴ ἐσθίειν· ἱέραξ γὰρ, ἔφασαν, πολλαχῆ τὸ ζῶον συλλαβὼν ἀφίησιν, μισθὸν [14] ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν· ὡς οὖν μὴ λάθοιεν τοιούτῳ περιπεσόντες, ἅπαν αὐτῶν [15] περιίσαντο τὸ γένος. κοιναὶ μὲν δὴ θρησκεῖαί τινες αὗται, κατὰ γένη δὲ τῶν ἱερέων διάφοροι, καὶ οἰκεῖαι καθ' ἕκαστον θεόν. αἱ δὲ ἁγνεῖαι [16] πάντων ἐκαθάρευον· [17] ὁ δὲ

μοσχοσφραγισταὶ, id eſt uitularii, ſeu uitulorum obſignatores appellantur: quae ad librorum usque compoſitiones proceſſerunt. Id quod curioſius etiam circa uolucres faciunt. Nam turturem, ut uerbi cauſa hoc referam, ſibi non eſſe comedendam putant. accipitrem enim aiunt ſaepe ubi eam auem comprehenderit, incolumem dimittere, pro mercede concubitus ſalute condonata. ne igitur in eiusmodi aliquam ex ipſis incidant, ſibi toto earum genere interdicendum cenſuerunt. Ac communes quidem cultus nonnul-

ſacris utebantur, quibus certo ritu obſignandis ſacerdotes adhibebantur, quos inde μοσχοσφραγιστὰς adpellant, ſcientia ipſa μοσχοσφραγιστικὴ vocatur. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I*, 70. & quae diximus ad L. II, 55. προάγουσα proſcribere non auſim. Nempe παρατήρησις τῆς τεχν. τ. κ. μ. ut alia in re ſupra III, 25.

13. Οἷον τρυγόνα μὴ ἐσθίειν.] Qui aliis inter menſae delicias, ut ex *Plaut.* Moſtell. I, 1, 43. & *Athen. IV*, 1. liquet. Tartaros tamen aliasque gentes eorum uſum abominari legimus. Aegyptii e ſuperſtitioſa inpuritatis ſuſpicione a menſis & altaribus abigebant, ut ſcribit *Spencer.* Leg. Rit. I, 5, 3. Noſter aliam rei cauſſam adſignat, ne in turturem ab accipitre, ſacro ſibi alite, dimiſſum, ſicuti ungues eorum aliquando evadere ſolent, forte inciderent, ut explicat V. *Aldrovand.* Ornithol. L. XV, 10. p. 245. quod didici e Diſſert. *Slichteri* de Turtur. nam liber ille ad manum non eſt. Sed cauſſam quare turturem dimittat accipiter Porphyr. propius ſignificat.

14. Ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν.] Subeunt animum illa *Flacci* Epod. XVI, 31.

Mirus amor! iuvat ut tigres ſubſidere cervis,
Adulteretur & columba miliio.

Μίξις, μίσγεσθαι, μίγνυσθαι & ſimilia de coïtu admodum ſunt frequentia, nec tantum de viro qui cum muliere rem habet, ut *M. Thomas* putabat, ſed & de muliere quae cum viro, ſcriptoribus etiam Ἀττικωτάτοις verbum iſtud adhibetur, ut ad *Thom:* recte *Boſſio* animadverſum. Priori tamen modo plerumque invenias. Latinorum *miſcere* notiſſimum eſt. loquuntur eodem modo orientis populi & alii, apud pleraſque enim gentes, natura duce, vox illum uſum induit. Turturum ceteroquin caſtitas eſt pervulgata, marem unum habere, neque alterum admittere, tradunt naturae curioſi. Vid. *Bochart:* Hieroz: II, I, 4.

15. Περιίσαντο.] *Vitant, cavent.* vim poteſtatemque verbi praeclare adſerit *D'Orvill:* ad *Charit: I*, 13. multa etiam habent V. D. ad inluſtrandum *Paull.* II ad Timoth. II, 16. Mox δὲ poſt γένη deeſt in *Meerm.*

16. Πάντων ἐκαθάρευον.] Locus bene habet. Sententia eſt quamquam diverſae pro locorum diverſitate religiones erant, omnes tamen, qui ubique locorum eſſent, ſacerdotes, cum ſuas ἁγνείας ſeu caſtimonias agerent, tum ἐκαθάρευον, quod καθαρεύειν quid fuerit, paulo poſt exponit. Reisk. Optime. *Valent.* ſiniſtro conſilio πάντων mutarat in πάντως, idque textui ipſi, contra omnium conſenſum, intruſerat.

17. Ὁ δὲ χρόνος οὗτος.] Scilicet τῶν ἁγνειῶν ἦν τότε ὁπότε — illis autem caſtimoniis conſe-

nulli iidem erant: alii pro ſacerdotum genere diuerſi, & ſingulis diis accommodati. caſtimoniae autem & purificationes in omnibus obſeruabantur. tempus earum erat, cum aliquid in ſacro cultu erant operaturi, numero dierum praefinitum, quandoque duorum & quadraginta, quandoque plurium, aut pauciorum: ita tamen ut nunquam a ſeptenario deficeret. Tunc ab omnibus animatis abſtinebant: ab omni olere & legumine, in primis uero a congreſſu uenereo mulieris: nam maris conſuetudinem alio etiam omni tempore euitabant. Ter in die lauabantur frigida, cum cubitu ſurrexerant, cum pranſuri erant, cum cubitum ibant. Si forte autem contigiſſet, ut ſeminis fuſione in ſomnis polluerentur, confeſtim la-

δὲ χρόνος οὗτος, ὁπότε συντελεῖν τι τῶν περὶ τὴν ἱερὰν μέλλοιεν θρησκείαν, προλαμβάνων ἡμερῶν ἀριθμὸν, οἱ μὲν δυοῖν καὶ τετταράκοντα, οἱ δὲ τούτων πλείους, οἱ δὲ ἐλάσσους, [18] οὐδέ ποτε μέντοι τῶν ἑπτὰ λειπομένας, [19] παντὸς μὲν ἐμψύχου ἀπείχοντο, παντὸς δὲ λαχάνου τε καὶ ὀσπρίου, πρὸ δὲ πάντων, ἀφροδισίων ὁμιλίας γυναικείας· ἄῤῥενος μὲν γὰρ οὐδὲ τὸν ἄλλον χρόνον μετεῖχον. [20] τρὶς δὲ τῆς ἡμέρας ἀπελούοντο ψυχρῷ, ἀπό τε κοίτης, καὶ πρὸ ἀρίςου, καὶ πρὸς ὕπνον. εἰ δέ ποτε συμβαίη καὶ ὀνειρώττειν, παραχρῆμα [21] ἀπεκάθαιρον λουτρῷ τὸ σῶμα. ψυχρῷ

μὲν

ſecratum erat iſtud tempus, cum vellent ---- ſacrorum ſtatorum peragere. Antevertebantque illos ſacrorum ſtatorum dies obeundis illis, quas diximus, caſtimoniis per dies alias 42 &c. Nihil in hoc loco vitioſum. *αἱ ἁγνεῖαι πάντων ἑ.* idem eſt atque *ἅπαντες ἐκ. ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἁγνείαις.* & *ὁ χρόνος τῶν ἁγνειῶν ἦν προλ. ἀρ. ἡμερῶν τοσοῦτον* idem eſt atque *αἱ ἁγνεῖαι ἤρχοντο πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς πανηγυρικῆς θυσίας, ἡμέραις τοσαύταις.* REISK. Mox *δυεῖν* *Meerm. Cod. Cantabr.* *δύο* dederat, vetuſtiores *δυοῖν*. In efferendo duali veteres ſibi non conſtant, modo enim *δυεῖν* ſcribunt, modo *δυοῖν*, id enim ubivis librariorum incuriae tribuendum non videtur. Lege *Duker:* ad *Thucyd:* L. IV, 8. & *Weſſeling:* ad *Diod:* Ecl: p. 531.

18. *Οὐδέ ποτε τῶν ἑπτὰ λειπ.*] Hinc itaque colligunt aliqui, hebdomadicum dierum orbem apud Hebraeos ex mathematica diſciplina, & intimo Aegyptiacae antiquitatis penu depromtum eſſe. Vid. *Marsh.* Can. Chron. Sec. IX.

19. *Παντὸς ἐμψύχου ---- π. δ. λαχάνου κ. ὀ.*] Haec tria ad purificationem in primis requirebantur. Ieiunare, lavare, in caſto eſſe: quo modo haec Aegyptiorum cum inſtitutis Hebraeorum conſenſerint, oſtendit *Marsh.* Sec. IX. & *Spencer.* Leg. Rit. III, 5. *Ὄσπρια* quae fuerint, Vid. L. II, 6. Mox inepte *καὶ* ante *ὁμιλίας* infarciebat *Valent.* *ὁμιλεῖν* & *ὁμιλία* de conſuetudine Venerea centies. V. infra § 18.

20. *Τρὶς δὲ τῆς ἡμέρας ἀ. ψ.*] Paullo aliter *Herod: II*, 37. de ſacerdotibus Aegyptiis. *λοῦνται δὶς τῆς ἡμέρας ἑκάςης ὕδατι ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάςης νυκτός.* ſed erat etiam qui ibi *τρὶς* legebat. Conf: *Weſſeling:* huius loci non inmemorem. Plenius ibi *Herod:* quam hic Noſter. ellipſis eſt frequentiſſima.

21. *Ἀπεκάθαιρον λουτρῷ τὸ σῶμα.*] Tale eſt illud *Perſii* Sat. II, 15.

Tiberino in gurgite mergis
Mane caput, bis, terque & noctem flumine purgas.

ubi plura *Caſaub.* proque more ſuo *Spencer.*

L.

μὲν οὖν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον ἐχρῶντο βίον, οὐ μὴν [22] οὑτωσὶ πλεονάζον. Κοίτη δὲ αὐτοῖς [23] ἐκ τῶν σπαδίκων τοῦ φοίνικος, ἃς [24] καλοῦσι βάϊς, ἐπέπλεκτο. ξύλινον δὲ ἡμικυλίνδριον εὖ λελεασμένον ὑπόθημα τῆς κεφαλῆς· ἤσκουν δὲ δίψαν καὶ πεῖναν, καὶ ὀλιγοσιτίαν παρὰ πάντα τὸν βίον.

§ 8. Μαρτυρία δ' αὐτῶν τῆς ἐγκρατείας, ὅτι μήτε [1] περιπάτοις ἢ ἑώραις χρώμενοι, διῆγον ἄνοσοι, καὶ πρὸς μετρίαν ἰσχὺν εὔτονοι. πολλὰ γοῦν κατὰ

lauacro corpus expiabant. Frigido sane lauacro in reliqua uita etiam, non ita tamen frequenter utebantur. Cubile ipsis ex palmarum uirgultis, quas appellant baïs, intextum erat. Ligneus autem semicylindrus apte laeuigatus capiti subiiciebatur. Sitim & famem, & parcum uictum toto uitae tempore exercebant.

§ 8. Continentiae siquidem eorum illud est, quod licet nullis neque deambulationibus, neque gestationibus uterentur, non solum absque morbis uitam traducerent, uerum etiam ita ualide, ut mode-

I, 8. & *Marsham.* Sec. IX. Pessime autem habitus fuit hic locus. Circumferebatur antea ἀπεκάθορον, quod operarum vitio Editio princeps dederat. Retinuere id Editores sequentes, licet tanquam e suo penu correxerint. *Valent.* deinde τὸ σῶμα ψυχρῷ omiserat, dederatque ἀπεκ. λουτρῷ μὲν οὖν. ---- Secus quam priores *Edd.* & *Cod. Lipſ.* iubent. De voce ἐνειρώττειν *Suidas* in Ὀνειροπολεῖ, & ibi *Kusterus.*

22. Οὑτωσὶ πλεονάζον.] Videtur in *Cod. Lipſ.* prima manus dedisse sic, πλεοναζον id est πλεονάζοντι, quod si dedit, recte dedit. sed nescio quae male feriata manus illud quicquid est quod olim super ν exaratum fuit, erasit scalpello, ut codex scilicet hic quam simillimus vulgato esset. Reisk. πλεονάζοντι correxerat etiam *Valent.* nisi πλεόναζον vel ἐπλεόναζον hic sit *frequenter agebant*, *iam crebro repetebant.*

23. Ἐκ τῶν ὀπεδίκων.] Pro ὀπεδίκων lege σπαδίκων. Vid. Salmas: in Solin: Valent. Lege σπαδίκων. V. Gesneri Thes. L. L. voc. *Spadicum* & *Spadix.* possit quoque de ὀρπήκων cogitari, sed teneo priorem conjecturam. Si Gronov. novisset Salm. σπαδίκων emendasse procul dubio Valef. pro more suo plagii accusasset, ad Amm. Marcell. p. 431. Reisk. Nihil certius. antea inepte legebatur ὀπεδίκων, quod satis diu Malchi codices obsedit, ideoque de gradu depuli. ὀρπήκων legebat *D'Orvill:* ad *Charit:* L. IV, 7. Sed bene quod sententiam mutarit, & ad L. VIII, 8. cum *Salmaſ.* σπαδίκων restitueret. veram nos instaurasse scripturam idoneo teste adfirmabo. *Hieron:* L. II. Adv. Iov. 13. haec exprimens: *Cubile eis de foliis palmarum, quas baias vocant, contextum erat. Scabellum accline & ex una parte obliquum, in terra pro pulvillo capiti supponebant, bidui triduique inediam sustinentes.* Vocem ipsam dicit esse poëticam *Pollux I*, 244. sed eam plures inlustrarunt. Consule *Wesseling:* ad *Herod: V*, 25.

24. Καλοῦσι βάϊς.] Eadem forma qua ὄϊς supra III, 5. ubi vid. βάϊα habemus in Euang. *Ioann. XII*, 13. quo cum hunc locum contendebat *Wetsten:* ibi additur φοινίκων, quod ergo abesse commode potuisset. *baias* dedit *Hieron:* ut statim legebas.

1. Περιπάτοις ἢ ἑώραις.] Vel αἰώραις *Valent.* inferuerat. & sic restituebat Vir Magnus ad *Diod: Sic: XVIII*, 42. vitium e depravatio-

ri

deratae etiam ad labores uires ſuppeterent: quippe cum multa onera in ſacrorum operationibus ſuſtinerent, multaque obirent miniſteria, quae maiora eſſe uiderentur, quam ut communibus uiribus conuenirent. Noctem in coeleſtium obſeruationem, & quandoque in ſanctificationem diuidebant. Diem in deorum cultum diſtribuebant, in quo ter uel quater mane & ueſperi, ſolem, & cum medium coelum percurreret, & cum ad occaſum ferretur, hymnis proſequebantur. Reliquo tempore contemplationibus arithmeticis & geometricis uacantes ſemper aliquid elaborabant, atque excogitabant. in uniuerſumque in experientia uerſabantur. Eadem exercitatione uti in hyemalibus etiam noctibus conſueuerant

τὰ τὰς ἱερουργίας [2] ἐνεδέχοντο βάρη, καὶ ὑπηρετήματα τῆς κοινῆς ἰσχύος μείζω. διήρουν δὲ, νύκτα μὲν εἰς ἐπιτήρησιν οὐρανίων, ἐνίοτε δὲ καὶ [3] ἁγιςείαν, ἡμέραν δὲ εἰς θεραπείαν τῶν θεῶν, καθ' ἣν [4] ἢ τρὶς ἢ τετράκις, κατὰ τὴν ἕω, καὶ τὴν ἑσπέραν, μεσουρανοῦντά τε τὸν ἥλιον, καὶ πρὸς δύσιν καταφερόμενον, τούτους [5] ὑμνοῦντες· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον πρὸς θεωρήμασιν ἦσαν [6] ἀριθμητικοῖς τε καὶ γεωμετρικοῖς, ἐκπονοῦντες ἀεί τι, καὶ προσεξευρίσκοντες, συνόλως τε περὶ τὴν ἐμπειρίαν καταγιγνόμενοι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐν ταῖς χειμερίοις ἐπετήδευον νυξὶ, φιλολογίᾳ [7] προσαγρυ-

ri pronuntiatione natum docens. Paſſim ea confunduntur, quia ſollemne eſt in *Codd.* Mſcript. ut ει & α inter ſe miſceantur. ſed quod in *Palaeph.* Fragm. apud *Galeum* Op. Myth. & Phyſ. ubi aliqui ἑωριζόμενος alii αἰωρούμενος, Vir D. corrigit μετεωριζόμενος, id quidem fruſtra. nam *Suid.* in V. hoc per illud explicat. Αἰώρα, feſtum Athenienſium, teſte *Suida*, ita aliis etiam ἑώρα ſcribitur, qua de re V. D. ad *Heſych:* in Αἰώρα. Pro ἢ prima *Edd.* typographi errore, dederat ἡ, quod in omnes ſequentes fuit propagatum. male autem *Lipſ. Cod.* ἐρώραις.

2. Ἐνεδέχοντο βάρη.] Forte ἀνεδέχοντο. Reisk. Idem viſum *Abreſchio*, vulgatum tamen turbare non auſo. hoc an illud eligas, digitum non verterim. noſtrum eſt *in ſe receperunt*, lubentes admiſerunt, alterum, *ſuſceperunt.* De moleſtiis ac difficultatibus, quas ſacerdotia Aegyptiorum ſibi adiunctas habebant, multi loquuntur. Vide praeter alios *Holſten:* ad Noſtr. in V. P. 7. Hebraeos iterum comparare poſſum, ſed illos ſerioris aetatis, qui multo peiores, de quibus *Matth. XXIII*, 4. cui loco e Noſtro lucem interpretes adfundunt. Paullo ante vox εὔτονος notare videtur *fortitudinem cum habili mobilitate coniunctam:* admirabili eruditione eam exponit *T. Hemſterhus:* ad *Polluc: IX*, 107.

3. Ἁγιςείαν.] Vid. ad L. II. § 31.

4. Ἢ τρὶς ἢ τετράκις.] Ἢ τρὶς deeſt *Lipſ.* recte. legendum enim καθ' ἑκάςην [ſcilicet ἡμέραν] τετράκις. quod conſtat e ſequentibus Reisk.

5. Ὑμνοοῦντες.] Pro ὑμνοοῦντες reponendum cenſui ὕμνουν. Valent. Immo ὑμνοῦντες. ut dedimus, & in *Meerm. Cod.* habetur.

6. Ἀριθμετικ. καὶ γεομετρ.] Harum quippe artium admodum ſtudioſi Aegyptii, idque patriae ratio exigebat. Lege *Iamblich:* in Vit. Pyth: n. 158. Bene mox προσεξευρίσκοντες. huius modi *inventis* enim admodum ſtudebant. εὕρεσιν vocat ſupra § 6.

7. Προσαγρυπνοῦντες.] Vocem Lexicographi, eti-

γρυπνοῦντες, ἅτε μήτε πορισμοῦ ποιούμενοι φροντίδα, δεσπότου τε κακοῦ τῆς πολυτελείας ἐλευθεριάζοντες. ὁ μὲν δὴ [8] πόνος ὁ ἄτρυτός τε καὶ διηνεκὴς καρτερίαν [9] ἀπομαρτυρεῖ τοῖς ἀνδράσι, τὸ δὲ ἀνεπιθύμητον, ἐγκράτειαν. οἵγε ἐν τοῖς ἀσεβεστάτοις ἐτίθεντο πλεῖν ἀπ' Αἰγύπτου, διευλαβούμενοι ξενικὰς τρυφὰς καὶ ἐπιτηδεύματα· μόνοις γὰρ ὅσιον ἐδόκει τοῖς κατὰ τὰς [10] βασιλικὰς χρείας [11] ἀπηναγκασμένοις. πολὺς δὲ καὶ τούτοις ἦν [12] λόγος ἐμμεῖναι τοῖς πατρίοις. μικρὰ δ' εἰ καταγνωσθεῖεν παραβαίνοντες, ἀπηλαύνοντο. [13] καὶ τὸ μὲν κατ' ἀλή-

rant ſtudio literarum inuigilantes, utpote qui neque prouentus alicuius curam ullam haberent, & a ſeruitute moleſtae dominae luxuriae liberi esſent. Labor ſane indefatigabilis, & aſſiduus tolerantiam, cupiditatum omnium uacuitas continentiam hominum manifeſtat. quippe qui cum peregrinos mores & luxus euitarent, diſcedere ab Aegypto impium maxime eſſe cenſerent. Solis enim iis id licere uidebatur, qui negocia regia tractare eſſent coacti: quibus tamen etiam ipſis patriorum inſtitutorum tanta erat cura, ut ſi uiolare ea uel paululum fuiſſent deprehenſi, eiicerentur. Ac ue-

etiam locupletiſſimi, negligunt. Vid. *Polluc: I*, 71.

8. Πόνος ἄτρυτος.] Elegans epitheton. Inſpice *Suidam*, quem iam citatum video Clar: *Alberti*, qui ſiſtit & alium locum ex *Herodot:* ad *Heſych:* in V.

9. 'Απομαρτυρεῖ.] Id eſt ἱκανῶς μαρτυρεῖ, ut ſolet ἀπὸ in conpoſitis. Vid. ad L. II, 30.

10. Βασιλικὰς χρείας.] Χρείας deeſt *Lipſ.* male. niſi fuit in aliis libris κατ' ἀγορείας βασιλικὰς, vel κατὰ προσταγὰς βασ. REISK. Χρεία eſt *negotium*, *officium*, *munus*, tale proprie, ad quod aliorum induſtria neceſſario requiritur. Prorſus uti Noſter, βασιλικὰς χρείας *Ioſephus* illis tribuit qui regia negotia curant. Antiq. XVI, 8, 3. Plura lege apud optimos Interpretes ad *Luc.* A. A. VI, 3.

11. 'Απηναγκασμένοις.] Hoc explicari debet e notabili Graecorum more. Habes non adeo conpoſitum, (quod fruſtra in Lexicis quaeras, ſed quo utitur quoque *Eunap.* in Max. p. 102.) quam ſimplicem vocem, cui e ſenſu ſupplementum quaeri debet. Solent brevitatis cauſſa quaedam omittere, quorum indicium faciunt per praepoſitionem, quam, quia ſolitaria poni nequit, verbo praefigunt. at ſimul omiſſa ſuppleveris, mutat ſedem praepoſitio, ſibique locum debitum occupat. Apud Porphyr. itaque ἀπηναγκασμένοις idem eſt, ac ſi legeretur ἠναγκασμένοις πλεῖν ἀπ' Αἰγύπτου, quod praeceſſit. Hic ergo locus luce poteſt circumdare vexata illa *Lucae* in Euang. VI, 35. δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες id eſt ἐλπίζοντες ἀπ' αὐτοῦ ᾧ δανείζετε. Rem pulcre expoſuit Erud: *Abreſch:* ad *Matth. XXII*, 5.

12. Λόγος ἐμμεῖναι τοῖς πατρίοις.] Videbatur locus corruptus & mutilatus. Ideo ſupplevi & correxi περὶ τοῦ ἐμμεῖναι. VALENT. Nollem factum. putabat λόγον hic eſſe ſermonem cum ſit *cura*, uti λόγον ποιεῖσθαι *rationem habere*, *curare* apud *Lucian:* Hermot: 23. & alios. Verum tamen eſt ἐμμεῖναι, quod e *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Auctori reddidi, cum antea ederetur ἐμμεῖναν. ἐμμεῖναι τοῖς πατρίοις, ut alibi ἐμμένειν νόμῳ, πίστει & ſimilia, de quibus ad L. II, 25. Rarius iſtud *Eurip:* Med: 753. ἐμμένειν ἃ σου κλύω.

13. Καὶ τὸ μὲν &c.] Sermo fit de Aegyptiis

uera quidem philoſophandi ratio apud prophetas, & ſacrificos, & ſcribas, nec non etiam horologos ſeruabatur. Caetera uero ſacerdotum & aedituorum, & miniſtrorum multitudo pure etiam ipſa & abſtinenter uiuit, non ita exacta tamen diligentia, ut illi. Atque haec ſunt, quae de Aegyptiis a uiro ueritatis ſtudioſo & accurato, qui inter Stoicos non inaniter ſed ſolide admodum philoſophatus eſt, prodita memoriae fuerunt.

λήθειαν φιλοσοφοῦν ἔντε τοῖς προφήταις ἦν, καὶ [14] ἱεροςολιςαῖς, καὶ ἱερογραμματεῦσιν, ἔτι δὲ [15] ὡρολόγοις. τὸ δὲ λοιπὸν τῶν ἱερέων τε, καὶ [16] παςοφόρων καὶ νεωκόρων πλῆθος καὶ ὑπουργῶν θεοῖς, καθαρεύει μὲν ὁμοίως, οὔτι γε μὴν μετ' ἀκριβείας, καὶ ἐγκρατείας τοσῆσδε. τοιαῦτα μὲν τὰ κατ' Αἰγυπτίους [17] ὑπ' ἀνδρὸς φιλαλήθους τε καὶ ἀκριβοῦς, ἔντε τοῖς Στωϊκοῖς πραγματικώτατα φιλοσοφήσαντος μεμαρτυρημένα.

§ 9. S s § 9.

tiis, caeteriſque ſacrorum miniſtris. De quibus Cauſin. Obſ. ad Hor. Hierogl. 37 & 39. & Clem: Alex: Strom: L. VI. p. 456. VALENT. Multi ſacerdotum ibi ordines ac familiae. cultum Deorum omnesque eius ritus curabant προφῆται. Functionibus minoris dignitatis vacabant alii, de quibus Auctor ſtatim. Diligentiſſime ea exponit Cel. *Iablonski* in Prol. Panth. Aeg. § 38.

14. Ἱεροςολιςαῖς καὶ ἱερογραμματεῦσιν.] Priores illi ςολιςαὶ dicuntur *Plut.* T. II. p. 366. E. Alii etiam γραμματεῖς ἱεροὶ vocantur, quaſi ſcribae ſacrorum, vel literarum ſanctiorum, quae in ſacris libris exponebantur. Eorum numero Iannes & Iambres inſeruntur apud *Euſeb:* Vid. *Galeum* ad *Iamblich:* Myſt. p. 183. & *Weſſeling:* ad *Diod: II*, 16.

15. Ὡρολόγοις.] Illi ὡρόσκοποι *Clem: Alex:* Strom: VI. p. 633. qui addit horologium in manu habuiſſe. Ordine fere inverſo eo loci antiſtites illi memorantur: ſed ibi dicitur de ordine quo in caeremoniis procedebant. primus illi procedere dicitur ᾠδὸς, cuius hoc loco non meminit Noſter, ſed infra § 9. ubi dicetur.

16. Παςοφόρων καὶ νεωκόρων.] A ferendis παςοῖς, *thalamis*, ſive Deorum aediculis, de quibus multa *Cuper:* in Harpocr: p. 129. παςοφόροι & ἱεραφόροι dicebantur, pro quo nomine novum vocabuli genus, παςοφρούρους *Cauſſin:* ſcriptoribus obtrudebat, ſed indignante Eruditorum cavea. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I*, 29. De eorum dignitate haud una Doctorum eſt opinio. Cum humeris portarent *thalamos* ſive aediculas, cum Noſter iungat aedituis, cum *Clem: Alex:* ultimo loco eos commemoret, & denique *Diod:* illis Athenienſium κήρυκας pares paene fuiſſe ſignificet, vix dubito, inferioris loci fuiſſe miniſtros. Scio, *F. Boerner:* Antiq: Medic: Aeg. § 40. contraria omnia e loco *Clem:* colligit, ſed perſuadet minime, dignitate eos fuiſſe eminentiſſimos, cum ipſe *Clem:* Paedag. III, 2. miniſtros fuiſſe adſignificet. *Sacroſancti* quidem *collegii nomen* hoc eſſe dicit *Apuleius X.* Metam: p. 719. & *venerabile* fuiſſe *collegium* ſignificat p. 776. ſed aliquo modo vel ſic, ab *Apul:* maxime, vocari poterant, ideo etiam quia medicinam tractabant corporiſque humani curam gerebant, uti *Clem: Alex:* docet. Medici autem ad clerum, quem vocant, pertinebant, uti videtur. Mox pro ὑπουργῶν *Edd. Lugd.* & *Meerm. Cod.* ὑποπουργῶν. nec ſecus *Edd.* vetuſtiſſimae.

17. Ὑπ' ἀνδρὸς φιλαλήθους ---] Id multis ſecus videtur, nam de Chaeremone iudicia veterum admodum diſcordant. Vid. ad § 6. *Strabo* certe & alii diverſo modo tradunt. Creditur Dionyſius Alexandrinus eius fuiſſe diſcipulus, & in Schola Alexandrina ſucceſſiſſe. Vid. *Suid:* in Διονύσιος Ἀλεξανδρεύς &

Ga-

§ 9. [1] Ἀπὸ δὲ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον οἰκειώσεως, ἔγνωσαν, ὡς οὐ δι' ἀνθρώπου μόνου τὸ θεῖον διῆλθεν, οὔτε [2] ψυχὴ ἐν μόνῳ ἀνθρώπῳ ἐπὶ γῆς κατεσκήνωσεν, ἀλλὰ σχεδὸν ἡ αὐτὴ διὰ πάντων διῆλθεν τῶν ζώων. διὸ [3] εἰς τὴν θεοποιΐαν παρέλαβον πᾶν ζῶον, καὶ [4] ὁμοίως πω οὐ ἀνέμιξαν θηρία καὶ ἀνθρώπου, καὶ πάλιν ὀρνέων σώμα-

§ 9. Ab hac igitur exercitatione, & cum deo coniunctione profecti nouerunt, non per solum hominem diuinitatem transiuisse, neque animam in solo homine in terra tabernaculum obtinuisse: sed eandem propemodum per omnia animalia pertransire. Vnde etiam ad deorum fabricam omne animal una cum homine assumpserunt: in qua & pecudum & hominis, & auium item & hominis corpora commiscuere. Singu-

Galeum ad *Iambiich:* Myst: p. 303. praeter ilios, quos supra excitavi.

1. Ἀπὸ δὲ ταύτης —] Adduxit omnem h. l. in III. corund. l. Eusebius. Lectionis varietates hac sunt. quartus ab hoc versus duobus verbis inmutatus est. καὶ ὁμ. ποῦ ἀνεμ. θηρία καὶ ἀνθρώπους. quod placet: paulo item post σώματα καὶ ἀνθρώπων. infra ἄλλο κυνοπολίτην, non λυκοπολίτην, quamvis νομὸς etiam foret in ista terra a lupo appellatus, cuius Plut. mentionem fecit in Com. de Is: & Os: sed alio etiam in loco post: apud Pamph. excusum pariter & scriptum abest τοῦ θεοῦ. initio tamen consequentis nondum sententia absoluta, quod est in excuso ἦν perspicue vitiosum est, ac numero multitudinis patrio casu ὧν, ut apud auctorem & scriptum Pamph: legi debet. quod vero statim sequitur illic ὕδωρ καὶ πῦρ σέβονται τὰ κάλλιστα τῶν στοιχείων, multis modis diversum est. quod ad priorem verbi, non sententiae, mutationem pertinet, infra etiam eadem ratione σέβονται. Posterior varietàs quae sententiam valde variat, accurate animadvertenda. mihi sane magis probatur lectio auctoris. Post hunc πλέον τούτων ἐσέφθησαν τὰ ὡς ἐπὶ duabus varietatibus, quarum utramque probo. In eo qui sequitur τοιαῦτα δὲ πάντα τὰ ζῶα ἐπεὶ. Consequens item pluribus modis inmutatus. nam & τούτων θύεται illic legitur, cum tamen scripto Pamph: exemplari conveniat cum Porph: lectione. Et post ὁ δὲ μετ' ὀλίγον φάγοι ἂν τὰ ἴδια αὐτῷ, ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκευασμένα. Victorius. Usque ad illa sub finem paragr. καὶ ὅλως καθ' ἕκαστον &c. in sua haec omnia transtulit *Euseb:* loco iam indicato. p. 93. D.

2. Ψυχὴ — κατεσκήνωσεν.] Pulcre *Ioan:* Euang. I, 14. ὁ λόγος ἐσκήνωσε ἐν ἡμῖν, ubi multa de loquendi genere interpretes, sed quae huc non pertinent. Loquitur Noster e more Platonicorum, quibus corpus σκῆνος & σκήνωμα passim dicitur. Confer *Davis:* ad *Max: Tyr: VIII*, 3. *Platoni* γήϊνον σκῆνος. Vid. *Clem: Alex:* Strom. V. p. 593. D. quo cum conponunt locum *Paull: II.* ad Cor. V, 1. an recte, dubito. Immo, quod Noster hic significat, de bestiis etiam vocabulo utuntur. V. *Fab:* ad *Longin:* p. 174. cui plura addere supersedeo.

3. Εἰς τὴν θεοποιΐαν παρέλαβον π. ζ.] Haec iam attigimus in superioribus, diximusque de caussis, quare Aegyptii animantia divino cultu prosecuti fuerint. Aegyptiorum tamen advocatus *Iamblichus* doctrinam hanc subvertit, ut ad Myst. VI, 1. notat *Galeus.* Porphyrii hanc opinionem sibi confutandam sumsit *Warburt.* Div. Mois. Leg. L. IV. 4. qui & *Iamblichum* non multum ab eo discedere monet. Indos etiam hodie animantibus quibusdam religionis aliquam speciem tribuere nemo mirabitur, qui veteres Indos Aegyptiorum colonos putaverit, quae est opinio *La Crozii* Hist. Christ. Ind. L. VI. p. 426. vocem θεοποιΐα damnat *Pollux I*, 13.

4. Ὁμοίως πω οὐ ἀνέμ. θ. —] Lege ex Eusebio ὁμοίως ποῦ. Valent. Forte καὶ πρὸς ὁ-

gulae enim apud ipſos deorum ſtatuae uel usque ad collum humanam ſpeciem praeferunt, faciem uero uel auis uel leonis uel alicuius alterius animalis impoſitam habent: uel e contrario capiti humano ſubiectum alterius animalis corpus praemonſtrant. Ex quibus uidelicet ſignificant haec ex deorum ſententia habere inter ſeſe ſocietatem: nobisque cognata tam manſueta quam agreſtia animalia non ſine diuina quadam uoluntate eſſe. Vnde etiam leo tanquam deus colitur: & pars quaedam Aegypti, quod paſcuum vocant, a leone Leontopolites, alia a boue Bu-

ματα καὶ ἀνθρώπου· εἴκαςαι γὰρ παρ' αὐτοῖς τις μέχρι τραχήλου ἀνθρωποειδὴς, τὸ δὲ πρόσωπον ὀρνέου, ἢ λέοντος, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου κεκτημένος. καὶ πάλιν αὖ κεφαλὴ ἀνθρώπειος, καὶ ἄλλων τινῶν ζώων μέρη πῆ μὲν ὑποκείμενα, πῆ δὲ ἐπικείμενα. δι' ὧν δηλοῦσιν ὅτι κατὰ γνώμην θεῶν καὶ ταῦτα ἀλλήλοις κοινωνεῖ, καὶ σύντροφα ἡμῖν καὶ τιθασσά ἐςιν τῶν [5] *θηρίων τὰ ἄγρια οὐκ ἄνευ τινὸς θείας βουλήσεως. ὅθεν καὶ ὁ λέων* [6] *ὡς θεὸς θρησκεύεται, καὶ μέρος τι τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλουσι νομὸν, ἐπώνυμον ἔχει* [7] *Λεοντοπολίτην, ἄλλο*

δὲ

ὁμόιωσιν τοῦ θεοῦ ἀνέμιξαν. (aut *συνέμιξαν*) *θηρία καὶ ἀνθρώπους.* vel brevius *καὶ ὁμοιώσει θεοῦ.* *aſſimulationi* (h. e. ſimulacro) *numinis commiſcuere belluas & homines*: h. e. ſimulacrum quo vellent Deum repraeſentare, componebant ex imagine humana cum belluina quadam copulata. Reisk. Sequor ego quoque *Euſeb:* *ὁμ. ποῦ ἀν. θ. κ. ἀνθρώπους.* Tum ille *καὶ ἀνθρώπων.* Rem ipſam praeter alios ſignificat *Tacit:* V. Hiſt. 5. *Aegyptii pleraque animalia effigiesque conpoſitas venerantur. Min: Fel:* c. 28. *de capro etiam & homine mixtos deos, & leonum & canum vultus deos dedicatis. Biforme numen* bene adpellat *Tertull. Apol.* 16. Hodie adhuc in monumentis Aegyptiorum conſpiciuntur capita diverſorum animalium, vel ſola, vel aliis corporibus inpoſita. Vid. Politiſſ. *Shavius* Obſ. Geogr. de Syria, Aegypto &c. cap. 5. p. 112.

5. *Θηρίων τὰ ἄγρια.*] Legi quoque poſſit *καὶ τὰ ἄγρια*, quod bene conveniret ſequentibus, tumque *σύντροφα* latiore ſenſu accipiendum. de omni animantium genere ita ſermo eſſet: *διῄρητο σύμπαν τὸ ζῶον τιθάσσῳ καὶ ἀγρίῳ*, ut dicit *Plat:* Polit. p. 532. D. ſed nihil contra codicum ſidem movendum.

6. *Ὡς θεὸς θρησκεύεται καὶ* ----] Quaedam erant animalia, quae Aegyptii univerſi colebant, erant etiam quae ſeorſum colebantur. Praeter Noſtrum *Strabo XVII.* p. 559. & alii docent. *Νομοὺς* vocabant Aegyptii *τὰς διαιρέσεις, τὰς κατὰ τὰ μεγάλα τῆς Αἰγύπτου μέρη*, ut *Proclus* dicit. vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I*, 73. Solus *Lipſ.* hic recte *νομὸν*, quod revocatum vides. Interpretes neglectum diſcrimen inter *νόμος* & *νομὸς* ſaepe in errorem induit, qua de re *P. Leopard:* Emend: VII, 18.

7. *Λεοντοπολίτην ἄλλο Βουσ. ἄλλο Λυκοπ.*] *Hier: II.* Adv: Iovin: 7. *Singulae paene in Aegypto civitates beſtias & monſtra venerantur, unde urbes quoque apud eos ex animalium vocabulis nuncupantur. Leonto, Cyno, Lyco, Buſyris, Thmuis, quod interpretatur hircus.* Fuerunt itaque plures huius notae urbes, quae venerabantur ea in primis animalia, a quibus nomen ducebant. Conf: *Theodor:* De Ang: D. Daem: p. 521. De *λεόντων πόλει*, vel, ut aliis ſcribi-

δὲ Βουσειρίτην, ἄλλο Λυκοπολίτην.
8 τὴν γὰρ ἐπὶ πάντα δύναμιν τοῦ θεοῦ, διὰ τῶν συννόμων ζώων,
9 ὧν ἕκαστος τῶν θεῶν παρέσχεν, ἐθρήσκευσαν. 10 ὕδωρ καὶ πῦρ σέβοντες μάλιστα τῶν στοιχείων, ὡς ταῦτα αἰτιώτατα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ταῦτα δεικνύντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὥς που ἔτι καὶ νῦν. 11 ἐν τῇ ἀνοίξει τοῦ ἁγίου Σαράπιδος ἡ θεραπεία διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λείβοντος
12 τοῦ ὑμνῳδοῦ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ:

Busirites, alia a lupo Lycopolites appellatur. Vim enim ac potentiam dei quae in omnia diffunditur, per compascua animalia, quae unusquisque deus exhibuerat, ita uenerabantur. Maxime autem ex omnibus elementis aquam & ignem colebant, utpote quae salutis nostrae in causa praecipue essent: eaque in templis & sacris ostendebant. Quemadmodum etiam adhuc usque in apertione sancti Sarapidis per ignem & aquam cultus exhibetur. Qui enim hymnos canit, & aquam guttatim fundit,

bitur, Λεοντοπόλει ad *Diod: I,* 84. Βουσειρίτην *Euseb:* Βουσιρίτην vocat. Utroque modo effertur, ut solet variari in illis. Pro Λυκοπολίτην *Idem* Κυνοπολίτην. Parum refert, nam utriusque nominis Nomos fuit. sed non debet νομὸς λυκοπολίτης confundi cum Lycopoli altera in Nomo Sebennytico. Nostra haec Thebaidis, Plotini patria fuisse videtur. Lege *Fabric:* ad *Nostr:* in Vit. *Plot:* Bibl: Graec: IV, 26. p. 92. male *Meerm:* ἄλλη δὲ βουσειρίτην.

8. Τὴν γὰρ ἐπὶ ——] Forte τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ πάντα (scilicet διϊκνουμένην) δ. τ. θ. τ. σ. ζώων (ἐθρήσκευσαν) τὰς δὲ κατὰ μέρος (scilicet δυνάμεις) δι' ὧ. ἕ. τ. θ. π. Vim quidem Dei universam ad res omnes pertinentem, & quacunque permanantem venerabantur in animantibus domesticis & cicuribus &c. REISK.

9. Ὧν ἕκαστος τ. θ. π.] Apud Euseb: ἣν ἕκ. τ. θ. π. ἑ. Doct: Viger: totam periodum sic vertit. *Enim vero sic illi summam in res omnes Dei potestatem per animantes natura secum pastuque coniunctas, quas deorum singuli declararunt, venerari solent.* Ego sic reddidi, ac si συννόμων significaret animalia, quae in singulis νομοῖς alebantur: quorum unumquodque deum aliquem exhibuit. ut enim una provincia leonem, alia lupum praebuit &c. ita divinae potestatis varietas variis harum praefecturarum animalibus repraesentabatur. Verba sic optime legi posse arbitror ἣν (h. e. δύναμιν) ἕκ. τ. θ. π. Eam potentiam quam Dii singuli ostenderunt, sub variorum animalium imaginibus venerabantur. VALENT. Vulgatum bene se habet, ut recte *Victor:* & *Vigero* ad *Euseb:* animadversum. Inepte *Valent.* in textu ipso correxerat ἕκαστον τὸν θεὸν.

10. Ὕδωρ καὶ πῦρ.] Vid. Causin: ad Hieroglyph. 41. L. 1. VALENT.

11. Ἐν τῇ ἀνοίξει ----] Est eadem caeremonia, quam hodie adhuc in Aegypto usurpant فتح الخليج appellantes, cum Nili canalem per urbem Cairum traductum aperiunt, revulso aggere. qua de caeremonia nullus non commemorat, qui itineris sui in Aegyptum literis consignatam edidit expositionem. REISK. Vid. Adcuratissimum *Shavium* Obs: Geogr: de Syria, Aeg: &c. c. 5. Sarapis autem aeque ac Serapis, uti notum. Conf: *Vives* ad *August:* de C. D. XVIII, 5.

12. Τοῦ ὑμνῳδοῦ.] Ὑμνῳδοὶ iidem qui alias Ὠιδοὶ, de quorum munere *Clem: Alex:* Strom: VI. p. 663. Παιανισταὶ etiam dicti, uti Παιανισταὶ ἐν Ῥώμῃ Διὸς Ἡλίου Σαράπιδος, apud *Reines:* Inscript: II, 68. hymnos in sacris veterum frequentissimos fuisse novimus. Adi modo *Spanh:* ad *Callim:* in Iov: 1. & quales aliarum gentium ὑμνῳδοὶ *Kuhn.* ad *Poll. I,* 36.

13.

dit, & ignem praemonſtrat, quando in limine ſtans patria Aegyptiorum uoce deum excitat. Haec igitur maxime omnium uenerantur, utpote quae ſacrorum maxime participia ſunt. Poſt haec animalia omnia, immo etiam hominem in Anabe uico colunt, ubi ei quoque ſacrificia offeruntur, & in aris uictimae concremantur. Non igitur paulo poſt ea comederent, quae eodem in honore quo homo, habentur. Sicut enim ab homine, ita ab aliis quoque abſtinendum eſt. Adde quod ex praecellenti ſapientia, & conſuetudine quam cum diis habent, quibus

πῦρ φαίνοντος, ὁπηνίκα ἀνεςὼς [13] ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῇ πατρίᾳ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ, ἐγείρει τὸν θεόν. ταῦτ' οὖν σέβοντες [14] τὰ μέτοχα, καὶ μάλιςα πλειόνων τούτων ἐσέφθησαν, ὡς ἐπὶ πλέον τῶν ἱερῶν μετέχοντα. μετὰ ταῦτα δὲ πάντα τὰ ζῶα, ἔτι καὶ [15] ἄνθρωπον σέβουσιν κατὰ Ἄναβιν κώμην, ἐν ᾗ καὶ τούτῳ θύεται, καὶ ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ ἱερεῖα κάεται. [16] ὃ δὴ μετ' ὀλίγον φάγοιεν, τὰ δὴ καὶ αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκεύαςαι· ὡς οὖν ἀνθρώπου ἀφεκτέον, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων· ἔτι δ' ἐκ περιττῆς σοφίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον συντροφίας κατέλα-

13. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.] Apud Euſeb: οὐδοῦ. ſane longe melius. Vid. Scal. in Tib: I. El. 3. Kircher: in Obeliſc: Pamphil: Interpr: p. 491. VALENT. Nihil verius: quod operarum vitium fuerat in *Editione* principe, ridicule in ſequentes fuit tranſſcriptum, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. *Meerm.* ἐνεςὼς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ. De re ipſa vid. *Cuper:* in Harpocr: p. 52. Propria autem eſt locutio ἐγείρειν τὸν θεὸν, nec ſacris etiam noſtris ignota. *Iamblich:* de Myſt: V, 23. ἀνεγείρει τοὺς θεούς. ubi vid. *Galeus. Lipſ. Cod.* dat ἐγείρῃ.

14. Τὰ μέτοχα.] Forte τὰ πάροχα, καὶ μάλιςα τα π. τ. ἐ. eas res cum colebant, tum numina colebant, a quibus eae erant profectae, tantoque illa numina magis, ut quaeque res vitae fructuoſas numero plures inveniſſent. REISK. *Euſeb:* τ. οὖ. σέβονται τ. μ. κ. μ. πλέον τ. ἱ. τὰ ὡς. —— Senſus ſatis eſt apertus, modo, uti nunc factum eſt, diſtinguatur. Colebant ea quae divinae naturae erant participia, quae cum plura eſſent, maxime venerabantur ea, quae plurimum divinae naturae ſunt participia.

15. Ἄνθρωπον σέβουσι κ. Ἄνουβιν.] Apud Euſeb: Ἄναβιν p. 94. & p. 117. Ἄναμιν. VALENT. Nec ſecus *Edit. Victor.* cuius hallucinantem typothetam temere ſecuti fuere poſteriores, qua re ego pro Ἄνουβιν reſtitui Ἄναβιν. & ſic eſt in *Lipſ.* & *Meerm. Cod.* Ἐν Ἀνναβὶ κωμῇ fieri ſcribit *Theodor:* de Ang. D. Daem. p. 516. *Min. Fel.* c. 29. *Aegyptii ſane hominem ſibi quem colant, eligunt, illum unum propitiant, illum de omnibus conſulunt, illi victimas caedunt,* ubi plura V. D. & ad *Clem:* apud *Coteler:* P. A. T. I. p. 670. Secus ſe res habebat apud Graecos, quibus non colebantur ἄνθρωποι ἀγαθοὶ, niſi poſtquam in τοὺς κρείττονας eſſent tranſſcripti. Mox male apud *Euſeb:* τούτῳ θύεται. idem dein melius ἐκκαίεται. κάεται tamen *Lipſ.* quoque & *Meerm.*

16. Ὃ δὴ μετ' ὀλ. φ. ——] *Euſeb:* ὃ δὲ μετ' ὀ. φάγοι ἂν τὰ ἴδια αὐτῷ ὡς ἀ. παρεσκευασμένα. Haec lectio praeferenda. locum ſic vertit interpres. *Ille vero paulo poſt ea tantum comedit, quae ſibi ex privato penu tanquam homini, parata & appoſita fuerint.* Quae habet Porph. ib. de Accipitre & Scarabaeo illuſtrant Cauſin. ad Horum

βόν τισι τῶν θεῶν προσφιλῆ τῶν ζώων τινὰ μᾶλλον ἀνθρώπων· [17] ὡς ἡλίῳ, ἱέρακα, σύμπασαν μὲν τὴν φύσιν ἐξ αἵματος ἔχοντα καὶ πνεύματος, οἰκτείροντα δὲ καὶ ἄνθρωπον, καὶ κωκύοντα ἐπὶ νεκρῷ κειμένῳ, [18] γῆν τε ἐπαμώμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐν οἷς, [19] τὸ ἡλιακὸν κατοικεῖν πεπιςεύκασι φῶς, καὶ ζῆν μὲν ἐπὶ πλείονα ἔτη κατειληφότες, [20] μετὰ δὲ τὸν βίον, ἰσχὺν ἔχειν μαντικὴν, καὶ εἶναι λογικώτατον [21] ἀπολυθέντα τοῦ σώματος [22] καὶ προγνωςικώτατον, τελεῖν τε ἀγάλματα

diis quaenam animalia grata magis quam homines ſint, deprehenderunt: ut ſoli accipitrem: cuius uniuerſam naturam ex ſanguine & ſpiritu conſtare aiunt. quemque hominis miſereri, & deflere ſuper eius cadauere, ubi aliquando in id inciderit, terramque in oculos ſpargere, in quibus ſolare lumen credunt inhabitare. Ac uiuere quidem eum in multos annos animaduerterunt: ubi uero e uita exceſſit, uim diuinandi obtinere, eſſeque cum abſolutus e corpore fuerit, maxime rationalem ac futurorum praeſagum. Nam & perficere deorum ſtatuas & mouere templa afferunt. Sca-

& Kircher. in Idea Hieroglyph. VALENT. Forte κάεται ὅλα ὅσα μὴ αὐτοὶ μὲν ὀλίγα φάγοιεν. τὰ δ. κ. victimas comburunt exceptis paucis illis particulis, quas ipſi devorant ſacrificantes, partim etiam deo Anubi apparatas proponunt. REISK. Ὁ μὴ μετ' ὀλίγον φάγοιεν corrigebat *Fogeroll:* ἃ δὲ μ. ὀ. φάγοιεν *Galeus* ad *Iamblich:* Myſt: p. 278. qui Felicianum hunc locum pervertiſſe dicit. *Euſebii* lectio verior videtur, niſi quod ἴδια e vocula δὴ ortum crediderim.

17. Ἡλίῳ ἱέρακα.] *Euſeb:* ἱερὰ καὶ, quod e Noſtro corrigi debet. Accipitrem Soli fuiſſe ſacram avem ſupra iam vidimus. rei diverſas cauſſas Noſter & alii in medium proferunt. Vid. quae diſputat Ampliſſ: *Cuper:* in Harpocr: p. 72.

18. Γῆν τε ἐπαμώμενον.] *Euſeb:* ἐπαμώμενα. male. ſed vide ibi *Vigerum. Kuhn:* ad *Aelian:* V. H. X, 4. hinc inluſtrat morem olim uſitatiſſimum, ut pulveris aliquid mortuo iniicerent, quod ſepulturae genus erat.

19. Τὸ ἡλιακὸν κατ. ——] *Aelian:* H. A. X. 14. ὁρῶσι γὰρ ἱέρακες ὀρνίθων μόνοι ἀεὶ ἐν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ῥαδίως καὶ ἀβασανίςως βλέποντες, καὶ δυσωπούμενοι ἥκιςα, πορείαν τε τὴν ἀνωτάτω ἴασι, καὶ αὐτοὺς ἡ θεία φλὸξ λυπεῖ οὐδέν. nihil itaque mirum Soli Aegyptios hanc avem conſecraſſe, unde ἱεραβοσκοὺς Apollinis Sacerdotes memorat *Aelian:* H. A. VII, 9.

20. Μετὰ δὲ τὸν βίον ——] Quia Apollini erat ſacra, vim fatidicam huic avi tribuebant Aegyptii, quam poſt mortem quoque durare ſuperſtitionis licentia voluit. Lege *Diod: I,* 87. ibique *Weſſeling:* & *Galeum* ad *Iamblich:* Myſt: VI, 3.

21. Ἀπολυθέντα τ. σώματος.] Eodem loquendi genere ψυχὴν ἀπολύειν τοῦ σώματος infra § 10. & 18. ἀπολύειν τοῦ ζῆν, ἐκ τοῦ σώματος δεσμῶν, vel ſimpliciter ἀπολύειν alii dicunt. Multa hanc in rem V. D. ad iniuſtrandum *Luc.* Euang. II, 29.

22. Καὶ προγνωςικώτατον.] Forte προγνωςικώτατον καὶ ἐπιτηδειότατον τελεῖν τε ἀγ. & pollere vi maxima ad parva ſigilla vel ſimulacra (vulgo apotelesmata vel طلسمان talismanes dicta) vi teleſtica inſtruendi, (h. e. ea vi, quae caecis modis, arcere a quopiam aut homine aut loco mala quaedam, aut futura praemonſtrare poteſt) & movere templa h. e. aediculas illas, in quibus alias expoſita, alias ab-

Scarabaeum autem imperitus aliquis, diuinarumque rerum ignarus contemnet, ac deteſtabitur: At Aegyptii tanquam animatam Solis imaginem uenerantur: Scarabaeus enim maſculi tantum ſexus cum ſit, ſemen in fimum emittit, atque id cum in globum redegerit, poſterioribus pedibus conuoluit, non ſecus ac ſol coelum, & octo & uiginti dierum circuitum admittit, qui lunaris eſt. Simili modo de ariete, de crocodilo item, de uulture & ibi, atque omnino de ſingulis quibusque animalibus philoſophantur: ut ex prudentia ac diuina ſapientia ad uenerationem & cultum caeterorum etiam animalium proceſſerint. At imperitus ne illud quidem animaduertit, quo pacto iſti non communem hominum

τα [23] καὶ ναοὺς κινεῖν. [24] κάνθαρον δὲ ἀμαθὴς βδελυχθείη ἂν, ἀγνώμων ὑπάρχων τῶν θείων. Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον. [25] κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄῤῥην, καὶ ἀφιεὶς τὸν θορὸν ἐν τέλματι, καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ τοῖς ὀπισθίοις ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς ἥλιος οὐρανόν. καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐκδέχεται εἰκοσιοκτὼ, σεληνιακήν. οὕτως δὲ καὶ περὶ κριοῦ τι φιλοσοφοῦσιν, καὶ ἄλλό τι περὶ κροκοδείλου, περί τε γυπὸς, [26] καὶ ἴβεως καὶ ὅλως καθ' ἕκαςον τῶν ζώων· ὥσπερ ἐκ φρονήσεως, καὶ τῆς ἄγαν θεοσοφίας, ἐπὶ τὸ σέβας ἐλθεῖν καὶ τῶν ζώων. ἀμαθὴς δὲ ἄνθρωπος οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ὑπώπτευσεν, [27] ὅπως οὐ τῇ κοι-

abſcondita ſunt ſita deorum ſimulacra animata vi fatidica. REISK.

23. Καὶ ναοὺς κινεῖν.] Poſſet quis κοσμεῖν. ſolebant accipitris roſtro & homines, & templorum veſtibula ornari, de quo more Cel. *Weſſeling:* ad *Diod: I,* 87. ſed nihil tento.

24. Κάνθαρον δὲ ἀμαθὴς.] Et hic quoque locus poſt eum citatur. prima varietas eſt in primo verbo, generandi enim caſu illic legitur κανθάρου. perperam tamen. nam ſcriptus etiam manu Euſeb: liber eodem caſu quo Porph: id verbum habet. quod ad hiſtoriam pertinet & hunc abſurdum morem Aegyptiorum, id quoque a Plin: memoriae proditum eſt XXX, 11. quod traditur hic a Porp: excogitatum eſſe ab Appione affirmat, ad excuſandos gentis ſuae ritus. ipſe enim hoc quoque ab eadem ipſorum ſtultitia profectum putat, qua huiuscemodi multae ſuperſtitiones in animis ipſorum vigebant. quod etiam hic eſt εἰκοσιοκτὼ illinc abeſt, quare exiſtimari poteſt ſcholion eſſe. itemque infra in hoc diſcrepat, quod illic ὡς ἐκ φρονήσεως ſcriptum eſt. VICTORIUS.

Κάνθαρος &c.] Id quod Noſter, multi ſignificant, Plutarch: & alii. V. *Iablonsk:* Panth: Aeg: IV, 2, 21. de voce τέλμα *Suid:* & *Toll:* ad *Longin: IX.* p. 68.

26. Καὶ ὕβεως.] Pro ὕβεως repoſui ἴβεως. VALENT. Recte. & ſic *Cod. Lipſ.* atque *Meerm.* ideoque ineptum illud ὕβεως textum, quem vocant, diutius occupare non debuit. beneficam hanc avem multi deſcribunt. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: I,* 87. Daemoni Θεῦθ ab Aegyptiis fuiſſe dicatam ſcribit *Plato* Phaedr: p. 1240. A. Lunae effigies fuit, ut *Plut:* T. II. p. 381. & *Clem: Alex:* Strom: V. p. 567. volunt. Mox praefero *Euſeb:* ὡς, niſi ὥςτε fuerit.

27. Ὅπως οὐ τῇ κοινῇ φορᾷ —] Forte οὗτοι. ne id ipſum vel ſuſpicatur modo hos ipſos Aegyptios, primitus communi erroris impetu abreptos — erraviſſe. verum ſuperata vulgi ſtultitia tandem ea coepiſſe devenerari, quae

κοινῇ φορᾷ καὶ μηδὲν γιγνωσκούσῃ παρηνέχθησαν δηλονότι καὶ αὐτοὶ δι' ἀμαθίας ὁδεύσαντες, ὑπερβάντες δὲ τὴν τῶν πολλῶν [28] ἄγνοιαν, ᾗ πρώτῃ πᾶς ἐντυγχάνει, τὰ τοῖς πολλοῖς οὐδενὸς ἄξια αὐτοὶ εἰς σέβας κατηξίωσαν.

§ 10. Προγέγονε δ' αὐτοῖς οὐχ ἧττον τῶν εἰρημένων, κἀκεῖνο εἰς πίςιν τοῦ σεβάσματος [1] καὶ τὰ ζῶα· τὴν γὰρ ψυχὴν ἀπολυθεῖσαν τοῦ σώματος κατέλαβον [2] παντὸς ζώου λογικήν τε οὖσαν, καὶ [3] προγνωςικὴν τοῦ μέλλοντος, καὶ [4] χρηματιςικὴν, δραςικήν τε πάντων, ὧν καὶ [5] ἄνθρωπος ἀπολυθείς. διὸ εἰκότως ἐτίμησαν, καὶ, ὡς οἷοντέ ἐςιν, ἀπέσχοντο αὐτῶν.

num fluxum qui nihil cognofcit, fequuti in uiam ftultitiae etiam ipfi aberrarint: fed uulgi ignorantia in quam unusquisque primum incidit, fuperata, quae plerisque in nulla erant exiftimatione, ea ipfi digna effe cenfuerint, quibus cultus diuinus exhiberetur.

§ 10. Accedit quod ad cultum hunc animalium illud quoque non minus quam caetera quae dicta fuperius funt, ipfos inducebat: quod uniuscuiusque animalis animam ubi a corpore fuiffet abfoluta, & rationalem effe perfpexerant, & futuri praefciam & uaticinatricem, effectricemque omnium, quae etiam homo liber a corpore praeftare poffet. Vnde merito ea in honore habuerunt, ab ipforumque efu quatenus fie-

quae plerisque contemnenda & ridenda videantur. REISK. De κοινῇ φορᾷ vide ad L. II, 40.

28. Ἀγνείαν.] Pro ἀγνείαν repofui ἄγνοιαν. VALENT. Veriffime. nec fecus interpres, & *Cod. Lipf.* ac *Meerm.* merito ergo poffeffionem amiffam recuperat. Videtur autem legendum πρᾶτη, quod dedi, cum nulla fic Auctori vis fieret, antea legebatur πρώτη, unde poffis etiam ἡ πρώτη πᾶσι ἐντυγχάνει, vel ᾗ πρῶτα πᾶς ἐντ. Illis quae ftatim fequuntur εἰς σέβας κατηξίωσαν, *Wetften:* confert *Luc.* in Euang. XX, 35.

1. Καὶ τὰ ζῶα.] Loco καὶ aut πρὸς aut εἰς cum interprete legendum eft. Vel τοῦ σεβάσματος ἐς καὶ τὰ ζῶα. religionis etiam erga animantia. quod etiam refpectum habet ad alia, in quibus religio Aegyptiaca colendis verfabatur. REISK. Vel τῶν ζώων, uti paullo ante ἐπὶ τὸ σέβας ἐλθεῖν καὶ τῶν ζώων. vel εἰς, quod infertum erat a *Valent.* quia ftatim praeceflerat, excidit. Paullo ante recte Interpres legebat προσγέγονε.

2. Παντὸς ζώου λογικὴν &c.] Vid. *Kircher:* Ide: Hierogl: p. 312. VALENT.

3. Προγνωςικὴν τοῦ μέλλοντος.] Locus eft faniffimus, cui fruftra ftellulam praefixerat *Cantabr. Edit. Maximo Tyr. I,* 5. fic dicitur γνωριςικὸς τοῦ μέλλοντος, quo cum hoc Malchi contendit *Ierem. Markland.* Plenius itaque dicitur, quam fupra § 9. & alibi.

4. Χρηματιςικὴν.] Nefcio an de voce adeo nota dici quid debeat. Eft proprie χρηματίζειν *rem agere*, maxime publicam, unde illis tribuitur qui legatis refponfa dant, & fic publicum negotium agunt, atque inde eft diuinitus declarare, oraculo aperire. bene ergo ad vaticinandi vim transfertur hoc in loco. Mox *Meerm.* ἐτίμησαν ὡς, omiffo καὶ.

5. Ἄνθρωπος ἀπολυθείς.] Vide ad § 9.

6.

fieri poterat, abſtinuerunt. Cum multae autem aliae cauſae ſint, cur per animalia Aegyptii deos coluerint, quia tamen longior euaſura eſſet oratio, ſi omnes recenſendae eſſent, quam ut propoſitae rei conuenire uideretur, haec in praeſentia ſufficiant. Illud tamen praetermittendum non eſt: cum nobilium cadauera condiunt, detractum ſeparatim uentrem in arca imponunt, atque una cum aliis quae pro intelligibili: eius parte agunt, arca ad ſolem producta ab uno pro eo qui conditur, proteſtante oratio habetur: quam ex patria lingua Euphantus in hunc modum interpretatus eſt: o domine ſol, & dii omnes qui uitam hominibus tradidiſtis, me ſuſcipite, atque in aeternorum deorum cohabi-

τῶν. πολλοῦ δὲ ὄντος λόγου δι' ἣν αἰτίαν διὰ τῶν ζώων οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς θεοὺς ἐσέφθησαν, καὶ μείζονος τῆς παρούσης πραγματείας, ἀρκεῖ τὰ δεδηλωμένα περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνο μέντοι οὐ παραπεμπτέον, ὅτι τοὺς ἀποθανόντας τῶν εὖ γεγονότων [6] ὅταν ταριχεύωσιν, ἰδίᾳ [7] τὴν κοιλίαν ἐξελόντες, καὶ εἰς κιβωτὸν ἐνθέντες, μετὰ τῶν ἄλλων, ὧν διαπράττονται ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ, καὶ τὴν κιβωτὸν κρατοῦντες πρὸς τὸν ἥλιον μαρτύρονται, ἑνὸς τῶν ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ ποιουμένου λόγον τῶν ταριχευτῶν. ἔςι δὲ καὶ ὁ λόγος, ὃν [8] ἑρμήνευσεν Εὔφαντος ἐκ τῆς πατρίου διαλέκτου, τοιοῦτος. [9] Ὦ δέσποτα ἥλιε, καὶ θεοὶ πάντες, οἱ τὴν ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις δόντες, προσδέξα-

6. Ὅταν ταριχεύωσιν.] Notiſſimi ſunt Aegyptiorum ταριχευταὶ & corporum conditio, ex ipſis etiam ſacris literis. Mos adeo frequens, ut ſacra quoque animalia ſuos ταριχευτῆρας haberent: hinc *Muniae*, ut vocantur, quas noſtrae ſuperiorisque aetatis medici diligentiſſime examinarunt, & quae curandi condiendique ratio fuerit explicuerunt. V. *Weſſeling:* ad *Diod: I*, 91. & ad *Herodot: II*, 86.

7. Τὴν κοιλίαν ἐξελόντες.] *Plut:* T. II. p. 996. E. ὥσπερ Αἰγύπτιοι τῶν νεκρῶν τὴν κοιλίαν ἐξελόντες, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἀνασχίζοντες ἐκβάλλουσιν, ὡς αἰτίαν ἁπάντων ὧν ἄνθρωπος ἥμαρτεν. Et de iisdem p. 159. B. Οἱ τὸν νεκρὸν ἀνατέμνοντες ἔδειξαν τῷ ἡλίῳ, εἶτ' αὐτὰ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν κατέβαλον. τοῦ δὲ ἄλλου σώματος ἤδη καθαροῦ γεγονότος ἐπιμέλονται.

8. Ἑρμήνευσεν Εὔφαντος.] Vide de illo *Fabric:* Bibl: Graec: L. II. c. 13. cui idem eſſe videtur cum Ecphanto, cuius in catalogo Pythagoreorum meminit *Iamblich:* in Vit. Pyth. 36.

9. Ὦ δέσποτα ἥλιε.] Morem, ut pollinctorum unus Deos ſollemni formula rogaret, magnificisque laudibus defunctum praedicaret, ex hoc etiam loco pulcre adſtruit Vir Clar. ad *Diod: I*, 92. Cum vero δεσπότης proprie ſit, qui ſummo abſolutoque inperio utitur, nihil mirum titulo hoc deos, uti deas δεσποίνας dicebant, fuiſſe ornatos. Vide *Interpr.* ad *Luc.* A. A. IV, 24. Latinis *Domini* dicuntur centies. Noſtra hac formula ὦ δέσποτα ἥλιε utitur quoque *Heliod. X.* p. 518. ἥλιε δέσποτα καὶ πῦρ ἱερὸν *Sophocl.* in Polyx. apud *Grot.* in Exc. 139. Alia lege apud *Weſ-*

ξασθέ με, καὶ παράδοτε τοῖς [10] ἀϊδίοις θεοῖς σύνοικον. ἐγὼ γὰρ τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ γονεῖς μοι παρέδειξαν, εὐσεβῶν διετέλουν, ὅσον χρόνον ἐν τῷ [11] ἐκείνῳ αἰῶνι τὸν βίον εἶχον, τούς τε τὸ σῶμά μου γεννήσαντας ἐτίμων ἀεί· τῶντε ἄλλων ἀνθρώπων οὔτε ἀπέκτεινα, οὔτε [12] παρακαταθήκην ἀπεςέρησα, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀνήκεςον διεπραξάμην. εἰ δέ τι ἄρα κατὰ τὸν ἐμαυτοῦ βίον ἥμαρτον, ἢ φαγὼν, ἢ πιὼν, ὧν μὴ θεμιτὸν ἦν, οὐ δι᾽ ἐμαυτὸν ἥμαρτον, ἀλλὰ διὰ ταῦτα, δείξας τὴν κιβωτὸν, ἐν ᾗ ἡ γαςὴρ ἦν. καὶ ταῦτα εἰ-

bitationem traducite. ego enim deos quos a parentibus colendos accepi, pietate femper profequutus fum, quamdiu eo in aeuo uitam traduxi: femperque eos honoraui, qui corpus meum procrearunt. ex aliis uero neque interfeci quempiam, neque depofito defraudaui, neque alio quopiam perniciofo malo affeci. Si quid uero in uita mea uel comedendo, uel bibendo ex iis quae fas non erat, peccaui, id non per me fed per haec peccaui, fimul arca in qua uenter erat commonftrata: atque haec cum dixiffet ille arcam in fluuium proiiciebat. tum reliquum corpus ut-

Weffeling: ad *Herod:* L. I. p. 100. Infunt huic fermoni multa de Diis colendis, parentibus honorandis &c. quae Decalogi Tabulam & Noachidarum praecepta, quae vocant, fpectaffe videntur. Alia etiam notatu digna, adferitur animae inmortalitas, fol animas accipere dicitur, mentio fit ἐκείνου αἰῶνος, quae omnia ex Hebraeorum antiquitatibus multa luce circumfundit *S. Le Moyne* Diff. in *Ierem. XXIII*, 6. non tamen ubivis aeque folidus, quam ingeniofus. Illa οἱ τὴν ζ. τ. ἀ. δόντες defunt *Lipf. Cod.* & pro προσδέξασθε *Meerm.* προσδέξασθαι. fed ε & αι paffim ille confundit.

10. Ἀϊδίοις θεοῖς.] An ergo falfus Herodot: & multi alii, qui tradunt, voluiffe Aegyptios animos hominum in beftias migrare? Dicemusne docuiffe illos animam e fede fua delapfam aliquamdiu per homines & animalia tranfire, donec in priftinum locum redeant? quae eft opinio Cel. *Iablonski* Panth. I, 2, 3. an potius Theologiam Aegyptiacam haud eamdem per totum regnum fuiffe, eos facerdotes quos *Herod:* adiit, circuitus per varia corpora finxiffe, alios bonorum mentes in Deorum ftatim concilium admififfe? quam fententiam ornat Praeftant. *Moshem:* ad *Cudw:* Syft. T. I. p. 366. Potuit etiam lapfu temporis eorum Theologia hac parte effe inmutata. Diftingui denique poteft cum vetuftiffimis Philofophis animus aethereus, rationis particeps, & fpiritus corporeus, feu animus fentiens, quorum ille non hic, in homines ac beftias migrabat. qua obfervatione difficultatem tolli poffe advertit Vir Eximius ibid. p. 1042. mihi hic operofo effe haud licet. Mox τοὺς & οὓς non habet *Lipf.*

11. Ἐκείνῳ αἰῶνι.] Monui iam haec ex Hebraeis antiquitatibus inluftrari, qui αἰῶνα ἐκεῖνον opponunt αἰῶνι τούτῳ. Id paffim ab *Interpr.* ad *Matth. XII*, 22. *Luc. XX*, 35. &c. adverti folet. Vide quoque *Huet:* ad *Origen:* in Matth. p. 497. Pro ἐκείνῳ *Lipf.* & *Meerm.* ἐκείνων.

12. Παρακαταθήκην ἀπες.] Ἀποςερεῖν eft *quocunque modo defraudare ac circumfcribere aliquem.* Iungitur hinc cum ἁρπάζειν. fupra § 3. voci κλέπτειν, uti in Euang. *Marc. X*, 19. & *Xenoph.* de Lac. Rep. p. 685. B. ἀποςερηταὶ & κλέπται *Plat.* de Rep. p. 583. A. Speciatim dicitur de illis qui depofitum negant. Ipfa hac locutione *Plat.* Rep. IV. p.

utpote purum condiebant. Atque ita excuſatione ſibi opus eſſe apud deos exiſtimabant pro iis quae comederant aut biberant, ac propterea uentrem manifeſta hac contumelia afficiendum cenſebant.

§ 11. At uero Iudaei, antequam ab Antiocho prius inſtituta eorum labefactata fuiſſent, poſtea a Romanis propemodum deleta, quando templum in Hieroſolymis captum & conculcatum ab omnibus fuit, quibus erat inacceſſum, & urbs penitus euerſa: a multorum aliorum animalium eſu abſtinebant, ſed praecipue, quod ad hunc etiam usque diem ſeruant, a ſuillis carnibus: ac tres philoſophantium apud eos ſectae habebantur: una Phariſaeorum, altera Sadducaeorum, Eſſaeorum tertia, quae uenerabilis maxime omnium eſſe uide-

εἰπὼν, [13] εἰς τὸν ποταμὸν ἀφίησι. τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ὡς καθαρὸν, ταριχεύει. οὕτως ἀπολογίας δεῖσθαι ᾠήθησαν πρὸς τὸ θεῖον ὑπὲρ ὧν ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ διὰ ταῦτα [14] ὑβρίσαι.

§ 11. Τῶν δὲ γινωσκομένων ἡμῖν Ἰουδαῖοι, πρὶν [1] ὑπ' Ἀντιόχου τὸ πρότερον τὰ ἀνήκεςα παθεῖν εἰς τὰ νόμιμα τὰ ἑαυτῶν, ὑπό τε Ῥωμαίων ὕςερον, ὅτε καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἑάλω, καὶ πᾶσι βατὸν γέγονεν, οἷς ἄβατον ἦν, αὐτή τε ἡ πόλις διεφθάρη, διετέλουν πολλῶν μὲν ἀπεχόμενοι ζώων, ἰδίως δὲ ἔτι καὶ νῦν τῶν χοιρίων. τῶν τε παρ' αὐτοῖς φιλοσοφιῶν [2] τριτταὶ ἰδέαι ἦσαν, καὶ τῆς μὲν προΐςαντο Φαρισαῖοι, τῆς δὲ Σαδδουκαῖοι, τῆς δὲ τρίτης, ἣ καὶ ἐδόκει [3] σεμνοτάτη εἶ-

p. 645. D. εἰ δοκεῖ παρακαταθήκην ἀποςερῆσαι. Voce παρακαταθήκη frequenter uſos fuiſſe Atticos, cum alii dicerent παραθήκην, ſaepe monuerunt V. D. Colligas hinc furtum apud Aegyptios non fuiſſe licitum, qua in re diſſentiunt. V. *Marsh.* Can. Sec. IX. Sed diſtinctione forte aliqua tolli poteſt controverſia. ἀνθρώπων non eſt in *Lipſ. Cod.* & dein *Meerm.* ἑαυτοῦ βίον ἥμαρτον.

13. Εἰς τὸν ποταμὸν ἀφ.] Moris huius veſtigia etiam apud Iudaeos inveniuntur. Vide quae ex eorum magiſtris hanc in rem diſputat *Le Moyne* l. laud. p. 246. non ventrem per quem peccarant, ſed peccata ipſa in profundiſſimum maris Deus proiicit apud *Micham VII*, 19. Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά. *Eurip:* in Iphig. 1193.

14. Ὑβρίσαι.] Bene habet, aptum enim eſt ex ᾠήθησαν. exiſtimabant quidquid vivi petulantius egiſſent, id peccaſſe incitatos & ſtimulatos ab alimentis. Reisk. Optime. *Lugd.* & *Cantabr. Edd.* temere correxerant ὕβρισαν. ὑβρίζειν hac in re proprium. *Aelian: V. H. I*, 9. Καὶ τραπέζης ἀσωτίᾳ καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν χρώμενοι ὕβριζον. hinc Graeci σώφρονα & ὑβριςὴν opponunt. V. *Periz.* ad *Eumd. IV*, 15.

1. Ὑπ' Ἀντιόχου.] De Epiphane e *Ioſ. Diod. Sic.* Ecl. I. L. XXXIV, aliisque omnia nota ſunt. quo modo autem tyrannorum minae Iudaeos abſterrere non potuerint ab exacta rituum obſervatione, pulcre oſtendit *Bochart.* Hieroz. II, 57.

2. Τριτταὶ ἰδέαι ἦσαν &c.] Id *Ioſeph:* dicit τρία γὰρ παρὰ Ἰουδαίοις εἴδη φιλοσοφεῖται, καὶ τοῦ μὲν αἱρετιςαὶ Φαρισαῖοι, τοῦ δὲ Σαδδουκαῖοι, τρίτον δὲ ὃ δὴ καὶ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν Ἐσσηνοὶ καλοῦνται. de B. I. II. 82. *Idem* Ant. XVIII, 1, 2. Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν &c.

3. Σεμνοτάτη — Ἐσσαῖοι.] Qui aliis etiam Ἐσ-

εἶναι, Ἐσσαῖοι. οἱ οὖν τρίτοι τοιοῦτο ἐποιοῦντο τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ἰώσηπος τῶν πραγματειῶν ἀνέγραψεν, [4] καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς [5] Ἰουδαϊκῆς ἱςορίας, ἣν δι᾽ ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας, ἣν διὰ εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ [6] πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. [7] εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι, Ἰουδαῖοι μὲν τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ, καὶ τῶν ἄλλων πλέον. οὗτοι τὰς μὲν ἡδονὰς ὡς κακίαν ἀποςρέφονται, τὴν δὲ ἐγκράτειαν, καὶ τοῖς πάθεσιν μὴ ὑποπίπτειν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. καὶ γάμου μὲν παρ᾽ αὐτοῖς ὑπεροψία, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παῖδας

debatur. Tertii hi uitam in hunc modum ducebant, ut diuerſis in libris Ioſephus teſtatur. Nam & in ſecundo Iudaicae hiſtoriae, quam ſeptem libris abſoluit, & in decimo octavo Antiquitatum quas uiginti libris perſequutus eſt, & in ſecundo adverſus Graecos, duo autem libri hi ſunt, mentionem de his facit. Sunt igitur Eſſaei Iudaei genere, qui mutuo amore amplius quam caeteri ſe proſequuntur. ii uoluptates tanquam uitium auerſantur, continentiam uero & affectibus non ſuccumbere uirtutem eſſe exiſtimant. Coniugium quidem ipſi non admittunt, ſed alienos liberos tenellos adhuc ad diſciplinas excipientes cognatos ſuos

Ἐσσηνοὶ. Vid. *Spanh:* ad *Ioſeph:* Ant. XV, 10, 5. nihil mirum eos multum laudari a Noſtro, nam, ut ibi *Ioſeph:* γένος ἐςὶ διαίτῃ χρώμενον τῇ παρ᾽ Ἕλλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. ut Sadducaei cum Epicureis componi ſolent, & Phariſaei proxime ad ſectam Stoicorum accedebant, vide *Ioſeph:* de vita ſua c. 2. Illis multa cum Pythagoraeis fuiſſe communia data opera a Viris Doctis conmonſtratum eſt. Quod vero praeter alios *Grotius* putabat, Pythagoram horum principia adoptaſſe, a vero videtur alienum, cum poſt exſilium Babylonicum illa ſecta demum nata videatur: illi ergo ab hoc, non hic ab illis accipere potuit. Sed haec alii ſatis ſuperque egerunt. V. *Fabric:* Bibl: Graec: II, 12. 2. & *Brucker:* Hiſt: Phil: T. II. p. 759. De Eſſaeis multa quae Noſtro conveniunt *Philo* in L. Quod omn. prob. liber ſit, & de Vit. Contempl. atque ex illo *Euſeb:* P. E. VIII, 379. Diſſident quidem in nonnullis capitibus *Philo* & *Ioſeph:* verum id mirabitur nemo, qui expenderit ea, quae ad L. II. § 26. fuerunt obſervata.

4. Καὶ γὰρ ἐν τῷ.] Pendet haec ſententia. poſtulat ἐμέμνητο αὐτῶν vel tale quid. REISK.

5. Ἰουδαικῆς ἱςορίας.] Libri illi Ioſephi variis nominibus dicuntur. *Euſeb:* etiam vocat τῶν ἱςοριῶν, Ioſeph: ipſe τῶν Ἰουδαικῶν πολέμων, vel Ἰουδαικῆς πραγματείας Conf. V. D. ad *Ioſeph:* Proem: L. I.

6. Πρὸς τοὺς Ἑλλ.] Qui *Ioſeph:* vocantur κατ᾽ Ἀπίωνος. V. *Comment:* ad L. I, 1.

7. Εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι &c.] LXXIII qui ſequuntur verſ. adducuntur ab Euſeb: L. IX. Varietates ſcripturae, quae plures apud eum ſunt, adnotabo. γάμου μ. ὑ. ὑπεροψ. ſine praepoſ. παρὰ legitur in excuſo, mendoſe tamen, ni fallor. ſcriptus namque idem in hoc non diſcrepat a lectione auctoris. infra κη-

ſuos eſſe cenſent, ac moribus ſuis informant. atque id faciunt, non ut in nuptias, & ſucceſſionem ſui in poſterum tollant, ſed ut mulierum petulantias euitent. Diuitiarum ſunt contemptores mirabiliſque apud ipſos communicatio bonorum eſt. neque uidere inter ipſos quempiam eſt qui diuitiarum poſſeſſione excellat: quippe cum lex eiusmodi ipſis ſit, ut qui in collegium id ingrediatur, facultates ſuas in publicum ei proſcribat. atque ita fit, ut in omnibus ipſis neque paupertatis hu-

δας ἐκλαμβάνοντες, ἁπαλοὺς ἔτι πρὸς τὰ μαθήματα, συγγενεῖς ἡγοῦνται, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἑαυτῶν ἐντυποῦσιν. τὸν μὲν γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν οὐκ ἀναιροῦντες, τὰς δὲ τῶν γυναικῶν ἀσελγείας φυλαττόμενοι. καταφρονηταὶ δὲ πλούτου, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικὸν, οὐδ' ἐςὶν εὑρεῖν κτήσει τινὰ παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα, 8 νόμος γὰρ τοὺς εἰς τὴν αἵρεσιν εἰσιόντας δημεύειν τῷ τάγματι τὴν οὐσίαν· ὥςε ἐν ἅπασι μήτε πενίας τα-

κηλῖδα δὲ adiuncta coniungendi particula, & ἀλειφθῇ. non multo poſt ἥκουσιν αἱρετιςαῖς, & ſeq. verſ. εἰσίασιν ὥσπερ συνήθεις. dein τῆς μεταδόσεως ἀκολύτως, ἡ μετάληψις. duobus verbis inmutatis. quod ad poſteriorem pertinet inmutationem, puto id culpa librarii commiſſum. nam ſcriptus ille non diſcedit a lectione Porph. In primo ſeq. pag. ἐπιμελητῶν ἀφεῖνται, ſine verbo indefinito tempore poſito. in tertio σκεπάσμασιν οὕτω pro, ut eſt apud auctorem σκέπασι λινοῖς. in quarto diſcrimine non variante ſententia ἐν ᾧ μηδενὶ. nec multo poſt κατεσθέντων. in ſeq. v. προκατάρχεται. quod manifeſte mendoſum eſt, & refellitur a ſcripto Euſ. exemplari. in nono ἀριςοποιησάμενος δ' ἐπεύχεται μᾶλλον. quod item falſum puto. nam quod pertinet ad extremum verbum, πάλιν quoque legitur in eodem mſſ. initio XI. δειπνοῦσι δ' ὑποςρέψαντες. in XX. ἦθος δοκιμάζεται. quod placet. Tertio ab hoc v. καὶ συναδικεῖσθαι δικαίοις, quod improbo, quamvis in ſcripto exemplari eodem pacto legatur. dein ψευδομένους ἀποβάλλεσθαι. nec tamen, quod eſt apud auctorem, puto repudiandum, capitur enim quoque id verbum hoc intellectu, ut valeat odio perſequi. Plut. de Iſ. οὐχ ἥκιςα δὲ καὶ τὸν ἰχθῦν ἀπὸ ταύτης προβάλλονται τῆς αἰτίας, καὶ τὸ μισεῖν ἰχθῦϊ γράφουσιν. XXXV. ἀνέλαβον ἱκανὴν. XXXVIII. ὡς μὴ ταῖς αὐγαῖς ἐνυβρίζειν τοῦ θεοῦ. quod verum iudico. verbum vero quod praecedit haec apud eum corruptum eſt. ita enim legi debet unitatis numero dandique caſu, non θοιματίων. XL. ἐκ δέ τῆς ἀσκήσεως. ſeq. V. λογιζόμενοι. quod manifeſto corruptum eſt. eius vero verbi in ſcripto illo veſtigium nullum. in ſeq. ὀργάνων, ἵν' ἢ βλασφημήσωσι, adverbio adiuncto. In quart. v. ſeq. pag. & extremo poſiti illic exempli, σπανίον δὲ εἰ ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν ἀςοχοῦσιν. abeſt tamen particula εἰ ab *Euſeb:* illo ſcripto. VICTORIUS. Hinc ad § 14. verbatim fere tranſſcripta ſunt omnia ex Ioſepho. Emendationes autem quae in iſto occurrunt intervallo pleraeque Ioſephi ipſius cod. authoritate nituntur. VALENT. *Ioſeph:* B. Iud. II, 8. ubi conferri debent notae V. D. nullam eius rationem habitam a *Victorio* mireris. E Noſtro hauſit *Euſeb:* P. E. IX. p. 404. ſed qui Ioſephi oblitus videtur, cum p. 407. D. ſcribit ταῦτα μὲν ὁ Πορφύριος ἐκ παλαιῶν ὡς εἰκὸς ἀναγνωσμάτων —— ἐμαρτύρησεν. Quaedam etiam habet *Suid.* in Ἐσσαῖοι. Statim & *Ioſeph:* & *Euſeb:* καὶ τὸ πάθεσιν, quod merito praeferebat *Reiskius*. male dein *Meerm.* ὑπεροψίαν.

8. Νόμος γὰρ &c.] Multum de ſtatu hoc & communione bonorum diſputant iuris interpretes. Bene *Grot:* Iur. B. & P. II, 2. id fieri potuiſſet, ſi in magna aliqua ſimplicitate perſtitiſſent homines, aut eximia quadam

ταπεινότητα φαίνεσθαι, μήτε ὑπεροχὴν πλούτου, τῶν δ' ἑκάστου κτημάτων ἀναμεμιγμένων, μίαν ὥσπερ ἀδελφοῖς ἅπασιν οὐσίαν εἶναι. κηλῖδα ὑπολαμβάνουσιν τοὔλαιον, [9] κἂν ἀλειφῇ τις ἄκων, σμήχεται τὸ σῶμα. [10] τὸ γὰρ αὐχμεῖν ἐν καλῷ τίθενται, [11] λευχειμονεῖν τε διὰ παντός. χειροτονητοὶ δὲ [12] τῶν κοινῶν ἐπιμεληταὶ, καὶ [13] ἀδιαίρετοι πρὸς ἁπάντων εἰς τὰς χρείας ἕκαστοι. [14] μία δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῶν πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ μετοι-

humilitas, neque diuitiarum excellentia ulla conſpiciatur: ſed ex ſingulorum poſſeſſionibus commixtis una cunctis perinde ac fratribus facultas ſuppetat. Oleum maculam corporibus eſſe opinabantur: etiam ſi inuitus quiſpiam unctione eius corpus abſtergeret. Squalere enim pulcrum apud ipſos cenſebatur: indumentaque alba ſemper geſtare praeclarum habebatur. Communium rerum procuratores ab omnibus indiſtincte ſinguli creantur, prout uſus requiſiuerit. Ciuitas ipſis una non eſt: ſed in unaquaque mul-

dam caritate inter ſe vixiſſent. Tales autem Eſſeni, Pythagoraei, veteres Chriſtiani, & hodie etiam multi. Vide *Holſten:* ad Noſtr. Vit. Pyth. 20. pro *τάγματι Meerm.* *πράγματι.* inepte.

9. Κἂν ἀλειφῇ.] Ἀλιφῇ *Ioſeph:* ἀλειφθῇ *Euſeb:* Utrum hoc eligas, an illud, ciccum non interduim. ſed male *Meerm.* τοὔλεμον pro τοὔλαιον.

10. Τὸ γὰρ αὐχμεῖν —] Cum ab Eſſenis illis, Iudaeorum aſcetis, monachorum Chriſtianorum originem aliqui arceſſant, nihil mirum eſt, huiusmodi quoque ſordes illos olim adfectaſſe, quae res nec dum in deſuetudinem abiit. Vide hac de re *Salmaſ:* ad *Tertull:* Pall: p. 68.

11. Λευχειμονεῖν τε.] De Therapeutis diſputatur, Gentilesne fuerint, Iudaei (quod vero proximum eſt) an Chriſtiani ex Alexandrinis Iudaeis facti. certe vitam aſceticam, nec multum ab Eſſenis diverſam agebant. adſcribam ideoque *Philonis* locum idem eadem voce dicentis. De Vit. Contempl. p. 695. D. ἐπειδὰν οὖν συνέλθωσι λευχειμονοῦντες φαιδροί.

12. Τῶν κοινῶν ἐπιμεληταί.] Οἱ ἐπιμελ. *Euſeb:* Intelliguntur *quaeſtores*, de quibus eodem modo *Philo* apud *Euſeb:* P. E. p. 380. A. ἐκ δὴ τῶν οὕτως διαφερόντων ἕκαστοι τὸν μισθὸν λαβόντες ἑνὶ διδόασι τῷ χειροτονηθέντι ταμίᾳ. λαβὼν δ' ἐκεῖνος αὐτίκα τἀπιτήδεια ὠνεῖται, καὶ παρέχει τροφὰς ἀφθόνους, καὶ τ' ἄλλα ὧν ὁ ἀνθρώπινος βίος χρειώδης.

13. Ἀδιαίρετοι πρὸς —] Quid ſibi haec velint explicat ad *Euſeb: Viger:* cum quo tamen τὸ εἰς expungendum haud putem. Blandiri quidem poſſet αἱρετοὶ, quod eſt in *Ioſeph. Cod. Lugd. Bat.* ſed contra tot aliorum conſenſum nihil movendum. πρὸς conſtrui poteſt cum χειροτονητοί. dicit quippe communibus ſuffragiis fuiſſe creatos quaeſtores.

14. Μία δὲ — ἐν ἑκάστῃ μετοικοῦσι.] Ita recte Noſter & ex illo *Euſeb:* κατοικοῦσι *Ioſeph:* ſed apud eum quoque ſic reſcribi velim. differunt illa vocabula, ac μετοικεῖν proprie de incolis dicitur qui iure civitatis non gaudent, & hinc de illis adhibetur, qui per aliquod tempus in urbe quapiam habitant, poſtea alio migraturi. Vid. *Plat.* Leg. VIII. p. 919. E. Hac obſervatione tolli poſſe reor graviſſimam controverſiam quae Eruditos exercet, quo modo *Ioſeph:* in concordiam redigi poſſit cum *Philone*, cui in Lib. Q. O. P. L. p. 678. Eſſeni κωμηδὸν οἰκοῦσι, τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι. Fixum quippe domicilium in una aliqua urbe non habebant, ſed in agris habitare malebant, vel ſic tamen, cum res ita ferrent, per aliquod tempus in urbibus commorari & peregrinari ſolebant.

15.

multi ex ipſis ſimul degunt: apud quos aliunde aduenientibus modo eiusdem ſectae homines ſint, omnibus aditus patet. Quique primum ipſos intuiti fuerint, perinde ac familiares agnoſcunt. Vnde quotiescunque peregrinantur, nihil ſumptuum uidelicet cauſa ſecum afferre conſueuerunt. Nunquam neque calceos, neque indumenta permutant, niſi uel dirupta penitus, uel uetuſtate fuerint conſumpta. Neque emunt, neque uendunt quicquam: ſed unusquisque datis iis quae apud ſe ſunt, indigenti, ab eo contra quae uſui ſibi futura ſint, recipit. Quin etiam ſine ulla huiuscemodi retributione quae opus ſunt, a quibuscunque uoluerint, accipere licet.

§ 12. Erga numen ſane peculiari quodam modo pietatem exercent. prius enim quam oriatur ſol, profanum nihil loquuntur, ſed patrias quasdam preces, qua-

τοικοῦσι πολλοὶ, καὶ τοῖς ἑτέρωθεν [15] ἥκουσιν αἱρεσιώταις ἀναπέπταται τὰ παρ' ἀλλήλοισιν, καὶ οἱ πρῶτον ἰδόντες, [16] ἴσασιν ὥσπερ συνήθεις. διὸ οὐδὲν ἐπικομιζόμενοι ἀποδημοῦσιν ἀναλωμάτων ἕνεκα. οὔτε δὲ ἐσθῆτα, οὔτε ὑποδήματα ἀμείβουσιν, πρὶν διαῤῥαγῆναι πρότερον παντάπασιν, ἢ δαπανηθῆναι τῷ χρόνῳ. οὐδ' ἀγοράζουσί τι, οὐδὲ πωλοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χρήζοντι διδοὺς ἕκαςος τὸ παρ' ἑαυτῷ, τὸ παρ' ἐκείνου χρήσιμον ἀντικομίζεται· χωρὶς δὲ τῆς ἀντιδόσεως ἀκώλυτος ἡ μετάληψις αὐτοῖς, παρ' ὧν ἂν θέλωσιν.

§ 12. Πρός γε μὴν τὸ θεῖον ἰδίως εὐσεβεῖς. πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας [1] εἰς αὐτὸν εὐχὰς, ὥς-

15. Ἥκουσιν αἱρεσιώταις.] Apud *Ioſeph:* minus recte legi αἱρεταῖς, probari, autem poſſe noſtrum αἱρεσιώταις ad *Euſeb:* notat *Viger.* Ibi nunc editur αἱρετιςαῖς, & ſic legebat iam *Victor:* ſed *Codd.* admodum variant. Ea certe voce e *Ioſepho* bis utitur Noſter § 13.

16. Ἴσασιν ὥσπερ συνήθεις.] *Euſeb:* εἰσίασιν, quod probat *Viger:* ſi mutetur in ἐξίασιν. Ego nihil demutem, & ibi quoque ἴσασιν fuiſſe putem paene. Εἰσίασιν quidem eſt apud *Ioſeph:* ſed ab illo deflectit hic paululum, nam ibi etiam eſt αὐτοῖς pro Noſtri ἀλλήλοισι, pro quo ἀλλήλοις melius *Euſeb:* ſuntque ibi plura, quae hic non leguntur. Videtur ergo *Porphyr:* & ex illo *Pamphil:* ſenſum tantum expreſſiſſe. certe in vulgatum omnes conſpirant *Codd.* quare neſcio, unde hauſerit *Hudſ:* quod apud Noſtrum εἰσίασιν legi notet. Dicit, ſimulatque aliquem ſuorum vidiſſent, tanquam συνήθεις agnoviſſe. Belle haec conveniunt illis quae de ſodalitate des Francs Maçons, ut vocantur, narrant. Alia etiam inveniet curioſus lector in Eſſenorum inſtitutis, quae ab horum moribus haud aliena putabit. σκαλίδα διδόασι τοῖς μέλλουσιν αἱρετιςαῖς. &c. Et plura forte, ſi quis illis ſacris iniatus in haec incidat. Confer quoque *Reisk.* ad finem § 12. Mox *Ioſeph:* ἐσθῆτας & πρὶν ἢ διαῤῥ. & paullo poſt pro τὸ παρ' ἑαυτῷ (quae deſunt *Lipſ. Cod.*) *Euſeb:* τὸ π. ἑ. *Ioſeph:* τὰ παρ' αὐτοῦ.

1. Εἰς αὐτὸν εὐχὰς.] Videntur verba prae ſe ferre, ac ſi Eſſeni ſoli preces funderent. V. Salmaſ: in Solin: Valent. P. 431. Aliqui, ut hoc crimine eos abſolvant, reſcribunt εἰς αὐτὸ, nempe τὸ θεῖον, ſed *Codd.* invitis. *Viger:* ad *Euſeb:* intelligit εὐχὰς non quae Soli, aut Solis in honorem, ſed Solis cauſſa nun-

ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι. μετὰ ταῦτα πρὸς ἃς ἕκαστοι τέχνας ἴσασιν, ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν [2] ἰέναι ἀφίενται. καὶ μέχρι πέμπτης ὥρας ἐργασάμενοι συντόνως, ἔπειτα πάλιν εἰς ἓν ἀθροίζονται χωρίον. ζωσάμενοί τε σκέπασι λινοῖς, οὕτως ἀπολούονται τὸ σῶμα ψυχροῖς ὕδασι. καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἁγνείαν εἰς ἴδιον οἴκημα συνίασιν, ἔνθα μηδενὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐπιτέτραπται παρελθεῖν. αὐτοί τε καθαροὶ καθάπερ εἰς ἅγιόν τι τέμενος παραγίνονται, τὸ δειπνητήριον. καθισάντων δὲ μεθ' ἡσυχίας, ὁ μὲν σιτοποιὸς, ἐν τάξει παρατίθησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἑνὸς ἐδέσματος ἑ-

quasi supplicantes, ut oriatur, ad ipsum effundunt. Quod ubi factum est ad artes singuli quas sciunt, exercendas a praesidibus dimittuntur. atque ibi ad quintam usque horam strenue operati, deinde in unum locum omnes rursus congregantur: in quo tegumentis lineis praecincti frigidis aquis corpus abluunt. post quam purificationem in proprium domicilium conueniunt. quo ingredi permissum nemini est, qui alterius sectae fuerit. Ipsi autem puri, in coenaculum quasi in sanctum quoddam fanum procedunt. In quo ubi quiete omnes discubuerunt, ordine seruato pistor panes, coquus unius opsonii uasculum unum unicuique apponit. an-

nuncupantur. Ut cetera Essenorum doctissime excutit, sic haec etiam Cel. *Brucker:* Hist: Crit: Phil: T. II. qui p. 768. lenissime εἰς interpretatur *propter* vel *in*, ita ut recitarint preces, in vel propter solis ortum conpositas, ut lux eius feliciter iis illuceret. profecto non magis hoc absurde fieri poterat, quam si Christianus in solem carmen conponat, & excellentissimum istud opus praedicet. Et sunt huius modi in S. literis, ut *Aldr:* ad *Ioseph:* animadversum. Homines illi inpatienter solis ortum morabantur, ideoque sollemni formula quasi supplices, ut lumen suum exsereret, rogitare potuerunt, ut aegre post occasum se subducebant. *Philo* apud *Euseb:* p. 379. πρὶν δὲ ἥλιον ἀνασχεῖν, ἐπὶ τὰ συνήθη τρεπόμενοι δυομένου μόλις ἐπανίασι. Insignis est locus *Eiusd.* Vit. Cont. p. 698. de Therapeutis, τάς τε ὄψεις καὶ ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἕω στάντες, ἐπὰν θεάσωνται τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰς χεῖρας ἀνατείναντες εἰς οὐρανὸν εὐημερίαν καὶ ἀλήθειαν ἐπεύχονται. Vel sic tamen videntur splendidius, quam par erat, de sole existimasse. V. ad II, 26. & infra 13. τὸν θεὸν vocare. Nec est quod mireris, si cogites, multos Hebraeorum doctores cum Pythagora caelestes orbes anima & intellectu praeditos credidisse, unde *caelicolas* ab imperatoribus Romanis Iudaeos dici aliqui putant. V. *Spencer:* ad *Orig:* Contr: Cels: p. 344. Ut multa alia cum eo habuisse communia Essenos modo dictum est. Quid? illisne tribuere hoc absurdum, cum nec hac macula caruerint qui olim Christiani censeri volebant, qua de re *Cuper:* Harp: p. 112. Equidem ex Orientalium philosophia hoc propagatum videtur. Nec olim nec hodie & inter Christianos quosdam, & alios in Oriente infrequens esse, ut orientem solem reverenter, nec sine corporis inclinatione excipiant, ostendit *T. Hyde* de Rel. Vet. Pers. c. 1.

2. Ἰέναι ἀφίενται.] *Euseb:* ὑπὸ τ. ἐ. ἀφεῖνται. *Ioseph:* pro illo διαφίενται. Mox uterque σκε-

ante autem quam ſumatur cibus qui caſtus purusque eſt, precatione quadam ſacerdos utitur, ante quam deguſtare cuipiam fas non eſt. Poſt prandium item preces ab eodem adhibentur. tam enim incipientibus, quam finientibus celebrandum deum ſibi eſſe ducunt. Poſtea indumentis his quaſi ſacris depoſitis ad opera rurſus redeunt. Quibus ubi ad ueſperam usque incubuerunt reuerſi iterum ſimili modo hoſpitibus quoque ſi forte iam aliqui aduenerint, ſimul diſcumbentibus coëpulantur. Nullus clamor unquam, aut tumultus domum inquinat. Sed adeo modeſte loquendi ac tacendi uices ſibi mutuo praeſtant, ut iis qui extrinſecus ſunt, ſilentium eorum qui ſunt intus, quaſi mirabile aliquod myſterium eſſe uideatur. Cuiuſce rei in cauſa eſt aſſidua hominum ſobrietas, qui cibum & potum naturae ſati-

ἑκάςῳ. προκατεύχεται δ' ὁ ἱερεὺς τῆς τροφῆς, ἁγνῆς οὔσης καὶ καθαρᾶς· καὶ γεύσασθαί [3] τινι πρὶν τῆς εὐχῆς ἀθέμιτον. ἀριςοποιησαμένοις δὲ ἐπεύχεται πάλιν. ἀρχόμενοί τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν θεόν. ἔπειθ' ὡς ἱερὰς καταθέμενοι τὰς ἐσθῆτας πάλιν ἐπ' ἔργα μέχρι δείλης τρέπονται· [4] πίνουσι δ' ὑποςρέψαντες ὁμοίως συγκαθεζομένων τῶν ξένων, εἰ τύχοιεν αὐτοῖσι παρόντες. [5] οὔτε δὲ κραυγή ποτε τὸν οἶκον οὔτε θόρυβος μιαίνει, τὰς δὲ λαλιὰς ἐν τάξει παραχωροῦσιν ἀλλήλοις. καὶ τοῖς ἔξωθεν ὡς μυςήριόν τι φρικτὸν ἡ τῶν ἔνδον σιωπὴ καταφαίνεται. τούτου δ' αἴτιον ἡ διηνεκὴς νῆψις, καὶ τὸ μετρεῖσθαι παρ' αὐτοῖς τροφὴν καὶ ποτὸν μέχρι κόρου. [6] τοῖς δὲ ζηλοῦ-

σκεπάσμασι λινοῖς tamen deeſt *Euſeb:* videntur itaque apud *Porph.* tres literae excidiſſe: σκεπάσματα de veſtibus utitur etiam *Ioſeph:* Ant. XV, 9, 2. Paullo poſt pro ἔνθα *Euſeb:* ἐν ᾧ.

3. Τινι πρὶν τῆς —] *Ioſeph:* τινα πρὸ, ſed ibi etiam πρὶν *Cod. Leid.* τινα *Euſeb:* quoque. Mox idem ἀριςοποιησάμενος ἐπεύχ. addunt tamen δὲ aliqui *Codd.* quod, neſcio qua auctoritate, in γε mutarat *Valent.* Certe & *Lipſ. Cod.* tuetur, & *Euſeb:* apud quem μᾶλλον e voce πάλιν perperam ortum fuit. Dein poſt γεραίρουσι τὸν θεὸν addit *Ioſeph:* ὡς χορηγὸν τῆς τροφῆς.

4. Πίνουσι δὲ ὑποςρ.] Et *Iudaeus*, e quo Noſter, & *Chriſtianus*, qui e Noſtro, δειπνοῦσι. quia Graeci a bibendi ſtudio conviviis nomen dederunt, ea voce uſus videtur. notum eſt illud *Cicer: IX.* Famil. 24. *Sapientius noſtri quam Graeci: illi* συμπόσια *aut* σύνδειπνα, *id eſt, compotationes, aut concoenationes* &c. Hinc itaque συμπόσιον idem quod δεῖπνον. noſtram vocem de epulis etiam interpretantur apud *Plut.* T. I. p. 94. A.

5. Οὔτε δὲ κραυγή —] Ita revocavi. antea legebatur οὕτω δὲ, quod etiam emendarat *Fogeroll. Valent.* e *Ioſeph.* ſubſtituerat οὐδὲ. noſtrum *Euſeb. Cod. Lipſ.* & *Meerm.* firmant. *Valent.* mox rurſum οὐδὲ. nos οὔτε dedimus, fide Hebraei & Chriſtiani, licet haud ignorem, nullam nos cogere neceſſitatem, ut has particulas ſub eamdem formam redigamus. *Lipſ.* οὐ θόρυβος, & ſic eſt in antiquiſſimis *Edd. Meerm.* θυρίβος, perpetua literarum confuſione.

6. Τοῖς δὲ ζηλοῦσι.] *Ioſeph:* τῷ δὲ ζηλοῦντι. no-

λοῦσι τὴν αἵρεσιν οὐκ εὐθὺς ἡ πάροδος, ἀλλ' ἐπ' ἐνιαυτὸν ἔξω μένοντι τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται δίαιταν, ἀξινάριόν τε καὶ περίζωμα δόντες, καὶ λευκὴν ἐσθῆτα. [7] ἐπειδὰν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ πεῖραν ἐγκρατείας δῷ, πρόσεισιν ἔγγιον τῇ διαίτῃ· καὶ [8] καθαρωτέρων τῶν πρὸς ἁγνείαν ὑδάτων μεταλαμβάνει. παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβιώσεις οὐδέπω· μετὰ γὰρ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις ἔτεσιν τὸ [9] ἦθος κομίζεται. καὶ φανεὶς ἄξιος, [10] οὕτως εἰς τὸν ὅμιλον ἐγκρίνεται.

§ 13. Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἅψασθαι τροφῆς, ὅρκους αὐτοῖς ὄμνυσι φρικώδεις. πρῶτον μὲν, εὐσεβήσειν τὸ θεῖον, ἔπειτα τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια διαφυλάξειν, καὶ μήτε κατὰ γνώμην βλάψειν τινὰ, μήτ' ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους, καὶ [1] συν-

tietate metiebantur. Iis autem qui in societatem hanc admitti cupiunt, non statim aditus patet: sed eodem uictu seruato, sarculoque & femoralibus, & albo indumento accepto agendus extra annus est. quo in tempore ubi iam continentiae suae experimentum exhibuerint, propius accedunt, & ex purioribus ad sanctificationem aquis sumunt, licet nondum ad conuictum admittantur. Post enim hanc continentiae demonstrationem duos alios annos in morum comprobationem consumunt. quibus exactis ubi dignus uisus quispiam est, ita in collegium cooptatur.

§ 13. Prius tamen quam communem uictum attingat, horrendum quoddam iusiurandum iurat. Primum, pie se numen esse ueneraturum: deinde iura erga homines seruaturum: neque ex consilio, neque ex mandato laesionem cuipiam se esse illaturum: iniustos se odio prosequuturum: iu-

nota usum olim frequentissimum, ut eorum, qui in societatem adsciscerentur, mores atque ingenium antea per aliquod tempus explorarent, quae consuetudo in Ecclesiam Christianam ducta etiam fuit. Vid. *Holsten:* ad *Nostrum* Vit. Pyth. 6.

7. Ἐπειδὰν δὲ τούτῳ.] Ἐπειδὰν δ' ἐν τούτῳ τ. χ. REISK. Et sic est apud *Eusebium.*

8. Καθαρωτέρων —— ὑδάτων.] Κοινοῖς ὕδασι lavare apud Iudaeos olim aliosque inlicitum, quo respicere videtur *Auctor. Epist.* ad Hebr. X, 22. Multa hanc in rem vide apud *Spencer.* Rit. Leg. III, 1. Veram lectionem e *Ioseph:* instauravit *Valent.* Antea legebatur καθαρώτερον, quod apud *Euseb:* quoque circumfertur, & est in *Cod. Meerm.*

9. Ἦθος κομίζονται.] In *Cod. Lips.* est κομίζεται. voluisse videtur ῥυθμίζεται, aut κοσμεῖται. REISK. Cum omnes *Porph. Codd.* conspirent in κομίζεται, quod voluit etiam *Valent.* exsilio mulctare non audeo. Unice tamen verum *Ioseph:* & *Pamphili* δοκιμάζεται. quod substituerat *Valent.* in cuius *Edit.* legebatur κομίζονται.

10. Οὕτως εἰς ——] Ergone sodalitas *des Francs Maçons* ex eo instituto renata est? REISK. Vid. ad § 11.

1.

iuſtis fauturum, fidem & obedientiam omnibus, ſed praecipue dominantibus exhibiturum: quippe cum non absque dei uoluntate hominibus principatus contingat. ſique ipſe dominetur, nunquam poteſtate contumelioſe ſe eſſe uſurum: non ueſtitu, non aliquo alio ornatu ſplendidiore ſubditos eſſe ſuperaturum: ueritatem ſemper amplexaturum mendacioque antepoſiturum: manus a furto, & animam ab iniuſto lucro puram ſe eſſe ſeruaturum: neque ſuos ſe collegas celaturum quicpiam, neque aliis quicpiam e- nun-

[1] *συναγωνίζεσθαι τοῖς δικαίοις, τὸ πιςὸν πᾶσι μὲν παρέξειν, μάλιςα δὲ τοῖς* [2] *κρατοῦσιν· οὐ γὰρ δίχα θεοῦ περιγίνεσθαί τισι τὸ ἄρχειν. κἂν αὐτὸς* [3] *ἄρχει, μὴ δὲ πώποτε ἐξυβρίσαι εἰς τὴν ἐξουσίαν, μὴ ἐσθῆτι ἤ τινι πλέονι κόσμῳ τοὺς ὑποτεταγμένους ὑπερλαμπρύνεσθαι. τὴν ἀλήθειαν ἀγαπᾶν ἀεὶ, καὶ τοὺς* [4] *ψευδομένους προβάλλεσθαι·* [5] *χεῖρας κλοπῆς, καὶ ψυχὴν ἀνοσίου κέρδους καθαρὰν φυλάξειν. καὶ μήτε κρύψειν τι τοὺς αἱρετιςὰς, μήθ'* [6] *ἐ-*

1. *Συναγωνίζεσθαι τοῖς δικ.*] *Euſeb: συναδικεῖσθαι. Ioſeph: συναγωνεῖσθαι.* quo utuntur V. D. ad inluſtrandum *S. Paull.* ad Roman. XV, 30. Paullo ante pro conpoſito duo illi alii ſimplex *φυλάξειν.*

2. *Κρατοῦσιν, οὐ γὰρ δίχα θεοῦ* —] *Paull.* ad Roman. XIII, 1. *οὐ γὰρ ἐςὶν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ*, ubi vide diligentiſſ. *Interpretes.* eo in loco per *ἐξουσίαν* (qua voce ſtatim Noſter utitur,) munus ipſum intelligi videtur, adeoque inperii vel Reip. forma, quae utique Deum habet auctorem. ita *βασιλικὴ ἐξουσία* &c. dici ſolet *πᾶσαι ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι* omnes inperiorum formas conplectuntur *Plat.* Alcib: p. 450. B. Alii itaque *ἐξουσιάσοντες* *Luc. XXII,* 25. & *ἐξουσία* vel *ἐξουσίαι. κρατοῦντες* ſunt *qui rerum potiuntur*, ut ſaepe. Adi *Markland:* ad Eurip: Suppl: 18. Pro *τισι Ioſeph: & Euſeb: τινι.* Ille paullo ante *πιςὸν ἀεὶ πασ.*

3. *Ἄρχει μὴ δὲ πωπ. ἐξ.*] *Ioſeph: ἄρχῃ μηδὲ π. ἐξυβρίζειν. Euſeb:* quoque *ἄρχῃ*, quod reſtituendum videtur, licet conſtructio *ἄρχει* pati poſſit, qua de re *Bergler:* ad *Alciphr:* L. II. Epiſt. 58. Verius etiam *Euſeb: ἐξυβρίσαι*, pro quo *Valent. ἐξυβρίζειν* dederat. nam ſic *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* nec non *Victorii* editio (nam quod ibi eſt *ἐξυβρῦσαι* operarum errori tribuo, quem, ut ſaepius ſecutus fuit *Fogeroll:*) Magiſtratus itaque legitimos ferebant, ſed quos dignitate ſua ſuperbire, aut ſupra ceteros ſe efferre nolebant, ſervilis quippe conditionis oſores maximi. Id ſibi vult *Philo* apud *Euſeb:* P. E. p. 382. A. *Καταγινώσκουσι τῶν δεσποτῶν οὐ μόνον ὡς ἀδίκων, ἰσότητα λυμαινομένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀσεβῶν θεσμὸν Φύσεως ἀναιρούντων, ἣ πάντας ὁμοίως γεννήσασα* &c. Bene mox utitur voce *ὑποτάσσεσθαι*, quae propria hac in cauſſa. inde inluſtrari poteſt Divinus Vir in *Epiſt.* ad Rom. XIII, 1.

4. *Ψευδομένους προβάλλεσθαι.*] Bene vulgatum tuetur *Victor.* plura ſignificationis exempla dat *Markl.* ad *Max. Tyr. XXXVI,* 2. *Ioſeph: ἐλέγχειν προβάλλεσθαι.* ubi *καὶ* excidit.

5. *Χεῖρας κλοπῆς καὶ ψυχὴν* —] Iungit *χεῖρας* & *ψυχὴν*, fere ut *Iacob. χεῖρας* & *καρδίαν.* c. IV, 8. quae neſcio an hinc inluſtrari poſſint. Certe ſi *καθαροὶ τὰς χεῖρας* intelligantur homines *non rapaces*, quos ſpeciatim ſic adpellari recte advertit *Raphel.* Tangere ſic videri poſſet Apoſtolus tria decalogi praecepta. verſ. 4. 8. 11. malim tamen latius interpretari, *purae* enim *manus* utroque in ſermone innocentiam ac vitae integritatem notare ſolent.

6.

[6] ἑτέροις αὐτῶν τι μηνύσειν, κἂν μέχρι θανάτου τις βιάζηται. πρὸς δὲ τούτοις [7] ὄμνυσι μηδενὶ μὲν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων ἑτέρως, ἢ ὡς αὐτὸς παρέλαβεν. ἀφέξεσθαι δὲ λῃστείας, καὶ συντηρήσειν ὁμοίως τά τε αἱρέσεως αὐτῶν βιβλία, καὶ τὰ [8] τῶν ἀγγέλων ὀνόματα. τοιοῦτοι μὲν οἱ ὅρκοι. [9] οἱ δ' ἁλόντες καὶ οἱ ἐκβληθέντες κακῷ μόρῳ φθείρονται. τοῖς γὰρ ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ἐνδεδεμένοι, οὐδὲ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις τροφῆς δύνανται μεταλαμβάνειν, [10] ποηφαγοῦντες δὲ, καὶ λιμῷ τὸ σῶμα διαφθειρόμενοι, ἀπόλλυνται. διὸ δὴ πολ-

nunciaturum, etiam ſi ad mortem usque cogatur. Ad haec iurat ſe nullo alio modo aliis decreta eſſe traditurum, quam quo ipſe acceperit: ſe a latrocinio temperaturum: ſe ſimili modo ſectae ſuae libros, ac angelorum nomina diligenter obſeruaturum. ac iusiurandum quidem huiusmodi eſt: quod qui uiolant, & eiiciuntur, malo fato poſtea intereunt. iuramentis enim & conſuetudinibus obnoxii ne apud alios quidem conſequi alimentum queunt. unde herbam comedentes tandem fame conſumpti pereunt. Vnde ipſi multos miſericordia moti in

6. Ἑτέροις τι μηνύσειν.] Male *Meerm.* ἑταίροις, ut voces iſtae ſaepe confundi ſolent, ſic mox iterum ἑταίρως pro ἑτέρως. Mos multis populis uſitatiſſimus, ut diligenter caverent, ne ſacrorum arcana τοῖς ἀμυήτοις innoteſcerent. Eſſaei haec etiam cum Pythagoraeis habuerunt communia, & acceperunt ab Aegyptiis, de quibus teſtatiſſimum eſt. Fluxit ad Chriſtianos, qui religionis myſteria infidelibus non prodebant, qua de re *Milles* ad *Cyrill.* Hieroſ. Praef. p. 9.

7. Ὄμνυσι —— ἢ αὐτὸς παρέλ.] *Ioſeph:* πρὸς τούτοις ὀμνύουσι, & *Meerm.* μηδενὶ μεταδοῦναι. dein *Ioſeph:* μετέλαβεν pro παρέλαβεν. ſed noſtrum ἐμφατικώτερον. παραλαμβάνειν quippe eſt proprie doctrinam a parentibus, vel praeceptoribus traditam recipere, uti eam propagare eſt παραδίδοναι. Utrumque ſic etiam iungit *S. Paullus I.* ad Corinth. XI, 23. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν. Centies ita Noſter & alii.

8. Τῶν ἀγγέλων ὀνόματα.] Τῶν omittit *Meerm. Scalig.* & alii hoc *Ioſephi* loco utuntur, ut adſerant *S. Paull.* ad Coloſſ. II, 18. angelorum cultum in Eſſenis damnare. ſed contra veniunt multi & Iudaeos ceteros illius aetatis hoc crimine evolvunt. an recte, non anquiro. Contrarium utique ſignificare videtur *Orig.* in *Ioan.* p. 212. Sed Noſter hic nihil de cultu dicit, tantum quod nomina diligenter cuſtodiverint, quod nihil mireris in hominibus ſuperſtitioni deditis, cum variae angelorum τάξεις crederentur. nihil ergo movendum invitis & *Ioſeph:* & *Porph.* & *Euſeb: Codd.* cum Viro Clar. qui apud *Ioſeph:* ἁγνείων coniiciebat. Vox a Iudaeis & Chriſtianis tranſiit ad Platonicos, *Hieroclem*, *Noſtrum* & alios. unde patet, quo iure V. D. ad *Porph.* Iſagog. c. 3. notarit, quoties illa vox apud Noſtrum occurrat, corruptam eſſe, & vocem θεοῦ ſubſtituendam. De re ipſa confer Cel. *Brucker:* Hiſt. Phil. T. II. p. 769.

9. Οἱ δὲ ἁλόντες.] Plenius *Ioſeph:* ἐπ' ἀξιοχρέοις ἁμαρτήμασιν ἁλόντας. Abit paululum in ſequentibus ab eo Noſter.

10. Ποηφαγοῦντες δὲ.] *Ioſeph:* ποηφαγῶν δὲ καὶ λιμῷ τὸ σῶμα τηκόμενος διαφθείρεται. ut Noſter *Pamphil.* niſi quod τὸ σῶμα deſideretur. Rectius ibi etiam nunc editur ποηφαγοῦν-

in extremis necessitatibus constitutos receperunt, poenam peccatorum suorum in eo satis idoneam dedisse existimantes, quod ad mortem usque afflictati calamitatibus fuissent. Sarculum autem iis qui in sectam asciscendi sunt, ea de causa dare consueuerunt. quia etiam ipsi alioqui exonerandi uentris causa non sessitant, nisi scrobem pedali altitudine defoderint, pallioque circum operuerint, ne splendore lucis appetente aliqua contumelia deos afficiant. Tanta autem uictus eorum tenuitas ac paucitas est, ut septimo die, quem hymnis in deum & quieti totum dicarunt, nulla excrementorum exinanitione indigeant. Ex qua quidem exercitatione tantam toleranti-am

πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ταῖς ἐσχάταις [11] *ἀνάγκαις ἔλαβον ἱκανὴν τιμωρίαν δεδωκέναι νομίζοντες ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, τὸν μέχρι θανάτου βάσανον. τὴν δὲ* [12] *σκαλίδα διδόασι τοῖς μέλλουσιν αἱρετισταῖς. ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἄλλως οὐ* [13] *θακεύουσιν, ἢ βόθρον ὀρύξαντες εἰς βάθος ποδιαῖον, περικαλύψαντές τε θοιματίῳ ὡς μὴ* [14] *ταῖς αὐγαῖς ἐνυβρίζειν τοῦ θεοῦ. τοσαύτη μέν ἐστιν αὐτῶν ἡ λιτότης ἡ περὶ τὴν δίαιταν καὶ ὀλιγότης, ὡς* [15] *τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἣν τηρεῖν εἰώθασιν εἰς τοὺς ὕμνους τῷ θεῷ, καὶ εἰς ἀνάπαυσιν.* [16] *οἱ δὲ τῆς ἀσκήσεως ταύτης τοσαύτην πεποίηνται τὴν καρ-τε-*

γοῦντες, antea fuisse *ποιηφαγοῦντες* V. D. ad *Ioseph:* monet. stulte hic quoque vitium operarum, quod inrepserat in Editionem principem, secuti fuerunt Editores posteriores, qui dabant *ποιηφαγοῦντες*.

11. *Ἀνάγκαις ἔλαβον.*] *Ἀνάγκαις* servo, sed *ἀνέλαβον* Iosepho adscribendum puto. REISK. Et sic *Euseb: ἀναπνοαῖς ἀνέλαβον Iosephus.* a quo in sequentibus etiam deflectit Noster.

12. *Σκαλίδα διδόασι* ——] *Σκαλίδα* exponit *Ioseph: τὸ διδόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀξινίδιον τοῖς νεοσυστάτοις*, ubi de notabili hoc more, e lege *Mois.* Deut. XXIII, 13. desumpto, *Interpret.*

13. *Θακεύουσιν.*] Bene *Hesych: Θακεύουσι. κάθηνται εἰς τὰς χρείας.* multa ibi V. D.

14. *Ταῖς αὐγαῖς ἐνυβ. τ. θ.*] *Τοῖς τοιούτοις ἐν.* malebat Vir Eximius ad *Charit. IV*, 2. non cogitans e *Ioseph:* haec esse sarcienda. Inepte legebatur antea *ταῖς αὐταῖς ἐνυβρίζ. τοὺς θεοὺς.* sed quod bene a V. D. emendatum est. Vid. *Haverc.* ad *Ioseph.* Nec secus *Euseb:* nihil itaque est cur *ἐνυβρίζειν* loco moveamus, quod in *ἐνυβρίζοιεν* verterat *Valent.* Apud *Ioseph:* nempe invenerat *ὑβρίζοιεν.* *Cod. Lips.* dat *ἐνυβρίζουν τοῦς θεοῦς.* postrema, cum & *Edd.* ceterae & *Felician.* quoque agnoscat, proscribere non ausus fuissem. *Porph.* Graecorum more locutus fuit. Constructio tamen melius patitur *τοῦ θεοῦ.* nam duriusculum videtur dictum, sive cum *Felic.* vertas, sive, *ne splendore* (vel per splendorem) *Deos contumelia adficiant*, ne ipsos Deos contumelia adficiant, dum adficiunt splendorem eorum. De reverentia quam Soli praestabant Esseni, dictum est supra.

15. *Τῇ ἑβδομάδι.*] *Ἐν ἑβδομάδι* emendat *D'Orvill:* ad *Charit: IV*, 2. *Sabbathi die*, non tota hebdomade. *ἐν τῇ ἑβδομάδι* habet *Euseb:* eodem redit. utique sabbathi dies, vel septimus significatur. Is Graecis *ἑβδομὰς*, nam septimanae significationem postea induit, qua de re *Salmas.* Exerc. Plin. p. 431.

16. *Οἱ δὲ τῆς ἀσκ.*] Immo vero *ἐκ δὲ τῆς ἀσκήσ.* ut bene *Euseb: Lips.* ac *Meerm. Codex.* mox bene *λογιζόμενοι*, quae vox a fle-

τερίαν, ὡς στρεβλούμενοι, καὶ λυγιζόμενοι, καὶ καόμενοι, καὶ διὰ πάντων ὁδεύοντες τῶν [17] βασανιστηρίων ὀργάνων, ἢ βλασφημήσωσι τὸν νομοθέτην, ἢ φάγωσι τῶν ἀσυνήθων, οὐδ' ἕτερον ὑπομένειν. διέδειξαν δὲ τοῦτο, ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ. ἐπεὶ οὐδὲ κολακεῦσαι τοὺς αἰκιζομένους, ἢ δακρύσαι ὑπομένουσι, μειδιῶντες δ' ἐν ταῖς ἀλγηδόσι, καὶ [18] κατειρωνευόμενοι τῶν τὰς βασάνους προσφερόντων, [19] εὔθυμοι τὰς ψυχὰς ἠφίεσαν, ὡς πάλιν κομιούμενοι· καὶ γὰρ ἔῤῥωται παρ' αὐτοῖς ἥδε ἡ δόξα, φθαρτὰ μὲν εἶναι τὰ σώματα, καὶ τὴν ὕλην οὐ μόνιμον αὐτῶν, τὰς δὲ ψυχὰς ἀθανάτους ἀεὶ διαμένειν, καὶ [20] συμπλέκεσθαι μὲν ἐκ τοῦ λεπτοτάτου φοιτώσας αἰθέρος, ῥύμῃ φυσικῇ κα-

am sibi compararunt, ut torqueri, & flammis & igne accendi & omni demum cruciatuum genere affici potius sustineant, quam uel legislatori suo maledicere, uel comedere quicpiam uelint, quod praeter consuetudinem suam sit. Id quod in bello aduersus Romanos praecipue conspectum est: cum neque adulari iis qui ipsos cruciarent, neque lacrymas effundere ullas paterentur; sed subridentes in tormentis, & dissimulatione ad eos utentes qui supplicia inferrent, alacriter quasi rursus recepturi animas emitterent. Ea enim opinio rata apud ipsos est, sicut corpora corruptioni esse obnoxia & materia instabili & caduca constare, ita animas esse immortales, ac perpetuo durare: ac cum ex tenuissimo aethere discurren-

flectendo & torquendo transiit in significatum cruciandi. V. ad L. I, 33. & *Kuster.* ad *Suid.* in V. pro καόμενοι *Ioseph:* καιόμενοι.

17. Βασανιστηρίων ὀργάνων ——] Plenius hoc dictum, cum apud alios substantivum passim omittatur, ut obseruat *D'Orvill:* ad *Charit:* *IV*, 2. Dein *Ioseph:* & *Euseb:* ἵνα ἢ βλασφημ. Prior ille τί τῶν ἀ. οὐδέτερον sed cum Nostro facit *Euseb:* τι ὑπέμειναν παθεῖν. οὐδέτερον, ὑπομένειν. τι tamen ante τῶν ἀσ. etiam adsciscens. ἵνα itaque ante βλασφημ. (pro quo *Lips.* perperam βλασφημοῖσι) inserendum, vel animo supplendum. Statim apud *Euseb:* ἐπεὶ δ' οὐ κολ. quod correctum in ἐπειδή.

18. Κατειρωνευόμενοι.] Adscriptum est *Cod. Lips.* hoc Scholium μεγαλοφρονοῦντες, ὑποκρινόμενοι, νῦν δὲ προσποιούμενοι. Nihil horum omnium satis neque aptum, neque dilucidum. REISK. Idem Scholion adscriptum *Meerm.* qui male κατειρωρώμενοι.

19. Εὔθυμοι τὰς ψυχὰς ——] Prorsus ut Germani apud *Appian:* θανάτου καταφρονηταὶ δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως in Celtic. p. 1192. quo loco iam usum video Cel: *Wesseling:* ad *Diod:* *V*, 28. ubi de Gallis, Pythagorae dogma de inmortalitate animae sequentibus, similia narrantur. Vocem αὐτῶν post μόνιμον *Meerm.* delet. *Ioseph:* αὐτοῖς.

20. Συμπλέκεσθαι ἐκ τοῦ λεπτ. αἰθ.] Nota opinionem Iudaeorum, quam Pythagoram, iuxta alias per populos orientales sparsas adoptasse & in alios propagasse novimus. sed magis mirari quis posset, quo modo haec sententia cum illa quam de animae inmortalitate tuebantur, quamque recte Noster iis contribuit, conciliari possit. sed illi meminerint, veteres credidisse, non omnem dissi-

rentes fluxu naturali detractae corporibus coniunctae ſint, ubi e carneis uinculis relaxatae fuerint, quaſi a longa ſeruitute liberas, tunc iam gaudere ac ſublimes ferri. Ex huiuscemodi porro uictu atque hac in ueritate & pietate exercitatione merito fit, ut ex ipſis multi reperiantur qui & futura praenoſcant, utpote in libris ſacris, & uariis caſtimoniis, & prophetarum enunciatis ab ineunte aetate uerſati, & raro in praedictionibus aberrent. Atque Eſſaeorum quidem apud Iudaeos ſecta huiusmodi eſt.

§ 14. Omnibus ſane erat interdictum ne ex ſuilla carne ederent aut piſcibus ſquammis carentibus, quos carthilagineos uocamus, aut ex iis quadrupedibus quae

κατασπωμένας. [21] *ἐπειδὰν δὲ ἀνεθῶσιν τῶν κατὰ σάρκα δεσμῶν, οἷον δὴ μακρᾶς* [22] *δουλείας ἀπηλλαγμένας, τότε χαίρειν καὶ μετεώρους φέρεσθαι.* [23] *ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης διαίτης, καὶ τῆς πρὸς ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀσκήσεως, εἰκότως ἐν αὐτοῖς πολλοὶ, οἳ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν, ὡς ἂν βίβλοις ἱεραῖς, καὶ διαφόροις ἁγνείαις, καὶ προφητῶν ἀποφθέγμασιν ἐμπαιδοτριβούμενοι,* [24] *σπάνιον μέντοι ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν ἀςοχοῦσιν.* Τοιοῦτο *μὲν, τὸ τῶν* Ἐσσαίων *παρὰ τοῖς* Ἰουδαίοις *τάγμα.*

§ 14. Πᾶσιγε *μὴν ἀπηγόρευτο* [1] *ὑὸς ἐσθίειν, ἢ ἰχθύων τῶν ἀφολιδώτων, ἃ σελάχια καλοῦσιν* Ἕλλη*νες, ἤ τι τῶν μωνύχων ζώων.* [2] *ἀ-*

ſipari materiam, aliquam eſſe vivam ac perennem. de quo argumento alii. *Ioſephus* illa *ῥύμη φ. κ.* alio modo effert.

21. Ἐπειδὰν *δὲ ἀναθ.*] Dubium nullum eſt legendum eſſe *ἀνεθῶσι.* Saepiſſime in Codice Porphyrii *Lipſ.* *α* & *ε* inter ſe permutata reperi. Reisk. Bene ſic etiam *Meerm.* & correxerat *Fogeroll:* nec ſecus *Ioſeph:* & *Euſeb:* iure itaque ſuum Malcho reddidi. ſtatim pro *οἷον* habet *οἷα* *Euſeb.*

22. *Δουλείας ἀπηλλαγμένας.*] Prorſus uti in *Epiſt.* ad Hebr. II, 15. *ἀπαλλάξῃ δουλείας.* ſic enim ibi mihi conſtruendum videtur, ut ſupra dixi, non *ἀπαλλάξῃ τοῦ φόβου*, quod ſubintelligere, & exemplis adſtruere ſolent.

23. Ἀπὸ *δὲ τῆς* &c.] Haec etiam *Ioſephi*, ſed quaſi *Porphyrii* eſſent, usque ad finem huius §. exſcripſit *Cyrill:* contra Iulian: L. V. p. 180. B. Mox *Lipſ.* ſimpliciter *γινώσκουσι*, ſed in *προγινώσκουσιν* conſpirant omnes reliqui.

24. *Σπάνιον μέντοι* ——] *Ioſeph:* *σπάνιον δὲ εἴποτε ἐ. τ. π. ἀςοχήσουσιν.* ut Noſter *Euſeb:* niſi quod pro *μέντοι* ibi ſit *δὲ εἰ.* *Cyrill:* etiam *σπάνιον δὲ ἐν τ. π. ἀςοχοῦσιν.* Vocem *ἀςοχεῖν* eleganter inluſtrat Doct. *Kypkius* ad *Paull.* 1 Tim. I, 6. qui *Ioſephi* hoc loco utitur.

1. Ὑὸς *ἐσθίειν ἢ ἰχθ. ἀφολιδώτων.*] De ſuibus V. ſupra L. I, 14. de piſcibus legem divinam apud *Moiſ:* Levit. XI, 10. ſquammae piſcium proprie *λεπίδες*, ſerpentum *φολίδες* dicuntur. Vid. Cel. *Valkenar:* ad *Herod:* *VII*, 61. *φολιδωτοὶ ἰχθύες* noti ſunt e *Suida.* noſtrum conpoſitum Lexica ignorant. Schol. *Oppian.* Halieut. I, 638. *τὰ μαλάκια — ἀφολίδωτά τε καὶ ἀλεπίδωτα. τὰ δὲ σελάχια ἤτοι τὰ ὀςώδη μὲν, ἀφολίδωτα δὲ καὶ* — uti Noſter, *σελάχια* etiam vocari dicit. De *μωνύχοις* vide ſupra § 7.

2. Ἀπηγορεύετο *δὲ καὶ μὴ.*] *Cod. Lipſ.* & *Meerm.*

ἀπηγορεύετο δὲ καὶ μὴ τὰ ἱκετεύοντα, καὶ οἷον προςφεύγοντα ταῖς οἰκίαις ἀναιρεῖν, οὐχ ὅτι μὴ ἐσθίειν. 3 οὐδὲ νεοττοῖς ἐπέτρεψεν ὁ νομοθέτης τοὺς γονέας συνεξαιρεῖν, φείδεσθαι δὲ κελεύει κᾂν 4 τῇ πολεμίᾳ τῶν συνεργαζομένων ζώων καὶ μὴ φονεύειν. καὶ οὐκ ἐφοβήθη μὴ 5 πληθύναν τὸ γένος τῶν μὴ θυομένων ζώων λιμὸν ἐργάσηται τοῖς ἀνθρώποις· ᾔδει γὰρ πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ πολύτοκα, καὶ ὀλιγοχρόνια. ἔπειτα ὡς πολὺ τὸ ἀπολλύμενον, ὅταν μὴ τύχῃ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπιμελείας. καὶ μὴν καὶ ὅτι ἐςὶν ἄλλα ζῶα, ἃ τῷ πληθύνοντι ἐπιτίθεται. τεκμήριον δὲ, ὅτι πολλῶν ἀπεχόμεθα, οἷον σαυρῶν, σκωλήκων,

quae ungulam folidam haberent. Vetitum quoque ipfis erat interficere, nedum comedere ea animalia quae quafi fupplicarent, atque ad domos confugerent. Parentes item una cum pullis occidere legis lator non permittebat. Parcendum quoque uel in hoftili regione animalibus iusferat, quae nobiscum cooperarentur, cauendumque a caede eorum perpetranda. neque uerebatur, ne in nimiam copiam excrefcens animalium genus, quae non mactarentur, hominibus famem induceret. quippe qui optime noffet, primum multipara eius naturae effe, ut breui tempore durarent. deinde, multa effe animalia quae fi cura hominum deftituantur, facile intereant: alia praeterea effe quae multitudini excrefcenti refiftant. Cui rei illud argumento eft, quod licet a multis abftineamus, ut puta lacer-

Meerm. ἀπηγ. δὲ καὶ μηδὲ. Voculam μὴ paffim addi ἀπαγορευτικοῖς tranflatitium eft, & fupra iam obfervatum. Pafferes fupplices qua religione apud veteres fuerint, vidimus L. III. § 15. quibus adde *Menag:* ad *Diog: Laërt: IV*, 10. Sed an *Moifes*, uti Malchus fignificat, de fupplicibus animantibus non reiiciendis legem quoque tulit? Utique Iudaeorum magiftri ita praeceperunt. *Philo* de Relig. Mof. Reip. forma. μὴ ζώων ἱκεσίαν, οἷα ἔσθ' ὅτε προσφευγόντων ἀναιρεῖν apud *Eufeb:* P. E. p. 359. B.

3. Οὐδὲ νεοτ. ἐπετρ. ὁ νομοθέτης ——] Legem habemus apud *Moifen* Deuter. XXII, 16. quo modo Pythagoras fuam in animantes rationis expertes manfuetudinem e divino inftituto acceperit, differentem lege *Clem: Alex:* Strom: L. II. p. 400.

4. Τῇ πολεμίᾳ τῶν συνεργ. ——] De arboribus in terra hoftili non excidendis legem quidem habemus apud *Moifem* Deuter. XX, 19. fed contra hoftium urbes funditus everti, neque etiam beftiis parci iubet Deus *ibid.* XIII, 15. Confuetudine itaque interprete ad animantia haec etiam producta videntur. Immo latius adhuc Hebraei & fcripta Thalmudica extendunt. Vid. *Grot.* Iur. B. & P. L. III, 12. fed & *Clem: Alex:* tefte, μηδὲ συνόλως καρπὸν ἥμερον διαφθείρειν, μήτε τὸν γῆς, μήτε τὸν τῆς ψυχῆς. οὐδὲ τὴν τῶν πολεμίων χώραν τέμνειν ἐᾷ, Strom. L. II. p. 401. quibuscum Pythagorae praeceptum fupra contendebam.

5. Πληθύναν τὸ γένος.] Πληθύναν revocavi. ita iubebat Editio princeps & *Cod. Lipf.* idque volebat *Meerm.* qui dabat πληθῦναι. nefcio

certis, uermibus, ſerpentibus, canibus, non timendum tamen propterea ſit, ne ex abſtinentia fame pereamus. Adde quod nimis excreſcentia comedere & interficere idem non eſt. nam cum pleraque ex his occidamus, nihil ex ipſis guſtandum nobis eſſe ducimus.

§ 15. Iam uero Syros quoque antiquitus ab animalibus abſtinuiſſe, atque ideo neque diis ea mactare conſueuiſſe memoriae proditum eſt. poſtea uero licet ad quorundam malorum auerſionem procurandam ea ſacrificarint, nunquam tamen eo adductos, ut carnium eſum admiſerint. Proceſſu autem temporis, Neanthes Cyzicenus, & Asclepiades Cyprius inquiunt, tempore Pygmalionis qui cum genere eſſet Phoenix, Cypriorum etiam imperium obtinebat, ex huiuscemodi piaculo carnium eſum fuiſſe introductum. Asclepiades enim in libro

κων, μυιῶν, ὄφεων, κυνῶν, καὶ ὅμως οὐ δέος μὴ ἐκ τῆς ἀποχῆς λιμώττοντες διαφθαρῶμεν πληθυόντων. ἔπειτα οὐ ταυτὸν τὸ ἐσθίειν τῷ φονεύειν. ἐπεὶ καὶ τούτων ἀναιροῦντες τὰ πολλὰ, οὐδενὸς ἔτι γευόμεθα.

§ 15. Καὶ μὴν καὶ τοὺς Σύρους ἱϛοροῦσι τὸ παλαιὸν ἀπέχεσθαι τῶν ζώων, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τοῖς θεοῖς θύειν· ὕϛερον δὲ θῦσαι μὲν εἰς ἀποτροπήν τινων κακῶν· αὐτοὺς δὲ, μηδὲ ὅλως προσίεσθαι τὴν σαρκοφαγίαν. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, [1] ὥς φησι Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς, καὶ [2] Ἀσκληπιάδης ὁ Κύπριος, κατὰ [3] Πυγμαλίωνα, τὸν γένει μὲν Φοίνικα, βασιλεύσαντα δὲ Κυπρίων, τὴν σαρκοφαγίαν παραδεχθῆναι ἐκ τῆς τοιαύτης παρανομίας· λέγει δὲ ὁ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ περὶ

ſcio quare *Editor Lugdun.* mutarit in πληθύνον, quod ſecutus fuit *Cantabr.*

1. Ὥς φησι Νεάνθης.] Porphyrii teſtimonium interpretatur *Hieron.* L. II. Adv. Iovin. 14. *Neanthes Cyzicenus, & Aſclepiades Cyprius, aetate qua Pygmalion in oriente regnabat, ſcribunt eſum carnium non fuiſſe.* Hic eſt Neanthes ille, quem in explicandis veterum ſuperſtitionum ritibus *Clem Alex.* Strom. V. p. 569. aliique laudant. Vid. *Caſaub.* ad *Athen.* L. IX, 4 & plura de illo apud *Menag.* ad *Diog. Laërt. VIII*, 72. Paulo ante θυσίαι pro θῦσαι *Meerm. Codex.*

2. Ἀσκληπιάδης ὁ Κύπριος.] Multi huius nominis recenſentur a *Fabric.* Bibl. Graec. L. VI, 9. ſed qui a noſtro hoc videntur diverſi. Illum & alios qui de rebus Cypriorum ſcripſerunt excitavit *Meurſ.* in Cypr. I, 1. & II, 29.

3. Πυγμαλίωνα, τὸν γένει μὲν Φοίν.] Intelligunt Pygmalionem, Didonis fratrem, qui prius Rex Tyri fuerat, poſtea Cypri regno potitus. Vid. *Meurſ.* in Cypr. II, 16. Is vero apud *Ioſeph.* I. Contr. Appion. 18. regnum Tyri tenuiſſe dicitur annis quadraginta & ſeptem, vixiſſe quinquaginta & ſex. Quare ſi bene calculum ſubduxerit Ioſephus, hoc vix exputo. Fuit quidem & alius Pygmalion Cypri regulus, ſed ille diu poſt floruit. Paullo poſt τῆς ante τοιαύτης ſatis commode abeſſe poteſt, ut abeſt *Lipſ. Cod.* & *Meerm.*

4,

ρὶ Κύπρου, καὶ Φοινίκης ταῦτα. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον οὐκ ἐθύετο τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἔμψυχον· ἀλλ' οὐδὲ νόμος ἦν περὶ τούτου, διὰ τῷ νόμῳ φυσικῷ κεκωλῦσθαι. [4] ὑπὸ δέ τινας καιροὺς πρῶτον ἱερεῖον θῦσαι μυθεύονται, ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς αἰτουμένους. εἶτα τούτου γενομένου ὁλοκαυτίζειν τὸ τυθέν. ὕϛερον δέ ποτε φλεγομένου τοῦ ἱερείου, πεσεῖν σάρκα εἰς γῆν, ἣν ἀνελόντα τὸν ἱερέα, καὶ κατακαιόμενον, ἀβουλήτως προσαγαγεῖν τῷ ϛόματι τοὺς δακτύλους, ἀκούμενον τὴν κατάκαυσιν. γευσάμενον δὲ τῆς κνίσσης [5] ἐπιθυμῆσαι, καὶ μὴ ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ μεταδοῦναι· γνόντα δὲ τοῦτο τὸν Πυγμαλίωνα, αὐτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα [6] κα-

bro de Cypro & Phoenice in hunc modum inquit. Principio ſane nullum animatum diis ſacrificari conſueuerat: quin neque ulla de hoc lex erat, propterea quod naturali lege eſſet prohibitum. Quibusdam autem temporibus ferunt, cum anima pro anima repeteretur primam uictimam fuiſſe ſacrificatam, ac totam flammis conſumtam. Quod quidem ſacrificium cum poſtea fieret ac uictima concremaretur, ex ea carnis fruſtulum in terram decidiſſe: ſacerdotem uero qui aſtabat, confeſtim id ſuſtuliſſe: cumque ignita carne digitos aduſſiſſet, eos forte ori admouiſſe, ut aduſtioni remedium quoquomodo afferret: atque ita cum ex aſſa carne deguſtaſſet, edere ex ea mirum in modum appetiuiſſe: atque hoc pacto eſum carnis & ipſum fuiſſe aggreſſum, & cum uxore etiam communicaſſe. Pygmalionem autem, cum id reſciuiſſet, ipſum una

4. Ὑπὸ δέ τινας καιρούς.] Forte ὑπὸ δέ τινες καιροῦ, & αἰτωμένου. ſaepe καιρὸς, ut Latinum *tempus* ſignificat calamitoſam & luctuoſam rerum conditionem, ut ad Polyb. pluribus exſecutus ſum. ab aliquo ſiniſtro & ſcaevo tempore animam depoſcente, qua alteri animae ſatisfieret, coactos coepiſſe — Reisk. Paullo poſt *Meerm.* ὁλοκαυτίζειν τὸ τιθέν. Qua occaſione carne primum uti coeperint mortales, varie traditum. Vid. *Caſtellan.* de eſu carn. L. I. cap. 1. Hoc utique conſtat, antiquiſſimis temporibus ignotam fuiſſe κρεωφαγίαν, cum in Deorum honorem hoſtiae tantum mactarentur. Poſtea carnibus quidem uti coeperunt, ſed parce primum, & fere non niſi ſalitis. A noſtro non multum abeunt illa *Athenionis*, hominem aliquem ſapientem mactaſſe victimam, & carnem ignibus aſſaviſſe, quae cum humana videretur ſuavior, Diis mactatas pecudes aſſarunt:

ὡς δ' ἅπαξ τῆς ἡδονῆς
Ἐμπειρίαν τιν' ἔλαβον, ἀρχῆς γενομένης
Ἐπὶ πλεῖϛον ηὖξαν τὴν μαγειρικὴν τέχνην.

Vid. *Athen.* XIV, 23. *Caſ.* ad l, 11. & *Grot.* Exc. p. 893. Alia de κρεωφαγίας origine lege apud Plut. Symp. VIII, 8. σαρκοφαγιῶν προφάσει αἱ θυσίαι τοῖς ἀνθρώποις ἐπινενόηνται, iudice *Clem. Alex.* Strom. L. VII. p. 717. C.

5. Ἐπιθυμῆσαι.] Scilicet ἀπολαῦσαι aut ἐμφορεῖσθαι. Reisk.

6. Κατὰ κρημνῶν ἀφεῖναι.] Ita loqui amant Graeci, potius quam ἀπὸ κρημνῶν. Et inde κατακρημνίζειν, potius quam ἀποκρημνίζειν, κατα-

na cum uxore morte mulctandum cenſuiſſe, atque e rupe praecipitem dandum iuſſiſſe, alterum autem ſacerdotio praefeciſſe: qui cum non multo poſt intercedente tempore idem ſacrificium faceret, eo quod ex iisdem carnibus comediſſet, eodem ſupplicio quo ille, etiam fuerit affectus. Sed cum ulterius res progrederetur, & homines ſacrificio uterentur, cupiditateque inducti a carnibus non abſtinerent, ſed ipſis omnino ueſcerentur, poenam tandem inferri deſiiſſe. Abſtinentia tamen a piſcibus usque ad Menandri comici tempora apud Syros permanſit. Inquit enim.

Syros in exemplum ſume quando ederint
Piſces ex aliqua nimia intemperantia.
Ipſis continuo pedes, ac uenter tumet.

Vn-

κατὰ κρημνῶν ἀφεῖναι, ἑτέρῳ δὲ τὴν ἱερωσύνην παραδοῦναι· ὃς οὐ πολλοῦ χρόνου διαλείποντος, τὴν μὲν αὐτὴν θυσίαν ἔτυχε ποιούμενος, ὅςις δὲ τῶν αὐτῶν κρεῶν ἔφαγεν ταῖς αὐταῖς ἐκείνῳ συμφοραῖς περιέπιπτεν. ἐπὶ πλέον δὲ τοῦ πράγματος προβαίνοντος· καὶ τῶν ἀνθρώπων τῇ θυσίᾳ χρωμένων, καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν οὐκ ἀπεχομένων, ἀλλὰ τῆς σαρκὸς ἁπτομένων, [7] οὐκ ἀποςῆναι τοῦ κολάζειν. Τὸ μέντοι τῶν [8] ἰχθύων ἀπέχεσθαι, ἄχρι τῶν Μενάνδρου χρόνων τοῦ κωμικοῦ διέμεινε· λέγει γὰρ,

——— [9] Παράδειγμα τοὺς Σύρους λάβε·
Ὅταν φάγωσιν ἰχθὺν ἐκεῖνοι διά τινα
Αὐτῶν ἀκρασίαν, τοὺς πόδας [10] καὶ γαςέρα

Οἰ-

ταπετροῦν; κατὰ πέτρας &c. Vid. *Duker.* ad *Thucyd.* L. VII, 44. Nec ſecus in Euangeliis, *Matth. VIII*, 32. & alibi. Paullo poſt *Meerm.* συμπεριφοραῖς. prima pars ſequentis vocis librarium in erorem induit. dein ἀπηχομένων male pro ἀπεχομένων, ut ſaepe in ε & η labitur.

7. Οὐκ ἀποςῆναι τοῦ κολ.] Videtur redundare οὐκ. Verſio Menandri ibidem eſt Grotiana in Excerptis. VALENT. Οὐκ aut cum τότε οὖν eſt permutandum, aut cum ἑκόντα. ſic tandem *deſtitiſſe* aut *ultro deſiiſſe punire*, aut tandem, quod maxime probatur, ἐκεῖνον *illum*, Pygmalionem puta. REISK. Οὐκ recte repudiatum a V. D. poſſes οὕτως, quod ad literarum ductum proxime accedit. De voce ἅπτεσθαι ſupra ſaepius.

8. Ἰχθύων ἀπέχεσθαι.] Superſtitionis hoc genus multi produnt, licet cauſſam iſtius aliunde derivent. vide quae notamus ad L. II. § 61. & Virum ſummum ad *Diod. II*, 4. a vetuſtiſſimis temporibus Syris hoc ſollemne non fuiſſe, docet *S. Bochart:* Hieroz: L. I. c. 6. male *Meerm.* κωμικκοῦ, pro κωμικοῦ.

9. Παράδειγμα &c.] Turbato ordine haec antea legebantur. *Editor Cantabr.* ſecutus eſt *Grotii* Excerpt. p. 753. Vid. *Menand.* Fragm. p. 40. *Grotium* in modulo conſtituendo non admodum fuiſſe adcuratum, alibi iam dictum eſt. cumque in his metrum ſibi non ubique conſtet, id Menandri interpretibus relinquo.

10. Καὶ γαςέρα.] *Lipſ.* καὶ τὴν γαςέρα. quamquam

Οἰδοῦσιν, [11] εἶτα σακκίον ἔλαβον,
 εἰς θ' ὁδὸν
[12] Ἐκάθισαν αὐτοὶ ἐπὶ κόπρου,
 καὶ τὴν θεὸν
[13] Ἐξιλάσαντο τοῦ ταπεινῶσαι
 σφόδρα.

§ 16. Παρά γε μὲν τοῖς Πέρσαις, οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ τούτου θεράποντες, Μάγοι μὲν προσαγορεύονται. [1] τοῦτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον ὁ Μάγος. οὕτω δὲ μέγα καὶ σεβάσμιον γένος τοῦτο παρὰ Πέρσαις νενόμισαι, ὥςε καὶ [2] Δαρεῖον τὸν Ὑςάσπου ἐπιγράψαι
 [3] τῷ

Vnde ipsi sumpto sacco, atque in
 propatulo
In uili abiecti considentes sterco-
 re
Demissione sic humili placant de-
 am.

§ 16. Apud Persas quidem, ii qui in diuinis sapientes sunt, ac numen colunt, Magi appellantur. Id enim eorum lingua nomen significat. Hoc apud Persas adeo magnum ac uenerabile genus hominum habetur, ut Darius quoque Hystaspis filius monumento suo praeter alia etiam il-
 lud

quam invito metro, sed ratio linguae Grammatica id postulat, quia τοὺς πόδας praecessit. alias etiam ibi τοὺς deberet omitti. & sane metrum non magis τοὺς patitur quam τὴν. Forte ἀκρασίαν αὐτῶν τὼ πόδε καὶ τὴν γαςέρα οἰδοῦντες, ἔλαβον σάκκον, εἶτ' εἰς τὴν ὁδὸν ἐκάθισαν αὐτοί. *sponte sua, ultro, nemine jubente.* *Lips.* οἰδοῦσιν εἶτα σακκίον ἔλαβον, εἶτ' εἰς τὴν ὁδὸν. REISK. Priores etiam Editiones, & *Cod. Meerm.* τὴν γαςέρα. si utroque loco articulum expungas, metrum sibi pulcre constabit. pro αὐτῶν *Men.* αὐτῶν. Pertinent haec ad Syrorum persuasionem, commissum gulae facinus tumoribus, tabe aliisque morbis castigari. Illos tumores intelligit *Mart.* L. IV. Epigr. 43:

Iuro per Syrios tibi tumores.

Vide *Scal.* ad *Manil.* p. 344.

11. Εἶτα σακκίον —] Ἔπειτα apud *Menandr.* editur. οἰδοῦσιν εἶτ' ἔλαβον σακκίον εἶτ' εἰς τὴν ὁδὸν. dabant priores Editiones & *Cod. Meerm.* Morem ut in luctu, & post gravia delicta σακκίοις sive *ciliciis* se involverent, & pulvere se foedarent, vel in coeno sive sterquilinio sederent, multi exposuerunt. De Phoenicibus, de quibus hic sermo est, Vid. *Wesseling.* ad *Diod. XIX*, 106. qui huius testimonii oblitus haud fuit. de iisdem S. Literae testantur. Lege *Ezech.* XXVII, 30. & *Luc.* Euang. X, 13.

12. Ἐκάθισαν.] Ἐκάθησαν dabant priores & *Meerm. Cod.* καθῆσθαι vel καθίζειν, quod hic habemus, *humi sedere* erat lugentium & eorum qui saccis erant induti, ut docet *Kypkius* ad *Luc.* l. l. & *Alberti* ad *Matth. IV*, 16. sed, quod huc maxime pertinet, supplicibus quoque erat proprium. Vide quos excitavit Clar. *Klotzius* ad *Tyrtaeum* p. 144.

13. Ἐξιλάσαντο τοῦ —] Hoc aliqui ita capiunt, ut placarent Συρίαν θεὸν, id est, Venerem, quae in piscem mutata fuerat, ut tolleret tumores istos, quos inmiserat, idque hoc in loco esse ταπεινῶσαι. Vid. *Scal.* ad *Manil.* p. 344. & *Selden.* de Diis Syr. Synt. II, 3. Legendum tunc est τοῦ ταπ. in quam lectionem omnes Porphyrii *Codd.* conspirant. Alius autem emergit sensus, si τῷ legas, sic enim ad supplices ipsos pertinet. atque sic editur apud *Menandrum.* Idque malim, & propter verbum ταπεινῶσαι, & propter additum σφόδρα.

1. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ —] Idem praeter alios dicit *Apul.* Apol. I. p. 147: *nam si, quod ego apud plurimos lego, Persarum lingua Magus est, qui nostra sacerdos.*

2. Δαρεῖον τὸν Ὑςάσπου.] *Amm. Marc.* L.
 XXIII.

lud inſcribendum curarit, quod magicorum doctor fuerit. Ii in genera tria erant diuiſi, ſicut inquit Symbulus, qui hiſtoriam de Mithra multis libris conſcripſit: quorum primi qui etiam doctiſſimi erant, animatum neque comederent, neque occiderent, ſed in priſca illa animalium abſtinentia perſeuerarent. ſecundi uero comederent quidem, non tamen ex manſuetis animalibus aliquid occiderent. Tertii promiſcue non ſecus atque alii omnibus manus inferrent. De-

[3] τῷ μνήματι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος· [4] Διήρηντο δὲ οὗτοι εἰς γένη τρία, [5] ὥς φησι Σύμβουλος, [6] ὅπερ τὴν τοῦ Μίθρα ἱστορίαν ἐν πολλοῖς βιβλίοις ἀναγράψας· ὧν οἱ πρῶτοι καὶ λογιώτατοι, οὔτ' ἐσθίουσιν ἔμψυχον, οὔτε φονεύουσιν, ἐμμένουσι δὲ τῇ παλαιᾷ τῶν ζώων ἀποχῇ. οἱ δὲ δεύτεροι, χρῶνται μὲν, οὐ μέντοι τῶν ἡμέρων ζώων τι κτείνουσιν. οὐδ' οἱ τρίτοι ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐφάπτονται πάν-

XXIII. non procul a fin. *Scientiae multa ex Chaldaeorum arcanis addidit Zoroaſtres, deinde Hyſtaſpes, Rex prudentiſſimus, Darii pater.* In quibus id falſum, quod Hyſtaſpin Regem adpellet. Certe ſi Xerxis parentem ſignificat, non alium Hyſtaſpen. Sed haec ad liquidum non ſunt deducta, an magus ille antiquiſſimus Hydaſpes, Hiſtaſpes vel Hyſtaſpes, a Darii patre diverſus fuerit, nec ne. Perſae ſcriptores, ut *T. Hydeus* docuit, eumdem illum habent cum ipſo Dario, Xerxis patre. Vid. *Fabr:* Bibl: Graec: L. I. c. 14, 2.

3. Τῷ μνήματι — ὅτι κ. μαγικῶν —] Dicit Ampliſſ: *Cuper:* Obſerv: III, 30. alias editiones habere μάγων, idque praefert. mihi id non liquet: omnes mei conſentiunt in μαγικῶν. nihil profecto mirum, cum magia *inter prima regalia doceretur*, ut dicit *Apul.* Apol. I. p. 148. Expediebat quippe Regibus religionis cuſtodiam ſibi vindicare. μαγικῶν διδάσκαλος hic non adeo magorum praeceptorem, quam archimagum, pontificem ſacrum notat, ut obſervat *Brucker:* Hiſt. Crit. Phil. T. I. p. 159. *Cuperus* loc. cit. ut *Felic:* etiam, haec ita capit, ac ſi Darius *ſuo* monumento inſcribi ea iuſſerit. de patris autem monumento intelligendum videtur, is enim, uti dictum, de doctrina magica optime fuerat meritus. vel ſic tamen id melius Perſarum teſtimoniis, ut vidimus, conveniret.

4. Διήρηντο — εἰς γένη τρία.] Ut illi in tres claſſes deſcribebantur, ſic haec & alia cum antiquis Perſis, Indis ſunt communia. Multi quippe olim Perſae hanc regionem inſederunt. Nihil itaque mirum *Pauſan:* Indorum Philoſophos *magos* adpellare. Lege *La Crozium* Hiſt. Chriſt. Ind. L. VI. p. 439.

5. Ὥς φησι Σύμβουλος.] Pro Σύμβουλος legi debet Εὔβουλος. Vid. Voſſ: de Hiſtor. Graecis. VALENT. Εὔβουλος legendum eſſe confirmat *Lambec:* Prodr. Hiſt. Lit. p. 277. conf. infra p. 253. REISK. Veriſſime. ſic etiam reſtituit *Fabric:* Bibl: Graec: IV, 27. p. 205. & V. D. ad *Hieron:* qui Noſtrum expreſſit L. II. Adv: Iovin: 14. *Eubulus quoque, qui hiſtoriam Mithrae multis voluminibus explicuit, narrat apud Perſas tria genera magorum, quorum primos, qui ſint doctiſſimi & eloquentiſſimi, excepta farina & olere, nihil amplius in cibo ſumere.* Eumdem cum Eubulo, cuius mentio eſt in Fragm: *Longin:* p. 246. putat *Tollius.*

6. Ὅπερ τὴν τοῦ Μίθρα —] Lipſ: ὁ περὶ. recte. legendum enim, aut ὁ περὶ τοῦ Μίθρα ἱστορίαν, aut ὁ περὶ τῆς τοῦ Μίθρα ἱστορίας. REISK. Sic paullo poſt, Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μίθρα. & ſupra II, 56. περὶ τῶν τοῦ Μίθρα. vulgatum tamen tuetur *Hieron.*

7.

πάντων· 7 καὶ γὰρ δόγμα πάντων ἐςὶ τῶν πρώτων, τὴν μετεμψύχωσιν εἶναι. ὃ καὶ ἐμφαίνειν ἐοίκασιν ἐν τοῖς 8 τοῦ Μίθρα μυςηρίοις· τὴν γὰρ κοινότητα ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ ζῶα αἰνιττόμενοι, διὰ τῶν ζώων ἡμᾶς μηνύειν εἰώθασιν. ὡς τοὺς μὲν μετέχοντας τῶν αὐτῶν ὀργίων μύςας 9 λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας, ὑαίνας, τοὺς δὲ ὑπηρετοῦντας 10 κόρακας. ἐπί τε τῶν πατέ-

Decretum enim apud primos habetur de animarum in diuerſa corpora transmigratione. Id quod etiam in Mithrae myſteriis uidentur ſignificare. Vt enim communionem nobis eſſe cum caeteris animalibus innuant, caeterorum animalium nominibus indicare nos conſueuerunt, dum eos qui eorundem ſacrorum ſunt participes leones, mulieres leaenas, miniſtrantes coruos appellant. & in patribus ſimili mo-

7. Καὶ γὰρ δόγμα πάντων ——] Τῶν πρώτων ſi bene habet, ſignificat ἓν δόγμα τῶν πρώτων καὶ πρεσβυτάτων δογμάτων. Suſpicatus tamen aliquando ſum legendum eſſe τῶν προειρημένων, aut τῶν Περσῶν. *omnium ſuperius dictorum* (id eſt Magorum) aut *omnium Perſarum.* REISK. Priori ſenſu ſi accipias, omnia plana ſunt. *Interpr.* mentem *Porph.* non fuit adſecutus. error inde natus, quod tertiam magorum claſſem omnibus promiſcue manus inferre dixerat, cum Noſter omnibus promiſcue uſos non fuiſſe ſignificet. Doctrinam latius exponunt, qui de religione Perſarum egerunt. Id quod μετεμψύχωσιν vocat *Porph.* varie admodum veteres dicunt, qua de re Cel. *Irhov:* de Paling. Vet. L. I, I.

8. Τοῦ Μίθρα μυςηρίοις.] Differunt Μίθρα & Μίθρας, hic *Sol*, illa *Venus.* Sacra peragebant in ſpeluncis abditis, *ut ſemper obſcuro tenebrarum ſqualore demerſi, gratiam ſplendidi ac ſereni luminis non videant*, ut dicit *Iul. Firm.* de Err. Prof. rel. p. 414. Ad ea reſpici putant nonnulli *Ieſ. XLV*, 19. Sed illi quos laudat *Reineſ:* Synt: Inſer: I, 48. & *Mosbem:* ad *Cudworth:* Syſt: Intell: p. 328. tam admirabili eruditione haec excuſſerunt, ut poſt illos aliquid moliri πλοῦς θράσους, ἀλλ' οὐ φρενὸς, ut dicit ille, videri poſſet. Cum vero & h. l. & in Antr. Nymph. & apud alios, omnis adparatus ita deſcribatur, ut ad rationem phyſicam & aſtronomicam pertinuiſſe haec videantur unice, nondum perſuaſit vir inluſtris, Mithram robuſtum fuiſſe virum, aut Regem ac Venatorem, qui provinciam latronibus & beſtiis liberavit, atque hinc honores iſtos meruit. *Cod. Meerm.* dat ὁ καὶ εἶναι ἐμφ. ἐοικ.

9. Λέοντας καλεῖν.——] Tranſtuli leaenas, auctoritate Kircheri, quem velim conſulat, quicunque ea quae ſequuntur de Perſarum myſteriis plenius intelliget. VALENT. Καλοῦσι τὰς δὲ γυναῖκας λεαίνας. In *Cod. Lipſ.* eſt ὑναίνας. REISK. Nihil certius. & ſic recte *Felic:* Scribit *Salmaſ:* ad *Lampr:* Comm. 9. quaedam etiam ὑαινικὰ fuiſſe vocata, quod mulieres hyaenas adpellabant, uti viros leones, ſed ille prava huius loci lectione deceptus videtur. certe apud alium me legere non memini. nota in tranſitu, utriusque ſexus homines ea ſacra ſuſcepiſſe, ut apud alios quoque factitatum novimus.

10. Κόρακας. ἐπί τε τῶν πατέρων ——] Qui Patriciis initiabantur πατέρας dicebant, unde *Patres Dei ſolis invicti* in literatis lapidibus, quae vox eminentiam ſuper reliquos ſacerdotes notabat, & inde eſt quod *Aquilae* & *Accipitres* cognominentur. par ratio in *Coracicis* & *Leonticis*, unde κόρακας & λέοντας vocant. Inſcriptio apud *Grut:* haec etiam iungit, *Leontica*, *Coracica* & *Patrica.* Sacra illa quoque *Hierocoracica* & miniſtri *hierocoraces* adpellati. Lege *Reineſ:* Synt: Inſer: I, 48. Vides ergo quo iure Vir Ampl: in Monum: Ant: p. 236. ἐπὶ τῶν πατέρων explicet

modo. hi enim aquilae & accipitres nuncupantur. & qui leonina assumit, uarias animalium formas sibi imponit. Quorum causam afferens Pallas in iis quae de Mithra tradit, communem hominum opinionem esse inquit, ut ad Zodiaci orbis naturam haec referenda iudicentur: re uera autem de hominum animabus arcana quaedam significari, quas diuersis corporibus contineri asserunt. Nam & Latinos quosdam sua ipsorum lingua apros, & scorpios, & ursos & merulos uocare. Quin e-

τέρων. ἀετοὶ γὰρ καὶ ἱέρακες οὗτοι προσαγορεύονται. ὅ τε τὰ [11] λεοντικὰ παραλαμβάνων, [12] περιτίθεται παντοδαπὰς ζώων μορφάς. ὧν τὴν αἰτίαν ἀποδιδοὺς Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μίθρα, [13] τὴν κοινήν, φησι, φορὰν οἴεσθαι, ὡς πρὸς τὴν ζωδιακοῦ κύκλου ἀποτείνειν· τὴν δὲ ἀληθινὴν ὑπόληψιν καὶ ἀκριβῆ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν αἰνίττεσθαι, ἃς παντοδαποῖς περιέχεσθαι σώμασι λέγουσι. καὶ γὰρ Λατίνων τινὰς τῇ σφῶν [14] διαλέκτῳ ἄπρους, καὶ σκώπρους, λασούρους τε καὶ με-

cet *patrum memoria*, *antiquioribus temporibus*.

11. Λεοντικὰ παραλαμβάνων.] Vid. Porph. de Antr. Nymph. VALENT. Τὰ λεοντικὰ παραλαμβάνειν in sacris Mithriacis dicebantur, qui Leonticis initiabantur. Sic *sacra Eleusina suscipere*, & similia apud Latinos. Vid. *Casaub:* ad *Lampr:* Commod. c. 9.

12. Περιτίθεται παντοδαπὰς ——] Talis ille apud *Apul: XI.* Metam: p. 748. *Humeris dependebat pretiosa chlamyda, quaqua tamen viseres colore vario circum notatis insignibar animalibus. hinc dracones Indici, inde gryphes hyperborei —— hanc olympicam* (*Leonticam* malebat *Reines:* p. 96.) *stolam sacrati nuncupant.* huiusmodi bestiarum, una cum signis Mithram indicantibus, & hominis eiusmodi pellibus ferinis cincti simulacrum, ad Tigurum Helvetiorum effossum *Montfauc:* & alii exhibent. Immo post introductam quoque in Galliam religionem Christianam, diu mos voluit, ut Kalendis Ianuariis, quae Mithrae olim erant facrae, homines bestiarum pelle induti circumcursitarent, quem morem e Mithrae sacris fluxisse Viri Docti opinantur. Vid. magnus *Mosh:* l. l. p. 331. Ut alia, quibus cognationem cum animalibus significare volebant, sic hoc etiam ab Aegyptiis accepisse Persas mihi persuadeo. Insignis est locus *Diod: Sic:* L. I. c. 62. ἐν ἔθει γὰρ εἶναι τοῖς κατ' Αἴγυπτον δυνάσταις, περιτίθεσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν λέοντων καὶ ταύρων καὶ δρακόντων προτομὰς, σημεῖα τῆς ἀρχῆς.

13. Τὴν κοινὴν ——] Forte τὴν κοινήν φησιν οἴησιν εἶναι πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου διὰ τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου φορὰν ἀποτείνει. REISK. Vide ad L. II. § 40.

14. Διαλέκτῳ ἄπρους, καὶ σκώπρους ——] Nescio, ut ingenue fatear, quid sibi velit vox λασούρους. Gallicus interpres reddidit *Lacertos*, id etiam ego fecissem, si quis eo nomine apud Romanos occurreret. VALENT. Plana est sententia Romanorum in nominibus esse permulta ab animantibus ducta. illustres enim quasdam Romanas familias usurpare Aprorum nomen, alias Caprorum, alias Taurorum, alias Merularum. sed λασούρους negotium facessit, tale nomen in familiis Romanis nullum invenio. in mentem venit suspicari, Porph. λακέρτας dedisse, cui cum superscripsisset aliquis σαύρους vel σαύρας, inde conflata est lectio vitiosa, neque Graecum nomen, neque Romanum referens, sed utriusque partem. REISK. *Coteler:* ad *Clem:* T. I. P. Apost. p. 673. legendum putabat σκρώφους & λάρους, u-

μερούλους καλεῖν. καὶ θεοὺς δὲ τούτους δημιουργοὺς οὕτω προσηγόρευσαν. τὴν μὲν [15] Ἄρτεμιν λύκαιναν, τὸν δὲ Ἥλιον [16] σαῦρον, λέοντα, δράκοντα, ἱέρακα, [17] τὴν δ᾽ Ἑκάτην, ἵππον, ταῦρον, λέαιναν, κύνα. τῆς δὲ Φερεφάττης, [18] παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, φασὶν οἱ πολλοὶ τοὔνομα τῶν θεολόγων. ἱερὸν γὰρ αὐτῆς ἡ φάττα. διὸ καὶ αἱ τῆς Μαίας ἱέρειαι ταύτην αὐτῇ ἀνατιθέασι. [19] Μαῖα δὲ ἡ αὐτὴ τῇ Φερσεφόνῃ, ὡς ἂν μαῖα καὶ

etiam deos hos opifices ita nuncupant, ut Dianam lupam, Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Hecaten equum, taurum, leaenam, canem nominent. Proserpinae autem, hoc est φερεφάττης uocabulnm ἀπὸ τοῦ φέρβειν τὴν φάτταν, hoc est a nutrienda palumbe plerique theologi interpretantur: quippe cum sacra ipsi palumbes sit. Vnde etiam ipsae Maiae sacerdotes, eam ipsi dedicant. Maiam autem eandem esse quae Proserpina, nemini dubium est: utpote quae μαῖα hoc

ut primum sit *Schrofae* cognomen, *Laros* autem pro *Lartes* dici. sed illi *Thomas:* praeferebat *La Crozii* conjecturam, T. I. Thes. Epist. p. 343. quaenam autem illa fuerit, non indicatur. Suspicor dedisse *Porph.* ἔπρους καὶ κάπρους (quae vox facillime in σκώπρους migrare potuit) οὔρσους τ. κ. μ. inde natum οὔρους cum litera σ. excidisset, quod cum librarius non adverteret, λα praefixit, uti pro λέαιναν statim δελέαιναν. *Ursos* etiam legit *Fel.* sed pro σκώπρους, σκορπίους, hoc autem nomen non adeo frequens. nota obiter ab animantibus nomina hominibus indita, uti ipsis Diis factum vidimus & mox dicetur. Contra animalibus etiam hominum data nomina legimus. V. *Cuper:* Mon: Ant: p. 236. & 293. pro μερούλους perperam *Meerm.* μελούρους.

15. Ἄρτεμιν λύκαιναν.] Uti frater λύκειος. V. L. III, 17. sic λυκείας nomen Dianae datum. In rei caussam inquirit *Pausan:* in Corinth. p. 144.

16. Σαῦρον, λέοντα —] Pro σαῦρον opinor legi debere ταῦρον. ita enim aliquando appellari solere solem possem, si tanti esset, multis probare. Lacertum vero dictum fuisse nondum mihi constat. VALENT. Bene solem dicit λέοντα, istud quippe animal soli dicatum, eiusque multas apud gentes symbolum. V. *Cuper:* Harpocr: p. 10. *serpens* etiam peculiari ratione illi sacratus, qua de re *idem* p. 62. De *accipitre* res e superioribus notissima. Ταῦρος, quod hic melius convenit quam σαῦρος, etiam respectum habet ad solem, qua de re *Cuper:* l. l. p. 12. & Schol: *Stat:* in fine libri I. magis tamen ad lunam, uti statim.

17. Τὴν δ᾽ Ἑκάτην &c.] Nihil conjectura tantum fretus inmutare volui. quid vero suspicer, nunc admonebo. puto igitur ταῦρον, λέαιναν legi debere, deleta particula δὲ, ut otiosa, vel potius sententiam perturbante. VICTORIUS. Inepte scilicet in *Editione* principe legitur δελέαιναν, quod tamen ipsum quoque est in *Cod. Lips.* & *Meerm.* De Hecate eodem modo loquitur L. III. § 17. ubi vide.

18. Παρὰ τὸ φέρβειν τ. φ.] Vid. *Voss:* de Idolol: L. II, 54. qui pro φέρβειν mallet φέρειν, quod quidem necesse non est. dictum hinc Φερεφάττιον, fanum Proserpinae Athenis, de quo *Meurs:* Ath: A. L. II, 16. de nomine isto statim plura.

19. Μαῖα δὲ ἡ αὐτὴ τῇ Φερσεφ.] Μαῖα etiam dicta Proserpina. Vid. *Cuper:* Obs. III, 10. quem φάτταν *turturem* interpretari miror. Si turtures in cultu Deorum fuerint oblati, quod apud Hebraeos frequens fuisse novimus, rarissime factum oportet. hoc certe in loco non dicitur, τρυγόνες & φάτται pror-

hoc eſt nutrix omnium ſit. terreſtris ſiquidem dea eſt, quae & Ceres. cui quoque gallum conſecrarunt. Vnde quoque effectum eſt, ut eius ſacerdotes a domeſticis auibus omnino abſtineant. Nam praecipitur etiam in Eleuſiniis, ut & a domeſticis auibus & piſcibus, & fabis, malis item & punicis & noſtratibus abſtineant. quarum ſtipitibus contactis perinde inquinantur, ac ſi mortua

καὶ τροφὸς οὖσα. [20] *χθονία γὰρ ἡ θεὸς καὶ Δημήτηρ ἡ αὐτή. καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα δὲ ταύτῃ ἀφιέρωσαν. διὸ καὶ ἀπέχονται οἱ ταύτης μύσαι* [21] *ὀρνίθων ἐνοικιδίων. παραγγέλλεται γὰρ καὶ Ἐλευσῖνι ἀπέχεσθαι καὶ κατοικιδίων ὀρνίθων καὶ* [22] *ἰχθύων καὶ κυάμων,* [23] *ῥοιᾶς τε καὶ μήλων, καὶ ἐπίσης μεμίανται οὐ* [24] *σελέχους ἅψασθαι ὡς τὸ*

prorſus differunt, uti conſtat ex illis, qui de animalibus egerunt. Pro φερσεφονη. *Meerm.* περσεφόνη. & ſic effertur ſupra I, 25. *Moer:* Attic: p. 396. Φερεφάττα. Ἀττικῶς. Περσεφόνη, Ἕλληνες. aliquando dicitur etiam Φερσεφάττα & Περσεφάττα. Vid. ibi *Pierſon.*

20. Χθονία γὰρ ἡ θεὸς ——] Cereri eiusque filiae Proſerpinae, promiſcuae fere adpellationes in veterum monumentis contribui ſolent. Vid. *Spanhem:* ad *Callim:* Hymn: in Cer: 133. Id ſingulare, quod Gallum Deae iſti conſecratum dicit, quem veteres Marti in primis & Aeſculapio ſacraſſe novimus. *Ovid:* tamen Faſt. I, 455.

Nocte Deae Nocti criſtatus caeditur ales.

21. Ὀρνίθων ἐνοικιδίων.] Prorſus uti ἐνοικιδίας vel ἐνοικιδίους ὄρνιθας dicit *Pollux* L. X, 156. mox κατοικιδίους adpellat, ut alii ſaepe. Vid. *Iungerm:* ad *Polluc:* qui *gallinas* eſſe docet, quae ſimpliciter ὄρνεις etiam. Vid. *Caſaub:* ad *Athen. I,* 15. Latinis *aves*, apud rei ruſticae ſcriptores, *Columel. VIII,* 5. & alios.

22. Ἰχθύων καὶ κυάμων.] Κυάμων ἀπέχεσθαι & ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, quae erant inter ſymbola Pythagorae, quis non inluſtravit? Nihil mirabitur Eleuſinia haec Pythagorae decretis fuiſſe adfinia, qui ex eodem fonte derivata meminerit. Pro ἐλευσίνι perperam dat *Lipſ.* ἐλεῦσιν.

23. Ροῖας τε καὶ μήλων.] Vid. *Iulian:* Orat. 5. pro matre Deorum. VALENT. Diſtinguitur Grammaticis ῥοιὰ *malus punica*, eiusque fructus ῥοὰ, quod tamen diſcrimen non eſt perpetuum. V. *Ammon:* in V. ibique *Valkenar:* & *Oudendorp:* ad *Mag: Thom:* Iunguntur quoque *Comico* in Veſp. 1259. ἀντὶ μήλου καὶ ῥοῖας, quod per τῶν δαψιλῶν ὄψων Critici veteres exponunt. Myſticum apud antiquos habitum fuiſſe hoc malum, eosque in Theſmophoriis aliisque ſacris eo abſtinuiſſe oſtendit *Spanhem:* de Uſ. & praeſt. num. Diſſ. VI. Erant etiam mala punica in ciſtis, quas in ſacris Eleuſiniis circumferebant feminae. Lege *Meurſ:* in Eleuſ: cap. 25.

24. Στελέχους ἅψασθαι ——] Pro οὐ legendum τὸ. VALENT. Forte καὶ ἐπίσης μιαίνει τὸ λεχοῦς ἅψασθαι, ὡς τὸ θνησιδίων. *pariter polluit attactus puerperae atque cadaveris.* REISK. Nec ſecus *Galeus* ad *Iambl:* Myſt: Sect. IV, 11. uti Pythagoras apud *Laërt:* purum ſe ſervabat ἀπὸ κήδους καὶ βρωτῶν θνησιδίων, ubi duo illa etiam iungi vides. Propius adhuc accedit ad ſcripturam vulgatam Clar: *Abreſch:* qui legebat τό τε λεχοῦς. λεχὼ quippe προσφατῶς τετοκυῖα, ut *Heſych:* dicitur, apud quem neſcio quare hanc vocem inmutatam velit *Spanh:* ad *Callim:* in Iov: 14. puerperas olim inpuras fuiſſe habitas ſatis conſtat. V. *Caſaub:* ad *Theophr:* C. E. p. 290. Lex Moſaica eſt notiſſima. Ab Aegyptiis aut Noäe liberis opinionem hanc profectam putat *Spencer:* Leg. Rit. I, 8. Nihil itaque mirum Pythagorae eiusque adſeclis haec fuiſſe probata. Similis ratio τῶν ἐμμήνων, de quibus ſupra L. II, 5. Nihil magis in proclivi eſt, ſi vulgatum tueri velis, quam pro οὐ refingere τοῦ.

[25] θνησιδίων. ὅςις δὲ φασμάτων φύσιν ἱςόρησεν, οἶδεν καθ' ὃν λόγον ἀπέχεσθαι χρὴ πάντων ὀρνίθων, καὶ μάλιςα, ὅταν σπεύδῃ τις ἐκ τῶν χθονίων ἀπαλλαγῆναι, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἱδρυνθῆναι. ἀλλ' ἡ κακία, ὅπερ πολλάκις φαμὲν, ἱκανὴ συναγορεύειν ἑαυτῇ, καὶ μάλιςα, ὅταν ἐν οὐκ εἰδόσι ποιεῖται τοὺς λόγους. διὰ γὰρ τοῦτο οἱ μέτριοι τῶν κακῶν, ματαιολογίαν ἡγοῦνται τὴν [26] τοιαύτην παραίτησιν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, [27] γραῶν ὕθλον, οἱ δὲ δεισιδαιμονίαν, οἱ δ' ἐπίδοσιν ἐν τῇ σφῶν πονηρίᾳ πεποιημένοι, [28] ἕτοιμοι, οὐ μόνον βλασφημεῖν κατὰ τῶν ταῦτα παραινούντων τε καὶ ὑποδεικνύντων, ἀλλ' ἤδη καὶ [29] ἁγνὸν [30] εἰς γοη-

tua animalia contrectassent. Quicunque autem uisionum quae *φάσματα* appellant, naturam perspectam habet, is nouit quam ob causam ab omnibus auibus abstinendum sit: praecipue cum quis a terrenis absolui, & ad coelestes deos transferri studuerit. Sed improbitas, id quod saepe iam diximus, mirum in modum ad patrocinandum sibi idonea est, praesertim cum inter ignaros rerum uerba facit. Propterea enim fit, ut qui improbi mediocriter sunt huiuscemodi monitionem alii uanitatem, & quod in prouerbio est, aniles nugas, alii superstitionem esse existiment: qui uero in sua prauitate iam processerunt, non solum prompti paratique ad maledictis incessendum eos qui haec consulunt, ac docent, uerum etiam castum & abstinentem hominem quasi arrogantem

25. Θνησιδίων.] Θνησείδια vocat supra III, 8. ubi vide. quod Noster omnia cadavera polluere dicit, id alii ad corpus humanum restringunt, qua de re *T. Galeus* ad *Iamblich:* Myst: Sect. VI, 1.

26. Τοιαύτην παραίτησιν.] Bene habet, *dehortationem*, *vetationem*, *deprecationem*, ut nolimus aliquid audere, vel usurpare. REISK. Correxerat quippe *Valent.* παραίνεσιν, quod legisse etiam videtur *Felic.* posset quis ei colorem quaerere e sequenti παραινούντων. ματαιολογίαν Nostri cum *Paullo* I. ad Tim. I, 6. conponit Cel. *Wetstenius.*

27. Γραῶν ὕθλον.] Male ὑθλῶν *Meerm.* qui ο & ω saepe confundit. Platonis est in Theaet. p. 129. B. ταῦτα μὲν γάρ ἐςιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. *Suid:* Γραῶν ὕθλοι. ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν μάτην ληρούντων. Vid. Paroemiographos. Mox ἐπίδοσις est *incrementum.* Lege *Albert:* ad *Hesych:* in V.

28. Ἕτοιμοι οὐ μόνον.] Scilicet εἰσὶ. Passim eo modo positam hanc vocem invenias. Consule Cel: *D'Orvill:* ad *Charit:* L. I. c. 4. qui nostro hoc loco utitur. Male *Meerm.* ἕτοιμον.

29. Ἁγνὸν.] Forte ἁγνείαν. & dein αὐτοῖς πρῶτον. *sibimet ipsis.* REISK.

30. Εἰς γοητείαν —— διαβάλλειν.] Elegans loquendi usus. nomen cum praepositione εἰς adiungitur verbis διαβάλλειν, λοιδορεῖν & similem vim habentibus, notatque rem, quae alicui invidiam facere, vel vitium, quod alicui exprobrari potest. Ut ea quae molitus fueram inducam, fecit industria Cel. *Dukeri* ad *Thucyd:* L. VIII. c. 88. Statim pro ἐκ-

tem & praestigiatorem uituperare non dubitant. Sed isti sane & apud deos & homines cum meritas scelerum suorum poenas luant, sua hac primum animi deprauatione satis idoneo supplicio afficiuntur. Nos uero ubi unius adhuc ex alienigenis gentibus, quae celebris sit, iustaque & erga deos pia habita fuerit, mentionem fecerimus ad reliqua descendemus.

§ 17. Nam cum Indorum respublica in multas partes distributa sit, genus quoddam sapientum apud ipsos est, quos Graeci Gymnosophistas uocare consueuerunt. Horum duae factiones sunt, Brachmanum altera, altera Samanaeorum

ητείαν καί τῦφον διαβάλλειν. ἀλλ' οὗτοι μὲν δίκας καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις ὧν ἁμαρτάνουσιν ἐκτίνοντες, αὐτοὶ πρῶτον τῇ τοιαύτῃ διαθέσει ἱκανὴν τιμωρίαν διδόασιν. ἡμεῖς δ' ἔτι τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν ἑνὸς μνημονεύσαντες, ἐνδόξου γε, καὶ δικαίου, περί τε τὰ θεῖα πεπιςευμένου εὐσεβοῦς, ἐπ' ἄλλα μεταβησόμεθα.

§ 17. [1] Ἰνδῶν γὰρ τῆς πολιτείας εἰς πολλὰ νενεμημένης, ἐςί τι γένος παρ' αὐτοῖς τὸ τῶν θεοσόφων· οὓς [2] Γυμνοσοφιςὰς καλεῖν εἰώθασιν Ἕλληνες. τούτων δὲ δύο αἱρέσεις. ὧν τῆς μὲν, [3]

ἐκτίνοντες male *Meerm.* ἐκτείνοντες, & tum αὐτῇ.

1. Ἰνδῶν γὰρ τῆς &c.] De his loqui putem *Theophr:* H. Plant: L. IV. c. 5. Καὶ χρῶνται τροφῇ τῶν Ἰνδῶν οἱ σοφοὶ καὶ ἀπεχόμενοι. vertunt, *hoc sapientes Indorum, qui nudi degunt, cibo utuntur.* substituunt quippe οἱ σοφοὶ οὐκ ἀμπεχόμενοι. *non possunt vesci & abstinere*, dicit *Scaliger:* sed οἱ ἀπεχόμενοι, abstinentes illi per excellentiam, de quibus dicit Noster, eo fructu non vescebantur. Indis hisce multa fuerunt communia cum Aegyptiis, idque *La Crozius* inde arcessit, quod Aegyptiorum fuerint coloni, uti supra observavimus. Ea tamen sententia multis premitur difficultatibus, quae apud *Brucker:* in Thes. Epist. *La Crozii* T. I. p. 70. legi possunt. Quod si ex India potius in Aegyptum commigrasse putes, inde erit, quod *Philostr:* Gymnosophistas collocet in Aethiopia ad Nilum amnem. Conf. *L. Vives* ad *August:* de C. D. XIV, 17. Sed per Persas etiam accipere potuerunt, quibus Indos hic Noster subiungit, eosque plura cum Aegyptiis communia habuisse alibi vidimus. Persae quippe, Arabes, aliaeque septemtrionales Asiae gentes Indiam olim incolis locupletarunt, qua de re Inl: *La Crozius* L. VI. Hist: Christ: Ind: Immo Gymnosophistas ἀπογόνους εἶναι τῶν Μάγων dicit Clearchus apud *Diog: Laërt:* in proöem.

2. Γυμνοσοφιςὰς καλεῖν.] Latine haec expressit *Hieron: II.* Adv: Iovin: 14. *Bardesanes vir Babylonius, in duo dogmata apud Indos, Gymnosophistas dividit, quorum alterum appellat Brachmanas: alterum Samanaeos. qui tantae continentiae sunt, ut vel pomis arborum, iuxta Gangem fluvium, vel publico orizae vel farinae alantur cibo.* De nominis ratione, ac quo sensu *nudi* fuerint, vide quae disputat *Wolf:* ad *Origin:* Phil. c. 24. De Philosophis Indorum late etiam *Diod: Sic:* L. II. c. 40. ubi multa praeclare observavit *Wesselingius.*

3. Βραχμᾶνες —— Σαμαναῖοι.] Primam syllabam in προΐςανται neglexit *Meerm.* & statim dat ἱερετείαν. De Samanaeis paullo post. De Brachmanibus egerunt innumeri. quam plurimos excitatos vide a *Wolfio* ad *Origin:* Phil. c. 24. & de antiquis illis & de hodiernis,

Βραχμᾶνες προΐσανται, τῆς δὲ Σαμαναῖοι. ἀλλ' οἱ μὲν Βραχμᾶνες ἐκ γένους διαδέχονται, ὥσπερ ἱερατείαν, τὴν τοιαύτην θεοσοφίαν· Σαμαναῖοι δὲ λογάδες εἰσὶν, κἀκ τῶν βουληθέντων θεοσοφεῖν συμπληρούμενοι. ἔχει δὲ τὰ κατ' αὐτοὺς τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς [4] Βαρδησάνης, ἀνὴρ Βαβυλώνιος, ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν γεγονὼς, καὶ ἐντυχὼν τοῖς [5] περὶ Δαμάδαμιν πεπεμμένοις Ἰνδοῖς πρὸς τὸν Καίσαρα, ἀνέγραψεν. πάντες γὰρ Βραχμᾶνες ἑνός εἰσι γένους. ἐξ ἑνὸς γὰρ πατρὸς, καὶ μιᾶς μητρὸς πάντες κατάγουσιν. Σαμαναῖοι δὲ οὐκ εἰσὶ τοῦ γένους αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ παντὸς τοῦ τῶν Ἰνδῶν ἔθνους, ὡς ἔφαμεν, συνειλεγμένοι· [6] οὔτε δὲ βασιλεύεται Βραχμὰν, οὔτε συντελεῖ τι τοῖς ἄλ-

rum. Brachmanes per generis fucceffionem, non fecus ac facerdotium huiuscemodi diuinam fapientiam admittunt. Samanaei felecti quidam funt, & ex quibuslibet qui diuinae fapientiae fe tradere uoluerint, conftant. Eorum uita ad hunc modum eft: quemadmodum Bardefanes Babylonius memoriae prodit, qui maiorum noftrorum tempeftate extitit, cum illisque Indis eft uerfatus, qui cum Damadami miffi ad Caefarem fuerant. Brachmanes enim omnes unius funt generis, ex unius patris uniusque matris origine omnes deducti. Samanaei uero non ita, fed ex omni Indorum gente, ut iam diximus, collecti. Neque igitur fub regno degunt Brachmanes, neque cum aliis mu-

nis, atque magno inter utrosque confenfu, legiffe non poenitebit Cel. *La Crozium* Hift: Chrift: Ind: L. VI.

4. Βαρδησάνης ἀνὴρ —] Eft ille Bardefanes, qui Antonino imperante fcripfit de lacu probationis apud Indos, cuius meminit *Nofter* in lib. de Styge. Male itaque ad Alexandri Severi aetatem refertur a *Voffio* Hift: Graec: L. IV. c. 17. Plura de illo lege apud *Fabric:* Bibl: Graec: III, 24, 9, & V, 1, 26. ἐπὶ πατέρων, ut fupra L. III. § 3. ubi vide.

5. Περὶ Δαμάδαμιν πεπεμμ. Ἰνδ.] Ex conjectura lego πεμπομένοις. Vide initium Tract. Porphyrii de Styge. VALENT. Num παρὰ Δαμαδάμιδες. a *Damadamide*. Sed quis ille Damadamis? Damidis libros de rebus geftis Apollonii Tyanei novi e Philoftrato, fed quid ille huc? REISK. In *Meerm.* prima manus dederat Δαδάμαμιν, fed correxerat eadem Δαβάμαμιν. Al: Δάνδαμιν, ut notat *Fabric:* Bibl: Graec: IV, 27. p. 197. Eft autem Δάνδαμις nomen Indicum, cuius iam mentio tempore Alexandri M. uti patet ex *Arrian:* Exped: L. VII, 2. & *Plut:* in Alex: p. 668. E. qui Brachmanum magifter modo Δανδάμιος, modo Δάνδάμις vocatur *Palladio* de Brachman: p. 20 & 21. Saepius legatos Indicos ad imperatores Romanos veniffe legimus. De Augufto res eft notiffima. V. *Sueton:* c. 21. & ibi *Cafaub:* qui poftea ad Traianum quoque veniffe putat, & faepius ad imperatores Cpolitanos. Adde illis legatos, qui ad Antoninum Pium miffi fuerunt. *Aur. Vict.* Epit. XV, 4. *Quin etiam Indi, Bractiani, Hyrcani legatos miferunt, iuftitia tanti imperatoris comperta.* De his loqui videtur Porphyrius.

6. Οὔτε δὲ βασιλεύεται —] Ἀλειτούργητοι γὰρ

munus ullum obeunt. Sed ex ipſis ii qui philoſophi ſunt, alii in monte, alii apud Gangem fluuium habitant. Ac montani quidem pomis, & lacte bubulo herbis coagulato ueſcuntur. Fluuiales ex pomis etiam ipſi uictum comparant, quae multa apud fluuium naſcuntur. terra enim fere ſemper recentes fructus producit: quin etiam oryzae copiam ſponte procreat, qua ſi quando poma defecerint, uti quoque in cibo ſolent. Aliud uero quicpiam deguſtare, aut alimentum ex animatis uel omnino tangere immunditiae extremae atque impietati non diſſimile apud ipſos habetur. Cultum deo religioſe ac pie exhibent. Maiorem enim diei ac noctis partem hymnis in deos ac precibus di-

ἄλλοις. [7] τούτων δὲ οἱ φιλόσοφοι, οἱ μὲν ἐν ὄρει οἰκοῦσιν, οἱ δὲ περὶ Γάγγην ποταμόν. σιτοῦνται δὲ οἱ μὲν ὄρειοι [8] τήν τε ὀπώραν καὶ γάλα βόειον, βοτάναις παγὲν, οἱ δὲ περὶ τὸν Γάγγην, ἐκ τῆς ὀπώρας, ἡ πολλὴ περὶ τὸν ποταμὸν [9] γεννᾶται· φέρει δὲ ἡ γῆ σχεδὸν καρπὸν ἀεὶ νέον, καὶ μέντοι καὶ τὴν [10] ὄρυζαν πολλήν τε καὶ αὐτόματον· ᾗ χρῶνται ὅταν τὸ τῆς ὀπώρας ἐπιλείπῃ. τὸ δ' ἄλλου τινὸς [11] ἅψασθαι, ἢ ὅλως θίγειν ἐμψύχου τροφῆς, ἴσον καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀκαθαρσίᾳ τε καὶ ἀσεβείᾳ νενόμιςαι. καὶ τοῦτο αὐτοῖς τὸ δόγμα, θρησκεύουσί τε τὸ θεῖον, καὶ εὐσεβοῦσι περὶ αὐτὸ, [12] καθορῶνται. τὸν τοίνυν χρόνον τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς τὸν πλεῖςον, εἰς ὕμ-

γὰρ ὄντες, οἱ φιλόσοφοι πασῆς ὑπουργίας, οὔθ' ἑτέρων κυριεύουσιν, οὔθ' ὑφ' ἑτέρων δεσπόζονται, id dicit *Diod: Sic:* L. II. c. 40. Paullo ante pro γένους αὐτῶν recte γένους αὐτοῦ correctum erat a *Valent.* non enim ad Brachmanas referri debet.

7. Τούτων δὲ ——] Forte τούτων δὲ τῶν φιλοσόφων οἱ μὲν. REISK.

8. Τήν τε ὀπώραν.] *Poma* dedit *Felic:* nec male. utitur Noſter ſaepius illa voce de fructibus autumnalibus, pomis in primis. Solent Graeci ἀκρόδρυα vocare omnia quae teguntur cortice duriori, ὀπώρας quae molliori. *Poma* etiam omnia molliora, ut Grammatici Latini ſanciunt. Vide quae notavimus ſupra ad L. I, 46. Carne animalium veſci hodie quoque Brachmanes & alii Indorum nullo modo adigi poſſunt. Lege *La Crozii* Hiſt: Chriſt: Ind: L. VI. p. 478.

9. Γεννᾶται.] Vide quae de metaphorae indole notata ſunt ad L. I. § 30.

10. Ὄρυζαν πολλὴν.] Haec quippe praecipua omnium Indiae Orientalis locorum annona, & inde per univerſum orbem ſparſa. De plantae ingenio erudite diſſerit *Bod: a Stapel:* ad *Theophr:* H. P. IV, 5.

11. Ἅψασθαι ἢ θίγειν.] Vid. ad III, 33.

12. Καθορῶνται.] Ante καθορῶνται deeſt aliquid. e. c. ἐν οἷς τὸν βίον κατατρίβοντες καθορῶνται. REISK. Καθορᾶται correxerat *Valent.* Erud: atque Amiciſſ: *Knoopius* refingebat καθαρεύοντες, quod praeſtat. Operae eſt animadvertere *Editoris Lugdunenſis* ſcripturam, καθαρῶνται. ſive itaque καθαρεύοντες ſive καθαρῶς, aut adfinem flexionem velis, utique *puritatis* notio auctori ſub calamum veniſſe videtur.

13.

ὕμνους τῶν θεῶν ἀπένειμαν καὶ εὐχὰς, ἑκάςου [13] ἰδίαν καλύβην ἔχοντος, καὶ ὡς ἔνι μάλιςα, ἰδιάζοντος. κοινῇ γὰρ Βραχμᾶνες μένειν οὐκ ἀνέχονται, οὐδὲ πολλὰ διαλέγεσθαι· ἀλλ᾽ ὅταν τοῦτο συμβῇ, ἀναχωρήσαντες, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οὐ φθέγγονται. πολλάκις δὲ καὶ νηςεύουσιν. [14] Σαμαναῖοι δὲ εἰσὶ μὲν, ὡς ἔφαμεν, λογάδες. ὅταν δὲ μέλλῃ εἰς τὸ τάγμα τις [15] ἐγγράφεσθαι ἄρχεσθαι, πρόσεισι τοῖς ἄρχουσι τῆς πόλεως. [16] ὅπου δ᾽ ἂν τύχῃ τῆς πόλεως ἢ τῆς κώμης καὶ τῶν κτημάτων ἐξίςανται πάσης τῆς ἄλλης οὐσίας. ξυράμενος δὲ τοῦ σώματος τὰ περιττὰ, λαμβάνει ςολὴν, ἄ-

dicarunt. Singuli tamen in propriis tuguriis manent: & quam maxime fieri poteſt ſoli morantur. Simul enim uerſari Brachmanes, ac multum colloqui non admodum patiuntur. ſed cum id forte contigerit, receſſione inde facta in multos dies poſtea non loquuntur. ſaepe etiam ieiunant. Samanaei uero electi, ut diximus, ſunt. In quorum collegium cum quispiam eſt aſciſcendus, ad principes ciuitatis, aut uici cuiuscunque fuerit, accedit, atque ibi bonis ſuis, facultatibusque omnibus repudiatis ac ſuperuacua omni corporis parte detonſa ſtolam accipit, at-

13. Ἰδίαν καλύβην.] Vocem exponunt Lexicographi, & *Kuhn:* ad *Polluc: I*, 73. Convenit noſtro illud *Achil: Tat:* L. V. p. 311. ἰδία δὲ ἐμοὶ καὶ τῇ Μελίττῃ καλύβη τις ἦν.

14. Σαμαναῖοι δὲ &c.] Nomen apud Indos hodie quoque ſupereſt, qui *Schammanes* adpellant, & fatentur Indorum Brachmanes religionis ſuae cultum ſucceſſiſſe illi gentis cuiusdam, quam *Samanaeos* vocant, quique antiquiſſimi Indiae fuerint incolae, ſeque ab illis omnes ſuas artes ac ſcientias accepiſſe. Hos vero tanquam veri Dei ignaros conſiderant, quia ignorabant Ens ſumme perfectum, ut dicitur. Vid. *La Crozius* l. l. qui obſervat haec non prorſus convenire illis quae Noſter tradit, qui eamdem fere legem eamdemque religionem Brachmanibus ac Samanaeis tribuit. Sed quamvis in victu tenui ſatis convenirent, in multis tamen aliis diverſam rationem fuiſſe ſecutos, e Noſtro etiam intelligi poteſt. Meminit Samanaeorum quoque *Orig: I.* Contr. Celſ: p. 342. & *Clem: Alex:* Strom: I. p. 305, qui non diſſimilia de iis habet. Nec dubitat *La Crozius* quin iidem ſint, quos Γερμᾶνας vocat *Strabo.* Mihi certum eſt, apud *Strabon:* L. XV. p. 489 & 490. reſtituendum eſſe Σαρμάνας, nam Σαρμάναι *Clementi* etiam vocantur. vix autem fero ea, quae ſequuntur apud *Eumd:* οἱ Ἀλλόβιοι προσαγορευόμενοι. putem Ὑλόβιοι e *Strab:* p. 490. reſcribendum eſſe. eadem vox migraſſe videtur in Ὑρκάνιοι apud *Philoſtr:* Apoll: Tyan: I, 18. ubi Γερμᾶνες edidit *Olear:* utique Ὑλόβιοι facillime in Ὑρκάνιοι, quod ibi in *Codd.* & Mſtis invenitur, converti potuerunt.

15. Ἐγγράφεσθαι ἄρχεσθαι.] Superfluum eſt ἄρχεσθαι. VALENT. Aut delendum eſt ἄρχεσθαι, aut legendum πρὶν τῆς φιλοσοφίας ἄρχεσθαι. REISK. Solet aliquando ἄρχεσθαι apud Graecos per pleonasmum fere redundare, ſed alia tum eſt ratio. h. l. ultima praecedentis vocis ſyllaba bis poſita fuiſſe videtur & inde natum ἄρχεσθαι.

16. Ὅπου δ᾽ ἄν.] Malim ὅπως. & mox ἐξίςα-

atque ita nulla neque uxoris neque liberorum ſi forte adſint, ratione habita, quaſi ad ſe nihil omnio amplius pertineant, ad Samanaeos recedit. Regi liberorum educandorum, cognatis uxoris cura relinquitur. Vita Samanaeorum huiusmodi eſt. Extra urbem commorantur ac totum diem in diuinis colloquiis traducunt, ubi domos & fana a rege extructa habent: in quibus oeconomi conſtituti ſunt, qui certam quandam mercedem ad conuenientium alimentum a rege accipiunt. Victus eorum ex oryza & pane & pomis, & oleribus apparatur. Nam cum ingreſſi in domum fuerint ad tintinnabuli ſignum Samanaei preces effundunt, quod ubi fecerunt, ſigno iterum dato miniſtri ſingulis lance oblata, duo enim ex eodem uaſe non comedunt, oryza ipſos pa-

ἄπεισί τε πρὸς Σαμαναίους, οὔτε πρὸς γυναῖκα οὔτε πρὸς τέκνα, εἰ τύχοι κεκτημένος, ἐπιςροφὴν, ἤ τινα λόγον ἔτι ποιούμενος, [17] ἢ πρὸς αὐτὸν ὅλως νομίζων. καὶ τῶν μὲν τέκνων ὁ βασιλεὺς κήδεται, ὅπως ἔχωσι τὰ ἀναγκαῖα, τῆς δὲ γυναικὸς οἱ οἰκεῖοι. ὁ δὲ βίος τοῖς Σαμαναίοις ἐςὶ τοιοῦτος. Ἔξω τῆς πόλεως διατρίβουσι, διημερεῦοντες ἐν τοῖς περὶ τοῦ θείου λόγοις. ἔχουσι δὲ οἴκους καὶ τεμένη ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἰκοδομηθέντα, ἐν οἷς οἰκονόμοι εἰσὶν, ἀπότακτόν τι λαμβάνοντες παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τροφὴν τῶν συνιόντων. ἡ δὲ παρασκευὴ γίνεται ὀρύζης καὶ ἄρτων καὶ ὀπώρας καὶ λαχάνων. καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸν οἶκον [18] ὑπὸ σημαίνοντι κώδωνι, οἱ [19] μὴ Σαμαναῖοι ἐξίασιν, οἱ δὲ προσεύχονται. εὐξαμένων δὲ, πάλιν [20] διακωδωνίζειν, καὶ οἱ ὑπηρέται ἑκάςῳ τρύβλιον δόντες (δύο γὰρ ἐκ ταυτοῦ οὐκ ἐσθίουσιν) τρέφοντες αὐτοὺς τῇ ὀρύζῃ.

ςαταί. Reisk. Loquendi genus ὅπου δ' ἂν adſerit R. W. ad *Hierocl:* p. 38. Cl. *Abreſch:* malebat πάσης τε τῆς.

17. Ἢ πρὸς αὐτὸν.] Forte ἢ τῶν πρὸς αὐτὸν (aut ſaltim ἢ πρὸς αὐτὸν) ὅλως νομίζων εἶναι. Reisk.

18. Ὑποσημαίνοντι.] Ὑπὸ σημαίνοντι duobus vocabulis. *ſub campana ſignificante.* hoc eſt ad *ſignum campanae*. Reisk. Veriſſime. antea uno vocabulo legebatur ὑποσημαίνοντι, quae ſeiungenda eſſe praeceperat quoque Cel. *Abreſch:* Dilucid: Thuc: Auct: p. 390.

19. Μὴ Σαμαναῖοι.] Vetuſta manus in *Cod. Lipſ.* prius dederat μὴ, quod verum eſt. deinde mutaverat id eadem cum μὲν. male. ſed bene utrumque coniunges, μὲν μὴ σαμαναῖοι. Reisk. *Valent.* ante εἰ μὴ Σαμ. temere καὶ inſeruerat.

20. Διακωδωνίζειν.] Διακωδωνίζει. ſcilicet ὁ κώδων. aut ὁ τοῦτο ποιῶν. Mox τρέφουσιν αὐτούς. Reisk. Διακωδωνίσαι ex h. loco citat *Haverc:* ad *Ioſeph:* Antiq: L. XIX, 44 Legendum διακωδωνίζει cum *Reiskio*, διεκωδώνιζον, vel διακωδωνίζεται. non enim in διακωδωνίζειν crediderim εἰώθασι ſubintelligendum. *Ioſeph:* διακωδωνίζειν διάνοιαν venuſta metaphora dicit, do

ζῇ. τῷ δὲ δεομένῳ ποικιλίας, προςίθεται τὸ λάχανον ἢ τῆς ὀπώρας τί. τραφέντες δὲ συντόμως ἐπὶ τὰς αὐτὰς διατριβὰς ἐξίασιν. [21] ἀγύναιοι δ' εἰσὶ πάντες, καὶ ἀκτήμονες, καὶ τοσοῦτον αὐτῶν τε καὶ τῶν Βραχμάνων σέβας ἔχουσιν οἱ ἄλλοι, ὥςε καὶ τὸν [22] βασιλέα ἀφικνεῖσθαι παρ' αὐτοὺς, καὶ ἱκετεύειν εὔξασθαί τι καὶ δεηθῆναι ὑπὲρ τῶν [23] καταλαμβανόντων τὴν χώραν, ἢ συμβουλεῦσαι τὸ πρακτέον.

§ 18. [1] Αὐτοὶ δὲ οὕτως πρὸς θάνατον διάκεινται, ὡς τὸν μὲν τοῦ ζῆν χρόνον, ὥσπερ ἀναγκαίαν τινὰ τῇ φύσει λειτουργίαν ἀκουσίως ὑπομένειν, σπεύδειν δὲ τὰς ψυχὰς [2] ἀπολῦσαι τῶν σωμάτων. καὶ πολλάκις, ὅταν εὖ ἔχειν [3] σκέψωνται, μηδενὸς αὐτοὺς ἐπείγοντος κακοῦ, μηδὲ ἐξελαύνοντος, ἐξίασι τοῦ βίου. προειπόντες μέντοι τοῖς ἄλλοις, καί ἐςιν οὐδεὶς ὁ κωλύσων·

pascunt. Si quis uarietatem aliquam requirat, olus, aut pomorum quicpiam apponitur: quibus sane celeriter uescuntur. Tanta autem & ipsi & Brachmanes in ueneratione apud alios sunt, ut rex quoque interdum ad eos accedat, rogetque ut pro statu regionis deum precentur, aut quid agendum sit, consulant.

§ 18. Ipsi autem ita erga mortem affecti sunt, ut uiuendi tempus quasi necessarium quoddam naturae ministerium inuiti sustineant, atque ideo animas a corporibus festinent absoluere. Ac saepe ubi bene se habere conspexerint, nullo malo urgente e uita decedunt, re tamen aliis praenuntiata nullusque sit qui prohibeat, sed omnes eos beatos pre-

de cuius origine *Langbaen:* ad *Longin:* Sect. 23. Vocem τρυβλίον diligenter inlustrant *Interpretes* ad *Matth. XXVI*, 23. nec huius loci obliviscuntur.

21. Ἀγύναιοι.] Vocabulum hac forma rarius, nec *Steph:* in Thes: tamen ignotum. *Hesych:* Ἄγυνος. ἀγύναιος.

22. Βασιλέα ἀφικνεῖσθαι ——] *Hieron: II.* Adv: Iovin: 14. *Et quum Rex ad eos venerit, adorare illos solitus sit, pacemque suae provinciae in illorum precibus arbitrari sitam. Schol: Porphyr:* ad *Homer:*, citante *Valkenar:* ad *Ammon:* p. 240. Παρ' Ἰνδοῖς τε τοὺς Βραχμάνας, οἵπερ εἰσὶ παρ' αὐτοῖς φιλόσοφοι λόγος τοὺς βασιλέας ἀπαντῶντας προσκυνεῖν.

23. Καταλαμβανόντων τὴν χώραν.] *Valent.* dederat, *si quando hostes regionem occuparint.* male. significat omnes calamitates, quae regionem premerent. Vid. ad L. II. § 12.

1. Αὐτοὶ δὲ οὕτως ——] Credebant quippe Brachmanes, animam esse inmortalem, ac corporis vinculis solutam beatissimum aevum agere. Hinc itaque incredibili constantia mortem adibant. Vide quos laudat *Wesseling:* ad *Diod:* L. XVII. c. 107. & *Clem: Alex:* Strom: III. p. 451. C.

2. Ἀπολῦσαι τῶν σωμάτων.] Vide supra ad § 9.

3. Σκέψωνται.] Pro σκέψωνται videtur legendum esse σκήψωνται. VALENT.

praedicantes ſuis quisque domeſticis morituris mandata quaedam tradant: adeo ſtabilem ac ueram & ipſi & plerique animabus inter ſe poſt obitum uitam eſſe crediderunt. Illi autem ubi mandata ſibi commiſſa perceperunt, corpore in ignem coniecto, ut puriſſimam a corpore animam ſecernant, ab omnibus celebrati mortem obeunt. Aequiori enim animo illos amici ac propinqui ad mortem dimittunt, quam alii homines ſuos quisque ciues in non admodum longinquas peregrinationes: ac ſe ipſos qui in uita ſuperſtites remanſerint, deplorant, illos beant, quippe qui immortalem ſortem iam receperint. Neque quiſpiam aut apud hos, aut apud alios quos ſuperius commemoraui, ſophiſta ac declamator procedens, quales multi apud Graecos nunc ſunt, dubitare uiſus eſt, ac dicere, ſi

σων· ἀλλὰ πάντες αὐτοὺς εὐδαιμονίζοντες πρὸς τοὺς οἰκείους [4] τῶν τεθνηκότων ἐπισκήπτουσί τινα. οὕτως βεβαίαν καὶ ἀληθεςάτην, αὐτοί τε καὶ οἱ πολλοὶ, ταῖς ψυχαῖς τὴν μετ᾽ ἀλλήλων εἶναι δίαιταν πεπιςεύκασιν. οἱ δ᾽ ἐπειδὰν ὑπακούσωσι [5] τῶν ἐντεταλμένων αὐτοῖς, πυρὶ τὸ σῶμα παραδόντες, ὅπως δὴ καθαρωτάτην ἀποκρίνωσι τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, ὑμνούμενοι τελευτῶσιν· ῥᾷον γὰρ ἐκείνους εἰς τὸν θάνατον οἱ φίλτατοι ἀποπέμπουσιν, ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕκαςοι τοὺς πολίτας εἰς μηκίςας ἀποδημίας. καὶ σφᾶς μὲν αὐτοὺς δακρύουσιν, ἐν τῷ ζῆν διαμείναντας· [6] ἐκείνους δὲ μακαρίζουσιν, τὴν [7] ἀθάνατον λῆξιν ἀπολαμβάνοντας· καὶ οὐδεὶς οὔτε παρὰ τούτοις, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις τοῖς εἰρημένοις [8] σοφιςὴς προελθὼν, [9] οἷοι βροτοὶ νῦν παρ᾽ Ἕλλησιν, [10] ἀπορεῖν ἔδοξε λέ-

4. Τῶν τεθνηκότων ——] Idem hic eſt atque ἐκ τῶν τεθνηκότων. Vel ἐν τοῖς τεθνηκόσι. mandant abeuntibus ex hac vita, quae perferant ad eos, qui ſunt mandanti cuique penes defunctos manes neceſſarii & familiares. REISK.

5. Τῶν ἐντεταλμένων.] *Cod. Lipſ.* ἐντεταγμένων. id eſt συντεταγμένων. perinde eſt. REISK.

6. Ἐκείνους δὲ μακαρίζουσιν.] Sententia multis decantata. ex *Euripide* & aliis lege quae conduxit *Theodor:* Sermon. de Natura Hom. p. 544. Temperare mihi non poſſum, quin adſcribam pulcrum poëtae dictum apud *Plut:* T. II. p. 36.

Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ᾽ ἔρχεται κακά.
Τὸν δ᾽ αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον,
Χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

Quae *Euripidis* etiam laudat *Sext: Empir:* Pyrrhon: Hyp: III, 24. ubi multa alia hanc in rem *Fabricius.* & V. D. ad *Val: Max:* L. II, 6, 12.

7. Ἀθάνατον λῆξιν.] Venuſte. εἰς τὴν ἑτέραν λῆξιν ἀναλύεσθαι id dicitur *Heliodor:* L. II. p. 102.

8. Σοφιςὴς προελθὼν.] Ita reſtitui. *Valent.* dederat προσελθὼν. Contra fidem antiquiorum *Edition.* & *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.*

9. Οἷον βροτοὶ νῦν ——] Sic eſt in prioribus. ſed οἷοι etiam *Meerm.* οἷοι νῦν βροτοί εἰσι ſaepius Homerus, V. *Vell. Paterc.* L. I. c. 5. qui alias οἱ νῦν, vel οἱ νῦν ἄνθρωποι, qua de re *Weſſeling:* ad *Diod:* L. V, 8.

10. Ἀπορεῖν ἔδοξε.] Forte ἀπορῶν ἔδοξέ τι λέ-

λέγων, ἐὰν ὑμᾶς πάντες μιμήσωνται, τί ἡμῖν ἔςαι; οὔτε διὰ τούτους συνεχύθη τὰ τῶν ἀνθρώπων· οὔτε γὰρ ἐμιμήσαντο πάντες, οἵτε μιμούμενοι [11] εὐνομίας μᾶλλον, οὐ συγχύσεως τοῖς ἔθνεσι γεγόνασιν αἴτιοι. καὶ μὴν οὐδὲ ὁ νόμος τούτους ἠνάγκασεν, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέψας σιτεῖσθαι κρέασι, τούτους [12] αὐτονόμους εἴασε, καὶ ἐσέφθη ὡς αὐτοῦ κρείττονας, οὐ μὴν ὡς ἀδικίας κατάρχοντας, ὑπήγαγε τῇ παρ' αὐτοῦ δίκῃ, ἀλλὰ τοὺς ἑτέρους. πρὸς μέντοι τοὺς ἐρωτῶντας, τί ἔςαι, [13] μιμησαμένων πάντων τοὺς τοιούτους, ῥητέον τὸ τοῦ Πυθαγόρου· καὶ γὰρ βασιλέων πάντων γενομένων, δυσδιέξακτος ὁ βίος, φησὶν, ἔςαι, καὶ οὐ δήπου φευκτέον τὸ τῆς βασιλείας· καὶ [14] σπουδαίων ἁπάντων, οὐκ ἔςιν εὑρεῖν πολιτείας διέξοδον τηροῦντας τὴν ἀξίαν τῇ σπουδαιότητι, καὶ οὐ δήπου τοσοῦτον ἄν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ἐ-

ſi nos omnes imitabuntur, quid nobis eueniet? neque propter hos humanae res confuſae ſunt. Nam neque omnes hos ſunt imitati: & qui imitati ſunt, ordinis potius & tranquillitatis, quam confuſionis populis in cauſa extiterunt. At enim neque lex his neceſſitatem ullam afferebat, ſed cum aliis permitteret, ut carnibus ueſcerentur, hos ſui iuris ut eſſent, reliquit, & quaſi ſe ſuperiores uenerata eſt. neque enim hos quaſi iniuſtitiae perpetratores, poenae quam irrogat, ſubiecit, ſed alios. Ad eos tamen, qui quid euenturum ſit, requirunt, ſi omnes huiuscemodi uitam hominum imitentur, illud Pythagorae reſpondendum eſt. ſi enim omnes eſſent reges, efficeretur, inquit, ut difficulter uita traduci poſſet, neque tamen propterea fugiendum regnum eſt. Sic quoque ſi omnes probi ſint, reipublicae quidem expediendae ac diſponendae modo nullus reperietur in qua ſua probitati ſeruanda dignitas ſit. At nemo tamen ſane adeo inſaniret, ut non omnibus

λέγειν. *viſus eſt aliquid dicere non plane contemnendum.* REISK.

11. Εὐνομίας μᾶλλον.] Εὐνομίαν pulcre definit *Diog: Laërt:* L. III, 103. εὐνομία διαιρεῖται εἰς τρία. ἓν μὲν ἐὰν ὦσιν οἱ νόμοι σπουδαῖοι, εὐνομίαν φαμὲν εἶναι. ἕτερον δὲ ἐὰν τοῖς κειμένοις νόμοις ἐμμένωσιν οἱ πολῖται, καὶ τοῦτο φαμὲν εὐνομίαν εἶναι. τρίτον δὲ, ἐὰν μὴ ὄντων τῶν νόμων, κατὰ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα χρηςῶς πολιτεύωνται. Effectu itaque pro cauſſa poſito *Suid.* Εὐνομία εἰρήνη.

12. Αὐτονόμους εἴασε.] Scilicet δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται. Vide ſupra ad L. I. § 8. Bene Philoſophus apud *Diog: Laërt:* L. VI. p. 371. Τὸν σοφὸν οὐ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς.

13. Μιμησαμένων πάντων.] Non enim omnibus promiſcue hanc vivendi normam dictavit Philoſophus, quod ideoque ſaepius inculcat. Vide ad I, 27.

14. Σπουδαίων ἁπάντων.] Forte σπουδαίων ἁπάντων ὄντων. REISK. Voce σπουδαιότης carent Lexica quae evolvo. Utitur etiam *Diod:*

bus conuenire exiſtimaret, ut probi euadere ſtudeant. Multa ſiquidem etiam alia uulgari ac confuſaneae turbae concedit, quae nedum philoſopho, ſed ne recte quidem ciuitatem adminiſtranti permitteret. Nam licet neque ex omni arte ad adminiſtrationem reipublicae admittat, non uetat tamen, quin illae exerceantur. Sordidarum tamen artium opifices a magiſtratibus, atque omnino ab earum rerum praeſidentia arcet, in quibus iuſtitia, aut reliquae uirtutes requiruntur. Sed neque cum meretricibus rem habere pleriſque interdicit: quin etiam a meretricibus mercedem exigens, infamem tamen eſſe ac turpem earum congreſſum modeſtis hominibus cenſet. In

ἐπιβάλλειν ἡγεῖσθαι σπουδαίοις εἶναι προθυμεῖσθαι. πολλὰ μέντοι καὶ ἄλλα ὁ νόμος [15] τῶν μὲν χυδαίων συνεχώρησεν, [16] οὐχ ὅτι δὲ φιλοσόφῳ, ἀλλ' οὐδὲ τῷ καλῶς πολιτευομένῳ ἐπέτρεψεν. [17] οὐδὲ γὰρ ἐκ πάσης τέχνης παραδέξαιτ' ἂν εἰς τὸ πολίτευμα, καίτοι οὐκ ἐκώλυσε μὲν μετιέναι τὰς τέχνας, οὐδ' ἐκ παντὸς ἐπιτηδεύματος, καὶ ὅμως τοὺς ἐκ τῶν βαναύσων ἄρχειν ἀπείργει, ὅλως τέ ἐν αἷς δικαιοσύνης χρεία, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, τῆς προςατείας κωλύει. ἐπείδ' οὐδ' [18] ἑταίραις ὁμιλεῖν ἀπαγορεύει τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ [19] πραττόμενος τὰς ἑταίρας τὸ μίσθωμα, ἐπονείδιςον ἡγεῖται μετρίοις ἀνδράσιν, καὶ αἰσχρὰν τὴν πρὸς ταύτας ὁμιλίαν. τό, τ' [20] ἐν κα-

Diod. Sic. I, 93. qui σπουδαιότητα τῶν ἠθῶν *probitatem morum* vocat.

15. Τῷ μὲν χυδαίῳ.] Ita correxit *Valent.* ſed antea legebatur τῶν μὲν χυδαίων. & ſic quoque *Meerm.* qui comma ponit poſt νόμος. Χυδαῖος *Suidae*. εὐτελής, παμπληθής. dicitur nempe de iis omnibus quorum copia late eſt diffuſa.

16. Οὐχ ὅτι δὲ.] Forte οὐκ ἔτι δὲ καὶ τῷ φιλοσόφῳ. REISK.

17. Οὐδὲ γὰρ ἐκ πάσης τέχνης ——] Videtur locus ita eſſe conſtituendus. οὐδὲ γὰρ ἐκ πάσης τέχνης παραδέξαιτ' ἂν εἰς τὸ πολίτευμα, οὐδ' ἐκ παντὸς ἐπιτηδεύματος. καίτοι οὐκ ἐκώλυσε μὲν μετιέναι τὰς τέχνας, καὶ ὅμως τοὺς ἐκ τῶν βαναύσων —— Paullo poſt pro ἐν αἷς forte ἐν οἷς. ſcilicet πράγμασι. REISK.

18. Ἑταίραις ὁμιλεῖν.] Ὁμιλεῖν & ὁμιλία latiſſime patere; ac peculiariter de conſuetudine Venerea dici, nemo ignorat. *Aelian:* V. H. X, 2. οὐ μὴν ὡμίλησεν αὐτῇ ὁ Εὐβάτης. ibid. c. 18. Νύμφη ὡμίλησε καλῷ ὄντι. ſupra § 7. ὁμιλία γυναικεία dicitur. *Pierſon:* ad *Moer:* Attic: p. 276. & alii centies monuere. Paullo ante pro ἀπείργει vetuſtiores *Edd.* & *Meerm. Cod.* ἀπείργειν.

19. Πράττομενος τὰς ἑταίρας τ. μ.] In hanc lectionem & *Editiones* antiquae, & *Cod.* Mſcripti conſentiunt. idque meritiſſimo. ſiniſtro itaque conſilio *Valent.* dederat ταῖς ἑταίραις, quod aliud quid ſignificat. πράττομαί σε ἀργύριον, φόρον, μισθόν, notae & ubivis obviae ſunt locutiones, pro *mercedem* &c. *a te exigo.* Adi modo *Duker:* ad *Thucyd:* L. VIII, 5.

20. Ἐν καπηλίοις διαζῆν.] Pro καπηλείοις. utroque modo efferri multa huius cenſus vocabula ſaepius diximus. Cauponas honeſtioribus viris infames olim fuiſſe habitas, multa ve-

καπηλίοις διαζῆν οὐ κεκώλυκεν ὁ νόμος, καὶ ὅμως ἐπονείδιςον τῷ μετρίῳ. τοιοῦτον οὖν τι καὶ τὸ ἐπὶ τῆς διαίτης φαίνεται. καὶ οὐχ ἥτις τοῖς πολλοῖς συγκεχώρηται, ταύτην ἄν τις καὶ τοῖς βελτίςοις συγχωρήσειεν. φιλοσοφῶν δὲ ἀνὴρ μάλιςʼ ἂν τοὺς ἱεροὺς ἑαυτῷ ὑπογράψειε νόμους, οὓς θεοί τε καὶ ἄνθρωποι ἀφώρισαν, θεοῖς ἑπόμενοι. οἱ δʼ ἱεροὶ πεφήνασι νόμοι κατὰ ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις, ἁγνείαν μὲν, προςάττοντες, ἐμψύχων δὲ βρῶσιν ἀπαγορεύοντες, [21] τοῖς ἱεροῖς ἤδη, καὶ [22] εἰς πλῆθός τινων κωλύοντες, ἢ διʼ εὐσέβειαν, ἤ διά τινας βλάβας ἐκ τῆς τροφῆς. ὥςε ἢ τοὺς ἱερέας μιμητέον, ἢ πᾶσι πειςέον τοῖς νομοθέταις· ἑκατέρως γὰρ πάντων [23] ἀφεκτέον, τὸν νόμιμόν τε τελείως καὶ εὐσεβῶς· εἰ γὰρ κατὰ μέρος τινὲς διʼ εὐσέβειαν τινῶν ἀπέχονται, ὁ πρὸς πάντα εὐσεβὴς, πάντων ἀφέξεται.

§ 19.

In cauponis item uitam traducere non prohibet: nihil tamen propterea obstat, quin id maximo opprobrio ingenuis hominibus habeatur. Idem in uictu quoque fit. Non enim qui uulgo permittitur, is optimis quibusque etiam esse concedendus uidetur. Nam philosophus uir sacras praecipue sibi leges praescribit, quas dii, & homines deos sequuti constituerunt. Sacrae autem leges per singulas gentes & ciuitates illae extiterunt, quae sacris hominibus & castimoniam iubent, & animatorum esum interdicunt: quin etiam multitudinem a quibusdam prohibent, uel pietatis caussa, uel laesionis, quae ex alimento euenit. Quam ob rem uel sacerdotes sunt imitandi, uel omnibus legislatoribus obtemperandum est. Vtrolibet enim modo fiet, ut qui iustus ac pius perfecte est, abstinere ab omnibus debeat. Si enim a quibusdam nonnulli ob pietatem abstinent, ab omnibus procul dubio sibi abstinendum censebit, qui pius in omnibus fuerit.

§ 19.

veterum loca condocefaciunt. Vid. *Perizon:* ad *Aelian:* V. H. L. III, 14.

21. Τοῖς ἱεροῖς ἤδη καὶ.] Sic lego & distinguo ἀπαγορεύοντες τοῖς ἱερεῦσιν, ἤδη δὲ καὶ —— Reisk. Optime. idem optabat Cel. *Abresch:* & manifeste firmant sequentia illa, ὥςε ἢ τοὺς ἱερέας μιμητέον —— ἤδη καὶ vel ἤδη δὲ καὶ id est *quin etiam.* ἤδη in hac formula est intendendi particula. Multa exempla habet *Raphel:* ad *Matth.* Euang. c. III, 10. quibus solum nunc addo *Aelian:* V. H. XIII, 1.

22. Εἰς πλῆθος.] Eodem sensu hic interpretatur *Felic:* quo supra § 5. ubi *ad populum* dabat. Verum quid si, (ita adscripserat Cl: *Abresch:*) intellecto accusat: βρῶσιν, accipiatur ut apud *Aristid:* T. III. p. 724. εἰς πλῆθος πίνειν. Sic erit ἤδη καὶ βρῶσίν τινων εἰς πλῆθος κωλύοντες.

23. Ἀφεκτέον τ. ν.] Forte ἀφεκτέον τῷ βουλομένῳ γε ζῆν τελείως καὶ εὐσεβῶς. εἰ γὰρ τῶν κατὰ μέρος τινες —— Reisk. Τινὲς correxerat *Valent.* idque firmat *Interpr.* antea legebatur τινὸς. illa εἰ γὰρ —— πάντων desiderantur in *Meerm.*

I.

§ 19. Sed fere Euripidis illud ſubiungere oblitus fueram, ubi ab eſu animatorum uates Iouis in Creta abſtinere inquit his verſibus: loquitur enim chorus ad Minoem:

Phoenice iuuenis oriunde alma o Iouis
Supremi, & Europae ſoboles, centum urbibus
In Creta inhabitata imperii ſceptrum obtinens:
Venio ſacrata linquens templa, quae obſtruit
Inde orta quercus & bipenni ferrea
Praeſecta, clauſtrisque apta Cypariſſinis.

Idaei ab illo ex quo ſacerdos ſum Iouis Tra-

§ 19. [1] Μικροῦ με παρῆλθε καὶ τὸ Εὐριπίδειον παραθέσθαι, ὃς τοὺς ἐν Κρήτῃ τοῦ Διὸς προφήτας ἀπέχεσθαί φησι διὰ τούτων. (λέγουσι δ' οἱ κατὰ τὸν χορὸν πρὸς τὸν Μίνω.)

[2] Φοινικογενοῦς παῖ τῆς Τυρίας
Τέκνον Εὐρώπης καὶ τοῦ [3] μεγάλου
Ζανὸς, ἀνάσσων
Κρήτης ἑκατομπτολιέθρου,
Ἥκω ζαθέους ναοὺς προλιπὼν,

Οὓς αὐθιγενὴς [4] τμηθεῖσα δορὸς
Στεγάνους παρέχει χαλύβῳ πελέκει,
Καὶ [5] ταυροδέτῳ κρηθεῖσ' ἀτρεκεῖς ἁρμοὺς κυπαρίσσου
Ἁγνὸν δὲ βίον τείνομεν, ἐξ οὗ Δι-

1. Μικροῦ με παρῆλθε —] *Hieron:* L. II. Adverſ: Iovin: c. 14. *Euripides in Creta Iovis prophetas non ſolum carnibus, ſed & coctis cibis abſtinuiſſe refert.* Quam abſtinentiam inde derivant, quod coluerint Iovem, cui feſtos dies inſtituerunt, ad placandam eius iram ob interfectum Liberum. Vide *Meurſ.* in Cret. L. IV. c. 2. male *Meerm.* οὓς τοὺς. & dein τὸν μένω.

2. Φοινικογενοῦς &c.] Verſus iſtos Euripidis vertit Grotius in Excerpt. VALENT. P. 391. ubi obſervat Vir Illuſtriſſim: ex hoc loco poſſe colligi, fragmentum petitum eſſe ex Creſſis Euripidis, ſed eum falli, cum diſtinguendum ſit inter fabulas κρῆσσαι & κρῆτες dictas, & ad poſterius genus potius haec pertinere adſerebat *Bentleius*, quem ſequitur *Barneſ.* qui in *Eurip.* p. 478. verſus etiam 6. 8. 9. 10 & 11. e *Bentl.* emendatione edendos curavit. Legebantur autem haec turbate in primis editionibus. pro τῆς τυρίας *Cod. Lipſ.* perperam γῆς τυρίας.

3. Μεγάλου Ζανὸς.] Ξανὸς eſt in *Edit. Lugdun.* quae paſſim confunduntur, uti ex hoc loco oſtendit Cel: *D'Orvill:* ad *Charit: VII*, 1. p. 585. *Noſter* in Vit. Pyth. n. 17. Ὧδε θανὼν κεῖται Ζᾶν, ὃν Δία κικλήσκουσιν. Mox recte προλιπών. Vetuſtae *Edit: Cod. Lipſ.* & *Meerm:* dabant προλείπων.

4. Τμηθεῖσα δορὸς.] Sic legebatur antea. *Grotius* repoſuerat τμηθ. δρῦς, quod ſequebatur *Valent.* contra omnium reliquorum, & *Cod.* etiam *Lipſ.* atque *Meerm.* auctoritatem. δοκοὺς edidit *Barneſ.* Bentleium ſecutus. δορά Cretenſibus notabat *trabem*, ut advertit *Meurſ.* in Cret. L. IV. c. 15. In *Euripid:* etiam legitur ςεγανὰς & Χαλύβων (*Chalybum.*)

5. Ταυροδέτῳ κρηθεῖσ' ἀτρεκεῖς.] In hanc quoque lectionem ceterae *Porphyrii Edd:* & *Cod. Lipſ.* cum *Meerm.* conſpirant. *Gro-*

ti-

Διὸς Ἰδαίου μύςης γενόμην·
Καὶ νυκτιπόλου [6] Ζαγρέως βιοτὰς
Τάς τ' ὠμοφάγους δαῖτας τελέσας,
[7] Μητρί τ' ὀρείᾳ δᾷδας ἀνασχὼν,
Καὶ Κουρήτων
Βάκχος ἐκλήθην ὁσιωθείς.
Πάνλευκα δ' ἔχων εἵματα φεύγω
Γένεσίν τε βροτῶν καὶ νεκροθήκης
Οὐ χριμπτόμενος, τήν τ' ἐμψύχων
Βρῶσιν ἐδεςῶν πεφύλαγμαι.

Traduco castam uitam: & orgia amplius
Nocturna Bacchi, nec dapes crudas sequor,
Matriue montanae igneas faces gero.

Sed indumentis exornatus candidis
Generationem respuo mortalium.
Vito sepulcra mortuorum attingere
Et caueo ne ex animatis quicpiam unquam edam.

§ 20. Ἁγνείαν γὰρ ἐτίθεντο οἱ ἱεροὶ πρὸς τοὐναντίον ἀμιξίαν, μολυσμὸν δὲ, τὴν μίξιν. ὅθεν [1] τὴν μὲν τῶν καρπῶν τροφὴν, οὐκ ἐκ νεκρῶν ληφθεῖσαν, οὐδὲ οὖσαν ἔμψυχον [2] τῇ φύσει προςφέροντες, τὰ ὑπὸ φύσεως διοικούμενα μὴ μιαίνεσθαι ᾤοντο. τῶν δὲ ζώων αἰσθητικῶν ὄντων, τὰς σφαγὰς καὶ ἀφαι-

§ 20. Puritatem enim sacri uiri incommixtionem, sicut e contrario impuritatem, & inquinationem mixtionem esse statuunt. Vnde alimentum ex fructibus cum ex mortuis sumptum non sit, neque ex animatis, naturae exhibentes, inquinari ea quae a natura administrantur, minime putabant. Animalium uero quae sensu praedita sunt, caedes, atque anima-

tius, & ex illo *Valent.* ταυροδέτρῳ κραθεισ' ἀτρεκοῦς. ταυρόδετρον ille explicabat istud *gluten*, quod vulgo ταυροκόλλα dicitur. *Barnes.* edidit

Καὶ κολληθεῖσ'
Ἀτρεκεῖς ἁρμὰς κυπάρισσος.

6. Ζαγρέως βιωτὰς.] Antea apud *Porphyr.* legebatur Ζαγρέως βροτὰς. & sic etiam est in *Lips. Cod.* male *Meerm.* βροντὰς. Aliqui distinguunt Dionysum seniorem, vel Zagrea, & Bacchum, alii eosdem faciunt. Vide *Cuper:* Harpocr: p. 98. In prioribus *Edd.* nec non *Codd. Meerm.* ac *Lips.* erat καὶ μὴ νυκτιπ. Z.

7. Μητρί τ' ὀρείᾳ δᾷδας.] Edebatur antea ὀριοδᾶδας. & sic *Cod. Meerm. Lips.* ὀροοδᾶδας. Mox φεύγων dederat *Cantabr:* Editio, ceterae & *Meerm. Cod.* φεύγω. *Lips.* φεύγε. Tum *idem*, ac priores *Edd.* γένεσίν γε βροτῶν. sed vulgatum tuetur *Meerm.*

1. Τὴν μὲν τῶν καρπῶν.] Τὴν μὲν ἐκ τῶν καρπῶν. REISK.

2. Τῇ φύσει προσφέροντες.] Forte προσφέροντες κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως. qua propter se pollui non existimabant, si ad praescriptum naturae vescerentur, fructibus e terra enatis, ut victu, qui neque e mortuis rebus esset petitus, neque natura sua vita unquam gauderet. REISK. Ὑπὸ τῆς φύσεως etiam *Cod. Lips.*

3.

marum detractiones inquinationem uiuentibus afferre exiſtimabant: ac multo etiam magis cum corpus quod ſenſiuum erat, priuatum ſenſu ac mortuum cum ſenſu uiuentibus commiſcebatur. Atque iccirco caſtimonia ac puritas in omnibus in multorum & contrariorum depoſitione, & abſtinentia, cognatorum uero, & accommodatorum in ſolitudine & aſſumptione conſiſtit. Vnde etiam Venerea inquinant, cum foeminae ac maris coitus ſit. Siue enim ſemen concipiatur, ex coniunctione cum corpore, ſiue non concipiatur, ex mortificatione eius quod apponitur, animae inquinationem affert. Marium autem cum maribus congreſſio dupliciter contaminat, & quia in mortuum fit, & quia praeter naturam exiſtit. Atque omnino uenerea, ſeminisque emiſſiones ex eo etiam polluunt, quod anima corpori commiſcetur, ad uoluptatemque deorſum trahitur. Affectus quoque animae inquinant, cum irrationali parti perturbate innectitur, ac mas effoemi-

φαιρέσεις τῶν ψυχῶν, ὡς πρὸς τοὺς ζῶντας μιασμοὺς ἡγοῦντο. καὶ πολλῷ μᾶλλον τὸ αἰσθητικὸν γενόμενον σῶμα, ἀφῃρημένον τῆς αἰσθήσεως, [3] καὶ νεκρὸν μιγνύειν τῇ αἰσθήσει ζῶντος. διὸ ἐν πᾶσιν ἡ ἁγνεία, ἐν ἀποθέσει μὲν καὶ ἀφέξει τῶν πολλῶν [4] καὶ ἐναντίων, μονώσει δὲ καὶ λήψει τῶν οἰκείων καὶ προσφυῶν. διὸ καὶ τὰ ἀφροδίσια μιαίνει· σύνοδος γὰρ θήλεος καὶ ἄῤῥενος, καὶ κρατηθὲν μὲν τὸ σπέρμα ψυχῆς παρέσχε μίανσιν, τῇ πρὸς τὸ σῶμα ὁμιλίᾳ, μὴ κρατηθὲν δὲ, [5] τῇ νεκρώσει τοῦ παρατεθέντος. [6] ἡ δὲ πρὸς ἄρσενας ἀρσένων, καὶ ὅτι εἰς νεκρὸν, καὶ ὅτι παρὰ φύσιν. καὶ καθάπαξ ἀφροδίσια καὶ ὀνειρώξεις, ὅτι ψυχῆς σώματι μεμιγμένης, καὶ πρὸς τὴν ἡδονὴν καταςπωμένης. μιαίνει δὲ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς [7] τῇ συμπλοκῇ καὶ [8] τοῦ ἀλόγου θηλυνομένου τοῦ ἐντὸς ἄῤῥενος. καὶ γὰρ πῶς καὶ

9 ὁ

3. Καὶ νεκρὸν.] Forte καὶ νεκρωθὲν, & mox τῇ αἰσθήσει τοῦ ζῶντος. REISK.

4. Καὶ ἐναντίων, μονώσει.] Potius legendum καὶ ἐναντίων μονώσει, λήψει δὲ τῶν οἰκ. VALENT. Voce μόνωσις utitur quoque infra, utuntur & alii. Vide *Spanhem:* ad *Ioſeph:* Antiq: L. II, 4.

5. Τῇ νεκρώσει τοῦ παρατεθ.] Νέκρωσις hac in re proprium vocabulum. Prorſus uti apud *S. Paull.* ad Roman. IV, 19. σῶμα νενεκρωμένον, cum quo hunc locum recte contendebat *Kypkius.*

6. Ἡ δὲ πρὸς.] Ita reſcripſi fide *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* antea legebatur ὁ δὲ πρὸς. redit enim vel ad σύνοδος, vel ad ὁμιλίᾳ.

7. Τῇ συμπλοκῇ καὶ.] Videtur καὶ poſt συμπλοκῇ redundare. VALENT.

8. Τοῦ ἀλόγου θηλυνομένου.] Mulicbris quippe ſexus infirmior: hinc rationis expertem animae partem feminae conparare ſolent philoſophi, qua de re multa Clar: *Irhovius* de Paling. Vet. III, 5, 4.

9.

[9] ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις δηλοῖ τὴν μίξιν τὴν ἑτερογενοῦς πρὸς ἕτερον, καὶ μάλισθ' ὅταν [10] δυσέκνιπτον γένηται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίςανται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλεκομένου [11] μιαίνειν φασίν·

[12] Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ.

Καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις [13] φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν, ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον, καὶ [14] ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. καὶ γὰρ ὕδωρ γῇ ἀναμιχθὲν ἔφθαρται, καὶ οὐκ ἔςιν ἀκραιφνές. τὸ δὲ διαρ-

minatur. Nam inquinationis quoque & pollutionis nomen rerum diuerſarum genere mixtionem inter ſe quodam modo ſignificat, praeſertim cum infectio quaedam eiusmodi conſequitur, quae abſtergi difficulter admodum queat. Vnde in tincturis etiam, quae ex mixtione exiſtunt, cum altera ſpecies alteri confunditur, inquinare appellant. Non ſecus ac mulier, inquit Homerus, tyrio quae ebur inquinat oſtro. Quin etiam pictores mixtiones corruptiones uocant. Communis item conſuetudo quod incommixtum & purum eſt, incorruptum & ſincerum & impollutum dicit. Terrae enim aqua commixta corrumpitur, & ſincera am-

9. Ὁ μολυσμὸς &c.] Adſcribere debeo inſignem *Plutarchi* locum quem Noſter reſpicit, T. II. p. 393. C. ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμός. ὥς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι. καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς, φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσιν. Ut ergo pictores colorum mixturam dicebant φθορὰν, Philoſophi cuiuscunque rei cum altera commixtionem eo nomine adpellant, uti ſtatim dicitur. Conf: *Gatak:* ad *Anton: VI*, 30.

10. Δυσέκνιπτον γένηται.] Δυσέκπλυτοι & δυσέκνιπτοι iunguntur apud *Aelian:* H. A. L. I, 48. noſtra voce utitur eleganter de opinionibus, quae aegre evelluntur, *Plato* de Rep. L. II. p. 605. A. labes peccati *Stobaeo* vocatur τρὺξ δυσέκνιπτος, *Philon:* τύπος δύσεκπλυτος, *Chryſoſt:* κηλὶς ἀνέκπλυτος. quae & alia lege apud *Gatak:* L. XI. Adverſ: quem iam laudatum video *Wolſio* ad *Origen:* Philoſoph: c. 19. illis conponi poteſt Hebraeorum רחץ, quod per ἐκπλύνειν dederunt *Ieſ. IV*, 4.

11. Μιαίνειν φασὶν.] Haec prima & propria verbi ſignificatio, *miſcere*, *tinguere*. *V. Boſſ:* Obſ: Crit: c. 30. bene itaque pictoribus tribuitur, ut Latinorum *inficere*, & *inquinare*. inſignis eſt *Plut:* locus modo adductus.

12. Ὡς δ' ὅτε τὶς —] Poëta Iliad: Δ. verſ. 141. Reſpicit *Plut:* uti modo dicebam. imitatur *Virg: XII.* Aen: 67.

Indum ſanguineo veluti violaverit oſtro
Si quis ebur.

13. Φθορὰς οἱ ζ. λ.] Quia res quae cum alia miſcetur quodam modo corrumpitur, & vim naturalem amittit, φθορὰν τὴν μίξιν pictores dicunt, ut Plut: l. laud. loquitur. inde tranſiit ad Philoſophos. notatis adde *Kuſter:* ad *Ariſtoph:* Plut: 530.

14. Ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον.] Priori etiam utitur L. I, 54. ἀκραιφνῶς ibid. § 40. quod explicat *Schol: Thuc: II*, 52. ubi errorem Dion: Hal: advertit *Hudſ:* ἀκήρατον quoque bene & ex uſu veterum. Vid. ad L. III, 27. Alias ἀμιγὲς καὶ ἀκέραιον dicitur, apud *Theophr:* de Senſ: p. 502. *Plut:* l. laud. unde Noſter quaedam ſumſerat, καὶ ἄκρατον ἀεὶ τῷ

amplius non est. Quae uero fluit, ac cursu incitato fertur occurrentem terram reiicit, *quae*, ut inquit Hesiodus, *fluit illimis manans e fonte perenni*. ea enim quia incorrupta & incommixta est, salubrem potum exhibet. Sic foemina quae nullam seminis in se exhalationem mixtionemque admiserit, incorrupta dicitur. Quare corruptio etiam & inquinatio contrarii mixtio est. hoc est mortuorum in animalia, & eorum quae sensu uixerunt, in uiuentia, & carnium mortuarum in uiuentes iniectio merito naturae nostrae pollutionem & inquinationem inducit. Quemad-

ἀῤῥέον καὶ διαφεῦγον, διακρούεται τὴν προςφερομένην γῆν, ὅταν, [15] φησὶν ὁ Ἡσίοδος, ἀπὸ κρήνης ῥέει ἀεννάου καὶ ἀποῤῥύτου, ἥτ' ἀθόλωτος. καὶ ὑγιεινόν γε τὸ πόμα, [16] ὅτι διάφορον καὶ ἄμικτον. καὶ θήλεια μὴ ἀναδεξαμένη εἰς ἑαυτὴν ἀναθυμίασιν σπέρματος, [17] ἄφθορος λέγεται. ὥςτε καὶ φθορὰ καὶ μίανσις ἡ τοῦ ἐναντίου μίξις. [18] εἰ δὴ πρὸς τὰ ζῶα ἡ νεκρῶν καὶ ἡ [19] πρὸς αἴσθησιν ζησάντων εἰς τὰ ζῶα ἔνθεσις, καὶ σαρκῶν νεκρῶν εἰς ζώσας, εἰκότως φέρει μόλυσμα καὶ [20] τῇ φυσικῇ ἡμῶν μίανσιν, ὥςπερ αὖ καὶ ψυ-

τῷ ἀφθάρτῳ καὶ καθαρῷ προσήκει. unde quis ἄκρατον posset velle. Revocavi autem καὶ, quod contra superiorum *Edd.* & *Cod. Lips.* fidem omiserat *Valent.*

15. Φησὶν ὁ Ἡσίοδος.] Oper: & Dier: 595.
Κρήνης τ' ἀενάου καὶ ἀποῤῥύτου, ἥτ' ἀθόλωτος.
Ἀέναοι fluvii & fontes, ut Latinis *aeterni*, qui proprie dicantur, pulcre ostendit Cel: *Burman:* ad *Rutil: I*, 109. ἀείῤῥυτον κρήνην vocat *Sophocl:* in Oed. 465. ubi per ἀέννaον *Schol:* exponit. Confer quoque Erudit: *Goensium* ad *Nostr:* Antr: Nymph: p. 101.

16. Ὅτι διάφορον.] Ἀδιάφθορον. Reisk. Optime. & sic corrigebat *Abresch:* paullo post recte ἀδιάφθορον ὕδωρ dicitur. primum ineptus librarius corruperat in ἀδιάφορον, unde alter, eo ineptior, ut sensui consuleret, dedit διάφορον. Voces illae saepe confundi solent, ut apud *Diod: Sic:* in Ecl: p. 538. διαφθορᾶς bene restituit *Wesseling:* pro aliorum διαφορᾶς.

17. Ἄφθορος λέγεται.] Uti ἀδιάφθορος γυνὴ, quae alii se non prostituit, apud *Diod: I*, 59. contra de stupro φθορὰν μὲν ἀπονοίας ἀρχήν νομίσας: μέθην δὲ φθορᾶς *Dion: Hal:* L. II. p. 96. φθείρειν & διαφθείρειν hac in re sunt tritissima. Latini *corruptores*, *corrumpere virginem* & similia dicunt, de quibus *Taubman:* ad *Plaut:* Casin: I, 3.

18. Εἰ δὴ πρὸς τὰ ——] Sic lego & interpungo hunc locum. εἰ δὴ πρὸς τὰ ζῶα (subaudi a communi e sequentibus φέρει μόλυσμον) ἡ νεκρῶν —— ἔνθεσις καὶ ἡ σαρκῶν νεκρῶν —— quod si ergo animantibus affert aliquam contaminationem insitio rerum mortuarum, tametsi vel illud ipsum id esset genus insitionis, cum res in animal vivum inseruntur eae, quae aliquando ad sensum vixisse videantur: necessario quoque consentaneum est, ut carnium mortuarum in vivas intrusio polluat. Reisk.

19. Πρὸς αἴσθησιν ζησάντων.] Eadem locutio est apud *Aristid:* T. III. p. 674. & *Platon:* p. 423. C. quae loca adnotarat Cel. *Abreschius.*

20. Τῇ φυσικῇ ἡμῶν.] Videtur in aliis codicibus φύσει, in aliis ψυχῇ fuisse, unde illa vitiosa lectio φυσικῇ existit. sed legendum καὶ τῇ ψυχῇ ἡμῶν μιάνσιν, quod statim sequentia probant. Reisk. *Valent.* correxerat φύσει & sic interpres legisse videtur. nisi fuerit τὴν φυσικὴν, quod Amico placebat.

21.

ψυχὴ ὅταν [21] ἐνσωματῶται, μεμόλυται. Διὸ καὶ [22] ὁ γενόμενος μιαίνει τῇ μίξει τῆς ψυχῆς, [23] τῆς πρὸς τὰ σώματα· καὶ ὁ ἀποθανὼν, ὅταν σῶμα καταλείπῃ νεκρὸν, ἀλλόφυλον τῷ ζῶντι καὶ ἀλλότριον. μιαίνεται δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ὀργαῖς, ἐπιθυμίαις, πλήθει παθῶν, ὧν συναιτία πῶς καὶ ἡ δίαιτα. ὡς δὲ ὕδωρ διὰ πέτρας ἀποῤῥέον [24] ἀδιάφθορον, τοῦ δι' ἑλῶν ἰόντος, τῷ μὴ πολλὴν ἰλὺν ἀποσπᾷν· οὕτω καὶ ψυχὴ διὰ ξηροῦ σώματος καὶ μὴ χυμοῖς ἀλλοτρίων σαρκῶν ἀρδομένου τὰ ἑαυτῆς διοικοῦσα, κρείττων καὶ ἀδιάφθορος καὶ πρὸς σύνεσιν ἑτοιμοτέρα. ἐπεὶ καὶ ταῖς μελίτταις τὸ καλὸν μέλι φασὶ φέρειν τὸ ξηράτατον καὶ δριμύτατον θῦμον. μιαίνεται τοίνυν ἡ διάνοια, μᾶλλον δὲ ὁ διανοούμενος, ὅταν ἡ φανταςικῇ ἢ δοξαςικῇ ἀναμίγνυται, καὶ ταῖς τούτων ἐνεργείαις [25] τὰς

admodum anima quoque cum corpori coniungitur, inquinatur. Vnde etiam & qui nascitur, ex mixtione animae cum corpore, & qui moritur ex eo pollutionem contrahit, quod corpus mortuum alienum a uiuente ac diuersum relinquit. Contaminatur item anima ira, & cupiditatibus, & perturbationum multitudine, quarum in causa etiam uictus esse quodam modo consueuit. Sicut enim aqua quae per saxa praeterfluit, ea quae per paludes currit incorruptior est, utpote quae multum limum non trahat. ita anima quae per siccum corpus, non alienarum carnium succis fluxum sua administrat, melior, & incorruptior, promptiorque ad intelligentiam est. quippe cum apibus quoque optimum mel afferre dicant thymum quod & siccissimum & acrimonia maxime praeditum fuerit. Inquinatur igitur etiam cogitatio, immo cogitans cum uel imaginandi, uel opinandi facultatibus operationibusque com-

21. Ἐνσωμάτωται.] Aut ἐνσωματοῦται, aut ἐνσεσωμάτωται. REISK. Alterutrum certe verum est. Viderat quoque *Abreschius*. Pro μεμόλυται perperam *Lips. Cod.* & *Meerm.* μεμόλυνται.

22. Γενόμενος.] An γεννώμενος, ut Viro Erud. placebat? sed γενέσθαι pro *nasci* satis frequens est. Nihil addo illis quae notavit *Albert:* ad *Paull:* ad Galat. IV, 4.

23. Τῆς πρὸς τὰ σ.] Τῆς videtur natum ex ultima syllaba vocabuli ψυχῆς, & sic leg. τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. aut τῇ μίξει τῆς ψυχῆς τῇ πρὸς τὸ σῶμα. suspicatus quoque sum deinde hanc sententiam deesse. ἀλλότριον γὰρ αἱ ψυχαὶ πρὸς τὰ σώματα. REISK. Prius istud verissimum crediderim. pulcre consentit *Meerm. Cod.* qui habet: μιαίνει τῇ μίξει τῆς ψυχῆς πρὸς τὰ σώματα.

24. Ἀδιάφθορον τοῦ —] Post ἀδιάφθορον deest κρεῖττον, aut ὑγιεινότερον. REISK. Nisi μᾶλλον subintelligatur, quod Nostro satis familiare, in hoc tamen structurae genere durius. Paullo post etiam καὶ ἀδιάφθορος, ubi comparativum mavult *Reiskius* ἀδιαφθορωτέρα, vel ἀδιάφθορος μᾶλλον. male *Meerm.* ἀδιάφθρος.

25. Τὰς ταύτης συγκ.] Scilicet τῆς διανοίας. nam

commiscetur. Purificatio autem & sanctimonia separatio ab omnibus his, & solitudo est, & alimentum quod in sua essentia unumquodque conseruat. Ita enim & lapidis nutrimentum recte dices, quod in causa est, ut esse in forma sua perseueret. & plantae, id quod in augescendo & fructificando ipsam conseruat: & corporis animalis, quod constitutionem eius tuetur. Aliud siquidem est alere & necessaria exhibere, aliud luxus suppeditare. Pro diuersitate igitur eorum quae nutriuntur, diuersa quoque alimenta sunt. Et omnia sane sunt nutrienda: danda tamen est opera ut quae in nobis praecipua sunt, alantur & pinguescant. Rationalis itaque animae nutrimentum quoque est, quod rationalem ipsam conseruat: id autem mens est: mente igitur est nutrienda: magisque studendum est, ut mente ipsam, quam cibis carnem impinguemus. Mens enim aeternam uitam nobis conseruat. Corpus autem pinguefactum fa-

τὰς ταύτης συγκεράσηται. καθαρμὸς δὲ πάντων [26] ὁ τούτων χωρισμὸς, καὶ ἁγνεία ἡ μόνωσις, καὶ τροφὴ τὸ τηροῦν ἕκαςον ἐν τῷ εἶναι. οὕτως γὰρ καὶ λίθου τροφὴν, τὸ αἴτιον τοῦ συμμένειν εἴποις ἂν, καὶ τὸ [27] ἐκτικῶς διαμένειν. καὶ φυτοῦ, τὴν διατηροῦσαν ἐν τῷ αὔξειν ἢ καρπογονεῖν· καὶ ζώου σώματος, τὴν τηροῦσαν αὐτοῦ τὴν σύςασιν. ἄλλο δ' ἦν, τρέφειν, ἄλλο, πιαίνειν· καὶ ἄλλο, τὸ ἀναγκαῖον διδόναι, ἄλλο, τὸ [28] τρυφὰς πορίζειν. διάφοροι τοίνυν αἱ τροφαὶ, [29] καὶ τὸ διάφορον τῶν τρεφομένων. καὶ δεῖ πάντα μὲν τρέφειν, σπουδάζειν δὲ πιαίνειν τὰ ἐν ἡμῖν κυριώτατα. καὶ ψυχῆς οὖν λογικῆς τροφὴ ἡ τηροῦσα λογικήν. νοῦς δὲ αὕτη. ὥςτε νῷ θρεπτέον καὶ σπουδαςέον πιαίνειν [30] ἀπὸ τούτου ἢ ἀπὸ τῶν βρωτῶν τὴν σάρκα· ὁ μὲν γὰρ τὴν αἰωνίαν ἡμῖν ζωὴν συνέχει, τὸ δὲ σῶμα πιαινόμενον, [31] λι-

nam τούτων redit ad vim φανταςικὴν & ad vim δεξαςικὴν. malim quoque συγκεράσῃ. in activo, scilicet ὁ δικνδούμενος. REISK.

26. Ὁ τούτων χώρισμὸς.] Aut ὁ plane delendum, aut ante πάντων est collocandum. REISK.

27. Ἐκτικῶς διαμένειν.] Ἕξις quid in hisce sit, pulcre exponit *T. Gatak:* ad *M. Anton:* L. VI. § 14. qui hoc in loco καὶ τοῦ ἐκτικῶς διαμένειν legendum putabat, nec inmerito.

28. Τρυφὰς πορίζειν.] Ita recte primae *Editiones*, *Cod. Lips.* ac *Meerm.* male *Valent.* dederat τροφὰς, nisi operarum fuerit vitium, nam bene interpretabatur.

29. Καὶ τὸ διάφορον.] Immo vero κατά τι διάφορον, vel κατὰ τὸ διάφορον, ut est in *Cod. Lips.* atque *Meerm.* nec secus interpres expressit.

30. Ἀπὸ τούτου ἢ ἀπό.] Οὐκ ἀπὸ τῶν — scilicet οὐ periit ob οὐ in fine vocis τούτου & κ cum η est permutatum, quod saepe contigit in libris mistis REISK. Subintelligi videtur μᾶλλον, ut saepe in hac structura vidimus alibi.

31.

[31] λίμωττειν τὴν ψυχὴν ποιεῖ ἀπὸ τῆς μακαρίας ζωῆς, καὶ τὸ θνητὸν αὔξει, [32] παραιροῦν καὶ ἐμποδίζον πρὸς τὸν ἀθάνατον βίον· μιαίνει τε ἐνσωματοῦν τὴν ψυχὴν, καὶ κατασπῶν πρὸς τὸ ἀλλότριον. ὁ δὲ Μάγνης λίθος σιδήρῳ ψυχὴν δίδωσιν, πλησίον γενομένῳ, καὶ ὁ βαρύτατος ἀνακουφίζεται σίδηρος, πνεύματι [33] προσανατρέχων λίθου. πρὸς θεὸν δέ τις ἀναρτηθεὶς, ἀσώματόν τε καὶ νοερὸν, τροφὴν πολυπραγμονήσει τὴν πιαίνουσαν τὸ ἐμπόδιον [34] πρὸς νοοῦν σῶμα; οὐχὶ δὲ εἰς ὀλίγον καὶ εὐπόριστον συστείλας τῆς σαρκὸς τὸ ἀναγκαῖον, αὐτὸς θρέψεται προσπεφυκὼς τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ σίδηρος τῷ μάγνητι. εἰ γὰρ καὶ τῆς ἐκ τῶν καρπῶν οἷόντ' ἦν [35] ἄνευ πραγμάτων τροφῆς ἀποστῆναι, [36] εἰ μὴ τοῦτ' ἦν ἡμῶν τῆς φύσεως τὸ φθαρτόν. εἰ

facit, ut anima fame beatae uitae laboret: mortalemque naturam nobis auget, quae insana cum sit, immortali uitae est impedimento: animam item incorporans, ac deorsum in alienam naturam trahens, inquinat, ac contaminat. Ac magnes quidem lapis ferro prope apposito animam tradit: & ferrum quod grauissimum est, leue redditur, spirituque lapidis subleuatum accurrit. Ad deum uero incorporeum & intellectualem suspensus quispiam de alimento scilicet multum cogitabit, quo quod menti impedimento est, corpus pinguescat? & non potius in angustum admodum & parabile necessitate carnis contracta ipse nutrietur, deo magis inhaerens, quam ferrum magneti? Si enim fieri posset, ut ab alimento quoque ex fructibus absque negocio abstineremus, sique id natura nostra corruptibilis non requireret: nam

31. Λιμώττειν τὴν ψυχήν.] Lege quae disputavit hac de re supra L. I, 29. & quae habet *Philostr:* L. VIII, 12. ibique *Olear.* Nostri non oblitus. Pro λιμώττειν *Fogeroll.* dederat λοιμώττειν, quod unde acceperit nescio. Voces illas confundi alibi diximus, hic autem prior unice vera est.

32. Παραιροῦν.] Forte παραιωροῦν. *in suspenso tenens.* suspensum & sublimem habens. REISK. Certe ω facillime excidere potuit, ut saepius factum fuit. nollem tamen eo modo *Ioanni* Euang. c. X, 24. consuluisset *Markland:* pro αἴρεις refingens αἰωρεῖς, ad *Eurip:* Suppl. 89.

33. Προσανατρέχων.] Haec etiam vox desideratur in copiosissimo *H. Steph:* Thesauro. saepius tamen occurrit, uti Te docebunt exempla congesta a Cel: *Wesseling:* ad *Diod: Sic:* L. IV, 60.

34. Πρὸς νοοῦν.] *Lips.* & *Meerm. Cod.* νοῦν. *Reiskius* malebat πρὸς τὸ νοοῦν.

35. Ἄνευ πραγμάτων.] Πράγματα sunt *negotia*, *molestiae*, unde πράγματα παρέχειν & similia, de quibus supra L. I. § 46. & *Gatak:* ad *M. Anton: I*, 12.

36. Εἰ μὴ τοῦτ' ἦν.] Εἰ secundum etiam, ut primum & tertium, est signum optantis. *o utinam* nobis non adhaeresceret, haec naturae nostrae ad interitum & exitium propensio. REISK.

nam ſi, ut inquit Homerus, neque cibo, neque potu indigeremus ut reuera eſſemus immortales: id enim recte a poëta dictum eſt, ut non tam uiuendi, quam moriendi quoque occaſionem attuliſſe alimentum ſignificaret. Si igitur neque huiuscemodi alimento nobis eſſet opus, tanto eſſemus beatiores, quanto & immortaliores. Nunc uero cum in mortali ſimus, adhuc mortaliores, ſi ita dicendum eſt nos ipſos adhaerendo ei imprudenter reddimus: cum anima, ut inquit Theophraſtus, corpori non multam mercedem habitationis in eo pendat, ſed ſe ipſam totam inſuper adiungat. ſed utinam fieri poſſet, ut uitam quae in fabulis dicitur, fame & ſiti prorſus carentem ageremus: ut unusquisque fluxu corporis cohibito ex breuiſſimo in-

εἰ γὰρ, καθάπερ [37] φησὶν Ὅμηρος, μηδὲ σίτου ἐδεήθημεν, μηδὲ ποτοῦ, ἵν' ὄντως ὦμεν ἀθάνατοι. καλῶς τοῦτο τοῦ ποιητοῦ παραςήσαντος, ὡς οὐ μόνον τοῦ ζῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀποθνήσκειν ἡ [38] τροφὴ ὑπῆρχεν ἐφόδιον. εἰ οὖν μηδὲ ταύτης ἐδεήθημεν, [39] πόσῳ ἂν ἦμεν μακαριώτεροι, ὅσῳ καὶ ἀθανατώτεροι. νῦν δὲ ἐν θνητῷ ὄντες, ἔτι θνητοτέρους εἰ χρὴ οὕτως εἰπεῖν, ἀγνοοῦμεν ἑαυτοὺς ποιοῦντες, [40] τῇ τούτου προθέσει, οὐ πολὺ τὸ ἐνοίκιον, [41] ὥς φησί που Θεόφραςος, τῷ σώματι διδούσης τῆς ψυχῆς, τῆς ἐν αὐτῷ κατοικήσεως, ἀλλ' ὅλην ἑαυτὴν προςτεθείσης. ὡς εἴθε τὴν μυθευομένην ἄλιμον καὶ ἄδιψον εὔπορον ἦν κεκτῆσθαι, ἵν' ἄν τις τὸ διαῤῥέον [42] τοῦ σώματος ἐπισχὼν, δι' ὀλίγου πρὸς τοῖς ἀρίςοις ἦν, [43] πρὸς

37. Φησὶν Ὅμηρος.] Iliad. E. verſ. 341.
Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον.
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

38. Τροφὴ ὑπῆρχεν ἐφόδιον.] Eleganter dictum. ἐφόδιον eſt proprie *viaticum*, ſeu adiumentum itineris conficiendi, ſed inde latius omne id quo tanquam inſtrumento & ſubſidio in rem aliquam utimur. ἐλευθερίας ἐφόδιον *Ariſtid.* T. I. p. 101. σπέρματα καὶ ἐφόδια εἰς φιλοσοφίαν λαμβάνειν *Aelian:* V. H. L. IV, 9. ἔνιοι πατρίδος ςέρησιν, καὶ χρημάτων ἀποβολὴν ἐφόδιον σχολῆς καὶ φιλοσοφίας ἐποιήσαντο. *Plut.* T. II. p. 87. A. Sic & ἐφοδιάζειν. *Diod: Sic:* L. V, 34. ἐφοδιάσαντες αὐτοὺς ἀλκῇ καὶ τοῖς ὅπλοις. ubi vid. *Weſſeling.*

39. Πόσῳ ἂν.] Forte τόσῳ aut τοσούτῳ. REISK. Illa ὅσῳ κ. ἀ. deſunt *Meerm.*

40. Τῇ τούτου προθ.] Τῇ τούτου (ſcilicet τοῦ θνητοῦ) προσθέσει. REISK. Optime. vide quae notata ſunt ad L. III. § 21.

41. Ὡς φησὶ Θεόφρ.] Reſpici videntur illa quae περὶ ψυχῆς commentatus fuit *Theophraſtus*, in opere de quo *Fabric:* Bibl: Graec: L. III, 9, 17. Eadem haec Theophraſti laudat *Plut:* (quem adſcripſerat etiam Cl: *Abreſch:*) T. II. p. 135. A. Θεόφραςος ἀληθὲς εἶπεν, εἰπὼν ἐν μεταφορᾷ, πολὺ τῷ σώματι τελεῖν ἐνοίκιον τὴν ψυχήν. Statim *Reiskius* in activo προστιθείσης. *adponente.*

42. Τοῦ σώματος ἐπισχὼν.] *Cod. Lipſ.* ἐπεσχὼν. Voluit forſitan ἐπέχων. REISK.

43.

[43] πρὸς οἷσπερ ὢν καὶ θεὸς, ἐςὶ θεός. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί ἄν τις ἀποκλαύσαιτο πρὸς ἀνθρώπους τοσοῦτον ἐσκοτωμένους, ὡς τὸ ἑαυτῶν κακὸν περιέπειν, μισεῖν δὲ πρῶτον μὲν ἑαυτοὺς, καὶ τὸν ὄντως αὐτοὺς τεκόντα, ἔπειτα καὶ τοὺς ὑπομιμνήσκοντας, κἀκ [44] τῆς μέθης ἀνανῆψαι παρακαλοῦντας; [45] διὸ μήποτε τῶν τοιούτων ἀφεμένους, χρὴ ἐπὶ τὰ λειπόμενα τῶν ζητημάτων μεταβαίνειν.

§ 21. Οἱ γὰρ δὴ πρὸς τὰ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡμῖν παρατεθέντα νόμιμα, [1] ἀντιπαράγοντες Νομάδας, ἢ Τρωγλοδύτας ἢ Ἰχθυοφάγους, [2] ἀγνοοῦσιν ὡς δι' ἀνάγκην, τῆς χώρας ἀ-

interuallo in optimis uerſaretur: in quibus deus cum ſit, eſt deus. At enim quid haec deplorare apud homines eos debemus, qui adeo tenebris ſunt inuoluti, ut & malum ſuum foueant: & odio proſequantur primum ſe ipſos, & qui reuera ipſos genuit, deinde eos qui commonefaciunt, atque ut ex ebrietate reſipiſcant, hortantur, atque incitant? Icciroo rectius fortaſſe erit, ut his omiſſis ad reliqua quae reſtant excutienda tranſeamus.

§ 21. Nam qui ad gentium inſtituta quae expoſuimus, Nomadas, uel Troglodytas, uel Ichtyophagos opponunt, ii uidentur ignorare huiuscemodi populos ex regionis infoecundita-

43. Πρὸς οἷσπερ ὢν.] *Lipſ.* ὧ. volebat ὢν, quod ſine dubio verum eſt, & in *Meerm. Cod.* legitur. Viderat quidem *Valent.* ſed malo conſilio ὧν in textu dederat. Sequebatur *Edit. Gallicum*, & hic pro more ſuo vitium typographicum *Edit. Florent.*

44. Τῆς μέθης ἀνανῆψαι.] Paſſim ἀνανήφειν de illis qui ex metu, ira, amore &c. ſe recolligunt. Vid. *D'Orvill:* ad *Charit:* L. III, 1. qui inluſtrat etiam illa *S. Paulli* II. ad Tim. II, 26. ubi ſegetem exemplorum conduxerunt Philologi. Speciatim hoc in loco eſt, ex *ebrietate ad ſe redire*, uti *Lucian:* Hermot: 83. ἐκ μέθης ἀνανήφων, & plures, quos ibi iam excitatos video. Idem eſt ἐκνήφειν I. ad Corinth. XV, 34. ubi *Alberti.* corrupte *Meerm.* ἀναμῆναι.

45. Διὸ μήποτε τῶν ——] Μήποτε poteſt defendi. ſubauditur ὅρα. *vide num ſit tranſeundum.* malim tamen ἤδη ποτέ. *tandem aliquando.* REISK. Poſſes etiam δήποτε *tandem*, quod blandiebatur Cel: *Abreſchio.* Solent autem Graeci ante μήποτε reticere ὁρᾶν, βλέπειν vel σκοπεῖν. Simpliciter quoque verti poſſet, *ideo fortaſſe oportebit*, *melius erit.* Vide quae de voculae uſu erudite diſſerit ad inmerito vexatum *Matth.* locum, Cap. XXV, 9. Cel: *Alberti.*

1. Ἀντιπαράγοντες Νομάδας ——] Reſpiciunt haec ad illa quae ſupra L. I. § 5. obmoverat. Expreſſit *Hieron:* L. II. Adv: Iovin: c. 7. *Nomades & Troglodytae, & Scythae & Hunnorum nova feritas, ſemicrudis veſcuntur carnibus. Porro Ichthyophagi, gens errans in litore maris rubri, ſuper petras ſolis calore ferventes aſſant piſces, & hoc ſolo alimento victitant. Diod. Sic.* L. III, 32. Οἱ τοίνυν Τρωγλοδύται προσαγορεύονται μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Νομάδες, βίον ἔχοντες ἀπὸ θρεμμάτων νομαδικόν. ubi obſervat Magnus Commentator, Troglodytarum ſedem noſtro tempore tenere *Beklenſes*, eosque idem vitae inſtitutum ſectari.

2. Ἀγνοοῦσιν ——] Circa hunc locum adſcriptum erat in margine *Cod. Lipſ.* neſcio ſcholiumne an varians lectio. τὴν φύσιν τῆς χώρας

tate quae adeo ſterilis eſt cautibusque atque harenis obſita, ut ne herbas quidem ullas producat, ad hanc alimenti neceſſitatem fuiſſe inductos. Cui rei illud argumento eſt, quod neque igne ob inopiam materiae & lignorum uti possunt: ſed in ſaxis ſole feruentibus, & harena piſces torrent. Atque hi quidem neceſſitate coacti ita uiuunt. Quod ſi nationes aliquae reperiantur, quae immanes, atque efferatae naturae ſint, non propterea conuenit, ut ex illis aequus rerum aeſtimator toti humano generi calumniam inferat. Nam eo modo non tam caeterorum animalium, quam hominum quoque eſus, reliquaque omnis feritas in controuerſiam uentura eſt. Maſſagetas enim & Derbicas hiſtoriae tradunt, ex cognatis ſuis eos exiſtimare mi-

ἀκάρπου οὔσης ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μηδὲ βοτάνας φέρειν, [3] θῖνας δὲ μόνον καὶ ψάμμον, ἐπὶ τοῦτο περιέςησαν τῆς τροφῆς τὸ ἀναγκαῖον. τεκμηριοῖ δὲ τὸ τῆς ἀνάγκης τὸ μηδὲ τῷ πυρὶ χρῆσθαι δύνασθαι, ἀπορίᾳ καυσίμου ὕλης. [4] ἐπὶ δὲ τῶν πετρῶν ἀφαυαίνειν ἢ τῆς θινὸς τοὺς ἰχθῦς. καὶ οὗτοι μὲν δὶ ἀνάγκην. [5] τινὰ δὲ τῶν ἐθνῶν ἐξηγρίωται καὶ ἔςι φύσει θηριώδη. ἐξ ὧν οὐ προσήκει τοὺς εὐγνώμονας τῆς [6] ἀνθρωπίνης καταψεύδεσθαι φύσεως. ἐπεὶ οὕτω γε ἀμφισβητήσιμον ἔςαι οὐ μόνον τὸ τῆς ζωοφαγίας, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἀνθρωποφαγίας καὶ τῆς [7] ἄλλης ἡμερότητος. [8] ἰςοροῦνται γοῦν Μασσαγέται καὶ Δέρβικες ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθαι τῶν οἰκεί-

ρας ὡς σχεδὸν ἀνεπιτηδεία πρὸς οἴκησιν. videtur indiculus, memoriae ſubſidium, eſſe. ſed σῆ initio deeſſe h. e. σημείωσαι. Reisk.

3. Θῖνας καὶ ψάμμον.] *Cautes & arenas* dedit interpres, cum ſecundum Grammaticorum praecepta, θῖνας proprie dicant Graeci τοὺς ἀμμώδεις αἰγιαλοὺς, non πετρώδεις, qua de re *Caſaub:* ad *Strabon:* L. VIII. p. 128. & mox etiam diſtinguuntur.

4. Ἐπὶ δὲ τῶν πετρῶν.] Id etiam dixit L. I. §. 13.

5. Τινὰ δὲ τῶν ἐθνῶν ἐξηγρ.] *Ariſtoteli* & aliis ἄνθρωπος ζῶον ἥμερον φύσει. humanitatis tamen illum ſenſum quaedam gentes exſuiſſe videntur, de quibus iuris naturalis interpretes debent conſuli. Lege *Grot:* de Iur: B. & P. L. I, 1, 12.

6. Ἀνθρωπίνης καταψ. φύσεως.] Ita καταψεύδεσθαι φύσεως L. I. § 36. ubi vide. ſaepe etiam φύσις ἀνθρωπίνη. Vide ad I, 9.

7. Ἄλλης ἡμερότητος.] Imo vero ἀγριότητος. Reisk. *Valent.* correxerat ἀνημερότητος. Vulgatum ſine dubio vitioſum eſt, licet omnium codicum auctoritate munitum. Proxime ad vulgatum accedes, ſi legas θηριότητος. uti φύσις θηριώδης paullo ante dicitur. vitioſitatis conſummatiſſimae genus θηριότητα adpellat Ariſtot. V. *Caſaub:* ad *Athen: I,* 16.

8. Ἱςοροῦνται γοῦν Μασσαγέται καὶ ——] Haec usque ad illa καὶ τοῦτ' ἐπιχειρήσας exſcripſit *Euſeb:*, ſed ſuppreſſo auctoris nomine; L. I. P. E. p. 11. D. Latine etiam tranſtulit, licet haud optime, (uti ſtatim *qui aegrotatione moriuntur*, id enim non eſt αὐτομάτως, ſenſum licet recte exprimat) *Hieron:* L. II. Adv: Iovin: c. 7. Tangunt & alii mores illos, de quibus ibi V. D. in notis, & *Fabric:* ad *Sext. Empir*. Pyrrhon: Hyp: III, 24. p. 184. Per Euangelii doctrinam barbaram illam

κείων τοὺς αὐτομάτως τελευτήσαντας. διὸ καὶ φθάσαντες καταθύουσιν καὶ [9] *ἑςιῶνται τῶν φιλτάτων τοὺς γεγηρακότας.* [10] *Τηβαρηνοὶ δὲ ζῶντας κατακρημνίζουσιν τοὺς ἐγγυτάτω γέροντας. Ὑρκάνιοι δὲ καὶ Κάσπιοι,* [11] *οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶν παραβάλλουσι ζῶντας, οἱ δὲ*

miferrimos qui naturali morte e uita deceſſerint: atque iccirco fenes fuos praeuenientes mactare ac comedere. Tibareni propinquiſſimos fuos fenes adhuc uiuentes e rupibus praecipitant. Hyrcani & Caſpii, alii uiuentes, alii mortuos auibus & canibus deuorandos exponunt. Scythae uiuos fi-

Iam conſuetudinem fublatam dicit *Theodor:* Serm: de Leg: p. 615. & *Euſeb:* P. E. I. p. 11. Romanorum inſtitutis tribuit *Plin. XXX,* 1. Legi autem merentur quae ad excufandos Scythas, quorum *ἀνθρωποφαγία* paſſim notatur, fcripſit Doct: *Pelloutier:* Hiſt: Celt: L. II. c. 3. Quum nihil ſit optabilius quam naturae fato decedere, mireris merito in gentibus nonnullis infanum illum violentae mortis amorem. Quod ipſi fibi fatum maturaverint, id quidem gloriae ſtudio contribui poteſt. *Quippe omnis in armis Lucis cauſſa ſita, & damnatum vivere paci,* ut de Cantabris *Sil. Ital.* L. III, 320. Cimbri & Celtiberi *in acie gaudio exſultabant, tanquam glorioſe & feliciter vita exceſſuri: lamentabantur in morbo, quaſi turpiter & miſerabiliter perituri. Val. Max. II,* 6, 11. Quod vero fuis vitam eriperent, id ex perſuaſione iſta, qua poſt hanc vitam feliciores beatioresque credebant illos, qui tali modo periiſſent. De Thracibus *Solin:* c. 10. *concordant omnes ad interitum voluntarium, dum nonnulli eorum putant obeuntium animas reverti, alii non exſtingui, ſed beatas magis fieri.* Confer etiam *Pelloutier:* l. l. L. III, 18.

9. Ἑςιῶνται τῶν φιλτ. τοὺς γεγηρ.] Maſſagetas parentes ἐσθίειν dicit etiam *Salluſt:* de Mund. c. 9. Si ad extremam ſenectutem perveniſſent, obtruncabant ac devorabant, ſi morbo exſtinguerentur, tumulo condebant. Conf. V. D. ad Fragm. Pythag. apud *Galeum* Op. Myth. Phyſ. & Eth. p. 713. Nota etiam vocem καταθύειν qua ſignificanter utitur, vult enim fenes iſtos tanquam victimas fuiſſe mactatos. Eſt quippe καταθύειν Diis in altari victimas obferre, quarum pars comedebatur. Vid. *Periz:* ad *Aelian:* V. H. IV, 1. Pro φθάσαντες *Cod. Meerm.* φθάσαντας.

10. Τηβαρηνοὶ δὲ ζῶντ. —] Tales Cantabri apud *Sil. Ital.* L. III, 318.

Mirus amor populo, cum pigra incanuit aetas,
Inbelles iam dudum annos praevertere ſaxo.

qui Noſtro Τηβαρηνοὶ *Euſebio* Τιβαροὶ. *Theodor:* Τιβαρηνοὶ vocantur, eoque modo plerumque efferuntur & h. l. ſic *Meerm.* licet in nomine illo paſſim varient codices. Conf. V. D. ad *Steph: Byzant:* in V. & *Weſſeling:* ad *Diod:* L. XIV, 30. Male autem haec vertit *Hieron: Tibareni quos dilexerint ſenes ſuſpendunt in patibulis,* cum debuiſſet *praecipitant,* ut *Coteler:* ad Recogn: Clem: T. I. P. A. p. 584. & alii notarunt. folent tamen vocabula illa confundi. certe ſimplex κρημνάω & κρήμνυμι idem aliquando eſt quod κρεμάω *ſuſpendo,* qua de re *Kuhn:* ad *Diog: Laërt: VI,* 50. *Barneſ:* ad *Eurip:* Herc: Fur: 520. & alii. Utique apud Schytas ſepulturam beatam fuiſſe habitam, ut cruci aut palo mortui ſuffigerentur, praeter alios docet *Plut:* T. II. p. 499 C. Colchi pellibus infutos ex arboribus ſuſpendunt apud *Aelian:* V. H. IV, 1. quod tamen de ſolis viris intelligendum eſſe ſuadet *Apollon: Rhod:* L. III, 208. Neque Germanis, Schytarum ſoboli, inſolitum fuiſſe laqueo vitam finire, docet Bardeſanes apud *Euſeb:* P. E. L. IV. p. 277. D.

11. Οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶν —] Hyrcanorum illam inmanitatem multi notarunt. Vid. *Menag:* ad *Diog: Laërt: VI,* 79. Hyrcanios & Caſpios hominum cadaveribus ſe alere dicit *Theodor:* p. 615. quod paullum abit a No-

ſimul ſepeliunt, & ſupra rogum iugulant eos, quos mortui praecipue dilexerunt. Bactriani eos qui conſenuerunt, uiuos canibus proiiciunt. Quam quidem conſuetudinem cum abrogare tentaſſet Staſanor Alexandri praefectus fere imperium amiſit. Sed ſicut neque horum exemplo humanitatem erga homines exuendam cenſuimus, ita neque ſequi eas nationes debemus, quae neceſſitate carnibus ueſcuntur. Sed illi imitandi nobis ſunt qui pie ſe gerunt, diisque magis addicti uitam traducunt. Male enim uiuere & non prudenter & temperanter & ſancte, Democrates eſſe non male uiuere, ſed diu mori aſſerebat.

§ 22.

δὲ τεθνεῶτας. [12] Σκύθαι δὲ συγκατορύττουσιν ζῶντας, καὶ ἐπισφάττουσι ταῖς πυραῖς, οὓς ἠγάπων οἱ τεθνεῶτες μάλιςα. καὶ Βάκτριοι μέντοι κυσὶ παραβάλλουσι ζῶντας τοὺς γεγηρακότας. καὶ τοῦτ᾽ ἐπιχειρήσας καταλῦσαι [13] Στασάνωρ ὁ Ἀλεξάνδρου ὕπαρχος, μικροῦ τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλεν. ἀλλ᾽ ὥσπερ οὐ διὰ τούτους τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἡμερότητα κατελύσαμεν, οὕτως οὐδὲ τὰ δι᾽ ἀνάγκην σαρκοφαγοῦντα ἔθνη μιμησόμεθα, τὰ δὲ εὐσεβῆ καὶ [14] θεοῖς μᾶλλον ἀνακείμενα. τὸ γὰρ [15] κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως [16] Δημοκράτης ἔλεγεν οὐ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν.

§ 22.

Noſtro. Verum & Hyrcanis, & Bactriis, de quibus Noſter idem ſtatim adfirmat, nec aliud Oritis ſepulturae genus plerique tribuunt. Conf. *Weſſeling:* ad *Diod:* L. XVII. c. 105. De Perſis id quoque ſignificat *Theodoret:* Serm: de Leg. p. 614. Illas itaque gentes reſpicit *Euſeb:* D. E. L. IV. p. 161. C. & L. V. p. 205. B.

12. Σκύθαι δὲ —] Supra L. III, 17. Scythae dicuntur τοὺς πατέρας ἐςιώμενοι. Sed uti nomen latiſſime patebat, ſic diverſi etiam in hiſce erant mores. conſtat enim Scythis etiam, ut & Indis, aliisque gentibus in more fuiſſe poſitum ſuos comedere, qua de re *Periz:* ad *Aelian:* V. H. IV, 1. de Maſſagetis & Derbicibus ſtatim id Noſter dixit.

13. Στασάνωρ ὁ Ἀλεξάνδρου —] Significatur Staſanor, unus de amicis Alexandri M. qui poſt illius obitum etiam provinciam ſortitus fuit, de quo *Strabo*, *Diod: Sic:* & alii. Vid. *Meurſ:* in Cypr: L. I, 25. & II, 31. male apud *Iuſtinum* L. XIII, 4. vocabatur *Statanor.* ſed verum nomen iam reddiderunt interpretes. *Fabricio* ad *Sext. Empir:* Pyrrhon: Hypoth: L. III, 24. p. 179. ex *Hieronymo* citatur *Nicanor.*

14. Θεοῖς μᾶλλον ἀνακείμενα.] Notum loquendi genus. ἀνακεῖσθαι θεοῖς dicuntur ea omnia quae Diis ſunt devota ac dicata. ita *Salluſt:* de Mund: apud *Galeum* Opuſc: Myth: Phyſ: & Eth: p. 248. & alii. Explicat *Clem: Alex:* μόνοις δ᾽ ἐξῆν ἐπιβαίνειν τοῖς ἱερωμένοις, τούτεςι, τοῖς ἀνακειμένοις τῷ Θεῷ. Strom: L. V. p. 555. C.

15. Κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως —] Uti ſupra iunguntur σώφρων, καὶ ὅσιος, καὶ δίκαιος. L. II. § 60. ubi vide. Sententiam ipſam egregie inluſtrarunt *Caſaub:* ad *Perſ:* Sat. V, 152. & *Gatak:* ad *M. Anton:* L. IX. § 2. qui nec huius loci fuerunt obliti.

16. Δημοκράτης.] Forte Δημόκριτος. ego quidem illum Democratem ignoro. Reisk. Nomina ſane haec librariorum incuria ſaepe confunduntur. *Democratis* Aur: Sentent: Pythag: habemus apud *Galeum* in Opuſc: Myth: Phyſ: & Eth: & plures huius nominis recenſet *Fabric:* Bibl: Graec: II, 13.

§ 22. *Λοιπὸν δὲ καὶ κατὰ ἄνδρα ὀλίγας μαρτυρίας τῆς ἀποχῆς παραφέρωμεν· ἓν γὰρ καὶ τοῦτ' ἦν τῶν ἐγκλημάτων. Τῶν τοίνυν Ἀθήνησι νομοθετῶν, Τριπτόλεμον παλαιότατον παρειλήφαμεν.* [1] *περὶ οὗ Ἕρμιππος ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν γράφει ταῦτα. Φασὶ δὲ καὶ Τριπτόλεμον Ἀθηναίοις νομοθετῆσαι. καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ τρεῖς ἔτι* [2] *Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος λέγει διαμένειν Ἐλευσῖνι τούσδε.* [3] *Γονεῖς τιμᾷν. Θεοὺς* [4] *καρποῖς ἀγάλλειν.* [5] *Ζῶα μὴ σίνεσθαι. τοὺς μὲν οὖν δύο, καλῶς παραδοθῆναι· δεῖ γὰρ τοὺς μὲν γονεῖς, εὐεργέτας ἡμῶν γεγενημένους,*

§ 22. Reſtat, ut ſingulorum uirorum pauca quaedam abſtinentiae teſtimonia proferamus. Vnum enim etiam hoc erat, quod obiiciebatur. Legiſlatorum Athenienſium Triptolemum uetuſtiſſimum fuiſſe accepimus: de quo Hermippus in ſecundo de legumlatoribus libro in hunc modum ſcribit: Aiunt etiam Triptolemum Athenienſibus leges ſanxiſſe. Ex legibus eius tres adhuc ſanctiones Eleuſi extare Xenocrates Philoſophus aſſerit. Parentes honorare: Deos fructibus colere: Animalia non laedere. ac duo quidem recte fuiſſe inſtituta ait. debemus enim & parentibus, quippe qui de nobis optime

1. Περὶ οὗ Ἕρμιππος ἐν δευτέρῳ —] Sic etiam *Diog: Laert:* in Pyth: citatur ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν. Ἕρμιππον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νομοθετῶν laudat *Origen:* Contr. Celſum L. I. p. 333. Plures fuerunt huius nominis. ac *Smyrnaeo* quidem illum librum περὶ νομοθετῶν tribuit *Voſſius* de Hiſtor: Graec: I, 16. alio tamen in loco Hermippo *Berytio*, qui vixit tempore Inperatoris Hadriani. De quo errore *Spencer:* ad *Origen:* l. laud. Adi etiam *Fabric:* Bibl: Graec: L. II, 14, 17.

2. Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος.] Et huius nominis diverſi fuerunt, atque inter illos Xenocrates medicus *Aphrodienſis*, qui ſcripſit περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων ὠφελείας, ſeu, ut *Clem: Alex:* Strom: L. VII. p. 717. dicitur περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων τροφῆς, de quo & aliis lege *Fabric:* Bibl: Graec: L. III. c. 3. Vertit haec *Hieron:* L. II. Adv: Iovin: 14. *Xenocrates Philoſophus de Triptolemi legibus apud Athenienſes tria tantum praecepta in templo Eleuſinae reſidere ſcribit: honorandos parentes, venerandos Deos, carnibus non veſcendum.* Poſtrema illa non ſatis recte, ut ſtatim dicetur.

3. Γονεῖς τιμᾷν.] Poſſes quoque connectere τοὺς δὲ γον. τ. ut *Cod. Meerm.* & *Marſham:* Can: Chron: Sec. IX. qui hoc cum Hebraeorum praeceptis conponit. Pulcre *Eurip:* in Antiop: 42.

Τρεῖς εἰσὶν ἀρεταὶ ἃς χρή σ' ἀσκεῖν ὦ τέκνον,
Θεούς τε τιμᾷν τούς τε θρέψαντας γονεῖς.
Νόμους τε κοινοὺς Ἑλλάδος.

Putabat V. D. legem hanc ante oculos habuiſſe Menandrum in Fragm. p. 238.

Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νέμειν.

Sed praeceptum hoc plerisque populis eſt frequentiſſimum.

4. Καρποῖς ἀγάλλειν.] Ἀγάλλειν ſaepe exprimit cultum quem ſummo Numini aut aliis debemus, adeoque ſatis recte ab *Hieronymo* verſum eſt. *Salvinio* tamen ad *Petiti* Leg. Attic. I, 1. p. 68. potius vertebatur *Deos frugibus hilaranto*, quam egregie verſionem ibi adſeruit *Weſſelingius.*

5. Ζῶα μὴ σίνεσθαι.] *Hieronym:* dabat *carnibus non veſcendum.* Latius haec patent. vetantur quippe animalium victimae. Res clara ex illis quae brevi poſt ſequuntur, διὰ τὸ προστάξαι τοῖς καρποῖς — εἰ μὴ γίγνοιτο

me meruerunt, uicissim pro uiribus gratias reddere: & diis ex iis quae utilia ad uitam nobis largiti sunt, primitias offerre. De tertio inquirendum putat, quid sibi uoluerit Triptolemus cum ab animalibus abstinendum praeceperit. utrum quia omnino esse indignum opinabatur, ut cognata interficerentur: an quia euenire animaduertebat, ut utilissima animalia in cibum ab hominibus sumerentur. Cum uellet itaque mitem hominum uitam reddere, dedisse operam, ut quae cum hominibus degerent animalia, maximeque essent mansueta, conseruarentur. Nisi fortasse quia cum fructibus deos colendos iussisset, cultum hunc magis ratum fore existimarit, si diis ex animalibus sacrificia minime fierent. Cum uero multae etiam aliae causae huiusce sanctionis a Xenocrate non admodum exquisitae illae quidem afferantur, nobis tantum ex his illud satis est, quod hoc institutum a Triptolemo etiam fuisse conspicitur. Vnde postea iniuste se gerentes ubi animalium esum aggres-

νους, ἀντευποιεῖν ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται· τοῖς θεοῖς δὲ, ἀφ' ὧν ἔδωκαν ἡμῖν ὠφελίμων εἰς τὸν βίον, [6] *ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι. περὶ δὲ τοῦ τρίτου διαπορεῖ τί ποτε διανοηθεὶς ὁ* Τριπτόλεμος *παρήγγειλεν* [7] *ἀπέχεσθαι τῶν ζώων. πότερον γάρ, φησιν, ὅλως οἰόμενος εἶναι δεινὸν τὸ ὁμογενὲς κτείνειν, ἢ συνιδὼν, ὅτι συνέβαινεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ χρησιμώτατα τῶν ζώων εἰς τροφὴν ἀναιρεῖσθαι, βουλόμενον οὖν ἥμερον ποιῆσαι τὸν βίον, πειραθῆναι καὶ τὰ συνανθρωπεύοντα καὶ μάλιστα τῶν ζώων ἥμερα,* [8] *διασώζειν. εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ προστάξαι τοῖς* [9] *καρποῖς τοὺς θεοὺς τιμᾶν, ὑπολαβὼν μᾶλλον ἂν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ταύτην, εἰ μὴ γίγνοιντο τοῖς θεοῖς διὰ τῶν ζώων θυσίαι. πολλὰς δὲ αἰτίας τοῦ Ξενοκράτους καὶ ἄλλας οὐ πάνυ ἀκριβεῖς ἀποδιδόντος, ἡμῖν αὔταρκες τοσοῦτον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τοῦτο νενομοθέτητο ἐκ τοῦ* Τριπτολέμου. *ὅθεν ὕστερον παρανομοῦντες, ὅτε ἥψαντο τῶν ζώων με-*

το τοῖς θεοῖς διὰ τῶν ζώων θυσίαι. Conf: *Wesseling:* ad *Petiti* Leges A. L. II, 4. p. 245.

6. *Ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι.*] Mos vetustissimus, ut Deos Deasque oblatis frugum primitiis venerarentur. quod e *Nostro* quoque ostendit Vir Praeclarus ad *Diod:* L. I, 14. In gente Hebraea idem usitatum fuisse sacrae tabulae docent, idque *ὑποθέσει δουλεύων*, ex antiquissimo illo primitias obferendi more derivat *Spencer:* Leg. Rit. III, 9.

7. *Ἀπέχεσθαι τῶν ζώων.*] Non voluit Triptolemus animantia plane non occidi, neque in usus alimenti humani traduci, sed noluit tantummodo ea, quae utilia essent labori rustico sublevando, exscindi & exstirpari. Exemplum hoc ergo videtur alienum. Reisk.

8. *Διασώζειν.*] Huc usque verba Hermippi, sequentia sunt Porphyrii. Reisk.

9. *Τὴν τιμὴν ταύτην.*] Haec pessime habita su-

μετὰ πολλῆς ἀνάγκης καὶ ἁμαρτημάτων ἀκουσίων, ὥσπερ ἐπεδείξαμεν, ἐπὶ τοῦτο πεπτώκασιν. ἐπεὶ καὶ Δράκοντος νόμος μνημονεύεται τοιοῦτος. [10] Θεσμὸς αἰώνιος τοῖς Ἀτθίδα νεμομένοις, κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον. [11] Θεοὺς τιμᾷν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ [12] ἑπομένοις νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν, σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν, [13] πελάνους ἐπετείους. Τοῦ νόμου ἀπαρχαῖς καρπῶν, οἷς χρῆται ὁ ἄνθρωπος, τιμᾷν τὸ θεῖον προςάττοντος [14] καὶ πελάνοις.

greſſi ſunt multa cum neceſſitate, & peccatis inuoluntariis ſicut demonſtrauimus, ad huiuscemodi conſuetudinem prolapſi ſunt. Nam Draconis quoque lex huiusmodi memoriae proditur. Ius aeternum Atticam incolentibus quod ratum in omne tempus habeatur. Deos uenerationi eſſe & heroas indigenis in publico leges patrias ſequentibus, & priuatim pro uiribus, cum bona uerborum auſpicatione, & fructuum primitiis, libisque anniuerſariis. Vbi primitiis fructuum quibus uescitur homo & libis uenerandum eſſe numen lex iubet.

fuerunt ab *Editore Lugdun:* & *Cantabr:* qui vocem τιμᾷν omiſerant, quam in ſedem ſuam revocavi uti in *Edit. principe*, & *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* factum fuit. Pulcre etiam viderat *Abreſchius.* Paullo poſt τοῦτο ante νενομοθέτητο deerat *Lipſ.*

10. Θεσμὸς αἰώνιος.] Θεσμοὶ Athenis leges dicebantur, κατ' ἐξοχὴν autem hae Draconis, quia ab hoc vocabulo incipiebant. Lege V. D. ad *Aelian:* V. H. VIII, 10. & *Meurſ:* in Solon: c. 13.

11. Θεοὺς τ. κ. ἥρωας ἐγχωρίους.] Uti θεοὺς ἐγχωριόυς & ἐντοπίους ſaepe veteres memorant, Vid. *Cuper:* Obſ. L. III, 16. Saepe etiam iungunt θεοὺς καὶ ἥρωας ἐγχωρίους, qua de re *Duker:* ad *Thucyd: IV*, 87. Quum autem haec Draco ſanciverit parum adcurate *Max: Tyr:* Diſſ. IV, 10. ſcribit neque Solonem, neque Draconis leges tradidiſſe τί τὸ δαιμόνιον, πῶς δὲ τιμητέον.

12. Ἑμποένοις νόμοις πατρίοις.] Petit. legit ἐμποινίμοις & lin. pen. καὶ πελάνοις ἐπετείοις. Vid. in Leg. Att. in princ. Mallem ἑπομένως. VALENT. Petiti lectio ſe probaſſe videtur etiam Ampl: *Cupero* Obſ: III. cap. 16. ſed recte confutata a *Weſſelingio* ad Leg. Att. p. 69. qui ἑπομένους, vel potius ἑπομένως reſtituit. *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* dant ἑπομένοις, & ſic reſtituebat *Daviſ:* ad *Cicer:* de Leg: p. 36. ut monebat Clar. *Abreſch:* cui voci in textu locum feci. Nam ridiculum illud ἐμποένοις, quod antea legebatur, e vitio typothetae Florentini ſtulto errore in ſequentes editiones fuit derivatum, cum ille debuiſſet dare id, quod nunc vides. Bene πατρίους νόμους dicit, quod alii etiam πατρῴους. Vid. ad L. I. § 20. Nihil autem aeque ſtudebant veteres quam ne legum id genus negligeretur. Adſcribam unice Socratis reſponſum apud *Xenoph.*, quia legem hanc Draconis reſpicere videtur. Is interrogatus, an liceret cuilibet Deos pro arbitratu ſuo colere, reſpondebat: οὐκ, ἀλλὰ νόμοι εἰσὶ καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. Vid. *Marcil:* ad Carm. Aur. Pyth. p. 344.

13. Πελάνους ἐπετείους.] Immo vero καὶ πελάνοις ἐπετείοις, vel πελάνοις ἐπετείοις, uti dudum a viris Eruditis emendatum eſt, *I. Meurſ:* Them. Att. I, 1. *P. Petito*, quem ſequitur *G. Cuper:* Obſ. III, 16. & aliis. nihil tamen adiutamenti fert *Lipſ. Cod.* ſed *Meerm.* id forte voluit, nam ους non tantum, ſed aliquando οις quoque, eo modo, quo hic fit, efferre ſolet. πέλανοι quid fuerint, Vid. ad II, 6.

14. Καὶ πελάνοις.] Deſunt in fine libelli non pauca, exempla ſcilicet virorum ex omni antiquitate Graeca & Romana illuſtrium, qui ſe carnibus abſtinuere, una cum peroratione. REISK.

F I N I S.

CORRIGENDA ET INSERENDA.

Pag. 1 ad fin. not. Adde, de titulo Philosophi dictum est in Praefatione.
— 5 col. 1 lin. 32 quas si l. quasi.
— 6 — 1 — 14 ubi l. uti.
— 8 — 2 — 16 adde: sed & εἰπεῖν connecti potest cum ἔχομεν.
— 9 — 1 — 29 adde: Utitur hisce Clar: *Hoven:* ad Inscr: *Matth:* ut ostendat κατὰ frequenter ab antiquis adhiberi, cum aliorum sententias & verba laudant. Utinam quoque docuisset Vir Erud. κατὰ tersis Graecis adhiberi, cum libri alicuius auctorem significare velint.
— 16 — 1 — 16 ἀπέχοντο. l. ἀπέσχοντο.
— 19 — 1 — 28 l. est. nihil addo &c.
— 21 — 2 — 26 τῶr l. τῶν.
— 23 — 1 — 4 postae. l. postea & paullo post, igitur pro gitur.
— 25 — 1 — 25 adde: paulo ante pro μὴ *Lips.* μὲν. male.
— 29 — 1 — 25 etit. l. erit.
— 31 — 1 — 32 firmant. adde: h. l. ἕνεκα forte sedem mutavit.
— 33 — 2 — 14 καὶ delendum.
— — — 31 adde: praeter auctores a *Spanh:* excitatos utitur quoque *Eurip:* Hel. 153.
— 41 — 1 — 9 ante paullo adde: *Cicer.* etiam L. II. de N. D. *Epicurus & Metrodorus, & Hermachus contra Pythagoram dixerunt.*
— 45 — 2 — 16 πρόσοιν τ' l. πρόσοιντ'
— 51 — 2 — 4 γενήσει. l. γεννήσει.
— 52 — 2 — 36 adde: latere in his videtur elegantia. γυμνοὶ *qui sine veste exteriore sunt*, bene iunguntur & ἀχίτωνες. sed & sic dicuntur illi *qui sine armis sunt.* venuste itaque pergit ἐπὶ τὸ ϛάδιον &c. conf. Clar. *Klotzium* ad *Tyrt.* p. 65.
— 60 — 2 — 26 οὐκ ἀλλ. adde: de qua voce & loco *Luc. Abreschius* Lect. Arist. p. 224. Rectius tamen lectus politissimus *I. Guilh: Knoop*, cuius memini in superioribus, καταδ. παθῶν explicabat passive ὑπὸ τῶν παθῶν. Sic certe Graeci ἡττᾶσθαι τῶν συμφορῶν &c. eo magis quia ὑπὸ statim sequitur. monebatque, apud Nostrum p. 72. ὑπὸ addi, ubi servandum putabat δουλ. — contra p. 92. ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου.
— 61 — 1 — 28 debet. l. delet.
— 65 — 2 — 30 claror. l. clarior.
— 72 — 2 fin. Adscripserat Doct. *Knoop.* „si quid mutandum, mallem προσπλακόντων. „sed neque hoc necessarium. nota est virtus activa aliquando. hoc modo intelligo, „*qui ei, quod illis caussa errorum erat,* „*connectebant istud, quod indifferens vocare solemus.* genitiv: pendet ab antecedenti κυνικῶν„.
Pag. 73 col. 2 antepen. τὰς l. τοὺς.
— 75 — 2 — 31 Adscripserat *Idem Knoop*, an ita intelligenda? *Hic vero ratio-* „*ni multa agere remittens, & negligens* „(παρεὶς quippe ἀπὸ κοινοῦ repeto) *ex illa,* „id est ex ratione, *agere, quae agit:* dicit, „pauca rationi agenda committit, & quae „agit, negligit ex ratione agere„.
— 79 — 2 fin: adde. Immo nec ἀνήδονας turbare necesse est. Optime locum sic constituebat Polit: *Knoopius*, Ostendat mihi aliquis σπεύδων — quo modo κρεωφαγία sit ἀνήδονος. cum tamen Philosophi in cibo, qui homini secundum rationem viventi conveniret, desiderarent, ne nimium palato placeret.
— 81 — 2 — 23 Vulgatum tuebatur *Knoopius*, περιαιρ. τ. π. καὶ κουφισθέντων τοῦ βάρους. per ellipsin τῆς ἐκ vel ἀπὸ verbis privandi virtute gaudentibus propriam.
— 85 — 2 — 33 Adde: utitur etiam *Synes:* de Regn: p. 12. & *Eunap:* in Magn: p. 169.
— 89 — 1 — 10 diudicare l. diiudicare.
— 102 — 1 — 9 περὶ θ. l. περὶ τῶν θ.
— 105 — 2 — 16 τε θυσ. l. τε αἱ θυσ.
— 112 — 1 — 6 ἤδη τ. l. ἤδη καὶ τ.
— 114 — 1 — 40 fignentur l. signentur.
— 119 — 1 — 27 χειροῦσθαι. adde, ubi tamen non opus est ut per *interimere* vertas.
— 121 — 1 — 27 Adscripserat Polit: *Knoop:* „L. ἐνομοθέτησαν καί τοί γε τῆς „χρείας ἐφ' — τό τε εὐσ. — *Proinde* „*quidam usus pietatem & impietatem dis-* „*cernebant in uno & eodem boum ge-* „*nere*„.
— 126 — 1 — 18 Πυθία l. ἡ Πυθία.
— 127 — 4 — 29 Amicus malebat „λοι- „πὰ πάντα τοῦ πυροῦ. *reliqua ex frumen-* „*to.* nisi quis ἐπὶ βωμὸν τοῦ πυρὸς defen- „dat, ara quae ignem inpositum habet„.
— — — 40 Theophr. l. Theopomp.
— 138 — 2 — 38 τκύγραφα. l. αὐτόγραφα.

Pag.

CORRIGENDA ET INSERENDA.

Pag. 144 col. 1 lin. 12 τ. ἕνεκα. l. τ. μὲν ἕνεκα.
— 150 — 2 — 36 Adde: Idem Amic: *Knoop:* pro κηρύγματι mallet κηρύγμασι & ἀριθμοῖτο pro ἀριθμείου.
— 154 — 1 — 21 βῶον. l. βεῶν.
— 156 — 2 — 32 δυ — l. δυσ. —
— 163 — 1 pen. fin. *ab ea* l. *ab eo.*
— 164 — 1 — 30 φαύειν. l. ψαύειν.
— 169 — 2 pen. fin. δεῖ. adde: idque placebat *Knoop.*
— 170 — 1 — 20 ὁρατοῖς ἀντ. l. ὁρατοῖς θεοῖς ἀντ.
— 177 — 2 — 18 πρῶτον λ. l. πρῶτον τὸ λ.
— 184 — 1 — 17 ἀπὸ l. ὑπὸ.
— fin. adde: illa in fin. §. καὶ ταύτην — λ. desiderantur in *Cod. Meerm.*
— 186 — 1 — 11 οὐκ γ. l. οὐκ ἂν γ.
— 220 — 1 — 3 παλαιῶν l. τῶν παλ.
— 227 — 1 — 7 laratus l. latratus.
— 237 — 1 — 13 allis l. aliis.
— — — 2 — 14 ἀκ — l. κα —
— 256 — 2 — 28 Adde: illis quae statim de ovibus dicit confer L. I, 21. *Cic: II.* de N. D. non procul a fine. *quid enim oves aliud adferunt, nisi ut earum villis confectis atque contextis homines vestiuntur? quae quidem neque ali, neque sustentari, neque ullum fructum edere ex se sine cultu hominum, & curatione potuissent.*
— 259 — 2 pen. Cleanthes. l. Chrysippus.
— 260 — 1 — 36 B. insere: sed Chrysippi est, ut recte Auctor significat, & *Cic:* loc. statim indicando (L. II. de N. D. sub fin.) docet. memoriae itaque lapsu *Clem: Alex:* praeceptorem cum discipulo videtur confudisse.
— 266 — 1 — 2 κ. προσέχειν' l. καὶ μνημονεύειν, καὶ π.
— 267 — 2 — 21 potuit. adde: καφὰ tamen est quoque in *Cod.* Mscripto *Meerm.*
— 270 — 1 — 26 Adscripserat *Knoop.* „ ita interpungenda puto. καὶ τοὺς παγ. ἐ. „ τ. χ. ἁ. μελ. τ. σύριγξι, — καὶ τὴν — & „ in ᾄδοντες nihil muto, quod ad λέγουσιν „ refero, uti μελιζόμενοι — ταῖς σύρ. ad „ ἀνακ. *cantantes dicunt Thrissam sese* „ *sursum tollere & prodire:* id est canendo, vel dum canant, ita enim par„ticipia sensui inmitti notum„.

Pag. 280 col. 1 lin. 5 δὲ l. δή.
— 283 — 2 — 27 adde: *Knoop:* tuebatur „ τὸ τὶ ζῶον. τὸ nempe singularem ha„bet emphasin, neque inutile τί: adeo „ ut dixerit admodum efficaciter: *neque* „ *istud quodcunque animal,*„.
— 284 — 1 — 5 ποίησεν l. ἐποίησεν.
— — — 2 — 22 es- l. esse.
— 285 — 2 — 11 λῆ ψις l. λῆψις.
— — — — 17 πρό βατα l. πρόβατα — τῆς.
— 287 — 1 — 22 ἂν ἐνδεᾶ. adde: recte, si coniungas ἀνενδεᾶ.
— 288 — 1 — 27 naulo. l. paulo.
— 296 — 2 — 5 omisslique l. omissisque.
— 321 — 2 — 6 θεοῖς l. τοῖς θ.
— 336 — 6 — 2 antepen. adde: circumspecte tamen in his versari debemus, haec enim calumnia facile illis inpingi potuit, cum facie ad orientem versa preces funderent.
— 343 — 2 — 31 *Oppian:* quem locum opportune mihi in memoriam vocabat Amicus, qui addebat, „ Illa in medio P. 2. τὰ „ ἀναίμονα &c. levem a distinctione medici„nam requirunt, h. m. Τὰ ἀναίμονα — „ ἀνόσεα. Σελάχεια λέγεται κ. τ. λ. Priora „ pertinent ad interpretationem vocis μα„λάκεια, reliqua differentiam inter σελάχεια „ & μαλάκεια piscium genera docent„.
— 347 — 1 fin. Idem *Knoop:* malebat οὐκ ἐπιστῆναι *institisse, perstitisse in plectendo.*
— 351 — 2 — 8 ζωδ. l. τοῦ ζωδ.
— 354 — 2 — 22 adde: & sic ἐπίδοσις supra L. I, 29.
— 365 — 2 — 6 adde: & vers. 2. *Edd.* priores Εὐρώπας, & v. 4. ἑκατὸν πτολιέθρου.

Neminem morabuntur signa distinguendi, vel accentus quibusdam in locis male habiti. P. 7. ζῆν pro ζῆν. 13. ἢ pro ἦ. 20. ἑτέρων pro ἑτέρων. 35. ὑπὸ pro ὑπό. 36. οὒς pro οὕς. 77. ὃς pro ὅς. 98. καιόμενοι pro καιόμενοι. 99. οἰκεῖουσθαι pro οἰκειοῦσθαι & καί pro καὶ. 137. αὐτη pro αὐτῇ. 161. τῶ & γῆ pro τῷ & γῇ. 166. ὀκνοῦσι pro ὀκνοῦσι 264. ἢ pro ἤ. 288. αἰτίᾳ pro αἰτία. 372. λίματτειν pro λιμώττειν.

EPISTOLAE

I. F. THOMAE

ET

U. G. SIBERI

DE

APOSTASIA PORPHYRII.

Epiſtola I.

Viro Plurimum Reverendo

L. URB: GODOFREDO SIBERO,

S. P. D.

JOAN: FRIDRIC: THOMAS.

Non ex longinquo mihi repetendae ſunt rationes, quibus confidentiam praeſenti ſcriptione hominis obſcuri nec de nomine quidem cogniti commiſſam excuſatiorem ut habeas, multis apud Te, Vir Maxime-Reverende, explicem. Et meritorum Tuorum in rem litterariam aeque ut eccleſiaſticam celebritas, & humanitatis Tuae ſingularis, qua meliores litteras earumque cultores ingenuos mirifice ornas & adjuvas, gloria fecit, ut illa de omnibus bene merendi voluntate Tua confiſus hoc quicquid eſt litterarum ad Te darem, meaque Tibi deſideria modeſte exponerem. Operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem molienti mihi diſſertationem de Vita & philoſophandi ratione, qua uſus Porphyrius, operi praefigere animus eſt. Praecipue pertractandam mihi ſumam vexatam *de Porphyrii Apoſtaſia*, quae vulgo creditur a Viris etiam Maximis *Fabricio*, *de la Crozio* aliisque, quaeſtionem, de qua ut Tuam mihi ſententiam perſcribere velis, eſt quod inſtanter & enixe Te obſecro. De *Porphyrianis* quoque, quo nomine inſigniti olim fuerunt, quod noſti, Arriani, *nondum ſatis mihi conſtat.* Diſplicet enim & Sandii in Nucleo Hiſtor. Eccleſ. & Godofredi in Philoſtorg. de iis ſententia. Cudworthi itidem conjectura, quam in egregio ſuo Syſtemate Mundi intellectualis p. 594. profert, ſubtilis magis quam vera mihi videtur. Rectiorem itaque ex Te ut intelligam permitte. Tuus in disquiſitiones hiſtoricas amor ac merita, quae concelebrata ſatis ſunt, dubitare me non ſinunt de experiunda mihi hoc in negotio benevolentia Tua atque gratia, cui licet referendae imparem me plane agnoſcam, praedicandae tamen & habendae ſatis ſum facturus. Indulge itaque, Vir Ampliſſime, petitis meis, & ſi qua alia Tibi ſuppetant, quae conatibus meis uſui eſſe poſſint, etiam in ipſo Opere illuſtrando, ut liberaliter concedas, exorari Te patiare. Vale. Scripſi Suidnicii Sileſiorum d. XIV. ante Cal. Octob. MDCCXV.

Epiſtola II.

Cl. & Ampliſſ. Viro,

JO. FRIDR: THOMAE,

Suidnicenſi Sileſio,

S. P. D.

L. URB: GODOFR: SIBERUS.

Vir Ampliſſime, Nobiliſſime, Fautor omni obſervantia colende,

Quum magni facere ſoleam colloquia eruditorum, e quibus non ſolum amicitia coaleſcit, ſed varia quoque utilitas in commodum publicum aliquoties redundat, non poſſum non praedicare benignitatem tuam, qua me nec viſum nec auditum blande affaris, quin imo & ſententiam meam in quaeſtione vexata expetis. Gratias tibi ago, Vir Ampliſſime, juxtaque rogo, ut licet exiſtimatio tua de me ſit nimia, animum tamen benevolum ſerves, atque nullum non officiorum genus tibi de me pollicearis. Caeterum quod ad conatus tuos pertinet, illi quidem ſunt ſummopere laudandi, neque enim tale negotium vituperari poterit, in quo tanti Viri, qualis Holſtenius fuit, tanto cum labore atque diligentia fuere verſati. Verum ego exiſtimo, quod ad Porphyrii vitam attinet, vix accuratius quicquam dari poſſe, quam quod Holſtenius ea de re jam publicavit, vir in omni literatura & Bibliothecis verſatiſſimus. Quod dum dico, nolim hic tuam interpolare induſtriam, quum contingere queat, ut ab excellentibus ingeniis, novus etiam orbis inveniatur, eaque excutiantur, quae ab aliis aut non viſa, aut neglecta miramur. De Ἀποςασίᾳ Porphyrii primum quaeris, eamque in dubium vocas, idque non prorſus abſque ratione a te fieri exiſtimo, quum vetuſtiores Hiſt. Eccleſiaſticae Scriptores nullum ſignum proferant, Porphyrium unquam Sodalitati Chriſtianorum addictum fuiſſe; quin imo ipſum potius ut juratum Religionis ſanctae hoſtem habeant. Sozomenus primus eſt, qui ipſum, a Chriſtiano verberatum taedio vindictaque aeſtuantem, defeciſſe refert, quem Theophanes pag. 45. exſcribit, tracto in ſocietatem Nicephoro. Horum vero Trium Virorum auctoritas alicui tanta videri poſſet, ut reapſe Porphyrius Chriſtianiſmum olim amplexus videri que-

queat. Veruntamen poterat eſſe Catechumenus, in quorum ordine diu verſabantur, etiam hi, qui vero ſacrorum noſtrorum ſtudio tenebantur. Poterat etiam ſola Oraculorum divinorum lectione delectari, quod ab eo factum eſſe non ſolum Patrum ſuffragia, ſed ipſa etiam Porphyriana refutatio quindecim Libris conſtans ſatis teſtatur. Fortaſſis igitur acceſſit, ut amplexurus Chriſtianiſmum, ſi rationes placerent, diſceſſit ut hoſtis, cum animus ſapientum demonſtrationibus adſuetus injuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coeleſti regula diſſidebat. At ſi concedemus eum in confinio tantum Chriſtianiſmi & Gentiliſmi ſtetiſſe, caſtra vero ipſa non ingreſſum, ſtatuendum erit, Sozomenum, Theophanem, Nicephorum, ἀποςασίας vocabulum largius eſſe interpretatos, neque accurata plane ratione Porphyrium iſta ignominia adſperſum eſſe.

Ego vero nolim talia operoſius diſcuti, nempe ne Scriptorum Eccleſiaſticorum auctoritas corruat, ſi ea evertamus, quae tamdiu credita atque ab his ſtabilita ſunt, ad quos, tanquam Antiquitatum promos condos, abire conſuevimus. Neque vero etiam officit rei Chriſtianae, quod Chriſtianus Apoſtatam agat, quum & perfectiores coeleſtesque genios ipſum deſeruiſſe Numen agnoſcamus. Porro Vir Ampliſſime quaeris, unde Ariani Porphyrianorum nomen tanquam ignominioſum acceperint? agnoſcisque non ſufficere accurationi tuae ea, quae Godofredus in Obſerv: ad Philoſtorgium p. 420. dixit. Ad ea regero, mihi quidem in Conſtantini M. Epiſtola, modo illa ipſius ſit Conſtantini, rationes uberrimas datas eſſe, nempe quod Ariani idem agerent quod Porphyrius. Iam Porphyrii conatus, ut Celſi atque Philoſtrati, eo tantummodo ſpectabant, ut nihil divini in Chriſto agnoſcerent, aut ſi tale quippiam appareret, illud deſtruerent, quod cum multo adhuc fortius agerent Ariani, atque ipſa verba divinitatem teſtantia inaudita ςρεβλιόσῃ perverterent, aptiſſime & maxime conveniente nomine Porphyriani ſunt appellati. Putavi equidem quodvis malum a Graecis πορφύριον appellatum eſſe, recordorque aliquando belluam marinam littora vaſtantem & piſcatoribus diu infeſtam Porphyrii nomine inſignitam eſſe, at non definio, an non a Porphyrio Apoſtata bellua illa nomen traxerit. Conſtantini certe rationes adeo poſteris placuere, ut Theodoſius Imperator altero ad comburendos Porphyrii libros edicto ea repeteret, aut paululum immutaret, ſimul tamen illud indicaret, ab aequali Arianorum aemuloque Porphyrii furore illud nomen adeptos eſſe.

Sic meam tibi, Vir Ampliſſime, obſervantiam declaratam puto, quae ſi non ſatisfecerit accurato, quod iamiam perſentiſco, ingenio tuo, illud reputes, me in vaſto illo Hiſt: Eccleſ: Oceano, ſcopulos potius devitare, & opes ambire, quae multitudini proſint. Interea omni contentione rogo, ut oblatam amicitiam mihi ſerves, inque aliorum familiarium tuorum notitiam introducas, a quibus & dare & petere mutua benevolentiae ſigna non deſiſtam. Deus Te ſervet. d. XII. Octob. 1715.

Epiſtola III.

Viro Max: Reverendo & Ampliſſimo

URBANO GODOFR. SIBERO,

Th: L. Antiqu: Sacr: P. P.

S. P. D.

JO. FRIDRICUS THOMAS.

Magnum mihi gaudium attulerunt reſponſoriae Tuae, omnis humanitatis & eruditionis pleniſſimae, quibus non ingratas plane fuiſſe litteras meas ſignificaſti perbenevole, & Tuam in me voluntatem peregregie declaraſti. Gratias certe quas poſſum maximas Tibi habeo pro ſingulari Tua in me benevolentia, quae ſpe & exſpectatione mea major fuit, eamque ut mihi perpetuo ſerves, enixe ac ſtudioſe Te obſecro. Ad argumentum quod attinet, cujus cauſſa factum eſt, ut Tuam amicitiam expeterem cupidiſſime, fateor equidem, perplacere admodum ingenioſam conjecturam Tuam, qua, ut ſalva maneat Patrum de Porphyrii Apoſtaſia traditio, Catechumenum fuiſſe Porphyrium ſtatuis, vel ſi hoc cuiquam diſpliceret, ἀποςασίας vocabulum latius paulo interpretandum eſſe mones, quod & mihi omnium optimum videtur. Verum enim vero cum hujus ſententiae Tuae, quae magnam veritatis ſpeciem habet, certiora argumenta adhuc deſiderem, neque ex ſcriptoribus eccleſiaſticis aliisve, qui de Porphyrio aliquid tradiderunt, hanc in rem facile aliquid adferri poſſe exiſtimem, non inique feres, ſi τὸ ἐπέχειν hic eligam, meamque Tibi potius de quaeſtione iſta hariolationem proponam, judicio Tuo definiendam. Sacra nimirum & mihi eſt Scriptorum Eccleſiaſticorum autoritas; quam tamen ita colo, ut veritatis potiorem habendam eſſe rationem, ſemper exiſtimaverim. Cum itaque ſcriptores iſti affectuum oeſtro, quod ipſe agnoſces, ſaepiſſime perciti fuerint, nomenque Porphyrii, quod & apud ſuos ob ingenii acumen, magnumque eruditionis adparatum magni fieri aegre viderent, non poterant certe iſtius famae majorem ignominiae notam inurere, quam ſi fabulam de Porphyrii Apoſtaſia ab aliis acceptam ſuis & poſteritati traderent, quam ex Philoſophi noſtri cum Origene Adamant. familiaritate exortam eſſe facile crediderim. De Arrianis vero, quod uberrimas rationes, cur Porphyriani dicti fuerint, in Conſtantini epiſtola Tibi animadverſas eſſe ſcribis, bene quidem eſt; ſed melius, quod addis: ſi modo illa ipſius ſit Conſtantini, de quo dubitare adhuc

huc magnos Viros intelligo. Difficile quoque arbitror ex Porphyrii ſcriptis demonſtrari, quod nihil divini in Chriſto agnoverit, vel ſi quidpiam conſpiceret, divinitatis ſimile, illud deſtruxerit. Immo laudant hoc potius multi in Porphyrio, quod nullibi aliquid in Chriſtum contumelioſe dixerit. Deinde etiam hoc valde dubium me habet, quod S. Patres, qui contra Arrianos diſputarunt, nunquam ipſis objecerint, ſe Porphyrii impietatem ſequi, quod certe multo magis inviſos reddidiſſet Arrianos, quos alias conſtat, *Plotini* dogmata adeo fuiſſe complexos, ut potiori jure Plotiniani quam Porphyriani dicendi fuerint. Elegans caeterum obſervatio eſt, quam addis de voce πορφύριον, quo malum quodvis a graecis deſignatum putas, eamque in rem Procopium allegas de bellua marina, Porphyrii nomine inſignita, quam eandem hiſtoriam, niſi me omnia fallunt, me quoque legere memini apud Mich: Glycam P. IV. Annal: p. 270. Quo referre etiam quodammodo liceret explicationem cognominis Porphyriani, τοῦ βατανεώτου, quam dedit Steph: le Moyne p. 607. Var: Sacr: Sed ignotus, fateor, mihi eſt vocis πορφυρίου ſignificatus iſte, quem probari ex autoribus graecis quam maxime cuperem. Haec monuiſſe, pace Tua, placuit, quibus tamen ſententiae Tuae nihil detractum volo, ſed ut ad ulteriorem de hac materia cogitandi rationem Te invitarem, unice inſtitui. In ipſo autem, ut & hoc addam, Opere Porphyriano illuſtrando de collatione Codicum MSS. maxime ſollicitus fui, quorum ope vera lectio, quae multis in locis deſideratur, reſtitui poſſet. Nec defuit votis meis aliqua ex parte eventus. Illuſtris enim Bibl: Vindebon: Praefectus, Gentilottus ab Engelsbrun Codicis MS. Vaticani non collationem, ſed integram deſcriptionem mihi procuravit, &, ut majorem ſui in me favoris copiam faceret, Florentini collationem, additis Cl: Salvinii obſervationibus humaniſſime promiſit, Holſtenii animadverſionibus ad Vat: Cod: ineditis nuper demum transmiſſis. Dedit itidem Cl: Lederlinus Cod: Regii Pariſienſ: variarum lectionum ſpecimen, quod integri Codicis collatio proxime ſequetur. Codicis itaque Lipſienſis, quam Paulina Veſtra adſervat, collationem ut impetrarem, adhuc in deſideriis meis fuit, quae non nullis Viris Cl: quos Lipſia colit, & non ita pridem Magnif: D. Boernero expoſui: quarum ſummam nunc denuo colligo, & in ſinum Tuum effundo, velis hoc negotium curare, ac petitioni meae, honeſtae ut puto, & publicae utilitati profuturae locum facere, conatusque meos opera Tua adjuvare. Ignoſcas quaeſo huic audaciae meae, quae tantum oneris ſubeundi, Tibi aliis rebus occupatiſſimo Viro tribuit, ex quo tamen ad me ſolatium, ad Te vero gloriae fructus perveniet. Equidem non habeo, quo Tuae in me propenſae voluntati ſatisfaciam, tamen, quod potero, ſtudebo atque annitar probare omnem induſtriam, quae cum in pietate & obſervantia poſita eſt, tum inprimis ad honorem cultumque Tuum ſpectat. Ita Vale, Vir Amplisſime, Tuamque benevolentiam, quod unice precor, perpetuo mihi conſerva. Scripſi Suidnicii Sileſ. d. XIII. a. Kal. Dec. MDCCXV.

Epiſtola IV.

Viro Clariſſimo & eruditiſſimo

JO. FRIDERICO THOMAE.

Suidnicenſi,

S. P. D.

URBANUS GODOFR: SIBERUS,

Th. L. Antiqu. Sacr. P. P. & ad D. Thom. aed. Sacerdos.

UT Porphyrium Tyrium Phoenicem Philoſophum equidem ſummum, at Chriſtianum peſſimum, adeoque deſertorem ab ἀποςασίας labe defendas, meque in aſſenſum trahas numeroſis rationibus uteris, probabilibus, ſed non veris, a me per compendium recenſendis. Primum putas Chriſtianos Scriptores oeſtro affectuum percitos; 2) invidia ſuccenſos fruſtra illud ſcelus Porphyrio exprobraſſe, 3) Conſtantini Epiſtolam, qua Arianos Porphyrianos dici voluit, confictam videri, 4) Porphyrii Chriſtianismum ex familiaritate cum Origene exſculptum eſſe, 5) demonſtrari non poſſe Chriſti divinitatem ab ipſo oppugnatam, 6) nec quicquam contumeliarum in Chriſtum dictum eſſe, 7) Patres nunquam Arianis Porphyrianismum objectaſſe. Ea antequam juxta flagitationem Tuam ponderem, diſcutiamve, ego quidem denuo profiteor, mihi atque fortaſſis etiam univerſæ ſocietati Chriſtianae perinde haberi, Porphyrius Apoſtatam egerit nec ne: veruntamen ne flocci feciſſe tuas rationes, aut muneris mei legibus parum intentus eſſe videar, reſpondeo, tueorque illam de Porphyrii Apoſtaſia receptiſſimam Patrum affirmationem, atque primum plane nego ſcriptotres Eccleſiaſticos, e quibus illa traditio ad nos usque venit, oeſtro affectuum, vel quod idem eſt, odii furorisque ſtimulis agitatos tale quidpiam de Porphyrio confinxiſſe. Quo magis enim antiquorum illorum hominum modeſtiam in ſcribendo atque χαλιναγωγίαν intueor, tanto magis ſummam eorum in accuſandis gentilibus tranquillitatem deprehendo, adeo, ut affirmem, Suetonium, Tacitum, aliosque profanos Scriptores multo fortius in ſcelera ſuorum invectos eſſe. Quin imo etiam pace impetrata ſibi legem datam putabant, ne qua ἀθυρόγλωσσα apparerent, ſed potius linguae intemperantiam, τὸ ἀκρατὲς τῆς γλώσσης, νοση-

νοσημάτων αἴσχιστον haberent. (*) Id quod ipſum ex Apologiis primis fere Chriſtianorum publicis ſcriptis ſatis conſtat, in quibus quum objecta ſibi crimina deprecarentur, de vitiis tamen Numinum, quae colebant, ſceleribusque mortalium magna verborum caſtigatione dixerunt, nec niſi quod plane certum vulgatumque erat, prodidere. Et quale quaeſo lucrum habuiſſent Chriſtiani, ſi ex furore Porphyrio Apoſtaſiam objeciſſent, cujus molimina adverſus Chriſtianismum aeque nauci futura erant, ſive Philoſophum ſive Chriſtianum perfidum egiſſet? Certe non adeo inops aut ignobilis erat Reſpublica Chriſtiana, ut ob unius hominis denegatum acceſſum, Chriſtianae moderationis habenas frangerent, & falſa deviis objectarent.

Atque eodem argumento adverſus ſecundam tuam rationem utor, quaſi Chriſtiani, famam Porphyrii liuidis oculis adſpectantes, Apoſtaſiam objecerint? Certe non habebant, quod inviderent Graecis hominibus talem hominem, qui, quae in humanis aut philoſophicis artibus & ſcientiis ſciret, aut magis ſobrie ſcriberet, ex Chriſtianorum contubernio & Origenis familiaritate hauſerat, ceterorumque Philoſophorum dogmata inde emendarat, quemadmodum Auguſtinus L. X. de Civ. Dei c. 30. & Baltus in Platonismo a Patribus defenſo aſſerunt, quibus ſi adverſus Magiſtros abuteretur, habebant tela, caelitus expoſita, & acie divina roborata, quibus integras Porphyriorum cohortes proſternere ac debellare poterant. Id quod factum, quum non unus eo tempore Porphyrii ingenio praeditus Eccleſiam labefactare conaretur. Pulcre Arnobius, cujus adverſus gentes diſputationes potiſſimum e Porphyrii Apoſtaſia natas perhibet Ciacconius, L. III. de Eccleſia ait: *Suis illa contenta eſt viribus & veritatis propriae fundaminibus nititur: nec ſpoliatur vi ſua, etſi nullum habeat vindicem: imo ſi linguae omnes contra faciant, contraque nitantur, & ad fidem illius abrograndam conſenſionis unitae animoſitate conſpirent.* Exinde licet manifeſtum ſit, Chriſtianos nulla in Porphyrium invidia flagraſſe, uberius tamen illud conſtabit, ſi citationes quidem, hinc & inde a Patribus factas, introſpexeris, quae tantum abeſt, ut invidiam ſpirent, ut laudes potius aliquando exhalare videantur, niſi quum veritati litandum eſſet. Euſebius in Libris de Praeparatione Euangelica ingenium ejus commendat; Cyrillus vero in Libris adverſus Julianum ſedatisſimo animo ea duntaxat dixit quae, ſi vivente Cyrillo ſuperſtes fuiſſet Porphyrius, aliter dicta nollet. Libro adverſus Julianum I. Porphyrius dicitur *ἐπὶ παιδείᾳ κοσμικῇ δόξαν ἔχων παρ' ἐκείνοις οὐκ ἀγεννῆ.* Quaeſo ubi eſt invidia Patribus objecta? num Cyrillus cum Neſtorio vel Theodoro aut Iba Schiſmaticis tam benigne egit, atque cum Porphyrio? Eodem libro eundum inter lectisſimos Graeciae Scriptores refert, inter, *ἑτέρους τῶν παρ' αὐτοῖς λογάδων*, L. VIII. p. 270. inter eos, qui *πανάριστοι καὶ σοφοὶ, λαμπρὸν καὶ διαβόητον ὄνομα* acceperint, Porphyrium primo loco ponit, idque ſine invidia, quae alias forte inſignem Praeſulem in-

(*) Cyrill. L. V. contra Jul.

infestis signis oppugnavit. At eodem loco, quod verum erat, professus est: Πορφύριος μὲν οὖν ὁ πικροὺς ἡμῶν καταχέας λόγους καὶ τῆς χριςιανῶν θρησκείας μονονουχὶ κατορχούμενος Christianae religioni tantum non saltando illusit. Mox θρασὺν appellat. L. III. (*) Magistris Juliani ipsum accenset, auctoremque τῆς ἀθυροςομίας & τῶν φρονημάτων κοινωνὸν & L. IV. συνδεισιδαίμονα L. V. posteaquam nonnulla ex ejus ad Nemertium libro adversus Julianum citasset, summoque jure Porphyrium τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ μεμαχημένον asseruisset, illico tamen putat in pectore suo rectius sensisse Apostatam, quam in scriptis monumentis prodidisset, οἶμαι δ' ἂν ὅτι καὶ ὑγιῶς ἔφη τε καὶ πεφρόνηκεν, ἐξήνεγκέ τε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἅπαντας τῆς περὶ τοῦ θεοῦ δόξης τὸ ἀρτίως ἔχων, εἰ μὴ τάχα που τὴν Ἀνύτου καὶ Μελίτου γραφὴν ἐδεδίει καὶ τὸ Σωκράτους κώνειον. Taceo Theodoreti Encomia, qui in Porphyrium applicavit verba Simsonis de Leone caeso: De comedente exivit cibus, & de forti dulcedo. Ita vero, Vir Clarissime, feras tuos ut deprecer oculos, ne inter radios tranquillam Patrum faciem collustrantes ullas tibi invidiae nebulas confingas, quae ne tum quidem suspicandae essent, si fortius adhuc validiusque in ipsum detonassent.

Jam quod ad tertiam rationem tuam pertinet, epistolam Constantini, qua Arianis Porphyrianorum cognomentum per ignominiam imponi jubetur, esse confictam, quaeso feras, ut suspiciones meas priores diluam. Non diffiteor, me aliquando in illas dubitationum Syrtes abreptum esse, fuerint Epistolae & Edicta, quae sub Constantini nomine exhibentur, ejus, nec ne? Et verosimile videbatur, Principem tot regnis incubantem, vix tantum habuisse otii, ut prolixius, quod in iis monumentis factum, concionaretur. Veruntamen, quum ego non noverim, qui suspiciones illas certis rationibus suffulserit, Eusebius autem aliique Constantini ingenium laudent, Hymnographi vero inter Apostolos ob id ipsum referant, certius utique puto, si statuatur, Constantinum M. ea conscripsisse, vel si etiam alterius cujuspiam verbis usus sit, mentem nihilominus & mandata Imperatoris eidem instillata fuisse. Neque vero etiam insolens fuit Imperatoribus, Constantino aequalibus, aetateque majoribus, ut orationes ab aliis scriptas memoriae mandarent, inque celebritate deinceps recitarent.

Quarto dum putas Porphyrium Christianismi opinionem de se sparsisse, quod cum Origene conversaretur, illud quidem non satis validum argumentum pro avertenda Apostasia puto. Innumeri enim Gentiles Scholas Origenis frequentabant, qui pro Christianis non habebantur, neque in Apostatarum classem referebantur. Unde fortiores habuere rationes antiquissimi Patres, quibus perducti Porphyrio ἀποςασίας notam inusserunt, planeque necessarium fuit, ut non exotericas Origenis Scholas, sed ἐσωτερικὰς, Cate-

(*) Cyrill. L. III. p. 87. L. V. p. 95.

Catecheticis Lectionibus apertas, Caesareae frequentarit, quibus, ex irritamento, missis, desertorem tandem egit.

Quinto ex ipsius Porphyrii scriptis Apostasiam non posse demonstrari putas, ideo, quod nihil adversus divinitatem Christi dixerit. Ad ea regero, scripturas Porphyrianae Impietatis testes non extare, ideo, quod Christiani solenni more eas rogo darent, deque tali incendio gloriarentur. Recordor apud Ciampinum in Ecclesia Ravennatensi talem imaginem aeri incisam deprehendi, qua libri Haereticorum flammis auferuntur. Etsi vero scripta vesana non extent, fidemne abrogabis Cyrillo, qui λόγους πικροὺς & τῇ θεοῦ δόξῃ μαχομένους & ἀθυροςόμους & κατορχουμένους ab eo scriptos pronunciat. Illud satis ad divinitatem Christi proruendam erat, quod quem morem Ariani deinceps secuti sunt, ipse subordinatas & subjectas sibi invicem subsistentias induxerit. Δεδήλωκε τὴν ἐξ ἀλλήλων ὑπόςασιν ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν ὑπόβασιν καὶ ὕφεσιν τῶν μετὰ τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τοῖς τὰ Ἀρείου πεφρονηκόσιν ἐν ἴσῳ διαιρεῖ καὶ ὑφίςησιν ὑποκαθημένα τε ἀλλήλοις τὰς ὑποςάσεις εἰσφέρει, καὶ τρεῖς οἴεται θεοὺς εἶναι διῃρημένως τὴν ἅγιον καὶ ὁμοούσιον. Possunt addi, quae Augustinus de Civitate Dei L. X. c. XXIII. de eo profert, cum duo principia statuisset: *Quae autem dicit esse Principia tanquam Platonicus, novimus qua dicit Deum Patrem & Deum filium, quem graece appellat paternum intellectum: de Spiritu S. aut nihil aut non aperte aliquid dicit. Et hoc dixit ut potuit, seu ut voluit: Liberis enim verbis utuntur* Philosophi. Mox cap. XXIV. id ulterius refutat. Quantum vero ea assertione discesserit ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῖν ἀκριβείας laudatus Cyrillus L. VIII. p. 270 & 271. declaravit, & Augustinus de Civ. Dei L. X. qui cap. XXIX. illa verba *indisciplinata* dixit. Praeter Cyrillum & Augustinum Theophylactus sophismata Porphyrii adversus divinitatem τοῦ λόγου exposuit in Enarratione Euangelii de Nativitate, quam in Collectione Combefisiana tantum latine legi Tomo I. p. 351. quae cum aliis sedulo sunt colligenda, ne nimis benigne hostem & adversarium Christi defendas. Quod si demonstrari posset, eum non modo non insultasse divinitati Servatoris, sed etiam aliquid divinitatis largitum esse, neque illud tamen valebit, ut defendi queat, quum & Philosophis & Artificibus excellentioribus θεῖόν τι, adscriberetur teste Platone, qui tales, si praesertim in emendanda Republica versarentur, θεοὺς ἐλεγκτικοὺς appellavit, id quod Porphyrius suscepit. Πορφύριος δὲ γένος εἶναί τι θεῶν διατείνεται, οὕς τε καὶ τρέπεσθαι κατὰ καιροὺς εἰς ἀνθρώπους φησὶν, οἱονεὶ τοὺς κατ' ἡμᾶς ἀθύροντας μέν. (*) Verum quum Christiani non in eo versarentur, ut tantum divini quidpiam in Christo, sed πᾶν πλήρωμα τῆς θεότητος agnoscerent, satis erat ad ἀποςασίαν impingendam, si plenam divinitatem illius, qualem nos in Symbolis praeeunte Scriptura confitemur, semel agnitam abnegaret.

(*) Cyrill. L. VIII. p. 287.

Neque vero eluitur ἀποστασίας macula, si calumniae in Christum ab eo sparsae demonstrari nequeant, etsi aliter ab eo factum Cyrilli testimonia satis declararint. Quod si tamen illa contemnas, sciendum, Christum diversi generis adversarios habuisse: alios, qui plebejo more insultarent, quod in theatris & ante Julianum & imperante perfido principe factum: alios qui scita magis ratione Majestatem ejus eversam cuperent, qui erant Philosophi, quorum σεμνότης & fides periisset, si aliquam linguae intemperantiam prodidissent. Ita vero sibi Julianus plerumque temperabat, quominus protervius aliquid loqueretur, Satyra illius in id tantum effusa, ut Christum Galilaeum & fabri filium per contemtum diceret, quanquam Cyrillus (*) has ipsas voces παλιμφήτους φωνὰς dixerit. Tanto autem periculosior erat horum hominum moderatio, qui sub specie ἀπαθείας tanto sibi majorem applausum conciliabant, quod Augustinus graphice describit de Civ. Dei L. XIX. c. 23. Ecquid vero dices, si Alcoranum perlegas, quem ad prosternendam Christi divinitatem scriptum nemo negat, ulla in Christum convitiatio adest? vix umbram detractionis deprehendes, laudes vero non paucas, & alia quae in gloriam verti possunt. Haeccine vero tibi, Vir eruditissime, persuadebunt, ut Autorem & asseclas ab Apostasiae crimine liberes?

Tandem parum proderit, si adstruas, Patres Arianis raro Porphyrianas artes objecisse. Satis est, Arium in primo haeresis suae puerperio Porphyrii artes dialecticas, quas Ruffinus Hieronymo tantopere exprobravit, secutum esse, easdemque cum Porphyrio hypotheses habuisse, quod Cyrillus paullo ante docuit. Satis est Arianos Porphyrii τοὺς τρόπους mores, quae verba sunt Constantini, imitatos esse, (ὡς χαμαιλεόντες μετεβάλλοντο,) atque adeo utrumque Porphyrii scelus & disputationes & Apostasiam expressisse. Posteri, quum cernerent Porphyrium ab Ario & asseclis multis esse modis superatum, consultius esse putabant, nefandam haeresin ab Autore suo, vel a praecipuis errorum capitibus appellare, quam ut ad Porphyrium abirent, praesertim quum successores Arii notas peculiares haberent, quibus a Porphyrio distinguerentur, quemadmodum Ecclesiae satius videbatur, Nestorianos suo potius quam Simoniano nomine nuncupare, etsi illud Theodosius pari severitate atque Constantinus Porphyrianorum imperasset.

Hac ratione opinionibus tuis discussis putaverim de fortioribus argumentis tibi dispiciendum, si vel probabilitatem tantum aliquam requisiveris, Porphyrium Apostatam non fuisse, adeoque iterum iterumque repeto Scriptorum Ecclesiasticorum auctoritatem non solum non esse temnendam, sed omnem potius lapidem esse movendum, ut ea sarta tecta maneat. Eaque propter suadeo, ut probe expendas: Primo

Lactantii de Porphyrio testimonium, quod etsi Apostatae nomen non contineat, ad alium tamen nisi ad hunc translatum non fuit. Ita vero ait L. IV.

(*) Cyrill. L. I. p. 38.

IV. c. 11. *Ego cum in Bithyniam accitus oratorias litteras docerem, contigissetque, ut eodem tempore Dei templum everteretur, duo extiterunt ibidem, qui jacenti atque abjectae veritati, nescio utrum superbius an impudentius insultarent, quorum alter se Antistitem Philosophiae profitebatur.* Is fuit Hierocles, in quo omnes eruditi conveniunt. Pergit Lactantius: *Alter eandem materiam mordacius descripsit, qui erat tum e numero judicum, & qui auctor imprimis faciendae persecutionis fuit, quo scelere non contentus, etiam scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos non contra Christianos, ne inimice insectari videretur, sed ad Christianos, ut humane ac benigne consulere videretur. In quibus ita falsitatem Scripturae Sacrae arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: nam quaedam Capita, quae repugnare sibi videbantur exposuit, adeo multa, adeo intima enumerans, ut aliquando ex eadem disciplina fuisse videatur.* Huc usque Lactantii verba, de quibus moneo, discrepantiam eruditorum, qui duos Philosophos aliquando inter se commutarunt, ita, ut quae ad Hieroclem spectarent, ea ad Porphyrium referrent, quae ad Porphyrium, ea Hierocli tribuerent, quod Theophilus Raynaudus fecit, quando in Libro de Juda Proditore Cap. XV. Sect. VII. ita ait: *Hierocles & Porphyrius eodem anno, quo Ecclesiis Christianorum diruendis & libris Nicomediae comburendis invigilabat Diocletianus, cum prius religionem Christianam professi essent: fidei cujus nomen induerant, & Sacramenti, quod acceperant, proditores facti, proditorem Judam repraesentarunt.* Usurpavi ex parte verba Lactantii, qui tametsi neutrum de nomine memorat, virulenta illorum scripta in religionem Christianam recensens, tamen ex adjunctis, quae refert, satis insinuavit, quinam essent, & perspicue Hieroclem notavit, cum dicat Epigraphen duorum libellorum ab eo ad Christianos perscriptorum, qui unus erat e numero judicum, & incentor vel etiam auctor persecutionis in Christianos extiterat, hanc fuisse, *Philalethes veri amator*, quae omnia in Hieroclem cadere discimus ex Eusebio, qui eam Hieroclis lucubrationem confutavit. Porphyrium autem esse Philosophum Christianum hostem, cujus ibidem meminit, ex circumstantiis conjectat Baronius Anno Chr. CCCII. Eundem vero fuisse Christianismi desertorem constat ex Socrate L. III. c. 9. Itaque recte uterque traditoribus Judae germanis accensetur, uti a Lactantio factum retuli. Haec Raynaudus, me prorsus existimante, posteriorem Lactantii Prosopographiam ad Porphyirium potius pertinere. Antequam vero illud definiatur, amplectamur interea Pearsonii magni Praesulis sententiam, qui in Prolegomenis ad Hieroclem de duobus hisce Philosophis a Lactantio actum putat. Cui licet sciam ab Holstenio contradici, easdemque contradictiones a Needhamo (*) in notis ad Prolegomena Pearsonii repeti & adprobari, videbis tamen, Vir Clarissime, rationes Holstenii non magni esse ponderis, & accurata Chronologiae mensura & recta Biographiae Porphyrianae constitutione

 fa-

(*) Needh. Praef. ad Hierocl. p. 14.

facillime everti poſſe. Unde enim probabunt, Anno Diocletiani XIX. Chriſti CCCIII. Porphyrium aetatis annum LXIX. ſuperaſſe, vel ſi illud poſtulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non eſſe factum, qui ſingulari cognomento Senex appellatur. Multum vero ad Lactantii verba amplectenda, inque Porphyrium transferenda confert, quod Hieronymus pariter, omnesque alii, eadem a Porphyrio ſcripta teſtentur. Quin imo Cyrillus in libris adverſus Julianum Lactantii verba de Porphyrio locuti, quaſi in graecam linguam tranſtuliſſe videtur, quando impudentem inſultationem τῆς κατορχήσεως vocabulo expreſſit, quae nunquam non, teſte Strabone, cum ἀναιδείᾳ conjungitur.

Porro Euſebii Caeſareenſis relatio Porphyrium, injuriarum impatientem, ad caſtra gentilium rediiſſe, ſpernenda non eſt. Hanc enim Socrates a libris illius adverſus Porphyrium ſcriptis, quanquam pridem deperditis, hauſit. Qua vero ratione illam inanem reddes? Socrates figmenti erit poſtulandus, omnisque illius fides proſternenda; Quod quanto cum periculo veritatis hiſtoricae conjunctum ſit, nemo non videt. Sin vero credis, Socratem illa ex Euſebio depromſiſſe, ſimul credendum Euſebio, quem rerum in Eccleſia ſua geſtarum ignarum fuiſſe, nemo niſi tanto homini perperam inſultaturus adſtruet.

Accedit Imperatoris Edictum de Porphyrii nomine in ignominiam tracto; idque potiſſimum ob Apoſtaſiam, quum ob ſolam paganitatem nemini reliquorum Philoſophorum tale ſtigma inureretur. Jam vero illud edictum, pro genuino habitum, a Theodoſio repetitum, a Jacobo Godofredo (*) & omnibus eruditis nullius falſitatis poſtulatum fuit, indicio certo, approbatores illos ſimul credidiſſe rationes, quae illud Porphyrio dedecus conciliarunt. Jam quo relegabis Socratem? (**) deſtinato conſilio illam Apoſtaſiam e libris Euſebii referentem, qui tanto homine innitens, qualis Euſebius erat, confidentiſſime eandem aſſerere poterat. Quod ſi eum orbi illuſiſſe putes, tollas uno momento reliqua, quae memoriae reliquit. Atque ita Harduinus & aſſeclae, jam pridem Veterum autoritatem ſubruere niſi, ſecure triumphabunt. Quod ſi alia tibi fuerit mens, tanto hercle magis tibi Socrates arridebit, quod mox Julianum Apoſtatam cum eodem conferat, utrosque vero in eandem impietatem prolapſos ſtatuat ἀμφότεροι οὖν δυσσεβήσαντες ἐν γνώσει ἁμαρτίας τὸ ἐπιτίμιον ἔχουσιν, quae verba a Valeſio diſcedens ita interpretor: majore poena plectentur, quod melius rectiusque inſtructi contra conſcientiam a vera via aberrarint. Neque vero Socrates id tantum fecit, ſed ipſe etiam Libanius Sophiſta, qui Porphyrium Julianumque ob illam deſertionem conjunxit, quod Nicephorus (***) probe obſervavit, more Cyrilli Porphyrium Juliani πατέρα καὶ διδάσκαλον etiam quoad Apoſtaſiam ap-

(*) Jac. Godofr. T. VI. p. 191.
(**) Socr. L. III. c. 23.
(***) Niceph. H. E. L. X. p. 86.

appellans. Paullo autem post denuo eosdem conjungens ait: Ἰουλιανὸς πρὸς τὴν Πορφυρίου λύσσαν ἀπέκλινεν, καὶ ἄμφω μετὰ γνώσεως ἑλόμενοι τὴν δυσσέβειαν ἀποτρόπαιοι τῆς ἑκουσίου ἁμαρτίας εἰσπραττώμενοι δίκας. Joannes Langus interpretatur; Julianus eodem modo ad Porphyrii rabiem declinavit. *Ambo detestandi, quippe qui prudentes atque scientes impietatem complexi sunt, & voluntarii propterea consultoque admissi peccati supplicium pendunt.* Optime sane. Hinc enim videmus 1) ἰσότητα inter utrumque, 2) γνῶσιν, nempe doctrinae sanae 3) ἑκούσιον ἁμαρτίαν, perfectamque adeo ἀποστασίαν, quod & Nicephorum movit, ut utrosque ἀποτροπαίους diceret, i. e. teste Stephano, averruncandos, detestandos, horrendos, terribiles, abominandos. Neque vero velim Nicephori auctoritatem spernere, quippe qui Cyrillum & Socratem, & sine dubio plures adhuc alios sequitur, qui unanimi assensu ἀποστασίαν illam agnoverunt. Et commode illis jungo Theophanem, qui cum Chronologiam suam e praestantissimis Scriptoribus collegerit, ea quidem e nobis fidem facit, apud omnes suae gentis Scriptores ita creditum fuisse. Theophanem excipit Elias Cretensis in Comment. ad Or. IV. Gregorii Nazianzeni, ubi sine sermonis velo Apostatam dixit num. 69. Unus prope inter omnes Graecos Theophylactus, sed Historiae Ecclesiasticae negligentior, Porphyrium Philosophum gentilem dicit, respiciendo ad posteriorem Apostatae aetatem, quo tamen antegressum scelus non inficias ivit. Ita vero ex Latinis maxima & potior pars Eruditorum Apostasiam agnovit. Hieronymus eum cum Juliano conjunxit, eoque Graecos proxime secutus est, Cap. XVI. in Hos. *Os fatuorum bullit stultitiam, quales fuere Porphyrius & Julianus*, qui contra Ecclesiae doctores stultitiae suae fluenta fundebant. Rufinus invectiva in Hieronymum: *Frater, male auspicatus es, quod Introductor tuus sit Porphyrius. Quo te introducit Perfidus? Si ad illum locum, ubi ipse est, ubi & fletus & stridor dentium est; ibi enim & Apostatae, & inimici Dei, fortassis & perjuri ibi habitant.* (*) Haec Rufinus diu apud Graecos & Alexandriae & in Palaestina & Caesarea moratus, ut probe nosse posset, vere an falso ista de Porphyrio jactarentur. Neque vero id ausurus erat, talem adversarium habens, qualis Stridonensis erat, qui, si fabulis pro telo usus esset Rufinus, plumbeam sicam celeriter confracturus erat. Omnino autem adducendus est Augustinus, a quo multa servata sunt e libris, quos contra Christum Porphyrius post Apostasiam scripsit. Is ipse vero aliquoties indicat, Philosophum jamjam accessurum ad Religionem, ab illius simplicitate recessisse. *Si vere & fideliter amasses Sapientiam Christi, Dei virtutem & Sapientiam cognovisses, nec ab ejus saluberrima humilitate tuo more inflatus resiluisses.* (**) Quae verba arguunt, 1) fuisse tempus, quo Porphyrius amavit illam Sapientiam, 2) at illum amorem non fuisse constantem, 3) adeoque resiluisse

Ddd 3 a

(*) Hieron. T. IV. Oper. p. 146.
(**) L. X. c. XXV.

a fide, ad quam transgressus erat. Quin imo addit, (*) post Apostasiam a Fide ne Gentilismo tamen sincere adhaesisse, sed trepidantem, simulantem & quasi erubescentem, cap. XXIV. Viderunt nuperi Augustini Editores, Sancto Praesuli Apostasiam Philosophi fuisse notam, eaque propter addidere, eum prius fuisse Christianum, postea desertorem. Quo arctius vero Praesulem tango, tanto magis conspicio potissima desertionis Porphyrianae incitamenta, nempe Incarnationem Christi & Resurrectionem, quorum illam parum decoram, hanc parum possibilem credidit. Augustino succedat Cassiodorus, qui id ipsum confirmat, Vir Gr. litteraturae callens, eaque servans, quae apud Graecos patres didicisset. Quod si omnis ille numerus tibi nimium adhuc exiguus videatur ad coërcendum inter Apostatas Porphyrium, recorderis, 1) Porphyrii aetate Apostatarum vocabulum nondum satis solenne fuisse, 2) neque inter Philosophos *ἀποςασίαν* fuisse ignominiosam, si Pythagoreos exceperis, 3) ex prudenti ratione mentem aliquando censuramque occultandam fuisse, quod Lactantius meminit, quando ait: Temporum gratia Christianos aliquando conticuisse. Vid. Edit. Valesiana p. 573.

Ista suffectura puto, ut Tibi Vir Cl. fidem faciam, ne hariolationibus tuis plus tribuendum putes, quam manifestis indiciis tantorum hominum, quos fabulis somniisque pastos esse vix ac ne vix quidem mihi persuadere possum. Quod ad reliqua petita tua pertinet, mitto tibi varias Lectiones e MSS. Codice Lipsiensi decerptas, quem Ill. Boernerus perbenigne mecum communicavit. Comparanda vero tibi erit Editio Lugdunensis Gallica Fogerolliana, ad quam Codicem conferri jussi. Liber MSS. est papyraceus, nitide scriptus, non admodum vetustus, neque ita comparatus, ut multum fidei tribui posse putem. Aliquando aliquot lineae, quae apud Fogerollium extabant, omissae erant, nonnunquam syllabae neglectae. Interea tamen spero, non plane inutiles eas Tibi lectiones fore, sed uvas ex hisce spinis colligi posse. Deus conatus tuos in edendo Porphyrio secundet, ceterosque labores tuos larga fortunarum messe felices auspicatosque reddat. Lipsiae d. V. a. Cal. Januarii, MDCCXVI.

(*) L. X. c. XXVI. p. 199.

I N-

INDEX

VOCUM ET PHRASIUM GRAECARUM,

De quibus in Notis agitur.

ἀπο-

δρὰξ.

κρι-

INDEX

Rerum memorabilium.

Ara

INDEX.

Femi-

INDEX LOCORUM

S. SCRIPTURAE,

quae vel inluſtrantur, vel a Porphyrio reſpici creduntur.

INDEX AUCTORUM,

qui expresse, vel suppresso nomine a Porphyrio citantur, illorumque qui Porphyrium exscripserunt, vel in notis inlustrantur aut emendantur.

Plu-

DAVENTRIAE, e typographia JOANNIS DE LANGE, 1767.

